

દેશી

૧૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

જાન્યુ ૧૪ સુ. VOL. IXV. JANUARY 1922. No. 7 તા. મુ. વારી ૧૯૨૨ અક ૭ મી.

અનુક્રમણિકા.

(૧) સંદેનશાહી પત્રકમાં અને બીલીસ સામાન્ય ૩૦૨	૪ ચેમ્બરનો વિભાગ ... ૩૧૫
(૨) હિન્દુ વિદ્યાના શિક્ષણ સાથે વ્યાપાર ખેડે ... ૩૦૬	(૧) ચેમ્બરનો પત્રચલકાર ... ૩૧૫
(૩) વીમા કંપનીઓ અને સ્વદેશી ... ૩૦૮	(૨) ચેમ્બરનો કોમ્પ્યુટર કલેક્ટર ... ૩૨૧
આમોરી માસિક નોંધ ... ૩૦૯	(૩) ચેમ્બરમાં નવા દાખલ પત્રિકા ... ૩૨૧
(૧) ઈમારતો નવી દિવસે ... ૩૦૯	૪ અન્ય ચેમ્બરો અને એસોસિએશનનો ... ૩૨૨
(૨) હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૨૧ના સુવર્ણ ... ૩૧૦	૫ વેપારી ખબરો ... ૩૨૬
(૩) આયર્લેન્ડ અને આર્થિક સ્વતંત્રતા ... ૩૧૧	૬ વેપારી પૂછપરછ ... ૩૩૬
(૪) નાઈજીરિયામાં રેલ વાવેલ ... ૩૧૩	૭ નવાં પેટન્ટો ... ૩૩૮
(૫) મુબબા હોમોમાં વપરાતા રસ ... ૩૧૩	૮ લેઈન્ડ રોક કંપનીઓ ... ૩૩૮
ચર્ચા પત્રો	૯ વેપારી આંકડા ... ૩૪૪

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લખાણ અંગ્રહીમાં બહારકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગામના બહારકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધા રાખવામાં આવ્યું છે. છલક નકલ એકના આના ૬ છ. વી. પી. પોસ્ટથી ૦-૮-૦ નમુનાની ફોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવેલા હોય તો તે કાદી નાખવી તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ થી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ, કે તો તે પ્રમાણે કરવું જાની શક્ય નહિ.

આ માસિક ૬૨ મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં છે એ માટે જે બહારકોને બારમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમજ અમને દુરેત પ્ર આપવી જેથી જલદી તે વીચે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી છ પ્રત રવાના કરી શકાય. પાછળથી બુધી પ્રતો ખર્ચે લાય છે એટલે તે પછી ફોપની ખરી હોય તો પણ તે માટે ધ્યાન કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

કીંગડમની હાલની જગાત નીતિ માવકૂત પસંદગી આપવાની શક્યતા ઉપર તેણે વિચાર કરવો (જનરલ બોધાએ આ કરાવને ટેકા આપ્યો નહિ અને વેડી સંસ્કારના પ્રતિનિધિએ જુઠા પડ્યા.)

એક કરાવદ્વારા ક્ષીટનમાં બનેલા માલને તેમજ ક્ષીટનનાં વડાણને ઉત્તેજન આપવા માટે સંસ્થાનામાં પ્રયાસ કરવાનો આશ્રય કરવામાં આવ્યો હતો. કાંઠા ઉપરનાં વેપારને લગતા હુકા અને શીર્ષોગને લગતા કાયદાઓ સંબંધમાં બીજા એક કરાવ સંસ્થાનાએ માન્ય રાખ્યો હતો (ક્ષીટનના પ્રતિનિધિએ વિરુદ્ધ પડ્યા હતા.)

બીજા કેટલાક કરાવો સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં એક કરાવ દ્વારા સંસ્થાનાના અરસપરસ તેમજ યુનાઇટેડ કીંગડમ સાથે પસંદગીના ધોરણ ઉપર જગાતને લગતી ગોઠવણ કરવાના હુક બાબે કાંઈપણ શંકા હોય તે દૂર કરવાની માગણી કરવામાં આવી હતી. આંતરેલીયાએ પસંદગીનું ધોરણ અખત્યાર કર્યું.

(અપૂર્ણ)

હિન્દ વિશ્વના રાષ્ટ્રો સાથે વ્યાપાર ખેડ, છતાં નિર્ધન શામાટે !! શક્ય શું છે ?

લેખક:-

ગુલાબચંદ મૂળચંદ બાવિશી, હેડમાસ્ટર, ધી શીયા ઇ. ઇ. આગેખાન
અંગ્રેજી સ્કુલ, હારિસલામ, આફ્રિકા.

વ્યાપાર ખેડનો ભેટલો હુકર છે, તેટલોજ હુકર, વ્યાપારની દ્રષ્ટિનો અને ચકતી ડાળાનો વિચાર કરી, તેમાં અંપલાવવા પડેલા, તે વિષયનો અભ્યાસ કરવો તે છે. હિન્દુસ્થાન ધર્મ અને દયાનું સ્થાન છે, પરંતુ વાણિજ્યનું કાંઈ કમતી સ્થાન નથી ! હિન્દુસ્થાનનું ધર્મબળ અને નીતિ બળ, આખી દુનિયાને હાકાવે તેવું છે, પરંતુ વ્યાપાર બળ તેવું હોય તેમ જણાતું નથી. આનું મુખ્યત્વે કારણ વ્યાપાર સમજની અજ્ઞાનતા છે. આ અજ્ઞાનતા દૂર કરવા માટે ગાગોગામ વ્યાપારી મંડળોની આવશ્યકતા છે, કે જે દ્વારા, વ્યાપારને લગતું ચિણ્ણ ગળી શકે.

હિન્દુસ્થાનનું ખર્ચ દેવત, જ્યારે હરીયાપારની પ્રજાને રાષ્ટ્રીય અને વાણિજ્ય દૃષ્ટિએ કળાયુ ત્યારેજ તે પ્રજા, હિન્દને ફાલી ખાવા હિન્દમાં પેદીયો નાખવા મંડી ગંધ, અને ફાલી ખાવા માંડ્યું. હિન્દુસ્થાન સાથે ફાલાયુ. સંક્રાંતિ યથા કેઈ વીરનર હિન્દુસ્થાનમાં જાણે ન કે જેણે, સમગ્ર રાષ્ટ્રને લિયલ પાયલ કરી નાખવાની શક્તિ હોય તેવા મહાન મંડળને જે વમણે દાપ ટેકવો વિચાર વમળમાં ઝેઠવો લીધું હોય !! હમણા એક જ્વલંત આ સાક્ષાત તેવું બતાવી રહેલ છે. આમીન !!

પશ્ચિમના વેડી અને ચીતગ હજી પવનની લહેરીઓએ, ભારતવર્ષમાં પકથો, કે તરતજ ભારતવર્ષ તે લહેરીમાં ગંધાવધનું ગયું. મોજ ચોખ, વંચન દેવ વધારવા માટે, દંતર દેગની પ્રજાએ, અસંખ્ય વસ્તુઓ પોતાની હિન્દુસ્થાનના વેપારીઓ ઉ

મટેલીક ચીજબજા કીચાલન ગમશે કે ?

મોકલાવી-ભાવિ ભુકાવે છે-તેમ આપણા કમનસીબે આપણે પણ, તે વસ્તુઓને વધાવતા ગયા-આથી આપણે, બ્રહ્મચર્ય હીન, કમ શક્તિવાળા, ગુલામી છૂતનની ભાવનાઓવાળા, - ઠરપોક-ભીડ અને ઉછાંછળા બની ગયા-તેનો લાભ તેવી પ્રજાઓએ વ્યાપારી રાજકીય દૃષ્ટિએ લેવાયો તેટલો લીધો. જ્યારે આવી સ્થિતિ જન્મ પામી ત્યારે વ્યવહારમાં બેઠું આવ્યું નહીં-અને ઠાણું સોનું સગે હાથે ફેંકી જ દીધું. આમાં કાંઈ કુદ્રતનો હેતુ તો હોવાજ નોંધ્યો. છેટલા ૩૯૦ દિવસમાં, વિશ્વના મહાન ગુરુ-ના નેક પ્રતાપે, બાજી પહોં છે; આપણે તાકાતદાર થતા જઇએ છીએ, અને હિન્દી રાષ્ટ્ર સંઘને મજબૂત કરતા જઇએ છીએ અને આપણે હરણ થઈ ગયેયો વ્યાપાર કોઈ સારા કર્મચોગીદ્રાવા, પાછો લાવવા મથીજ રહ્યા છીએ. આમાં પણ કુદ્રતનો તો પવિત્ર હસ્ત હોવાજ નોંધ્યો ને ! !

જેટલી પરદેશની પેઢીયો હિન્દુસ્તાનમાં છે, તેટલી હિન્દીઓની ઇતર દેશમાં નથી. આ એક આપણા ઉપર વ્યાપારી કલંક કહેવાય ! જેટલા હકથી વિદેશી હિન્દમાં પેઢી નાખે, તેટલાજ હકથી હિન્દીયે વિદેશમાં પેઢી નાખવી નોંધ્યો. આમાં કોઈ રાષ્ટ્ર ભક્તતા કશીયે તો, રાષ્ટ્રની રાષ્ટ્રીય નબળાઈ કહેવાય. પોતાના સદનો હુકમ, કોઈ પ્રજાને શીખવવામાં ન આવે તો, રાષ્ટ્રની એક પ્રકારની સ્વાર્થાન્યતા-ટુંક દૃષ્ટિ કહેવાય. હિન્દુસ્તાનનું જેટલે અંશે ધાર્મિક અને નૈતિક બળ હતી થતું ગયું, તેમ વ્યાપારી બળને કુટકો લાગતો ગયો. દ્વિબળને આધારે પેટું બળ જીવી શકે. હિન્દુ ભાઈઓ આ સેવકને દરગુજર કરશે! પરંતુ-ધર્મના સકીય કામે એ કોઈ કોમ કરવી હોય તો તે એકજ મુસલમાન કોમ છે-કે જેના હૃદયથી હિન્દુ હૃદય-અન્યે-અન્ય એકબીની કંઠીમાં જોડાવા માગે છે અને જે જોડાણથી હિન્દુસ્તાન અવશ્યમેવ “સ્વરાજ્ય” હુંક મુદતમાંજ સ્થાપન કરી શકશેજ અસ્તુ.

વ્યાપારી એ પ્રકારના છે. પરચુરણીયા અને જશ્વાળંધ વેચનારા. અક્ષાની અને કેળ-વાયેલા; વિદેશી ચીજોનો વ્યાપાર કરનારા. આવા વ્યાપારીઓદારા, વ્યાપારના માગેથી અદબક ધન, હિન્દુ ગુમાવી બેઠું. હવે તે સહન થઈ શકે તેમ નથી. હિન્દ પોતાનો વેપારી વરીકેનો મશહુર મોલો, સાચી રાખવા, યત્નો કરવામાં કાંઈ પાછુ હોતે તેવું નથી ! આ અધુરે ટુંક વખતમાં હિન્દુસ્તાન શીખ્યું છે હિન્દુસ્તાનમાં ઉત્પન્ન થતી દરેક વસ્તુ હિન્દીનીજ છે, અને તેમાં કોઈ બીજાનો લેશ માત્ર પણ હક્ક નથી, આવા સ્વતંત્રતાના પાકો જ્યારે આપણે શીખીશું, ત્યારે કોઈની તાકાવ નથી કે, હિન્દી ધુળને પણ ઘસડી લઈ જઈ શકે. હવે વ્યાપાર તો નોંધ્યો પણ નિષેનતા નહ પામે, તે માટે શક્ય શું છે ? જીવનની જરૂરીયતો એકદમ ઘટાડી નાંખવી. વેપારમાં મુદલ અસત્ય ન બોલવું. હઠાન ઉઘાડી રહી ગઈ હોય છતાં, એક સખી પણ કોઈને ચોરવાનું મન ન થઈ આવે તેવું વાતવચ્ચ મંડળોદારા ઉત્પન્ન કરવું. સ્વદેશી વસ્તુઓના અને ખાદીનો વેપાર શરૂ કરી દેવો. ખાદીની શોખા અને ખાદીનો મહિમા-વિશ્વની ઇતર રાષ્ટ્રીય પ્રજાને-વેપારદારા સ્વમનવવામાં આવે તો યુરોપીયન ભાઈઓ પણ ખાદી સરતા થઈ જાય. ધર્મમાં સારું જ્ઞાન આપવું ધર્મબળ ઉપર દરેક આખાદીનો આધાર છે. વાચ યશયજ્ઞ થઈ-સ્વદેશ માટે અભિમાન ધરાવી, વેપારને ખીલવવા દોશિય કંઈ કરવી. આવી સકીય વિશ્વાસુ દોશિયની ચક્રવર્તી નિષેનતાનો હુન્નો પ્રથમ હમે હમે ભુલાઈ જશે અને ઘણા રાષ્ટ્રો હિન્દની શાખાઓ બની રહે.

વીમા કંપનીઓ અને સ્વદેશી.

રા. સેવાધર્મી.

અત્યારે દેશીઓ એક રાજકીય કારણોને લીધે “આર્થિક બહિષ્કાર” અથવા તે બિગ્રાથ વેપારનો બહિષ્કાર કરવાની તરફેણ કરે છે. તેમજ દેશનો બીજો મોટો ભાગ દેશના આર્થિક ઉદ્ધાર માટે સ્વદેશી ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવાની હિમાયત કરે છે, અને પરદેશી કરવો સ્વદેશી માલ આણે. સુંદર તથા સ્વેચ્છ વધારે કિંમતી હોય તો પણ સ્વદેશીજ પત્ર કરવો એમ કહે છે.

આવે પ્રસંગે તિલાંશતીથી મોંઘા ના પડે તથા તેટલાંજ ઉપયોગી હોય તેવાં સર્વ આવાને દેશીબાદ્યોએ સ્વાભાવિક ઉત્તેજન આપવું જોઈએ. પરંતુ ધર્માધર્મમાં શાંતિથી નિચાર કરવાની તક મળતી નથી અને તે કારણથી આની ઘણી બાબતોનું વિસ્મરણ થઈ જાય છે. તેથી એવી એક ખાસ બાબત તરફ વેપારી ભાઈઓનું ધ્યાન એવવાની હું રજા લઉં છું.

વેપારની સાથે વીમાનો સંબંધ નિકટનો છે. અને વીમા વિના વેપારની હાલની ખીલવણી પણ ઘણી હોત નહિ. દરેક દુકાનનો, ગોડાઉનનો, અને કારખાનાનો આગનો વંચો લેવામાં આવે જ છે. અને મુંબાઈનો વેપાર એટલો મોટો છે કે એંશી ઉપરાંત વીમાની એકીસો અને ઠામ કરે છે. અત્યાર સુધી મોટે ભાગે કામ પરદેશી વીમા કંપનીઓના હાથમાં છે. બ્રિટીશ, સંસ્થાનોની, અમેરિકાની અને અને ફ્રાંસ તથા જાપાનની વીમા કંપનીઓ અને ધર્મધોષાર ઠામ ચલાવે છે અને દર વર્ષે હિંદુસ્તાનમાંથી ફક્ત પ્રીમીયમ રૂપે લગભગ પાંચ કરોડ રૂપિયા પરદેશ ખાતે જાય છે. આપણા જેવા ગર્વળ દેશ માટે આ રકમ નાની સુની નથી અને તેનો ભાગ કરવો આપણાજ હાથમાં છે.

સુભાગ્યે મુંબઈમાં એક હજાર દેશી વીમા કંપનીઓ અત્યારે કામકાજ કરે છે. આ કંપનીઓ સારી કામકાજ પાડવામાં કોઈપણ જાતની અટકાયત નહીં તેમ નથી. મુંબઈમાં મોટો વેપાર હિંદીઓના હાથમાં છે. આગતા વીમાના દલાલો પણ હિંદીઓજ છે. તે હિંદી વીમા કંપનીઓમાં વીમા આપવા તરફ તેમનું ધ્યાન દોરાય તો આ કંપનીઓ સહેજમાં તાણ ધઈ જાય અને પરદેશ ઘસડાઈ જતું ઘણું ધન બચી જાય. વળી દેશી વીમા કંપનીઓના શેરહોલ્ડર પણ દેશીજ છે. એટલે દેશી કંપનીઓમાં જે નફો થયો તેનું વ્યાજ પણ તે શેરહોલ્ડરોનેજ મળશે. આ ઉપરાંત વીમા કંપનીઓની બાબતમાં એક બીજી હકીકત ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે. દરેક વીમા કંપનીમાં રીઝર્વ ફંડ ધીમે ધીમે ઘણા મોટા પડે. વળી તેમની મૂડીમાંથી પણ સાંચાકામ જેવું કાંઈ આવવાનું નથી તથા મોટી ઇમારતો ચલુવાની નથી. એટલે તે નૂટી તથા રીઝર્વ ફંડ એ સઘળું જ નાણું અત્યેજ વ્યાજે રોકવામાં આવશે. ધીમે ધીમે આ નાણાનો ઉપયોગ બીજા ઉદ્યોગો ખીલવવા માટે કરી શકાયે. હમણા પણ કેટલી એક કંપનીઓએ મશીનો ગીરો રાખી નાણાં ધીરેલાં છે. કેનેડામાં તો બધી રહેલે તથા નહેલે વિમા કંપનીનાં ભાડોગેમાંથી લાભ ચર્ચે છે. તેજ પ્રમાણે અને પણ યીએચદોમાં નાણાં રોકીને વીમા કંપનીઓ દેશી હુકમોને ઉત્તેજન આપી શકશે. આ સર્વ કારણો ધ્યાનમાં લઈ દરેક દેશી બાઈએ દેશી વીમા કંપનીમાં પોતાનો સર્વ વીમા આપવાનો નિર્ણય કરવો જોઈએ.

વીમા કંપનીઓ પસંદ કરવામાં સારી મુડીવાળી તથા સારી વ્યવસ્થા વાળી કંપનીને પસંદ કરવાથી વેપારીઓ પોતાનું દિવ બાળવી શકશે. જેના એજન્ટો આજરૂદાર હો.

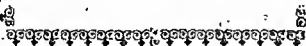
અને હીરકંટર સાહેબો અનુભવવાળા હોય તેવી કંપનીઓમાં વીમા આપવામાં હોયપણ ભત્તર નોખમ નથી.

મીલોવાળાના હાથમાં વીમાનું મોટું કામકાજ હોય છે. તેઓ ધારે તો દેશી વીમા કંપનીઓને પણ ઉત્તેજન આપી શકે તેમ છે. ઘણા મીલ માલિકો ખાસે તો વીમા કંપનીની એજન્સી પણ હોય છે. તેઓ સાહેબો જ દેશી-કંપનીઓની એજન્સી લે તો દેશને ઘણું લાભ થાય. હજી સુધી તો બોરોડા મીલ માલિકોએ દેશી કંપની તરફ સહભાવ બતાવ્યો છે, પણ ઘણા અમલોએ હજી પોતાની ફરજ બજાવી નથી, એ બહુ શોક ઉપજાવે તેવું છે. ત્યાર પછી વીમાના ફાલો પોતે દેશી વીમા કંપનીઓને ઘણું લાભ કરી આપી શકે. તેઓ પોતાની કમાણી ઓછી કરવી શીવાય દેશી કંપનીઓમાં કામ આપીને દેશ સેવા કરી શકે છે.

આ સાથે વીમા કંપનીઓને પણ એ બાલ દહિવા ભેળવે. તેમણે પોતાનું કામ વધારવા કિતાવણ કરવી ભેળવે નહિ. ખીમેળી પણ મજબુતીથી આગળ વધવા તરફ તેમણે ધ્યાન રાખવું ભેળવે. વળી બુદ્ધી બુદ્ધી દેશી કંપનીઓએ એક મીલ સાથે સરસાઈના કરતાં મહકાર કરવા તરફ વક્ર પણ રાખવી ભેળવે. હિંદની બહાર કામના વિચાર કરવામાં આ સહકાર બહુ ઉપયોગી થઈ પડશે. વળી લાયક દિંદી યુવાનોને કેળવીને જરૂર પડતાં વિદ્યાર્થી આ અમેરિકા તાલીમ માટે મોકલીને તેમને વીમા કંપનીના મેનેજરોને હાલો લેવા માટે લાયક બનાવવા ભેળવે, એમ કરવાથી આપણને થોડો છૂટ્ટી મેનેજરો મળી શકશે. વળી પોતાના ફાજલ નાણાં પણ તેમણે દેશી પરોળી કાર્યોમાં પોતાની પૂરતી સલામતી ભેળવે લેકવા ભેળવે.

પરંતુ વીમા કંપનીઓને લોક તરફથી રોકા મળે તોજ આ સર્વની તેમની પામેથી આશા રાખી શકાય. માટે આપણું પ્રથમ કર્તવ્ય તો એજ છે કે આપણો સર્વ વિશે દેશી કંપનીઓમાં મુલ્યો, આમાં રાજકીય બાબત લેવાવવામાં આવી નથી આમાં બહુકારનો પ્રશ્ન હાખલ કરવામાં નથી આવ્યો. પણ કેવળ આર્થિક દૃષ્ટિએજ આ બાબતનો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. અને આપણે આશા રાખી છું કે બધા વેપારી સાથેજ આ બાબત ધ્યાનમાં લેશે.

અમારી અગ્નિ ક નાંખ.

(૧) ઇંગ્લેન્ડમાં નવી હિન્દી લોન.

થોડા મહિના અગાઉ ઇંગ્લેન્ડમાં ઉટકાના ભારે દરથી ગંજવર રકમની હિન્દી લોન ઉભી કરવામાં આવી ત્યારે આ એજન્ડા તે લોનની વધારે પડતી ઉદાર-અથવા કહો કે ઉડાઉ-સરતો સામે તેમજ તે લોનમાં નાણાં રાકવાની હિન્દીઓને વક્ર ન આપવામાં આવી તે સામે જે મંજૂર હતું એવાની હતી તે વક્ર નિષ્ફળ ગયેલ નથી એમ હાલમાં કહેવામાં આવેલ નવી લોનની સરતો ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. નવી લોન હરફના ભારે પડે ટકાના દરે કહેવામાં આવેલ છે એટલે કે અરી રીતે બાજ લગમગ દટકા જેટલું પડશે. ત્યારે તે પહેલાંની લોનમાં બાજ લગમગ હતું.

ટકા જેટલું પડે છે. વળી હાલની લોન દસ વર્ષ પછી પાછી આપી દેવાની છે. તે ઉપરાંત આ લોનમાં નાણાં શકવા માટે હિન્દીઓને તક આપવામાં આવેલ છે, જો કે હું હિન્દીઓની સ્થિતિ જોતાં તેમાં નાણાં ગ્રાહકાનું હિન્દીઓને કાયદાકારક થઈ પડે કે કેમ તે શકા બરેલું છે. બ્યારે છેલ્લી લોન વખતે આ ચેમ્બરે હિન્દીઓને તક ન આપ્યા માટે મજબૂત વાધો ઉઠાવ્યા ત્યારે ના હિન્દી સરકારને એવી કબૂલાત આપવાની ફરજ પડી હતી કે લવિષ્યમાં બ્યારે બીજી લોન કાઢવામાં આવશે ત્યારે હિન્દીઓને તક આપવામાં આવશે. અને હાલની લોનમાં તે ફેરફાર માલમ પડે છે આ લોન સંબંધમાં હિન્દી પ્રધાન તેમજ હન્દીઆ કાઉન્સિલના વલયમાં આવકારદાયક ફેરફાર જેટલો આ ચેમ્બરની લડતને આભારી છે તેટલોજ તે હિન્દીઆ કાઉન્સિલમાં આ દેશના જાણીતા નાણાંશાસ્ત્રી મી. દલાલની હાજરીને આભારી છે એમ આમરૂં માનવું છે. જો કે નવી લોનથી હિન્દીઓના લાભો પૂરેપૂર્ણ સચવાય છે એમ અમે કહીએ છીએ. નથી છતાં પણ અત્યાર સુધી જે બીનજવાળદાર અને ઉડાઉ રીતિથી હિન્દુસ્તાનને નીચેવવાનું સામાન્ય થઈ પડેલ છે તેમાં થોડો ધણો સુધારો કરવા મી. દલાલ સફળ થયા છે એમ સ્વીકારવા મી. ના ખાડી શકાય નહિ.

આ લોનના પ્રેસ્કેડટમાં જણાવવામાં આવેલ છે કે તે સઘળું નાણું હિન્દી રેલવેના લાભ માટે ખરચવામાં આવશે; પરંતુ હિન્દી રેલવે માટેનો માલ સરકારમાં સરતા બજારમાંથી ખરીદવામાં આવશે તે માટે કાંઈ પણ ખાત્રી અપવા સત્તાવાળાઓ તૈયાર છે? અત્યાર સુધી એટલીટનના માલને ૩૦થી ૪૦ ટકા ભાવ વધારે હોય છતાં ત્યાંથીજ માલ ખરીદવાની રીત ચાલુ છે. હિન્દુસ્તાનના માલને ઉત્તેજન આપવાની વાત બાજુએ રાખતાં પણ હિન્દીઓ એટલી તો ખાગણી વ્યાજબી રીતે 'કરી શકે કે તેઓના પંચા સરકારમાં મરતા બજારમાંથી માલ ખરીદવા માટે વાપરવા અને નહિ કે ઇંગ્લંડની બેંકારી દ્વારા કરવા. આ બાગત કંપર એટલી અર્થો કરવામાં આવેલ છે કે તેના વધારે વિવેચનની આવશ્યકતા નથી. અમે માત્ર સત્તાવાળાઓને એટલીજ બહામુલ્ય કરમું કે તેઓએ જાહેર રીતે ખાત્રી આપી કે નવી લોનનું નાણું સરકારમાં મરતા બજારમાંથી માલ ખરીદવા માટે વાપરવામાં આવશે.

(૨) હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૨૧ ના બુલ્લાઈથી અપ્ટેમ્બર માસ સુધીની હડતાળો.

ચાલુ વર્ષના શુભાષ્ટમી સપ્ટેમ્બર માસ સુધીમા હિન્દુસ્તાનમા પડેલી હડતાળોને લગતી વીગત હાલમાં ના. અરમર તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલ છે. આ વીગતો બુદ્ધિ બુદ્ધિ પ્રાંતિક મરકાનેએ પૂર્ણ પાડેલા લેવાલો તેમજ રોલ્ડા પત્રો ઉપરથી એકઠી કરવામા આવેલ લેવાથી હાંકવામા આવેલા આકલ્લ બોધ.સજ્જ હોય એમ ખાત્રી નથી. કેટલીક હડતાળો ધ્યાન બહાર ગઈ હોય એવો સંભવ છે તેમજ હડતાળોના પરીણામની માલ્યતાની પણ ખાત્રી આપી શકાય નહીં. છતાં પણ જે વીગતો પ્રકટ કરવામા આવેલ છે તે ઉપરથી દેશની મજુરીની સામાન્ય સ્થિતિ અમલુ શકાયો.

નીચેના કોઠા ઉપરથી દરેક પ્રાંતમાં ફેટલી હડતાળો પડી તે જણાશે.

પ્રાંત	હડતાળો સંખ્યા.	મચ્છુરોની સંખ્યા.	ફેટલા દિવસ ગુમાવ્યા	માગણી.				પરીણામ.							
				પગારમાં વધારો.	કેનમ.	અગત.	રજા અને કામનાં કલોક માટે.	હીન્દી કરારો.	કાનણ બાણ વામા નથી.	ફેટેલમદ.	અર્ધ ફેટેલમદ.	નિષ્ફળ.	પરીણામ ખર્ચ નથી.	અસોલકસ.	મોલ.
બંગાળ	૩૦	૨૫૧૮૫	૧૭૩૭૩૬	૧૭	૨	૨	૧	૭	૧	૫	૮	૧૧	૦	૬	૦
બીહાર	૨	૪૬૦	૪૬૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨	૦	૦	૦	૨	૦	૦
ઓરીસા	૪૦	૫૬૪૩૯	૪૨૨૯૭૬	૧૦	૬	૬	૨	૨૧	૦	૮	૧	૨૬	૦	૦	૨
મુંબઈ	૭	૫૬૧	૨૦૪૬	૩	૦	૪	૦	૦	૦	૧	૧	૩	૧	૦	૧
બર્મા	૫	૧૨૫૦૦	૫૨૬૯૪૬	૨	૦	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૨
મદ્રાસ.	૧	૧૮૦૦	૪૦૫૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦
પંજાબ	૩	૮૮૦	૨૦૮૦	૧	૧	૨	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૧	૦	૧
સંયુક્ત પ્રાંત	૩	૮૮૦	૨૦૮૦	૧	૧	૨	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૧	૦	૧
કુલ ..	૮૮	૬૭૮૨૫૧૧૩૩૬૮૪	૩૪	૩૧૫	૪	૨૬	૩	૧૫	૧૧	૪૫	૪	૬	૬	૬	૬

ઉપરના કોઠા ઉપરથી માલમ પડે છે કે જલ્પ મહિના દરમિયાન જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મળી કુલ ૮૮ હડતાળો પડી હતી આમાંથી ફ્વી મીસોમાં ૩૩, શયની મીસોમાં ૪, ધંજનેરી કાર-ખાનામાં ૬, રેલ્વેમાં ૫, ચાના ગાળીયામાં ૮, મુખ્ય હતી. તે ઉપરાંત જુદાઈ માસમાં ૩૧, ઓગ-સ્ટમાં ૨૨ અને સપ્ટેમ્બરમાં ૨૬ નવી હડતાળો પડી હતી. વળી ઉપરના કોઠા ઉપરથી જણાશે કે કુલ ૮૮ હડતાળોમાંથી માત્ર ૧૫ હડતાળો ફેટેલમદ થઈ હતી જ્યારે ૧૨ અર્ધ ફેટેલમદ અને ૪૫ તદ્દન નિષ્ફળ ગઈ હતી.

આની હડતાળોથી દેશના હુન્નર કલોગને કેન્દ્ર નુકશાન થાય છે તે સમજવું મુશ્કેલ નથી. વળી દેશમાં સંગીન પાયા ઉપર સ્થપાયેલા મચ્છુર મંડળોની ગેરહાજરીને લીધે હડતાળોના છેડા-લાવવાનું કામ બહુ મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે. ના. હિન્દી સરકાર હાલમાં મચ્છુર મંડળોના રટરફેશન બાબે કાયદો પસાર કરવાની ઇન્ટેન્ડેન્સી રાખે છે તે આવશ્યકરૂપ છે. હુળાળો જેમ બને તેમ પડતી અટકાવવા અને હડતાળ પડ્યા બાદ તેનો વરત નીવેડા આવે તેમ ગોઠવણ કરવા માટે આવશ્યક પગલાં તાગડતોળ લેવાની ઘણી જરૂર છે, કે નેથી હડતાળોથી દેશના હુન્નર કલોગને થતું બેહદ નુકશાન તેમજ સામાન્ય પ્રજાને લોગવની પડતી હાડમારીને જલદી દૂર થાય. ના. હિન્દી સરકાર આ સવાવનો કડકો બિવકુલ વખત ગુમાવ્યા સિવાય લાવશે નહીં અમે ધરણીએ છીએ.

૧) આયલેન્ડ અને આર્થિક સ્વતંત્રતા:—

ધોલ દિવસ અગાઉ ઈંગ્લેન્ડના લોર્ડ ચેન્સેલર એવું જાહેર કયું હતું કે જગતને લગતી ટટીક બાબતો આ-રીશ પાર્લામેન્ટની મત્તાનીબહાર રાખવામાં આવેલ છે. આયલેન્ડને સંસ્થાનો

ધી ઓબે ટાઇલ માર્ટ, ૨૧ બેઝ આર્ટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

જેવો દરમજી (Domintie states) સંપૂર્ણ પ્રમાણમાં આપ્યાનું જાહેર કરવામાં આવેલ છે તે સાથે ઉપરની જાહેરાત કેવી રીતે બંધ બેસતી થઈ પડે એ અમે સમજી શક્યા નથી. સંસ્થાનોના દરમજી માટે વેપાર વ્યોગનું અંપૂર્ણ છૂટાપણું તદ્દન આવશ્યક છે અને તેથી આયર્લેન્ડને પોતાની મરજી મુજબ જગત નહીં કરવાની સ્વતંત્રતા ન આપવાથી તેનો દરમજી ખીલતો સંસ્થાનોના દરમજી કરતાં નીચો થઈ જાય છે એમ કહેવામાં આવે છે અને કેનેડા જેટલી સ્વતંત્રતા ભોગવે છે તેટલી સ્વતંત્રતા આયર્લેન્ડને ન આપવાની નીતિ ન્યયમુક્ત રીતે કહી શકાય! ૧૮૫૨ની સાલમાં ન્યુઝીલેન્ડની સ્વતંત્રતા ઉપર આવા અદ્યુષ્ટતાં અંકુશ મૂકવામાં આવ્યા ન હોતા. દક્ષિણ આફ્રીકાનાં સંસ્થાનોને જ્યારે સ્વરાજ્ય આપવામાં આવ્યું ત્યારે જગતને તમામ અંકુશોમાંથી તેને મુક્ત કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૮૫૨માં જ્યારે કેનેડાએ પોતાના હિતોને વશ કરી આપવા માટે નવી જગત નીતિ નહીં કરી તે વખતે ઈંગ્લેન્ડના મત્તારજાઓએ તે માટે જાંખી દલાયે છે અને પરંતુ કેનેડાના તે વખતના નાણાં ખાતાના પ્રધાન સર એ. ગ્રોલ્ટે એવો જવાબ આપ્યો હતો કે કેનેડાના લોકોને રૂચે તેવી રીતે જગત નીતિ નહીં કરવા માટે-પછી બલે તે વડી સરકારના પ્રધાનોને અધિષ્ઠિત થઈ પડે તો પબ્લિક-કેનેડાની ધારાસભાને હક માન્ય શખવાની હાલની સરકારની ફરજ છે. કેનેડાના વતનીઓના મત વિરુદ્ધ જો વડી સરકારના પ્રધાનો કેનેડાનો રજ્ય કરમાર અડવવા તથા ન હોય તો અવાં હાથે મંજૂર ન કરાવવાની સલાહ મહાભાગીને આપી શકાય નહિં.

વળી ૧૮૬૩ના એક્ટની રૂએ એસ્ટ્રેલીયાના સંસ્થાનોને સંસ્થાનો વચ્ચેની ગરમપરસ પદ્ધતિની નીતિમાંથી એક્ટીવિટને જાતલ કરવા દેવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી. નાનામાંનાનાં સંસ્થાન પબ્લિક એક્ટીવિટને ગેરકામ થાય તેવી રીતે જગત નાખી શકે છે અને આયર્લેન્ડને આ સત્તા આપવાના પ્રશ્નની ગળામાં આ બધા સુદાઓ બૂની જવામાં આવે છે એમ અમારું માનવું છે. વળી દિન્ડુકાનને પબ્લિક અધિક સ્વતંત્ર મળેલ છે એમ અંગ્રેજોનું માનવું છે એ કે તે સ્વતંત્રતા કેટલી અગત્યની છે તે દિન્ડુકાન સહુથી સારી રીતે સમજી શકે છે.

બૃત્તકાળમાં ઈંગ્લેન્ડે આવા સંજોગોમાં જે વલણ લીધું હતું તે જિતાં આયર્લેન્ડને વેપારનું છૂટાપણું ન આપવામાં આવ્યું નહીં અને તેની સાથે અગત્ય વેપારનો દરાર કરવા માટે આમદ કરવો વ્યાજબી નથી એમ કહ્યા વિના આવતું નથી તેથી જ અંગ્રેજ લોકો આઈ-રીશ લોકોની ઈચ્છા વિરુદ્ધ આનો દરાર કરવાની હઠ લે તો તેનો એક જ અર્થ થઈ શકે કે તેઓ આયર્લેન્ડના લોકોને બાબુએ સુધી પોતાના અંગત સ્વાર્થ માટે જુલે છે. અમને ખાતરી છે કે જો આયર્લેન્ડને અંપૂર્ણ અધિક સ્વતંત્રતા આપવામાં આવશે તો તેને પરીવારે આજ સુધી એક્ટીવિટ અને સંસ્થાનો વચ્ચે જે મિત્રાચારી લયે સંબંધ આવું રહેલ છે તેવો જ એક્ટીવિટ અને આયર્લેન્ડ વચ્ચે રહેશે. હાલના સંજોગોમાં એક્ટનું તો કમુલ કરવું જોઈએ કે અગાધિન વેપાર કરતાં છૂટાપણું વધારે કિંમતી છે, અને અગાધિન વેપારના સમે તેવા સુજો હોય તો પબ્લિક હેલ્થ પોતાના દિવ માટે કેવી નીતિ મદદ કરવી તે નક્કી કરવાનો દક્ષ હોવો જોઈએ.

વળી જો આયર્લેન્ડને અંપૂર્ણ અધિક સ્વતંત્રતા આપવામાં આવશે તો તે સ્થળ નીતિ-મદદ કરશે એમ માનવાનું નથી; અને કહાય તે તેવી નીતિ મદદ કરે તો પબ્લિક એક્ટીવિટ સામે તથા પાલી શકાય નહિં કારણ કે તેના કુલ વેપારના જગમગ ૧૦ લાખ વેપાર એક્ટીવિટ સામે એક્ટિવ તેના મત ઉપરની જગતમાં મોટા વધારો કરવાનું તેને પંક્તિ નહિં. આ જામતના

ગ્રેટબ્રીટન આયર્લેન્ડ કરતાં વધારે અનુકુળ સ્થિતિમાં છે અને આયર્લેન્ડમાં બનતો 'ધબ્રો' ખરો માલ ગ્રેટબ્રીટનમાં વેચાતો હોવાથી આયર્લેન્ડ ગ્રેટબ્રીટનના માલ સામે જગતમાં અધુરો વધારો કરી શકશે નહિ. આ ઉપરથી આપણે એક જ અનુમાન ઉપર આવીશું કે આયર્લેન્ડને સંપૂર્ણ અર્થિક સ્વતંત્રતા આપવામાં ઈંગ્લેન્ડને કંઈ પણ ગેરલાભ નથી, લાભ થશે છે.

(૪) નાઇલરીયામાં રૂતું વાવેતર.

બ્રિટીશ એમ્પાયર કેટલેક ગ્રેટબ્રીટન એસોસીએશનનું કામ ચલાવવામાં નાણાં મંત્રી મુરફેલી છતાં તેની કારોબારી કાઉન્સિલ ઘણું ઉપયોગી કાર્ય કરે છે. ૧૯૨૧ની શરૂઆતમાં કાઉન્સિલે સર હેક્ટર ડકને નાઇલરીયામાં પૂરી તપાસ કર્યા બાદ રૂતું વાવેતર બાગે શક્યતા કેવી છે તે ઉપર રીપોર્ટ કરવા માટે મોકલવાનું નક્કી થયું હતું. તે મુજબ સર હેક્ટર ડકે નાઇલરીયામાં નાઇલરીયા ગયા હતા અને બ્લુલાઇ ગાસમાં આવેલ છે. તેઓએ એક ઘણાજ ઉપયોગી રીપોર્ટ બહાર પાડેલ છે. નાઇલરીયાની વસ્તી ૧૬૦,૦૦,૦૦૦ ઉપરાંત છે અને દેશનો ખીસ્તાર ૩,૩૮,૦૦૦ ચોરસ માઇલ જેટલો છે. સર હેક્ટર ડકના અભિપ્રાય મુજબ નાઇલરીયા રૂ ઉગડવા માટે ઘણું અનુકુળ અને લાભકારક પ્રદેશ છે કારણ કે ત્યાંની સરકાર દિલસોજ છે, દેરી રાજ્યો બુદ્ધિવાળા છે, તે દેશનું વાતાવરણ શાન્ત છે અને બંદરે પ્રમાણમાં ગ્રેટબ્રીટનની નજીક છે. પરંતુ જે રૂ ઉગાડવામાં આવે તેની ભવ્ય સુધારવાની યાજ્ઞ આવશ્યકતા છે. રૂ લઈ જવા માટેનો ખર્ચ આછો કરવાની જરૂર છે પરંતુ તે માટે રૂની ભવ્ય સુધારી તેની વધુ કિંમત ઉપરે એવા ઉપાયો લેવાની જરૂર છે. જેથી કરીને તે લઈ જવા માટે વધારે ખર્ચ સહન કરી શકે. નાઇલરીયાનું રૂ વેચવાનો દાસની પદ્ધતિમાં મોટામાં મોટી ખામી એ છે કે રૂની એક્સોજ સામે કંઈ પણ સલામતી નથી તેમજ સાદુ ખરાબ અને બધી ભવ્ય રૂ એકઠું કરવામાં આવે છે જેટલું સારા અને ખરાબ રૂ માટે સરખી કિંમત ઉપર છે. આ અટકાવવાનો એક જ ઉપાય છે કે બજારમાં રૂ આવે ત્યારે તેના જૂઠા જૂઠા વર્ગ પાડી નાખવા. બધા સંજોગો ધ્યાનમાં લેવા નાઇલરીયામાં તેના ખીજા મુખ્ય પાકોને નુકસાન પહોંચાડવા સિવાય મોટા પાયા ઉપર રૂ ઉગાડવાનું શક્ય લાગે છે.

(૫) મુંબઈના ઉદ્યોગોમાં વધારાના રસાયણી પદાર્થો.

મુંબઈ દલાકામાં ઉદ્યોગ ખાતાના વડા મી. આર્. ડી. બેન્ક પોતાના ૧૯૨૦-૨૧ ના રીપોર્ટમાં જણાવે છે કે, ઉદ્યોગની બાબતમાં રસાયણી શોધખોળો સર્વેથી અગત્યની બાબત છે, પણ એ શોધખોળોની મદદથી જે કંઈ નવા ઉદ્યોગોના વધારાના માર્ગમાં સહેલાઈ થશે એવું માન્ય પડે તો પ્રજા તેવા ઉદ્યોગો નક્કી સાથે ચલાવી શકાવા જોઈએ. ધણી વેળાએ રસાયણી શોધખોળો વીરો વીર્યાર ચલાવતા એવી શોધથી વેપાર ઉદ્યોગને કેવો ફાયદો થઈ શકે તે બાબત સુસ્તી જગ્યામાં આવે છે. હાલમાં રસાયણી વસ્તુઓ અનાવવાથી દેશને કેવા ફાયદો થાય છે અને ધરો તે બાબતમાં બેંગલોરની સાયન્સ મન્સ્ટ્રીટયુટવાળા ડા. વોટસને તપાસ ચલાવી છે.

ઉપલી તપાસના સંબંધમાં મી. બેન્ક જણાવે છે કે કેસીન અનાવવાનો ઉદ્યોગ, અને તે પછી નીમકનો ઉદ્યોગ અગત્યના જણાયા છે. અમદાવાદ ખાતે ડા. મેલડરમ અને મી. ગનગોલીએ કેસીનની બાબતમાં અખતસ કીધા પછી તેઓએ એવું જણાવ્યું હતું કે તેમાં ચરખીનો ભાગ નો આછો હોય તો વધુ સારો પદાર્થ બનાવી શકાય છે. અસલ હુકમોથી ચીકાસ શાદી

નાખવી પડે છે. માટે અમકાવાદમાં બનાવેલા આ ફેસીનના નમુના ઇંગ્લંડના ઇમ્પીરીયલ ઇનસ્ટીટ્યુટમાં તપાસ માટે મોકલવાં ત્યાંથી તે ઘણું સંતોષકારક હોવાનો જવાબ ફરી વળ્યો અને ઇંગ્લંડમાં તે સહેલાઈથી વેચી શકાયો, એમ વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે. આ દાખલામાં એવું જણાયું હતું કે જે આ પ્રકારની શોધખોળ સાથે ગામડાંમાં ચલાવવામાં આવતા નીરજીવ ગણવા એક ઉદ્યોગથી, તેની ખીલવણી થતાં કેવા લાભ થઈ શકે. હીવેલમાંથી તેલ કાઢવા માટે પણ આ અખતરા કરવામાં આવ્યા હતા. એ તેલમાં રહેલી ખરાશ દૂર કરવાને તજવીજ કરતાં તેમાં ફતેહ મળી હતી. જો વેપાર ઉદ્યોગ માટે મોટા જથ્થામાં તૈયાર કરવામાં આવતું તેલ ગ્રાહક કરવું પડે તો આજ રીતે તે કરવામાં આવે.

ખારાઘોડાના નીમકના અગર તરફ નીકળતા મેગનીશીઅમ ક્લોરાઇડના બાબમાં પણ શોધખોળ ચલાવવી પડી હતી પેહલા આ ખાર નીમકના અગરમાંથી કાઢવામાં આવે ત્યારે સફેદ દુધ જેવા રંગનો રહેતો પણ પછી ધીમે ધીમે તે કાળો પડતો હતો પણ તેમાંની એ ખામી દૂર કરવાને અમદાવાદ તથા મુંબઈ મધે અખતરા કરવામાં આવે છે એ પદાર્થ લેગો કરીને વેચવા માટે એક કંપની હાલી થઈ છે અને તેનો માલ થોડા વખતમાં બજારમાં સમૂખે મળવાની વધી છે.

મેગનીશીઅમ ક્લોરાઇડનો ખાર ઉપર લખ્યા મુજબ કાઢવા પછી બાકી રહેલા અગરના પાણી નાંથી એસમ સોલ્ટ પહેલાં કાઢવામાં આવતું હતું. પણ પછી કેટલાક અખતરાઓ કરવા પછી નવા યંત્રો મારફતે આખર હાલ કાઢવામાં આવે છે પણ મોટા જથ્થામાં વેપાર ધંધા માટે કાઢવાં તેમાંથી નફો યાવ કે નહીં તે બાબતનો તપાસ હાલ ચલાવવામાં આવે છે.

ઠાડીઆવાડ તરફના દરીઆના પાણીના ખારમાં ઘણી ઠાંતના રસાયણી પદાર્થો મળી આવે છે, અને તે બાબતમાં જો બરાબર તપાસ ચલાવવામાં આવે તો હુનર ઉદ્યોગોને ઘણો લાભ થાય આ દરીઆનું પાણી, તેના ખાર, નીમકના અગરમાંનું કીચલ, અને નીમકના નમુના લાંડન મધે પ્રથમ કરણ કરવાને મોકલી આપવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાંથી ઘણા સારા રીપોર્ટ એ માટે આપવામાં આવ્યો છે.

મુંબઈની આટ રફતના મોડલીંગ ખાતામાં મુંબઈનનાં પરંચોમાં મળી આવતી લાલ ચટોરી બાબત અખતરા કરનાં નળીઆના સાત નમુના ઉતારી શકાયા હતા. તેમજ ચાણકવા લાલ માટી કામના કેટલાક જીન નમુના પણ ઉતારી શકાયા હતા. ચીની માટીમાંથી બનાવેલા પ્યાલા અને રક્ષાળી દેશવસ્ત્રો આવતા એવા ચીની કામ જેવા કિંતારો હતા. જીજી તરફ ઠાડીઆવાડ તરફની માટીમાંથી બનાવેલા પ્યાલા વગેરે ઉપરાંત મુંબઈ ઉતાર્યો હતા પણ સફેદાઈમાં તેવા ન હતા ઉપડી અરત રફતના ચીનીકામના બોબાગમાં માટીકામ અને જગીન ઉપર જડવાના ટાંકવાના રંગેરંગી નમુનાઓ પરદેશી માલના જેવાજ ઉતારી શકાયા હતા.

ઉપલા અખતરાઓ ઉપરથી માલમ પડે છે કે ટાઇંસ અને પ્યાલા રક્ષાળી વગેરે ચ વપરાશની ચીજો બનાવવા માટેના પદાર્થો આપણા તરફ મોંઘા છે મુંબઈમાં ચી કામની એક મોટી ફેક્ટરી ખોલવાની યોજના તૈયાર છે પણ ખીલવણીના વીબાગમાં માટેની જમીન ઘણું તૈયાર થઈ શકી નથી. અરબી એવું મુશ્કેલી ગણાય કે અત્રેની આ રફતના ચીની કામના ખાતામાં એક કમચલાક વીત્રાગ બાધીને જેમ અને તેમ જલદીથી બાબત માટેના નમુના તૈયાર કરવા.

હાથી પોલીમી ફરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જયો ?

દક્ષીણ વિભાગમાંથી ચીની મટોડીના જે નમુનાની જીઓલોજીકલ ખાતા તરફથી તપાસ લેવામાં આવી હતી તેમજ અંગ્રેની એક મીલમાં પણ દન જેટલી જુદી જુદી જાતની મટોડીના નમુનાઓની કાપડને કાજ પાવાને માટેની સાધજીગ બનાવવા માટે તપાસ લેવામાં આવી હતી.

મુંબઈ નજદીકના સાલસેટ તાલુકામાંથી મળી આવતી મટોડીના આશરે ૭૦ નમુનાઓની જીઓલોજીકલ ખાતા તરફથી તપાસ લેવામાં આવી હતી. કેટલીક ઇંટોના નમુનાઓ એ ખાતા તરફથી તપાસવાં તે પુરતી ઘટ અને પાણીથી ચોક્કસી ગાલમ થઈ ન હતી પુનાની એનજીની-અરીંગ કોલેજ મધે મકાનો બાધવાના પથરાની પણ તપાસ લેવામાં આવનાર છે. અબરખની ખાણમાં પડતા લુકા માટે તેમજ પાકા નળીયા ઇંટ, સ્વેટ, પેનસીલ વગેરે બનાવવાની વસ્તુઓ માટે પણ તપાસ લેવામાં આવનાર છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

(૧) ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર

નં. ડી. ૧૫૩૫.

મુંબઈ તા. ૮મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૧.

ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ જોગ.

કલકત્તા.

સાહેબ,

ઈસ્ટ ઇન્ડીયા, ચાર્જના અને ઓરિએન્ટીયા માટેની ટપાલ લાવલંઈન કરવા માટે ના. સર-કારના પોસ્ટ માસ્ટર જનરલ અને પેની-રજીસ્ટર એન્ડ ઓરીએન્ટલ સ્ટીમ નેવીગેશન કું. જે કોન્ટ્રેક્ટ વચ્ચે છે તેની નકલ ના. હિન્દી સરકાર તરફથી તેઓના ૧૪ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૧ની લેટીખના પત્ર નં. ૪૧૬-૪૭૬૫ પી. ની સાથે મારી કમીટીને પૂરી પાડવામાં આવી હતી. આ કોન્ટ્રેક્ટના પરિશિષ્ટ બીજામાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે અને જેટલી વખત એડમીનિસ્ટ્રેટી સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ અથવા સંસ્થાનો માટેના સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ લખી જણાવે ત્યારે અને તેટલી વખત કંપની અથવા કંપનીની સ્ટીમરોના કક્ષાન નીચે જણાવેલા આસામીઓને સ્ટીમર ઉપર લેશે, તેઓને જોશક પૂરો પાડશે અને ગમે તે બંદરથી ગમે તે બંદર સુધી અને વચ્ચે લઈ જશે:—

(૧) ગમે તેટલા-પણ એક વહાણ ઉપર આઠથી વધારે નહિ-ના. સરકારની તોફારીમાં હોય તેવા લશ્કરી અને મુદ્દી અમલદારો તેઓની સ્ત્રીઓ અને બચ્ચાંઓ સહિત અથવા સિવાય ચીફ કેપ્ટન અથવા પહેલા વર્ગના ઉત્વાડ્યો તરીકે.

ધી બેગ્ગે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ, ફાઇ મુંબઈ.

(૨) ગમે તેટલા-પણ એક વદાણમાં ૪ થી વધારે નહિ-નેતન-કમીશન અમલદારો તેઓની સ્ત્રીઓ અને છોકરાંઓ સહિત અથવા સિવાય ફેર-કેમીન અથવા બીજા વર્ગના ઉતારાઓ તરીકે.

(૩) ગમે તેટલા-પણ એક વદાણમાં દસથી વધારે નહિ-દરિઆઇ માણુઓ, ખારના અથવા મીપાઇઓ તેઓની સ્ત્રીઓ અને છોકરાં સહિત અથવા સિવાય-ત્રી ત વર્ગના ઉતારાઓ તરીકે. તેમને માટે હંમેશાં તૂતક નવે ચોગ્ય ગોઠવણ કરવામાં આવવી જોઇએ.

ઉપરા ત્રણ વર્ગ હેઠળ લઘુ પહેવાના ત્રણ વર્ષથી આઠમુખીમાં સરકારે કેટલા પેમેન્ટ્સ મેળવે છે અને તે માટે પેનીન્સ્યુલર ચોરીએન્ટલ સ્ટીમ નેવીગેશન કું. ને કેટલી રકમ આપે છે તે મારી કમીટીને જણાવવાની મહિરબાની કરશે.

લી. આજ્ઞાકીત.

એસ. એમ. મહુમદાર.

એ. સેક્રેટરી.

ટી ૧૫૬૯.

મુંબઇ ડીસેમ્બર ૧૬ મી ૧૯૨૧

ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી જોગ.

દીશ્હી.

સાહેબ,

હેતુ યોગ્ય વખતથી હિન્દી કીનારાઓ ઉપર વદાણો ફોડાવવા સંબંધમાં અને હિન્દી આયાત નીકાશની હેરબાજી ફેરવણીના સંબંધમાં મારી કમીટી વિચાર ચલાવે છે. વળી તેઓની સમક્ષ ના. સરકારને પેનીન્સ્યુલર એન્ડ ચોરીએન્ટલ સ્ટીમ નેવીગેશન વચ્ચે જે કોન્ટ્રેક્ટ છે તેની નફા પણ છે જેમાંથી જણાય છે કે તે કોન્ટ્રેક્ટ ૩૧મી ઓગસ્ટ ૧૯૨૧ના રોજ ખતમ થાય છે. મારી કમીટી ના. સરકારને વિનંતી કરે છે કે જ્યારે તે કોન્ટ્રેક્ટ પૂરો થાય ત્યારે વેપારી મંડળો તેમજ વેપારી એજન્ટોને તેની ટાર્ગેટ તપસવાની અને તેના સંબંધમાં તેઓની સૂચનાઓ અને બલમંજો મોટાવાની તેમજ સામાન્ય રીતે હિન્દમાં વદાણને લગતા કુદે મ સંબંધમાં પોતાના વિચાર જણાવવાની તક આપ્યા વિનાય નવે કોન્ટ્રેક્ટ કરવો નહિ આ સંબંધમાં મારી કમીટી નીચેની સૂચનાઓ તમારી સમક્ષ મૂકવા માગે છે અને તેઓને જણાવે છે કે ના. હિન્દી સરકાર તે ઉપર સંભાળપૂર્વક વિચાર ચલાવશે.

(૧) ટપાલના દે-ત્રેક્ટ સંબંધમાં હિન્દી વદાણોને ખાસ પસંદગી આપવી.

(૨) કાદા કંપરના વેપાર માટે હિન્દમાં રજીસ્ટર યેલેલી કંપનીઓને પસંદગી આ.

(૩) હિન્દમાં રજીસ્ટર યેલેલી કંપનીઓને ટેકસ્ટાઇલ અને બર્ના મ ચાર્ટર્સની બાજુ છૂટાટ અપાવવા માટે ના. સરકાર પોતાની બનતો પ્રયાસ કરવો.

(૪) સબ સીટીયી, બ્યાજના દરમાં ઘટાડાથી, વદાણ બાંધવા માટે ખાસ મગરોટ પાટીને અને વદાણ બાંધવા માટે જરૂરી ચીજો ઉપરની જકાતમાં છૂટાટ આપીને

કંપનીઓને આર્થિક મદદ આપવી જોઈએ. તેમજ હિન્દી વિદ્યાર્થીઓને વહુપ બધાની ઠગ શીખવા માટે ખાસ સમય પૂરી પાડવી જોઈએ.

(૫) જે કંપનીઓને સમગ્રીથી આપવામાં આવે તેઓએ હિન્દીઓને અમલદારોની જગ્યા માટે ઉત્તેજન આપવું જોઈએ.

(૬) સંગ્રહ નીચેના હિન્દી વહુપોનો ઉદ્દેશ ખીલવવા માટે થાં પગલા લેવા તે તપાસવા માટે એક નાની કમીટી નીમવી જોઈએ.

લી. આસાફીત
એસ. એમ. મનુમદાર.
અ. મેકેટરી.

નં. ડી. ૧૫૫૬

મુંબઈ, ૧૪મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૧.

મુંબઈ યુનીવર્સિટીના રજીસ્ટ્રાર બેગ.

સાહેબ,

મારી કમીટીની ફરમાશથી હું આપને આ પત્ર મોકલાવું છું અને તે મુંબઈ યુનીવર્સિટીની એને પાઠે રજૂ કરવાની વિનંતી કરું છું. મારી કમીટીને ખબર મળી છે કે ગણધિકાર વધારે ખાજોળો કરવા અને સેનેટને સંપૂર્ણ પ્રતિનિધિવાળી કરવાની નેમથી તેમ જ ધારણ કરીથી સલાવવામાં આવે છે. નવા ધારણ હેઠળ મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સેનેટ ઉપર યોજામાં યોજા એ પ્રતિનિધિઓ ચુટવાનો હક્ક આ કમીટીને આપવાની મુંબઈ યુનીવર્સિટીને ચેમ્બર વિનંતી કરે છે અથવા આ ચેમ્બરમાં ૫૫૦ સભ્યસદા છે અને તે હિન્દી ઔદ્યોગિક અને વેપારી લાગેલી પુરેપુરી પ્રતિનિધિ છે તે નીચેના હકો બેગ છે —

(૧) હિન્દી વડી ધારાસભામાં એક પ્રતિનિધિ ચુટવાનો.

(૨) મુંબઈની ધારાસભામાં એક પ્રતિનિધિ ચુટવાનો.

(૩) ડીરેક્ટર એક ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સલાહકારી કમીટી ઉપર એક પ્રતિનિધિ ચુટવાનો.

(૪) મુંબઈની ખીલવણી ખાતાની સલાહકારી કમીટી ઉપર એક પ્રતિનિધિ ચુટવાનો.

(૫) વાગ ફરતી હરેક બે વર્ષે મુંબઈના પોર્ટટ્રસ્ટ ઉપર એક પ્રતિનિધિ ચુટવાનો.

શ્રીમતી કેટલાક રેગોમાં સ્થાનિક યુનીવર્સિટીઓની જોડી ઉપર ઔદ્યોગિક અને વેપારી લાભો, પ્રતિનિધિવ આપવામાં આવે છે અને તેજ પ્રમાણે આ દેશમાં ન કરવા માટે ગ્રાંથ જુઓ નથી. અથવા સુધી જેને રાજાનેજ લગતો અભ્યાસ કહેવામાં આવે છે. (Cambridge studies) તેની ખીલવણીથી જોવાની ફરજ પુરી થયેલ છે, એવું મુંબઈની યુનીવર્સિટી હવે માનતી નથી. બી. કેમ ડીઓની સ્થાપનાથી-કે જેની સ્થાપનામાં મારી કમીટીએ કોઈ યોગદાન લીધું નથી—યુનીવર્સિટીનું સામાન્ય રીતે નોંધાયેલ હોને જાણવામાં આવે છે. આટલો ફેરફાર કરવામાં આવેલ છે. મારી કમીટીના અભિપ્રાય મુજબ હવે એવો

ખી બેગે ટાઇલ માટે ૨૧ એકસીટ, ફાટ મુંબઈ.

વખત આવી પુગ્યો છે કે જ્યારે 'ફ્રેક્ટી ઓફ કોમર્સ' સ્થાપવી જોઈએ. દરમ્યાન મારી કમીટી આશા રાખે છે કે મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સેનેટ ઉપર આ ચેમ્બરને ઓછામાં ઓછા બે પ્રતિનિધીઓ ચુંટવા દેવાની સેનેટ ગોઠવણ કરશે.

લી. આર્ચાકીત.

એસ. એમ. મનુમદાર,

એ. સેક્રેટરી.

ડી. ૧૫૬૮

મુંબઈ, તા. ૧૬ મી ડિસેમ્બર ૧૯૨૧

ના. હિન્દી સરકારના ઐદિઓગીક ખાતાના

સેક્રેટરી જગ,

દિલ્હી.

આદેશ,

હિન્દુસ્તાન માટે લેક્ટોમોટીવ એન્જીનો વિગેરે ખરીદવા સંબંધમાં તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરના દેશ ના. સરકાર તરફથી જે છાપા જોગી યાદી બહાર પાડવામાં આવેલ છે તે તરફ તમારું લક્ષ્ય ખેંચવાની અને કમીટી તરફથી ફરમાશ થયેલ છે. કમીટી જાણીને ખુશી થઇ છે કે રેલ્વેના સામાનની ખરીદીના સંબંધમાં હિન્દુસ્તાનને ખીમ હેરોથી સ્વતંત્ર કરવાની ના. સરકારે પોતાની નીતિ જાહેર કરેલ છે. પરંતુ મારી કમીટીને જણાવવાની ફરજ પડે છે કે ઉપર જણાવેલી છાપાજોગી યાદીમાં ટેન્ડરો માટે જે ધારા ધેરણ નક્કી કરવામાં આવેલ છે તેથી દેશમાં આવી જાવના ઉદ્યોગોની ખોડવણીને ઉત્તેજન મળી શક્ય નહિ.

ખાસ કરીને મારી કમીટીનું ૩ જી કલમ તરફ ધ્યાન ખેંચવાની રજા લે છે જેની રૂબે; 'હિન્દુસ્તાનમાં ભાવ આપાવ કરવામાં આવતા માલના ભાવના મુકાબલામાં બિનફાયદાકારક હોયો જોઈએ નહિ. મારી કમીટી બિનફાયદાકારક હોયો જોઈએ નહિ એ શબ્દો વધારે સ્પષ્ટ રીતે મૂકવાની વિનંતી કરે છે.

વધારેમાં ૧૦,૦૦૦ પૌડ માટેનું એક ટેન્ડર દાખલા તરીકે ૧,૫૦,૦૦૦ રૂપીયાના ટેન્ડર સાથે દેવી રીતે અને દુ'ડીઆમણના કયા દરથી સરખાવવામાં આવશે તે મારી કમીટી જાણવા માગે છે જો ટેન્ડર ખુલવાને દિવસે આજુ દર આ સરખામણી માટે લેવાનો હોય પૈસા પગાર કરવાનો વખત આવી પડેલો ત્યાં સુધીમાં દુ'ડીઆમણમાં જે વધઘટ પાયા તે સામે સરકાર પોતે કેવી રીતે રક્ષણ લેવા માગે છે તે મારી કમીટી જાણવા માગે છે. મારી કમીટીના મત મુજબ દુ'ડીઆમણને લગતી ઠાઈયલ જોખમહારી ના. સરકારે લેવી જોઈએ નહિ. રેલ્વેઓની આવક રૂપિયામાં થાય છે અને તેથી તેનું 'હેવુ' પણ રૂપિયામાં આપવું જોઈએ. મારી કમીટીના તૈયાર એવો મક્કમ અભિપ્રાય છે કે જ્યાં ટેન્ડરો રૂપિયામાં જ મગવા અને દુ'ડીઆમણની જોખમહારી પરદેશો ટેન્ડર મોકલનારને શિર ફાળવી. આ મુદ્દા ઉપર ના. સરકાર તરફથી ખુલ્લો એકરાર કરવા મારી કમીટી વિનંતી કરે છે.

કલમ નં. ૪ અને ૫ સામે મારી કમીટીને વધે છે. જો ના; સરકારની જાહેર નીતિ આ દેશમાં રેલ્વેને લગતો સામાન બનાવવાના ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવાની હોય તો શરૂઆતના વર્ષોમાં બનાવતો જણાઈ આવે નેટલો લગ્ન appreciable part હિન્દમાં બનેલો હોયો જોઈએ.

મારેસેલના રંગીન લાદીઓ સફાઈકાર અને મજલુન

એવો ના. સરકાર આગ્રહ શા માટે કરે છે? છેવટે જ્યાં સુધી ઇંગ્લંડના કારખાનાઓમાં જે જે ક્રીયાઓ કરવામાં આવે છે તે સઘળી હિન્દના કારખાનાઓ કરી ન શકે ત્યાં સુધી ઉપરનો નિયમ ધીમે ધીમે વધારે સખત કરવાનું સૂચવવામાં આવેલ છે. ના. સરકારે આવી શરત મૂકવાનું કારણ શું છે? અને આનું પરીણામ શું આવશે? પરીણામ એ આવશે કે બધા ઓઢરો પરદેશી કારખાનાવાળાને મળશે જે પરદેશી કારખાનાવાળાઓ આ દેશમાં કેઈપણુ લાગ બતાવતા નથી તેઓને અહિંના કારખાનાવાળાઓ જેઓ થોડો લાગ પણુ બતાવે છે તેઓ ઉપર પસંદગી શા માટે મળવી જોઈએ? મારી કમીટી જણાવવાની રજા લે છે કે આ દેશમાં થોડે ઘણું અશે માલની બનાવટ કરવાથી હિન્દીઓને જે કેળવણી મળશે અને તેને લીધે હિન્દીઓને કામ મેળવવાનું જે ક્ષેત્ર વધશે તે લાભ જેવો તેવો કહેવાય નહિ. મારી કમીટી મક્કમપણે માને છે કે કલમ નં ૪ હિન્દના લાભની વધન વિરુદ્ધ છે અને તેની અસરથી હિન્દ ઇંગ્લંડ અને અન્ય દેશોના કારખાનાવાળાઓનું ફરીથી ઓશીઆણું થઈ રહેશે. તેથી મારી કમીટી એવી સૂચના કરે છે કે તે કનમને ગળે ના સરકારે એવું નક્કી કરવું જોઈએ કે અમુક વખત પછી, કહો કે ૧૯૩૦, પછી જે રહેલે સામાનનો ઓછામાં ઓછો અર્ધો ભાગ હિન્દમાં જ બન્યો હોય નહિ તેવો સામાન ખરીદવામાં આવશે નહિ.

યાદીનો બીજો વાધા પડતો લાગ કલમ નં ૫ છે જેની રૂયે જૂઠા જૂઠા ભાગો પૂરા પાડવાનાં મૂળ જણાવના હક સ્વાધીન રાખવામાં આવેલ ૧. રેલ્વે કમીટી પાસે સર લીવીઅમ મેયરે આપેલી જુગાની ઉપરથી ના. સરકારે જોયું હશે કે કેટલાક ખાસ બ્રીટીશ કારખાનાવાળાઓને ઓછામાં ઓછા ટેન્ડરના આંકડા પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. મારી કમીટીને લાય છે કે જો હિન્દી કારખાનાવાળાને ભાગે પૂરા પાડનારનું નામ જણાવવાની ફરજ પાડવામાં આવે તો કદાચ વધારે પડતો સ્વદેશાભિમાની અભવદાર તે હરીફ બ્રીટીશ કંપનીને જણાવવાની પેતાની ફરજ માને અને પરિણામે હિન્દી કારખાનાવાળાને ઓર્ડર મળે નહિ. ૬ ઠી કલમ જેમાં બનાવટની ગમે તે ક્રીયા પ્રસંગે તપાસ લઈ શકવાને સત્તા રાખવામાં આવેલ છે તે આ દેશના લાભ જાળવવા માટે પુરતી છે એમ મારી કમીટી માને છે.

૭મી કલમની રૂયે હિન્દુસ્તાનમાં જે પેટીઓને ઓર્ડર મળે તેણે હિન્દીઓને કેળવવાને જોડતણુ કપવી પડશે. આ સરવ માત્ર હિન્દમાં ઓર્ડરો આપવામાં આવે તેવી પેટીઓ માટે જ શા માટે રાખવામાં આવેલ છે તે મારી કમીટી સમજી શકતી નથી. તેઓ એવી સૂચના કરે છે કે કલમ ૭મી નીચે પ્રમાણે રહેવી જોઈએ

“હિન્દી રહેલે સામાન માટે ફોર્ટીફાઈડ ટેન્ડરોએ-હિન્દમાં તેમજ દેશવર-હિન્દની વીંધા થીઓને કેળવવા માટે અનુકુળતા કરી આપવો પડશે.”

મારી કમીટી આશા રાખે છે કે આ પત્રમાં સૂચન્યા મુજબ ના સરકાર નિયમોમાં ફેરફાર કરશે કે જેથી તે નિયમો ના સરકારનાજ હેતુને બંધોસ્તા થઈ પડે.

લી. આસાફીત,
એસ. એમ. મનુમદાર.

એ સેક્રેટરી.

શ્રી ગોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના સેક્રેટરી જોગ,

મુંબઈ

સાહેબ,

હાલમાં ગોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી બંદાઈના ચાલુ સમાં કરવામાં આવેલા બેઠક વધારા તરફ મારી કમીટીનું ધ્યાન ખેંચાયું છે. આના સંબંધમાં જો તમે નીચેની માહિતી પૂરી પાડશો તો મારી કમીટી ઉપકૃત થશે:—

(૧) દરમાં કેટલો વધારો કરવામાં આવેલ છે અને તે વધારવા માટે શા કારણો છે?

(૨) ચાલુ દરમાં વધારો કર્યા અગાઉ જાહેર મંડળોનો અભિપ્રાય પૂછવામાં આવ્યો હતો કે નહિ? (અ) જો આનો જવાબ હકારમાં હોય તો બીજા જાહેર મંડળો સાથે આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય કેમ પૂછાવવામાં આવ્યો ન હતો તે મારી કમીટી જાણવા માગે છે (બ) જો જવાબ નકારમાં હોય તો આવી મહત્વની યાજત ઉપર જાહેર પ્રજાનો અભિપ્રાય જાણવા સિવાય ફરકાર કરવા માટે કયા વાકીદનાં કારણો હતાં તે કમીટી જાણવા માગે છે.

(૩) આ વધારા કર્યો પહેલાં ના. સરકારની સંમતી મેળવવામાં આવી હતી?

તે ઉપરાંત આ યાજતમાં ના. સરકાર અને પોર્ટ ટ્રસ્ટ વચ્ચે જે મત વ્યવહાર થયો હોય તેની નકલ જો મારી કમીટીને પૂરી પાડવામાં આવશે તો કમીટી આભારી થશે.

લી. આસાંકીત,

એસ. એમ. મનુમદાર

એ. સેક્રેટરી

લી. ૧૫૭૮

વાડીખંદર અને કનાકેખંદર ખાતેના ગુડ્ડ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ જોગ.

મુંબઈ.

સાહેબ,

મુંબઈથી બદારગામ માલ મોકલવા માટે માલ રેલ્વે ઉપર ચઢાવવા સંબંધમાં મુંબઈની આયન મથેન્સ એસેમ્બ્લીએ તમારી તરફ જે લખાણ મોકલાવેલ છે તેની એક નકલ ચેમ્બર તરફથી તેને ટેકા મળે તે માટે આ ચેમ્બર તરફ મોકલવામાં આવેલ છે. આ સંબંધમાં મારી કમીટી તરફથી જણાવવાની અને ફરમાવ રાખે છે કે જો તેમાં જણાવેલી વીજતો સાચી હોય અને તે ખોટા હોય તોમ માનવા માટે કમીટીને કાંઈ પણ કારણ નથી-તો અડવાડીયામાં માત્ર એક અથવા બેજ વખત માલ લેવા માટે દરવાજા ઉઘાડા રાખવાની રૂઢી મામે ધનું સખ્ત વધો લઈ શકાય. મારી કમીટીને એવા ચોક્કસ દાખલા પૂના પાડવામાં આવ્યા છે જેમાં એક માલથી પણ એકે દૂર માલ લઈ જવા માટે ગાડનું બાકુ ડાકી ટૂંકીયા આપવું પડેલ છે. મારી કમીટીને એવા અભિપ્રાય છે કે આવા દ્વંડ જાહેર જાણ વેપારીઓને વગર છુટે

મેટલીક રીલીંગની રીઝલ્ટ મારી ગમશે કે?

આપનાં પડ છે તે તેમજ અમુક ચોક્કસ દિવસે માલનો જમાવ વધારે થઈ જવાથી પરીણામે જે મુશ્કેલીઓ અને અંગવડો લોગવની પડ છે તે બધું દેવે સત્તાવાળાઓની માલ લેવાની જોરબ્યાજળી અને વિચિત્ર પદ્ધતિને આજારી છે. હાલની ગોઠવણને અંગે કહી શકી યતી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવા માટે મારી કમીટી નીચેની બલામણા કરે છે.

(૧) ગુરૂજ યાર્ડ માં માલનો જમાવ ઓછો કરવા માટે હાલમાં છે તેના કરતાં માલ કપીકારવા માટે વધારે દિવસ મુકરર કરવા.

(૨) અમુક ચોક્કસ સ્ટેશનો ઉપર માલ લેવા માટે ચોક્કસ દિવસો મુકરર કરવા અને તે ચોક્કસ સ્ટેશને માલ લેવાનું શરૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં ઓછામાં ઓછા ચોવીસ કલાકનો નોટીસ લેવાનીઓને આપવી.

મારી કમીટી આજ્ઞા રાખે છે કે તેઓએ કરેલી બલામણા ઉપર તમા સંભાળપૂર્વક ધ્યાન આપશો.

લી. આર્ચકિત.

એસ. એમ. મહુમદાર.

એ. સેક્રટરી.

(૨) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો.

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર હિને આ માસિકમાં જુદો વિભાગ રાખવામાં આવશે. જે જે વેપારી લાઇઓને પોતાની મોડીસો, કારખાનાં અથવા પેટીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીઓ તે ચીગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી તે આ વિભાગમાં બહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી બહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સભાસદો પાસેથી કોઈ પેણ્ડી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી લાઇઓ પાસેથી દરેક વખતે બહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાં લેવામાં આવશે.

તેજ મુજબ જે લાઇઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિશે જણાવો. વીગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં બહેર ખબર રૂપે આપવામાં આવશે. દરેક વખતે બહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાં નહીં ૫ લેવામાં આવશે.

જે જે વેપારી લાઇઓ તેમજ અરજદારને પોતાનાં નામ બહેર કરવાનો ઇચ્છા નહિ, તેઓએ તે પ્રમાણે લખી જણાવવા તરફી લેવી.

(૩) ચેમ્બરમાં દાખલ થએલા નવા સભાસદો:—

(૫૭૯) શેઠ રઘુનાથ ચીતમણ સોહોની.

(૫૮૦) મેસર્સ ધી. બોગે સહકલ એન્ડ મોટર કું.

(૫૮૧) શેઠ નસરવાનજી. શ્રી. ગઝદર.

(૫૮૨) મેસર્સ સી. એમ. પ્રધસ.

(૫૮૩) " ધી હી-ફુલ્વાન ટેનરીજ લી.

ધી બોગે સહકલ માટે દર એક સીટ ફાઉન્ડ, મુમસ.

અન્ય ચેમ્બરે અને એસોસીએશના.

(૧) મજુર મંડળોને લગતો કાયદો અને યોગ્ય ચેમ્બર.

મજુર મંડળોની સ્થાપના અને રક્ષણ માટે કાયદો ઘડવાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી હાલમાં જુદાં જુદાં વેપારી મંડળો પાસેથી અભિપ્રાય માગવામાં આવેલ છે. અત્રેની યોગ્ય ચેમ્બર એન્ડ હોમર્સે આ સંબંધમાં અભિપ્રાય આપતાં જણાવ્યું છે કે મજુરો તેમજ મૂડીવાળાઓના પરસ્પર લાભ માટે સંગીન પાયા ઉપર અને સાચી દિશામાં આ દેશના મજુરોની મંડળોની ખીલવણી માટે દરેક સગવડ પૂરી પાડવાની આવશ્યકતા છે. એ સામાન્ય મુદ્દો કમીટી માન્ય રાખે છે. પરંતુ કમીટીના મત મુજબ માત્ર ઇંગ્લેન્ડના કાયદાનું અનુકરણ કરવાથી ધારેલો હેતુ પાર પડશે નહિ. તેથી આ પ્રશ્નનો નિકાલ હાલમાં જે પરિસ્થિતિ હિન્દમાં છે તે તપાસીને થયેલો જોઈએ, અને આ દિશામાં પ્રગતિ થાય તેવો કાયદો ઘડવો જોઈએ.

પહેલું તો સારી સંખ્યામાં મજુર મંડળો હસ્તીમાં હોય તેમજ પોતાના સામાન્ય લાભ આતર એકત્ર થવાની મજુરો ઇચ્છા ધરાવતા હોય તોજ મજુર મંડળોની સ્થાપના અને રક્ષણ માટે કાયદો સંભાવે. ના. હિન્દી સરકારના મત મુજબ આ અને સંજોગે હિન્દુસ્તાનમાં હસ્તી ધરાવે છે પરંતુ કમીટીનો અનુભવ તદ્દન જુદો છે અને તે અનુભવ મજુર લોકો સાથે સમાગમમાં આવ્યા બાદ મેળવેલ છે. ના. સરકારે જે એક બીજા અગત્યના મુદ્દા ઉપર લક્ષ નથી આપ્યું તે છે કે આ દેશના મજુરો સ્થાયી નથી અને ઉદ્યોગોમાં કામ કરતા મજુરો પલ્લ મોટા પ્રમાણમાં નીકળે છે એટલે મંડળોની સ્થાપનાથી અંતરના ખીલ ઉદ્યોગ ઉપર તેમજ બંગાળના ઠાલસાના ઉદ્યોગ ઉપર શી અસર થયે તે સમજવું મુશ્કેલ નથી.

વળી કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે સુરક્ષામાં મજુર મંડળોની સ્થાપના મજુરોની જ મહેનત અને પ્રયાસને આભારી છે અને તેઓના પ્રતિનિધિઓ સામાન્ય વર્ગમાંનાજ હોય છે. જ્યાં આ દેશમાં હજી તેવું કાંઈજ નથી અને મજુરોના મંડળોનો વહીવટ યોગ્ય એક ધંધાંદારીઓના હાથમાં છે. આ મુદ્દાની જરૂરીઆતને વધારે પડતું વજન આપવાનો કમીટીનો ઇનાદો નથી કારણ કે જ્યાં મુખી કેળવણીને હાલમાં છે તે કરતાં વિશેષ ખરેખરો પ્રચાર નહિ થાય ત્યાં મુખી મજુર વર્ગને બહારના અસામીઓની મદદ મેળવવાનો પૂરે પૂરો દક્ક છે. પરંતુ કમીટી એવું સૂચવે છે કે હાલમાં મજુર મંડળો જે સ્થિતિમાં છે તે જતાં કાયદાનો મૂળ હેતુ મંડળોના વહીવટ મજુરોના વિચારોને અનુસરીને રાખવાનો હોવો જોઈએ. તેથી કમીટી નીચેની સૂચનાઓ કરે છે.—

(૧) રજાટર થયેલ મંડળોની કારેભારી સભાની મુદતથી બધા મજુરો તરફથી 'એલટ'થી થવી જોઈએ. અને તે સભામાં મંડળના અગાઉના તેમજ આજ કાર્યવાહકોની બહુમતી હોવી જોઈએ.

મરેલીક શીર્ડોગની શ્રીગ્રામન સારી બમરો કે ?

(૨) સામાયિક કરાર ચાલતો હોય ત્યારે કારોબારી મંડળની મુલાકાત લેવાનો મુદ્દો-
વાળાઓને હક હોવો જોઈએ.

તે ઉપરાંત કમીની જણાવવા માગે છે કે જો ના સરકાર કાયદાની જવાબદારીમાંથી કેટલીક છુટ છાટ અને 'પીકેટીંગ' માટે વધારે ચતુરતા આપશે નહિ તો સૂચવવામાં આવેલી યોજના પ્રમાણે ટ્રેડ યુનિયનને રજીસ્ટર થવાથી ખાસ લાભ થશે નહિ અને કમીટીના મત મુજબ ઉપર પ્રમાણેની છુટ છાટ હાલના મંજૂરમાં આવવાનું ઇન્કવાજોગ નથી.

સુરોપ અને અમેરીકામાં મજૂર મંડળોની સ્થિતિ તદ્દન જૂની છે તેઓ પાસે માન કાયદેસર હેતુઓ માટે એકઠી કરવામાં આવેલ મોટી રકમો હોય છે અને તે નાણાના વહીવટ માટે મંડળોને રજીસ્ટર કરવા તે સમાસદોના હિત ખાતર જરૂરી છે કમીટીની જાણ મુજબ હિન્દુસ્તાનમાં મંડળો પાસે ઘણી નાની રકમ હોય છે અને ફરજિયાત 'ઓડીટ' ની પદ્ધતિ મજૂરને મંડળોમાં જોડવા માટે આકર્ષવાને બદલે તે કાયવાડોને નડવર રૂપ લાગશે.

તેથી જો ના. સરકાર અણધારતી છુટ છાટ આપવા ન માગતી હોય તો કમીટીના મન મુજબ જાગ્યેજ કોઈ મંડળ રજીસ્ટર થશે સિવાય કે રજીસ્ટર થવાનું ફરજિયાત રાખવામાં આવે આ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરવાનું ફરજિયાત રાખવાનું કેટલા પ્રમાણમાં વ્યવહાર છે તે કમીટી કહી શકતી નથી પરંતુ મજૂરોના સમૂહને પોતાની ફરીયાદો ચોગ્ગ લાગે તે રીતે મુદ્દાવાળાઓ પાસે રજુ કરી દેાઈ અટકાવી શકે તેમ નથી. કમીટીને લાગે છે કે જો કોઈ પણ કાયદો ઘડવોજ હોય તો તેમાં નીચેના મુદ્દાઓના સમાવેશ થવો જોઈએ —

(૧) મંડળો માટે રજીસ્ટર થવાનું ફરજિયાત રાખવું

(૨) મંડળોના ફ્રંક વિગેરે સરકારી અમલદારો 'ઓડીટ' કરશે અને તપાસશે.

(૩) મંડળોના હેતુઓ કાયદામાજ જણાવવા અને હિન્દુસ્તાન અને બીજા દેશોના મંજૂર ગોમાં તફાવત હોવાથી હિન્દમાં આવા મંડળોના નાણા સજ્જદારી કાર્ય માટે વાપરવામાં આવશે નહિ

ઉપર કમીટી જણાવે છે કે હિન્દમાં હુની ધરાવતા ખાસ ચોક્કમ મંજૂરોને લીધે ના. સરકારે આ બાબત ઉપર ખાસ મ માળખૂંક વિચાર કરવાની જરૂર છે અને જે કાયદો ઘડવામાં આવે તે આ દેશના ચોક્કમ પ્રશ્નોને ચતુરણ હોવો જોઈએ અને માત્ર ઈંગ્લંડના કાયદાનું પાનુકરણ કરવાનો મહોલો રરનો પડેનો મૂલ્યો જોઈએ.

(૨) રેટવેનો મુશ્કેલીઓ અને બોમ્બે ચેન્બર.

અત્રેની બોમ્બે ચેન્બરની કમીટીએ ના. હિન્દી સરકારના રેટવે ખાતા ઉપર એક પત્ર લખેલ છે જેમાં તેઓએ ના. સરકારને પુછ્યું છે કે આ વર્ષનું ચોમાસુ સારું નીવડેલ હોવાથી રૂ. બીજા અને બીજા પાઠની પેદાશમાં વધારો થવાથી રેટવેની સગવડો પુરો પાડવામાં રેટવે સત્તાવાળાઓને કાંઈપણ મુશ્કેલીઓ નડવાનો સંભવ છે કે કેમ? છેલ્લા ચોથા વર્ષથી દ્વારિકા ધણી ધરી ગયેલ હોવા છતાં પણ રેટવેઓ તેને સતોષકારક રીતે પુરી વળી શકતી નથી તે બાબત વચ્ચે ખાસ લક્ષ બેચવામાં આવેલ છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માઈ ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ, ફ્રાંક મુંબઈ.

કમીટીની જાણ મુજબ ચાલુ વર્ષની આખર સુધીમાં લગાઈ પડેલાં જે સામાન્ય સ્થાવર હતા
। પાછી આવવાનો સંભવ છે, એવી માન્યતા એક વખતે ફેટલાક દેલ્વે અમલદારો ધરાવતા
તા પરંતુ હાલના સંજોગો જતાં તેવી સાધારણ સ્થિતિ પણ કેવી રીતે પાછી આવશે તે સમ-
જાતું નથી.

કમીટી વધારેમાં જણાવે છે કે આ પ્રથમ દેલ્વે કમીટીના રીપોર્ટમાં વિગતવાર ચર્ચાવામાં
આવેલ છે અને તેઓ આશા રાખે છે કે તેમાં કરવામાં આવેલી જાણણીથી ભૂતકાળની ફેટલીક
મુશ્કેલીઓ દૂર થશે. પરંતુ કમીટી ઉમેરે છે કે હાલ તુરવ જે સ્થિતિ ઉભી થઈ છે તે ઉપર દેલ્વે
કમીટીની જાણમણની તાબડોલ અસર થઈ શકે નહિ અને તેઓને હાલની સ્થિતિ એટલી
ગંભીર દેખાય છે તેમજ દ્વાકીકને પહેાંચી વળવાની દેલ્વેની અશક્તિની અસર સુંબઈના વેપાર
ઉપર એટલી મોટી થશે કે દેલ્વેની સગવડો વધારવા માટે હાલ તુરત શાં પગલાં લેવાં તે કમીટી
વ્યાજબી રીતે ના. સરકારને પુછી શકે.

છેવટે કમીટી ઉમેરે છે કે તેઓનો પત્ર ઘણો મોટો છે અને તેથી ચાલુ ઠંડીની મોસમમાં
તેમાં મુખ્ય મુજબનાં પગલાં લેવાનું અશક્ય છે તો નજીકના જાવિયમા કાંઈક સુધારો થઈ
શકશે એવી તેઓ આશા જતાવે છે. કમીટીની જાણ મુજબ ફેટલાક ગેરવ્યાજબી નિયમો ન હોત
તો દેલ્વેઓને મોટા જથ્થામાં રાહીંગ રોકાઈ મળી રહેા હોત અને છેવટે એવી આશા જતાવે છે કે
દેલ્વેના સંમેશના વહીવટ માટે હાલની નીતિ ટોડી થઈ તેને બદલે વધારે દુરઅંદેશ અને વ્યાજબી
ફરી જાખલ કરવામાં આવશે.

**વોર્શીંગટન લેખર કોન્ફરન્સ (૧૯૧૬) નો બેકારીને લગતો કાર્યો કરાર અને
ખંડાળ એમ્બર:—**

આ કાર્યો કરારની બીજી કલમ આ કરાર માન્ય રાખતા કોન્ફરન્સના દરેક સભાસદને એક
વડી સત્તા હેઠળ મફત પબ્લીક એમ્પ્લોયમેન્ટ એજન્સીઓ સ્થાપવાની ફરજ પાડે છે. ના.
ડિન્ટી સંસ્કાર આ કરાર માન્ય રાખેલ છે અને પરીણામે તેઓએ પબ્લીક એમ્પ્લોયમેન્ટ એજન્સી-
સંસ્કાર સ્થાપવાનો અવાજ હાથ ધરેલ છે. આ હેતુ હકમાં રાખી તેઓએ સ્થાનિક સરકારને
આ જાણવમા અવિગ્રામ્ય પૂછાવેલ છે. ના. ડિન્ટી સરકાર જણાવે છે કે દરજી સુધી ઓથોરિટી
મજુરી માટેની માગતી મજુરી મળી શકે તે કરવા મોટી હોવાથી અત્યાર સુધી આવી એમ્પ્લોય-
મેન્ટ એજન્સીઓની સ્થાપના વીન જરૂરી જણાઈ હતી પરંતુ ના સરકારની જાણ મુજબ ફેટલાક
ધીવ વખતીવાળા વિસ્તારમાં પગારના દર નીચા રહે છે કારણકે બીજે સ્થળે ઓથોરિટી મજુરી
મટે જે માગતી છે તે ત્યાં સુધી પહોંચી શકતી નથી. આવા સંજોગોમાં ના. સરકાર માને છે
કે આવી એજન્સીઓની સ્થાપનાથી મજુરોને એક જ આએમી બીજી જગ્યાએ જ્યાં મજુરી માટે
માગતી હોય ત્યાં મોકલવાની અનુકૂળતા થઈ પડશે.

આ વિષય ઉપર સ્થાનિક સરકારોનો અવિગ્રામ્ય પૂછવવામાં આવેલ છે અને તેઓનું
જવાબ આસ કરીને નીચેના મુદ્દાઓ તરફ દોરવામાં આવેલ છે —

(૧) આસામ લેગર બોડ ની હેબરેષ હેડળ ચાના બગીચા માટે મજુરોની બરતી (૨) જે
વિભાગમાં હુકામ હોય ત્યાં બીજી જે જગ્યાઓએ કામ મળી શકતું હોય તે વિવેની માદીતી પુરી
પાડવાનું (૩) સંયુક્ત પ્રાંતને પૂર્વ વિભાગ અને ઉત્તર વિભાગ અને ખીદાર જેવી બીજી વસ્તી

ગેરવીર શીર્ડાગીની સારી ટીકાઈન ગમશે કે ?

વાળી જગ્યાએમાં એજન્સીઓની રચના (૪) મૂડીવાળાઓ તેમજ મજુરોના પ્રતિનિધિઓની કમીટીની નીમોબુક (૫) થી લઈને નોકરી શોધી આપે તેવી એજેન્સીએન્ટ એજન્સીઓની રચના ઉપર આંકડો

આ વિષય ઉપર અસિધાય આપતા બચાવ એમર એફ ઠામગની કમીટીએ જણવ્યું છે કે આસામ એમર બોર્ડની દેખરેખ હેઠળ ચાલતી બગીચા માટે મજુરોની બનતીના મવાલ બાદ તેઓએ ઇન્ડિયન ટ્રી એસોસિએશને પૂર્ણવેલ છે દુષ્કાળવાળા વિસ્તારમાં બીજા કામ મળે છે તેને લઈ ની માહિતી પુરી પાડવાના મવાલ ઉપર તેઓએ કાંઈ પણ ટીકા પ્રતિ નથી પરંતુ તેઓએ ગીચ વરનીવાળા પીરતાગમાં એજન્સીઓ રચાવવાની મુશ્કેલી માન્ય રાખેલ છે કારણ કે જો આવી એજન્સીઓના બધારણ તેમજ કારગર મનોહકાન્ત હોય તો તેના વિલાસમાંથી મજુરોને ઓર્ગેનિક વિભાગમાં તે મરણવાથી મોકલી શકે પરંતુ કમીટીના મત મુજબ જુલમ તેમજ બીજા અસ્વાસ્થ્ય અટકાવવાનું બહુ મુશ્કેલ કામ પડશે તેથી આવી એજન્સીઓના વહીવટ અને કારભાર ઉપર ઘણું ધ્યાન રાખવું પડશે આની એજન્સીઓએ મૂડીવાળાઓના અમા ભમા રહેલું જોઈએ જેથી કરીને તેઓ ફેરી જાતના મજુરોની કયા બાગમાં જરૂર છે તે તેમજ પગારના દર અને બીજા સરતો વિગેરે જાણી શકે તે ઉપરાંત મજુરો કાંઈકવાળા મૂડીવાળાઓ મુસાફરી ખર્ચ, મુસાફરી દરમ્યાન ખાવાનો ખર્ચ વિગેરે આપશે કે કેમ તે પણ તેઓએ જાગરુ જોઈએ હિન્દી મજુરને આવી જાતની મહદની જરૂર છે તેમજ એમ કમની પમ ફગીમાં પણ તેને મહદની જરૂર પડશે જો એજન્સીઓને દુરાવ થી દૂર રાખી શકાય તો તેઓ ધણુ ઉપયોગી કામ કરી શકે કારણ કે હિન્દી ઉડીઓમાં મજુરોની અછત છે અને તેથી આ મુશ્કેલી દૂર કરવા માટે જે ઉપાયો લેવામાં આવે તેને અગે દરેકમાં મજુરોનો સંપ્રદાય વધારે જરૂર થવાનો મૂડીવાળા અને મજુરોના પ્રતિનિધિઓની કમીટીના બધારણ સંગ્રહમાં એમર પોતાથી બનતી દરેક મહદ આપવા તૈયાર છે તેમજ બરની માટે દગાબોર એજન્સીઓ દાખી દેવા માટે જે પગલાં બરશે તેમાં એમર મજબુત રહે આપશે

ધી ઇન્ડિયન એજન્સી એન્ડ મૂડીક રીલીફ એસોસિએશનની નામે આવી કમીટીની એફ બેઠે ગાંધીવાર, તા. ૨૬-૧૧-૧૯૩૧ના રોજે મળી હતી જે બાદે મહામહોના વળોને લગતા કાનુન જમા નીચેના કેન્દ્રો માટે લવામળ ૧૦૦ ની અને તે દેરફાર એસોસિએશનની 'આસ સામાન્ય મહા સમુખ રજુ કરવાનો ઠાવ થયો હતો.

મહાસદને લગતા સૂચવવામાં આવેલ નિયમો નીચે પ્રમાણે છે—

સહ સદો ૧૫ વર્ગના રહેશે (૧) ઓડી નરી. (૨) લાઇફ (૩) એ નરી ઓડી નરી સહાસદો ત્રણ વર્ગના રહેશે—

(૧) મુખ્ય અને નેતા પરાઓના રહેવાપીઓ જેઓ વાર્ષિક લવાજમ તરીકે રૂ. ૨૦ આપશે.

(૨) બહાર જામના સહાસદો જેઓ વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૦ આપશે

(૩) એસોસિએશન જેઓ વાર્ષિક લવાજમ તરીકે રૂ. ૫૦ આપશે

પ્રવેશક થી—મધણા ઓડી નરી અને લાઇફ એમરોએ પ્રવેશક થી તરીકે રૂ. ૨૫ આપવા પડશે

વાર્ષિક એમર—હિન્દી પેડીઓ અને આસ રીઓ લાઇફ એમર તરીકે જોડા શકે તેઓ—૫૦ રૂ. અથવા તેથી વધારે લવાજમ આપશે

'ફ્રેન્ડ' અને 'મેટ્રોસ'ની ટીપ્સ હુરે બધ કરવી અને તે વગ લેકા હુરે વધારે નામ નોધવા નહિ

વેપારી ખબરો.

ધંડાંમાં એડમીટ્રી પામે ફેટલીક છેડલી લગની રૂમ ટ્રોલરો વેચાઈ છે અને તેને લગતી ફેટલીક વીગતો આ ચેંગરને ના. મરકાર વરફથી પુરી પાડવામાં આવેલ છે, જે ચેંગરની ઓફીસમાં કોષપદ્ય થઈ રહ્યું છે.

ધંડાંમાં વેચાતેલ તેલોનો ઉદ્યોગ:—

ધંડાંમાં હાલમાં વેપારી મંડળે હોવાને લીધે કોઈપણ ઉદ્યોગમાં તેલ હોવાનું મુશ્કેલ છે છતાં વેચાતેલ તેલો અને તેને લગતા કિંચે ગોમાં સુવધથી સપ્ટેમ્બર મહિનામાં નિકાશમાં મોટો વધારો જોવામાં આવે છે જે નીચેના આકાશ કિપથી જણાય છે:—

૧૯૨૧	આફ કયા વગરનાં તેલો	આફ કરેલાં તેલો	આબુ	મીઝામેતી
	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ
જાન્યુઆરી	૧,૩૦,૨૧૦	૭૮૫૪૦	૫૪૧૬૬	૨૬૭૨
ફેબ્રુઆરી	૭૬૬૨૦	૪૬૫૦૦	૪૦૮૨૧	૧૬૩૨
માર્ચ	૮૬૬૬૦	૧૫૨૬૦	૫૦૮૫૬	૨૨૯૪
એપ્રિલ	૧૧૦૬૦૦	૧૫૨૬૦	૫૩૩૪૪	૩૬૬૦
મે	૧૦૬૧૪૦	૧૧૭૦૦	૫૬૪૧૩	૩૭૭૬
જુન	૧૨૩૭૮૦	૮૦૬૦	૫૪૨૨૧	૩૫૮૩
જુલાઈ	૧૩૮૬૮૦	૪૧૮૦	૬૧૩૩૬	૮૧૧૧
ઓગસ્ટ	૧૬૪૧૬૦	૬૫૪૦	૬૬૬૬૬	૫૪૬૪
સપ્ટેમ્બર	૧૩૮૦૦૦	૧૪૨૦૦	૬૦૪૮૬	૭૩૪૧

પહેલાં છ મહિનાના આકાશ ગયા વધ ના તેજ અરનાના આકાશ કરતાં ઘણા ઓછા હતા જેનું પછાતના ત્રણ મહિનાના આકાશથી તે ઘટાડો મોટો જોઈ શકાય છે નવ મહિનામાં આફ કયા વેચાતેલ તેલોની નીકાશ ૫૦,૮૮૦ ટન હતી ત્યારે ગયે વર્ષે તેજ અરનામાં નીકાશ ૬૬,૧૦૪ ટન થઈ હતી અને આફ કયા તેલોની નીકાશ અનુક્રમે ૧૦૧૧૨ ટન અને ૧૧,૦૪ ટન હતી. આ જાણી શકાય કે આર.મહિન. પુરા થતાં ગયા વર્ષના આકાશ કરતાં આવડે ઓછું. વધી જશે મુગર્ષ, ઓગસ્ટ અને સપ્ટેમ્બર માસમાં આબુ અને મીઝામેતીની નીકાશમાં થયેલ મેટો વધારો ખાતે ધ્યાન જોઈ નેવો છે, તે પણ ગયા વર્ષે માથે અથવા લગભગ પહેલ નાં વર્ષો સહ મળ્યા વર્ષના આજને વીજની નીકાશમાં મેટો ઘટાડો માલમ પડેલ છે. જાન્યુઆરીથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં કુલ કોટ ઈન્ડિયામાંથી મળતી નીકાશ ૫૬૬,૨૮૫ હંદ્રવેટની હતી ત્યારે ગયે વર્ષે તેજ અરનામાં તે આકાશ ૬૫૨૬૫૮૬ હંદ્રવેટ અને ૧૬૧૩૩૦ ૧૩૫૮૭૧૬ હંદ્રવેટ હતો. ત્યારે મીઝામેતીની નીકાશ અનુક્રમે ૩૮૫૩૧, ૨૨૦૦૮૩ અને ૧૬૦૦૮૬ હંદ્રવેટ હતી. પેટ્રોલ અને વાઈનિંગની નીકાશમાં પણ વેલ પ્રમાણમાં ઘટાડો

ફેટલીક શાલી ગયી પીટલીંગને ઓરડો જોઈ છે.

અચ્છેલ છે. આ નવ મહિના દરમ્યાન યુનાઇટેડ કોંગડમમાં ૩૬૮,૫૪૬ ટન અળશીના બીયાની આયાત કરવામાં આવી હતી અને વર્ષ પુર પતાં તે આંકડો ૫૦૦૦૦૦ ટન સુધી પહોંચવાની વક્રી છે.

જર્મનીનું એક પત્ર જણાવે છે કે જર્મનીમાં વીજળીક બળ પૂર પાડનારી કંપનીઓને કેવા તકાંકા પડતા હશે તે એટલા ઉપરથી જણાશે કે ગયા જુન માસમાં પૂરા થતા બાર મહિનામાં જર્મન જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કંપનીની યાપણું ૧૦ કરોડ માર્કની હતી. વર્ષ દરમ્યાન એ યાપણું ૮૫ કરોડ માર્ક જેટલી કરવામાં આવી હતી. આ વધારેલી યાપણું માર્કની કિંમત ઘટી ગઈ તે દરમ્યાન ભરવામાં આવી હતી છતાં. પણ ઓડોનરી શેરો ઉપર તે કંપનીએ ૧૬ ટકા અને પ્રેક્ટીસ શેરો ઉપર ૭ ટકા જેટલી વહેંચણી આપી હતી. આ વહેંચણી ઉપરાંત કંપનીએ ૧૦ કરોડ માર્ક અનામત ફંડમાં જેમ્મા હવા તથા ૫૦ લાખ માર્ક બેનેવોલન્ટ ફંડ અને ૨૦ લાખ માર્ક બીજા ફંડમાં જેમ્મા હવા. આ કંપનીના ડીરેક્ટરોએ હાલની યાપણું પણ વધારીને ૧૧૦ કરોડ માર્કની કરવાની અથવા ડીબેન્ચર સાથે ૧૩૦ કરોડ માર્કની કરવાની સત્તા માગી છે. આ કંપનીને દેશવરમાં મોટા ઓર્ડર મળેલ હોવાથી તેનું કામકાજ ધણું વધી ગયેલ છે.

ફ્રેન્સ મેન ટ્યુબ્સ વદસ નામની બીજી કંપનીએ પણ ઉપરની કંપનીના જેવાજ મોટા નફો કપો છે. મજકુર કંપનીની ભરાએલી યાપણું જે ૮,૬૭,૫૦,૦૦૦ માર્ક હતી તે ઉપર ૮,૪૫,૦૦,૦૦૦ માર્ક જેટલો ગંભીર નફો કરી અનામત ફંડમાં ૧૦,૮૦,૦૦,૦૦૦ માર્ક લઈ અને રવંથી ૩૦ ટકાની વહેંચણી આપી હતી.

આજુ વર્ષમાં ૨૩૦ કરોડ માર્કની યાપણુવાળી નવી કંપનીઓ ઉદ્ભવ નવ માસમાં ઉશી અચ્છેલ છે એટલું જ નહિ પણ જૂની કંપનીઓએ પેતાની યાપણુમાં ૧૧ અબજ માર્કનો વધારો કરેલ છે.

હિન્દુસ્તાનની ખાણોના ચીફ ઇન્સ્પેક્ટરના હેતુક સુબળ ૩૧મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૦ને રાજ પૂરા થતા વર્ષમાં અંબરખની પેદાશ ૪૪,૬૬૭ હેક્ટર હતી. જગદે આગસ્ટે વર્ષે તે ૪૧,૬૮૩ હેક્ટર હતી. એટલે રીપોર્ટવાળા વર્ષમાં ૭૧૬ ટકાનો વધારો થયો હતો રજપુતાના અને મદ્રાસની પેદાશમાં વધારો થયો હતો, જ્યારે બીહાર અને ઓરિસામાં થોડો ઘટાડો થયો હતો. વર્ષ દરમ્યાન સારી તત્વના અંબરખ માટે માગ આજુ હતી અને ભાવ પણ સારા રહ્યા હતા પરંતુ હુડીઆમણની અસ્થિરતા તેમજ સામાન્ય નાણાં બીડને લીધે પેદાશ ઉપર અકુશ મૂકામાં આવ્યો હતો. વર્ષના છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં સ્થાનિક બજાર તદ્દન મંદ હતું. ઇંગ્લંડ અને અમેરિકામાં પણ રેટોક વધી પડેલ હતો. મદ્રાસમાં અંબરખની ખાણોમાં અંબરખ કાઢવા માટે સુધરેલી પદ્ધતિ જાણેલ કરવામાં આવેલ છે.

હિન્દુસ્તાન અને જર્મન રંગઃ—

હિન્દુસ્તાનમાં સીન્થેટીક રંગોની આયાત ઉપરના અકુશ કાંઠી નાખવામાં આવેલ હોવાથી જર્મની સાથેનો રંગનો વેપાર વધેલ છે. ૧૯૨૦-૨૧ ના વર્ષ માટેના સુબંધ ધંધાકાંના દરીઆઈ વેપારના હેવાલ ઉપરથી માલમ પડે છે કે કેંગ રંગોની ચીજોની આયાતમાં

ધી બેચે ટાઇલ માર્ક. ૨૧ બેચે ઓઈ, ફોઈ, સુબંધ.

જે જે મુખ્ય સવાલોપર વિચાર ચલાવવાનો હતો તે એ હતો કે રેલવે નાણા ખાતાને હાલ સરકારના સામાન્ય નાણા ખાતામાંથી ભુલું પાડવું કે કેમ અને આવતા ૧૦ વરસ સુધી રેલવેએ પાછળ ફેરવેલા કેપીટલ ખર્ચ કરવો કમીટીએ કહ્યું હોય તરીકે અને વ્યવહારુ નજરે એવા મતપર આવી છે કે હાલ તુરત અને તત્કાલીન બિધિમા પશુ નવાસુધી દેશની નાણા સંબંધી હાલન સમતોલ થાય નહિ ત્યાં સુધી રેલવે નાણા ખાતાને સામાન્ય નાણા ખાતામાંથી ભુલું પાડવાનું બની શકે તેમ નથી. આગળ ઉપર દેશની નાણા સંબંધી હાલત જરા સમતોલ થાય ત્યારે એ સવાલ પાછો વિચારી શકાય તેમ છે રેલવે નાણા ખાતાને ભુલું પાડવામાં આવે તો હિંદી સરકારને રેલવે તરફથી આવતી મોટી મહેસુલ ગુમાવવી પડે અને હાલની સ્થિતિમાં તે એવડી મોટી રકમ જતી કરી શકે તેમ નથી અને સુધારાની યોજના અનુસાર નાણાનું જે સમતોલપશુ તેને બાળવી રાખવાનું તે રાખી શકાય નહીં. દાખલા તરીકે મેટ્રન કમીટીએ ધ્યાન ખેંચ્યું હતું કે રેલવેએઆથી વડી હિંદી સરકારને પોણા અગીયાર કરોડ રૂપીઆની ચોખ્ખી મહેસુલ મળે છે. નફો નહીં

ત્યારે હવે કમીટીને જે મુખ્ય મુદ્દાપર વિચાર કરવાનો હતો તે એ હતો કે ચોક્કસ મુદત સુધી રેલવે માટે કરવા પડતા કેપીટલ ખર્ચ માટે વળી સરકારે રેલવે કંપનીએને સામાન્ય નાણા ખાતામાંથી ચોક્કસ રકમ ઉપાડી આપવી કે કેમ ? કારણ કે હાલના ધોરણ પ્રમાણે રેલવે માટે જે રકમ ભુલે કહાડવામાં આવી હોય તે પુરુરી ન વપરાય તો વરસની આખેરીએ તે જતી રહે છે. કમીટીને એવો મત પડે છે કે રેલવે લાઇનોની ખીલવણી માટે કંપનીએને વધારે રકમની મદદ આપવાની જોગવાઈ કરી આપવાની જરૂર છે. અને કંપનીએએ હાલ બાંધકામો શરૂ કર્યા હોય તે માટે પણ નાણાની મદદ આપવી ના પાડવું એ આર્થિક નજરે ગેરલાભ થઈ પડે

કમીટીના મત પ્રમાણે બીજી રેલવે લાઇનો શરૂ કરવા પહેલા ઉપર જણાવેલી જે જરૂરી આવતા પર પહેલા લક્ષ આપવું જોઈએ. કમીટી વળી એવું માને છે કે રેલવેએ માટે નાણાની જોગવાઈ કરવાના પ્રોગ્રામને દશ વરસ સુધી લગાવવાની જરૂર નથી. એ મુદત પાંચ વષ ની અને દરેક પાંચ વરસ માટેની જરૂરીઆતો માટે જે વગમ આગમચમી તથાચારી કરી રાખવી. એનો અર્થ એ કે એક વરસે જે રકમ માટે બહારથી આપવામાં આવી હોય તે વરસ પુરૂ થાય અને એ રકમ ખર્ચાઈ ન હોય તો તે નકારી નહીં જાય. કમીટીએ નાણાની જોગવાઈનો વિચાર કરવાની માથે ચાલુ લાઇનોમાં સુધારા વધારા કરવાના સવાલોનો પણ વિચાર કર્યો છે.

સંઘના સવાલો અને મુદ્દાઓનો વિચાર કરી જોઈ અને તેને તેવી જોઈ કમીટીએ નક્કી કર્યું છે કે રેલવે ભોડે જે પાંચ વરસને માટે ૧૫૦ કરોડ રૂપીઆ ખર્ચવાની સૂચના કરી છે તેને બહારથી આપવાની લેવામણ કરવી. તેઓને લાગે છે કે આ માટે હિંદીમાં લેવા કહાડવા ઉપરાંત પરદેશના બહારમાંથી નાણા ઉધાર લેવા પડશે, અને તે માટે સરનામાં સરના બજારોનો આશરો લેવામાં આવશે.

કમીટી ત્રીજા વર્ગની હાલત સુધારવાના સવાલપર ઘણો ભાર મુકે છે કમીટી નવી લાઇનો ઉપારવાના સવાલમાં ઉંડી નથી ઉતરી છતાં પણ તે એવી સૂચના કરે છે કે જ્યાં નવી ફેલસાની ખાણો ઉઘાડવામાં આવી હોય ત્યાં બીજી નાની કીડર અને ધાંચ લાઇનો ઉઘાડવી અને તે કામ રટેટ ઉપાડી લેવું અને તેમ ન જાળી શકે તો ખાનગી પેકેટીઓ અને સાહુકારોને એ કાર્ય કરવા દેવું

એવી ગેરરીતી કે કંપની હિંદમાં સ્થપાયેલી હોય નાણા રૂપિયાના હિંદમાંથી ઉધરાવેલા હોય અને કુંપનીના સ્ટાફમાં અને હાયરેક્ટરોના ઓફિસમાં ચોક્કસ પ્રમાણમાં હિંદીઓનું તત્વ આમેશ કરવામાં આવ્યું હોય. કંપનીનો રીપોર્ટ એકમતી છે.

કયુઆનો ૧૯૨૦-૨૧નો ખાંડનો પાક વેચવા સંબંધમાં મોટી મુશ્કેલી એ છે કે યુરોપની ખરીદીમાં મોટો ઘટાડો થઈ ગયેલ છે. અંકટોળરના પહેલા અઠવાડીયાની આખર સુધીમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટસ ખાતે ૧૯૨૧ની સાલમાં કયુઆની ખાંડની આયાત ૧૯૨૦ની સાલમાં તેજ અરસામાં થયેલી આયાતના ૮૪ ટકા જેટલી થઈ હતી જ્યારે યુરોપ ખાતેની આયાત આગલા વર્ષની સરખામણીમાં માત્ર ૪૦ ટકા જેટલી થઈ હતી.

નિકાશ માટે ફ્રાન્સ પાડી શક્ય તેવો ખાંડનો જથ્થો એકો રેલોવીકા ખાતે ૨૦૦,૦૦૦ ટન અથવા તેથી પણ ઓછો અડસટવામાં આવે છે. બેલ્જિયમ અને હોલંડ મેળીને લગભગ ૧૦૦,૦૦૦ ટન ખાંડ પૂરી પાડી શકે એવી વડી છે. આ કુદલ જથ્થો ફ્રાન્સની પેલાશ અને તેની અપત વચ્ચેના તફાવતને પહોંચી વળવા પુરતો થશે નહિ. યુનાઈટેડ કીંગડમ તેમજ યુરોપના બીજા દેશો નિયમિત રીતે ખાંડ આયાત કરે છે તેની જરૂરીયાતને માટે બીજા દેશોમાંથી ખાંડ આયાત કરવી પડશે.

યુરોપના હાલના ઓલિગિક મામલામાં સુધારો થતાં યુરોપની ખાંડ ખરીદનારની શક્તિ વધશે. અત્યારથી ૧૯૨૨ના બીજા પાંકની શરૂઆત થતાં સુધીમાં યુરોપની આયાત લગભગ ૨,૦૦૦,૦૦૦ ટન થશે એવી શક્યતા દેખાય છે અને સ્વાભાવિક રીતે આ જથ્થાને મોટો ભાગ કયુઆ પૂરો પાડશે. જો કયુઆ બીજા દેશોની સાથે ભાવમાં હરીફાઈ કરી શકશે તેમજ યુરોપનું બજાર હાથ કરવાને પ્રયાસ કરશે તો જરૂર આ પરીણામ આવશે.

જો કયુઆનો આવતો પાક ૨,૫૦૦,૦૦૦ ટનથી વધારે થશે નહિ તો કયુઆના ખાંડ પેદા કરવાવાળાઓને લગભગ ૩,૫૦૦,૦૦૦ ટન ખાંડ વેચવાની રહેશે. આમાંથી સ્થાનિક અપત ૧૫૦૦૦૦ ટન બાક કરતાં તેમજ નાનાં બજારોની જરૂરીયાત (૧૦૦૦૦૦ ટન) અને યુરોપમાં વેચાણ (લગભગ ૧૦૦૦૦૦૦ ટન) બાક કરતાં પાછળ રહેતો ૨,૫૦૦૦૦૦ ટનનો જથ્થો યુનાઈટેડ સ્ટેટસ સ્થાનિક પેદાશ (૨,૦૦૦,૦૦૦ ટનની) અને બીજા દેશોમાંથી લગભગ ૧૦૦૦૦૦ ટનની આયાત ઉપરાંત કયુઆ ખાતેનો આટલો જથ્થો ખરીદી શકશે.

આ હસ્તપત્રક મુંબઈ ઇલાકાના ખેતીવાળા ખાતા તરફથી અને ૧૯૧૪ માં બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું જે અમને હમણાં મળેલ છે. તે ઉપયોગી લાગવાથી અહિં છાપવામાં આવેલ છે.

શેરડીમાંથી ગોળની સારી જાત અને વધુ માલ ઉતારવાનો આધાર શેરડીની પાકી અથવા કુમળી અવસ્થા ઉપર રહે છે. પણ જે સહેલાઈથી ઘણાં પાકાં સમજાય છે તે સહેલાઈથી શેરડીની પાકી અવસ્થા જણાવી નથી. માટે શેરડીની પાકી અવસ્થા તપ્પી કરવી એ એક અગત્યની જરૂર છે. શેરડીના રસનું પૃષ્ઠકરણ કરવાથી પાક તેયાર થયો છે કે નહિ તે સમજાય છે; પણ આ રીતે ખેડૂત તોફથી ખતે તેમ નથી. અને ઓકસ મેકરોગીટર નામના યંત્રથી શેરડી પાકવા આવી છે કે નહિ તે સહેલાઈથી અને સંતોષકારક રીતે વપાસાય છે.

હવે પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

પુંડીયા નામની પાકી શેરડીનો રસ તપાસવાં નીચેનાં તત્વો માંદુમ પડે છે:—

પાણી,	ભાગ ૮૦
શેરડીમાં રહેલી ખાંડનો	" ૧૮
ગ્લુકોસ	" ૧
પીન તત્વો	૧૦૦

પાણી સિવાયનાં તત્વો
કુલ : ૨૦ ટકા.

શેરડીમાં જેમ વધુ ગળપણ અને થોડો ગ્લુકોસ તે ઉત્તમ છે. અને જ્યારે શેરડીનો પાક તૈયાર થાય છે ત્યારે ઉપર પ્રમાણે પરિણામ આવે છે. પુંડીયા શેરડીનો પાક લગભગ બાર મહિનાનો થાય ત્યારે તેના રસમાં પાણી શિવાયનાં તત્વો વધતાં વધતાં સેક્ટે ૨૦ ટકા જેટલાં આવે છે. માર્ટે રસમાં કુલ ઓગળેલાં તત્વો તપાસી જોવાથી જોળ કરવા માર્ટે શેરડી લાયક થઈ છે કે નહિ તે જણાય છે.

ખેડુત લોક નીચેનાં ચિન્હો ઉપરથી પાકી શેરડી કહે છે:—

- (૧) આખો પાક જ્યારે પીળા રંગનો થાય ત્યારે.
- (૨) શેરડી વધતી અટકે ત્યારે.
- (૩) શેરડીમાં ગળપણ વધે ત્યારે.
- (૪) શેરડીની કાંતળી આગળની આંખ પુલે ત્યારે
- (૫) શેરડીને ટકોરા મારતાં વાસણના જેવો અવાજ થાય ત્યારે.
- (૬) શેરડી ગાંઠ આગળથી જલદી લાંગી બને ત્યારે
- (૭) શેરડીનો કઠકો લાંગી અજવાળે તપાસી જોવાથી ખાંડના કણો ચપકવા માંડે ત્યારે
- (૮) શેરડીનો રસ ઉકાળી જોઈ વધુમાં વધુ જોળ ઉતરે ત્યારે.

ઉપરની આઠ રીતો પૈકી પહેલી સાત તપાસવાં માંદુમ પડશે કે સંતોષો ગંદલાવાથી કેટલીક વખત તેણે પરિણામ આવે છે. છેલ્લી રીત ખાતરીભરેલી છે, પણ તે ઘણી ખર્ચાળ અને મેલુરીવાળી છે. સોલાપુર જીલ્લામાં જ્યાં જોળ બનાવવા ત્રીસ કરતાં વધુ માણસની જરૂર છે, ત્યાં આ રીત પ્રમાણે તપાસી જોતાં જો શેરડી કુંભળી નીકળે તો ખેડુતને નકામાં ખર્ચાના ખેતમાં ઉતરવું પડે છે. આ છેલ્લી રીત જેવી ખાતરીભરેલી અને ઘણી સરળ તેમજ થોડા ખર્ચે તપાસવાની રીત એવી છે કે, રસમાં પાણી શિવાયનાં તત્વો કેટલાં ઓગળેલાં છે તે જોવાની છે. આ તપાસવાને "ગ્લુકોસ" સેક્ટેરામીટર નામનું યંત્ર ઘણું ઉપયોગી માંદુમ પડ્યું છે. શેરડીના રસમાં તે તત્વો કેટલાં છે તે આ યંત્ર બતાવી આપે છે. તે કાચનું બનાવેલું હોય છે, જે ખાંડવાળા પાણીમાં તે યંત્રને મુકવામાં આવે તો ખાંડના પ્રમાણમાં પાણીની અંદર તે યંત્ર ખુંકશે. રસમાં ઓગળેલા તત્વોના પ્રમાણમાં યંત્રને કાપા પાડેલા હોય છે, અને જે જગ્યાએ રસમાં યંત્ર મુકતાં અટકે છે ત્યાં તપાસવાં તે રસમાં તત્વોનું પ્રમાણ કેટલું છે તે બતાવી આપે છે. આ યંત્રને ૧૯૪ સેન્ટીગ્રેડની ગરમાઈએ તપાસવાનું હોય છે. માર્ટે જે રસની ગરમી ચોક્કસ અથવા ૫ હોય તો તે પ્રમાણે આંકડામાં ફેરફાર કરવાની જરૂર છે. આ આંકડા જે જરૂરના લાગે અને યોગ્યમાં લેવા હોય તો લખી મોકલવામાં આવે છે. પરંતુ સાધારણ ઉપયોગ સારા આંકડામાં

ફેરફાર કરવા નહીં હોય અને જો દિવસના એકાંક વખતે, એટલે કે સુખ્યત્વે કરીને સવારના આઠ વાગે રીડીંગ લેવામાં આવે તો ફેરફાર ઘણું જ થોડો રહે છે.

આ યંત્ર વાપરવાની રીત નીચે પ્રમાણે છે.

એતરમાંની જુદી જુદી જગ્યાએથી લગભગ અડધો ક્ષેત્ર સાંકડા સારા નરસા કપી વિના એકઠા કરી પીલવા, ત્યાર બાદ રસને થોડી મિનીટ ઠારવો જેથી પવનની પરપોટીઓ રસ ઉપર આવી જશે. આમ કપી બાદ સેક્રેટરીટરને રસમાં મુકવો અને રથીર પડવા દેવો. વળી રીડીંગ લેતી વખતે પરપોટીઓ બાહે નહિ તે બેવા કાળજી રાખવી. શેરડી પાંકી થયા આવી હોય તો છેલ્લા દિવસોમાં દર અઠવાડિયે લગભગ એક ડીથી રીડીંગ લેવી છે અને બપોરે યંત્ર ઉપરનો આંકડો લગભગ ૨૦ સુધીનો થાય ત્યારે શેરડીનો પાંક કરવા ખેડુતોએ પુંદીઆ અથવા તેવી બીજી જાડી અને શેરડીના રસમાં ઉપરનો આંકડો મળે ત્યાં સુધી પીલવા રાહ જતી. આ પ્રયોગ શેરડીનો પાંક દસ મહિનાના થયા બાદ દર અઠવાડિયે કરવો. બનતાં સુધી જે દિવસે શેરડીને પાણી આપ્યું હોય ત્યારે પ્રયોગ અજમાવવો નહિ, કારણ પાણી આપવાથી રસ પાતળો બનવા સંભવ છે. આ યંત્રનો ઉપયોગ કરવાનો વળી બીજો હેતુ છે. કારણ તેથી ગોળ પાડનાર ઉપર દાગ રહે છે. સરકારી માંજરી ક્લામ ઉપરના પ્રયોગો ઉપરથી માલમ પડ્યું છે કે પાકી શેરડીના રસમાં સેક્રેટરીટર યંત્રથી જે રીડીંગ મળે છે તેટલાજ પ્રમાણમાં રસમાંથી ગોળ ઉતરે છે. માટે ગોળ પાડવાના માંડવે ગોળનો બંગાડ થતો અટકાવવાનો આ એક ધલાજ છે. જે ક્રીકસ યંત્રના રીડીંગમાં અને ગોળના ઉતારોમાં અંતર ફરક પડે તો ગોળ પાડનારાઓને ઘટ વાસ્તે જોખમકાર ગણવા. આ યંત્ર સરતાં અને ખાત્રી વાળાં મળે માટે તેનો મોટો જરૂરો રસ માપવાની શીશી સાથે બારેબાર ધડકાંડથી મેંગાની માંજરી ક્લામ ઉપર રાખવામાં આવ્યો છે. આ એક યંત્રની ક્રીમત પેકીંગ અને પોષ્ટ ખુરચ વિના રૂપીઆ ૩-૧૨-૦ થાય છે.

ગરમી માપવાનું યંત્રોમીટર યંત્ર જે મંગાવવામાં આવે તો રૂપીઆ ૩-૦-૦ વધુ ખર્ચશે. પણ ગરમી માપવાના યંત્રને ખેડુતે રાખવાની જરૂર નથી.

જેઓને આ ઉપરનાં યંત્ર મંગાવવાની જરૂર હોય તેમણે પુતાં જુલોના માંજરી ક્લામના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ સાહેબ તરફ અરજી મોકલવી.

હીંની સરકારના આંકડા ખાતાએ, ૧૯૨૧-૨૨ ના વરસ માટેના હીંદના રૂના પાકને લગતી નીચે વસ્તાનો નીચે પ્રમાણે તાં ૨૦ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૧ ને દીને કલકત્તા ખાતે બહાર પાડ્યો છે.

હીંદમાં ૩ ઉગાડનારા પ્રદેશો જેમાં દેશી રાજ્યોના વીસ્તારો અને બ્રીટીશ મુલકોનો સમાવેશ થઈ જાય છે તેમના વરકથી મળેલા રીપોર્ટોને આધારે હાલનો વસ્તારો તૈયાર કરવા આવ્યો છે. ૧૯૨૧ ના ડીસેમ્બર સુધીના જલ્દી અને મોડા થતા રૂના પાકની તે ગણતરી કરે છે.

આ વરશે કુલ ૧૭૮૫૫૦૦૦ એકરના વીસ્તારમાં રૂની ખેતી થઈ હતી, જ્યારે આ વરશે એ વીસ્તાર ૧૬૭૧૦૦૦૦ એકર જેટલો હતો જે પરથી દેખાઈ આવે છે કે આ વરશે ર વાવેલરના વીસ્તારમાં ૯ ટકનો ઘટાડો થયો છે. ગયા વરસનો છેવટનો અડસરો ૨૧૦૩૧૦ એકર આવ્યો હતો, એ રીતે હાલનો અડસરો ૧૫ ટકા ઘટાડો ગતાવે છે.

એકન મોઝેક ટાઇફસની હિજાબનો ક્યાં બેવા મળશે ?

આ વખતે કુલ રૂ. ૪૩૩૦૦૦૦ ગાંસડી દરેક ૪૦૦ રતલની ઉત્તરવાની સંભવ છે, જ્યારે ગયે વરસે આજ તારીખે ૩૧૨૭૦૦૦ ગાંસડી રૂ. તૈયાર થયું હતું જે ૧૯ રકમનો વધારો દાખવે છે. પ્રાંતવાર આંકડા નીચલા ફેરામાં આપ્યા છે:—

પ્રાંતો અને રેટો.	એકર (હજાર)	૪૦૦ રતલ દરેક ગાંસડી (હજાર)	દર એકર દીઠ પેદાશ (રતલ)
મુંબઈ (એ)	૪૩૧૨	૯૬૫	૯૦
મધ્ય પ્રાંતો અને બીહાર	૪૪૪૨	૧૧૩૩	૧૦૨
મદ્રાસ (એ)	૧૫૬૪	૩૦૫	૭૭
પંજાબ (એ)	૧૨૯૯	૨૮૬	૮૮
ગુજરાત પ્રાંતો (એ)	૮૨૭	૨૪૫	૧૧૯
અમી	૩૧૦	૪૯	૬૩
સીંધ (એ)	૧૪૬	૫૧	૧૪૦
બંગાળ (એ)	૬૬	૧૫	૯૨
બીહાર એન્ડીસા	૭૯	૧૪	૭૧
વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતો	૧૫	૩	૮૦
અજમેર મેરવાડ	૨૬	૧૨	૧૮૫
આસામ	૩૯	૧૨	૧૨૩
દીલ્હી	૨	(સી)	૮૦
હૃદયગાહ	૨૭૨૪	૮૮૯	૧૩૨
મધ્ય દીલ્હી	૧૦૫૭	૧૮૦	૬૮
અરેકા	૫૬૯	૮૦	૫૬
રજપુતાના	૨૮૯	૬૫	૯૦
માધ્યસૌર	૫૯	૧૬	૧૦૮

કુલ ૧૭૮૫૫ ૪૩૩૦ ૯૭

ઉપર જણાવેલા આંકડાને આધારે આ વરસનો રૂનો પાક દર એકરે ૯૭ રતલ ઉત્તરવાની પડી છે, જ્યારે આગલે વરસે દર એકરે ૭૨ રતલ રૂ. ઉતર્યું હતું.

લગભગ સઘળાં પ્રાંતોમાં અને ખાસ કરીને પંજાબ, ગુજરાત પ્રાંતો, અને મધ્ય દીલ્હીમાં ખેતીના પાકોની વીસ્તાર ઘટ્યો હતો, જ્યારે ફક્ત હૃદયગાહ રેટ અને બીહાર અને એન્ડીસામાં એ વીસ્તાર વધ્યો હતો. એકર દીઠ રૂનો પાક ઉતરવાની જાણવતમાં મુંબઈ, મધ્ય પ્રાંતો, બેરાર અને હૃદયગાહ રેટમાં વધારો થયો હતો. તેવીજ રીતે મદ્રાસમાં પણ થોડો વધારો થયો હતો. આ રીતે રૂની વાવણીના વીસ્તારમાં જે ઘટાડો થયો હતો તેનું સાદું વર્ણી ગયું હતું.

આ વરસે અને આગલે વરસે રૂની વાવણીના વીસ્તાર અને એકર દીઠ ઉતરેલા પાકના આંકડાઓ અહીં બુંદી નાતના રૂના જાળમાં નીચે ફેરામાં આપવામાં આવ્યા છે.

રૂની નાત	એકર (હજાર)	ગાંસડી (હજાર)
ઉમાર:—	૧૬૨૧-૨૨	૧૬૨૦-૨૧
આનંદેશ	૬૨૦૭	૩૧૧
મધ્ય દીલ્હી	૧૦૫૭	૧૮૦
બારસી અને નાગપુર (ડી)	૨૭૬૬	૬૦૬
હૃદયગાહ એન્ડીસાની (ધ)	૮૯૨	(ધ) ૨૩૩

ખી જાગે દાખલ માટે ૨૧ એક એટલે કે મુંબઈ

બેહાર	૩૧૨૨	૩૦૭૬	૮૧૩	૨૮૩
મધ્ય પ્રાંત	૧૩૨૦	૧૩૬૬	૩૨૦	૨૨૮
કુલે.	૬૫૬૨	૬૦૦૭	૨૫૩૦	૫૧૧
ધોલેરા:-				
બંગાલ સીંધ	૧૮૬૬	૧૭૩૫	૪૩૧	૩૨૬
બેંગાળ પ્રાંત	૮૨૭	૧૧૫૮	૨૪૫	૩૩૫
રજપુતાના	૩૨૬	૫૧૭	૭૬	૫૧૨
સીંધ પંજાબ	૧૪૬૨	૨૪૧૬	૩૪૦	૬૬૫
બીજા દેશો	૮૩	૭૮	૧૬	૧૬
કુલે.	૨૭૨૧	૪૧૨૬	૬૮૦	૧૧૨૮
ભરૂચ:-				
પશ્ચિમ અને ઉત્તર ભાગ	૬૩૧	૧૨૩૪	૧૪૪	૧૮૬
કોલકાતા	૭૧૬	૧૩૧૬	૮૧	૧૬૩
મૈનપુરી, સાલેમ	૧૭૮	૨૫૪	૩૪	૪૫
કમલોડીઆ	૭૪૭	૫૫૩	૨૦૮	૧૫૬
કુમારો ધારવાડ	૭૨૪	૬૬૧	૧૪૨	૨૦૦
કોમીલા બરમા અને બીજા	૪૪૪	૪૬૧	૮૦	૧૦૫
કુલે.	૧૭૮૫૫	૧૬૭૧૦	૪૩૩૦	૩૬૨૭

(એ) માં હિંદી સ્ટેટોને સમાવેશ થાય છે (બી) એટલે સુધારેલા આંકડા, (સી) ૩૦૦ ગાંસડી કુલ (ડી) જેમાં હિંદી ભાષાના પાકનો સમાવેશ થાય છે (ઇ) માં બારસી અને નગરના પ્રદેશો બાવી નાંધે છે.

સુબઈ હલાકામાં જલદી અને મોટેથી આવેલા રૂના પાકને અઠસરો ૪૩૧૨૦૦૦ એકર જેટલો થવાની વકી રહે છે જેમાં ૧૬૩૬૦૦૦ દેશી રાજ્યોના એકર આવી નાંધે છે જે આગલા વરસ કરતાં પાંચ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. રૂના પાકના વિસ્તારમાં જે ઘટાડો થયો છે તે વરસાદ મોટો આવવાનું ભાવેમાં ઘટાડો થવાનું અનાજ અને તેલના બીજાની વાવણી વધારે થવાનું અને જુલાઈ અને સપ્ટેમ્બરમાં વધારે વરસાદ પડવાનું છે. હાલ ૬૬૫૦૦૦ ગાંસડી રૂ ઉતારવાનો સંભવ રહે છે, જે આગલા વરસ સાથે સરખાવતાં ૩૦ ટકા વધારે છે. ઉત્તર દખ્ખણમાં રૂના છોડ સારી સ્થિતિમાં રહ્યા હતા. જ્યારે દક્ષીણ મરાઠા પ્રદેશમાં અને દક્ષીણ-દખ્ખણમાં આગસ્ટની સપ્ટેમ્બર અધવચ સુધી વરસાદની અછત રહેવાથી રૂના પાકને નુકશાન પહોંચ્યું હતું. ગુજરાતમાં વધારે પાક બગડ્યો હતો, અને પાછળથી સપ્ટેમ્બર સુધી સુકી રૂ આવવાથી અને જમીન કઠણ થઈ જવાથી પાકની ફરી વાવણી થઈ શકી ન હોતી. બીજાપુર અને ધારવાડનો પાક મધ્યસરનો ઉત્તરનો, બેલગામ અને પશ્ચિમ ધારવાડમાં રૂની વાવણી અનુકૂળ રૂતમાં થયેલી હોવા છતાં પાછળથી આગસ્ટ અને સપ્ટેમ્બરમાં જરા તેને નડતર થઈ હતી. પણ આઠટોબરના વરસાદે ફરી પાછો મામલો સુધાર્યો હતો મધ્ય પ્રાંતમાં ૧૧૩૩૦૦૦ ગાંસડી રૂ ઉતારવાની વકી છે, મદરાસમાં ૩૦૫૦૦૦ ગાંસડી, પંજાબમાં ગાંસડી બેંગાળ પ્રાંતમાં ૨૪૫૦૦૦ ગાંસડી, બરમામાં ૪૬૦૦૦ ગાંસડી, સીંધમાં ૫૧૦૦૦ ગાંસડી, બંગાળમાં ૧૫૦૦૦ ગાંસડી, દીલ્હીમાં ૩૦૦ ગાંસડી અજમેર મેરવાડમાં ૧૨૦૦ ગાંસડી, આસામમાં ૧૨૦૦૦ ગાંસડી અને હાઈદરાબાદમાં ૮૦ ગાંસડી રૂ ઉતારવાની વકી છે. આ પ્રમાણે આ વરસના દેશના રૂના પાકની સ્થિતિ છે.

મોટેથી થીલીંગની હિજાબન સારી ગમશે કે ?

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસાળ પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુખ્ય.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો બચાવ પણ તમને
મળવા સંભવ છે.)

નવાં પેટડો.

કલકત્તાની પેટડો ઓફીસમાં નવી શોધો માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો સંબંધો પત્ર વ્યવહાર કોન્ટ્રોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ રટ્લીટ, કલકત્તા એ સરનામે કરવો.

નં. અરજદાર. શોધની વિગત.

- ૭૬૦૩ એ. સી. બેન્સ અને એ. કીરળી.—ત્રેપો તથા ફાનસમાં સુધારા.
 ૭૬૧૦ એ. હીનમેન અને ઇ. હીનમેન.—ચશમાં વિગેરે માટેનાં ઘસાંમાં સુધારા.
 ૭૬૧૧ ઇ. એસ. લાડ અને વી. પી. રાહી—દેહવેદોહન માટે વેક્યુમ પ્રેક્ષમાં સુધારા.
 ૭૬૧૩ બ્રીટીશ ચોમસન હુરટન કું. લી.—વાયરલેસ સીગ્નલિંગ સીસ્ટમમાં સુધારા.
 ૭૬૨૧ ડી. એમ. રામસે—વેક્યુમ પ્રેક્ષમાં સુધારા.
 ૭૬૨૩ એસલ્સવેક્ટ ફર ફેલ્ટલોઝ ટેલીગ્રાફી એમ. બી. એચ.—ચાલતી દેન માટે સીગ્નલિંગ સુધારા.
 ૭૬૨૬ જે. સી. ડાલાસ.—હાઇપોકલોરાઇટ બનાવવાના યંત્રમાં સુધારા.
 ૭૬૩૩ જી. સી. ચોમસ—બનાવટી પથ્થર, ખોદા વિગેરે બનાવવાનાં સાધનોમાં સુધારા.
 ૭૬૩૭ સીંગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.—ઇલેક્ટ્રીક મોટર.
 ૭૬૪૫ એચ. વી. કેન્ટ—મકાનોમાં પોલીશીંગના બાંધકામમાં સુધારા.
 ૭૬૫૨ શુઆનજૂ સેંગ એન્ડ કું.—રેસાના ફોરકાંના પટ્ટા માટે.
 ૭૬૫૪ આર મેલુ—ચોપડી વિગેરેમાં સુધારા.
 ૭૬૫૬ એચ. એસ. બોટો—ચામકાના ટેર્નોગમાં સુધારા.
 ૭૬૫૯ એ. એફ. આર. કોટન.—બ્રામોદિનની રેકર્ડો વિગેરે રાખવા તથા બહાર ગામ મોકલવા માટે નવી શોધ.
 ૭૬૬૧ વર્ધિગટન પંચ એન્ડ મશીનરી કોર્પોરેશન—ઇન્ટરનલ કમ્બસન એન્જીનોમાં સુધારા.
 ૭૬૬૫ જે. કલેટન—વાહવામાં સુધારા.
 ૭૬૭૧ એ. બી. લાલ—કુકરમાં સુધારા.
 ૭૬૭૪ સી. જે. કેલમેન્ટ—મેન્ડેટો ઇલેક્ટ્રીક મશીનમાં સુધારા.
 ૭૬૭૫ ફોટીશ હાઇગ્રાવી—રંગની બનાવટમાં સુધારા.
 ૭૬૭૮ સી. જે. હોટીન્જર—પંખો ચલાવવાના સાધનોમાં તેમજ પંખામાં સુધારા.
 ૭૬૮૨ એસ. એલ. હીલ—રીઇન્ફોર્સ કોન્ક્રીટમાં સુધારા.
 ૭૬૮૬ રુથુ. બી. હેમીલ્ટન અને ટી. એ. દવાસ—પોલાદની બનાવટમાં સુધારા.

કોચી પોલીસ કલેક્ટર ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નોર્થ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા ઓક્ટોબર માસમાં રથપાએલી નોર્થ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ.	અગ્રેસરો તથા ઠેકાણું.	કામકાજ.	ચાપણ
				રૂ. ૧૦૦૦
(૧)	એન્કોંગ ધીરધાર અને વીમા માટે			
	(અ) એન્કોંગ અને ધીરધાર			
(૧)	એન્કોંગ			
	મુંબઈ.			
૧	પીટીટ એન્ક	જહાગીર ખમનજી પીટીટ, મુંબઈ	એન્કોંગને લગતું	૫૦૦૦
૨	પીટીટ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્કોંગ			
	કોરપોરેશન	"	"	૫૦૦૦
			કુલ મુંબઈ	૧૦૦૦૦

(૨) ધીરધાર

	ખંભાળ			
૩	પાટશામ લોન એન્ડ ટ્રેડિંગ	શીરીશ ચંદ્રસેન, ઠાકા	ધીરધારનું	૫૦
	સર્વે			
(૩)	નિધિઓ વિગેરે			
	મદ્રાસ			
૪	કોલમ્બુર કંટ્રીબ્યુટિયન્સ	કોલમ્બુર	ધીરધારનું	૧૦૦
		કુલ એન્કોંગ, ધીરધાર અને વીમા માટે		૧૦૧૦૫

૨ ગ્રાન્સીટ અને ગ્રાન્ડપોર્ટ માટે.

(અ) નેવીગેશન

મુંબઈ

૫	પાર્ટીક્યુલર સ્ટીમ નેવીગેશન કુ. વી. રામદ્ર એન્ડ કું. મુંબઈ	નેવીગેશન	૧૦૦૦
	(બ) મોટરને લગતું.		
	ખંભાળ		
૬	વાન આર્સટેલ ટ્રાન્સપોર્ટ.	શ. ઇ. વાન આર્સટેલ એન્ડ કુ. કલકત્તા	મોટરને લગતું ૫૦૦

ધી ઓએ દાખલ માત્ર ૨૧ એક શીટ, ફાઈ મુંબઈ.

જાલીઅર એન્ડ નોંધન ઇન્ડાઆ
ત્રાન્સપોર્ટ કું. લીમીટેડ

માટર કાર વેચવાનું ૭૫૦૦

કુલ માટરને લગતું ૮૦૦૦

કુલ ત્રાન્સીટ એન્ડ ત્રાન્સપોર્ટ ૮૦૦૦

(૩) ટ્રેડિંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ
(અ) પ્રીન્ટિંગ, પબ્લીશિંગ
અને રેટેશનરી.

બંગાળ

૮ હિન્ડ પ્રેસ કું.

એમ. ગોહસીન એન્ડ કું કલકત્તા ન્યુચ પેપર કાંદવા

માટે ૨૦૦

૯ નેશનલ જનરલ્સ

કાઝી અહમદ એન્ડ કું. કલકત્તા

" ૨૦૦

કુલ બંગાળ ૪૦૦

(બી) એન્જનીયરીંગ

બંગાળ.

૧૦ ટોચ

૨૪, સ્ટ્રેન્ડ રોડ, કલકત્તા

ઈજનેરો અને

સામાન્ય વેપારીઓ ૨૧

૧૧ ટોચીઝ એન્જનીયરીંગ વકસ

"

" ૧૦૦૦

કુલ બંગાળ ૧૦૨૧

સંયુક્ત પ્રાંતો

૧૨ ડીકસન એન્ડ લોહડ

૨૭, કાર્લટન હોટેલ, લકનો

ઈજનેરી

૨૦૦૧

બર્મા

૧૩ બર્મા એન્જનીયર્સ

રંશુન

"

૧૦૦

કુલ એન્જનીયરીંગ ૪૦૨

(સી) ગેસ, પાણી, વીજળી, ટેલીફોન વગેરે માટે.

મદ્રાસ

૧૪ નીલગીરી પાવર સીન્ડીકેટ લી. રેટેન્સ એન્ડ કું. કોઈમ્બટુર વીજળીને લગતું ૧૬

(ડી) માટી, પથ્થર સીમેન્ટ, ચુના વગેરે માટે

માદ્રાસ

૧૫ માદ્રાસ કંથે વકસ

આર. વ્યાસ સંચો એન્ડ કું.

માટીના સામાન

બેંગલોર સીટી

બનાવવાનું

માસેલ્સની ઇંગીન લાદીઓ જણાવવાર અને મજબુત.

(૬) બીજીઓ

બંગાળ

૧૬ કમળા દ્રેડીંગ સોસાયટી	રંગપુર
૧૭ બેગલ લાઇવ રેડીક	"
૧૮ ઇલકતા કાલીમ પોન્જ રેડીંગ	"
કુલ	કલકત્તા
૧૯ ઇસ્ટન એ ઇસ્ટ પ્રે ડક્ટસ	"
બંગાળ	

સામાન્ય વેપારીઓ ૧૦
કુલ વેચવાનું ૫૦

સામાન્ય વેપારીઓ ૨૦૦
તેલો વિગેરે વેચવાનું ૬૦૦

કુલ બંગાળ ૮૬૦

મદ્રાસ	
૨૦ ઇસ્ટર્ન કોર્પોરેશન	મદ્રાસ
૨૧ ફેડીક ગીબલહાસ એન્ડ કું.	"
૨૨ યુનીવર્સલ કું.	મેન્ગેલોર

સામાન્ય વેપારી અને
જાહડીઓ વેચનાર ૨૫૦
સામાન્ય વેપારીઓ ૬૦
" ૫૦૦
કુલ મદ્રાસ ૮૧૦

સંયુક્ત પ્રાંત	
૨૩ આરિધ હોલીબરી વકસ	લકનો
૨૪ લકનો એન્ડ્રોઇડરો	"
૨૫ યુનાઇટેડ ઇન્ડીઆ ઇન્ડસ્ટ્રી	આગ્રા
આલ્ફ્રેડ	
૨૬ ઇન્ડીઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ	"
કોર્પોરેશન	

હોલીબરીને લગતું ૧૦૦
ભરતકામ ૧૦૦૫

ઉદ્યોગો કાઢવા માટે ૨૦૦૦૦

૫૦૦
કુલ સંયુક્ત પ્રાંત ૨૧૬૦૦

બમ્બૈ	
૨૭ બાળ કું.	ધાયેટમ્બે

સામાન્ય વેપારીઓ
અને અન્ય-ટે ૧૦૦

બેંગલોર સીવીલ અને

મીલીટરી રેશન.

૨૮ બાઈનસન એન્ડ કું. નાવબુકોર	બેંગલોર
૨૯ ઠેરાવા વિનચેલ કું.	ચેનટાલાઈ

સામાન્ય વેપાર ૪૦૦
એ બા કાપડ વિગે
રેનો વેપાર ૨૦

કુલ બીજીઓ ૨૩૭-૦

કુલ દ્રેડીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ ૨૮૫૭૫

(૪) મીલો અને પ્રેસો

(અ) કુની મીલો

સંયુક્ત પ્રાંતો

૩૦ મોરાદાબાદ ફોટન મીલ્સ	..
-------------------------	----

કાપડ બનાવવાનું ૫૦૦૦

(બી) શલુની મીલો		
ખંગાળ		
૧ આંપડાની જ્યુટ કું.	કલકત્તા	શલુની મીલ ૬૦૦૦
(સી) કોટન છૂર્નીંગ પ્રેસીંગ વિગેરે		
મુંબઈ		
૨ રાજનગર વાઘટાપુર છૂર્નીંગ અમદાવાદ		૩ છૂર્ન કરવાનું
પ્રેસીંગ એન્ડ મેન્યુ ફેક્ટરીંગ કું.		વિગેરે ૨૦૦
વડોદરા		
બ્રીલીઅન્ટ કોટન છૂર્નીંગ એન્ડ		
પ્રેસીંગ ફેક્ટરી	વડોદરા	છૂર્નીંગ અને પ્રેસીંગ ૩૦૦
રેશમ, ઉન વિગેરે માટે મીલો		કુલ કોટન છૂર્નીંગ પ્રેસીંગ વિગેરે ૫૦૦
મદ્રાસ		
૪ હાથ અખદુર હુમાન કું.	કાલીકટ	ઉન, રેશમ વિગેરેની
		મીલ ૨૦૦
(સી) સોયને લાકડાની મીલો		
ખર્ખા.		
૫ ખર્ખા કાંધન વુડ સોન્ડીકેટ	રંગુન	લાકડાની મીલ ૪૦૦
(૫) ખાણ તથા પથ્થર માટે		કુલ મીલો અને પ્રેસી. ૧૨૧૦૦
ખંગાળ		
૬ ચીન્યુરીઆ કોલ્લીયરીઝ	કલકત્તા	ખાણને લગતું ૧૫૦
(૬) ખાંડ તથા ગોળ બનાવવા માટે		
સંયુક્ત પ્રાંતો		ખાંડ બનાવવાનું ૨૦૦૦
૭ નેશનલ રયુગર મીલ્સ	
(૭) હોટેલો, થીએટરો વિગેરે		
દીલ્હી		
૮ ઇન્ડિઅન આલફ્રેડ સીનેમા	દીલ્હી	થીએટર, સીનેમા
થીએટ્રીકલ કું.		વિગેરે માટે ૨૦
		સરવાળો ૬૧૯૬૫

૧૯૨૧ ના ઓક્ટોબર માસમાં નીચેની કંપનીઓ દ્વારામાં ગણેલ છે અથવા બંધ પડેલ છે.

નં. વગર તથા નામ રજીસ્ટર થયાની તારીખ યાપણ સંતાધારી કસબેડી પગાર મેચેડી દ્વારામાં ગણાવી અથવા બંધ થયાની તારીખ

(૧) ગ્રાન્સીટ તથા ગ્રાન્સીટ.

(બી) સોલરને લગતું

૧ ઓટીશ અમેરીકન મોટર્સ ૭-૧-૨૦ ૧૦૦૦૦ ૧૦૦૦૦ ૨૨૫૦૦ ૫-૧૦-૨૧

મદ્રાસ

(૨) ગ્રેટીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ

(બી) કેમીકલ વિગેરે

૨ મોહાલા અલ્ફ્રીડ એસીક

વકસ દોલદી

૨-૬-૨૧ ૧૬૦૦૦ — — ઓક્ટોબર ૧૯૨૧

(બી) એન્જીની

૩ યુનીયન એન્જીની મુંબઈ

(સી) કાચ માટે

૨૧-૬-૨૦ ૧૦૦૦૦૦ — — ૧૬-૧૦-૨૧

૪ મદ્રાસ રાસ વકસ મદ્રાસ

(સી) બીજીએ

૧૧-૧-૨૦ ૪૦૦૦૦ ૨૩૦૦ ૨૭૮૪૨૦ ૨૨-૧૦-૨૧

૫ બંગાળ પોલ્ટી બંગાલ

૬ રોડ એન્ડ કું. મદ્રાસ

૨૮-૨-૨૧ ૨૫૦૦૦ — — ૨૫-૧૦-૨૧

૭ ઇન્ટર-ઇન્ડિયન મોટર્સ

કોમસ મુંબઈ

૧૬-૭-૧૭ ૧૦૦૦૦ ૨૩૦૦ ૧૧૪૦૩ ૧-૧૦-૨૧

૮ એસીકલ્ચરલ કોમર્સલ

વકસ પંજાબ

૧૧-૨-૧૯ ૧૦૦૦૦ ૭૭૭૦ ૩૫૩૮૬ ૧૪-૧૦-૨૧

કુલ ગ્રેટીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ ૨૧૮૫૦૦ ૩૮૫૨૦૦ ૩૨૫૨૦૬

(૮) ગીલા અને પ્રેસો

(બી) કેમી મીલિંગ

૯ વાઈમોલસ મુંબઈ

૨૧-૬-૧૯ ૫૦૦૦૦૦ — — ૧૭-૧૦-૨૧

૧૦ મેકાનાલ્ડ હોલઅરી

મીલસ મુંબઈ

૧૪-૧-૧૩ ૫૦૦૦૦૦ ૧૦૩૬૦૦ ૧૫૪૫૫ ૮-૧૦-૨૧

૧૧ કી પ્રાંત ફરી હેન્ડલિંગ

વીનીંગ એન્ડ કાપ કું.

૮-૨-૦૬ ૫૦૦૦ ૩૦૦૦ ૧૭૪૬૫ ૧-૧૦-૨૧

વગેરે

(બી) છનીંગ પ્રેસો વિગેરે માટે

૧૨ ગ્રેટીંગ વેરય છનીંગ એન્ડ કોટન

પ્રેસ મીલસ યુનાઈટેડ ફીંગમ

૨૦-૧૦-૦૬ ૧૦૦૦૦૦ ૪૬૩૦૦ ૪૬૩૦૦ ૧૩-૧૦-૨૧

કુલ મીલિંગ તથા પ્રેસો

૫૬૫૦૦૦૦ ૧૮૦૨૦૦ ૭૨૨૫૦

(૪) ચા અને વાવેતર કંપનીઓ

(અ) ચા

૧૩ સામાન સરામટી કું. બંગાળ

૧૮-૩-૧૬ ૧૦૦૦૦ — — ૧-૧૦-૨૧

કુલ

૮૦,૩૫,૦૦ ૧,૬૫,૪૦૦ ૪૨૬૬૫૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧, લેક મીલ, ફોર્ટ મુંબઈ.

વેપારી આંકડા.

કાપડની વેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

નંબર	સપ્ટેમ્બર માસમાં	એપ્રિલ થી સપ્ટેમ્બર સુધી
	૧૯૨૧	૧૯૨૦
	હજાર યાર્ડ	હજાર યાર્ડ
કારા તથા ધોરણ કાપડની વેદાશ ...	૧૧૨૪૬૨	૯૩૪૮૧
આયાત...	૮૧૯૧	૭૮૩૪૫
રંગીન કાપડ ...	૪૨૯૦૫	૪૭૨૭૩
આયાત ...	૯૦૩૦	૪૧૬૮૨

કાપડની વેદાશ. (સપ્ટેમ્બર માસમાં.)

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ.	લાખ વાર.			
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧		
મુબાઈ ...	૪૭૬	૪૭૧	૨૬૩	૩૦૨	૧૧૮૫	૧૩૨૬
મદ્રાસ ...	૨૧	૧૦	૧૨	૬	૨૯	૨૧
બંગાલ...	૫	૫	૩	૩	૧૫	૧૭
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૪	૧૪	૮	૧૦	૨૮	૩૫
મધ્ય પ્રાંતો	૨૧	૨૦	૧૨	૧૩	૪૬	૫૦
દેશી રાજ્યો	૨૪	૨૩	૨૧	૨૪	૮૩	૮૮
કુલ ...	૫૭૨	૫૫૦	૩૨૪	૩૬૪	૧૪૦૭	૧૫૫૩

એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર માસ સુધી.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીયા.	લાખ રતલ.	લાખ વાર.
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦
મુબાઈ ...	૨૬૪૬	૨૬૪૯	૧૪૬૨
મદ્રાસ ...	૧૩૦	૭૮	૭૬
બંગાલ ...	૪૪	૩૭	૨૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૬	૭૭	૪૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીચાર.	૧૩૦	૧૨૧	૭૩
દેશી રાજ્યો ...	૧૩૧	૧૩૦	૧૪૦
કુલ ...	૩૧૮૭	૩૧૦૫	૧૮૩૮

હિંદમાં સુતરની નંબરવાર વેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી.

	હજાર રતલ.		સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધી			
નંબર	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦
	વેદાશ	આયાત	વેદાશ	આયાત	વેદાશ	આયાત	વેદાશ	આયાત
૧ થી ૨૫	૫૨૬૦૩	૨૨૪	૪૮૦૫૨	૬૮૨	૩૦૮૪૮૩	૧૬૨૧	૨૮૬૨૧૬	૩૪
૨ થી ૪૦	૫૬૨૬	૧૭૫૦	૫૭૩૧	૨૩૧૦	૩૬૦૧૭	૧૩૪૬૭	૩૩૭૬૦૨	૧૨૪૧
૪૧ અને ઉપરાંત	૨૦૬	૧૦૫૧	૧૦૪	૩૭૬	૧૨૭૦	૩૬૨૪	૬૫૦	૨

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

મુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધી	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુમ્બ.	૩૮૦	૪૨૦	૨૨૮૪	૨૪૬૬
મદ્રાસ.	૩૬	૩૨	૨૦૬	૧૬૬
બંગાલ	૨૭	૨૮	૧૬૬	૧૬૮
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૩૧	૩૫	૧૭૦	૧૮૫
અન્ધ્ર-પ્રદેશ	૧	૨	૮	૧૨
પંજાબ.	૨	૩	૧૩	૧૬
હિલ્હી.	૩	૨	૧૮	૧૧
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૫	૨૭	૧૫૦	૧૬૪
કેરી રાજ્યો.	૨૬	૩૨	૧૬૧	૧૬૨
કુલ.	૫૩૯	૫૮૫	૩૨૦૯	૩૪૬૦

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલો માત.

મુમ્બઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા અક્ટોબર માસ દરમ્યાન પડેલા માતની વીગત ગઈ વા. ૧૨-૧૨-૨૧ ને હીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

તા. ૧-૧૦-૨૧ અક્ટોબરમાં તા. ૧-૧૧-૨૧ તા ૧-૧૧-૨૦

માતની જાત. ને હીને રટાક. થયેલી ને હીને રટાક ને હીને રટાક

	૨૨૬૧૭	૨૬૨૫	૬૧૮૮૪	૩૩૫૭૮
ફના કાપડની ગાંઘડી	૨૨૬૧૭	૨૬૨૫	૬૧૮૮૪	૩૩૫૭૮
પેટી	૩૩૭૧૪	૨૫૬૩	૩૨૨૪૮	૨૬૫૭૦
રેશમ તથા હિનની પીસગુડા ગાંઘડા	૧૦૭૩	૩૫	૧૩૫૦	૧૩૧૬
પેટી	૩૭૦૦	૧૩૦	૩૬૬૮	૨૫૧૯
મુતરાઈ ટર્ચર તથા યાન પેકેજીંગ	૬૬૮૭	૧૮૦૦	૭૭૦૯	૬૮૦૭
રેશમ તથા હિનના	૧૬૬૧	૪૦૦	૧૫૪૨	૨૬૧૧
ગ્રાધુ-ટન	૧૩૬૬	૨૧૧	૧૧૬૬	૨૧૬૬
પીતળ-ટન	૧૧૨૮	૧૦૮	૧૦૫૧	૨૧૬૮

હિંદુસ્તાનનો પરદેશ સાથેનો વેપાર (અક્ટોબર માસમાં)

	(લાખ રૂપિયા.) આયાત.	(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ
ઓરિસા તંબાકુ વગેરે	૧૬૨૦	૧૬૨૧
કાચો માત	૫૧૪	૪૩
બનેલો માત	૧૬૧	૪૫
પરચુટણ	૨૪૩૨	૮૭
કુલ	૭૩	૫
કુલ	૩૧૮૧	૧૮૨

એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધી.

	(લાખ રૂપિયા.) આયાત	(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ
ઓરિસા તંબાકુ વગેરે	૧૬૨૦	૧૬૨૧
કાચો માત	૨૦૩૩	૫૬૫
બનેલો માત	૬૭૨	૧૫૬
પરચુટણ	૧૫૬૮	૪૨૬
કુલ	૪૩૫	૩૦
કુલ	૧૬૧૩૬	૧૧૮૨

પી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેક આટ, ફાટ મુમ્બ.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના બુઢા બુઢા પ્રાંતોમાં સપ્ટેમ્બર મહિનામાં ચેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

	સપ્ટેમ્બર માસમાં			એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧		૧૯૨૦	૧૯૨૧
	હજાર ટન			ટન	
બંગાળ	૭	૪૦	યુનાઇટેડ કીંગડમ	૧૨	૭૭
મુંબઈ	૧	૬	રેલ્વે સંસ્થાનો	૩૭૦૬	૪૩૭૨
સિંધ	૬	બાવા	૫૪૧૬૫	૨૨૧૦૬૬
મદ્રાસ	...	૨	ચીન	૩૧૬૩	૨૫૩૪
બર્મા	...	૩	જાપાન	૧૦૦	૪૫૦
			ધર્મ	૩૩૬૩	૬૦
			મેરીશસ	૮૮૪૦	૬૦૫૭
			યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૮૪	૬૬૬
			બીજા દેશો	૨	૧૭૪૫
કુલ	૬	૫૮	કુલ	૭૪૪૧૨	૨૬૨૨૦૭

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૨૧ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

બત નંબર.	બંગાળ.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	કુલ
	રતલ.	રતલ.	રતલ	રતલ.	રતલ.	રતલ.
એ ૩૧ થી ૪૦	૩૩૬૩૩૮	૪૬૫૨૨૧	૫૦૦૦	૫૬૦૦૦	૧૪૦૦૦	૬૦૬૫૫૬
" ૪૧ થી ૫૦	૨૦૬૪૪	૩૨૧૭૦૬	૨૬૨૦૦	૩૬૮૬૪૬
" ૫૦ થી ઉપર	૧૩૦૨૫૧	૩૭૬૨૩૨	૧૨૬૦૫૦	૬૩૮૫૩૩
બીજા ૩૧ થી ૪૦	૧૬૮૦૮૨	૧૦૨૭૬૪	૩૦૩૮૫	૨૨૨૬૬૮	૫૨૪૨૩૬
૪૧ થી ૫૦	૩૦૦૦૦	૩૦૦૦૦
૫૦ થી ઉપર	૧૩૪૫૦	૧૩૪૫૦
ટોટલ.	૬૫૫૬૨૬	૧૩૨૮૬૫૩	૩૫૩૮૫	૪૪૭૬૬૮	૧૪૦૦૦	૨૪૮૧૬૩૨

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૨૧ ના અક્ટોગ્ગર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી:-

આયાત.	અક્ટોગ્ગર.		એપ્રિલ થી અક્ટોગ્ગર સુધી.	
	૧૯૨૦ રૂ. ૧૦૦૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૨૧
જીવતા જનાવરો	૩૬૧	૧૬૨	૨૪૩૫	૫૧૩
દારૂગોળો દ્વિતીયાર વિગેરે	૫૩૪	૪૩૭	૨૬૧૩	૪૨૧૬
બોળીન	૫૩૬	૯૧૩	૨૪૪૦	૭૭૪૧
જાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૬૨૬	૫૭૩	૩૪૩૩	૩૪૮૯
જુટસ અને જુઝ	૧૫૪૬	૧૨૫	૫૪૪૯	૭૫૧
જરૂર જાણવાનો સામાન	૧૪૮૪	૨૨૬૬	૧૨૭૬૬	૧૨૨૨૧
મીઠુખત્તી	૧૮	૧૨	૬૮૧	૬૩
રેલ્વે ગાડા સિવાયની ગાડીઓ	૬૪૮	૩૭૨	૩૦૮૮	૪૫૨૬
રસાયણિક પદાર્થો	૨૩૭૬	૧૯૩૩	૧૪૭૯૪	૧૧૨૬૧
ધડીયાળો	૭૧૦	૯૬	૨૫૨૫	૧૫૮૬
કેલસા	૨૩	૬૧૬૩	૭૨૭	૨૫૭
ફોદી	૪૭૨	૧૯	૯૪૬	૨૦૮
મથા (સીંકરા)	૧	૧	૧૪	૧૨
પરંચાં	૧૮૩	૧૧૧	૮૯૦	૬૭૬
ઠંડકરી (કાપડપ કંચનાં દ્વિતીયાર)	૪૩૪	૧૩૪	૩૦૮૦	૧૦૦૩
સાઈકલો	૯૦૯	૧૫૦	૬૨૨૬	૮૮૧
કપડાં	૨૨૪	૨૦૧	૧૯૫૫	૧૪૧૩
મીઠુ જાતની મળી કુલ દવા	૨૦૫૩	૧૨૭૮	૧૩૫૩૦	૮૫૬૦
જુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૨૮૪૬	૧૮૬૫	૧૬૪૫૯	૧૬૬૧૦
માટીની ચીજો વગા ચીની કામ	૭૩૨	૫૩૧	૪૯૮૦	૪૦૨૮
ફેટાકડાં	૨૫૪	૨૧૩	૧૦૬૭	૧૦૭૪
ફરગીયાર	૫૫૩	૧૭૬	૨૪૬૩	૧૩૭૦
કચનો સામાન	૨૩૬૮	૧૪૮૫	૨૧૮૦૧	૧૩૧૧૧
ચોખ્ખા	૨	૧	૧૦	૩૦
જૂંદ	૩૫૮૮	...	૫૨૨૮
જડિનો લોટ	૧	૧૮	૧૮	૩૦
ખુપ	૧૩	૫૩	૪૨	૧૦૬
હાઈવેર	૮૬૧૫	૩૬૧૫	૪૫૭૮૬	૩૭૨૫૮
આમણ બિન જાણવાયલાં	૮૩	૧૩૬	૭૦૨	૬૦૪
મલિકાટીસીટીને લગતાં દ્વિતીયારો	૩૧૩૧	૨૭૩૮	૧૬૬૩૩	૨૮૭૬૬
અમીલનાં વિગેરેને મળી કુલ દ્વિતીયારો	૪૪૭૮	૩૩૫૦૦	૨૪૪૧૩	૩૫૮૪૨
દ્વિતીયારો	૩૬૮૫	૫૫૬	૧૪૭૩	૨૬૩૦
જવેરાત	૧૬૫	૧૭૮	૧૪૨૫	૬૦૬

ધી એન્ડે ટાઈલ માટે ૨૧ મેંક ઓટ, ફોલ ઝુબા.

ચીજીનું નામ.	અક્ટોબર માસમાં ૧૯૨૦ ૧૯૨૧ રૂ. ૧૦૦૦	એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધી ૧૯૨૦ ૧૯૨૧ રૂ. (૧૦૦૦)
કેળવાએલાં આમમાં...	૧૧૧૨ ૩૭૨	૭૦૫૬ ૩૮૮૦
હાર્ડ ...	૩૮૮૯ ૨૪૮૩	૨૬૨૧૧ ૨૨૬૧૭
મરીનીરી અને ગીલ રટોર્સ ...	૧૫૬૪૫ ૨૦૬૪૪	૮૬૨૮૮ ૧૮૮૮૮
શ્રીવાસળી ...	૬૭૮ ૧૭૨૬	૧૨૬૨૭ ૬૬૩૧
પીત્તાળ કાસુ વગેરે ...	૪૦૫૫ ૧૨૪૪	૮૧૩૫૪ ૫૦૪૫
ગ્રાણી ...	૩૮૬૧ ૧૨૨૩	૧૮ ૪૧ ૪૭૨૦
હોફ ...	૬૨૫ ૩૫૫	૬૨૦૦ ૩૧૨૬
હોફ અથવા સ્ટીલ ...	૧૮૬૫ ૧૫૬૮૬	૧૦૩૮૭૫ ૬૫૪૩૨
સ્લીસ ...	૩૬૫૩ ૨૬૪૩	૩૬૧૬૧ ૨૨૨૫૮
સ્લીસ ...	૨૪૪ ૧૩૬	૧૩૧૫ ૬૩૩
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો	૧૧૬૩૫ ૧૭૨૮	૬૧૦૨૭ ૧૪૭૮૧
ફેરોસીન તેલ ...	૪૨૩૭ ૧૭૩૮	૨૮૦૬૫ ૧૬૬૬૪
અળસીનું તેલ ...	૭૮ ૨૭	૧૧૧૪ ૫૭૬
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૮૦૦૪ ૪૬૦૭	૫૧૩૭૬ ૪૪૭૬૪
રંગ રોગાન નિગેરે ...	૧૬૧૩ ૧૦૬૫	૧૧૪૫ ૭૨૪૪
કાગળો ...	૬૬૬૮ ૨૧૨૮	૩૭૬ ૮ ૧૪૪૩૫
ફેલે ગાંઠો તથા ધીમે આમાન	૧૦૩૧૧ ૧૬૨૧૦	૫૮૬૪૫ ૧૧૫૩૮
રખર ...	૧૮૫ ૧૦૬૩	૧૫૮૧૬ ૬૫૨૫
મીઠું ...	૨૬૬૪ ૧૫૨૦	૧૪૧૬૭ ૮૪૭૬
ગ્રાણી ...	૭૬૪ ૬૨૫	૧૮૭૭૦ ૪૦૮૬
સોપાની ...	૧૪૬૨ ૧૦૦૮	૮૬૮૦ ૮૧૮૬
તેલનો કુલ ...	૧૮૮૦ ૧૨૦૭	૧૦૬૫૫ ૧૧૪૩૮
સ્ટેશનરી ...	૧૭૫૩ ૬૮૬	૬૮૨૨ ૫૭૮૬
ખાંડ ...	૩૩૫૮૨ ૩૮-૪૪	૬૩૩૪૬ ૧૬૪૧૬૮
રૂ ...	૬૬૩ ૨૩૫૧	૫૧૨૩ ૨૨૮૭૭
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૧૭૧૮૩ ૧૦૬૩૪	૮૫૬૩૩ ૫૬૫૩૭
સુતરાડિ હોઝીયરી ...	૧૬૫૩ ૮૩૩	૧૩૫૮૮ ૪૧૭૫
વગર ધોઆંશ ગીમ શુક્ર ...	૧૮૩૬૮ ૨૩૧૬૮	૧૬૪૧૬ ૧૪૦૬૬૨
ધોઆંશ ગીમ શુક્ર ...	૨૦૪૮૮ ૧૧૧૮૭	૧૫૩૬૫૦ ૫૮૧૦૫
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર	૩૫૧૨૦ ૬૫૧૫	૨૧૬૦૦૪ ૪૨૩૩૪
શીવવાનાં દોરા ...	૬૨૫ ૬૭૪	૫૧૬૮ ૩૬૬૧
સુતરાડિ માલ એક્ટર ...	૬૭૭૭૫ ૫૬૮૩૬	૬૬૪૮૬૩ ૩૩૫૬૧૬
રેશમ કાચું ...	૨૬૮૦ ૧૦૧૧	૧૧૪૪૭ ૮૬૪૪
રેશમના પીસ શુક્ર ...	૪૧૩૦ ૬૮૦	૨૩૬૨૧ ૧૬૭૮
કાચું ઈન ...	૧૪ ૪૬	૩૫૬ ૩
ઈનની હોઝીયરી ...	૩૭૮ ૫૨	૧૭૨૪ ૩
ઈનના પીસ શુક્ર ...	૫૫૬૧ ૭૫૩	૩૦૭૪૩

મેટ્રીક શીલ્ડિંગથી મીસ્ટ્રીઓએ આરડો ડ્રોએ છે.

ચીજીનું નામ.	અક્ટોબર માસમાં		એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધી	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦,	૧૯૨૧
	(રૂ. ૧૦૦૦)		૩. (૧૦૦૦)	
ચંપાપુ	૨૨૮૫	૧૬૬૬	૧૬૮૭૫	૬૬૬૪૧
શમકડા	૬૬૬	૩૭૭	૩૬૫૫	૨૦૮૨
છત્રોચી	૧૦૪	૫૫	૧૧૦૦	૧૦૪૩
છત્રોચીનો સામાન	૧૦૦	૬૫	૧૩૭૫	૧૧૦૧
લાકડાં	૯	૫	૨૬૦૫	૧૦૭

કુલ આયાત

૩૧૮૧૫૦ ૨૩૫૪૦૫ ૧૯૧૬૮૭ ૧૪૭૮૬૫

ચીજીનું નામ.	નીકાશ.			
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦,	૧૯૨૧
જીવતાં જનાવરો	૪૫૬	૨૧૫	૨૦૮૬	૧૬૦૦
ખીણખતો	૧૩૦	૧૭૧	૧૪૧૦	૭૧૩
ફાસ્ટ પીટર	૫૩૧	૧૬૬	૪૮૪૧	૨૪૨૩
ફોલસા	૮૬૬	..	૧૦૨૫૩	૧૨૭૫
ફાંપી	૨૪૮	૧૦૪૪	૭૭૬૩	૬૦૧૧
ફાથો, (સીંદરી)	૭૮૬	૨૩૧૬	૬૧૧૦	૪૭૭૨
ફોરકાં	૪૧૪	૧૮૧	૨૩૦૬	૧૭૮૬
ફવાચો	૧૪	૩૦	૫૫૪	૩૪૩
ગળી	૧૭૩	૨૩૬	૧૮૬૦	૩૨૫૨
દરકાં ખેડાં	૨૬૬	૨૭૨	૨૬૭૭	૩૧૧૫
છુગડા, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	૫૬૦	૭-૧	૬૪૬૬	૭૬૬૫
અસ કરવા માટે વેસા	૮૫	૧૨૬	૭૬૫	૬૬૭૩
ફળ ને શાક	૩૪૧	૪૧૬	૪૨૨	૩૩૬૫
કાંગર	૬૩૬	૧૬૬૫
ચોખા	૧૦૭૭૮	૫૩૭૬	૧૧૩૫૭૩	૨૫૧૩૮૦
ધઉં	૧૬૨	૧૪૦	૧૨૪૬	૧૪૨૫૨
ધઉં નો લોટ	૧૨૩૨	૧૧૨૬	૬૩૬૫	૧૩૭૮૫
ચોખા ધઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ	૧૩૫૬૦	૮૭૪૮	૧૩૫૮૬૬	૧૬૨૦૧૪
વગર કેળવાયલા ચામડાં	૧૮૨૧	૩૭૭૪	૪૧૧૩૪	૩૧૧૧૩
લાખ	૫૨૪૨	૫૮૬૮	૫૨૬૨૩	૪૨૬૨૮
કેળવાયલા ચામડાં	૪૦૦૦	૩૫૦૫	૨૦૨૦૩	૨૧૫૬૭
ખાતર	૮૨૩	૧૧૦૭	૭૬૮૭	૫૭૬૨
મૈંગે ઊંચ ચાર	૧૪૧૨	૮૬૭	૮૬૫૨	૪૬૬૬
ધાતુ કુલ	૩૮૦૬	૨૬૬૧	૨૩૫૨૬	૧૬૮૮૭
અભરખ	૬૧૫	૭૧૬	૭૬૮૭	૪૬૬૬
દીવેલ તેલ	૩૭	૩૬	૫૬૦	૨૬૨
કોપરેલ તેલ	૧૦૫	૭૮૮	૮૭૬૬	૧૩૧૩

અક્ટોબર માસમાં

એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધી.

૧૯૨૦ ૧૯૨૧
(રૂ. ૧૦૦૦)૧૯૨૦ ૧૯૨૧
(રૂ. ૧૦૦૦)

અળસીયું તેલ	૨૦	૩૧	૧૧૬૯	૧૪૨
બીજી બવનાં તેલો મળી કુલ ...	૮૭૦	૧૨૬૮	૮૬૨૦	૪૬૨૩
ખોળ	૧૦૨૮	૮૪૮	૭૬૫૩	૬૪૨૬
અડીલુ	૨૪૬૨	૧૫૬૩	૧૫૩૭૨	૧૩૩૨૦
ગર	૭૮૬	૬૭૪	૭૭૪૩	૪૩૩૨
હીવેલી	૪૬૨	૨૬૩	૨૩૪૭	૩૫૪૧
ટોપરાં	૭૮	૨૫૧	૫૭૧	૬૩૨
કપાસીયા	૬૧૬	૪૬૯	૭૭૪૦	૪૬૪૪
ભોંયચીંગ	૩૦૩૪	૪૩૬૭	૧૫૩૪૬	૨૬૧૪૩
અળસી	૬૮૩૦	૧૦૧૪	૫૦૬૭૮	૧૭૫૬૭
સરસવ	૨૫૫	૫૬	૧૨૩૪	૧૨૫૦
વલ	૧૮૮	૬૦૭	૩૬૫૩	૧૫૩૫
તેમનો	૭૧૨	૬૨૪	૫૦૨૦	૫૧૦૮
ખાંડ	૨૬૮	૧૭૭	૮૩૨૨	૧૯૮૯
ચા	૧૦૨૪૩	૨૩૬૦૭	૬૧૭૧૪	૮૭૮૧૬
ઠાચું રૂ	૧૫૨૪૨	૩૪૫૬૨	૨૬૪૧૧૪	૨૫૬૫૦૪
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૭૬૧૦	૪૬૪૪	૭૧૪૧	૫૨૦૭૧
રૂમાલ અને શાલો	૧૭૭	૧૭	૨૭૮૬	૪૨૬
પીસ શુદ્ધ	૮૬૩૦	૬૦૨૧	૪૭૧૬૨	૪૬૫૦૭
શણ	૫૬૯	૪૩૧	૬૧૪૭	૧૬૬૨
ન્યુટ ઠાચું	૨૨૫૬૫	૧૬૮૬૫	૮૧૪૬૬	૫૮૫૮૪
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૪૦૪	૪૧	૨૫૨૭	૨૬૮
બુટની બનાવટ	૫૦૪૩૬	૨૬૭૦૮	૩૬૯૬૬૨	૧૭૪૮૬૬
રેશમ (ઠાચું)	૩૫૩	૧૮૦	૨૦૧૦	૧૨૧૭
કૃત	૪૭૬	૧૬૪	૨૪૫૦	૧૪૧૨
બન ઠાચું	૨૦૬૬	૮૬૩	૧૫૭૮૪	૧૦૬૪૩
હનની ધાબલીઓ ને ગલીયા વગેરે ...	૬૭૩	૪૪૮	૫૬૭૮	૩૫૬૪
વંખાકુ બીડી વિગેરે	૭૦૨	૫૦૩	૪૮૦૩	૪૨૮૪
લાઠણ પાટીયાં વિગેરે	૬૩૨	૩૭૦	૮૬૫૮	૩૬૨૬

હિંદુસ્તાનમાંથી મચેલી કૃત્રિમ નીકારા ૧૬૧૪૪૧ ૧૭૧૬૮૨ ૧૫૧૧૪૩૩ ૧૨૧૨૮૦૩

હિંદુસ્તાનમાંથી મચેલી - ચરકારી

માલની નિકાશ.

૬૭૨૫

૧૦૭૦

૩૫૧૮૩

૧૫૮૬૫

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પૃસ્તક ૧૪ સુ. VOL. IXV. FEBRUARY 1922. No. 8 ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ અંક ૮ મે.

અનુક્રમણિકા.

(અ) શહેનશાહી પસંદગી અને ઘીટીશ સામાન્ય	૩૫૨	૩ ચેમ્બરનો વિભાગ	૩૬૬
(બ) હિન્દુસ્તાનની ચલણનીતિ અને દિન્ટી ધારા		(૧) હમીટીની સભાઓ	૩૬૬
સભા	૩૫૬	(૨) ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર	૩૭૪
અમારી માસિક નોંધ	૩૫૮	(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો	૩૭૫
(૧) હિન્દુસ્તાન અને વહાણનો હથેલ	૩૫૮	૪ અન્ય ચેમ્બરો અને એસોસીએશનનો	૩૭૬
(૨) વળત તથા માપનું એક સરખું ધોરણ		૫ વેપારી ખબરો તથા પાક સમાચાર	૩૭૬
નક્કી કરવાનો સવાળ	૩૫૯	૬ વેપારી પૂછપરછ	૩૮૬
(૩) મુંબઈનું ટેલીફોન ખાતું	૩૬૧	૭ નવાં પેટન્ટો	૩૮૮
(૪) હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૨૦માં કોલસાની		૮ લોર્ડન્ટ રેટોક કંપનીઓ	૩૮૯
પેદાશ તથા વપરાશ	૩૬૨	૯ વેપારી ઝાંકડા	૩૯૪

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈનાં શ્રદ્ધાકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના શ્રદ્ધાકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ વી.પી. પોસ્ટથી ૦-૮-૦ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ; નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે શ્રદ્ધાકોને બારમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરંત ખબર આપવી જેથી જલ્દી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો રીલીકમાંથી બીજી પ્રત રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખર્ચી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરિયાદ બરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

શહેનશાહી પસંદગી અને બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય.

(ગયા અંકના ૩૦૬ પાનેથી આગળ.)

૧૯૧૦—કેનેડા અને બીજાં સંસ્થાનો પાસે કરારની રૂએ જગતને લગતી ગોઠવણ કરવા માટે જુદા જુદા દેશોએ માગણી કરી.

ફ્રાન્સ અને કેનેડા વચ્ચે વેપારને લગતો નવો કરાર અમલમાં આવ્યો.

૧૯૦૯ની યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ટેરીટોરિયલ સંબંધમાં ચાલેલા સંદેશા અનુસાર કેનેડાએ કેનેડા-કેનેડીઅન કન્વેન્શનમાંની ચીજોના ૧૩ વિભાગો સંબંધમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા બીજા બધા દેશોને છૂટછાટ આપી, અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ સાથે “ વિશાળ અને ઉદાર ધોરણ ” ઉપર વ્યાપારી સંબંધ ફરીથી રચવા માટે સંદેશા ચલાવવાની કેનેડાના પ્રધાનોએ કબૂલાત આપી.

જર્મનીના માલ ઉપર કેનેડા તરફથી નાખવામાં આવતો વધારો કર કાઢી નાખવા માટે તેમજ બંનેને પરસ્પર અનુકુળ પડે તેવે વખતે કેનેડા અને જર્મની વચ્ચે સામાન્ય વ્યાપારી કરાર કરવા માટે તે બંને દેશો વચ્ચે કામચલાઉ સમજણ કરવામાં આવી.

કેનેડાએ ઇટાલી અને બેલ્જિઅમ સાથે કામચલાઉ ગોઠવણ કરી અને નેધરલેન્ડ્સને છૂટછાટ આપવામાં આવી.

પરદેશો સાથેની આ ગોઠવણથી કેનેડાના બજારમાં યુનાઇટેડ કીંગડમને મળતી પસંદગીને લાભ ઘટવા લાગ્યો.

ઓસ્ટ્રેલીઆની સરકારની અરજ ઉપરથી પરદેશ ખાતાના સેક્રેટરી સર એડવર્ડ શ્રેએ જે કરારની રૂએ સંસ્થાનો તરફથી યુનાઇટેડ કીંગડમને વહાણના સંબંધમાં મળતા હકો ઇટાલી અને ઓસ્ટ્રેલીઆને પણ આપવા પડતા હતા તે કરારમાં ફેરફાર કરવાના હેતુથી તે દેશોની સરકાર સાથે સંદેશા આલુ કર્યા.

૧૯૧૧:—કેનેડા અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ વચ્ચે એક પરસ્પર કરાર કરવામાં આવ્યો જેની રૂએ કેનેડા સાથેના બ્રીટીશ વેપારના મોટા જથ્થા ઉપર પસંદગી કાઢી નાખવાની અથવા ઓછી કરવાની હતી જ્યારે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં કેનેડાને જગત સંબંધી છૂટછાટ મળવાની હતી જે છૂટછાટમાંથી યુનાઇટેડ કીંગડમને ખાતલ રાખવામાં આવનાર હતું. આ પરસ્પર કરાર ૧૯૧૧ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં કેનેડામાં સામાન્ય ચુંટણીને વખતે રદ કરવામાં આવ્યો.

સંસ્થાનોની (પહેલી શહેનશાહી) કોન્ફરન્સ:—

વેપારમાં સહકાર માટે અને બ્રીટીશ માલ તેમજ વહાણોને પસંદગી આપવાના પ્રયાસના સંબંધમાં ઓસ્ટ્રેલીઆના ઠરાવો માટે બહુ આથક કરવામાં આવ્યો; નહિ અને જલદી પરીણામ આવે તેવા હેતુથી કેનેડાના ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા. આ નવા ઠરાવોમાંના એક ઠરાવથી પરદેશો સાથે બ્રીટીશ વેપારી કચરો સંબંધમાં સંસ્થાનોને વર્તન માટે સંપૂર્ણ છૂટ મેળવવા તે પરદેશો સાથે સંદેશા ચલાવવાનું બ્રીટીશ સરકારને કહેવામાં આવ્યું. પરદેશોના સેક્રેટરી સર એડવર્ડ શ્રેએ તે ઠરાવ માન્ય રાખ્યો અને જણાવ્યું કે ઇટાલીની સરકારે એવું

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇટલની ઉદ્ધતી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

બહાર કરેલ છે કે તેઓ હાલનો કારર ફેરવી શકે તેમ નથી અને હાલનો કારર રદ કરી નવા કારર માટે સંદેશો ચલાવવા એજ એક રસ્તો છે. ઓસ્ટ્રીઆ હુંગરીએ સવાલ કર્યો કે કેમનવેલ્થનો હેતુ ખ્રીટીશ વહાણોને પસંદગી આપવાનો રસ્તો ચરણ કરવાનો છે કે કેમ?

બીજા એક ઠરાવથી સામ્રાજ્યનાં સાધનો અને વેપાર બાબે રીપોર્ટ કરવા માટે યુનાઇટેડ કોંગ્રેસ અને સંસ્થાનોના પ્રતિનિધિઓનું એક કમીશન નીમવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી.

૧૯૧૨:-કેનેડાની સરકારની અરજ ઉપરથી ૧૯૦૯ માં લોર્ડ બાલ્ફોર ઓફ બર્લિન પ્રમુખ-પદ હેઠળ કેનેડા અને વેસ્ટ ઇન્ડીઝ વચ્ચેના વેપારી સંબંધ ઉપર રીપોર્ટ કરવા માટે નીમાયેલા રાયલ કમીશનના રીપોર્ટ અનુસાર ખ્રીટીશ સરકારની સંમતીથી કેનેડા અને વેસ્ટ ઇન્ડીઝના કેટલાક ટાપુઓ અને ખ્રીટીશ ગીની વચ્ચે પસંદગીના ધોરણ ઉપર વેપારી કારર કરવામાં આવ્યો. સંસ્થાનોનું રાયલ કમીશન બેઠું.

૧૯૧૫:-લડાઇ ચલાવવા માટે જરૂરી ઉદ્યોગોના સંબંધમાં આમ સલાહના સભાસદોએ સરકારને અરજીઓ કરી.

ચેન્સેલર ઓફ ધી એક્સચેન્જર મી. મેકફેનાએ સામ્રાજ્યની તેમજ પરદેશની આયાત થતી ચીજો ઉપર અચાપ જગત નાખી. સર આલફ્રેડ મોન્ડ તથા બીજાઓએ સામ્રાજ્યની ચીજોને પસંદગી આપવાના રજુ કરેલા સુધારા આમની સલાહા ઉડી ગયા.

૧૯૧૬:-સંસ્થાનોની મદદથી સામ્રાજ્યનું આર્થિક બળ મિત્ર રાજ્યોની સાથે દુશ્મન વિરૂદ્ધ એકત્ર કરવા માટે સંસ્થાનોની સરકારે સાથે તાબડોતોગ સંદેશો શરૂ કરવાનો ઠરાવ આમની સલાહો સર્વાનુમતે કબુલ રાખ્યો.

એર ખાસ ડીપાર્ટમેન્ટલ કમીટીની બલામણથી સંસ્થાનોના પ્રધાન મી. બોનર લોએ ખ્રીટીશ વેસ્ટ આફ્રીકન કોલોનીઝની સરકારોને ખ્રીટીશ વેસ્ટ આફ્રીકા ખાતેથી નીકાશ થતી અને ખ્રીટીશ સામ્રાજ્ય બહાર પીલાતી તાડી ઉપર નીકાશ જગત નાખવાની સૂચના કરી અને તે જગત અમલમાં આવી.

ખ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં સાફ ન કરવામાં આવતા લોહા ઉપર નાઇજરીઆએ નીકાશ જગત નાખી.

તે વખતના લોર્ડ ઓફ ટ્રેડના પ્રમુખ મી. રન્સીમેને નક્કી કરેલા ધોરણ અનુસાર એક 'સામાન્ય આર્થિક નીતિ' ગ્રહણ કરવાનું મિત્રરાજ્યો અને ખ્રીટીશ સંસ્થાનોના પ્રતિનિધિઓ-યાળી પેરીસ ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સે સર્વાનુમતે કબુલ કયું અને કોન્ફરન્સના ઠરાવોમાં દર્શાવેલા આગેલી તે નીતિને સંપૂર્ણ રીતે અમલમાં સુકવા માટે જરૂરી પગલાં વગર દીઠે લેવા જુદી જુદી સરકારોને બલામણ કરવાનું માથે લીધું.

ખ્રીટીશ સરકાર (એટલે કે યુનીઅનીઝમ, લીબરેલીઝમ અને લેબરના પ્રતિનિધિ સહિત કોએલીશન ગવર્નમેન્ટ) ની નક્કી કરેલી નીતિ વરીકે પેરીસ ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સના ઠરાવ આન્ય રાખ્યાનું પ્રધાનોએ આમની સભામાં બહાર કયું.

ખાસ કરીને પેરીસ ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સના નિર્ણયોને હૃદયીને લગાઇ પછી કેવી નીતિ ગ્રહણ કરવી તે ઉપર વિચાર કરવા માટે બાલ્ફોર ઓફ બર્લિન કમીટી નીમવામાં આવી.

૧૯૧૮:-બાલ્ફોર ઓફ બર્લિન કમીટીએ નીચે પ્રમાણે બલામણ કરી:-

(૧) સામ્રાજ્યની અંદર પેદાશને ઉત્તેજન આપવા માટે ખાસ પગલાં લેવાં બેઠાં.

(૨) ખ્રીટીશ સરકારે શહેનશાહી પસંદગીની નીતિને વળગી રહેવાનું બહાર કરવું બેઠાં.

(૩) સૂચવવાનાં આરેલી નીતિ અંશમાં મુકવાના ઉપાય તરીકે બ્રીટીશ સરકારના જગતના કોઈમાં આપાત નીકાશ ઉપરની જગતના દરનાં ગોરા ફેરફારો કરવા જોઈએ. સામ્રાજ્યની પેદાશ અને સામ્રાજ્યમાં બનેલા માલ ઉપર આ જગત મિલકુત નાખી ન જોઈએ અથવા ઘટાડની જોઈએ અને આ જગતનું ધોરણ મિલકુતનો તેમજ તરફ દેશે સધે વેપારી કરારના પાયા તરીકે ગણવું જોઈએ.

સામ્રાજ્યની બધી સરકારોના પ્રતિનિધિત્વવાળી ઇંગ્લીશ્વલ વોર કોન્ફરન્સે એવો સિદ્ધાંત અહીં ક્યોં કે સામ્રાજ્યનો દરેક ભાગ મિત્રરાજ્યોના ભાગ તરફ ઘટવું લક્ષ આપીને સામ્રાજ્યના બીજા ભાગોની પેદાશ અને તેમાં બનેલા માલને ખાસ છૂટછાટ તથા અનુકૂળતા આપશે. અને નીચેના મુદ્દાઓ સંબંધમાં એકત્રવાધી કામ લેવાની સૂચના કરવામાં આવી:-

(૧) આપા બોરાકીના પુરવા જ્યાંની પેદાશ અને (જેને માટે સામાન્ય બુદ્ધિથી આગાહી કરી શકાય) ગમે તેવા સંજોગોમાં તે ગમે ત્યાં અને જે જગ્યાએ જરૂર હોય ત્યાં લઈ જવા માટે ગોઠવણ.

(૨) સામ્રાજ્યની અંદર કુદરતી સાધનો અને ખાસ કરીને જે સાધનો લઘઈ અથવા મુલેહના વખતમાં પ્રત્યક્ષ કામોન માટે જરૂરનાં હોય તેવાં સાધનો ઉપર અંકુશ.

(૩) આપા કુદરતી સાધનોને સામ્રાજ્યમાંજ તૈયાર માલમાં ફેરવવાની ક્રિયાઓદ્વારા તેને આર્થિક દૃષ્ટિએ વિવેક પુરસ્કર ઉપયોગ.

પ્રધાનત્વે જાહેર થયું કે સામ્રાજ્યની બધી સરકારોના પ્રતિનિધિત્વવાળી ઇંગ્લીશ્વલ વોર કોન્ફરન્સે સર્વાનુમતે એવો સિદ્ધાંત સ્વીકારેલ છે કે સામ્રાજ્યનો દરેક ભાગ મિત્ર રાજ્યોના ભાગો તરફ ઘટવું લક્ષ આપી સામ્રાજ્યના બીજા ભાગોની પેદાશ અને તેમાં બનેલા માલને ખાસ છૂટછાટ તથા અનુકૂળતા આપશે.

બાલ્ફોર એક બંને કમીટીએ છેલ્લા રીપોર્ટમાં નીચે પ્રમાણે લઘામણ કરી:-

(૧) અન્ય દેશો પોતાનો માલ ઘુસાડે તે સામે અંકુશ મુકવા માટે કાયદો.

(૨) ગમે તેટલા જોખમ અને ખર્ચે બ્રીટનના ખાસ આધાર રૂપ ઉદ્યોગોનું રક્ષણ.

(૩) જે ઉદ્યોગો દેશની સહીસલામતી માટે જરૂરના હોય અથવા તે જે ઉદ્યોગો એવા મહત્વના હોય કે જેને પરદેશી હરીફાઈથી નબળા પડવા દેવાનું અને જેને પરદેશના અંકુશ નીચે જવા દેવાનું બીનદરજ્યા ભ્રમ હોય તેવા સંભાળપૂર્વક પસંદ કરેલા ઉદ્યોગોને જગત તથા અથવા બીજા કોઈ રીતે સરકારી મદદથી રક્ષણ આપવું.

(૪) હાલ તુરંત અથવા ભવિષ્યમાં યુનાઈટેડ કિંગડમમાં આપાત નીકાશ ઉપર જે જગતના ખાખવામાં આવશે તેમાં શહેનશાહી પસંદગીનું ધોરણ લાગુ પાડવાનું તેમજ શહેનશાહી પસંદગીના ગીમ પ્રકારે ઉપર વિચાર કરવાનું.

(૫) મિત્ર રાજ્યો અથવા તરફ રાજ્યો સાથે વેપાર સંબંધમાં સંદેશા ચલાવવા માટે નાખવામાં આવેલી જગતનો ઉપયોગ.

(૬) સરકારી મદદના જૂઠાં જૂઠાં પ્રકારે ઉપર વિચાર કરવા માટે એક વગવાળી અને સ્વતંત્ર ગોડની નીમણુક.

૧૯૧૮-બ્રીટીશ પાર્લામેન્ટે નોન-ફેરસ મેટલ્સ એક્ટ પસાર કર્યો.

શહેનશાહી કોન્ફરન્સે (૧) નોન-ફેરસ મેટલ્સ એક્ટની નીતિ પસંદ કરી અને સામ્રાજ્યની સરકારોને તેનું અનુકરણ કરવાની નજામણુ કરી. (૨) જાહેર થયું કે લઘાઈથી થયેલી અસર

ઘાવાલના માટે ફન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી રીપોર્ટના જોશો કે ?

જેમ અને તેમ જલદીથી નાબુદ કરવા તેમજ પોતાના ઔદ્યોગિક લાભો બાળવવા ખાતર બ્રીટીશ સામ્રાજ્યને તેમજ મિત્રરાજ્યોને કેટલાક જરૂરી કાચા પદાર્થોના કળ્પને મેળવવાનું આવશ્યક છે; અને કોન્ફ્રન્સમાં પ્રતિનિધિ દ્વારા હાજર થએલ સરકારોને કોન્ફ્રન્સની કમીટીએ પૂરી પાડેલી માગ્રીતી અનુસાર આવો કળ્પને મેળવવા માટેના ઉપાયો સંબંધમાં જૂઠા જૂઠા માલ પેદા કરવાવાળાઓ તેમજ વેપારીઓ સાથે મસલત કરવાની ભલામણ કરી. (૩) બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં રંગનો ઉદ્યોગ ખીલવવા માટે સહકાર કરવા માટે શાં પગલાં લેવા જોઈએ તે વિચારવાની સામ્રાજ્યની સરકારને ભલામણ કરી. (૪) ઇન્ટર ઇમ્પીરીયલ શીપીંગ બોર્ડની નીમણૂક કરવાની ભલામણ કરી. (૫) ૧૯૦૨ ની સાલની સામ્રાજ્યના માલને જે પસંદગી આપવામાં આવતી હતી તે ચાલુ રાખવાની ભલામણ કરી.

બ્રીટીશ સરકારે સંસ્થાનોની સરકારોની શ્રેણીમાં પોતાની જાતને મૂકી અને પસંદગીની યોજના દ્વારા ચાલુ જગતમાં અથવા હવે પછી નાખવામાં આવતી જગતમાં પસંદગી આપવાનો દરાર કર્યો.

સામાન્ય ચુંટણીમાં કોએલિશન સરકારને નીમવામાં આવી અને તેની રાજ્યનીતીમાં શહેનશાહી પસંદગીના ચોક્કસ પગલાં અમલમાં મૂકવાની નીતિનો અને ભવીષ્યમાં શહેનશાહી કોન્ફ્રન્સો અને કેપીનેટો પસંદ કરે તેવા ઉદ્દેશોને રક્ષણ આપવાની નીતિનો સમાવેશ થાય છે.

૧૯૧૯:-બ્રીટીશ સરકારના બજેટમાં ચાલુ જગતમાં મુખ્ય ત્રણ વર્ગ ઉપરની જગતમાં પસંદગીના ધોરણનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો.

૧૯૨૦:-બજેટમાં પસંદગીનો મુદ્દો દઢ કરવામાં આવ્યો.

બ્રીટીશ પાર્લામેન્ટે ડાઇરેક્ટસ એક્ટ (ઇમ્પોર્ટ રેગ્યુલેશન) પસાર કર્યો.

૧૯૨૧ પસંદગીનો મુદ્દો ફરીથી બજેટમાં દઢ કરવામાં આવ્યો.

બ્રીટનના આધાર રૂપ ઉદ્યોગો ઉપર શહેનશાહી પસંદગી અહિંત જગત નાખવા માટે અને દેશમાં ધુસાડતામાં આવતા માલની આયાત ઉપર જગત નાખવાની બોર્ડ ઓફ ટ્રેડને સત્તા આપનારો સેક્સ ગ્રાડી ગ ઓફ ઇન્ટરનશીયલ એક્ટ બ્રીટીશ પાર્લામેન્ટે પસાર કર્યો.

વેપારને સંજીવન કરવામાં મદદ કરવા માટે તેમજ એકાદી દૂર કરવા માટે હાલના સંજોગોને લાગુ પડી શકે તેટલે મુખી ૧૯૧૭ અને ૧૯૧૮ માં મળેલ શહેનશાહી કોન્ફ્રન્સોના કરારો અમલમાં મૂકવા માટે અનુકૂળતા ધાય તેવી દરખાસ્તો બ્રીટીશ સરકારે પાર્લામેન્ટ સમક્ષ રજુ કરી (૧૯ની ઓક્ટોબર) આ દરખાસ્તોમાં નીચેના મુદ્દાઓનો સમાવેશ થાય છે. (૧) યુનાઇટેડ કીંગડમમાં મજુરો માટે કામ ઉત્પત્ત કરે તેવા ઉદ્યોગોની ખીલવણીમાં નવી થાપણ રોકવા માટે ઉત્તેજન આપવાના હેતુથી સામ્રાજ્યમાં અથવા પરદેશોમાં રહેલ, વિજળીક કારખાનાંઓ ભગેરે બકેર પ્રાપ્તના લાભના ઉદ્યોગોને ૨૫,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડ સુધીની લોન પગાર કરવા માટે સરકારી ગેરંટી (૨) એક્સ્પોર્ટ ક્રેડીટ સ્કીમ વધારે બહેળી કરવી જેની રૂએ સરકાર ઇન્વાઇસના ૧૦૦ લાખ માટે ગેરંટી આપે અને આ યોજનામાં બ્રીટીશ હિન્દુસ્થાન સીલોન અને બ્રાટીશ કમળના પૂર્વના બીજા સંસ્થાનોને તેમજ બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના બીજા ભાગોનો સમાવેશ કરવો (૩) લાઇધમાંથી છૂપા થએલા માણુસોને સંસ્થાનોમાં મોકલવામાં મદદ કરવા માટે ૩૦૦,૦૦૦ પૌંડની વધાર ની અંટ.

હિન્દુસ્તાનની ચલણ નીતિ અને હિન્દી ધારાસભા.

હિન્દી ચલણ તથા હુન્દીઆમણના સવાલ તપાસવા માટે એક કમીટીની નીમણુક કરવાનો જે ઠરાવ સર વિઠલદાસ. ડી. ઠાકરશીએ વડી ધારાસભામાં રજુ કર્યો હતો તે ઉડી ગયેલો જોઈ હિન્દી પ્રજાનો મોટો ભાગ નિરાશ થયો હશે. લગભગ બે વર્ષ અગાઉ આખી હિન્દી પ્રજાના મત વિરૂદ્ધ પેલી ગોરાઓથી ભરપૂર બેર્મીંગ્ટન સમીપ કમીટીએ ઇંગ્લંડ સાથેના હુન્દીઆમણના દરમાં આપણુદ અને કમનસીબ ફેરફાર કરી બે શીલીંગનો રૂપિયો ઠરાવવાની ભલામણ કરી ત્યારથી હિન્દી વેપારી આલમે તેમજ બહાર પ્રજાએ ઘણી ખોટ સહન કરી છે. તે વખતે લકાઈ દરમ્યાન ખરીદેલ માલ માટે ગંભીર રકમ હિન્દને ઇંગ્લંડે આપવાની હતી એટલે સ્વભાવિક રીતે આપણા સત્તાવાળાઓ-જેઓ પોતાના દેશ ઇંગ્લંડ તરફ વધારે પડતા વફાદાર હોઈ હિન્દના લાભોને ઇંગ્લંડનાં લાભ વિરૂદ્ધ જાળવવાના પ્રયાસ કરવામાં પાપ માને છે-તેઓએ તે કમીટીની ભલામણ અમલમાં મૂકી અને ઇંગ્લંડે ર શીલીંગના દરથી હિન્દનું લેણું ચુકવી આપ્યું અને ધીજા હાય ઉપર જે હિન્દી વેપારીઓએ ર શીલીંગના દરે ના. સરકાર હુન્દીઆમણ ટકાવી રાખશે એવી શ્રદ્ધાથી ઇંગ્લંડથી માલ આયાત કર્યો અને જ્યારે હુન્દીઆમણના દરમાં મોટો ઘટાડો થતાં તેઓ માલની કીલીવરી ન લઈ શકવાની કંફેડી સ્થિતિમાં આવી પડ્યા ત્યારે તેઓ ઉપર અપ્રમાણિકપણુનો આક્ષેપ મૂકવામાં આવ્યો. આ બધા બનાવો એટલા દિલગીરી ભરેલા અને કમનસીબ છે કે તે ઉપર વારંવાર ઉદાપોહ કરવાનું અમે વ્યાજબી ધારતા નથી. પરંતુ હિન્દી સરકારની કંફેડી અને પક્ષપાતી નીતિને લીધે હિન્દુસ્તાનના વેપાર ઉદ્યોગને એટલું નુકશાન થયેલ છે જ્યાં સુધી દેશનું નાણું ખાતું, વેપાર ઉદ્યોગ ખાતું વિગેરે નિપુણ અને કાબેલ હિન્દીઓના હા નીચે મૂકવામાં નહિ આવે તેમજ આ દેશનો આર્થિક કારભાર વહાલટ હોલમાંથી કાઢવાર આવતા સ્વચ્છંદી હુકમો મુજબ ચલાવવાને બદલે આ દેશનાજ લાભ ધ્યાનમાં રાખી હિન્દ ઓનાજ મત મુજબ ચલાવવાની સંપૂર્ણ સત્તા-માત્ર કદખનામાં કે કાગળ ઉપર નહિ પણ અસ કારક અને વ્યવહાર સત્તા-આ દેશના પ્રતિનિધિઓને આપવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી હિન્દનું આર્થિક લાભો ઇંગ્લંડના લાભો વિરૂદ્ધ જાળવાશે એવી આશા રાખવી તે કેવળ બમણા છે સર વિઠલદાસની મુખ્ય માગણીઓનું વ્યાજબીપણું.

બેર્મીંગ્ટન સમીપ કમીટીએ જે ભલામણ કરી હતી તે મુખ્ય બે દલીલો ઉપર રચવાખ આવી હતી. એક તો તેઓની એવી માન્યતા હતી કે ભવિષ્યમાં લાંબા વખત સુધી રૂપાન ભાવ ઘણાજ ઉંચા રહેવાના અને તેઓની ખીજ માન્યતા એ હતી કે તે વખતે માલના જે ઉંચ ભાવો હતા તે ભાવો લાંબા વખત સુધી ટકવાના અને હિન્દુસ્તાનમાં માલના ભાવ વધારે ઉંચ જતા અટકાવવા માટે તેઓએ ર શીલીંગનો દર ઠરાવવાની ભલામણ કરી હતી. આ બન્ને દલીલો કેટલી પોકળ હતી તે તેજ વખતે તે કમીટી ઉપરના એકલા હિન્દી સભાસદ મી ડાહીબા દલાલે સચોટ રીતે બતાવી આપ્યું હતું. પરંતુ સર વિઠલદાસે જણવ્યું તેમ ઉંચા ભાવ અટકાવવાના ઉપાય મુશ્કેલીનું કામ કમીટીને સોંપવામાં આવ્યું ન હોતું તેમજ વળી દેશના ચલણના ધારણની કિંમતમાં ગમે તેવો કંફેડો ફેરફાર કરી ભાવ ઉપર અંકુશ મૂકવાનો રસ્તો એવો તેમજ ઇચ્છવા જોગ નથી. બેર્મીંગ્ટન સમીપ કમીટીએ કરેલી બન્ને દલીલો હવે સદતા ખોટી પડેલ છે અને રૂપાના ભાવમાં તેમજ માલના ભાવમાં મોટો ઘટાડો થયેલ હોવાથી હુન્દીઆમણનો પ્રશ્ન ફરીથી તપાસવાની આવશ્યકતા છે એમાં શક નહિ. સર વિઠલદાસે હિન્

મટેલીક શીલીંગના સારી કીઓન ગમશે કે ?

-ટકશાળામાં સોનાના સીકા પાડવા માટે અને હિન્દી સોનાની અનામત હિન્દ ખાતે રાખવાની જે માગણી કરેલ છે તે ઘણી જૂની છે અને તેનું વ્યાજબીપણું ના સરકાર તરફથી પણ સ્વીકારવામાં આવેલું હોય છે ઉપર વિવેચન અનાવશ્યક છે.

સર હેલીનો હુલો બચાવ.

સર વિઠલદાસે માગણી કર્યા મુજબની કમીટી નીમવા માટે હાલની સ્થિતિ સમર્થાયિત છે કે કેમ તે વિષે પ્રમાણિક મતભેદ હોય તે સમજી શકાય એવી વાત છે; પણ ના. હિન્દી સરકારના નાણાંખાતાના પ્રધાન સર માલકમ હેલીએ આ ઠરાવ વિરૂદ્ધ કરેલી દલીલો એટલી હુલી અને પોકળ છે કે તેની ઉપર કાંઈપણ ટીકા કરવાનો પ્રયાસ કરવો મિથ્યા છે. સર હેલીએ પોતાના હોદ્દા માટેની નિષ્ફળતા એકથી વધારે વખત પુરવાર કરી આપેલ છે, અને અમને ભય છે કે ધારાસભાના જે સભાસદોએ આ ઠરાવની વિરૂદ્ધ મત આપેલ છે તેઓ સર હેલીએ કરેલી દલીલોથી નહિ પણ તેના વાક્યાતુર્ય અને ચળવળાળથી ભૂલાવામાં પડી ખોટું રસ્તે દોરવાઈ ગયેલ છે અથવા તો આવી કમીટી નોમવા માટે હાલના સંજોગો અનુકૂળ નથી એવા પોતાના પ્રમાણિક મતને લીધે આ ઠરાવની વિરૂદ્ધ પડેલ છે. સર હેલીએ જણાવ્યું કે હિન્દી સરકાર તો શું પણ ઇંગ્લંડના સત્તાવાળાઓ પણ હિન્દી મતને વજન આપે છે અને તેના દૃષ્ટાંત તરીકે થોડા વખત અગાઉ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલ ઉપર મી. દાદીઆ દલાલની ચર્ચેલ નીમણૂક તરફ ધ્યાન ખેંચે છે. અમે સર હેલીને પૂછવાની રજા લઈએ છીએ કે તેઓને તેમજ ઇંગ્લંડના સત્તાવાળાઓને આ હક્કપણ આજ ક્યાંથી આવ્યું? જે શીટી ગનેા દર નકડી કરવાની વિરૂદ્ધ મી. દલાલે સખત વિરોધ દર્શાવ્યો ત્યારે હિન્દી મતને વજન આપવાની હિન્દી સરકારની ઉત્કંઠા ક્યાં સુધી ગઈ હતી? એવો હવે સ્પષ્ટ છે કે તે વખતે હિન્દી મત પ્રમાણે અમલ કરવામાં ઇંગ્લંડને નુકસાન થાય તેમ હતું, અને સર હેલીના ગમે તેવા વાક્યાતુર્યથી પણ આ બાબતમાં હિન્દી પ્રજા ભોળવાય તેમ નથી. તેથીજ રીતે સર હેલી કહે છે કે હવે પછી સરકાર ધારાસભાની રજા સિવાય રીવર્સ કાઉન્સિલ્સ વેચશે નહિ. આ ભાન પણ ના. હિન્દી સરકારને બહુ મોડું પ્રાપ્ત થયેલ છે એટલુંજ કહેવું બસ યશે.

મૂળ સુદો.

પરંતુ આખા પ્રશ્નમાં સહુથી અગત્યનો સુદો કૃત્રિમ ઉપાયોથી હુડીઆમણમાં મન જમતો ફેરફાર કરવાની જે સ્વચ્છંદી સત્તા હિન્દી પ્રધાન પાસે છે તે તેની પાસેથી લઈ લેવાની આવશ્યકતા છે; અને તેટલાજ માટે સર વિઠલદાસે એવી માગણી કરી હતી કે આ સત્તાનો ઉપયોગ હિન્દી પ્રધાન નહિ કરે તેની ના. સરકારે ખાત્રી આપવી. આ સત્તાનો ભૂતકાળમાં વારંવાર ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને પરીણામે આ દેશને ઘણું નુકસાન થયેલ છે. પણ સર હેલી તેથી ખાત્રી આપવાને તૈયાર ન હોતા અને તેથી તેઓએ માત્ર એટલુંજ જણાવ્યું કે હુડીઆમણમાં ફેરફાર કરવાની હિન્દી પ્રધાનની સત્તા માત્ર નજીવી છે એટલુંજ નહિ પણ તે સત્તા વાપરવાનો પણ કઠાચ પ્રસંગ પડે. સર હેલીએ આવી વલણ અમત્યાર કર્યા છતાં પણ આ ઠરાવ ઉડી ગયો જોઇ અમને ભારે આશ્ચર્ય લાગે છે. જ્યાંસુધી હિન્દમાં સોનાનું ચલણ દાખલ કરી સોનાના સીકા પાડવા માટે હિન્દી ટકશાળા ખુલ્લી મૂકવામાં નહિ આવે તેમજ હિન્દી પ્રધાનની હુડિઆમણમાં દખલગીરી કરવાની સત્તા છીનવી લેવામાં નહિ આવે ત્યાંસુધી હિન્દની ચલણ નીતિનો સંતોષકારક ફરજો યશે નહિ. અમે આશા રાખીએ છીએ કે સર વીઠલદાસ પોતાની હારથી નિરાશ નહિ થતાં ફરીથી વધારે સંતોષકારક રૂપમાં આ ઠરાવ રજૂ કરી છેવટે પ્રજામતને અનુસરતી ચલણની નીતિ ગ્રહણ કરવાની સરકારને ફરજ પાડશે.

અમારી માસિક નાંધ.

(૧) હિન્દુસ્તાન અને વહાણનો ઉદ્યોગ.

હિન્દુસ્તાનમાં વહાણનો ઉદ્યોગ ખીલવવાના સંબંધમાં ના. સરકારે શાં પગલાં લેવાં જન્ય છે તે બાબે આ ચેમ્બર તરફથી ના. હિન્દી સરકાર ઉપર મોકલાવેલા પત્રનો સાર અમે ગયા અંકમાં છાપ્યો હતો. હિન્દી વહાણનો ઉદ્યોગ તદ્દન પછાત છે અને હિન્દી માલેદીની સ્ટીમરો ઘણી જૂન છે એ સંબંધમાં હિન્દી પ્રજામાં જેટલી ઠંડવી લાગણી છે તેટલી બીજા સુદાના સંબંધમાં ભાગ્યેજ હશે. જૂદા જૂદા દેશો વચ્ચે ઉતાડ્યો તથા માલની લાવલઈજ કરવા સારૂ વાપરવામાં આવતા વહાણોના ઉદ્યોગની ખીલવણી બની શકે તેટલા પ્રમાણમાં કરી, દેશને આ બાબતમાં સ્વાવલંબી બનાવવાની આવશ્યકતા યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન વિગેરેએ સ્વીકારેલ છે. જ્યારે બીજા દેશો આ દિશામાં હંમેશા વધતી જતી પ્રગતિ કરતા જાય છે ત્યારે આપણા દેશની સ્થિતિનો ખ્યાલ કરતાં અત્યંત દિલગીરી પેદા થાય તે સ્વાભાવિક છે. હિન્દના દરેક કીનારાને બહોળો વિસ્તાર, તેનાં બંદરો ઉપરની સગવડો, અન્ય દેશો સાથે હિન્દનો દર વર્ષે કરોડો રૂપિયાનો વેપાર વિગેરે મુદ્દાઓ લક્ષમાં લેતાં હિન્દમાં વેપારી કાફલાને ઉત્તેજન આપવાની કેટલી જરૂર અને અતુકુળતા છે તે સહેલાઈથી સમજી શકાયે. છતાં વસ્તુસ્થિતિ શું છે ? માત્ર કીનારા ઉપર ઢોડાં છૂટા છવાયાં થોડાં વહાણો સિવાય હિન્દમાં નવી પદ્ધતિના નૌકા-બળ જેવું કશું નથી. આ ઉદ્યોગની ખીલવણીના સ્વાર્થી વિરોધીઓ એવી ફક્ત કરે છે કે હિન્દમાં આ ઉદ્યોગ ખીલવવામાં ઘણી મુશ્કેલીઓ નડે તેમ છે. અને વળી હિન્દીઓ આ ઉદ્યોગથી તદ્દન બીનવાકેફગાર છે. પરંતુ તેઓ ભૂલી જાય છે કે જ્યારે યુરોપ અને અમેરીકામાં આ ઉદ્યોગ બાંધ્યાવસ્થામાં હતો ત્યારે સદસીક હિન્દી ખલાસીઓ અને હિન્દી વેપારીઓ બંમો, જાવા અને આફ્રીકા જેવા દૂર દૂરના મુલકોની પશુ સફર કરતા હતા, અને જળ માર્ગે હિન્દનો વેપાર સારી રીતે ખીલ્યો હતો. પ્રો. રાધા કુમ્મુદ મુકરજીએ સચોટ રીતે પૂરવાર કર્યું છે કે ૩૦ સેકા સુધી હિન્દુસ્તાન આખી દુનિયામાં મોટામાં મોટી હરીઆષ સત્તા તરીકેની પેઢવી ભોગવતું હતું. તેણે અચ્છી રીતે દેખાડી આપ્યું છે કે હિન્દને પેશુ, કેંગોડીયા, જાવા, સુમાત્રા, બોર્નીઓ અને જાપાન સુધીના દૂર દેશાવરમાં સંસ્થાનો હતાં. પશુ હિન્દમાં બ્રીટીશ સત્તાની સ્થાપના અને ખાસ કરીને યાંત્રિક શક્તિ વડે વહાણો ચલાવવાની શોધ થયા પછી, કુદરતી રીતે પવનથી ચલાવવામાં આવતાં વહાણોનો ઉદ્યોગ ભાંગી પડ્યો. પણ આ પડી ભાંગેલા ઉદ્યોગના પાયા ઉપર સ્ટીમરોનો નવો ઉદ્યોગ શરૂ કરવાના અને તે ખીલવવાના પ્રયાસ જેમ બીજા દેશોમાં આદરવામાં આવ્યા તેવા પ્રયાસ હિન્દના કમનસીબે અને ઇંગ્લંડના સ્વાર્થને લીધે અર્થિ કરવામાં આવ્યા નહિ. આજે આપણે જોઈએ છીએ તેમ દુનિયાના સઘળા દેશો સાથે હિન્દ કરોડો રૂપિયાનો વેપાર ચલાવે છે, સ્ટીમરો મારફત લાખો હિન્દી ઉતાડ્યો મુસાફરી કરે છે તથા માલના નૂરના આઠારમાં હિન્દને દર વર્ષે લાખો રૂપિયા પરદેશી સ્ટીમર કંપનીઓને આપવા પડે છે તોપણ હિન્દીઓએ બનાવેલી એક પણ સ્ટીમર દુનિયાના બારમાં નજરે પડતી નથી. હિન્દની આવી દુઃખદાયક સ્થિતિ

માસેસની રંગીન લાદીઓ સફાઈકાર અને મજબુત.

સાથે જાપાનની સરખામણી કરતાં તે દેશે માત્ર મેટલ થોડાં વર્ષોમાં ફરેલ પ્રગતિ આશ્ચર્ય-
કારક છે. જાપાનમાં સંખ્યાબંધ સ્ટ્રીમર કંપનીઓ હાલમાં આવી છે જેમની સ્ટ્રીમરો આખી
દુનિયાના દેશો સુધે ધરમોકાર વેપાર જેટલે છે અને તે જોઈએ મુખી કે જાપાનને હાલમાં
એક પહેલાં દેશગતની દરિયાઈ સત્તા આપવામાં આવે છે. હિન્દી આવી વિખરીને વિશ્વની
અનેક કારણો છે. અને આ દેશને વેપારી વર્ગ પણ તે માટેની જગ્યા માનીતાં તદ્દન
મુક્ત નથી. છતાં મુખ્ય જવાબદારી તો રાષ્ટ્રની સરકાર ઉપરજ છે એમાં ના પાડી શકાય
નહિ. જાપાનમાં આ ઉદ્યોગ ખીલવા માટે ત્યાંની સરકારે ખાસ સગવડ આપી હતી અને
હવે તો તે ઉદ્યોગ આટલો ખીલેલ છે છતાં જુદા મુખી સ્ટ્રીમર કંપનીઓને એકમ પ્રમાણમાં
અને એકમ ગણે. ઉપર સરકાર તરફથી નાના નેમના જીલ્લા સગીન સરદાર આપવામાં
આવે છે. આ ઉદ્યોગ આ દેશમાં ખીલવાની જગ્યાને જોઈને પ્રજા સમજવા લાગે છે અને
તે દિશામાં પ્રયાસો પણ ચાલુ થયેલા છે. આખરે સંતોષ ઉપજે છે. હિન્દી ધાતુઓમાં
સર શીવરામી આયરે રાયલ ઇન્ડિયન મીનિંગ્સ હિલ્ડી અમલદારો નીમવા માટે, હિન્દી
યુવાનોને તાલીમ આપવા ને કાશ્મીરની કે જેમના સ્થાપના માટે, જાપાનમાં જે રાષ્ટ્ર ઉપર
વહાણ બાંધવાનો ઉદ્યોગ ખીલવામાં આવે છે તેના હાલમાં હિન્દીમાં આ ઉદ્યોગ ખીલવા માટે
વિગેરેને લગતી એક યોજના ધરી કાઢવા એક કમીટીની નીમણૂક માટે જે ઠરાવ રજુ કર્યો
હોય તેને આગે આવકાર આપીએ છીએ. જે નીમણૂકને ને કાશ્મીરની યોગ્ય ટુપાણી આપ-
વામાં આવશે તો વેપારી કાશ્મીરના સ્થાપનાને તે મદદ રૂપ થઈ પડશે એવું જ નહિ પણ
હિન્દીઓને પોતાની શક્તિ ખીલવાનો એક વધુ રસ્તો ખુલ્લો થશે. વળી આમ કરવાથી રાયલ
ઇન્ડિયન મીનિંગ્સમાં હાલમાં જે પરદેશી અમલદારો કાશ્મીરની જરૂર પડે છે તે પાન નાખી દશે.
વળી હિન્દીઓને આવી તાલીમ આપવાનો સગવડ પૂરો ચારડા ઉપરાંત વહાણ બાંધવાના ઉદ્યો-
ગની ખીલવણી માટે તે માટે હવેથી થયેલી કંપનીઓને નાણાંની સગવડ કરી આપ-
વાની, વહાણ બાંધવા માટે ઉપયોગમાં આવતી ચીજો ઉપરની જગતમાં ઘટારો કરવાની વિગેરે
અનેક પ્રકારની સરકારી મદદની આવશ્યકતા છે. બેશક આ યોજના અમલમાં મૂકવામાં શરૂ-
આતમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ નડશે, નાણાંની અડચણ જણાશે અને ખીલતું અનેક વિદ્યો નડશે.
પરંતુ હિન્દીઓની દૃષ્ટિએ આ વિષય એટલો મહત્વનો છે કે ગમે એવી મુશ્કેલીઓમાંથી પસાર
થઈને પણ ના. સરકારે આ દિશામાં અંતઃકરણપૂર્વક પ્રયાસ કરવો જોઈએ. આ જો આશા
રાખીશું કે સર શીવરામી આયરના પસાર થયેલ ઠરાવથી પરીણામે આ ઉદ્યોગની ખીલવ-
ણીની શરૂઆત થશે.

(૨) વજન તથા માપનું એક સરખું ધોરણ નક્કી કરવાનો સવાલ.

સમગ્ર હિન્દુસ્તાન માટે વજન તથા માપ માટે એક સરખું ધોરણ નક્કી કરવાની આવશ્યકતા
સંબંધમાં એમત નથી કારણ કે હાલમાં જે વિધિવિધ પ્રકારના વજન તથા માપ દેશના જૂદા જૂદા
ભાગોમાં વાપરવામાં આવે છે તેને લીધે વેપારી આલમને ઘણી ઘણી મુશ્કેલીઓ નડે છે, અને
પરીણામે વેપારને પણ નુકસાન થાય છે. તેથી સ્વાભાવિક રીતે આ પ્રશ્નના ઉકેલ માટે
ના. હિન્દી સરકાર પણ આજ હાંખા વખતથી વિચાર ચલાવી રહેલ છે. આખા દેશમાં જૂદા જૂદા
વિભાગોમાં જૂદાં જૂદાં વજનો અને માપો પ્રચલીત હોય તે દૂર કરી સમગ્ર દેશ માટે એકજ
ધોરણ અમલમાં મૂકવાનું કામ સરકારી દરમીયાનગીરી વિના બજાવનું અશક્ય છે. આ

ધો જોએ ટાઇલ માર્ચ ૨૧ એક ઓલ ડેટ મુંબઈ.

સવાલની તપાસ કરવા માટે ના. સરકારે ૧૯૧૩ ની સાલમાં એક કમીટી નામી હતી અને તે કમીટીએ ૧૯૧૪માં પોતાનો રીપોર્ટ રજુ કર્યો હતો. પરંતુ લગાઇને લીધે તે કમીટીની ભલામણોનો અમલ થઇ શક્યો ન હતો, અને હાલમાં ના. સરકારે તે રીપોર્ટ સંબંધમાં પોતાનો નિર્ણય બહાર પાડેલ છે. કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર સંભાળપૂર્વક વિચાર કર્યો ગાદ ના. હિન્દી સરકારે ધોરણ બાંધવાની વિરૂદ્ધ નિશ્ચય કર્યો છે અને હાલ તુરતને માટે હાલમાં રેલ્વે ઉપર વપરાતાં વજનની એક સરખી રૂઢી હિન્દમાં (બર્મા સિવાય) ધીમે ધીમે અમલમાં મૂકવા માટેના કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટમાં ગયા સપ્ટેમ્બર માંસમાં પસાર થયેલો ઠરાવ માન્ય રાખ્યો છે. હિન્દી રેલ્વેઓ ઉપરના ધોરણ, જેને માટે કમીટીના સભાસદોની બહુમતીએ ભલામણ કરેલ છે તેમજ જેને સ્થાનિક સરકારોએ પણ સર્વાનુમતે ટેકો આપેલ છે તે મુજબ એક મથુના ૪૦ શેર અને એક શેરના ૮૦ તોલા છે. ના. સરકારે હાલ તુરત તે રેલ્વેના વજનની પદ્ધતિ તરફ પસંદગી દર્શાવવા અને ઇલાકાઓના મુખ્ય શહેરોના ધોરણ મુજબનાં વજનની વપરાશ માટે પગલાં લેવાનો નિશ્ચય કરેલ છે.

લોકમત ફેળવવાની આવશ્યકતા.

વજન અને માપનો વિષય નવા સુધારાની રૂએ પ્રાંતિક ગણાએલો હોવાથી ના. હિન્દી સરકાર ધોરણ નક્કી કરવા માટે ધી ધન્વીઅનવેન્ટસ એન્ડ મેઝર્સ એક્ટ ૧૯૧૭, નામનો જે એકજ કાયદો છે તે રહ કરવા માગતી નથી તેમજ તે હાલ તુરત આખા હિન્દુસ્તાન માટે વજનના નવાં માપ દાખલ કરવા પણ ઇચ્છતી નથી. ના. હિન્દી સરકારના મત મુજબ સ્થાનિક સરકારોએ તેઓને ડેવોલ્યુશન રૂલ્સની હેઠળ મળેલી સત્તાની રૂએ નક્કી કર્યાં મુજબના ધોરણ પ્રમાણે તેના મતની તરફેણમાં લોકમત ફેળવવા ઘટતાં પગલાં લેવાં જોઈએ. જૂની જૂની મ્યુનીસીપલ સંસ્થાઓને આ ધોરણ અમલમાં મૂકવા માટે પેશ કાયદા ઘડવા માટે ઉત્તેજન આપવું અને સ્થાનિક સરકારોએ પોતાના મુખ્ય શહેરોમાં તેમજ ઉપયોગી વેપારી મથકોમાં આ ધોરણ મુજબનાં વજનનો ઉપયોગ કરવો, પણ જો કોઈપણ સ્થાનિક સરકારને પોતાના પ્રાંત માટે એકજ ધોરણ ઠરાવવાનું વ્યવહાર લાગે તો ના. હિન્દી સરકાર એવા કાયદા સામે કાંઈપણ વાધો લેશે નહિ પણ એવા કાયદો ફેટલા વખતમાં અમલમાં મૂકવાનો છે તે ઉપર ના. હિન્દી સરકારનો અભિપ્રાય મેળવવો જોઈશે. પણ જો વજનનું એક ધોરણ આખા દેશ માટે નક્કી કરવા તરફેણમાં લોકમત બજાવ થશે તો ના. હિન્દી સરકાર તે મુજબ કાયદો ઘડશે. દરમ્યાન તેવું કોઈપણ પગલું ઉતાવળીકે ગણવામાં આવે છે.

સરવાનાં માપ.

ના. હિન્દી સરકાર એક ધોરણ ઠરાવવાના દષ્ટિ ત્રિન્ડુએથી વજન અને માપ વચ્ચે ખાસ તફાવત ગણે છે. સરવાનાં માપ અને ખાસ કરીને સૂકા પદાર્થો સરવાનાં માપ પ્રાંતવાર અને જિલ્લાવાર પણ ઘણાં વિધવિધ હોય છે. વળી, સરવાનાં માપમાં ફેરફારને લીધે વ્યવહાર રીતે ઘણી અગવડ નડતી નથી તેમજ તેને લીધે પ્રાંત પ્રાંત વચ્ચેના તેમજ પરદેશ સાથેના વેપાર ઉપર અસર ઘણી નજીવી થાય છે. તેથી આ વિષય ના. હિન્દી સરકાર સ્થાનિક સરકારોના અભિપ્રાય કપર છોડે છે. તેઓ આ સંબંધમાં ધોરણ બાંધવાં માટે યોગ્ય પગલાં લઇ શકશે. તેવીજ રીતે ના. હિન્દી સરકાર લંબાઈ અથવા વિસ્તાર માટે આખા હિન્દુસ્તાન માટે સરખાં માપ અમલમાં લાવવા તૈયાર નથી.

મેટેલીક શીર્સાંગી સારી હીઝાઇન ગમશે કે ?

(૩) મુંબઈનું ટેલીફોન ખાતું.

મુંબઈના ટેલીફોન ખાતાના કારભાર સામે છેલ્લા થોડા વખતથી મુંબઈની જાહેર પ્રજામાં અને ખાસ કરીને વેપારી આલમમાં ભારે અસંતોષ ફેલાયેલો છે, કારણ કે કંપની હાલમાં જોઈએ તેવું કામ આપી શકતી નથી. નંબર મેળવવામાં નડતી મુશ્કેલી, વાતચીત દરમ્યાન નંબર છોડી નાખવામાં આવતો હોવાથી તે ફરીથી મેળવવામાં થતો વખતનો વ્યય, ટેલીફોન જોડવા માટે શેક-વામાં આવેલી છોકરીઓની અસહયતા, નવા ટેલીફોન મેળવવામાં થતી ઢીલ અને એવી બીજી અનેક ફરીઆદો હાલમાં કંપનીના કારભાર સામે કરવામાં આવે છે. આ પ્રશ્ન ગયા વર્ષે આ એમ્બરે ઉપાડી લીધો હતો અને કંપનીનું લાઇસેન્સ ૧૯૨૩ માં ખતમ થાય ત્યારે તે તાજું કર્યો પહેલાં બધા વેપારી મંડળો અને જાહેર મંડળોનો અભિપ્રાય ના. સરકારે પૂછવવો એવી સૂચના એમ્બર તરફથી કરવામાં આવી હતી. પરંતુ એમ જણાય છે કે આ સૂચના ધ્યાનમાં ન લેવાં ના. સરકારે મુંબઈના ટેલીફોન ખાતા સંબંધમાં એક પરદેશી કંપની સાથે નવું લખત તૈયાર કરેલ છે. નવા લખતની સરતો.

આ લખતની રૂયે ના. સરકારે ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૪૩ સુધી કંપની ખરીદી લેવાના હકને અમલ ન કરવાનું ઠણુક કરેલ છે. કંપનીએ 'ઓટોમેટીક' અથવા 'સેન્ટ્રલ એક્ચેન્જ' સીસ્ટમ હાખલ કરવાનું માથે લીધેલ છે અને આ કામ ના. સરકાર અને કંપની વચ્ચે સમજુતી થાય તે મુજબ પાંચ વર્ષથી આજા વખત દરમ્યાન પુર્ણ કરવાનું છે. એટલે જ આ લખત મુજબનો ઉપરનો કોન્ટ્રેક્ટ નક્કી થશે તો છેલ્લામાં છેલ્લી દમની ટેલીફોન સીસ્ટમ મુંબઈમાં હાખલ થશે. આ ઉપરાંત ટપાલ તથા તાર ખાતાનાં ડીરેક્ટર જનરલને 'સર્વિસ' ને લગતા આંકડા અને બીજી વીગતો ત્રિમાસિક પૂરી પાડવાની સરવતો પણ લખતમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

વાર્ષિક લવાજમ.

નવા લખત મુજબ એકસાથેજના ૪ માઈલનો અંદર વધારેમાં વધારે વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૩૫૦) રાખવામાં આવેલ છે પણ જ્યાં સુધી ગ્રાહકોની લાઇનના ૯૫ ટકા ઉપર ઓટોમેટીક સીસ્ટમ હાખલ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ૩૦૦) રૂપિયાથી વધારે લવાજમ રાખવામાં આવશે નહિ. ૩૦૦) રૂપિયાથી જેટલો વધારે દર લેવામાં આવશે તેટલા દરમાં લખતના પાંચ વર્ષ પછી એવું ફેરફાર કરવામાં આવશે. વળી સરકારી જોડાણ માટે વધારેમાં વધારે દરમાંથી ૨૫) ટકા કાપી આપવામાં નહિ આવતાં તેને માટે પણ જાહેર પ્રજા પાસેથી લેવામાં આવતો દર લેવામાં આવશે.

ઉપરની સરતો અતોષકારક નથી તે કહેવાની જરૂર નથી. ટેલીફોન ખાતા જેવું સાવ-જનિક ખાતું પરદેશી અંકુશ નીચે રહે તે બિલકુલ ઇચ્છવા જોગ નથી; અને તે માટે એક બાબતથી એવી સૂચના કરવામાં આવે છે કે તે ખાતું મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટીએ લઇ લેવું. સ્થાનિક મ્યુનીસીપાલિટીની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ જોતાં આ સૂચના વ્યવહારૂ છે કે કેમ તે શંકા ભરેલું છે. બીજી સૂચના એવી કરવામાં આવે છે કે ના. સરકારેજ તે ખાતું લઇ લેવું અને તે પ્રમાણે ના. સરકારને તે ખાતું ખરીદી લેવાનો હક્ક ૧૯૨૩ માં પાકે છે; અને જો આ બંને સૂચનાઓ અવ્યવહારૂ હોય તો પછી પરદેશી કંપની કરતાં હિન્દી કંપની તે ખાતું ચલાવવા શા માટે હલી ન કરી શકાય ?

(૪) હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૨૦ માં કોલસાની પેદાશ તથા વપરાશ :—

૧૯૨૦માં હિન્દુસ્તાનમાં કોલસાની કુલ પેદાશ ૧૭,૬૬૨,૦૦૦ ટન થઈ હતી જે ૧૯૧૬ ની પેદાશ કરતા ૪,૬૬૬૦૦૦ ટન અથવા તે ૨૦ ટકા ઓછી છે. જે આ આંકડામાં ખાણવાળાઓએ પોતાની વપરાશ માટે લગભગ ૩૫૬૦૦૦ ટન જેટલો કાઢેલ કોલસો ઉમેરવામાં આવે તો ૧૯૨૦ માં કુલ પેદાશ ૧૮,૩૨૧,૦૦૦ ટનની થઈ ગણાય પણ સરખામણી માટે ૧૭૬૬૨૦૦૦ ટનનો આંકડો જ લઈ શકાય.

ઘણાખરા કોલસાના વિભાગોમાં ૧૯૨૦ના વર્ષમાં પેદાશમાં મોટો ઘટાડો થયો હતો. રામગરખોદારો (હાબારી બાગ) આગ્રામ, પંજાબ, હૈદરાબાદ અને રજપુતાના (બીકાનેર) ની ખાણોમાંની પેદાશમાં ૧૯૧૬ ની પેદાશની સરખામણીમાં વધારો થયો હતો.

કોલસાના ભાવ:—

હિન્દુસ્તાનમાં પેદા થતા કોલસાની કિંમત દર વર્ષે ખાણના માટીકો જણાવે છે. તેઓ ખાણ પાસે કોલસાના જરૂરયાતી ભાવ આપે છે. ૧૯૨૦ માં સરેરાશ ભાવ ટન દીઠ રૂ. ૫-૩-૦ રહ્યો હતો. ઓછામાં ઓછો ભાવ ટન દીઠ રૂ. ૨-૮-૦ ૧૯૦૫ માં થયો હતો અને વધારેમાં વધારે ૧૯૨૦ નો છે; કારણ કે પેદાશ કરતાં માગ વધારે હતો. લગાઈને લીધે ઉપસ્થિત થતાં આર્થિક કારણોને લીધે કોલસો કાઢવાના ખર્ચમાં મોટો વધારો થયેલ છે અને ખાણ આગળ કોલસાની કિંમત છેલ્લાં દસ વર્ષમાં રૂ. ૨-૧૫-૦ થી વધીને રૂ. ૫-૧૩-૦ સુધી પહોંચેલ છે. નીચેના કોઠામાં છેલ્લાં પાંચ વર્ષ દરમિયાન હિન્દુસ્તાનના કોલસાનો ખાણ આગળ ભાવ અને તેની નીકાશ માટે જાહેર કરવામાં આવેલ ભાવની સરખામણી કરવામાં આવેલ છે. ૧૯૨૦ માં પેદાશની આશરે કિંમત ૬૩૦ લાખ રૂપિયા હતી જ્યારે ૧૯૧૬ માં તે ૧૦૧૨ લાખ રૂપિયા હતી.

વર્ષ.

ટન દીઠ નીકાશ માટે જાહેર કરવામાં આવેલ ભાવ.

ખાણ પાસે સરેરાશ ભાવ

રૂ. આ.

રૂ. આ.

૧૯૧૬

૬-૨

૩-૬

૧૯૧૭

૬-૫

૩-૧૧

૧૯૧૮

૧૦-૬

૪-૬

૧૯૧૯

૧૧-૧૪

૪-૮

૧૯૨૦

૧૨-૧૩

૫-૩

ઉપરની સરેરાશ કિંમત સાથે સરખામણી માટે બીજા દેશોમાં ખાણ પાસે કોલસાની સરેરાશ કિંમત નીચેના કોઠામાં આપવામાં આવેલ છે.

	રૂ.	આ.	
યુનાઇટેડ કીંગડમ	૧૩	૧૫	(૧૯૧૫ થી ૧૯૧૬ ની સરેરાશ)
ફ્રાન્સ	૬	૭	(૧૯૦૯ થી ૧૯૧૩ ની સરેરાશ)
જર્મની	૭	૧૩	
ઓસ્ટ્રેલીયા	૬	૧૩	(૧૯૧૪ થી ૧૯૧૮ ની સરેરાશ)
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૬	૪	
જાપાન	૧૨	૩	(૧૯૧૬ થી ૧૯૨૦ ની સરેરાશ)
સાઉથ આફ્રીકા	૫	૨	"
હિન્દુસ્તાન	૪	૪	"

મેટ્રીક રીલીંગની કીઝાઇન સારી ગમશે કે ?

જૂદા જૂદા દેશોમાં પેદા થતા કોલસાના સરેરાશ લાવ સરખાવવામાં મજુરી અને લાવવા લઈ જવાના ખર્ચ ઉપરાંત બીજાં કારણો પણ ધ્યાનમાં લેવાં જોઈએ. જેવા કે કોલસાની જાત, વાપરવામાં આવતા સંચા, ખાણની ઉદારી વિગેરે. દિ-હુસ્તાનમાં હાલમાં જે કોલસો કંઠવામાં આવે છે તે બીજા દેશોની સરખામણીમાં સપાટીની પાસે છે તેમજ મજુરી સસ્તી છે. આ કારણોને લીધે દિ-હુસ્તાનના કોલસાને ખાણ પાસે લાવ બીજા દેશો કરતાં નીચે છે.

૧૯૨૦ માં દિ-હુસ્તાનમાં દરેક અંદરે અને ખાસ કરીને મુંબઈમાં કોલસાના લાવ વધી ગયા હતા.

નૂર—દિ-હુસ્તાનમાં ઔદ્યોગિક મથકોમાં અંગાળના કોલસાના લાવ ખરી રીતે જાણવા માટે તેની કિંમતમાં નૂરની રકમ ઉમેરવી જોઈએ. રેલ્વેના સમાનના લાવમાં તેમજ મજુરીના દરમાં થયેલા અસાધારણ વધારાથી રેલ્વે કારભારનો ખર્ચ ઘણો વધી ગયેલ છે અને પરીણામે અંગાળ, બીહાર અને ચીનીસાના કોલસાના વિભાગમાંથી બહાર પ્રજા માટે કોલસો લઈ જવાના નૂરમાં નહુકના અંતરમાં ૭૬ ટકા જેટલો અને વધારે અંતરમાં ૫ ટકા જેટલો વધારો કરવામાં આવેલ છે. નીચેના કોષમાં રેલ્વે મારફત કોલસો લઈ જવાનું દન દીઠ નૂર આપવામાં આવેલ છે. આ નૂરમાં ઇસ્ટ ઇન્ડીઅન રેલ્વે ઉપર ૨ આનાનો ટર્મિનલ ટેક્સ લેવામાં આવે છે તેનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે તેમજ આ નૂર હેઠળ રેલ્વેનું ગાડું પૂરેપૂરું ભરેલું હોવું જોઈએ તેમજ કોલસો ધણીને જોખમે લઈ જવામાં આવે છે તેમજ ગાડીમાં કોલસો ચઢાવવાનું તેમજ તેમાંથી ઉતારવાનું ધણીને માથે છે:—

	રાણીગંજથી	જેરીઆથી
	રૂ. આ.	રૂ. આ.
કલકત્તા સુધી	૨—૧૧	૩—૮
કાનપુર ”	૬—૧૦	૧—૬
જબલપુર ”	૭—૮	૭—૧
દીલ્હી ”	૮—૧૫	૮—૮
લાહોર ”	૧૦—૧૨	૧૦—૮
મુંબઈ ”	૧૨—૧૨	૧૨—૧૨
કરાંચી ”	૧૪—૩	૧૩—૧૪

૧૯૧૮-૧૯૧૯ અને ૧૯૨૦ દરમ્યાન કલકત્તા ખાતેથી દરીયાઈ માર્ગે કોલસાનું દન દીઠ નૂર નીચે પ્રમાણે હતું. ૧૯૨૦ ના દર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૯ ના દર કરતાં ઘણા નીચા હતા. કલકત્તાથી કરાંચી ખાતે ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૯ માં દરીયાઈ માર્ગે કોલસો લઈ જવામાં ન આવેલ હોવાથી તેના દર મળ્યા નથી:—

	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. આ.	રૂ. આ.	રૂ. આ.
મુંબઈ ખાતે	૫૫—૦	૩૩—૧૨	૨૧—૭
મદ્રાસ ”	૨૭—૦	૧૪—૦	૧૨—૦
ચંડીગઢ ”	૨૦—૦	૧૩—૮	૧૧—૧૨
કરાંચી ”	—	—	૨૨—૮

કોલસાની આયાત અને નીકાશ:—

છેલ્લાં થોડા વર્ષો દરમ્યાન વધારેમાં વધારે આયાત ૧૮૬૪ ની સાલમાં કરવામાં આવી હતી. તે વર્ષની આયાત ૮૨૦,૦૦૦ ટન હતી જેની કિંમત ૧૪૭ લાખ રૂપિયા હતી. ત્યાર પછીના

ધી. જાએ દાખલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, મુંબઈ.

વર્ષોની આયાતમાં બહુ મોટા વધારા ઘટાડા થયેલ છે. ૧૯૨૦ માં આયાતનો જથ્થો ૩૯૭૦૦ ટન હતો જે આગલા વર્ષ કરતાં ૧૮૮૬નો ઘટાડો બતાવે છે. સ્વાભાવિક રીતે મુખ્ય વધારેમાં વધારે આયાત કરે છે અને ઊંચી પહોળીમાં ગયા વર્ષ સિવાય બીજા આવે છે. ૧૯૨૦ માં મોટામાં મોટો જથ્થો ઓસ્ટ્રેલીયા ખાતેથી આવ્યો હતો અને પોર્ટુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રીકા તથા નાતાલ પસુ મોટો જથ્થો પૂરા પડ્યો હતો.

૧૯૨૦માં કોલસાની કુલ આયાતમાં પ્રાંતોનો હિસ્સો નીચે પ્રમાણે હતો:-મુખ્ય ૬૨ ટકા અંગાળ ૧૧ ટકા, બર્મા ૨૬ ટકા, અને મદ્રાસ લગભગ ૧ ટકો.

૧૯૦૬ સુધી પેદાશના વધારાની પ્રમાણમાં નીકાશમાં પણ વધારો થયો હતો. ત્યાર બાદ ૧૯૦૬ સુધી નીકાશમાં ધીમે ધીમે ઘટાડો થતો ગયો. આ ઘટાડો ૧૯૧૦માં અંત પડ્યો હતો પણ ત્યાર બાદ યાછો ઘટાડો માલમ પડે છે. ૧૯૦૦ થી ૧૯૦૬ સુધીના સાત વર્ષમાં સરેરાશ નીકાશ કુલ પેદાશના ૮ ટકા જેટલી હતી જ્યારે ત્યાર પછીનાં ૭ વર્ષોની એટલે ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૩ સુધીમાં ૬ ટકા હતી; છેલ્લાં ૭ વર્ષની એટલે ૧૯૧૪થી ૧૯૨૦ ની સરેરાશ નીકાશ ૩ ટકા હતી, અને ૧૯૨૦ ની સાતમાં પ્રમાણ ૬૮ ટકા જેટલું હતું. એટલે કે ૧૯૨૦ માં દર ૧૫ ટનની પેદાશમાંથી ૧ ટન કોલસો નીકાશ કરવામાં આવ્યો હતો. પેદાશનો મોટો ભાગ આ રીતે દેશમાં જ વપરાય છે. હિન્દુસ્તાન ખાતેથી ચઢાવવામાં આવતો લગભગ બધો કોલસો કલકત્તા ખાતેથી મોકલવામાં આવે છે. હિન્દુસ્તાનના કોલસા માટે મુખ્ય બજારો સીલોન તથા સ્ટ્રેઇટ સેટલમેન્ટસ છે અને ૧૯૨૦માં મોકલવામાં આવેલ કોલસાના ૫૬ ટકા સીલોન ખાતે અને ૧૮.૬ ટકા કોલસો સ્ટ્રેઇટસ ખાતે મોકલવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૦૨થી ૧૯૦૬ દરમિયાન પરદેશ ખાતેની કુલ નીકાશમાં મોટો વધારો થયો હતો અને ૧૯૦૬માં નીકાશનો આંકડો ૧,૦૦,૩૦૦૦ ટન સુધી પહોંચ્યો હતો, ૧૯૧૮માં નીકાશ ૭૪૫૦૦ ટનની અને ૧૯૧૯માં ૫૦૮,૫૦૦ ટનની હતી તે વધીને ૧૯૨૦માં ૧,૨૨૪,૮૦૦ ટન થઈ હતી.

સીલોનમાં હિન્દી કોલસો મુખ્ય પહોળી ભાગવે છે પણ સ્ટ્રેઇટસ સેટલમેન્ટમાં જાપાન મુખ્ય પહોળી ભાગવે છે; અને હિન્દુસ્તાનની ઊંચી પહોળી ૧૯૧૫ માં ઓસ્ટ્રેલીયાએ મુખ્યત્વે લીધી હતી તે પાછી તેણે ૧૯૧૫માં મેળવી છે અને ત્યાર પછી આજ સુધી તે પહોળી હિન્દુસ્તાન જાળવી રહ્યું છે. ૧૯૨૦માં સીલોન ખાતે ૧૦૫૬૩૧ ટન હિન્દી કોલસો સરકારી માલ તરીકે આયાત કરવામાં આવ્યો હતો.

કોલસાની અપત્ત:-

નીચેના કોષમાં જૂદા જૂદા ઉદ્યોગોમાં વાપરવામાં આવેલ કોલસાના-દરની તેમજ પરદેશી-જથ્થાનો અડસરો આપવામાં આવેલ છે.

ઉદ્યોગો	વપરાશનો અડસરો ટન	કુલ વપરાશના ટકા
રેલ્વેઓ	૬,૨૮૮,૦૦૦	૩૭.૫
અંકર કોલ	૧,૯૬૭,૦૦૦	૧૧.૭
લોહા અને પીત્તળનાં કારખાનાઓ અને ઇજનેરી ખાતાઓ	૧,૪૧૬,૦૦૦	૮.૪
રૂની મીલો	૧,૦૬૯,૦૦૦	૬.૪
ચણી મીલો	૧,૦૮૫,૦૦૦	૬.૫

બ્રિટન મોટેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇન ક્યાં ભેવા મળશે ?

એડમીરલ્ટી અને રાયલ ઇન્ડીઅન

મરીન ખાતે	૩૩૩૦૦૦	૨'૦
ઇંટ અને નળીઆંના કારખાનાં	૪૧૩,૦૦૦	૨'૪
દેશમાં સ્ટીમરો માટે	૫૪૮,૦૦૦	૦'૩
ચાના બગીચા	૨૧૩,૦૦૦	૧ ૩
કાગળની મીલો	૧૬૭૦૦૦	૧'૦
પોર્ટલેન્ડ	૧૬૮૦૦૦	૧'૦
કોલસાની ખાણો ઉપર વપરાશ	૨,૩૩૫,૦૦	૧૩'૯
બીજા ઉદ્યોગોમાં તથા ઘરગણુ વપરાશ માટે	૭૩૫૦૦૦	૪'૬
	<hr/>	<hr/>
	૧૬,૭૭૭૦૦૦	૧૦૦

જાપાન સાથે સરખામણી:-

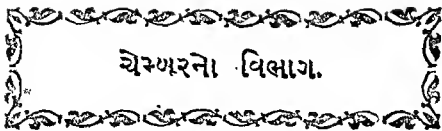
૧૮૬૧ થી ૧૮૬૫ દરમ્યાન જાપાનમાં કોલસાની પેદાશ સરેરાશ હિન્દુસ્તાનની પેદાશ કરતાં ૧૦ લાખ ટન વધારે હતી. ત્યારબાદ તે વધુ વધતી ગયો અને ૧૯૨૦માં જાપાનની પેદાશ હિન્દુસ્તાનની પેદાશ કરતાં ૧૧, ૨૩૭, ૮૦૦ ટન જેટલી વધારે માત્રમ પડી હતી. પરદેશથી કોલસાની આયાતમાં ૧૯૦૫ સુધી ધીમે ધીમે ઘટારો થતો ગયો અને ત્યારબાદ તેમાં વધારો માત્રમ પડ્યો હતો. વળી પાછા ૧૯૧૫ થી આયાતમાં ઘટાડો થયો છે અને ૧૯૨૦માં આયાત ૪૦૦૦૦ ટન હતી. સામાન્ય સંજોગમાં જાપાનની આયાત ૧૯૦૮ સુધી હિન્દુસ્તાનની આયાતના પ્રમાણમાં નજીવી હતી પણ ત્યારબાદ તેમાં ઘણોજ વધારો થયેલ છે અને ૧૯૨૦ ની આયાત ૧,૩૩૧, ૦૦૦ ટન થઈ હતી. ૧૯૨૦માં જાપાનમાંથી કોલસાની નીકાશ ૧૨૧ લાખ ટન જેટલી જેટલે કે હિન્દુસ્તાનની નીકાશ જેટલીજ હતી. સ્થાનિક વપરાશ મટે બન્ને દેશમાં ૧૯૦૭માં ચરખો જથ્થો જેટલે કે ૧૧૦ લાખ ટન રહ્યો હતો. ૧૯૦૮માં જાપાન કરતા હિન્દુસ્તાનમાં વપરાશ માટે લગભગ ૬૧ લાખ ટન કોલસો વધારે રહ્યો હતો. પણ ૧૯૦૯ ની સાલથી જાપાનમાં વપરાશ માટે રાખવામાં આવતો જથ્થો હિન્દુસ્તાન કરતાં વધારે હોય છે, અને ૧૯૨૦માં આ વધારો લગભગ ૧૧૦ લાખ ટનનો હતો.

નીચેના કોષ્ટકમાં જાપાનની ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૦ સુધીમાં સ્થાનિક વપરાશના આંકડા આપવામાં આવેલ છે, અને તે ઉપર આપવામાં આવેલ હિન્દુસ્તાનની વપરાશના આંકડા સાથે સરખાવી શકાયો:-

ઉદ્યોગો	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૨૦
રેલ્વેઓ	૩,૩૫૨૬૦૦	૩,૬૫૭,૩૦૦	૩,૩૩૩,૪૦૦
મીઠાની પેદાશમાં	૫૭૮,૭૦૦	૭૬૭,૬૦૦	૭૫૨,૬૦૦
કારખાનાં	૧૩,૬૯૬,૦૦૦	૧૪,૩૦૮,૮૦૦	૧૩,૦૨૪,૬૦૦
બીજા ઉદ્યોગો વિગેરે માટે	૩,૪૬૪,૩૦૦	૨,૦૭૫,૬૦૦	૧,૫૭૪,૬૦૦

૧૯૨૧-૨૨ના પહેલા છ મહિના દરમ્યાન હિન્દુસ્તાનમાં ૧૦૭,૪૦૦ ટન કોલસો આયાત કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ અરસાની આયાત ૨૪,૧૦૦ ટન હતી

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ મુંબઈ.

ચેરખરનો વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૬મી નવેમ્બરને રોજ સાંજનાં ૫-૩૦ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ લાલજી નારણજી (પ્રમુખ)

શેઠ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

„ વસનજી ઠાકરસી હાલાખ

„ મનમોહનદાસ રામજી.

„ જમનાદાસ વસનજી મનજી

„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

„ જી. બી. ત્રીવેદી.

૧. તા. ૨૭મી ઓક્ટોબરને રોજ મળેલી કમીટીની ચીર્ષીગમાં જે સભાસદોની અરજીઓ ઉપર વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો તેમાંથી મેસર્સ સી. એમ. બ્રધર્સની અરજીમાં ધંધાતું ખાતું વીગતવાર બરેલું નહીં હોવાથી તેમને ફરી પત્ર લખી ખુલાસો પુછવાનો ઠરાવ થયો હતો. તે પ્રમાણે પત્ર લખવાં તેમના તરફથી જવાબમાં ધંધાને લગતી વીગત પુરી પાડેલી હતી. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરવાં તેમની અરજી પસાર કરવાનો તથા તે સાથે બીજા ગૃહસ્થોની અરજીઓ જે પસાર કરવામાં આવી હતી તે સઘળી અરજીઓ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૮-૧૨-૧૯૨૧થી તા. ૧૫-૧૨-૧૯૨૧ સુધીના સુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ જેઠમલ નારણદાસનાં નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. શેઠ મનુ સુબેદાર તરફથી શીપી ગેનો જે ખરડો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરવા સાડ્ કમીટીનો એક ખાસ સભા બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩. શેઠ બી. એફ. માદન તરફથી રેલ્વે સ્ટોસની ખરીદીના સંબંધમાં જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પણ ખાસ કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. પ્રોવીડન્ટ ફંડ એક્ટ, વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, તપા દ્રૂડ હુનીઅનના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી જે પત્રો આવ્યા હતા તે પર વિચાર કરી ખરડા તૈયાર કરવા સાડ્ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સબકમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ લાલજી નારણજી (પ્રમુખ)

શેઠ જી. બી. ત્રીવેદી

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)

„ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

„ મનમોહનદાસ રામજી

„ કાનજી દ્વારકાદાસ

પંચગુનીશન્સ ફ્રોડ કેસ સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. હિંદી સરકારને જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીની ભલામણ પ્રમાણે કેસ ફરીથી શરૂ થઈ શકે તેમ નથી અને તે કેસમાં તથા મ્યુનીશન ખાતાને લગતા સઘળા વ્યવહારમાં તપાસ કરવા સાડ્ જે કમીટીની ભલામણ કહેલી છે તે પ્રમાણે કમીટી પણ નીમવાનું બની શકે તેમ નથી. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ ઑ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ; શેઠ. એલ. આર. ટેરમી; શેઠ રેવાશંકર જગજીવન તથા શેઠ મનુ સુભેદાર તરફથી ચેમ્બરની કમીટીમાંથી જે રાજીનામાં આપનારા પત્રો આવેલા હતા તે પર વિચાર કરતાં સર્વાનુમતે ઠરાવ થયો હતો કે તેમણે ચેમ્બરની જે કોમતી સેવા બજાવેલ છે તે જોવાં તેમનાં રાજીનામાં કમીટી સ્વીકારી શકતી નથી અને આશ્ચર્યજનક છે કે તેથી રાજીનામાં તેઓ મહેરમાની કરીને પાછાં ખેંચી લઈ કમીટીને આભારી કરશે. આ તેમનાં મતલબનો પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે રાયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સની સલાહકારી કમીટી ઉપર ચેમ્બરના એક પ્રતિનીધીની નીમણૂક કરવામાં આવી છે. તો ચેમ્બર તરફથી જે ગૃહસ્થને પ્રતિનીધી તરીકે મોકલવાની ઇચ્છા હોય તેનું નામ લખી જણાવવું. પત્ર પર વિચાર કરતાં શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસની નીમણૂક કરવાનો તથા તે મતલબનો પત્ર ના. મુંબઈ સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. માઇસોર ચેમ્બર ઑફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ચેમ્બરના પ્રતિનીધીઓ જે જે જાહેર સંસ્થા ઉપર નીમાયેલા હોય છે તે તે સંસ્થામાં અગત્યના વિષયો ઉપર મત આપતી વખતે પ્રતિનીધીઓ ચેમ્બરની મેનેજિંગ કમીટીની ઇચ્છા પ્રમાણે મત આપે છે કે પોતાનો સ્વતંત્ર મત આપી શકે છે તે જાણત પર ખુલાસો આગેલો હતો. આ પત્ર ઉપર વિચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ખાદ સલા ખરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને ખુદેની કમીટીની એક ખાસ સલા મંગળવાર તા. ૬ ફી સેપ્ટેમ્બર સને ૧૯૨૧ ને રોજ સાંજના ૫-૩૦ કલાકે મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

શેઠ લાલજી નારણજી (પ્રમુખ)

શેઠ મોતીલાલ કાનજી.

,, હંસરાજ પ્રાગજી કાકરમી (ઉપ-પ્રમુખ)

,, કાજલ ઇશ્વારીમ રઢીમતુલ્લા.

,, મનમોહનદાસ શમજી.

,, વસનજી કાકરમી હુલાઈ.

,, ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

૧ શેઠ મનુ સુભેદાર તરફથી શીર્ષાંગના સંગ્રહમાં જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો તથા તેમાંથી અગત્યના સુદ્ધાઓ ધ્યાનમાં લઈ બીજા ખરડો તૈયાર કરી ફરીથી ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ કમીટી આગળ રજુ કર્યો એ મતલબનો ઠરાવ થયો હતો. આ સંગ્રહમાં શેઠ ઇબજી. ટી. હાલાઈએ સુચના કરી હતી કે પી. એન્ડ એ. કંપનીને સરકારી અમલદારોના લાભ લઈ જા કરવા માટે કુવ વાર્ષિક કેટલા પૈસા મળે છે તેના વીગતવાર આંકડા પી. એ. કંપનીને લખી પૂછવા. તેમની સુચના મુજબ તથા પહેલા નાં ત્રણ વર્ષથી તે હાલ સુધી દર વર્ષે ના. સરકાર તરફથી કંપનીને સરકારી અમલદારોના પેસેન્જર પાન કેટલા પૈસા આપવામાં આવેલા છે તે વીગત ના. ઇન્ડિ સરકારને પૂછવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યારબાદ કમીટીને વખત પુરતો નહીં હોવાથી શેઠ. બી. એફ. માહનના રેલ્વે સ્ટોસના ખરડા ઉપર વિચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ખાદ સલા ખરખાસ્ત થઈ હતી.

૧૮. ના. મુંબઈ. સરકારના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી પરદેશોમાં બ્રીટીશ ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સની સ્થાપના બાબે કમીટીનો અભિપ્રાય પુછવામાં આવ્યો હતો. આ પત્ર કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૯ શેઠ વસનજી. ટી. હાલાઈ તરફથી પોર્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી વ્હાઈજ ચાલ્ટર્ડ સમાં બેહદ વધારો કરવામાં આવ્યો હતો તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય બેચવામાં આવ્યું હતું તેમજ પોર્ટ ટ્રસ્ટની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ વપાસવા માટે એક કમીટી નીમવાની માગણી કરવાની સૂચના કરવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં વિચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે પોર્ટ ટ્રસ્ટને આ વધારો શામાટે કરવો પડ્યો તેમજ તે સંબંધમાં બીજી વીગતો મંગાવનારો એક પત્ર લખવો. દરમ્યાન કમીટીની નીમણૂક માટેની માગણી કરવાની બાબત ઉપર વિચાર મુલતવી રાખવો.

આ પત્રના બીજા ભાગમાં શેઠ વસનજી ટી. હાલાઈ તરફથી એવી સૂચના કરવામાં આવી હતી કે ના. પ્રીન્સ હિન્દ આવવા માટે ઇંગ્લંડથી ઉપડયા ત્યારથી આજ સુધી રાજદ્વારી ગુન્હાઓ માટે કેટલા શખ્સો પકડયા તેમજ તેની વેપાર ઉપર કેવી અસર થયેલ છે તે પ્રશ્નો ચેમ્બરના વડી ધારાસભા ઉપરના પ્રતિનિધિએ ધારાસભામાં પૂછવી. આ સંબંધમાં વિચાર કરતાં તે બાબતમાં કાંઈપણ પગલાં ન લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨૦ શેઠ વસનજી ટી. હાલાઈ તરફથી ઘડં વિગેરેની નીકાશના સંબંધમાં ચર્ચાપત્ર આવ્યો હતો. આ પત્ર ઉપર વિચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને ખુદોની કમીટીની એક ખાસ શુક્રવાર વા. ૨૩મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૨૧ને રોજ સાંજના ૫-૩૦ કલાકે. (૨૬. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા. મે. પ્રમુખની ઝેરહાજરીમાં તેઓનું સ્થાન મે. ઉપ-પ્રમુખ શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ લીધું હતું.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસ.

શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી.

„ મનમોહનદાસ રામજી.

„ વલ્લભદાસ અતુરજી રીવજી.

„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ વસનજી ઠાકરસી હાલાઈ.

૧ શેઠ વસનજી ઠાકરસી હાલાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં વા. ૧૩-૧૨-૧૯૨૧ને રોજની કમીટીની સભામાં તેઓ તરફથી જે પત્રો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને તે ઉપર કમીટીએ જે ઠરાવો પસાર કર્યા હતા તે તરફ નાપસંદગી જાહેર કરેલી હતી અને ચાલુ મહીનામાં ત્રીમાસીક સામાન્ય સભા બોલાવીને તે આગળ બોમ્બે ડેવેલપમેન્ટના સંબંધમાં જે પત્ર તેઓએ કમીટી ઉપર લખેલો હતો તે રજૂ કરવાની વાનંતી કરેલી હતી. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં શેઠ હાલાઈને સૂચના કરવામાં આવી હતી કે હાલની કમીટીનું વર્ષ હવે પુરું થાય છે તો તે કમીટી આગળ તે કામ ન લાવતાં આવતી કમીટી આગળ લાવવામાં આવે તો વધારે સાફ. આ સૂચના શેઠ હાલાઈએ મંજૂર રાખવાથી તે પ્રમાણે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨ શેઠ કાજલભાઈ ઇબ્રાહીમ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓને કેટલાંક વેપારી મીત્રો તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે તે પ્રમાણે હાલના ગંભીર રાજદ્વારી મામલાની વેપાર ઉદ્યોગ

મેટેલીક રીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ઉપર લખીજ માઠી અસર થયેલી છે તેા ત બાબતમાં ચેમ્બર તરફથી ના. વાર્ધકરોયનું તારથી ધ્યાન ખેંચવું. પત્ર ઉપર વિચાર કરવાં હાલ તુરત કોઈ પગલાં ન લેવાં થોડો વખત ચરતુરથીતીનું અવલોકન કર્યા બાદ જો યોગ્ય લાગે તેા પગલાં લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ચેક વસનલ કાંકરશી હાલાઈ તરફથી લઈની નિકાશના સંબંધમાં જે પત્ર લખવામાં આવેલો હતો તે પર વિચાર મુકતવો રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તે દરમ્યાન રંગુન તથા કંરાંથી ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ઉપર વીગત પુછાવનારો પત્ર ચેક હાલાઈ તરફથી ખરડો મળે તં મુજબ સેક્રેટરીએ લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેટીઓ તરફથી ચેમ્બરના સમાસદ તરીકે જે રાજનામાં આવેલાં હતાં તે મંજુર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ચેક મનમુખતાલ સ્વલભાઈ મહેતા. મેસર્સ એમ. એ. મહમદની કું.

„ ગોર્વીલજી વસનલ

„ મથુરાલાલ રામભાઈ કું.

૫ જે સમાસદોએ કમીટીમાંથી રાજનામાં આખ્યાં હતાં તેઓને તે બાબત ફરીથી વીચાર કરવાને વીનંતી કરવાનો જે ઠરાવ થયો હતો તે મુજબ લખી જણાવવાથી ચેક લક્ષ્મીલાલ સ્વલજી દેસી તરફથી રાજનામું પાછું ખેંચી લેનારો પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો. એ. ચેક લલ્લુભાઈ સામળલાલ તથા ચેક મનુ સુએદાર તરફથી પત્રો આવ્યા હતા કે કમીટીના આગ્રહને સાડું તેઓ આભારી છે પણ તેઓ લાચારીથી રાજનામું ખેંચી શકે તેમ નથી. આ પત્રો ઉપર વીચાર કરતાં મે, પ્રમુખ સાહેબે તે ગૃહસ્થોને એક વાર ફરીથી વિનંતિ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ ના. મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે પી. એન્ડ. એ. કંપનીનો હાલનો ડેન્ડ્રાકટ વા. ૩૧ મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૪ને રોજ ખલાસ થયા બાદ હાલુરથાનની ટપાલ લઈ જવા આડું ડેન્ડ્રાકટ માટેનાં ટેન્ડરોની સરતો ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવે છે. આ બાબતમાં કમીટીનો અભીપ્રાય પુછાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરવાં તેની નકલ કમીટીના સમાસદોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ના. મુંબઈ સરકારના જનરલ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ઓન્ટ મેટ્રીકલ કોલેજની સલાહકારક કમીટી ઉપર ચેમ્બરનો એક પ્રતીનીધી નીમવાનો ના. સરકારે ઠરાવ કરેલો છે તેથી ચેમ્બરના પ્રતીનીધીનું નામ સરકારમાં લખી મોકલવું. પત્ર ઉપર વીચાર કરવાં ચેક મનમોહન-દાસ રામભાઈ પ્રતીનીધી તરીકે ચેમ્બરના પ્રમુખની સુચના કરી હતી. ચેક હાલાઈએ પ્રતીનીધી તરીકે ચેક મનુ સુએદારનું નામ સુચવેલું હતું. વધુ મને ચેમ્બરના પ્રમુખને પ્રતીનીધી તરીકે મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ ના. હાંસી સરકારના લેજલેટીવ ખાતા તરફથી ઇનકમટેક્સ ખીલના સંબંધમાં ચેમ્બરનો અભીપ્રાય લખી મોકલવાને તાર આવ્યો હતો. આ બાબતમાં ખનતી ઉઠાવળે વીચાર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટસ એક્ટની કલમ ૮૫ ના સંબંધમાં ના. હાંસી સરકારના લેજલેટીવ ખાતા તરફથી જે અભીપ્રાય મંગાવ્યો હતો તેના જવાબમાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ખનતી આસામી તથા મંડળને કાયદાના અર્થના સંબંધમાં અભીપ્રાય આપવાનો ખાતાનો રીતજા નથી. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ ફેક ઓટ, ફાઈ મુંબઈ.

૧૦ ના. હિન્દી સરકારના ફીનેન્સ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં સરકારનું ફીનેન્સીઅલ વર્ષ પહેલી જાન્યુઆરીથી ૩૧મી ડિસેમ્બર સુધીનું રાખવાની ભલામણ ઉપર ચેંબરને અભીપ્રાય માંગેલો હતો. પહેલી જાન્યુઆરીથી સરકારી વર્ષ શરૂ કરવાની ભલામણ સાથે કમીટી સમત છે તે મતલબનો પત્ર ના. સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી મી. લીન્ડસે તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓએ કમીટીની લીધેલી મુલાકાત દરમિયાન પરદેશી વીમા કંપનીઓને લગતા અંકડાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે સુધાઓ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા તે બાબે તેઓએ તપાસ કરેલ છે અને જ્યારે હિન્દી કાયદામાં સુધારા કરવામાં આવશે ત્યારે તે સુધાઓ ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે. આ પત્રની નકલ કમીટીમાં ફેરવાનો તથા તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ રેલ્વે ફીનેન્સ કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર વીચાર કરતાં તે પર વિચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને છુદોની કમીટીની એક ખાસ સભા ગુરુવાર તા. ૫મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૨ને રાજ સાંજના ૫-૩૦ કલાકે (૨૮-૮૧) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

મે. પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેઓનું સ્થાન શેઠ. જે. બી. પીટીટને આપવામાં આવ્યું હતું.

શેઠ મોતીલાલ કાનજી

શેઠ હાખમીદાસ રવજી ટેરસી.

” હખત્યુ. ડી. હાલાઈ

” ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

” હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી. ઉપ-પ્રમુખ.

૧ બેઠામે ટેલીફોન કંપનીને મળેલા લાઇસન્સની રૂએ તે કંપની સને ૧૯૨૩માં સરકારને ખરીદી લેવાનો હક છે. પરંતુ તે હકનો અમલ કરવા ના. સરકાર માંગતી નથી અને તેને બદલે તે કંપનીને અમુક ચોક્કસ સરતો ઉપર ખરીદી લેવાને એક વીલાયતી કંપની ઉલ્લી થયેલ છે. આ મતલબની ચર્ચા માટે ત્રણે દલીલો યનારી કંપનીમાં રવાયત ધરાવનાર મી. નેસે ચેમ્બરના પ્રમુખ સાહેબની મુલાકાત લીધી હતી. મુલાકાત દરમિયાન મે. પ્રમુખે મી. નેસને જણાવ્યું હતું કે તે બાબતમાં પોતાની કમીટીની સલાહ લીધા શીવાય તેઓ કંઈ અભીપ્રાય આપી શકશે નહીં. આ ઉપરથી કંપનીને મળનારા કેન્ટ્રાલ કંપની નકલ કમીટી સમક્ષ હતી તે પર વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો. ચર્ચા ચાલતી હતી તે દરમિયાન મે. પ્રમુખ સાહેબ આવી પહોંચ્યા હતા અને તેમણે ત્રણમાં મુલાકાતે કંઈ હતો. સઘળી હકીકત ઉપર વીચાર કરી ઠરાવ થયો હતો કે ના. હિન્દી સરકારને તારથી લખી જણાવવું કે જો કોઈ ઇચ્છેલ કંપની સુબાઈની ટેલીફોન કંપની ખરીદી લેવાના સંબંધમાં ના. સરકાર કંઈ પણ વીચાર ચલાવતી હોય તો તે સામે કમીટી પોતાનો વાંધો રજૂ કરે છે અને વધારામાં ના. સરકારને બીનવે છે કે તે બાબતમાં દેશી પ્રજામત શું છે તે જણાવ શીવાય કંઈ પણ પગલાં લેશે નહીં.

૨ શેઠ મનુ સુબેદાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં કમીટીમાંથી પોતે આપેલા શાહનામાંનાં કારણો વર્ણવેલાં હતાં. પત્ર પર વીચાર કરતાં તેમાં જણાવેલી દલીલો સાથે કમીટી સંમત થઈ શકતી નથી એ મતલબની તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એગર અને બુરોની કમીટીની એક સલા મંગળવાર તા. ૧૦ મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૨ને રોજ સાંજના ૫-૩૦ કલાકે (૨૬. ૮) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો દાખર હતા:-

શ્રેઠ લાલજી નારણજી.

શ્રેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી.

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

„ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ જહાંગીર બમનજી પીટીટ.

„ ગીરબશંકર બી. ત્રીવેદી.

„ ફાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ વસનજી ઠાકરસી હાલાઇ.

૧ તા. ૨૯મી નવેમ્બર; તા. ૬ઠી ડીસેમ્બર, તા. ૧૩મી ડીસેમ્બર; તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૨૧ તા. ૫મી જાન્યુઆરી ૧૯૨૨ને રોજ મળેલી કમીટીની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ દેડ યુનીઅનના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરવા સાડુ એક સભ કમીટી નીમવામાં આવેલી હતી. તે સભ કમીટી તરફથી રજુ થયેલા ખરડા ઉપર વીચાર કરતા તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તથા તેની નકલ ના. સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ના. મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી પી. એન્ડ. એ. કંપનીના હેન્ડાઉનના સંબંધમાં જે પત્ર આવેલો હતો તે પર વીચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ બહારફેજ અને ડેક ડ્યુઝના સંબંધમાં કેટલોક ખુલાસો પુછાવનારો જે પત્ર કમીટી તરફથી ઉખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં પોર્ટલેટ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં દરમાં કરવામાં આવેલા વધારાનાં કારણો; સરકારની પરવાનગી કયાં મળી હતી, વીગેરે વીગતો જણાવેલી હતી. આ પત્ર ઉપર વીચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. શ્રેઠ હળ્દયુ. ટી. હાલાઇનો આ સંબંધમાં જે પત્ર આવેલો હતો તે પત્ર પણ કમીટીમાં આ બાબત ફરીથી રજુ કરવામાં આવે ત્યારે સાથે રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. એમ્બરનો વાર્ષિક રીપોર્ટ તથા બેલાન્સશીટ કમીટીની મંજૂરી સાડુ રજુ કરવામાં આવ્યાં હતાં. રીપોર્ટ ઉપર ચર્ચા ચાલતાં તેમાંની બાબત ૯૮ તથા બાબત ૧૦૬ના સંબંધમાં શ્રેઠ હળ્દયુ. ટી. હાલાઇએ નીચે પ્રમાણે દરખાસ્ત રજુ કરી હતી.

* બાબત ૯૮—સીડનદામ કૉલેજને વાપી ફરૂ ૫૦૦ની મદદ એમ્બરના ફંડમાંથી નહીં પણ સભાસદો પાસેથી ઉધરાવીને કરવી એ મતલબની દરખાસ્ત જે કમીટી આગળ ઉઠી ગઈ હતી તેની નોંધ રીપોર્ટમાં આવેલી નહીં હોવાથી તેમાં તેટલો સુધારો કરવો.

બાબત ૧૦૬—ગ્રોગ્રે ડેવેલપમેન્ટના સંબંધમાં બહોર સભામાં પસાર થયેલા ઠરાવો એમ્બર તરફથી મી. સંતોકને સહીને સાડુ મોકલી આપવાની મતલબનો જે પત્ર મી. સંતોક તરફથી આવેલો હતો તે પર કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે તે પ્રમાણે કમીટી મી. સંતોકની માગણી સ્વીકારી શકતી નથી. તે વખતે કમીટીમાં દરખાસ્ત રજુ કરવામાં આવી હતી કે મી. સંતોકની માગણી સ્વીકારવી. આ દરખાસ્ત ઉઠી ગઈ હતી. તેની રીપોર્ટમાં નોંધ લેવામાં આવી નથી તેથી તેમાં તે પ્રમાણે સુધારો કરવો.

ધા બોગ્રે ટાઇલ માટે ૨૧, બેંક ઓફ, ફાઇન મુંબઇ.

આ હરખાસ્તને ટેકો નહીં મળવાથી તે ઈડી ગઇ હતી.

ત્યાર બાદ રીપોર્ટ પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ ચેમ્બરની કમીટીની વાર્ષિક રિપોર્ટની દીવસો વા. ૧૭ મી જાન્યુઆરીથી વા. ૨૪ મી જાન્યુઆરી સુધી ૧૯૨૨ના સુકર કરવાનો તથા ચેમ્બરની વાર્ષિક સાધારણ સભા શનીવ વા. ૪ થી ફેબ્રુઆરી સુધી ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરના-૩ (સ્ટા. ટા.) કલાકે ભરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ કમીટીની વાર્ષિક રિપોર્ટ માટે સ્ક્રીનીંગરની નીમણૂકના સંબંધમાં વીચાર કરતાં ચે. જી. પી. ત્રીવેદી તથા ચેક વલ્લભદાસ ચત્રલુજી શીવજીની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે આલુ અઠવાડીયામાં મુંબઈ મુકાદ્દેશી ખલાસી મેળવવાની રૂઢી બાબે હાલ જે રીત છે તેની તપાસ કરવા સારૂ એક કમીટી મળનાર છે. આ કમીટી આગળ જુબાની આપવા સારૂ ચેમ્બરના કોઈ સભાસદને મોકલવ વીનંતી કરેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં, કાગળ ધણીજ ટુંક મુદતે આવેલો હોવાથી તથા કમીટીનું કામકાજ તથા બંધારણ સંબંધી કાંઈ માર્ગદર્શી નહીં હોવાથી કમીટી કોઈ સભાસદને જુબાની આપવા સારૂ મોકલી શકતી નથી તે મતલબનો પત્ર ના. સરકારને લખ જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) ચેમ્બરનો પત્ર વ્યવહાર.

મજુર મંડળો, સંબંધમાં કાયદો બાંધવાની ના. સરકારની સલામણુ ઉપર ચેમ્બરની કમીટીનો અભિપ્રાય.

મુંબઈ, વા. ૧૧ મી જાન્યુઆરી ૧૯૨૧.

ના. મુંબઈ સરકારના હોમ (પોલીટીકલ) ડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી જોગ,

મુંબઈ.

સાહેબ,

જવ તમારા વા. ૧ લી એપ્રિલના નં. ૧૨૬૭ વાળા પત્રના જવાબમાં મારી કમીટી તરફથી તમને જણાવવાની મને ફરમાસ થયેલ છે કે મજુર મંડળોના રજીસ્ટ્રેશન અને રક્ષણ માટે કાયદો ઘડીને મજુરોનું બંધારણ અને તેઓની એકત્રતા વધારે સંતોષકારક પાયા ઉપર રચવામાં મદદ કરવા મોટેના ના. સરકારના પ્રધાસને કમીટી આપકાર આપે છે. આ પ્રમાણે જે આશયથી ના. સરકાર આ કાયદો ઘડવા માટે પ્રેરાઈ છે તેની સાથે મારી કમીટી તદ્દન સંબંધ છે અને તેઓ આશા રાખે છે કે જ્યારે આ કાયદો અમલમાં આવશે ત્યારે મજુરો અને થાપણ દારો વચ્ચે હાલમાં જે કચવાટ નજરે પડે છે તે ઘણે અંશે દૂર થશે અને તેને અંગે મજુરો અને થાપણદારો વચ્ચે પરસ્પરના હિત માટે મિત્રાચારીભરી લાગણી ઉત્પન્ન થશે. આ અસ્તાવના પછી મારી કમીટી તમારા કાગળમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા જૂદા જૂદા મુદ્દાઓ ઉપર પોતાના વિચારો ના. સરકાર સમક્ષ મૂકવાની રજા લે છે.

કાયદામાં મજુર મંડળની વ્યાખ્યા આગળ ઉપરાંત મજુર મંડળોના આશયો અને હેતુઓનો પણ તેનાં સમાવેશ કરવો જોઈએ એવા નામદાર સરકારના અભિપ્રાય સાથે મારી કમીટી સંમત થાય છે.

ના. સરકારે પત્રમાં દર્શાવેલા વિચારો સંબંધમાં મારી કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે મજુર મંડળોના કામકાજ સાથે ગાંઠો સંબંધ નહિ ધરાવતી રાજકીય ચળવળોને તેવા મંડળોમાં ખાસ કરીને હાલમાં જ્યારે દેશમાં રાજકીય વિચારોમાં તફાવત આટલો ગંભીર છે તેવે પ્રસંગે ચાલવા દેવી જોઈએ નહિ.

મારેસેસની રંગીન લાહીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

મજુર મંડળોના રક્ષણ તેમજ સીલકના સંબંધમાં મારી કમીટીને ખાસ વિચારો દર્શાવવાના નથી અને તેના સંબંધમાં ના. સરકારે દર્શાવેલા વિચારો સાથે સામાન્ય રીતે મારી કમીટી સમત છે.

મજુર મંડળોના રેજીસ્ટ્રેશન સંબંધમાં મારી કમીટીનો જોવો મત છે કે રેજીસ્ટ્રેશન ફરજિયાત રાખવું જોઈએ કારણ કે તેમ કરવાથી ના. સરકાર મજુર મંડળોની શરૂઆત તેમજ ખીલવણીની સાથે ધારા સંબંધમાં રહી શકશે.

મજુર મંડળોની જવાબદારીના સંબંધમાં મારી કમીટી ના. સરકારે પોતાના પત્રના ૨૪ માં પારીક્રમાં દર્શાવેલા વિચારો સાથે સમત થાય છે કે હિન્દી મંડળો હજી હાલમાં શરૂ થયેલ છે અને જે જે ઝગડાઓમાં તે મંડળોને લાગતું વળગતું હોય છે તેમાં મોટે ભાગે તોફાન અને ધમકી માલમ પક્ષમાં આવેલ હોવાથી તેઓને તેઓના શરૂઆતના વળાંકમાં ધમકીઓ માટે હિવાની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરવાનું હકાપણ બરેલું નથી.

પીકેટીંગના સંબંધમાં પણ મારી કમીટી ના. સરકારના અભિપ્રાયને મળતી થાય છે કે તે મંડળોનાજ લાભને ખાતર મંડળોના સભાસદોએ કોઈ પણ પ્રકારનું પીકેટીંગ કરવા માટેના હુકમ કાઢવાં અટકાવવા માટેની જવાબદારી મંડળો ઉપર અથવા તો તેની વ્યવસ્થાપક મંડળોએ ઉપર રાખવી જોઈએ.

જવાબ મોકલવામાં દીલ યદ છે તે માટે દીલગીરી.

લી. આર્જાંકિવ,
એસ. એમ. મજુમદાર,
એ. સેક્રેટરી.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો.

આ ચેમ્બર વરુથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે ૬૨ મહિને આ માસિકમાં જુદો વિભાગ રાખવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાષ્યોને પોતાની એપ્રીસો, કારખાનાં અથવા પેદીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વીગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી તે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સભાસદો પાસેથી કોઈ પણ ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાષ્યો પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આના લેવામાં આવશે.

તેજ મુજબ જે ભાષ્યો નોકરીની તળવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબર રૂપે આપવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે.

જે જે વેપારીભાષ્યો તેમજ અરજદારોને પોતાના નામ જાહેર કરવાની ઈચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે લખી જણાવવા વરદી લેવી.

જાહેર ખબર.

મૈટ્રીક સુધી શીખેલા એક દક્ષિણી યુવકને કોઈપણ વેપારી લાઇનમાં નોકરી જોઈએ છે. એકસપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ ફર્મમાં રહેવાને વધારે રાજ છે. લખો:—

નારાયણ આલાભાડ.

૧ લી ખાતરગલી

૧૪૬-૧૪૮ ઠાકોરદ્વાર રોડ મુંબઈ.

ધી જોએ ટાઇલ માટે ૨૧ એક્રીટ, ફાટ, મુંબઈ.

અન્ય ચેમ્બરો અને એસોસિએશનો.

હાલના કાયદા મુજબ હિન્દી અને ગોરાએની ફાજદારી તથાક્રમાં જે લેદહાવ રાખવામાં આવે છે તે દૂર કરવાના સંબંધમાં કાયદામાં સુધારો કરવા બાબત પંજાબની સરકારે પંજાબ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો અભિપ્રાય પૂછાવ્યો હતો. આ બાબત ઉપર વિચાર કરતાં પંજાબની સરકારને એવું લાગી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે પંજાબ ચેમ્બર રાજદારી બાબતોમાં વચ્ચે નં યડવાની રૂઢીને અનુસરતી હોવાથી ચેમ્બર આ સવાલ ઉપર કાંઈ પણ અભિપ્રાય આપવા માગતી નથી.

જગત કમીશનની પ્રતિનિધિતા ઉપર ચેમ્બરના વિચારો મંગાવવામાં આવેલા હોવાથી પંજાબ ચેમ્બરે એવું લાગી મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો છે કે તે પ્રતિનિધિ ઉપર ચેમ્બર એક સંસ્થા તરીકે વિચારો દર્શાવવા માગતી નથી પણ ચેમ્બરના બે સભાસદો મેમ્બર્સ બી. એફ.એ અને શ્રીરામ, જેઓ આ વિષય ઉપર પરસ્પર વિરોધી વિચારો ધરાવે છે તેઓ ચોતાની અંગત જવાબદારી ઉપર કમીશન સમક્ષ જુઓની આપશે.

બ્રીટીશ બતાવટના માલની હિન્દમાં નજદીકના ભવિષ્યમાં નીકાશ વધારવાના સંભવ સંબંધમાં તેમજ તે માટે સૂચનાઓ બાબે પંજાબ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય કલકત્તાના ટ્રેડ કમીશનર તરફથી પૂછાવવામાં આવતાં ચેમ્બરે એવો જવાબ આપ્યો હતો કે નજદીકના ભવિષ્યમાં નીકાશમાં વધારો થવાની આશા જણાતી નથી.

હિન્ડ, એસ્ટેલીઆ તથા આઈનાની ટપાલ લાવ લઈના કરવાનો હાલમાં પી. એન્ડ એ. કંપની સાથે જે કોન્ટ્રેક્ટ છે તે ફરીથી નાજી કરવાની સૂચનાના સંબંધમાં બર્માની સરકારે બર્મા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. જવાબમાં ચેમ્બરે જણાવ્યું કે ચરકારી ભત્રમાં જેલો કારણથી મુંબઈથી મેલ ક્ષેપડવાના અને મુંબઈ પહોંચવાના દિવસોમાં જે ફેરફાર સુચવવામાં આવેલ છે તે સાથે ચેમ્બર સંમત થય છે. મુંબઈ અને માર્સેઈસ વચ્ચે મુસાફરીમાં લેવાના વખતના સંબંધમાં કમીટીએ એવો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો કે તે મુસાફરી સહેલાઈથી ૧૨ ફિવરમાં થઈ શકે અને એવી સૂચના કરી કે એસના ૨૪ કરતાં વધારે કલાક આપવા નહિ અને વધારેમાં વધારે વખત ૩૨૪ કલાકનો ઠરાવેલો.

તુલક ઉપરના ઉવારૂઓની સગવડના સંબંધમાં તપાસ કરવા માટે નીમાએલી કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર બર્મા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો અભિપ્રાય માગવામાં આવતાં ચેમ્બરે જણાવ્યું કે જો તુલક ઉપરના ઉવારૂઓને વધારે જગ્યા અને સામાન્ય રીતે મુસાફરી માટે વધારે સુખસગવડ આપવી પડે તો સ્ટીમરીપ કંપનીઓ ભાડાં વધારવાને લલચાય એ દેખીતું છે. રંચુન આવતા તુલક ઉપરના ઉવારૂઓમાંના ઘણા ખરા કુલી હોડો હોય છે અને તેઓને હાલમાં અપાતી સગવડ તેઓને તેઓના કાંઠા ઉપરની બરતીઓમાં મળતી સગવડ કરતાં વધારે સારી છે. અને તેથી ભાડામાં વધારા સાથે અષાયેલી વધારાની સગવડ તેઓ આવકારદાયક ગણ્યે કેમ તે શંકા

ડીવાલના માટે ફેન્સી ટાઈફ્સની છેલ્લી ડીઝાઈનો બેથો કે !

સરેહું છે, અને તેથી તંદુરસ્તી ખાતર જે સગવડો પૂરી પડવાનો આશ્રહ કરવામાં આવે તેમાં આ સુદા ઉપર વિચાર કરવાની જરૂર છે.

હોદનાં વાઇસરોય અને ગર્વનર જનરલ રાઇટ એન. અરલ એવ રેડીંગની સરકારની કારોબારી કાઉન્સીલના ધારા ખાતાના સલાસદ પર નીચેથી ખુદકો પત્ર મોકલવામાં આવ્યો છે:—

હોદની મીલોમાં બનતા કાપડનો વેપાર કરનારા જે વેપારીઓ કલકત્તામાં રહે છે તેઓને રેલ્વેઓ સાથે અને ખાસ કરી ઇન્ટ ઈન્ડિઅન રેલ્વે મારફત જવા માલ બાબે આવા વેપારીઓને ઘણીજ મોટી જોટ સહેલી પડે છે, રેલ્વે ભારા રેલ્વે સત્તાવાળાઓ અને સરકારના વેપાર ખાતાના સલાસદ વગેરેને સંખ્યાબંધ અરજીઓ ઉપર અરજીઓ કરવામાં આવી પણ વેપારીઓની જોટમાં કંઈ ઘટાડો થયો નથી.

અમદાવાદ અને મુંબઈની મીલોમાં તેવાર થતા માલ તે શહેરોમાંથી રવાના કરવામાં આવે છે. માલ માલેકની જોખમદારીએ રેલ્વે પર લેવામાં આવે છે.

માલેકોની જોખમદારીની શરતને હીધે કેટલીક વખતે કંપની આ ખાસડી ગુમ થવા માટે પણ દાદ આપતી નથી અને કંપનીના કામદારોની જાણી જોઈને રાખવામાં આવતી બેદરકારી તરફ બે ધ્યાન રાખે છે.

રેલ્વે સત્તાવાળાઓ માલની એવી જોટ માટે જો બહુ દગાણ કરવામાં આવે તો એકજ મારણ આપે છે અને તે કારણ ચાલતી વેને ચોરીનું છે. ચોરીએને લગતા પોલીસ રીપોર્ટો રાગવામાં આવે તો તે પણ કંપનીઓ પુરા પાડતી નથી એવા રીપોર્ટો હુમેશ ખાતગી રાખામાં આવે છે એમ કારણ દર્શાવી તેઓ રીપોર્ટો આપતા નથી.

આવી સ્થિતિમાં વેપારીઓની સ્થિતિ સમજી શકાય તેવી થાય છે. માલ કંપનીના કામદારોની જાણી જોઈને રખાયલી બેદરકારીથી ચોરાયેલો છે અગર તેઓએ પોતેજ એ માલની ચોરી કરી છે તે સાબીત કરવાનું મુખ્ય સાધન પોલીસ રીપોર્ટ છે. આવા કેસોની હિજોકટ પોલીસને તપાસ કરવા દેવામાં આવતી નથી, એવી તપાસ રેલ્વે પોલીસજ કરી શકે છે પરંતુ રેલ્વે પોલીસ રેલ્વે કંપનીને એક ભાગ હોવાથી તેઓ સર્વ હદીકવ જાહેર પ્રજા કે વેપારીઓની જાણ માટે ગહાર પાડતા નથી.

આ રીતે સર્વ મામલો એકતરફી બની રહે છે. માલ આપ્યા પછી વેપારીઓને રેલ્વે કંપનીઓ પરજ આધાર રાખવો પડે છે.

આગળ વર્ષો સુધી રેલ્વેઓ પોતાની જોખમદારીએ માલ લેતી હતી હવે એ જોખમદારી માલની માલેકી ધરાવનારાઓ પર ફેંકવામાં આવી અને એ રીતે રેલ્વેઓને બચાવી લેવામાં આવી છે.

જોખમદારીને લગતો કાનુન રેલ્વે સત્તાવાળાઓ કે તેમના વડીલો તરફથી કદે છે અને રેલ્વે કંપનીઓની ઇન્ડિઅન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસિએશન એ કાનુન બદાલી માટે સરકારને સોંપે છે અને હિંતી સરકારનું રેલ્વે ખાતું સરકાર વરફાથી તેને બદાલી આપે છે. આ રીતે સર્વ કામકાજમાં પ્રભુભવને સ્થાન નથી. કમનસીમે વડી ધારાસભાને એ જોખમદારીને કાનુન તપાસવાની કે સુધારવાની સત્તા નથી જો કે એ કાનુન પ્રજાને ખાસ અગત્યનો છે અને કાયદાને લગતો છે.

દેવે કામદારોની બેઠકસર અંગર-તો તેઓની ચોરી જાળીવ કરવા વેપારીઓ દેવેને લગતી કોઇપણ જાતની રેકરડ મેળવી શકવા નથી. દેવે પોલીસ'રીપોર્ટ'ની કોપી મેળવી શકવા નથી અથવા જરૂરી વપાસ પણ ચલાવી શકવા નથી. આમ હોવાથી વેપારીઓ દેવે કામદારોની બેઠકસર કેમ પુરવાર કરી શકે ?

સાર એટલેજ આવે છે કે હીંદી વેપારીઓને દેવે કંપનીઓને હાથે નુકસાન ખમવાનું રહે છે.

દેવેઓ દેશ માટે સ્થાપવામાં આવી છે અને દેશનાજ વેપારીઓ હિરાન થાય તો દેવે ઓની અગત્ય અત્યન્ત ઘટી જાય છે.

દેવે કંપનીઓ ચોરીઓ પર ધ્યાન આપતી નહીં હોવાથી એવી ચોરીઓ ઉતરી વધતીજ જાય છે.

અમુક માલજ ચોરાય છે તે પરથી અનુમાન કરી શકાય કે તેવી ચોરીઓ દેવેના કામદારોની જાણથીજ થતી હોવી ભ્રમજે.

ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ દેવે કંપનીનો કૅન્ત્રેક્ટ થોડા વખતમાંજ પુરો થાય છે. એ કૅન્ત્રેક્ટ પાછો ચાલુ કરતી વખતે સરકાર આટલું યાદ રાખવાની કૃપા કરશે કે આ દેવેના ત્રાદીક મેનેજર, ડીવીઝનલ ત્રાદીક મેનેજર અને કલેક્ટમસ સુપરીન્ટેનડન્ટે વેપારીઓની ફરીયાદો બાબે ધ્યાનજ આપ્યું નથી. બંગાલ નાગપુર દેવે પર એટલી બધી ચોરીઓ થતી નથી, એ અને બીજી કંપનીઓ ફરીયાદો પર બની શકે તેટલી ઝડપથી ધ્યાન આપે છે.

નામદાર વાઇસરોય આ અરજ ધ્યાન પર લઇ હીંદી વેપારીઓને ન્યાય આપશે એવી ઉમેદ રાખવામાં આવે છે.

૨૦ નવમ્બર લોહીઆ લેન, ઇન્ડીઅન પીસ ગુડ્સ એસોસીએશન.

૧૯૨૧-૨-૧-૧૯૨૨.

ધી ઇન્ડીઅન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશનની સામાન્ય સભા સોમવાર તા. ૧૬મી જાન્યુઆરીના રોજ મી. એલ. આર તેરસીની એડ્રીસમાં શેઠ ગોકલલાલ. ડી. તલાટીના પ્રમુખપદ હેઠળ મળી હતી, જે વખતે કાતુન નં. ૪માં બંધારણના અબંધમાં કારોબારી કમીટીએ કરેલી સૂચનાઓ માત્ર બહાર ગામના સભાસદો પાસેથી પ્રવેશક ફી લેવાની સૂચના સિવાય માન્ય રાખવામાં આવી હતી. તેથી બહાર ગામના સભાસદોને પ્રવેશક ફી સિવાય દાખલ કરવામાં આવશે.

દેશી વેપારીઓની ચેમ્બર અને દેવે ઉતાડ્ડોની મંડળી.

ચેમ્બરના સભાસદોને અરજ.

દેશી વેપારી ચેમ્બરના સભાસદોને માલમ હશે કે હિંદી ઉતાડ્ડો તંબા વેપારીઓની હાડમારી ફર કરનારી મંડળીએ ચેમ્બરની કમીટીને ગઈ તા. ૧૨-૬-૧૯૨૧ના એક પત્ર લખી એવી માંગણી કરી હતી જે ચેમ્બરે આ સંસ્થાનું કામ ઉપાડી લેવું તથા તેમ કરવા બે નહીં થાય તો આ મંડળીએ પોતાનું કામ ચેમ્બરને સોંપી દેવું. પરંતુ ચેમ્બરની મેનેજિંગ કમીટીએ આ બાબત એવો ઠરાવ કર્યો કે "આ મંડળીએ અત્યાર અગાઉ પ્રજાની સેવા જે પ્રકારે કરી છે તેની ઉપયોગીતા જોતાં માત્ર પૈસાનીજ કૅન્ત્રાધને લીધે આ આતું બંધ કરવા ચેમ્બર યોગ્ય ધારતી નથી. પરંતુ ચેમ્બર આ મંડળીને બનતી મદદ દેવા તેમની પોતાની એડ્રીસમાં જગ્યા આપવા તૈયાર છે."

હિંદી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ઉપલા ઠરાવને હિંદી ઉતાડ્યોની મંડળીની કમીટીએ માન્ય રાખ્યો અને ચેમ્બરની ઓફીસ સાથેજ આ મંડળીની ઓફીસ ગઈ તા. ૧ હી નવેમ્બર ૧૯૨૧ થી રાખવામાં આવી છે. દેશી વેપારી ચેમ્બરના સભાસદોને આથી અપીલ કરવાની કે તેઓ ભાષ્યોએ હિંદી રેલવેઓમાં ત્રીજા વર્ગના ઉતાડ્યોને ત્રાસ અને અપમાન સહન કરવું પડે છે તે તથા જનતા વગેરે સ્થળે કમકમાટી ઉપજાવે તેવી રીતે માલના ડબામાં પુરી લઈ જવામાં આવે તે ધ્યાનમાં લઈને તેવા દુઃખો દુર કરવા જે મંડળી છેલ્લા ૭ વર્ષથી પ્રયાસ કરી રહી છે તેને મદદ આપવા પછાત નહિ પડે એવી આશા છે. ચેમ્બરના ભાષ્યો આ સંસ્થાના સભાસદ જાની તેને ટેકા દેશે તો ચોરાજ વખતમાં આ મંડળ હિંદી ઉતાડ આલમની વધુ સંગીનપણે સેવા બજાવી શકશે. આ સંસ્થામાં દાખલ થવાની ફી રૂ. ૨૫ તથા વાર્ષિક લવાજમ માત્ર રૂ. ૨૦ છે. જ્યારે બહાર ગામ માટે માત્ર વાર્ષિક ફી રૂ. ૧૦ છે. વેપારી પેઢીએ તેમજ વેપારી મંડળોએ વાર્ષિક રૂ. ૫૦ આપવાના છે. જીંદગી સુધીના સભાસદ માટે રૂ. ૨૫૦ ની ફી ઠરાવવામાં આવી છે. બહાર ગામના સાધારણ સભાસદો સિવાય દાખલ ફી દરેક માટે રૂ. ૨૫ નક્કી કરવામાં આવી છે. મંડળીના કાયદાની નકલો તથા દાખલ થવાના ફોર્મ નીચે સરનામિથી મળશે. ચેમ્બરના મેમ્બરોને સભાસદ થવા માટેના ફોર્મ મોકલવામાં આવે છે તેઓ કૃપા કરી સહી કરી મોકલશે એવી આશા છે.

નં. ૧૧, બેંક સ્ટ્રીટ
ફાટ, મુંબઈ
તા. ૨૬-૧ ૨૨.

}

લી.
જીવરાજ ગોકલદાસ નેણરી
માનંદ ભડવા મંત્રી.

વેપારી ખબરો તથા પાક સમાચાર.

મુંબઈની ફેક્ટરીઓ.

મુંબઈ મલાકામાં ઈન્ડિઅન ફેક્ટરીઝ એક્ટ લાગુ પડી શકે તેવાં કારખાનાંઓમાં રોકવામાં આવેલ ૩,૩૮,૦૦૦ પુરૂષો, સ્ત્રીઓ તથા છોકરાંઓ છે, અને આમાંથી ૨,૫૦,૦૦૦ કરતાં વધારે રૂના ઉદ્યોગમાં રોકાએલા છે. ૧૯૧૧ થી એક્ટ અમલમાં આવ્યો ત્યારથી મજુરોની સંખ્યામાં ધીમે ધીમે વધારો થતો ગયેલ છે અને આ ધલાકામાં ઉદ્યોગમાં ફેટલી પ્રગતિ થતી જાય છે તે તે આંકડા ઉપરથી જણાય છે. ૧૯૧૩ ની સાલથી મજુરોની સંખ્યામાં ૭૦,૦૦૦ નો વધારો થયો છે. સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ પણ મોટું છે અને તેની સંખ્યા ૭ વર્ષમાં ૫૧૦૦૦ થી ૬૪૦૦૦ ની થઈ છે; અને રોકવામાં આવેલા છોકરાંઓની સંખ્યા ૧૫૦૦૦ કરતાં વધારે છે. મુંબઈ શહેરમાં છોકરાંઓની સંખ્યામાં ૧૦૦૦ કરતા વધારે ઘટાડો થયેલ છે જે કે અમદાવાદમાં ૩૦૦૦ નો વધારો દેખાય છે.

ફેક્ટરી એક્ટની ઉપયોગીતાનો એક પૂરાવો એ છે કે તેને લીધે અકસ્માતની સંખ્યામાં ઘટાડો થયેલ છે, તે ઉપરથી માની શકાય કે અકસ્માત અટકાવવાના ઉપાય લેવામાં ફેક્ટરીઓ ફેક્ટરી એક્ટ નહોતો તે વખત કરતાં વધારે કાળજી રાખે છે. ૧૯૧૧ ની સાલમાં ૬૨ સો મજુરો ઈંક વાષિક અકસ્માતની સરેરાશ ૬૩ હતી જ્યારે ૧૯૨૦ માં તે માત્ર ૨૭ હતી. હિન્દી

ધી ભોગે દાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓટ, ફાટ, મુંબઈ.

અનુદોની બેદરકારીને લીધે કઠાચ ગ્રેટબ્રીટનની ફેક્ટરીઓ કરતાં હિન્દી ફેક્ટરીઓમાં અકરમા-
તનું પ્રમાણ ઘણું વર્ષો સુધી વધારે રહેવાનો સંભવ છે. પણ ૧૦ વર્ષમાં તે પ્રમાણ અર્ધા કરતાં
વધારે ઘટી ગયું તે કંઈ જોડું તેવું કહેવાય નહિ.

ચુનાઈટ સ્ટેટસમાં વેપાર ઉદ્યોગમાં ૧૯૨૨નું વર્ષ ૧૯૨૧ના વર્ષ કરતાં સામાન્ય રીતે
વધારે સંતેષકારક નીવડશે એમ હાલની રિયલ્ટી ભેતો કહી શકાય. નેશનલ બેન્ક ઓફ કોમ-
ર્સની આગાહી મુજબ વેપારમાં વધારા ઉપર કરતાં પેદાશમાં કંઈકસર કરવા ઉપર નફાનો
આધાર વધારે રહેશે. હાલમાં સબ્સિડી પલ્લ અનુકુળ હોવાથી વેપારીઓએ નવા વર્ષ માટેની
યોજનાઓ તૈયાર કરવામાં ધારતી રાખવાની જરૂર નથી. પણ તેઓએ પોતાની યોજના
સંભાળ પૂર્વક અને ખર્ચમાં કંઈકસર કરવાનો આશય ધ્યાનમાં લેવો - કરવી જોઈએ, નાણાં
સંબંધી સ્થિતિ સુધરતી આવે છે. તૈયાર માલના વધારાના જથ્થામાં ઘટાડો થતો જાય છે.
કાચા માલના જથ્થાની ભરતી પણ ઘટતી જાય છે. વર્ષના છેલ્લા થોડા અઠવાડીયામાં મુખ્ય
ઉદ્યોગની પેદાશના દરમાં ફેરફાર માલમ પડેલ છે. કેટલાક ઉદ્યોગોમાં નુકસાન થયેલ છે
તે બીજા ઉદ્યોગોમાં થયેલા નફાથી વળી ગયેલ છે.

જર્મનીનો હિન્દુસ્તાન સાથે વેપાર:-

સપ્ટેમ્બરની ૩૦મી તારીખે પૂરા થતા છમદિના દરમિયાન જર્મનીએ હિન્દુસ્તાન ખાતે ૨૮૧-
લાખ રૂપિયાનો માલ નીકાશ કર્યો હતો ત્યારે ૧૯૨૦ના વર્ષમાં તેટલાજ અરસામાં નીકાશ
૧૩૯ લાખ રૂપિયાની અને ૧૯૧૩માં તે ૫૯૦ લાખ રૂપિયાની હતી. તેવીજ રીતે હિન્દુસ્તાનમાંથી
જર્મની ખાતે નીકાશ થયેલ માલનીકિમત ૧૯૨૦માં તેટલા અરસામાં ૩૨૭ લાખ રૂપિયા હતી
તે બંધીને ૧૯૨૧માં ૬૬૮ લાખ રૂપિયાની થઈ છે. જ્યારે ૧૯૧૩માં તેજ અરસામાં તે ૧૧૪૧
લાખ રૂપિયા હતી. જર્મનીથી હિન્દમાં આયાત થયેલ ચીજોમાં મુખ્ય રંગો, લોહું તથા પોલાદ,
રેશમ, બીર, છાપવાના કાગળ, અને મીઠું વિગેરે હતી અને રંગીન મુતરાઈ કાપડ ફરીથી હાથ
કરવાની પણ ધીમે ધીમે શરૂઆત થઈ છે. હિન્દ ખાતેથી જર્મની ખાતે નીકાશ કરવામાં
આવેલ ચીજોમાં મુખ્ય ચામડા, શણ, રૂ, ચોખા, ઘઉં વિગેરે છે.

સીંધ અને બલુચીસ્તાનનો વેપાર.

સીંધપ્રાંત અને બ્રીટીશ બલુચીસ્તાન મધે ૧૯૨૦-૨૧ ના વરસમાં ચાલેલા રેલ મારફતેના
અને નદી મારફતેના વેપારનો સત્તાવાર રીપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે જે મધે જલ્લા-
વશમાં આવ્યું છે કે સીંધુ નદી મધે ૧૯૨૦ ના વરસમાં પાણી બરાબર ચડ્યું હતું નહીં અને
આગસ્ટ મહીનામાં જ્યારે પાણીની ખરેખરી જરૂર હતી ત્યારે પાણી એકાએક ઓસરી ગયું.
ન જેથી ઉભા ખરીફના પાકને ખમવું પડ્યું હતું અને વળી રબીની ખેતી સાટેના વીરવારમાં
મોઠા ઘટાડો થયો હતો. સીંધમાં વરસાદ પુરતો પડ્યો હતો નહીં. વળી પંજાબમાં પણ એમાં
નબળું પસાર થયું હતું. આવી હાલત હોવા છતાં નોર્થ વેસ્ટરન રેલવે ઉપરનાં વહેવારમાં
આગલા વરસ સાથે સરખાવતાં અતીશય મોટા સુધારા થયેલા જણાયો હોના. એમ થવાનું કારણ
એ કે હિન્દુસ્તાનથી ઘઉંની નીકાશ કરવા સામે આકાંક્ષા હતો તેમાં એ વરસમાં ઘટાડો કરવામાં
આવ્યો હતો અને તેટલાં મોટાં ચડાઉ કરવાને સારું મોટાં જથ્થાનો ઘઉં રેલ મારફતે કસંચી
મધે આવ્યો હતો.

આગલાં વરસ સાથે સરખાવતાં સીંધુ નદી ઉપરનાં વહેવારમાં રહેજ ઘટાડો થયેલો
જણાયો હતો. વહેવારનો ભાગ પંજાબ ખાતેથી અનાજ. સીંધ ખાતે મોઠાલાનો હતો. ત્રણ
શાખા રેલવે તૈયાર થઈ હતી અને ત્રણ શાખા રેલવેનું કામ ચાલુ રહેલું હતું.

કસંચી મધે રેલવે મારફતે થયેલા વેપાર વહેવારના ગયાં દશ વરસના આંકડા નીચે
મુજબના છે:-

૧૯૧૧-૧૨-આયાત ૫૭૫૨૦૧૬૬ મણ અને નીકાશ ૧૫૦૩૦૪૨૬ મણ.

૧૯૧૨-૧૩-આયાત ૬૯૦૬૬૩૬૩ મણ અને નીકાશ ૧૮૫૩૨૦૩૬ મણ.

૧૯૧૩-૧૪-આયાત ૫૨૪૨૪૬૨૩ મણ અને નીકાશ ૨૦૪૪૧૪૧૭ મણ.

મારસેલની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૧૯૧૪-૧૫-આયાત ૩૬૩૭૩૯૫૭ મણ અને નીકાશ ૧૫૧૪૮૮૧૧ મણ.
 ૧૯૧૫-૧૬-આયાત ૪૦૬૦૫૮૪૭ મણ અને નીકાશ ૬૫૨૩૫૬૭ મણ.
 ૧૯૧૬-૧૭-આયાત ૫૭૧૬૪૦૬૨ મણ અને નીકાશ ૭૧૯૨૨૮૪ મણ.
 ૧૯૧૭-૧૮-આયાત ૬૬૪૩૭૦૬૭ મણ અને નીકાશ ૬૪૨૬૦૨૪ મણ.
 ૧૯૧૮-૧૯-આયાત ૬૨૬૬૧૩૦૧૭ મણ અને નીકાશ ૭૯૬૧૯૩૬ મણ.
 ૧૯૧૯-૨૦-આયાત ૨૯૦૪૮૩૨૨ મણ અને નીકાશ ૮૦૪૩૫૫૦ મણ.
 ૧૯૨૦-૨૧-આયાત ૩૮૪૯૯૮૩૨ મણ અને નીકાશ ૮૩૭૩૩૫૮ મણ.

એ કે કંચીના વેપાર આગલાં વરસ કરતાં વધ્યો છે છતાં આગલાં નવા વરસની સરાસરી સાથે સરખાવતાં તે ઘણો ઓછો છે. હોલસાની નીકાશ વદનજ બંધ પડી છે. જે લગાઇ અગાઉના વરસોમાં મોટે ભાગે નીક શે થતો હતો. કરાચીથી વલાયતી અને હાંદી કાપડની નીકાશમાં સારો વધારો થયો છે જે નીકાશ મુખ્ય કરીને પંજાબ માટે અને ધીરીશ ગણચીસ્તાન માટે થઇ હતી. સટાદ્યાઓએ હાંડયામણના લાભકારક દર ભેદને મોટો નફો કરવાની ઉમેદમાં યુનાઇટેડ કીંગડમ મધ્યથી મોટા જથ્થાનો માલ વરસના પહેલા ભાગ દરમ્યાન આયાત કર્યો હતો. કેરોસીન તેલની નીકાશમાં સહેજ સુધારો થયો હતો. રાફ કરેલી ખાંડની નીકાશમાં ૧૯૧૯-૨૦ ના દરવાં પંચાવન ટકા જેટલો વધારો થયો હતો જે માલ મોટે ભાગે પંજાબ માટે ગયો હતો.

તલના પાક માટે ૧૯૨૧-૨૨ નો છેલ્લો સામાન્ય વર્તારોઃ—

બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં તલના પાક નીચે જમીનના ૭૪૨૮૩ જમીનવાણા પ્રાંતોના હેવાલો હરરથી આ વર્તારો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. દેશી રાજ્યોમાંથી હૈદ્રાબાદ, વડોદરા, મુંબઈ ઇલાકાનાં રાજ્યો અને જુવાનામાં કોટા રાજ્ય તરફથી અડસદા મળેલ છે. મદ્રાસ તથા હૈદ્રાબાદ સિવાય બીજા બધી જગ્યાઓ માટે આ વર્તારો છેવટનો છે.

તલના પાક નીચે રોકવામાં આવેલ કુલ જમીન હેવાલ મુજબ ૪૪,૫૦,૦૦૦ એકર છે જે ગયા વષ ના આ વખતે સુધારેલા આંકડા કરતા ૯ ટકા વધારે છે. કુલ પેદાશ ૪,૫૦,૦૦૦ ટનની થયો એવો અડસદો કરવામાં આવેલ છે (આ અડસદામાં હૈદ્રાબાદની પેદાશનો સમાવેશ થતો નથી.) આ આંકડો ગયા વર્ષના આ વખતના સુધારેલા આંકડા કરતાં ૩૫ ટકા વધારે છે.

જુદા જુદા ઇલાકાઓ માટે વીગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

ઇલાકાઓ અને રાજ્યો.	જમીન.	પેદાશ.	એકર દીઠ પેદાશ.
અને રાજ્યો.	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨ ૧૯૨૦-૨૧
	એકર.	એકર.	ટન. ટન.
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૨૨૫૦૦૦	૧૫૧૦૦૦	૧૨૮૦૦૦ ૧૦૩૦૦૦
મદ્રાસ	૫૮૫૦૦૦	૪૬૪૦૦૦	૬૯૦૦૦ ૫૭૦૦૦
મધ્ય પ્રાંતો અને -			
બીરાર	૭૪૪૦૦૦	૭૦૬૦૦૦	૭૧૦૦૦ ૫૩૦૦૦
મુંબઈ	૬૧૧૦૦૦	૬૪૬૦૦૦	૮૯૦૦૦ ૫૧૦૦૦
બંગાળ	૨૦૮૦૦૦	૧૯૬૦૦૦	૩૪૦૦૦ ૩૪૦૦૦
બીહાર અને			
ઓરીસા.	૧૮૫૦૦૦	૧૬૭૦૦૦	૨૦૦૦૦ ૨૧૦૦૦
પંજાબ	૧૫૧૦૦૦	૧૦૮૦૦૦	૧૭૦૦૦ ૧૦૦૦૦
સાંધ	૩૩૦૦૦	૨૯૦૦૦	૨૦૦૦ ૧૦૦૦
અજમેર મેરવાડ	૧૫૦૦૦	૧૬૦૦૦	૧૦૦૦ ૨૦૦
હૈદ્રાબાદ	૫૬૪૦૦૦	૪૫૮૦૦૦	નથી મળ્યા નથી મળ્યા
વડોદરા	૭૫૦૦૦	૮૭૦૦૦	૫૦૦૦ ૩૦૦૦
કોટા (રજપુતાના)	૫૪૦૦૦	૫૬૦૦૦	૩૦૦૦ ૧૦૦૦

૪૪૫૦૦૦૦ ૪૦૮૧૦૦૦ ૪૫૦૦૦૦ ૩૩૪૦૦૦

પાકની સ્થિતિ સામાન્ય રીતે સારી જણાવવામાં આવે છે.

૨૨૭

૧૮૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માદ ૨૧ એક.સાઈ, ફાંદે મુંબઈ.

૧૯૨૧-૨૨નો શીયાળાનાં બીયાં (સરસી, રાઈ તથા અળસી) નો પહેલો વર્તાર:-

જે જે વિભાગોમાં સરસી, રાઈ તથા અળસી મોટા પ્રમાણમાં ઉગાડવામાં આવે છે તે વિભાગોમાંથી મળેલા હેવાલો ઉપરથી આ વર્તારો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આ વિભાગોમાં સરસી અને રાઈ નીચે શેઠવામાં આવેલી જમીનના ૬૮-૬ ટકા જમીન અને અળસી નીચે શેઠવામાં આવેલી જમીનના ૬૬-૨ ટકા જમીન આવેલી છે. હેરી રાજ્યોમાંથી વડોદરા, હૈદરાબાદ, મુંબઈ ઇલાકાના રાજ્યો કોટા અને મધ્ય પ્રાંતોનાં રાજ્યોએ અડસતા પૂરા પાડ્યા છે.

વાવણીને વંખતે ઋતુની સ્થિતિ સારી હતી અને હાલમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે પણ ભવિષ્યની સ્થિતિ શીયાળાના વરસાદ ઉપર આધાર રાખે છે.

૧

અત્યાર સુધી મળેલા હેવાલ મુજબ રાઈ અને સરસીના પાક હેઠળ શેઠવામાં આવેલી કુલ જમીન ૩, ૩૮૪, ૦૦૦ એકર છે (આમાં સંયુક્ત પ્રાંતમાં મિશ્રિત પાક ઉગાડવામાં આવે છે તેના સમાવેશ કરવામાં આવતો નથી) આ આંકડો ગયા વર્ષના આ વર્તાર કરતાં ૧૬ ટકા વધારે છે. ગયા વર્ષના છેલ્લા વર્તારની સરખામણીમાં આ આંકડો ૧૭ ટકાનો વધારે બતાવે છે.

જુદા જુદા ઇલાકાઓ માટેના વીગતવાર આંકડા નીચે આપવામાં આવ્યા છે:-

રાઈ તથા સરસી.

પ્રાંતો	૧૯૨૧-૨૨ એકર	૧૯૨૦-૨૧ એકર	વધારો અથવા ઘટાડો એકર
સંયુક્ત પ્રાંત (મિશ્રણ વિનાનો પાક)	૨૨૬૦૦૦	૧૨૩૬૦૦	+ ૧૦૨૪૦૦
બંગાળ	૬૬૪૦૦૦	૧,૦૬૧,૦૦૦	- ૬૭૦૦૦
ચંબીજ	૮૧૧,૦૦૦	૪૬૩,૦૦૦	+ ૩૪૮,૦૦૦
બીહાર બોરીસા	૭૭૬,૦૦૦	૭૫૪,૦૦૦	+ ૨૨૦૦૦
આસામ	૩૧૨,૦૦૦	૨૬૮,૦૦૦	+ ૪૪૦૦૦
મુંબઈ અને સૌંધ નોર્થ વેસ્ટ ફ્રી-ટ્રીઆર પ્રોવીન્સ	૧૨૬,૦૦૦	૫૬૦૦૦	+ ૭૦૦૦૦
દીલ્હી	૬૨૦૦૦	૩૨૦૦૦	+ ૩૦૦૦૦
દીલ્હી	૬૦૦૦	૬૦૦૦	
વડોદરા	૨૨૦૦૦	૧૫૦૦૦	+ ૭૦૦૦૦
હૈદરાબાદ	૩૦૦૦	૩૦૦૦	
	૩,૩૮૪,૦૦૦	૨,૮૪૧,૦૦૦	+ ૫૪૩૦૦૦

અત્યાર સુધી મળેલા હેવાલ મુજબ અળસીના પાક હેઠળ શેઠવામાં આવેલી જમીન ૨૦,૦૧,૦૦૦ એકર છે (જ્યાં સંયુક્ત પ્રાંતોના મિશ્રિત પાક માટેની જમીનનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.) આ આંકડો ગયા વર્ષે આ વખતના વર્તાર કરતાં ૧૪ ટકાનો વધારો બતાવે છે અને છેલ્લા વર્તાર કરતાં પણ ૧૪ ટકા વધારે છે. જુદા જુદા પ્રાંતો માટે વીગતવાર આંકડા નીચે આપવામાં આવેલ છે.

અળસી.

પ્રાંતો	૧૯૨૧-૨૨ એકર	૧૯૨૦-૨૧ એકર	વધારો અથવા ઘટાડો
મધ્ય પ્રાંતો અને બીહાર	૬૭૩,૦૦૦	૪૪૨,૦૦૦	+ ૨૩૧,૦૦૦
સંયુક્ત પ્રાંતો (મિશ્ર પાક સિવાય)	૧૩૩,૦૦૦	૧૭૨,૦૦૦	- ૩૯,૦૦૦

માટેલી શીટી ગથી બીલ્ડીંગનો ઓરડો ચોલે છે.

શ્રીહાર અને ઓરીસા	૬૭૮૦૦૦	૬૪૧૦૦૦	+ ૩૭૦૦૦
બંગાળ	૧૩૨૦૦૦	૧૩૧૦૦૦	+ ૧૦૦૦
મુંબઈ	૬૨૦૦૦	૪૬૦૦૦	+ ૧૬૦૦૦
પંજાબ	૩૪૦૬૦	૨૮૬૬૦	+ ૬૦૦૦
હૈદરાબાદ	૨૦૮,૦૦૦	૨૬,૧૦૦૦	- ૫૩૦૦૦
કેટા	૭૫૦૦૦	૩૩૦૦૦	+ ૪૧૦૦૦
	૨,૦૦૧,૦૦૦	૧,૭૫૫,૦૦૦	+ ૨૪૬,૦૦૦

વસ્તીમાં વધારો અને ઉંઘની પેદાશ -

નીચેના કોષમાં ઘઉં પેદા કરવા મુખ્ય દેશોમાં-યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, હિન્દુસ્તાન, કેનેડા, આર્જેન્ટાઇન, ઓસ્ટ્રેલીયા અને ન્યુઝીલેન્ડ-એટલા ત્રણ દશકામાં ઘઉંના પાક માટે રોકવામાં આવેલી જમીન તથા ઘઉંની પેદાશ આપવામાં આવેલ છે:-

	ઘઉંના પાક હેઠળ સરેરાશ જમીન એકર.	સરેરાશ પેદાશ પુથેલ	એકર દીઠ સરેરાશ પેદાશ
૧૮૯૧-૧૯૦૦	૭૭,૫૪૬,૦૦૦	૮૬૬,૩૬૨,૦૦૦	૧૧.૬
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૮૩,૩૭૯,૦૦૦	૧,૨૭૩,૪૭૪,૦૦૦	૧૩.૧
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૧૨૪,૮૭૧,૦૦૦	૧,૬૬૨,૩૭૧,૦૦૦	૧૩.૩

બધા મથાળા હેઠળ ધીમે ધીમે વધારો થયેલો જણાય છે. પહેલા અને ત્રીજા દસકા વચ્ચે ઘઉં હેઠળ સરેરાશ જમીનમાં ૬૧ ટકાનો વધારો થયો હતો જ્યારે સરેરાશ કુલ પેદાશમાં ૮૫ ટકાનો વધારો થયો હતો. કુલ પેદાશમાં થયેલ વધારા સાથે એકર દીઠ સરેરાશ પેદાશમાં પણ સ્વાભાવિક રીતે વધારો થયેલ છે અને જો કે લગાડને લીધે જમીન તેમજ પેદાશ ઉપર માઠી અસર થઈ હતી છતાં પણ ઘઉં ઉગાડવામાં નવી યોધા દાખલ કરવામાં આવેલ છે તેમજ ખાસ કરીને હિન્દુસ્તાન અને ઓસ્ટ્રેલીયામાં નહેરોનો વધારે ફાયદાકારક રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે એ ખુલ્લું છે. આ બધા દેશોમાં એતીવાડીમાં 'યુન્ટેન્શીવ' ન બઢેલ એકસ્ટેન્સીવ રીતિ ચાલુ રાખવામાં આવે છે તે એટલા ઉપરથી સમજશે કે જ્યારે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં એકર દીઠ સરેરાશ પેદાશ ૩૧.૦ હતી ત્યારે આ દેશોમાં તે માત્ર ૧૩.૩ હતી.

જે દેશો માટેના આંકડા એકઠા કરી ઉપર આપવામાં આવેલ છે તે જૂદા જૂદા દેશોમાં ઘઉં ઉગાડવામાં કેટલી પ્રગતિ થયેલ છે તે નીચેના કોષ ઉપરથી સમજાશે.

	ઘઉં હેઠળ સરેરાશ જમીન એકર.	સરેરાશ કુલ પેદાશ પુથેલ.	એકર દીઠ સરેરાશ પેદાશ પુથેલ.
--	------------------------------	-------------------------	-----------------------------

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ.

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૩,૮૭,૨૬,૦૦૦	૫૧,૫૩,૭૫,૦૦૦	૧૨.૪
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૪,૬૯,૬૭,૦૦૦	૬૭,૦૭,૬૮,૦૦૦	૧૪.૩
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૫,૪૭,૧૪,૦૦૦	૭૮,૪૩,૨૭,૦૦૦	૧૪.૫

હિન્દુસ્તાન.

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૨,૩૫,૭૩,૦૦૦	૨૨,૬૮,૬૧,૦૦૦	૯.૬
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૨,૬૦,૪૧,૦૦૦	૨૬,૪૨,૩૬,૦૦૦	૧૧.૩
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૩,૦૪,૫૬,૦૦૦	૩૫,૪૩,૪૬,૦૦૦	૧૧.૬

કેનેડા.

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૨૩,૯૨,૦૦૦	૪,૩૧,૪૬,૦૦૦	૧૮.૦
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૫૪,૬૩,૦૦૦	૧૦,૪૧,૬૩,૦૦૦	૧૬.૦
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૧,૪૧,૦૩,૦૦૦	૨૩,૬૨,૧૬,૦૦૦	૧૬.૭

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

આબેન્ટાઇન

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૮૩,૪૮,૦૦૦	૭,૪૭,૩૨,૦૦૦	૮૯
૧૯૦૧-૧૯૦૦	૧,૨૭,૩૧,૦૦૦	૧૩,૬૨,૮૧,૦૦૦	૧૦૭
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૧,૬૨,૮૦,૦૦૦	૧૭,૮૬,૫૫,૦૦૦	૧૦૫
આરેલીયા.			
૧૮૯૧-૧૯૦૦	૪૨,૨૩,૦૦૦	૩,૧૮,૩૬,૦૦૦	૭૫
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૫૮,૮૨,૦૦૦	૬,૦૭,૩૪,૦૦૦	૧૦૩
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૬૦,૬૭,૦૦૦	૧૦,૦૫,૫૨,૦૦૦	૧૧૦

ન્યુઝીલેન્ડ:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૨,૮૭,૦૦૦	૭૩,૭૬,૦૦૦	૨૫૦
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૨,૩૫,૦૦૦	૭૧,૬૨,૦૦૦	૩૦૪
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૨,૨૧,૦૦૦	૫૬,૭૫,૦૦૦	૨૭૧

ઉપરના કોણ ઉપરથી જણાશે કે જે કે માન ન્યુઝીલેન્ડ સિવાય બધા દેશોમાં જમીન તેમજ પેદાશમાં વધારો થયેલ છે તે વધુ બંને મથાળા દેશોના વધારા બધા દેશોના સંબંધમાં પ્રમાણસર થયા નથી. ૧૮૯૧-૧૯૦૦ અને ૧૯૨૧-૧૯૨૦ના દશકાની સરખામણી કરવામાં કેનેડામાં સરેરાશ જમીનમાં ૪૬૦ ટકાનો વધારો થયેલ છે જ્યારે તેની સરેરાશ કુલ પેદાશમાં ૪૪૭ ટકાનો વધારો થયેલ છે. બીજા દેશો માટે અનુક્રમે વધારા નીચે પ્રમાણે થયેલ છે:- આસ્ટ્રેલીયા, ૧૧૫,૨૧૬, આબેન્ટાઇન ૮૫,૧૨૬; હિન્દુસ્તાન ૨૬,૫૬; યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ૪૧,૫૪; તેજ પ્રમાણે ન્યુઝીલેન્ડમાં અનુક્રમે ૨૩ અને ૧૬ ટકાનો વધારો થયેલ હતો. કોઈના છેલ્લા મથાળા ઉપરથી જણાશે કે કેનેડામાં ૧૮૯૧-૧૯૦૦માં એકર દીઠ સરેરાશ પેદાશ ૧૮ બુશેલ હતી તે ૧૯૧૧-૧૯૨૦માં ઘટીને ૧૬૭ બુશેલની થઈ. ન્યુઝીલેન્ડમાં થયેલો વધારો ત્યાં ઠાર ઉછેરવામાં તેમજ બીજા પાક વરફ આપવામાં આવતા વધારે લક્ષને આભારી છે.

આ બધા દેશોને એવો સામાન્ય અનુભવ છે કે ઉપર જણાવેલ વખત દરમિયાન, ત્યાં વસ્તીમાં મોટો વધારો થયેલ છે. આ વધારા સાથે ન્યુઝીલેન્ડ સિવાય બીજા દેશોમાં દર માણસ દીઠ સરેરાશ ઘઉંની પેદાશમાં વધારો જોવામાં આવે છે (જે કે આબેન્ટાઇનના સંબંધમાં આ વધારો કેમી યકાય તેવો નથી) તે નીચેના કોણ ઉપરથી જણાશે:-

વસ્તી	માણસ દીઠ
સરેરાશ	સરેરાશ પેદાશ

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૬૬,૪૭,૧૪૫	૭૪૨
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૮૩,૬૮૩,૪૨૦	૭૬૬
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૯૮,૮૨૮,૬૦૦	૮૦૪

હિન્દુસ્તાન:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૨૬૦,૮૩૭,૮૬૪	૦.૭૮
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૩૦૪,૭૫૮,૭૨૬	૦.૬૭
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૩૧૭,૧૧૬,૦૦૦	૧.૧૧

કેનેડા:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૫,૧૦૨,૨૭૭	૮૧.૪૫
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૬,૨૮૮,૬૭૬	૧૬.૫૬
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૮,૮૪૦,૦૦૦	૨૧.૨૬

આબેન્ટાઇન:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૪,૨૮૬,૬૫૬	૧૭.૪૨
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૬,૦૪૬,૫૦૦	૨૨.૫૬
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૮,૦૪૦,૦૦૦	૨૧.૨૬

* ફક્ત ૧૯૦૦-૦૧ માટે.

હિંચી પોલીસ કરેલા ટેન્ડરોય ખસી કરવા કયા જશે ?

ન્યુઝીલેન્ડ:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૭૪૩,૧૮૨	૯૬૩
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૯૩૭,૩૩૦	૭૬૪
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૧,૧૪૩,૦૦૦	૫૨૨

કુલ:-

૧૮૯૧-૧૯૦૦	૪૧૩,૫૧૪,૩૪૨	૨૩૨
૧૯૦૧-૧૯૧૦	૪૪૬,૪૬૬,૫૨૬	૨૬૫
૧૯૧૧-૧૯૨૦	૪૮૪,૧૭૫,૦૦૦	૩૫૭

સામગ્રી રીતે લેતાં ૧૮૯૧-૧૯૦૦ અને ૧૯૧૧-૧૯૨૦ વચ્ચે વસ્તીમાં કુલ વધારો ૧૭ ટકાનો થયેલ છે જ્યારે માણસ દીઠ ઘઉંની પેદાશમાં ૫૪ ટકાનો વધારો થયેલ છે. કુલ સરેરાશ વધારો ઉપર આપવામાં આવેલ ચક્રવાત કોઈ ઉપરથી જણાય છે તેમ ૮૫ ટકાનો થયેલ છે. માણસ દીઠ પેદાશમાં થયેલ વધારો કેનેડામાં ખાસ ધ્યાન ગોચે નવો છે કારણ કે તે લગભગ ત્રણ ગણો થયો છે. કેનેડા અને ઓસ્ટ્રેલીયા જેવા પછાત દેશોમાં ઘઉંના પાકનું આવક ઘણું ઉચ્છ્રિ છે અને આગળ વધેલા યુરોપના દેશોમાં ઘઉંના પાકમાં થયેલ ઘટાડો તે દેશો પૂરો પાડશે એવી આશા રાખી શકાય. ફાખેલ તરીકે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં માણસ દીઠ સરેરાશ પેદાશ ૧૮૯૧-૧૯૦૦ માં ૧.૫૧ હતી તે ઘટીને ૧૯૧૧-૨૦ માં ૧.૪૩ ની થઈ હતી.

એ કે ઉપરની ગણતરીમાં રશીઆનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી પણ ૧૯૧૩ની સાલમાં રશીઆની પેદાશ આખી દુનિયામાં વધારેમાં વધારે હતી. પણ રશીઆની પેદાશમાં પ્રજા મોટા વધારા ઘટાડા ચતા હોવાથી તેની પેદાશ ઉપર આધાર રાખી શકાય નહિ.

હીંદમાં અનાજના ભાવમાં થયેલો ઘટાડો.

હીપાર્કમેન્ટ એક સ્ટેટીસ્ટીકસને મળેલા આંકડાઓ મુજબ તા. ૩૧મી ડિસેમ્બર ૧૯૨૧નો દીને આખર થયેલાં પખવાડીયામાં હીંદમાં અનાજ અને ફાળના જથ્થામાંથી ભાવોની સરેરાશમાં આગલા પખવાડીયા કરતાં ૧ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ચોખા અને ચણાના ભાવોમાં ફેરફાર ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો છે. અને ઘઉં, જુવાર અને ખાજરીના ભાવોમાં ૧ ટકાનો ઘટાડો થયો છે. જવના ભાવમાં ૧, ટકાનો વધારો થયો છે. મકાઈના ભાવોમાં ફેરફાર થયેલો નોંધાયો હતો. ધીના ભાવ ૨ ટકા ઉતર્યો છે. ગોળ સહજ મોલો છે (૧ ટકો) પરંતુ નીમકના ભાવ મજબૂત છે.

હીંદમાં ચલણી નોટોની સંખ્યા અને રીઝર્વ.

તા. ૨૨મી જાનેવારીના દીને આખર થયેલાં અઠવાડીયાની આખરે કુલ રૂ. ૧,૭૨,૮૭,૪૫, ૧૧૪ની કીમતની ચલણી નોટો હતી, જે આગલા અઠવાડીયા કરતાં રૂ. ૩, ૫૮, ૯૮૧ નો ઘટાડો બતાવે છે. વધુમાં વધુ નોટોની સંખ્યા મુંબઈમાં રૂ. ૫૪,૦૦ ૮૨,૪૨૨ની હતી કેલકત્તામાં રૂ. ૫૦, ૫૦, ૧૭, ૭૨૧ની અને તે પછી રાજુત ૩૨૨, ૪૫, ૭૮, ૯૧૮, લાહોર રૂ. ૧૭, ૪૨૧૩, ૪૪૨. મદરાસ રૂ. ૧૪, ૩૬, ૧૧, ૦૨૬ મનપોર અને કરાંચીમાં એવી પણ એાછી રકમની ચલણી નોટો હતી, અનામતના સંબંધમાં હીંદમાં કુલ રૂ. ૬૯, ૨૦, ૫૮, ૭૧૪ની કીમતના રૂપાના લિક્કાઓ હતા, જે આગલા અઠવાડીયાના ૩, ૫૮, ૦૮૧ની કીમતનો ઘટાડો બતાવે છે, સોનાના સીકા અને લગડીઓ રૂ. ૨૪,૩૧, ૮૭, ૬૬૧ની હતી અને સીકા પાડવાના ઉપયોગમાં આવેલી રૂપાની લગડીઓ રૂ. ૪,૨૦, ૫૬, ૪૦૪ની કીમતની હતી. આ ચીજોને મુંબઈમાં જથ્થો અનુક્રમે રૂ. ૧૯, ૮૪, ૧૩, ૦ ૩૯, રૂ. ૧૩, ૬૩, ૪. ૮૫૮૦, અને રૂ. ૪ ૦, ૧૮, ૮૬૫ની કીમતનો હતા. કલકત્તામાં હજી રૂ. ૩, ૮૦, ૪૦૫૩૭ની કીમતની રૂપાની લગડીઓ સીકા પાડવાના ઉપયોગમાં છે. હીંદમાંની ખરીદ કીમતની જાનીનગીરાઓ રૂ. ૬૨, ૩૬, ૪૦, ૬૪૬ની અને ઇંગ્લેન્ડમાંની રૂ. ૫, ૮૪, ૬૭, ૩૬૬ની છે. જે આગલા અઠવાડીયાની કુલ સંખ્યા ઉપર રૂ. ૧૦૦ નો વધારો બતાવે છે. આ અઠવાડીયા દરમિયાન ચલણી નોટોના રીઝર્વ અને ગ્રાહક સંતાનડો રીઝર્વની હીંદની શાખા વચ્ચે ટ્રાન્સફર થયાં નથી.

વેપારી પુછપરછ.

કોઇ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તો તેણે અમને ખબર આપવી જોયી એ સંબંધી વિગત આ કોલમમાં હાખત કરીયું.

નીચે જણાવેલ પુછપરછ ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ ઉપરથી લીધેલી છે. એ વિષેની વધારે માહિતી મેળવવા ઇચ્છનારે નીચે દર્શાવેલો નંબર લખીને પોતાના બેંક રેફરન્સ સાથે ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, ૧ કાર્લિસીલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા એ સરનામે પૂછાવવું.

કે ૨૨૧-મદ્રાસની એક પેઢી રેસા અને ઉંચી જાતની સાદડી ખરીદનારનાં નામ જણાવવા માગે છે.

કે ૨૨૩-મેરગુઈ (લોઅર બર્મા) ની એક પેઢી નેતર અને નેતરની લાકડી ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૨૪-કોન્સ્ટાન્ટીનોપલની એક ખીટીશ પેઢી ઘઢનો આટો નીકાશ કરવાવાળાઓનાં નામ માગે છે.

કે ૨૨૫-લાહોરની એક પેઢી 'બડર્ડ ઓફ પેરોડાઇસ' પૂરાં પાડનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૨૬-મદ્રાસ (દક્ષિણ હિન્દુસ્તાન) ની એક પેઢી શણની દોરી, હેર પોન્સ; બંગાડી વિગેરે માટે એજન્સી રાખવા માગે છે.

કે ૨૨૭-કલકત્તાની એક પેઢી લોગ લુડ, ફેસ્ટોર્ક લુડ અને બકકમ લુડ પુરું પાડનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૨૮-કલકત્તાની એક પેઢી ભોંયશીંગ ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૨૯-સીમલાની ટેકરીઓમાંનો એક ખખરપત્રી પ્લેસ્ટર ઓફ પેરીસ વાપરનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૩૦-રંગુનની એક પેઢી માટે ટેનીસ શુઝ માટે જુદી જુદી કદનાં રખરનાં તળીયાં વેચવા માગે છે.

કે ૨૩૧-બરેલી (સંયુક્ત પ્રાંત) નો એક આસામી શેત્રુંજી ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૩૨-અરેડા (મદ્રાસ ઇલાકા) ની એક પેઢી હિન્દુસ્તાન બહાર ભોંયશીંગ, ભોંયશીંગલું, તેલ, એરંડીઈ, કોપરેલ, હાઈદર, હરડાં, નકસવોમીઠા, વિગેરે ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૩૩-ન્યુયોર્કની એક પેઢી ચુંદર, હરડાં, બીયાં, તેલનો, લાખ, આમડાં વિગેરે પૂરાં પાડનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૩૪-ખખરખ, બકરાનાં ચામડા વગેરેનો વેપાર કરતી સુબખની પેઢીના પ્રતિનિધિ વરીકે રહેવા ન્યુયોર્કની એક પેઢી ખુશી છે.

કે ૨૩૫-સુબખમાં સીન્યટીક અને પુલમાંથી સુંગધી પદાર્થો બનાવનારી એક પેઢી રંગુનમાં એક પેઢીને એજન્ટ વરીકે નીમવા ખુશી છે.

કે ૨૩૬-મેકસીકોની એક પેઢી શુણ્ણપાટ નીકાશ કરવાવાળાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.

કે ૨૩૭-મોગા (પંજાબ) ની એક પેઢી હાથ કંવામણ અને હાથ વણાટની દરેક જાતની ખાદી ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

ઉંચી પાલીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જવો ?

આગનો અને દરી- આનો વીમો ક્યાં ઉતરાવશો ?

પી.યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કમ ક

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડિંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને
અળવા સંભવ છે.)

(૪૩)

નવાં પેટડો.

કલકત્તાની પેટ'ટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો સંઘણો પત્ર વ્યવહાર કોલેજોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ રટ્લીટ, કલકત્તા એ સરનામે કરેલો.

- નં. અરજદાર. શોધની વિગત.
- ૭૬૬૭ જી. એન. બ્લેન્ચાર્ડ—પાણી સ્વચ્છ કરવા માટે પાણીના ચોક્કસ પ્રમાણમાં સરખી રીતે ક્લોરીન ગેસ ઉત્પન્ન કરવાની રીત માટે.
- ૭૬૬૮ એચ. ગાંતર એન્ડ ડયુસ્કી વર્ક્સ એક્ટીવેંગે સેલ્સચાફ્ટ—મોટર સાઇકલો માટે બળતણ માટેની ટાંકીઓમાં સુધારા.
- ૭૭૦૨ એમ. બેન્સન—શક્તિ ઉત્પન્ન કરવા માટે નવી શોધ.
- ૭૭૦૬ હબ્બુ જે. મેલેશ જેક્સન—કોલર અને કક્ષની બનાવટમાં સુધારા.
- ૭૭૦૭ એ. સી. ચક્રવર્તી—ટયુબવેલ્સમાં સુધારા અને તે બોદવાના સાધનમાં સુધારા.
- ૭૭૦૮ હબ્બુ. ફીસ્ટમસ—ઈટ, ફેન્ટ્રીટ બ્લોક્સ વિગેરે બનાવવાના સાધનામાં સુધારા.
- ૭૭૧૩ કે. બી. રે.—રેલ્વે સડક માટે ધાતુની રલીપરમાં સુધારા.
- ૭૭૨૦ હબ્બુ. એન્ડ ટી. એવબરી લીમીટેડ—ત્રાજવામાં સુધારા.
- ૭૭૨૬ એ. મોરગન—મોટરમાં સુધારા.
- ૭૭૩૦ થી સીંગલે મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.—વિજળીક સીવવાના સાધના માટે.
- ૭૭૩૨ એમ. ઇશી દાવા—ગ્રહલક્ષ્મી ચરખા માટે.
- ૭૭૩૩ વી. વી. આયંગર અને એસ. નારાયણના.—હાથના ચરખા માટે.
- ૭૭૪૧ એન. પી. સે અને સેક્રેશી એન્ડ કમર્સ લી.—ઇલેક્ટ્રો મેગનેટસમાં સુધારા.
- ૭૭૪૨ જે. એમ. ડીક—બેરલ વિગેરેમાં સુધારા.
- ૭૭૪૪ જે. એચ. એમ. ડી. બ્રેટન—મોટર મુક કરવાનાં અને રંગવાનાં સાધનોમાં સુધારા.
- ૭૭૪૬ પોલીગ્રાફીસ્ટ ગેસેલ્સ ચેફ્ટ—ટાઇપ રાઇટર.
- ૭૭૫૪ ડી.સી. કે—ઓટો મેટીક અથવા સેમી ઓટો મેટીક ટેલીફોન સીસ્ટમમાં સુધારા.
- ૭૭૫૭ જે. વાઇલ્ડરીજ એન્ડ સીન્ટલેર લીમીટેડ—કૃત્રિમ અરક્ષી બનાવટમાં સુધારા.
- ૭૭૬૪ નોર્મંબ્રેસ ટાઇપ રાઇટર કું.—ટાઇપરાઇટીંગ મશીનમાં સુધારા.
- ૭૭૬૬ ચારી એન્ડ કું. લી.—મીઠું સાફ કરવાની રીતમાં સુધારા.

જેઈટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા નવેમ્બર માસમાં રચવાયેલી જેઈટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—
નામ. અગ્રેસરો તથા કામકાજ. ચાપણ

	કેકાણું.	રૂ. ૧૦૦૦
(૧) જેઈટ ધીરધાર અને વીમા માટે		
૧ કુત્તીઆ જેઈટ એન્ડ ટ્રેડિંગ વિશ્વાસ મજનુદાર	જેઈટ કું.	જેઈટને લગતું ૫૦
૨ દેવાનગંજ જેઈટ એન્ડ ઇન્ફરટ્રી	મોલવી તુરલ હક, દેવાનગંજ બંગાળ	ધીરધાર ૧૦૦
૩ કોઈમ્બટુર સ્ટાર જેઈટ	કે. એસ. અમદુલ રાજાહ સાહેબ, કોઈમ્બટુર મદ્રાસ	જેઈટને લગતું ૧૦૦
૪ પોલાચી યુનીઅન જેઈટ	એમ. આર. કે. મુડાલીઅર, પોલાચી, કોઈમ્બટુર, મદ્રાસ,	" ૨૦૦
૫ સોલર એસ્પોરન્સ કું.	એસલા પ્રધર્સ, મુંબઈ	વીમાનું ૫૦૦૦

કુલ જેઈટ, ધીરધાર અને વીમા માટે ૫,૪૫૦

(૨) ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ માટે.		
૬. ક્ષાટીશ ઓટોમોબાઇલ કું.	ચીમનલાલ સદાનંદની કું. મુંબઈ	મોટર વિગેરે વેચવાનું ૫૦૦
૭ બર્મા કલ્લીઅરોંગ એન્ડ ફોર્વર્ડિંગ મર્ચન્ટ સ્ટ્રીટ, રંગુન કું.		વેરહાઉસ રાખવાનું વિગેરે ૪૦૦
૮ ઓરીએન્ટલ ટ્રાન્સપોર્ટ બંગાળ એઅરા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા		ઉતાડ્યો તથા માલ લાવ લઇબ કરવાનું ૧૦૦

કુલ ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ માટે ૧૦૦૦

(૩) ટ્રેડિંગ એન્ડ એન્ડ્રેક્સરીંગ.		
૯. સીધ નેશનલ જરનલસ	એન. આણંદજી બેચર રામભાગ રોડ, કરાંચી	છાપવાનું વિગેરે ૧૨૦
૧૦ જૈન પબ્લીશર્સ	ત્રીલોવનદાસ એન્ડ કું.	હૉર્નબી રોડ, મુંબઈ. ૫૦૦
૧૧ ઇસ્ટર્ન મેકલ કું.	દીલ્હી.	ન્યુસપેપર છાપવાનું વિગેરે ૧૦૦૦
૧૨. નેશનલ પેથોલોજીકલ લેબોરેટરીઝ	ગ્રેટ ઇન્ડીઆ ટેલેકોમન્ટ કું. બંગાલ	લેબોરેટરીએ કાઢવાનું વિગેરે ૫૦૦
૧૩ બીહાર કેમીકલ એન્ડ ફાર્મા-સ્યુટીકલ વર્ક્સ	સીદ્ધા એન્ડ સન્સ-ચમ્પા એન્ડ પટના, બીહાર એન્ડ આરીસા	ફવાઓ વિગેરે બનાવવાનું ૫૦૦

બી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

૧૪ સાહિબ આચર્ય વઠ્ઠ	સરકચુલર રોડ, લઠનો, સંયુક્ત પ્રાંતો	હોદાનો સામાન બનાવવાનું	૫૦૦
૧૫ યંગ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ	મીન બેનરજી એન્ડ કું.	ધજનેરીનું	૨૦
૧૬ પ્રીટીશ આર્ક વેર્હીંગ કું.	બો બઝાર રૂટીટ, કલકત્તા	વિજળીને લગતું	૨૫૦
૧૭ એન્ડરસન એજર્સ એન્ડ વોર્ડ	રેન્ડ રોડ કલકત્તા		
	ડી. કેમ્પબેલ એજર્સ, મુંબઈ	ધજનેરી અને કૅટ્રેક્ટરો	૨૦૦
૧૮ બર્મા કુટવેર	મર્ચન્ટ સ્ટ્રીટ, રંગુન	ચામડાનો સામાન બનાવવાનું	૩૫૦
૧૯ નવસારી ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાઈ કું.	અરદેશર મોટી એન્ડ કું. નવસારી	(વજળી પુરી પાડવાનું એરેટેડ વોટર બનાવવાનું	૫૦૦ ૨૦
૨૦ જમના એવેટીંગ પ્રોડક્ટસ	દીલ્હી		
૨૧ યુનીવર્સલ એજન્સી એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.	રણછોડલાલ અમૃતલાલ અમદાવાદ	એજન્સીને લગતું	૧૫
૨૨ રાયપુર ટ્રેડીંગ કું.	સેરાનુદીન એન્ડ કું. નોઆખાલી, બંગાલ	રૂ અને ઉનનું જ કાપક વેચવાનું	૨૫૦
૨૩ એસોશીએટેડ ટ્રેડર્સ	કલકત્તા	સામાન્ય વેપારીઓ	૧૬
૨૪ આદમહીલી ઇલ્લામીઆ ટ્રેડીંગ એન્ડ એજર્સ કું.	એ. અલી. મોંડલ આ- દમડાંધી બોધા, બંગાલ		૧૦૦
૨૫ એડ-કાફ્ટસ	કલાઇવ બીલ્ડીંગ કલકત્તા	જાહેર અખરના કોન્ટ્રા ક્ટરો	૧૦૦
૨૬ કલર એન્ડ ડ્રગ કું.	એડવર્ડ બોયાસીસ, મુંબઈ	દવા અને રંગ વેચવાનું	૨૦૦
૨૭ યુનાઇટેડ પ્રોપીયીસીઝ ટ્રેડીંગ કું.	કાલીના. મોહાલ, કાનપુર	લાકડાનો વેપાર	૫૦૦
૨૮ સ્વહેરી કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંપની	મુતરાઈ કાપક બનાવવાનું	૧૦
૨૯ મીવીલ એન્ડ મીલીટરી એજન્સી	રાવલપીંડી પંજાબ	સામાન્ય વેપાર	૫૦૦
૩૦ શુરનાનક ખાલસા કોલેજ મેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ્સ કું.	શુજરાનવાળા પંજાબ	ઉદ્યોગો કાઢવાનું	૫૦૦
૩૧ બર્મા હાઈવેર રટોર્સ	રંગુન	હાઈવેરનો વેપાર	૧૫૦૦
૩૨ શ્રી રીસખાબ ટેવ પચખદ સોલ્ટ ટ્રેડીંગ કું.	અન્ડમેર	મીઠાનો વેપાર	૨૦૦
૩૩ રીગોલ એન્ડ કું.	લેંગલોર	સામાન્ય વેપાર	૩૦
૩૪ ઇન્ડીઅન કૅકો એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ	ત્રાવણકોર	ચોકલેટ અને કૅકો બનાવવાનું	૧૦૦

કુલ ટ્રેડીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ ... ૮૩૦૧

(૪) મીડિા અને પ્રેસો.

૬૫ ભાગીરથી રાઇસ મીલ્સ	કે. એન. બિસ્વાસની કું. બર- હામપુર બંગાળ	ચોખાની મીલ	૧૦૦
-----------------------	--	------------	-----

બ્રોકન મોટેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યાં બેવા મળશે ?

(૫) ચા અને વાવેતર
કંપનીઓ.

૩૬ ઇન્ડિઅન એગ્રીકલ્ચર કું.	ચેટરજી બેનરજીની કું.	ખેતીવાડીની પેદાશ હાપત કરી વેચવાનું	૧૦૦
(૬) ખાણ અને પથ્થર માટે.			
૩૭ ખાસ કબ્બેરા કોલ કું.	ચો વોલેજ એન્ડ કું. કલકત્તા	ખાણને લગતું	૫૦૦
૩૮ તાલચેર કોલ ફીલ્ડ	એફ. વીલીઅર્સ, કલકત્તા	„ „	૪૦૦૦
	કુલ ખાણ અને પથ્થર માટે ...		૪૫૦૦

(૭) જમીન અને બાંધકામ માટે

૩૯ બર્મી ટ્રસ્ટ	રંજન	જમીન મમનો વેચાતાં લેવાનું વિગેરે	૧૦૦
-----------------	------	-------------------------------------	-----

(૮) હાડ બનાવવા માટે.

૪૦ હાડર મીડીન એન્ડ કું.	પંજાબ	હાડ બનાવવાનું	૨૦૦૦
-------------------------	-------	---------------	------

(૯) ખાંડ બનાવવા માટે.

૪૧ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોર્પોરેશન.	બકુલાઈ અંગાલાલની કું.	ખાંડ બનાવવાનું	૩૦૦૦
	મુંબઈ.		

(૧૦) હોલો, થીએટરો વિગેરે

૪૨ એક્ઝેચ્યુટીવ થીએટર	ટયુટી કોર્ન, મદ્રાસ	સીનીમા માટે	૨૫
૪૩ શ્રી મીનાક્ષી સીનેમા કું.	મદુરા, મદ્રાસ	„	૧૩૦

૫૫

સરવાળો. ૨૪૬૦૬

૧૯૨૧ ના નવેમ્બર માસમાં ત્રીજેની કંપનીઓ ફંડચરમાં ગણેલ છે અથવા
અર્ધ પડેલ છે:—

ધાપણ.

૧. વર્ગ તથા નામ.	રજીસ્ટર થયાની સત્તાધારી.	બરાબેલી. પગાર ફંડચરમાં ગયા- થએલી. ની અથવા બે ધ થયાની તારીખ.
------------------	--------------------------	---

(૧) બેન્કોંગ, અને ધીર-
ધાર અને વીમા માટે.

૧ હિન્દુ મહાજન સહાયનિધિ મદ્રાસ	૨૧-૧૧-૧૯૦૫	૪૦૦૦૦	૮૨૫૦	૩૮૬૫	૧-૧૧-૨૧
-----------------------------------	------------	-------	------	------	---------

(૨) ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ.

૨ સુક્રામનીઅમ મોટર કું મદ્રાસ	૧૨-૨-૨૦	૫૦૦૦૦	૧૩૦૬૦	૧૩૦૬૦	૫-૧૧-૨૧
૩. મેસોપોટેમીઆ મોટર્સ, મુંબઈ	૧૬-૩-૨૦	૫૦૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૨૩ ૧૧-૨૧

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક સીટ, ફાઈ મુંબઈ

(૩) ટ્રેડિંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ.

૪. સન્સ ઓફ ઇન્ડીયા, મદ્રાસ.	૧૧-૬-૧૭	૧૦૦૦૦૦	૧૭૭૨૦	૧૪૧૬૪	૨-૧૧-૨૧
૫. કે. નૈના મહમદ મારાકાવાર કું.	મદ્રાસ	૨૧-૫-૨૦	૨૫૦૦૦ નવે. ૧૯૨૧
૬. શ્રીનીલ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	મદ્રાસ	૧૬-૩-૨૦	૨૦૦૦૦૦૦ ૧-૧૧-૨૧
૭. નેશનલ ટેનરી કું. વડોદરા		૨૪-૧-૨૦	૨૬૦૦૦૦	૧૩૨૩૪૫	૨૦૮૪૬ ૭-૧૧-૨૧
૮. ઇન્ડીઅન ફરલ ટ્રેડિંગ કું.	બંગાળ	૨૨-૪-૧૬	૧૦૦૦૦૦ ૧૨-૧૧-૨૧
૯. ઇન્ડીઅન કેનીંગ કું. મદ્રાસ		૧૫-૧૨-૧૬	૭૫૦૦૦૦ ૨૨-૧૧-૨૧
૧૦. વેર્મીંગ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	મદ્રાસ.	૯-૧-૧૬	૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૫૬૮૧૦ ૨૫-૧૧-૨૧
૧૧. ઇન્દોર ટ્રેડિંગ કું. મુંબઈ.		૩-૧૦-૧૬	૧૨૫૦૦૦૦ ૨૩-૧૧-૨૧
૧૨. શુચરાત ડેરી કું.	„	૨૫-૫-૧૮	૫૦૦૦૦	૪૫૬૦૦	૪૧૭૬૦ ૨૮-૧૧-૨૧

(૪) મીલો અને પ્રેસો.

૧૩. મહમદપુરા કોટનજીન એન્ડ પ્રેસ કું.		૪-૧૦-૧૮૮૪	૧૬૦૦૦૦	૧૬૦૦૦૦	૧૬૦૦૦૦ ૨૮-૧૧-૨૧
૧૪. જમાલસ કોટન એન્ડ પ્રેસ કું. બર્મા.		૨૮-૧-૦૬	૩૦૦૦૦૦૦	૧૮૦૦૦૦૦	૧૮૦૦૦૦૦ ૬-૧૧-૨૧
૧૫. ગાયકેવાડ પેપર મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. મુંબઈ.		૭-૧૨-૧૮૮૫	૩૦૦૦૦૦	૩૫૨૨૫	૩૧૪૦૫ ૧૩-૧૧-૨૧

[૫] ચા અને વાવેતર

કંપનીઓ.

૧૬. પાણી આર્કિંગ વખર કું. બર્મા.		૧-૮-૧૯૧૧	૩૩૦૦૦૦	૨૫૫૪૪૦	૨૫૪૬૪૦ ૬-૧૧-૨૧
૧૭. બર્મા ફાઇબર કું. બર્મા.		૭-૧-૧૧	૫૦૦૦૦૦	૧૫૦૦૬૦	૧૫૦૦૬૦ ૮-૧૧-૨૧

[૬] ખાણ અને પથ્થર માટે.

૧૮. હોયાબાડ કોલ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. બંગાળ.		૨૬-૬-૧૫	૬૦૦૦૦૦	૨૨૫૦૦૦	૨૨૫૦૦૦ ૬-૧૧-૨૧
---	--	---------	--------	--------	----------------

[૭] જમીન તથા બંધકામ માટે.

૧૯. ખાણોલી લેન્ડ કું. મુંબઈ.		૮-૭-૧૯	૧૨૦૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦ ૩-૧૧-૨૧
૨૦. હેમેન્ડ ઇન હાલાકિંગ કું. બર્મા.		૨૮-૬-૦૫	૧૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦ ૨-૧૧-૨૧

દેશ ભક્તન, મદ્રાસ.	સરવાળો.	૧૨૬૧૫૦૦૦	૪૩૪૪૦૦૦	૪૦૭૨૬૭૦	
લેન્ડ ઓફ એમીઆ, પંજાબ.	૨૨-૩-૧૮	૫૦૦૦૦૦	૧૬૬૦	૨૬૫૧	૧૬-૧૦-૨૧
અપર ઇન્ડીઆ રીઅલ એસ્ટેટ કું.	૧૬-૬-૦૮	૫૦૦૦૦૦	૩૭૦૦	૧૭૦૦	૩૧-૧૦-૨૧

માલસેસની રંગીન લાલીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

સેવીંગ બેંકોમાં વ્યાજ કેમ ગણાય છે?

મુખ્યની જાણીતી બેંકોમાં તેમજ પોસ્ટ ઓફીસમાં તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં ૪ કે ૪૫ ટકાનું વ્યાજ આપવામાં આવે છે, તે તો તમે જાણો છો, પણ આ વ્યાજ તમારી બાકી રકમ પર કેમ ગણવામાં આવે છે ?

દરેક સેવીંગ બેંક એકાઉન્ટમાં રાજની બાકી પર નહિ પણ આખા મહિનામાં જે બાકીમાં રહેલી હોય તે પર આખા મહિનાનું વ્યાજ ગણાય છે.

ધી સેવલ બેંક એકાઉન્ટોમાં સેવીંગ બેંક ખાતાઓમાં ૪ ટકાનું વ્યાજ રાજની બાકી પર ગણવામાં આવે છે.

આ બે રીતો વચ્ચેનો ફરક જાણવા બેગ છે.

ધારો કે તારીખ ૧ લી માર્ચે તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં રૂપિયા ૨૦૦૦) જમે છે. તારીખ ૧૦ મીએ તમે બીજા ૨૦૦૦) જમે કરાવ્યા એટલે બેલેન્સ રૂપિયા ૪૦૦૦ થયા તારીખ ૨૫ મીએ તમે એ રૂ. ૩૦૦૦) પાછા બેંકમાં ને બાકી રૂપિયા ૧૦૦૦) રહ્યા.

બીજી બેંકના સેવિંગ બેંકના ખાતામાં આખા મહિનાનું વ્યાજ રૂપિયા ૧૦૦૦) પર ગણાયો એટલે ૪ ટકા લેખે તે રૂ. ૩-૫-૪ અને ૪૫ ટકા લેખે રૂ. ૩-૧૨-૧ થશે.

હમારી સ્ટીમના સેવીંગ બેંક ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ ગણવાં ૪) ટકા લેખે ૫ મારા મહિનાનાં વ્યાજના રૂપિયા ૬-૩-૩ ગણાયો.

હમારી હોમ સેવીંગ બેંકની યાજના નવા સેવીંગ બેંકના ખાતાઓ કેટલા ફાયદાકારક ધોરણ પર રચવામાં આવ્યા છે, તે ઉપરાંત દાખલાપરથી માલમ પડશે, વધુ માટે બેંકમાં મળે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

વેપારી આંકડા.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

વસ્તુ	અક્ટોબર માસમાં		એપ્રિલ થી અક્ટોબર સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦
કોરા તથા ધોચેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૦૫૯૦૫	૯૩૭૯૨	૭૬૩૦૨૩	૬૫૩૨૭૫
રંગીન કાપડ ...	૯૯૯૧૧	૭૪૯૯૫	૫૨૦૦૩૦	૬૨૩૪૬૮
આયાત ...	૪૫૨૮૦	૪૧૫૨૭	૨૮૦૮૮૧	૨૭૯૭૫૨
આયાત ...	૧૨૮૫૬	૪૭૮૫૦	૭૫૦૪૭	૩૦૧૮૨૦

કાપડની પેદાશ. (અક્ટોબર માસમાં.)

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબઈ ...	૪૬૨	૪૬૨	૨૫૪	૨૬૬	૧૧૨૭	૧૨૮૫
મદ્રાસ ...	૧૭	૯	૧૦	૬	૩૧	૨૦
બંગાલ ...	૮	૪	૪	૩	૨૦	૧૫
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૪	૧૩	૧૯	૯	૨૯	૩૧
મધ્ય પ્રાંતો ...	૨૫	૨૫	૧૪	૧૬	૫૪	૬૨
દેશી રાજ્યો ...	૧૮	૨૧	૨૩	૨૪	૮૨	૮૫
કુલ ...	૫૫૦	૫૪૨	૩૧૮	૩૫૮	૧૩૫૩	૧૫૧૧

એપ્રિલથી અક્ટોબર માસ સુધી.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબાઈ ...	૩૧૦૮	૩૧૧૨	૧૭૧૭	૧૯૯૧	૭૭૦૧	૮૮૬૪
મદ્રાસ ...	૧૪૭	૮૮	૮૬	૫૫	૨૬૪	૧૭૭
બંગાલ ...	૫૨	૪૨	૨૮	૨૭	૧૩૩	૧૩૦
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૯૩	૯૦	૫૭	૬૪	૧૬૧	૨૧૨
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં. ...	૧૫૫	૧૪૬	૮૭	૯૫	૩૪૧	૩૬૩
દેશી રાજ્યો ...	૧૫૦	૧૪૨	૧૬૩	૧૬૫	૬૪૩	૫૯૯
કુલ ...	૩૭૩૮	૩૬૪૮	૨૧૫૬	૨૪૧૭	૯૩૩૦	૧૦૪૩૯

હિંદમાં સુતરની નંબરવાર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી.

નંબર	હજાર રતલ.		ઓક્ટોબર માસમાં		એપ્રિલથી ઓક્ટોબર સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦
૧ થી ૨૫	૫૦૯૯૯	૪૭૬	૪૯૦૦૮	૧૨૧૭	૩૫૬૪૨	૨૩૯૭
૨૬ થી ૪૦	૫૨૬૪	૨૫૪૬	૫૮૭૬	૩૮૦૪	૪૧૩૧૨	૩૩૫૨૮૮
અને ઉપરાંત	૧૬૫	૧૦૫૦	૧૫૩	૩૧૨	૧૪૬૦	૪૬૭૬
					૧૧૦૩	૩૦૭૭

માસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

સુતરનો પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	ઓક્ટોબર માસમાં		એપ્રિલથી ઓક્ટોબર સુધી	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબઈ. ...	૩૬૬	૪૦૨	૨૬૮૧	૨૯૦૨
મદ્રાસ. ...	૩૪	૩૩	૨૪૧	૨૩૩
બંગાલ. ...	૨૧	૨૫	૧૮૮	૧૬૪
સંયુક્ત પ્રાંતો. ...	૩૧	૩૪	૨૦૨	૨૩૦
અજમેર-મેવાડ. ...	૧	૨	૧૦	૧૫
પંજાબ. ...	૨	૨	૧૫	૧૮
દિલ્હી. ...	૩	૨	૨૧	૧૪
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસર. ...	૨૬	૨૭	૧૭૭	૧૬૧
દેશી રાજ્યો. ...	૩૧	૩૩	૨૨૨	૨૨૫
કુલ. ...	૫૫૧	૫૬૫	૩૭૬૧	૪૦૨૫

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલો માલ.

મુંબઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા નવેમ્બર માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગઈ વા. ૧૮-૧-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

વા. ૧-૧૧-૨૧ નવેમ્બરમાં તા. ૧-૧૨-૨૧ તા ૧-૧૨-૨૦ ને દીને સ્ટોક. થયેલી દીલીવરી. ને દીને સ્ટોક ને દીને સ્ટોક

રૂના કાપડની ગોંસડી ...	૨૧૮૮૪	૩૨૬૭	૨૦૧૮૮	૩૨૪૫૬
પેટી ...	૩૨૨૪૮	૩૦૩૪	૩૦૬૭૯	૩૨૦૬૫
રેશમ તથા ઉનની પીસગુડા ગોંસડા ...	૧૩૫૦	૫૮	૪૨૬૭	૧૩૦૩
પેટી ...	૩૬૬૮	૨૦૭	૩૫૩૬	૨૬૮૩
સુવરાઈ ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેટીંગ ...	૭૭૦૬	૧૬૮૭	૮૪૩૬	૯૮૦૮
રેશમ તથા ઉનના " " ...	૧૫૪૨	૩૩૫	૧૪૧૨	૨૮૭૭
ગ્રાંબુ-ટન ...	૧૧૬૬	૧૬૫	૧૦૪૧	૨૨૧૮
પીવળ-ટન ...	૧૦૫૧	૧૪૩	૧૧૬૬	૨૧૭૦

હિંદુસ્તાનનો પરદેશ સાથેનો વેપાર (ડીસેમ્બર માસમાં)

(લાખ રૂપિયા.) આયાત. (લાખ રૂપિયા.) નીકાશ.

	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
ઝોરાઈ વંબાકુ વગેરે ...	૪૦૨	૫૫૯	૬૦	૧૮
કાચો માલ ...	૧૨૬	૧૫૨	૧૦	૧૧
બનેલો માલ ...	૩૫૫૭	૧૫૪૯	૮૫	૬૩
પરચુટસ ...	૭૬	૫૪	૩	૪
કુલ ...	૩૧૬૨	૨૩૧૬	૧૬૦	૯૮

એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધી.

(લાખ રૂપિયા.) આયાત. (લાખ રૂપિયા.) નીકાશ.

	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
ઝોરાઈ વંબાકુ વગેરે. ...	૨૮૬૮	૩૬૩૭	૬૮૨	૨૦૩
કાચો માલ. ...	૧૨૧૮	૧૬૨૭	૧૬૪	૧૩૯
બનેલો માલ. ...	૨૦૮૦૮	૧૪૧૭૦	૫૮૨	૬૨૭
પરચુટસ ...	૫૬૯	૨૯૯	૪૭	૨૩
કુલ. ...	૨૫૪૬૫	૧૬૭૩૪	૧૫૦૬	૧૦૦૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ઓક્ટોબર મહિનામાં ચેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

	ઓક્ટોબર માસમાં			એપ્રિલથી ઓક્ટોબર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧		૧૯૨૦	૧૯૨૧
	હજાર ટન			ટન	
બંગાળ	૬	૫૬	ચુનાઈટેડ કીંગડમ	૧૪	૮૭
મુંબઈ	૧૬	૨૬	સ્ટેટ સંસ્થાનો	૪૮૫૫	૪૫૬૨
સિંધ	૧૨	૨૪	ભાષા	૬૩૧૬૯	૩૪૫૪૪૯
મદ્રાસ	૧	૩	ચીન	૪૦૧૩	૨૯૪૦
બર્મા	૧	૨	જાપાન	૧૦૦	૪૫૦
			ઇજિપ્ત	૩૬૬૩	૬૦
			ભોરીયસ	૮૮૯૩	૧૩૬૮૩
			યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	૧૩૯	૬૬૭
			બીજા દેશો	૩	૧૭૮૦
કુલ	૪૧	૧૧૨	કુલ	૧૧૫૮૨૩	૩૭૪૯૦૩

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૨૧ ના ઓક્ટોબર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

ભાત નંબર.	બંગાળ.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	કુલ
	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
ચે ૩૧ થી ૪૦	૩૭૩૭૦૮	૮૧૨૪૩૧	૧૬૦૫૦૦	૧૬૦૦૦	૧૩૯૨૬૩૯
" ૪૧ થી ૫૦	૨૫૪૭૧	૨૨૨૫૩૮	૫૭૭૫૦	૩૦૫૪૫૬
" ૫૦ થી ૬૦	૧૬૬૩૨૮	૨૬૫૯૮૮	૧૬૦૫૦૦	૬૫૨૮૧૬
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૧૬૦૨૫૩	૧૪૩૪૩૫	૧૦૨૧૪૨	૪૨૬૭૯૯	૮૬૫૬૨૬
" ૪૧ થી ૫૦	૪૦૦૦	૩૨૪૦૦	૩૬૪૦૦
" ૫૦ થી ૬૦	૨૦૦૦	૫૮૨૦૦	૬૦૨૦૦
ટોટલ.	૭૮૬૭૬૦	૧૪૭૮૭૯૨	૧૦૨૧૪૨	૬૨૬૭૪૯	૧૬૦૦૦	૩૩૧૩૪૪૩

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૪૦ સો ૧૯૨૧ ના નવેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

આયાત.	નવેમ્બર.		એપ્રિલથી ૧૯૨૦	નવેમ્બર સુધી. ૧૯૨૧
	૧૯૨૦ રૂ. ૧૦૦૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૨૧
જીવતાં જનાવરો ...	૧૬૭	૨૦૦	૨૬૦૩	૭૧૪
હાફગોળો હથીયાર વિગેરે ...	૬૫૫	૫૬૧	૩૫૬૯	૪૭૭૮
બાળીન ...	૩૭૮	૧૧૩૮	૨૮૧૮	૮૮૮૦
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	૬૪૨	૪૧૮	૪૦૭૫	૩૯૦૭
ખુટસ અને શુઝ ...	૯૬૨	૧૫૫	૬૪૧૧	૯૦૬
ઘર બાંધવાનો સામાન ...	૨૦૭૪	૧૪૧૭	૧૪૮૪૦	૧૩૬૩૮
મીઠુખત્તી ...	૨૦	૧૧	૭૦૨	૭૫
દેવે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ ...	૪૪૬	૨૧૩	૩૫૩૫	૪૭૩૯
રસાયણિક પદાર્થો ...	૨૨૧૪	૧૬૬૩	૧૭૦૦૮	૧૨૯૫૪
ઘડીયાળો ...	૭૯૪	૯૦	૩૩૧૯	૧૬૩૦
કેલસા ...	૧૧૫	૮૪૪૮	૮૪૩	૩૪૨૦૮
કોંદી ...	૧૫૪	૩૩૮	૧૧૦૦	૫૪૭
કાથો (સીંદરા) ...	૨	૨	૧૬	૧૫
દોરકાં ...	૧૨૯	૭૨	૧૦૨૦	૭૫૨
કટલરી (કાપકપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૫૬૯	૧૧૫	૩૬૮૦	૧૧૧૯
સાઇકલો ...	૧૧૬૨	૧૧૫	૭૩૮૪	૯૯૭
કપુર ...	૧૧૧	૩૧૧	૨૦૬૬	૧૭૨૮
બીજી ભતની મળી કુલ દવા ...	૧૭૯૧	૧૫૪૭	૧૫૩૨૧	૧૦૧૩૭
હુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો ...	૨૪૫૮	૨૦૯૬	૧૮૯૧૭	૧૮૭૦૭
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ ...	૭૮૭	૬૮૬	૫૭૧૭	૪૭૧૫
ફેદાકકા ...	૧૦૦	૩૫	૧૧૬૭	૧૧૧૦
ફરનીયર ...	૬૩૭	૩૫૬	૩૧૩૦	૧૭૨૬
કાચનો સામાન ...	૨૩૫૪	૧૮૫૮	૨૪૧૫૬	૧૪૯૬૯
ચોખા ...	૧	૧૦	૧૧	૪૧
ઘઉં	૧૫૪૫૭	...	૨૦૬૮૬
ઘઉંના લોટ	૧૪૧	૧૯	૧૭૧
ધુપ ...	૩૭	૩૦	૮૦	૧૪૦
હાર્ડવેર ...	૮૯૪૯	૪૬૩૩	૫૪૭૩૯	૪૧૮૯૨
આમકાં બિન કેળવાયલાં ...	૫૯	૭૮	૭૬૧	૬૮૨
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીયારો ...	૩૬૦૬	૨૮૪૬	૨૦૨૪૦	૩૧૬૪૨
સંગીતના વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો ...	૧૦૨૪	૩૫૫૧	૨૯૪૩૭	૩૯૩૯૪
હાથીદાંત ...	૧૦૫	૪૪૩	૧૫૭૯	૩૦૭૪
ઝવેરાત ...	૩૫૨	૧૨૯	૧૭૭૮	૭૩૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રી બેંક આર્ટ, ફોર્ડ મુંબઈ.

ચીજનું નામ.	નોવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી નોવેમ્બર સુધી	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
	રૂ. ૧૦૦૦		રૂ. (૧૦૦૦)	
ઝેળવાએલાં ચાંચાં...	૧૨૩૭	૫૪૦	૮૫૬૩	૪૪૨૦
ઘાડે	૪૪૫૮	૨૫૭૬	૩૦૬૭૦	૨૫૩૩૪
અશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૨૨૬૯૧	૨૭૪૫૭	૧૧૧૯૭૬	૨૨૬૪૪૬
લીવાસળી	૬૮૦	૨૪૨૬	૧૩૬૦૮	૧૨૦૬૧
પીત્તાળ કાંસુ વગેરે	૩૧૫૪	૨૩૬૭	૩૪૫૦૬	૭૪૧૩
ચાંચુ	૩૬૩૭	૧૧૦૫	૨૨૨૭૬	૫૨૨૬
હોદ્દા	૬૭૬	૬૧૨	૬૮૭૭	૪૦૪૧
હોદ્દા અથવા સ્ટીલ	૨૨૬૨૩	૧૪૭૬૩	૧૪૬૭૬૬	૧૧૦૧૬૫
સ્ટીલ	૪૮૬૫	૨૩૦૨	૪૪૦૬૬	૨૪૫૬૧
સીસું	૨૧૦	૬૭	૧૫૨૫	૧૦૩૦
મોટર ગાડીઓ અને સાઈકલો	૧૭૦૨૧	૨૫૨૪	૭૮૦૪૬	૧૭૩૦૫
દેરાસીન તેલ	૧૭૬૧	૩૮૧૦	૩૦૨૫૬	૨૦૫૦૫
અળસીનું તેલ	૮૮	૮૦	૧૨૦૨	૬૬૦
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૫૫૦૬	૫૧૦૦	૫૬૮૮૫	૪૬૮૬૪
રંગ રોગાન વિગેરે	૧૬૪૩	૮૬૭	૧૨૬૮૬	૮૧૪૧
ઝાગળો	૧૦૫૫૫	૧૭૫૫	૪૮૧૮૩	૧૬૧૬૨
દેહવે ગાંઠો તથા બીજાં જામાન	૮૧૮૬	૧૫૬૩૫	૬૭૧૩૫	૧૩૧૪૭૩
રબર	૩૨૬૩	૧૫૩૨	૧૬૦૮૩	૮૦૫૮
મીઠું	૨૬૧૭	૨૪૪૧	૧૭૦૬૫	૧૦૬૨૧
આણું	૮૫૨	૧૦૩૫	૧૧૬૨૨	૫૧૨૨
સોપાની	૧૨૧૭૩	૧૬૦૫	૧૦૨૫૩	૧૦૦૬૫
તેજાનો કુલ	૧૬૨૨	૨૨૫૪	૧૨૨૭૭	૧૩૬૬૨
સ્ટેશનરી	૨૦૪૧	૬૬૭	૧૧૮૬૪	૬૪૮૩
ખાંડ	૨૨૧૬૪	૩૦૨૭૦	૧૧૫૫૧૧	૧૬૪૪૬૮
રે	૧૪૬૨	૪૨૦૭	૬૫૮૬	૨૭૦૮૪
ટીસ્ટ અને ચાર્જ	૧૪૨૬૪	૧૪૧૬૧	૬૬૮૬૮	૭૦૬૬૬
સુવર્ણ હોઝીયરી	૧૮૧૧	૬૫૦	૧૫૪૦૦	૪૮૨૫
વગર ધોઆંત પીસ શુદ્ધ ...	૨૦૨૬૭	૨૪૨૭૮	૧૮૪૪૧૭	૧૬૬૪૧
ધોઆંત પીસ શુદ્ધ	૧૬૭૫૮	૧૭૮૮૬	૧૭૦૭૦૮	૭૫૬૬૨
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ	૩૧૭૪૭	૭૧૩૭	૨૫૦૭૫૧	૪૬૪૭૨
શીવવાના દોરા	૭૩૨	૬૨૪	૫૬૦૧	૪૨૮૬
સુવર્ણ માલ એકંદર	૮૬૬૧૨	૭૦૨૩૭	૭૫૪૮૦૫	૪૦૬૧૫૭
રશમ કાચું	૭૦૧	૮૪૫	૧૨૧૪૬	૬૭૬૦
રશમના પીસ શુદ્ધ	૪૦૨૨	૧૩૮૧	૨૭૬૪૩	૧૮૧૬
કાચું કીન	૬૬	૫૬	૪૨૨	૭૧૬
કીનની હોઝીયરી	૪૧૮	૮૭	૨૧૪૨	૩૬૧
કીનના પીસ શુદ્ધ	૪૪૩૪	૬૭૬	૩૫૧૮૩	૬૦૪

મેટ્રીક શીટિંગથી બીજાનનો એરડો ચોલે ૪.

ચીજનું નામ.

નવેમ્બર માસમાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધી

	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
	(રૂ. ૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)		
વાંબાકુ	૨૭૬૩	૨૦૭૧	૨૨૬૬૮	૮૭૬૫
ચમકડાં	૬૧૨	૭૧૬	૪૨૬૭	૨૩૬૬
છત્રીઓ	૧૧૭	૧૧	૧૨૧૭	૧૦૫૫
છત્રીઓનો સામાન	૧૫૪	૮૮	૧૫૩૦	૧૧૮૬
લાકડાં	૬૦	૮	૩૫૧	૧૧૫
મુલ આયાત	૩૧૬૩૩૧	૨૬૪૦૦૩	૨૨૩૦૨૩૬	૧૭૪૨૨૦૮

ચીજનું નામ.

નીકાશ.

જીવતાં જનાવરો	૨૪૪	૧૮૨	૨૩૩૦	૨૦૮૨
ચીણખતી	૧૦૯	૧૪૦	૧૫૧૬	૮૫૪
સીલ્ટ પીટર	૨૬૨	૪૫૭	૫૧૩૩	૨૮૮૦
કોલસા	૧૨૬૭	૮૬	૧૧૫૨૧	૧૩૬૨
કોશી	૫૬૧	૩૬	૮૩૮૪	૬૦૫૧
કાચો, (સીંકરી)	૧૪૭૮	૧૭૬	૭૫૮૬	૪૬૪૮
ઢોરડાં	૩૪૫	૨૦૧	૨૬૫૧	૧૬૮૮
દવાઓ	૬૧	૭૧	૬૧૫	૪૧૪
ગળી	૨૦૦	૨૭૫	૨૦૬૦	૭૫૨૭
દરડાં બેઠાં	૨૫૪	૫૮૬	૨૬૭૧	૩૭૦૧
હાગડાં, આમણ વિગેરે રંગવાની ચીજો મુલ	૬૫૩	૧૧૧૨	૭૧૨૦	૮૭૫૭
બસ કરવા માટે રેસા	૩૧	૧૭૨	૭૬૭	૮૦૬
ફળ ને શાક	૩૬૨	૪૦૧	૩૭૮૩	૩૭૬૬
ઢાંગર	૬૩૬	૧૬૬૫
ચોખા	૬૬૭૪	૫૭૬૬	૧૨૩૫૪૭	૧૫૭૧૫૦
ધડ	૧૫૬૪	૧૧૪	૨૮૪૩	૧૪૩૬૭
બહેનો લોટ	૧૪૩૭	૬૪૬	૧૦૮૦૨	૧૪૭૩૪
ચોખા ધડ અને બીજી ભવનો ઢાલો મુલ	૧૪૩૨૫	૮૬૬૧	૧૫૦૨૨૫	૨૦૦૭૦૫
નગર ફેળવાયતાં ચામડાં	૧૬૨૫	૬૬૫૫	૪૨૭૫૯	૩૭૭૭૦
લાખ	૪૬૫૨	૮૫૧૪	૫૭૨૭૫	૫૧૧૪૩
ફેળવાયતાં ચામડાં	૨૮૦૪	૩૮૧૦	૨૩૦૦૭	૨૫૩૭૭
ખાતર	૮૨૧	૮૬૩	૮૭૨૮	૬૬૮૬
મેગેનીઝ ઓર	૧૩૩૧	૧૭૬૨	૧૦૨૮૪	૬૭૫૬
ધાતુ મુલ	૩૧૨૦	૩૬૫૩	૨૬૬૪૭	૨૦૮૫૬
અભરખ	૫૫૨	૫૪૫	૮૨૪૦	૪૮૦૬
દીવેલ તેલ	૨૨	૧૧	૫૮૨	૨૭૪
કોપરેલ તેલ	૧૫૦૩	૪	૨૩૪૦	૧૩૧૪

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્કેટ રી બેંક ઓફ ફાઈટ, મુંબઈ

નવેમ્બર માસમાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધી.

૧૯૨૦ ૧૯૨૧
(રૂ. ૧૦૦૦)

૧૯૨૦ ૧૯૨૧
(રૂ. ૧૦૦૦)

અળસીનું તેલ	૩૭	૭	૧૨૦૬	૧૫૦
બીજી બતનાં તેલો મળી કુલ	૨૪૪૬	૭૧૮	૧૧૦૭૦	૫૩૪૧
ખોળ	૬૩૨	૧૦૬૬	૮૫૮૫	૭૫૨૫
અરીસુ	૧૬૦૧	૭૮૫	૧૭૨૫૪	૧૪૧૦૫
રખર	૧૬૫૬	૩૪૫	૬૭૦૩	૪૬૭૭
દીવેલી	૫૮૩	૭૬૩	૨૬૩૧	૪૩૩૫
ટોપરાં	૧૨૭	૧૭	૬૬૬	૬૪૬
કપાસીયા	૧૪૪૦	૫૦૦	૬૧૮૦	૫૧૪૫
લોચર્ચાંગ	૧૨૧૫	૨૬૪૨	૧૬૫૬૫	૩૨૦૮૫
અળસી	૫૬૮૨	૧૭૬૫	૫૬૬૬૦	૧૬૩૫૩
સરસવ	૧૧૦	૬૬૧	૧૩૪૫	૧૬૧૨
વલ	૨૧૦	૮૭૮	૩૮૬૪	૨૪૧૪
તેલનો	૬૪૬	૬૭૫	૫૬૭૦	૫૭૮૩
ખાંડ	૨૭૪	૧૦૭	૮૫૬૬	૨૦૬૭
ચા	૮૭૩૫	૨૩૬૧૮	૭૦૪૪૬	૧૧૧૪૩૭
કાચું રૂ	૨૩૭૨૧	૩૫૬૬૮	૨૮૭૮૩૬	૨૬૫૨૦૩
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૬૮૭૪	૫૧૮૨	૭૮૨૮૬	૫૭૨૫૪
રૂમાલ અને શાલો	૭૨૮	૬૦	૨૮૫૬	૪૬૦
પીસ શુક્ર	૫૭૭૩	૫૨૮૮	૫૨૬૩૬	૫૪૭૬૫
શંણ	૪૩૧	૫૧૪	૬૫૭૬	૨૪૭૭
જ્યુટ કાચું	૨૨૭૩૩	૨૨૧૦૩	૧૦૪૨૩૨	૮૧૪૧૮
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૬૭	૩૦	૨૬૨૫	૩૨૮
જ્યુટની બનાવટ	૩૮૧૪૮	૩૦૮૪૭	૪૦૭૮૪૧	૨૦૫૭૪૩
રેશમ (કાચું)	૨૬૪	૪૧૭	૨૩૪૪	૧૬૩૪
રેશમ કુલ	૩૨૪	૪૨૮	૨૭૭૪	૧૮૪૦
ઉન કાચું	૧૬૬૭	૨૬૪૧	૧૭૭૮૧	૧૩૮૮૪
ઉનની ધાબલીઓ ને ગદીયા વગેરે	૫૮૩	૬૫૬	૬૨૬૧	૪૨૨૦
વંખાકુ બીડી વિગેરે	૭૦૬	૭૪૪	૫૫૧૨	૫૦૨૮
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૧૦૫૮	૪૪૦	૧૦૦૧૬	૪૦૭૦

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નીકાશ ૧૧૨૨૧૧ ૧૮૬૭૦૬ ૧૬૮૩૬૪ ૧૩૬૬૨૫૦

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાશ. ૪૬૫૪ ૧૦૦૦ ૪૦૧૩૮ ૧૬૮૬૫

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાકદાર અને મજબુત.

દેશી વેપારી એમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૪ મું. VOL. IXV. MARCH 1922. No. 9 માર્ચ ૧૯૨૨ અંક ૯ મે.

અનુક્રમણિકા.

<p>(અ) હિન્દની જમાતનાં કેવી હોવી જોઈએ ? ૪૦૨</p> <p>(બ) હિન્દમાં વ્યાપારી મંડળોની જરૂર ... ૪૦૭</p> <p style="padding-left: 20px;">(લેખક શ્રી ગુલાબચંદ મૂળચંદ ખાલીશી)</p> <p>• વેપારી માસિક નોંધ ૪૦૯</p> <p style="padding-left: 20px;">(૧) હિન્દની આર્થિક સ્વતંત્રતા કેટલી ? ... ૪૦૯</p> <p style="padding-left: 20px;">(૨) ના. હિન્દી સરકારનું નવું બજેટ ... ૪૧૧</p> <p style="padding-left: 20px;">(૩) બ્રિટનમાં મજૂરી ૪૧૨</p> <p style="padding-left: 20px;">(૪) હિન્દુસ્તાનની ધેન્ડો ૪૧૩</p>	<p>૩ એમ્બરનો વિભાગ ૪૧૫</p> <p style="padding-left: 20px;">(૧) કમીટીની સભાઓ, ૪૧૫</p> <p style="padding-left: 20px;">(૨) એમ્બાની વાર્ષિક સામાન્ય સભા ... ૪૧૬</p> <p style="padding-left: 20px;">(૩) એમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો ... ૪૩૧</p> <p>૪ વેપારી ખબરો તથા પાક સમાચાર ... ૪૩૨</p> <p>૫ વેપારી પૂછપરછ ૪૩૫</p> <p>૬ નવાં પેટન્ટો ૪૩૬</p> <p>૭ જોઈન્ટ રેટો કંપનીઓ ૪૩૭</p> <p>૮ વેપારી ઝાંકડા ૪૪૨</p>
---	--

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લગભગ સુંબરના પ્રહારોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગામના પ્રહારો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધી રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ વી.પી. પોસ્ટથી ૦-૮-૦ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ થી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ; નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું જાની શક્ય નહિ.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે પ્રહારોને બારમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરંત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીરો તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી ખીજી પ્રત રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

હિન્દની જગતનીતિ કેવી હોવી જોઈએ ?

ચેમ્બરની કમીટીના વિચારો.

હિન્દી જગત કમીશન સમક્ષ પોતાના વિચારો દર્શાવતાં આ ચેમ્બરની કમીટીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ આ દેશને માટે રક્ષણનીતિ ગ્રહણ કરવાની તરફેણમાં ઘણો મક્કમ અભિપ્રાય ધરાવે છે. કમીટીના મત મુજબ સીધા કર નાખવા કરતાં આયાત નીકાશ ઉપર જગત નાખવાનું વધારે યોગ્ય છે અને જો દેશને માટે વધારે મહેસુલની આવશ્યકતા હોય તો સીધા કર નાખવાને બદલે આવી આડકતરી રીતે કર નાખવાની કમીટીએ ભલામણ કરેલ છે. માત્ર મહેસુલ ઉત્પન્ન કરવા ખાતરજ કર નાખવાનો સિદ્ધાંત કમીટીને માન્ય નથી. આણું જગતનીતિથી દેશના હુન્નરઉદ્યોગ ઉપર લાભકારી અસર થએલ નથી કારણ કે કમીટીનું કહેવું એમ છે કે જે જગત માત્ર મહેસુલ ઉત્પન્ન કરવા માટેજ નાખવામાં આવે તેથી દેશના ઉદ્યોગની ખીલવણી માટે આવશ્યક રક્ષણ મળી શકતું નથી. કમીટી 'એક્સાઇઝ ડ્યુટી' નાખવાની વદન વિરૂદ્ધ છે કારણ કે તેવી જગતની અસર દેશના ઉદ્યોગ ઉપર ઘણી માઠી થાય છે.

ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાની આવશ્યકતા.

કમીટીનો એવો મક્કમ અભિપ્રાય છે કે દેશના હુન્નરઉદ્યોગને રક્ષણ આપવાના તેમજ તેને ખીલવવાના ઉદ્દેશથીજ ખાસ કરીને જગતનીતિ નક્કી કરવી જોઈએ. આવી નીતિથી જે લાભ થાય છે તે માટે આપણે માત્ર દુનિયાના ઔદ્યોગિક દેશોની આર્થિક સ્થિતિ તરફ નજર નાખવાની છે. જર્મની, બેલ્જિયમ, અમેરીકા, ફ્રાન્સ અને જાપાન રક્ષણનીતિના આશરે હેઠળજ આગળ વધેલ છે અને ઇંગ્લેંડે પણ જગત, 'બ્રિટીશ' 'નેવિગેશન લો' વિગેરેની મદદથીજ પોતાની આર્થિક સ્થિતિ સંપાદન કરી છે.

વખત જતાં આ દેશ પોતાને માટે જરૂરી હરેક ચીજ માટે પરદેશોથી સ્વતંત્ર થવો જોઈએ. આ સ્થિતિ કેટલા વખતમાં સંપાદન કરો શકાશે તેનો આધાર કેટલા પ્રમાણમાં રક્ષણ આપવામાં આવે છે તે ઉપર રહેશે. હિન્દનાં અખંડ સાધનો જોતાં તે પોતાને જોઈતી જરૂરી ચીજ બનાવી શકે તેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શકે તેમાં શંકા નથી. આયાત થતા બધા તૈયાર માલ ઉપર ઓછામાં ઓછી રક્ષણકારી જગત નાખવાની કમીટી હીમાયત કરે છે, અને હોમપણ ઉદ્યોગને તે કરતાં વધારે રક્ષણ આપવું કે જેમ તે તે ઉદ્યોગના સંજોગ તથા સ્થિતિ જોઈને નક્કી કરી શકાશે. જો પરદેશી હરીફાઈ સામે આ દેશના ઉદ્યોગોને પુરતું રક્ષણ આપવામાં આવશે તો કયા ઉદ્યોગો દેશમાં ખીલી શકે તેમ છે તે આપોઆપ જણાયે અને જુદી જુદી દિશાઓમાં ઔદ્યોગિક પ્રગતિ થશે. આવું રક્ષણ કેટલા વખત સુધી આપવું જોઈએ તે અત્યારથી કહી શકાય નહીં. કારણ કે તેનો આધાર દેશમાં ઉદ્યોગોની સ્થાપના તથા પ્રગતિ તેમજ કામદારોની નિયુક્તિ અને

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનનો જોશો કે !

કુશળતા ઉપરાંત દુનિયાના બીજા ઔદ્યોગિક દેશોની સ્થિતિ ઉપર નહોતો. દાખલા તરીકે જો પરદેશી સરકાર પાતાના દેશમાં ઉદ્યોગોને બંદી તથા સ્વયંસીદ્ધિ આપે તો હિન્દી ઉદ્યોગને પણ રક્ષણ આપવાનું ચાલુ રાખવું પડે. સામાન્ય રીતે કમીટીને 'એવો' અર્થપ્રાપ્ય છે કે ભવિષ્યમાં રક્ષિત ઉદ્યોગ સારી રીતે સ્પર્ધા જાય તો પણ જ્યાં સુધી દુનિયાના સમગ્ર દેશોમાં ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાની નીતિ તણ દેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી હિન્દી ઉદ્યોગને રક્ષણ મળવાનું ચાલુ રહેવું જોઈએ. પરદેશી સરકારે અનુકં ઉદ્યોગોને કેવાં પ્રકારની મદદ આપે છે તેના માહિતી સામાન્ય રીતે આ દેશના ઉદ્યોગોમાં રોગચાળા આપેથી મળી શકશે. વળી કાન્સલો તેમજ દેડ કમીટીનારો પણ આ દિશામાં મદદ કરી શકશે. આવા પરદેશી મત સાથે રક્ષણ મેળવવા માટે તેની ઉપર સામી જગત નાખવો જોઈએ અથવા તો જ્યારે તેવા સંજોગો ઉભા થાય ત્યારે તેણે રક્ષણ આપવા માટે શા ઉપાયો ચોજવા જોઈએ તે સ્પષ્ટ સંસ્થાએ નક્કી કરવું જોઈએ.

બીજા કામને અભાવે કાજલ વખત દરમિયાન અલાવવામાં આવતા હાથના ઉદ્યોગો તેમજ જે ઉદ્યોગોનાં માત્ર હાથથી જ થઈ શકે તે ૧૧ કારીગરીની જરૂર હોય અને પરીણામે જેની કિંમત ગમે તેટલી હિન્દી રાખી શકાય તેવા ઉદ્યોગો આપ આપ ટકી રહેશે. પરંતુ સંઘર્ષી ચાલતા ઉદ્યોગોને લીધે હાથ ઉદ્યોગો પડી જાય એવી શક્યતા છે કે કેમ તે મુદ્દાને વિનયપૂર્વક વિચાર કરાવે વેપારી, ધારણ ઉપર હાથના ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવામાં કમીટીને વાધો નથી. રક્ષણ નીતિને પરીણામે જે ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવામાં આવે તે ઉદ્યોગોના ચાલકો તેઓના માફતા ભાવ બેઠક ઉપર ટકાવી રાખવા માટે એક સપ્તકરશે તેવા ભય રાખવાની જરૂર નથી છતાં જો તેમ થાય તો ધારણ સમા તેવી સ્થિતિને પહોંચી વળવા સમર્થ હશે. બીજા દેશોમાં આવી અકસ્માતો જોવામાં આવે છે, પણ માત્ર તેજ કારણને લઈને તેઓએ રક્ષણનીતિ છોડી દીધી નથી.

પરદેશી પેટીઓને કેવી સરતો ઉપર દેશમાં આવવા દેવી જોઈએ ?

રક્ષણનીતિને લીધે પરદેશી પેટીઓ આ દેશમાં સ્થાપવાના પ્રયત્નો થશે તે અસંભવિત નથી. પરંતુ આવી પેટીઓ આ દેશના સાધનોના ગેરવ્યાજબી રીતે લાભ ન લે તેટલા માટે કેટલીક સાવચેતી રાખવાની કમીટી સૂચના કરે છે. જે પરદેશી પેટીઓ હિન્દી ઉદ્યોગો ખીલવવા માટે કદમાં આવે તે બધીની થાપણ રૂપિયામાં જ હોવી જોઈએ; તેમની અર્ધો થાપણ હિન્દીઓએ ભરેલી અને હિન્દીઓના હાથમાં હોવી જોઈએ. તેવી જ રીતે હિન્દી સિવાયની કે જે પણ કંપનીને જો તેની થાપણના ઓછામાં ઓછા ૬૦ ટકા થાપણ હિન્દીઓએ ભરેલી અને હિન્દીઓના હાથમાં ન હોય તો કોઈ પણ બતની છૂટછાટ આપી જોઈએ નહિ. જે દેશમાં અથવા સંસ્થામાં હિન્દીઓ પ્રત્યે ત્યાંના જ વનનીઓ પ્રત્યે જેવું વર્તન અલાવવામાં આવતું હોય તેવાજ દેશ અથવા સંસ્થાની પેટીઓને હિન્દીમાં ઉદ્યોગો શરૂ કરવા દેવા જોઈએ. હિન્દી સિવાયની જે પેટીઓ રક્ષણ નીતિના લાભ લઈને હિન્દીમાં ઉદ્યોગો શરૂ કરે તેઓ પાતાની સદ્દર સ્થિતિને લીધે હિન્દીના શરૂઆતની સ્થિતિમાં હોય તેવા ઉદ્યોગોને કચરી નાખવા માટે ગેરવ્યાજબી ઉપાયો લે એ અસંભવિત છે. આ દેશમાં ઉદ્યોગો સ્થાપવાના પાતાના હકનો આવો દુરપયોગ કોઈ પણ પેટી ન કરે તે માટે સ્થાયી સંસ્થાઓ (જે સંઘર્ષ વધારે આગળ લખવામાં આવેલ છે) હમેશાં સંભાળ રાખવી જોઈએ અને આવા દરેક દાખલાની માહિતી સરકારને મજબૂત અને અસરકારક પગલાં જલદી

લેવા માટે આપવી જોઈએ. હિન્દના લાલ ખાતર ના સરકારને આવી પરદેશી પેઢીઓને હિન્દમાં ફેલાવવા બંધ કરવાની પણ ફરજ પડી પડે. જે દેશોમાં રક્ષણ નીતિ પ્રવૃત્ત કરવામાં આવી છે ત્યાં એમ અને છે કે કાચો પદાર્થ પેદા કરતા આસામીએ કાચા પદાર્થ માટે રક્ષણ માગે છે જ્યારે તે કાચો પદાર્થ વૈદ્યાર માત્ર માટે વાપરવાવાળાઓ તેવા રક્ષણની સામે ઘાય છે જેથી તેઓને તે કાચો પદાર્થ સરતો મળી શકે. આવો વિરોધ તદ્દન દૂર કરવાનું અશક્ય છે. પણ અસંભાળે આખા દેશના સમગ્ર લોકો ધ્યાનમાં લઈને આવી બાબતોનો નિર્ણય કરવો જોઈએ. જ્યારે આવો વિરોધ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે આખા દેશને સામાન્ય રીતે વધારે લાભ કષ્ટ રીતે થઈ શકશે તેનો વિચાર કરવો જોઈએ અને પછી તે બાબતનો નિર્ણય થવો જોઈએ.

વધારાની જગાત કોણ આપશે ?

સામાન્ય સંજોગો હેઠળ અને કેટલોક દાખલાઓમાં રક્ષણની નીતિ હેઠળ વધારાની જગાતનો અમુક ભાગ માત્ર વાપરવાવાળા ઉપર પડેલો. પણ જગાત ગમે તેની ઉપર પડતી હોય અને છેવટે તે ગમે તે આપતું હોય તે પણ આવી જગાતને પરીણામે દેશના હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણીથી દેશને તો એકંદરે લાભ છે. વળી કમોડીનો એવો મત છે કે માત્ર વાપરવાવાળાઓને એક જૂઠાજ વર્ગ તરીકે ગણવો એ બાજબી નથી. કોઈ પણ માણસ માત્ર માત્ર વાપરનાર નથી તેમજ કોઈ પણ વ્યક્તિ માત્ર માત્ર પેદા કરનાર નથી.

રક્ષણ નીતિને પરીણામે લાભમાં જો કોઈ વધારો થશે તો બહારનો તેમજ અંદરની હરીફાઈને પરીણામે લાભ થતી જશે. વળી હિન્દી ઉદ્યોગને કાચો માલ, બજાર અને મજુરી ભેગાવવાની ખુલ્લુતા વિગેરે જે કુદરતી લાભો મળશે તેને પરીણામે પરદેશી હરીફની સરખામણીમાં હિન્દી માલના લાભમાં ઘટાડો થશે.

રક્ષણ કેવા ઉદ્યોગોને આપવું ?

હિન્દીની મૂળ આવશ્યક ચીજ માત્ર જોઈએ—ખોરાક અને પાણી; બીજી ચીજ યોગ્ય થાયવા ધણ પ્રમાણમાં આવશ્યક છે. અને રક્ષણ આપવા માટે દરેક ચીજનો તેના ગુણ દોષનો વિચાર કરી નિર્ણય કરવો જોઈએ. દાખલા તરીકે જ્યાં સુધી ખાંડનો ઉદ્યોગ આ દેશમાં સંગીન પાયા ઉપર સ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી ખાંડ વાપરનારાઓને ખાંડ માટે વધારે લાભ આપવો પડશે એવી બીકથી ઉદ્યોગને રક્ષણ આપવાનું બંધ કરવું જોઈએ નહિ. કારણ કે જગાતને પરીણામે દેશમાં ઉદ્યોગોની સ્થાપના દેશના મોટાંમોટા જથ્થાને વધારેમાં વધારે લાભકારી થશે અને તેને પરીણામે સમગ્ર દેશનું હિત જળવાયે.

રક્ષણ નીતિની અસર.

જગાતને પરીણામે આજીવિકાના ખર્ચમાં વધારો થશે તે ચોક્કસ છે. પણ તેની અસર ઘોડા વખત માટે રહેશે અને હિન્દની પેઢીમાં સામાન્ય રીતે વધારો થતાં તે અસર ધીમે ધીમે ઘટતી જશે. પગારદારોના ત્રણ વર્ગોને તેઓના આવકમાં વધારાને લીધે કેટલા પ્રમાણમાં રાહત મળી શકશે તે હેતુ સુરક્ષિત છે. ઉદ્યોગોમાં રોકાણના પગારદારોની આવકમાં પેદાશના વધારાને લીધે અને પરીણામે તેવા કમ્પ્લેક્સ માટે વધારે મૂલ્યને લીધે જરૂર વધારો થશે. ખેતીવાડીમાં રોકાણના પગારદારો વધારે પ્રમાણમાં કાચા પદાર્થો પેદા કરશે.

માર્સેલ્સની રંગીન લઢાઆ સફાઈદાર અને મજબુત.

અને તેથી તેની કમાણી વધશે. આ મુદ્દા બાબતે રાખતાં આ દેશમાં ઉદ્યોગોમાં રોકાણેલા અને ખેતીવાડીમાં રોકાણેલા કામદારો તદ્દન અલાયેક વર્ગો નથી. અને જો તેમને અલગ પાડીને જનતામાં આવે તો પણ જ્યારે દેશના ઉદ્યોગોની ખીટવણીની લાભકારી અથવા આ દેશમાં પ્રસરેલ ત્યારે આ અને વર્ગોની આવકમાં વધારો થશે. મધ્યમ વર્ગ એટલે કે નાના વેપારીઓ પણ વેપારમાં સામાન્ય વધારાને પરીણામે પોતાની આવક વધારી શકશે. તેથી કમીટીની માન્યતા મુજબ ત્રણ વર્ગોની આવકમાં વધારો થશે અને તેને લીધે માત્ર જગતના વધારાથી આશીર્વાદના અર્થમાં જેટલો વધારો થશે હશે તેટલા પ્રમાણમાં તેઓને સહત મળશે.

રક્ષબળીતિ દેશને ઔદ્યોગિક દેશે આગળ વધેલ છે તેના અનુસરથી સિદ્ધ થાય છે કે ઔદ્યોગિક પ્રગતિ તે દેશના પરદેશ સાથેના વેપારને તેમજ દેશનો સામાન્ય આર્થિક સ્થિતિને અનુકૂળ થઈ પડે છે અને હિન્દુસ્તાન આ બાબતમાં અપવાદરૂપ નોવડે એમ માનવાનું કાંઈ પણ કારણ નથી. હિન્દુસ્તાન ઔદ્યોગિક વિકાસને પરીણામે તેનો પરદેશ સાથેના વેપાર નાશ પામશે એમ ધારી લેવાની જરૂર નથી. આખા હિન્દુ વધારે મોટા જગ્યામાં માત્ર ખરીદ કરી શકશે અને મોટા જગ્યામાં માત્ર પેદા કરવું હિન્દુસ્તાન પરદેશ ખાતે વધારે માત્ર વેચી શકશે.

ખીલ દેશ સાથે કરાર કરતી વખતે આવી જગતના સાધનનો ઉપયોગ કરવામાં કમીટી વાંધા લેતી નથી. આવા કરાર મટે પરદેશ તરફથી હિન્દુસ્તાનને જેટલી છૂટછાટ આપવામાં આવતી હોય તેટલાજ પ્રમાણમાં હિન્દુ છૂટછાટ આપવી જોઈએ; પણ આવ વખતે આ દેશની ઔદ્યોગિક ખીટવણીના લક્ષ્યો ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ.

જગતનો કેટલો વધારે વીગતવાર હોયો જોઈએ. જૂદા જૂદા ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાનો સવાલ વારંવાર તપાસવાનો જરૂરીયાત ઉપસ્થીવ થાય એમ કમીટીનું માનવું નથી; પણ કમીટીના મત મુજબ અમુક અમુક ઉદ્યોગોને કેટલા પ્રમાણમાં રક્ષણ આપવું તે નક્કી કરવા માટે દેશનાં ઔદ્યોગિક તેમજ વેપારી લાભોના પ્રતિનિધિઓની બંનેથી એક સ્થાયી સંસ્થા હોવી જોઈએ.

નિકાશ જગત.

રક્ષણ આપવાના હેતુથી કાંચા પદાર્થ ઉપર નિકાશ જગતના ખર્ચો જોઈએ નહિ. પણ જો મહિસુવ મટે આવી જગત નાખવાની ફરજ પડે તો જે ચીજોમાં આ દેશને ઇબદો (monopoly) હોય તેવીજ ચીજો ઉપર નિકાશ જગત નાખવી આધા ખોતરી ઉપર નિકાશ જગત નાખવાથી કમીટીના મત મુજબ દુષ્કાળની સ્થિતિને પહોંચી વળવાની દષ્ટિએ નેમ પાર પડશે નહિ મરણ કે બીજા દેશોમાં આ દેશની આધા ખોરાકની ચીજો મારે માગણી એટલી તીવ્ર હોય કે નિકાશ જગત છતાં પણ તે પરદેશમાં ઘસડાઈ જાય. તેથી દુષ્કાળ અથવા અછતને વખતે ત્રુટી સારે સ્તો નિકાશ ઉપર અંકુશ મૂકવાનો છે.

શહેનશાહી પસંદગી.

શહેનશાહી પસંદગીના સંબંધમાં સામાન્ય રીતે કમીટી જણાવે છે કે તેઓ શહેનશાહી પસંદગીની કાંઈ પણ બંતની નીતિની હકદહતા વિરૂદ્ધ છે કારણ કે આ દેશને પોતાના ઔદ્યોગિક લાભો પાસે તથા છેલ્લા બળવવાનો સંપૂર્ણ દક્ષ હોવો જોઈએ. હિન્દુની વેપારી સ્થિતિ એવી છે કે સામાન્ય વખતમાં તેની કુલ આવકનો હું લાગ ખોટીસ સામાન્યની અંદરના દેશોમાંથી આવે છે જ્યારે તેની નીકાશનો હું લાગ ખોટીસ સ સામાન્યની બહારના દેશોમાં જાય છે તથા શહેન-
ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે રૂ. એક આઠ, ફોટા મુંબઈ.

ચાહી પસંદગીની નીતિથી આ દેશના ઉપર માઠી અસર થશે. કારણ કે તેવી નીતિને લીધે આ દેશની તૈયાર માલની જરૂરીયાતો સારૂ ક્ષીટીશ સામ્રાજ્યના દેશો માટે આ દેશના દરવાજા ખુલ્લા રહેશે. એટલે કે આવી નીતિ હેઠળ આ દેશને પોતાની જરૂરીય તો ક્ષીટીશ સામ્રાજ્યમાંથીજ ખરીદવાની ફરજ પડશે અને તેથી આખી દુનિયામાં સસ્તામાં સસ્તી ખત્તરનો લાભ મળી શકશે નહિ. આ દેશની જગત નીતિ એવી હોવી જોઈએ કે જેથી જગત નાખીને તે પોતાના ઉદ્યોગોનું બધા દેશો સામ રક્ષણ કરી શકે તેથી શહેનશાહી પસંદગીની નીતિ આ દેશને તે દિશામાં પ્રગતિ કરવાં અટકાવશે. અત્યારે પણ ક્ષીટીશ સામ્રાજ્ય હિન્દી બજારમાં અપૂર્વ ત્યજિત લોગંબે છે. અને છેલ્લાં ઘણાં વર્ષથી એવી સ્થિતિ લે ગવતું અવ્યું છે. અને હવે જો ક્ષીટીશ સામ્રાજ્યને કાંઈ પણ વધારે પ્રમાણમાં પસંદગી આપવાનો પ્રયત્ન આ દેશ તરફથી કરવામાં આવશે તો આ દેશને ક્ષીટીશ સામ્રાજ્યના માલનું હમેશાં માટે ખત્તર કરી મૂકવાનું કમનસીબ પરીણામ આવશે. આ મુદ્દાઓ બાબતે સખતાં પણ પસંદગીનું ધોરણ અખત્યાર કરવામાં હિન્દને નુકશાન થશે. તેમજ વળી બીજા દેશો પણ હિન્દ પર વેર લેવા ખાતર હિન્દી માલ ઉપર જગત નાખશે અને પરીણામે હિન્દના નીકાશ વેપારને ઘણું ધોર પહોંચશે.

તે ઉપરાંત પસંદગીની નીતિ હેઠળ પરદેશના સરકાર માલને જેથી જગતથી દૂર સખવાના પ્રયત્નને પરીણામે તેજ માલ ચુનાઈટેડ કીંગડમ મરફત અને ક્ષીટીશ છાપ હેઠળ આયાત થવાનો ભય રહે છે. તેમજ આપણા નકાસ વેપારનો મોટો વજા હાથ કરવા ચુનાઈટેડ કીંગડમ પ્રયાસ કરશે. હિન્દી માલ વાપરનારાને અથવા તે માલ બનાવનારાને વેપારના આ કૃત્રિમ મર્ગથી કાંઈ પણ ફાયદો ભવિષ્યમાં તેમજ હાલ તુરત થશે નહિ; અને કમીટી એવો આગ્રહ કરે છે કે જો આ દેશને પોતાના જ લાભ મુખ્ય કરીને જાળવવા દેવા હોય તો શહેનશાહી પસંદગી સાધની બીનઅસર કારક રક્ષણનીતિ અદ્યક્ષ કરવાથી સરકારી મહેસુલમાં ખોટ આવશે તેમજ દેશના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાની મૂળ નેમ પણ ખર આવશે નહિ. ક્ષીટીશ માલને માટે ખત્તર ચાલુ રાખવા ખાતર અથવા તે સમકીય અખતર ખાતર આ દેશ હવે વધારે વખત પોતાના આર્થિક લાભોનો લોભ આપી શકે તેમ નથી.

સામાન્ય અવલોકન.

છેતરે આ દેશની જગત નીતિના નિર્ણય ઉપર દેશના ઘણા અગત્યના લાભો આધાર રહેલો છે એ મુદ્દા તરફ કમીટી કમીશનનું ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે. આ દેશમાં રક્ષણ માટેની માણસી કાંઈ હાલમાં ઉભી થઈ નથી. છેલ્લા ઘણા વર્ષો વધેથી જો રફ્ટી સ્થિતિમાં હિન્દના આર્થિક લાભો આવી પડેલા છે તે તૈયારથી આ દેશ સમજવા લાગ્યો છે ત્યારથી દેશમાં રક્ષણ નીતિની આવશ્યકતા જણાય છે. કમીટીનો એવો મત છે કે જો માત્ર ૨૫ વર્ષ અગાઉ રક્ષણ નીતિ અદ્યક્ષ કરવામાં આવી હોત તો દેશમાં સાધનો ઘણા મોટા પ્રમાણમાં ખીયાં હોત. વળી જો આવી નીતિ અદ્યક્ષ કરવામાં આવી હોત તો ઔદ્યોગિક હિન્દ હટાઈમાં વધારે ઉપયોગી થઈ પડ્યું હોત. પોતાની જરૂરીયાતોના સંબંધમાં આ દેશ કેટલાં બધો પરાધીન છે તે લક્ષ્યે બરાબર આપણને શીખવ્યું છે અને ભવિષ્યમાં આવે કમનસીબ પ્રસંગ ફરીથી ન બનવા પામે તે માટે જરૂરી દરેક પગલાં લેવાની આવશ્યકતા ઉપર કમીટી ખાસ બાર મૂકે છે. જો કે છેલ્લા ચોટા વખતમાં ખાનગી સાહસથી દેશમાં ઔદ્યોગિક ખીલવણી ઠીક થઈ છે તે પણ આ દેશ હાલ ઔદ્યોગિક ખીલવણીમાં એવા વળકામાંથી પસાર થાય છે કે જો આ દેશને હંમેશાને માટે પાછળ રહેવા દેવો ન હોય તો ખીલવણીની ઝડપ

વધારવી જોઈએ. લડાઈને પરીણામે આંધ્રોગિક દુનિયાએ નવા માગ અડચ કરેલ છે. જે જે દેશોએ લડાઈમાં ભાગ લીધો હતો તેઓ આ દેશનું પ્રતિ મામા આ દેશ કરના ધણા આગળ વધેલ છે. તે બધા દેશોએ આ મદદન, વિનાશક લડાઈને લીધે તેઓની થાપણનો મોટો ભાગ ખોયો છે. લડાઈમાં કરજ તરીકે લાખો પૌંડેનું તે દેશોને માથે કરજ થઈ ગયેલ છે જે ભવિષ્યની પ્રજાએ ભરી આપવું પડશે અને હિન્દને માથે પણ આવે. બોલે પડેલ છે. આ બોલને પરીણામે પંચમતા દેશો દોલત ઉપલબ્ધ કરવાના નવા માર્ગો શોધશે. તેઓ જનતાં બનશે પોતાને હાય રાખવાને અને નવાં હુથ કરવાને તનતેડ મહેનત કરશે કારણકે વધારે દોલત ઉપલબ્ધ કરી, વધારે પ્રમાણમાં માત્ર વેચી પરીણામે વધારે પૈસા એકઠા કર્યા વિનાય તેઓ પામે પોતાનું કરજ ચુકવવા અને દેશનો વહીવટ ચલાવવાનો ખર્ચ પૂરો પડવાનો બીજો માર્ગ નથી. પરીણામે આંધ્રોગિક ગરેલા વધારે ને વધારે લીમ બનશે અને જે દેશો આંધ્રોગિક પ્રવૃત્તિમાં પાછળ રહેશે તે દેશો મોટી મુશ્કેલીમાં આવી પડશે. તેથી રક્ષણ નીતિનો સવાલ હવેમાં વધારે ગંભીર અને અગત્યનો થઈ પડેલ છે. મલ તૈયાર કરનાર દેશોના આધિક ધસારા સામે આ દેશને પોતાનું રક્ષણ કરવાનો સવાલ હવે ઉપરથી થયેલ છે. અને તેથી જ આ દેશને આંધ્રોગિક ફરીફાઈમાં તદ્દન પછાત પડવા ન દેવો હોય તો આવા દસ રા સામે ટકી રહવાને માટે દેશના લોકોને પોતાને તેમજ સમગ્ર રીતે દેશની સરકારને જે જે સાધનો મળી શકે તેમ હોય તે દરેકનો ઉપયોગ કરવાનું આવશ્યક છે. અત્યાર સુધી આ દેશની જગત નીતિ યુગાદેડે ઠીંગડમના દવામાં ઘડવામાં આવેલ છે. અને આ દિનમાં ગ્રીટીય અમત્તની નામે શાનો એક દાખલો છે. હિન્દની હવેલા વિરુદ્ધ અને તેના ઉદ્દેશોને લોકો તેની ઉપર અપ્રાધિન વેપારની નીતિ લાદવામાં આવેલ છે, પોતાનાજ લલમાં પોતાનાં સાધનો ખીતવવાનો હુક તેને લોગવવા દેવામાં આવેલ નથી; અને આજે આ દેશ માત્ર કાચો પદાર્થ પેદા કરનાર અને મલ બનાવનાર દેશોના બનર વરીકેની લાચાર દશામાં આવી પડેલ છે. આજનો ઘણો ખરો અસંતોષ અને અશાંતિ આ દેશની આધિક પરાધીનતાને અભરી છે અને કમીટી એવો મક્કમ અભિપ્રાય જણાવે છે કે જ્યાં સુધી દરેક નાના મોટા દેશનો આ સામાન્ય અને તદ્દન સાદો દુષ્ટ — જે ગ્રેટબ્રિટનનાં બીજા સંસ્થનો પણ લોગવે છે — ને આ દેશને લોગવવા દેવ માં નહિ આવે ત્યાં સુધી ખરેખરી શાંતિ કે સંતોષ વ્યાપશે નહિ. કારણ કે રજદ્વારી પરધીનતા કરતાં આધિક પરાધીનતાની અમર વધારે વિપરીત અને વિનાશકારક હોય છે અને આધિક ઘાત બીજી બધી બતની ઘાતની ગરજ સારે છે.

હિન્દમાં વ્યાપારી મંડળોની જરૂર.

રાષ્ટ્રોય સંકલ્પતામાં હોવો જોઈએ; નકકર અચાજ.

(નહાના ભુતિકા)

લેખક:

ગુણાચર્યદ મૂળચંદ બાવિરી, હેડમાસ્તર, ધી શીયા મં. ધ.

આગ્રાબાન ગુ. અં. રકુત, દરિસલામ, (આફ્રિકા.)

આરમાની સુલ્તાનીના પરિવર્તનશીલ યુગમાં વ્યાપારી દૃષ્ટિએ કબુલ કરવું જોઈએ કે, બંદર ઉપરના ચહેરામાં અને રોશ્નને ઉપરના ચહેરામાં, વ્યાપારી મંડળોની આ સમય પૂરતી

ધી બોમ્બે ટાઇમ માઈ ૨૧, બેક શ્રી, ફોર્ટ મુંબઈ.

આવશ્યકતા છે. પ્રાંતનો અને રાષ્ટ્રનો મુખ્ય આધાર ખેતી, અને તે રાજ્યના વ્યાપાર ઉપર અવલમ્બિતો છે, તે તો હવે નરી આંખે જોઈ શકાય તેવું થઈ ગયું છે. તો પછી તેવા પ્રત્યેક શહેરના વ્યાપારીઓએ શા માટે આગવ્ય કરવું જોઈએ છીએ? શું હજી આંખ દિધાડી નથી? વ્યાપારની કુચી જો પુનઃ પ્રાપ્ત કરવી હોય તો, દરેકે દરેક શહેરમાં એવા મંડળોનો એકદમ સ્થાપના કરો!!!

ઘણા શહેરોમાં પુસ્તકાલયો, સમાજ, વાંદાત્મક મંડળો, રમત ગમતના વ્યાયામો તથા સ્ત્રી સમાજ વિગેરે વિગેરે હોય, પરંતુ તેની સરખામણી મુજબ વ્યાપારી મંડળો નહીં જ હોય. ખડુ તો દર લોના મંડળો Brokers' Associations કવચિત્ હોય. આ ઠીક છે. પરંતુ વ્યાપારી મંડળોની Merchants' Associations નો હવે તો પૂરેપૂરી જરૂર છે એને છેજ. શું આપ વ્યાપારી નથી? શું આપ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનું સુપ્રસિદ્ધ માસીક નથી વાંચતા? શું દેશના વાલિજનને માટે લેખોને ફાલ નથી? મંડળ હોય તો સાફ એમ લેખારા ફિલમાં નથી થતું? જો દરેકના જવાબ હકારમાં આવતા હોય તો પછી શા માટે લેખો પોતે વ્યાપારીનો મત કેળવવા તૈયાર થતા નથી? કદાચ પાછાપટો, અપમાન પામો તો પણ હિંમત ના હારી જતા!!! પણ મંડળ સ્થાપવા માટે પૂરતો શ્રમ લેજો અને સ્થપાય તેમ કરજો.

વ્યાપારી મંડળ હોય તો વ્યાપારીઓમાં સંપ થાય. એક બીજાને અહત શીખે કોઈ વેપારી ગરીબ હોય તો તેને મદદ કરી શકાય. એક બીજાના સંસાર વ્યવહારના કમકાજમાં અચેતન્ય મદદ રૂપ થઈ શકાય. હાલો વેપાર કરતાં શીખી જાય. કમીશનમાં ફાળો થાય. માદની મુળ કિંમતમાં અને વેચાણની કિંમતમાં ફાળો થાય. અને ખેતી તેમજ ગામની અને રાષ્ટ્રની અમાદી થાય. ઠીક. આ તો સંસાર વ્યવહારની અને અરસ પરસના લાલોનો વાઝ થઈ. હવે રાજકીય બાબત વરફ જરા ડોઢીયું મારીએ.

રાજાના બંદાર ભરવામાં ખેડુતો અને વેપારીઓ મુખ્ય છે અને કોઈ પણ રાષ્ટ્ર આ બે સમર્થ ભુજાભાગી, છવી-નથી શકે છે. તે ભુજાઓમાં જૈવન્ય ન હોય તો રાજ્ય પડતીમાં આવે, અને રજવની પાયમાલી થાય, તો રાજ્યે પણ આ બે પ્રાધાન્ય આત્માઓને દરેક પ્રકારની વાર્તાવિક સગવડતાઓ કરી આપવી. તે રાજ્યના સ્થાનરૂપ ગણવા ના. રાજા મહા-રાજાઓની, દેવેયુ અધિકારીઓની તેમજ અમાત્યવર્ગની ધર્યં ફર્જ છે. જો આ ધર્યં ફર્જમાંથી ચુકે, અથવા જાને આત્માઓને કષ્ટ દે, તો રાજ્યને ઘડીબર સાફ જૂઝાય પરંતુ આખરે બટા જેવું થાય, અને રાજ્યની દરેક રીતે પડતી અને બેબબરૂ થાય. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ શકાય છે કે, રાજા, રાજ્ય અધિકારી અને અમાત્ય એમ ત્રણે જણા આ બાબતમાં જવાબદાર છે અને પ્રાંતને સંતોષ અને સ્વસ્થ દેવામાં, આ ત્રિવર્ગના અધિકારી સાહેબોએ પૂરતી કાળજી ધરવવાની છે.

રાજ્યને દાણ (Customs) ની બાબતમાં કાંઈ ફેરફાર કરવા હોય તો, પ્રથમ પ્રાંતપ્રિય વ્યાપારી મંડળના પ્રતિનિધિઓનો સલાહ લે અને સંતોષથી કામ કરે.

પ્રજાને કાંઈ વ્યાપાર વિષયે, યાતો કોઈ બીજા બાબતમાં ફરીયાદ કરવી હોય તો, આ મંડળ દ્વારા ફરીયાદ કરે અને એ ફરીયાદને પૂરતો ન્યાય આપે.

શહેર સંરક્ષણ અને સુધારા આગળ પણ આજ મંડળની પેટા કમીટીએ સંલગ્ન, અને રાજ્યના મહાન મુજબ સમકાળ બળવી રાજ્યને સીધા કરે. ખુદ રાજા અધવાકોઈ અમલદાર સુદમ ગુબારા.

છત્તી પાલાસ કરેલા દસ્તાવેજ ખર્ચ કરવા કયા જગ્યા?

હોય તો, ઉક્ત મંડળ નિપૂણતાથી કામ હાથમાં લઇ તેના પ્રમાણિક નિવેડા લાવવા ચતનશીલ થાય. કોઇ બાબતમાં રાજ્યે મદદ દેવાની જરૂર હોય છતાં રાજ્ય તે બાબતમાં સુપ્રી પકડીને બેઠું હોય તો, મજબૂર મંડળ રાજ્યને તેમ કરવા નમ્ર અર્જ કરી શકે. વ્યાપારી મંડળ અને પ્રત્યક્ષ મંડળ તે એકજ ચાનમાં હોઇ શકે. કેળવણીની શાળાઓમાં પ્રત્યક્ષ કેળવણી અપાવવા માટે પણ આજ મંડળ કામ કરી શકે. બંદર ઉપર ઓપ્રીસોત્રાળા-સ્ટીમરોવાળા-રેલ્વેવાળા-દલ લો-માફ્ટીઆએ વિગેરે વિગેરે કોઇ એક રથ્યુ સત્તાનો ઉપયોગ કરે-અથવા અન્યાય કે હુકમ આદરે ન, એક વ્યાપારી કાંઇ ન કરી શકે. અને કદાચ કરવા ધારે તો સત્યાગ્રહી કે શ્રીમત કરી શકે. તેવા કટોકટીના વખતે આ મંડળ બહુ ઉપયોગી થઇ પડે, એ નિઃસંશય છે.

આપણા દેશના વ્યાપારની શું સ્થિતિ છે, ઇતર રાષ્ટ્રના વ્યાપારોની શી સ્થિતિ છે? વ્યાપારની ચરતી પડતી કેવી રીતે થાય છે? બીજા રાષ્ટ્રો માથે આપણા રાષ્ટ્રનો-આપણો વ્યાપારી-શો સમબન્ધ છે? આપણે ગુમાવાયે છીએ કે મેળવાયે છીએ? વિગેરે વિગેરે બાબતોના પાઠ પણ આવા મંડળો હોય તોજ જાણી શકાય-ખડકે શીખી પણ શકાય. અને દરેક રીતે ધન્યો રાજ્ય અને દેશ આગ્રહ થાય.

આશા રાખું છું કે, ઉપરની ન્હાનીશી ભૂમિકાનો શ્રમ અરણ્યકદન જેવો તો નહીંજ થાય, પરંતુ જે શહેરમાં એવાં મંડળો નહીં હોય ત્યાં જરૂર કાંઈક પ્રવૃત્તિ થયે.

બીજા માસીકો તેમજ અઠગાડિક પેપરોના માનનંત તંત્રીક્રમ આ લેખને પોતાના લોકપ્રિય વાણીમાં, પ્રકટ કરી ફેવ વો કરવા કૃપા કરશે અને તે વિગતથી, આ સેવકને વહેંક કરશે તેવી હિંમતે માશ ગુજરવા સાથે, ન્હાનીશી ભૂમિકા સમાપ્ત કરું છું.

અમારી માસિક નાંધ.

(૧) હિન્દની આર્થિક સ્વતંત્રતા કેટલી?

નવા સુધારા હેઠળ હિન્દુસ્તાનને આર્થિક સ્વતંત્રતા કેટલે અંશે મળેલ છે તે ચોક્કસ રીતે કહેવું મુશ્કેલ છે. આ સંબંધમાં સુધારાના સંબંધમાં નીમાએલી એન્ટ સીલેક્ટ કમીટીએ જણાવ્યું છે કે “હિન્દુસ્તાનના કારભાર ઉપર અંકુશ રાખવાની પાર્લામેન્ટની છેવટની સત્તા તેમજ શહેનશાહની નિષેધ (Veto) કરવાની સત્તા ઘટાડ્યા સિવાય હિન્દુસ્તાનને કાયદાથી આર્થિક સ્વતંત્રતા આપવાની ખાત્રી આપનારું બની શકે તેમ નથી.” તેઓએ એવો નિચાર દર્શાવેલ છે કે માત્ર એક રૂઢીને (convention) કબુલ રાખવાથી હિન્દને આર્થિક સ્વતંત્રતાની ખાત્રી આપી શકાય અને તેઓના મત મુજબ અરવી ‘રૂઢી’ સ્થાપિત થાય તે માટે જ્યારે જ્યારે ન. હિન્દી સરકાર અને હિન્દી ધારાસભા એકમત હોય ત્યારે ત્યારે બની શકે ત્યાં સુધી હિન્દી પ્રધાને તેમની વચમાં પરબું નહિ અને જ્યારે આવી દબાવગીરી કરાવે વખત આવે ત્યારે પણ સામ્રાજ્યી અંદરની કુન્ને અદા

યા બે.એ. ટાઇલ માટ ૨૧ બક આટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

કરવા સાથે સાવચેતી રાખવાં આરૂં અથવા તો આસન્નની અંદર કોઈપણ જગતી ગેઠવણમાં ધંડવંડની સરકાર ભાગીદાર હોય તે ગેઠવણ બાળવના પુરતી દંખલગીરી હોય ને બેઝબે.

અમારા મત મુજબ ઉપર દાકેલા અંકુશો સાથે હિન્દની આર્થિક સ્વતંત્રતા માત્ર નજીવી છે. આ મદદો વધારે ચોખ્ખો કરવા માટે ગયે વર્ષે કાઉન્સિલ ઓફ રેટમાં એ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસે 'હિન્દી ધારાસભાની દેખરેખ ટેકણ' હિન્દને અર્થિક સ્વતંત્રતા આપવાનો જે ઠરાવ રજૂ કર્યો હતો અને તેમાં જે સુધારો કરીને ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે ઉપરથી હિન્દને ખરેખર આર્થિક સ્વતંત્રતા નથી મળી તે ચોક્કસ જણાય છે. વ્યવહાર રીતે ખોલવાં આપણે એક શરીરું કે હિન્દ માટે માલની ખરીદીમાં, લરકરી ખચગાં, કર, જગત વિગેરે બીજી ઘણી આર્થિક બાબતોમાં અત્યાર સુધી હિન્દીઓના ગત પ્રમાણેજ ચાલવનું ના. સરકાર ચોગ્ય ધારતી નથી. અગ્રબર, ગયે વર્ષે જ્યારે સામાન્ય આપાત જગત હરૂં ટકાવી વધારીને ૧૧ ટકાની ઠરામાં આવી, અને પરીણમે લેંચાયર ના. હિન્દી સરકાર તથા હિન્દી વજર સામે ખજાનની હકુ' ત્યારે હિન્દી પ્રધાન મી. મેન્ટેગુએ જણાવ્યું હતું કે હિન્દને હવે આર્થિક સ્વતંત્રતા મળેલ છે. અને તેથી જે રફા ઉપર ના. હિન્દી સરખાર તથા હિન્દી ધારાસભા એક મત હશે તેમાં તે વચ્ચે પડયો નહિ. છતાં પણ તેવી રીતે વચ્ચે પડવાની તેને સત્તા તો છેજ તેની ના પાડી શકાયે નહિ.

આ સંઘણા સંજોગોમાં એક ઘણેજ અમલનો સવલ સ્વાભાવિક રીતે ઉપરથીત થયેલ છે કે પરદેશો સાથે યુનાઇટેડ કીંગડમને જે વેપારી કરારો હોય તેના સંબંધમાં હિન્દુસ્તાનની સ્થિતિ શું છે? આ ઉપરથી થોડા વખત પહેલાં આ એમ્બર વરકથી ના. હિન્દી સરકારને પૂછાવવામાં આવ્યું હતું કે હિન્દ સિવાયના બીજા દેશોની સરકારો સાથે ખોટીશ સરકાર જે જે વેપારી કોલકારો કર્યા હોય તેમાંના હાલમાં અમલમાં કેટલા છે અને જ્યારે હિન્દી ધારાસભા પોતાની સ્વતંત્ર સત્તાનો ઉપયોગ કરે તેવા સંજોગોમાં તેમાંથી કેટલી હિન્દને બંધનકર્તા થાય? જવાબમાં ના. સરકાર જણાવે છે કે લડાઈને લીધે પરદેશો સાથેના સંબંધમાં જે સંધિ બંધ થયેલ છે તે ભેલાં જે કરારોમાં હિન્દ ભાગીદાર હોય તેના ખોટીશ સરકાર અને પરદેશો વચ્ચેના કરારોની સંપૂર્ણ અને છેલ્લામાં છેલ્લી ટીપ તૈયાર કરવાનું કામ મુરકેલ છે. વળી તે ઉપરાંત જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જગતના સંબંધમાં મળેલી સત્તાઓનો કયે ના. હિન્દી સરકાર (ધારાસભા સહિત) એવો નિર્ણય કરે (જે બનાવ ન બનાવ જોગ છે) કે કોઈપણ અમુક દેશના માત્ર ઉપર આગ્રી વધતી જગત નાખરાની જરૂર છે તો આવો માગ લેવામાં કારની કોઈ પણ કલમ આડે આવતી હોય તે તેઓને પહેલી કાદી નખાવવાની જરૂર પડશે." આવી કલમ ના. હિન્દી સરકાર કેવી રીતે દૂર કરાવી શકશે તે સમજી શકાય તેમ નથી.

ના. હિન્દી સરકારનો આ જવાબ ઘણોજ અસંતોષકારક છે એમ કહ્યા વિના ચાલતું નથી. ના. હિન્દી સરકારને માટે આવો કરારોની નકલ તૈયાર કરવાનું શા માટે મુરકેલ થઈ પડે તે અમે સમજી શકતા નથી. વળી જે કરારો થયેલ છે તેમાં હિન્દી ધારાસભાની સંમતી લેવામાં આવેલ છે ખરી? અત્યાર સુધી આવી સંમતી લેવાનું યોગ્ય ન ધારવામાં આવ્યું હોય તો પણ હાલિથમાં આવો કોઈ પણ કરાર હિન્દી ધારાસભાની સંમતી સિવાય કરવામાં નહિ આવે એવી ખાત્રી આપવા ના. હિન્દી સરકાર તૈયાર છે ખરી? આ બધા પ્રશ્નો ઘણા અગત્યના છે અને ખાસ કરીને હાલમાં જ્યારે જગત કમીશન બેઠું છે અને તેઓ થોડા વખતમાં પોતાનો રીપોર્ટ

તેવાર કરવાનું કામ શરૂ કર્યે ત્યારે આવા કરારથી કમીશનરને તેમજ બંકેર પ્રતને વાર્ષિક કરવાની કેટલી આવશ્યકતા છે તે સહુ કોઈ સમજી શકશે. આ બાબતમાં કેમબરની કમીટી તરફથી ભલામણ કરવામાં આવેલ છે અને ના હિન્દી સરકાર આ બાબતમાં વેપારી આવકને સંપૂર્ણ સંતોષ આપશે એમ આપણે આશા રાખીશું.

(૨) નાં. હિન્દી સરકારનું નવું બજેટ.

ના. હિન્દી સરકારનું છેલ્લું બજેટ જેટલું નિરાશાજનક છે તે હું જાણતો છું. આ બજેટ ઉપર વિગતવાર ચર્ચા ના હોય તો તુરંત નહિ, ઉત્તરમાં અમે માત્ર મુખ્ય મુદ્દાઓનો જ વિચાર કરીશું. ૧૯૨૧-૨૨ ની સાલની મહેસુલ ૧૦૮ કરોડ રૂપિયા થઈ હતી જ્યારે કુલ ખર્ચ રૂ. ૧૪૨ કરોડ રૂપિયાનો થયો હતો એટલે કે કુલ રૂ. ૩૪ કરોડ રૂપિયાની ગેલતવર ખોટ ગયે વર્ષ પડી હતી. નવા વર્ષ માટે મહેસુલ ૧૧૦ કરોડની ગણવામાં આવી છે જ્યારે ખર્ચ ૧૪૨ કરોડ રૂપિયાનો અડમટવામાં આવેલ છે એટલે કે નવા વર્ષમાં પણ રૂ. ૩૨ કરોડ રૂપિયાની મોટી ખોટ ગણવામાં આવે છે. આ મોટી ખોટને પહોંચી વળવા માટે જગત તથા કરમાં મુખ્ય ફેરફાર નીચે મુજબ સૂચવવામાં આવેલા છે:—

(૧) જે જે ચીજો ઉપરની આયાત જગત હાલમાં ૧૧ ટકા છે એ વધારીને ૧૫ ટકાની કરવામાં આવેલ છે.

(૨) હિન્દી મીઠામાં ખનતા કાપડ ઉપરની એક્સાઈઝ જગત રૂ. ૬ ટકાથી વધારીને ૭ ટકાની કરવામાં આવેલ છે.

(૩) સંઆકામ લિગેર ઉપર હાલમાં રૂ. ૬ ટકાની જગત છે તે ૧૦ ટકાની કરવામાં આવેલ છે.

(૪) મેલથો.ખની ચીજો ઉપરની ૨૦ ટકાની જગતને બદલે ૩૦ ટકાની કરવામાં આવેલ છે.

(૫) ખાંડ ઉપરની જગત ૧૫ ટકાથી વધારીને ૨૫ ટકાની કરવામાં આવેલ છે.

(૬) મીઠા ઉપરની જગત મલુ દીઠ રૂ. ૧૫ રૂપિયાથી વધારી રૂ. ૨૦ રૂપિયાની કરવામાં આવેલ છે.

(૭) દીવાસળી ઉપરની જગત એસ દીઠ ૧૨ આનાથી વધારી રૂ. ૧-૮-૦ કરવામાં આવેલ છે.

(૮) ફેરાસીન ઉપર ગેલન દીઠ ૧ આનાની એક્સાઈઝ જગત નાખવામાં આવેલ છે તેમજ આયાત થતા ફેરાસીન ઉપરની જગત ૧૩ આનાથી રૂ. ૨ આનાની કરવામાં આવેલ છે.

(૯) એક પધંસા વાળાં પોસ્ટ કાર્ડના બે પધંસા કરવામાં આવેલ છે અને કાગળ ઉપરનો દર એક આનાનો કરવામાં આવેલ છે.

(૧૦) રૂ. ૩૦૦૦૦ ઉપર વાર્ષિક આવક ઉપર આયાત વેરા ૧૪ પાઈથી વધારીને ૧૫ પાઈનો કરવામાં આવેલ છે અને રૂ. ૪૦૦૦૦ થી વધારે આવક ઉપરનો વેરા ૧૬ પાઈથી વધારીને ૧૮ પાઈનો કરવામાં આવેલો છે તેમજ સુપરટેક્સ ૪ આનાને બદલે ૬ આનાનો કરવામાં આવેલ છે.

નવા વર્ષ માટેના કુલ ૧૪૨ કરોડના ખર્ચમાં ૬૨ કરોડ કરતાં વધારે રકમ લશ્કરી ખર્ચ માટે ગણવામાં આવેલ છે. લશ્કરી ખર્ચનો બોલો હવે અસહ્ય થઈ પડેલ છે અને નવા સુધારા

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ ગેંઠ ઓટ, ફોટ સુબંધ

હેઠળ પણ આ દિશામાં બિલકુલ સુધારો થઈ શકતો નથી તે ખરેખર કમનસીબ છે. જ્યાં સુધી આ ગંભીર બોલો ધણીજ મોટા પ્રમાણમાં ઓછા કરવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી દેશની આર્થિક હાલત કાળાંતરે પણ સુધરવાની આશા રાખવી મિથ્યા છે.

હિન્દીઓનો મોટો ભાગ હવે ઉલેગોને રક્ષણ આપવાની નીતિની હીમાયત કરે છે અને તે માટે આયાત જગતમાં મોટો વધારો કરવાની સૂચના કરે છે. આ દૃષ્ટિબિન્દુથી જોતાં સામાન્ય આયાત જગત ૧૧ ટકથી ૧૫ ટકાની કરી તે ફેરફાર આવકારદાયક લેખી શકાય. પણ એટલું ખાસ લક્ષમાં રાખવાનું છે કે આ વધારો કરવામાં નાનું હિન્દી સરકારનો હેતુ ઉલેગોને રક્ષણ આપવાનો નથી અને તેઓને આ વધારો કરવાની ફરજ મત્ર દેશના નાણાં સંબંધી ગંભીર મામલાને લીધેજ પડેલ છે. વળી હિન્દી મીલમાં પેદા થતા કાપડ ઉપર પણ ૪ ટકનો વધારો કરવામાં અમારા ભવ મુજબ ના. હિન્દી સરકારનો ઇનાદા લેન્ડેસાયરને સંતોષ આપવાનો છે. અમે ફિલગીર છીએ કે ગયે વર્ષે લેન્ડેસાયરે જે અલ્પદંતો ખજાણાટ કર્યા હતા અને આ વર્ષે પણ તેઓએ તેવો ખજાણાટ શરૂ કર્યાના બહુકારા આવચા લાગ્યા છે તે ખજાણાટથી દરી જઈ ના. હિન્દી સરકારે આ વખતે નમતું આપી હિન્દના કાપડના ઉલેગને મહાન અન્યાય દરેક છે. માત્ર ઉપરથી જોતાં કાપડની અચૂત જગત અને એકસ ઇંજમાં ચાર ટકાનો સરખો વધારો કર્યો લાગે છે પણ જરા વિચાર કરતાં જણશે કે પહેલાં બંનેની વચ્ચેનું પ્રમાણ લગભગ ૧૦૦ અને ૨૧ નું હતું તે હવે ૧૦૦ અને ૫૦ નું થયેલ છે, એટલે આ વધારાને લીધે હિન્દના ઉલેગને વધારે નુકસાન પડેલ્યશે. સાંચા કામ ઉપરથી જગતમાં ૩૦૦ ટકાનો વધારો પણ અચોક્કસ છે એમ અમારું માનવું છે. જો આ જગતને લીધે આ દેશમાં સાંચાકામ બનાવવાનો હોય ગ ખીલી શકે તેમ હોય તો આ ભારે વધારા સામે અમારે કાંઈ દહેવાનું નથી પણ જો તેની વડી નહોય તો આ વધારો અમે ઓછાથી જાણી શકતા નથી. તેથી ઉત્કટ દેશના ઉલેગો પ્રગતિ કરતાં અટકશે. મીઠા ઉપરના કરના વધારાનો બોલો ગરીબ વર્ગને માટે અસહ્ય થઈ પડશે તેમજ ફેરોસીન જેવી હંમેશાં વધારાની ચીજ ઉપરની જગતથી પણ ગરીબ લોકો હેરાન થશે. ટપાતના દરમાં વધારો કરવાનું અમારા ભવ બિલકુલ ઇચ્છવા જોગ નથી અને આપણે આશા રાખીશું કે આ વધારો ધારાસભા બહાલ રાખશે નહિ.

છેવટે અમે એટલુંજ જણાવીશું કે સુધારાને અંગે દેશના કારભારનો અર્થ ઘણો વધી પડેલ છે અને તેમાં અસરકારક કાપડપની આવશ્યકતા છે. જ્યાં સુધી આવી કાપડપ કરવામાં નહિ આવે તેમજ જ્યાં સુધી આખા બજેટના દરેક મથાળાને વડી ધારાસભાના સંપૂર્ણ અંકુશ હેઠળ મૂકવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી દેશની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ દિન પ્રતિદિન વધારે અગત્યની જશે. હાલ તુરત તો આટલી ચર્ચા બસ થશે.

(૩) ક્રીટનમાં મજૂરી:-

ઉપરા ઉપરી જુદા જુદા ઉલેગોમાં હડતાલ પડતી હોવાને લીધે ક્રીટનની સ્થિતિ ઘણી કઠોરી થઈ પડેલ છે. હલ્લા થોડા વખતથી જોકે બેકારોની સંખ્યામાં ઘટાટો થયેલ છે અને 'વેપારનું' સવિધ પણ સુધારા ઉપર જણાય છે છતાં નજીકના સત્તરમાં વહાણના ઉલેગમાં

અથવા તેા ઇજનેરીના ઉદ્યોગમાં હંડવાલ પડે તેા તેને લીધે સુધરતી જતી સ્થિતિ પાછી બગડે એવો ભય રાખવામાં આવે છે. ઇંગ્લેન્ડની મળેલા છેલ્લા સમાચાર ઉપરથી જણાય છે કે જાન્યુઆરીની ૨૪ મી તારીખે એમર માલુસ, સ્વિસ તથા છેકરગ્યોની સંખ્યા ૧૯૧૫૨૮૨ ની હતી તે ૩૧ મી જાન્યુઆરીને દિવસે ધરીને ૧૯૦૪૩૦૦ ની રકમ હતી, એટલે કે એક અડવાડીઆમાં તે સંખ્યામાં ૧૦૮૮૨ નો ઘટાડો થયો હતો. આ પ્રમાણે છેલ્લા થોડા વખતથી સુધારો થતો જાય છે. ઇજનેરીના ઉદ્યોગમાં જે ઝગડો હોયો થયો છે તે મૂડીવાળાઓ અને મજૂરો વચ્ચે નથી પણ મજૂરો અને તેમના ઉપરીઓ વચ્ચે છે. જ્યારે વહાણના ઉદ્યોગમાં ઝગડો વધારે જ લીર છે. લંડન ઇન્ડિયાન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોર્ટ દર અઠવાડીએ બાજુવિકાના અર્થમાં થયેલા વધાન પેટે શી. ૨૬ ૬ પેન્સનું જે બોનસ અપાવે છે તે બંધ કરવા માટે મૂડીવાળાઓ માગણી કરે છે. કારણ કે પેદાશની કિંમત બજાર ભાવની નજીક લાવવા મટે આ ખામ જરૂરું છે. વહાણ બધર વાળાઓ આ બોનસ બંધ કરવાની તરફેણમાં એવી દલીલ રજુ કરે છે કે જે જે જગ્યા ઉપર દેશમાં વહાણ બાંધવાનું કામ ચાલે છે તેમાં માત્ર ૨૮ ટકા જગ્યા ઉપર હાલ કામ આગળ વધે છે. ૧૬ ટકા જગ્યા ઉપરના વહાણોનાં કામ બંધ કરવામાં આવેલ છે અને ૫૬ ટકા જગ્યા કામને અણાવે નકામી પડે છે. આ સ્થિતિ વહાણ બાંધવાના અર્થમાં થયેલ બેહુલ વધારાને આભારી છે. ઇન્ડિયાન વહાણ બાંધવાવાળાઓના પંગાર ૧૯૦૮ ની સાલના પગારની સરખામણીમાં ૧૩૫ થી ૨૬૩ ટકા વધારે છે અને આ ઉદ્યોગને લગતાં વજાગતાં કેટલાંક મજૂર મંડળોમાંથી અર્ધી સંખ્યા બેતાર છે. મજૂરોના કાર્યવાહકોએ પહેલાં કાંઇ પણ ઘટાડો માન્ય રાખવા ના પાડી હતી પણ છેવટે તેઓએ પેતાના સભાસદોની સાથે સંતલસ કરવાનું મંજુર કર્યું હતું પણ મજૂરોએ બહુમતીથી મૂડીવાળાઓની આ માગણી ઠણુક કરી નથી. પરાંખામે તે ઉદ્યોગમાં હંડવાલ પડે અવા ચિન્હો જણાય છે.

(૪) હિન્દુસ્તાનની બેન્કો:-

હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૨૦ની સાલમા દરેક ધરાવતી બેન્કોના કામકાજને લગતા આંકડા ના. સરકાર તરફથી હાવમાં બહાર પડવામાં આવેલ છે. છેલ્લાં દસ વર્ષ ઇન્ડિયાન બેન્કોના ડીપોઝીટોમાં આશ્ચર્યકારક વધારો થયેલ છે એટલે હિન્દીઓ પેમા ધરમાં સુધરી રાખે છે એવો જે આશ્ચર્ય તેઓ સાથે લાંબા વખતથી મૂકવામાં આવે છે તે કેટલેક અંશે દૂર થયેલ છે એમ અમારું માનવું છે. મહાન વિગ્રહ પહેલાં વેપાર વણજમાં હિન્દીઓનું જેટલું નહું રોકાએલું હતું તેમાં તથા બાદ સગીન વધારો થયેલ છે. ત્રણે વર્ગની બેન્કોમાં ૧૯૧૧ નો વાતમાં કુલ ડીપોઝીટો દર કરોડ રૂપિયા હતા તે વર્ષીને ૧૯૨૦ માં ૨૭૫ કરોડ રૂપિયા સુધી પહોંચેલ છે જે ૧૫૫ ટકાનો વધારો બતાવે છે. કુલ ડીપોઝીટોમાં જૂઠા જૂઠા વર્ષોની બેન્કોનો ફાળો નોંધે મુજબ હતો. પ્રેસીડેન્સી બેન્કો ૩૭ ટકા, એક્સચેન્જ બેન્કો ૩૨ ટકા, હિન્દી એન્ડેટ રોક બેન્કો ૩૧ ટકા. પ્રેસીડેન્સી બેન્કોમાં વર્ષ આખરે રોકડ પુરાંત તેઓના ડીપોઝીટોના ૩૦ ટકા જેટલી, જે એક્સચેન્જ બેન્કો હિન્દમાં વધારે કામકાજ કરે છે તેઓની રોકડ પુરાંત ૩૦ ટકા જેટલી અને જે એક્સચેન્જ બેન્કો વધારે કામકાજ હિન્દ બહાર કરે છે તેઓની રોકડ પુરાંત ૫૮ ટકા જેટલી હતી. હિન્દી એન્ડેટ રોક બેન્કોમાં ૫,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા કરતાં વધારે ચાંપણ અને અનામત વાળી બેન્કોમાં વર્ષની આખરે રોકડ પુરાંત તેઓના ડીપોઝીટોના ૨૩ ટકા જેટલી અને તેથી થોડી માપણ વાળી બેન્કોની રોકડ પુરાંત ૧૮ ટકા જેટલી હતી.

ધી બોન્ડે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક સીટ, ક્રેટ, મુંબઇ.

એકરચેન્જ બેન્કો:-

વર્ષ ૧૯૨૧ના કામ કરતી ૧૫ એકરચેન્જ બેન્કોની પગાર થએલી થાપણ અને અનામત ૬ પૌંડ જેટલી હતી જ્યારે હિન્દુસ્તાનમાં તેઓની ડીપોઝીટો ૯૫ ટકા અને રોકડ પુરાંત ૨૫ ટકા હતી. આ ઉપરથી માલમ પડે છે કે જે એકરચેન્જ બેન્કો આ દેશમાં વધારે કામકાજ કરે છે તેઓનાં ડીપોઝીટો પરદેશની શાખાઓ અથવા એજન્સીઓનાં ડીપોઝીટો કરતાં છ ગણાં હતાં.

હિન્દી જોઇન્ટ સ્ટોક બેન્કો:-

વર્ષ ૧૯૨૧ના પદ બેન્કો તરફથી વીજતો પૂરી પાડવામાં આવી હતી જેઓની પગાર થએલી થાપણ તથા અનામત રૂ. ૧૦૦૦૦૦ અથવા તે ઉપરાંત હતી અને જેઓને ૩૦૦ શાખાઓ અથવા એજન્સીઓ હતી. આ શાખાઓ ખાસ કરીને પંજાબ અને સંયુક્ત પ્રાંતોમાં આવેલી છે. ૧૯૨૦માં આ બેન્કોની કુલ પગાર થએલી થાપણ તથા અનામત રૂ. ૧૧૯૪ લાખ, ડીપોઝીટો ૭૩૪૮ લાખ, અને રોકડ પુરાંત રૂ. ૧૬૭૩ લાખ હતી. આખા હેવાલમાં ખાસ સંતોષાતરક મુદ્દો એ છે કે ૧૯૧૪માં ૪૨ બેન્કો ભાંગી હતી તેને બાદે ૧૯૨૦માં માત્ર ૩ બેન્કો નાદાર થઇ હતી. આ ત્રણે બેન્કો સંયુક્ત પ્રાંતમાં જ હતી. જો ૧૯૧૩ની સરખામણી નાદાર થએલી બેન્કોની ટીપ આપણે તપાસીશું તે માલમ પડશે કે ઘણે બધે જે બેન્કોની થાપણ નાના પ્રમાણમાં પગાર થએલ હતી તેઓ નાદાર થઇ હતી. આ ઉપરથી માત્ર સંગીન પાયા ઉપરજ બેન્કો કાઢનાતું 'કેટલું' આવરક છે તે સમજશે.

આ સંબંધમાં થોડા વખત અગાઉ સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાની વાર્ષિક સામાન્ય સભાના પ્રમુખ તરીકે એ. મી. ફીશર શેકનાએ દર્શાવેલા વિચારોનું ટુંકમાં અવલોકન કરવાનું અમે જ્યાજળી ધારીએ છીએ. તેઓએ જણાવ્યું તેમ આ દેશમાં બેન્કોનું કામકાજ હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં છે. ઇંગ્લીશ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા ઉપરાંત હિન્દુસ્તાનમાં પોતાની વડી ઓફીસ હોય તેની ૧૫ જોઇન્ટ સ્ટોક બેન્કો છે. હિન્દુસ્તાનમાં કામકાજ કરતી લગભગ ૧૫ એકરચેન્જ બેન્કોની વડી ઓફીસો હિન્દ બહાર છે. આખા દેશમાં ૧૨૧૭ની સાલમાં કુલ ૩૫૬ બેન્કો તથા ૧૧ શાખાઓ હતી જ્યારે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં તેની સંખ્યા ૨૮૬૧૩, યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ૬૩૫૭ (૧૯૧૮માં) જાપાનમાં ૫૮૭૪ (૧૯૧૬) અને કેનેડામાં ૩૩૨૭ હતી.

બેન્કમાં જલ્દીક ડીપોઝીટ.

આ દેશમાં ૩૧૫૦ લાખની વસ્તીમાં બેન્કોમાં ડીપોઝીટોની રકમ કુલ ૧૨૦૦ લાખ પૌંડ છે એટલે મલુમત દીક ૭ શી. ૮ પે. અથવા ૩૧. ૫૫ છે, જ્યારે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ૪૬૦ લાખની વસ્તીમાં બેન્કની ડીપોઝીટો ૨૩૫૫૦ લાખ પૌંડ એટલે કે મલુમત દીક ૪૮ પૌંડ છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં જલ્દીક બેન્કમાં ડીપોઝીટ પૌંડ ૫૭ ૧૪ રી. છે, જ્યારે જાપાનમાં આ આંકડો જલ્દીક ૧૦ પૌંડનો છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો હિન્ડમાં બેન્કમાં દર ૧ રૂપિયાની ડીપોઝીટના પ્રમાણમાં જાપાનમાં ૨૮ રૂપિયા, ઇંગ્લંડના રૂ. ૧૨૫, અને અમેરીકામાં રૂ. ૧૫૦ ડીપોઝીટ હોય છે. આ ઉપરાંત બીજા દેશોની સરખામણી કરતાં આપણને માલમ પડે છે કે હિન્ડમાં દર એક રૂપિયાની ડીપોઝીટના પ્રમાણમાં કેનેડામાં ૧૩૭ રૂપિયા, અને ઓસ્ટ્રેલીયામાં ૨૦૪ રૂપિયા ડીપોઝીટ છે. આ બધા આંકડા ઉપરથી એટલું તો ખુલ્લું દેખાય છે કે આ દેશમાં બેન્કોનું કામકાજ હજી ઘણું પછાત છે અને તેને સંગીન રીતે આગળ વધારવાની ઘણીજ આવરકતા છે.

હાથી પોલીસી ફરેલા દેખવે રોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

ચેમ્બરનો વિભાગ.

(૧) કમીટીની સલાહો.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક ખાસ સલા મંગળવાર વા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ને રોજ સાંજના ૫-૩૦ કલાક (૨ટા. ટા.) મળી હતી જ વેળા ન. ચે બજાવેલા ગૃહસ્થો દ્વારા રૂ. ૬૦૦.

શેક પુરોચિતમદાસ દાકોરદાસ (પ્રમુખ)

શેક હમીરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

,, મનમોહનદાસ રામજી.

,, એન. એમ. મલુનદાર.

ઓ. શેક લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

,, સુરજી મુળાજી ખટ્ટક.

સર વીરદાસ ડી. ઠાકરજી.

,, ગીરજશંકર બી. ત્રિવેદી.

શેક મોતીલાલ કાનજી.

,, વાલચંદ હીરાચંદ.

,, મોતીલાલ વલ્લભજી.

,, માવજી ગોવિંદજી શે.

,, કાજલ ઈશ્વરીમ રહીમજીવલ.

,, જમનાદાસ દે. રાઠાદાસ.

,, બી. એફ. મદન.

ઇન્ડિઅન ક્રીકલ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી જે સલાહોની યદી જવાબ સાફ કમીટી તરફ મોકલવામાં આવી હતી તે પર વીચાર કરી તેમાં જણાવેલા મુખ્ય મુદ્દાઓ ઉપર ઠપા પ્રકારના જવાબ આપવા તેનું પોરણ નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ આયત જકાત:—આ સંબંધમાં હરેક ચીજ ઉપર આયત જકાત નાખવી તથા બુદ્ધિ બુદ્ધિ ચીજ ઉપર જક વતુ પ્રમાણ નક્કી કરવામાં ખાસ સંલેગો ધ્યાનમાં લેવા એ મતલબની મતલમજી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ નીકાસ જકાત:—આ સંબંધમાં એવી મતલમજી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો કે હાલુસ્થાનના ઉદ્યોગના વકાલુને સારૂ બીજાક નીકાસ જકાત ન નાખવી. પણ જો સરકારને નાખવા બીડને લીધે નીકાસ જકાત નાખવાની જરૂર જણાય તો તે એવી ચીજ ઉપર નાખવી કે જે ચીજોમાં હાલુસ્થાનની " મોનાપોલી " હોય.

૩ ઇમ્પ્રોવીઝેડ પ્રેક્ષક:—આ યોજનાની વિરુદ્ધ મત દર્શાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઉપર જણાવેલા મુદ્દા નક્કી કર્યા બાદ લીગતવાર કમીટી તરફથી લખ્યું પેચાર કરવા સાફ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સળ કમીટી નીમવામાં આવો હતો તથા તે સળ કમીટી

તરફથી જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવે તેની નકલો સેક્રેટરીએ કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવીને શનીવાર તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરીને રોજ કમીટીની ખાસ સભા બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ.)

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મણુમદાર.

બદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

એસ. એમ. મણુમદાર.

એ. સેક્રેટરી.

પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

પ્રમુખ

ધી ઈન્ડીઅન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન ઓફ બુરોની કમીટીની એક ખાસ સભા શનીવાર તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રોજ સાંજના ૫-૩૦ કલાકે (સા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ દ્વારા હતો.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ.)

શેઠ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

,, હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશી.

,, એન. એમ. મણુમદાર.

,, મોતીલાલ કાનજી.

,, જમનાદાસ વસાજી મનજી.

,, મોતીલાલ વલ્લભજી.

,, મુસારજી મુખારાજ ખટાકે.

,, ફાજલ ઇબ્રાહીમ રફીમતુલ્લા.

,, મહમદભાઈ હાજીભાઈ લાલજી.

,, બી. એફ. માદન.

,, માવજી ગોવિંદજી શેઠ.

૧ તા. ૧૦-૧-૨૨ અને ૭-૨-૨૨ ને રોજ મળેલી કમીટીની મીનીટ પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ જકતને લગતા કમીશન ઉપર મોકલવા સાડુ એસોસિએશન લેખી જુમાનીનો જે ખરડો સબ કમીટી તરફથી તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતા તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

કમીટીના પ્રેસિડન્ટ—આ ઉપર શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે પોતાની અંગત લેખી જુમાનીમાં જે વલણ લીધું હતું તે વલણ ઉપર કમીટીની લેખી જુમાનીમાં ખરડામાં વ્યાજબી ફેરફાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. ખરડાની આખરે જકતને લગતા સામાન્ય વીચારો દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. તેમાં ના. સરકારની હાલ સુધીની જકતને લગતી રાજનીતી રૂઢવ લેન્ડે-શાયરના સ્વાર્થ સાધવામાંજ મદદરૂપ થઇ છે, એ મતલબનું લખાણ ઉમેરવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ બંને સુધારા ચોક્કસ શરૂઆતમાં ગોઠવાને ખરડાની નકલ ટેરીફ કમીશનના સેક્રેટરી ઉપર મોકલી આપવાની એ પ્રમુખને સત્તા આપવામાં આવી હતી.

એસોસિએશન તરફથી કમીશન આગળ રૂબરૂમાં જુમાની આપવા સાડુ એ. પ્રમુખ તથા કમીટીના બે સભાસદોની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ચેમ્બરના કાયદા પ્રાપ્ત નં. ૨૫ ની ક્રમે કમીટીના પાંચ સભાસદ કેમ્બોજ કરવાના સંબંધમાં વીચાર કરવાં નીચે જણાવેલા પાંચ ગૃહસ્થાની નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ રેવાશંકર જગજીવન.

શેઠ મધુસદાસ વસનજી ખીમજી.

„ મનુ કુબેદર.

„ વેલજી લખમશી નપુ.

„ એસ. આર. બમનજી.

આદ સભા બંધ રા થઈ હતી.

એસ. એમ મણુમદાર.

પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

એ. સેકેટરી.

પ્રમુખ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા ૧૪મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રોજ સાંજના ૫-૩૦ ઠંડાકે (૨૫. ૮૫) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ. (પ્રમુખ)

શેઠ બી. એફ. માદન

„ લાલજી નારણજી

„ એન. એમ. મણુમદાર

„ મોતીલાલ ઠાનજી

„ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

„ ગીતજીશંકર બી. ત્રિવેદી

„ ફાજલ હાજીમ રહીમતુલ્લા

„ એસ. આર. બમનજી

શરૂઆતમાં મે. પ્રમુખે ક્રીડીશ મંથાનોના સેકેટરી મી. ચરચોવે તા ૨૭મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રોજ લંડનમાં જે ભાષણ કર્યું હતું તે વરફ કમીટીનું લક્ષ્ય જે ચ્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે ક્રીડીશ ઇન્ડિઆ કે લોનીઅલ મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન વરફથી વડા પ્રધાન ઉપર તાર મુકવામાં આવનાર છે તે આપણી ચેમ્બરે પણ તેમાં સામેલ થઈ વારથી ના. ક્રીડીશ સરકારનું લક્ષ્ય જે ચ્યું છે એ આ બાગત બેન્કોન્ડા ઉપર નહોતી છતાં પણ અગત્યની હોવાથી સર્વાનુમતે ને પર વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો અને શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ક્રીડીશ ઇન્ડિઅન કોલોનીઅલ મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશનના પચ્ચ પ્રમુખ હોઈ તેઓએ અને એસોસિએશનના પ્રમુખ હરીકે પ્રધાન પર તાર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો વળા વારનો જે ખરડો તેઓ તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. ચેમ્બરની કમીટીની સભાનો વખત મે. પ્રમુખને ચાનુકુળ નહીં હોવાથી તે બદલવાના સંબંધમાં વીચાર કરવા તે બાબત એજેન્ડા ઉપર લાવીને તે પર વીચાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩. ચેમ્બર તરફથી જાકાતને લગતા કમીશન આગળ લેખી જુલાની મોકલવાનો ખરડો જે કમીટીની બાગલી મીનિંગમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો નેમાં સવાલ ૧૮ માંમાં થોડાક ફેરફાર સુચવવામાં આવ્યો હતો જે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. ત્યાર બાદ બેન્કોન્ડામાં જણાવેલી બાગતોમાંથી નીચે જણાવેલી બાબતો ઉપર વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ધી બોર્ડે ટાઉલ માટ રૂ૧ ફ્રેંક સીટ, ફોટ સંબંધ.

૧. મેસર્સ યુનીલાલ હરીલાલ તરફથી ચેમ્બરમાં સંભાસદ તરીકે દાખલ થવાને અરજી આવેલી હતી જે રાખેલા મુજબ બેલંટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. સ્કુટીનીઅર તરીકે શેઠ ગીરમરાજ કર બી. ત્રીવેદીની નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલંટ મ.ટેના હીવસો મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેઢીઓ તરફથી ચેમ્બરના સભાસદ તરીકે રાજીનામાં આવેલાં હતા જે કમીટી આગળ રજુ થતાં તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ મેશર્સ પ્રાગજી સુરજીની કું.

૪ શેઠ શામજી વંદ્રાવન

૨ ,, સુરજી ગોધુના કું.

૫ ,, યુનીલાલ સાકળચંદ

૩ ,, ઠાન્વીલાલ જયન્વીલાલની કું.

૬ ,, જમનાદાસ કાનજી

૩. કામદાર વગને લગતી નીચે જણાવેલી ત્રણ ખાખતો ઉપર ના. સરકાર તરફથી પત્રો આવ્યા હતા તે પર વીચાર કરતાં તેને લગવા પેપરો શેઠ કાજીલાલ ઇશ્વારીમ રહીમજીદલા તથા શેઠ કાનજી દારાદાસ પર ખરડા તૈયાર કરવા સારું મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. તેઓને બે કોઇ ખાખ ગૃહસ્થોની મદદની જરૂર હોય તો તેવા ગૃહસ્થોને સબ કમીટી ઉપર કોમ્પોઝ્ટ કરવાની સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ

૨ વર્કમેન્સ પ્રીય એન્ડ કોન્ડેક્ટ એક્ટ

૩ પબલીક એમ્પ્લોયમેન્ટ એજન્સીના સંબંધમાં વોર્શીંગટન ખાતે મળેલી લેબર કોન્ફરન્સ-
માં ભાગલેખી ઉપર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય.

૪ ના. મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી પી. એન્ડ એ. કંપનીના કોન્ડેક્ટ બાબે જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સબ-કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ.)

,, બી. એફ. માદન.

,, એસ. આર. બખતજી.

૫. પરદેશમાં ક્રીટીશ ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સની સ્થાપના તથા બંધારણ વીગેરેના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી ચેમ્બરનો અભીપ્રાય પુછાવવામાં આવ્યો હતો. આ પત્ર પર વીચાર કરતાં મે. પ્રમુખે તે પત્ર પર વીચાર કરી એક ખરડો તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. બ્રહ્મચર્ય અને શેઠકંડુઓમાં કરવામાં આવેલા વધારાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં બેંગ્લોર્ પાર્ટીકુલરનાં સેક્રેટરી તરફથી ખુલાસાનો પત્ર આવ્યો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ સંબંધમાં શેઠ વસનજી હાલાઈ વંકુયા જે પત્ર આવેલો હતો તે પત્ર સંબંધમાં વા. ૧૦ મી બાન્યુઆરને રાજ મળેલી

મેટેબીક શીલિંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

કમીટીએ એવો ઠરાવ પસાર કરેલો હતો કે એ પત્ર નવી કમીટી આગળ રજુ કરવો. આ ઠરાવની રૂએ એ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતા સેક્રેટરી તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે શેઠ હાલ-ધને પોર્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી મળેલા પત્રની નકલ મોકલી આપવામાં આવી છે. તેના જળખમાં તેમના તરફથી ફરીથી પત્ર નહીં આવવાથી તેમના પ્રથમ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭. ના. મુંબઈ સરકારના જનરલ ખાતા તરફથી કેટ પેસેન્જર કમીટીએ કરેલી બલામણો ઉપર ચેંગમરને અણીઆય પુછાવવામાં આવ્યો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરવા સારૂ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સળ-કમીટી નોમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧. શેઠ એસ. આર. બમનજી.

૩. શેઠ જીવરાજ ગોકલદાસ નેણુમી.

૨. „ માવજી ગોર્ગીદજી.

૪. „ મતુ સુભેદાર.

આ ગૃહસ્થોને જો જરૂર જણાય તો ખીલ સભાસદો સબ કમીટી ઉપર ઠેકાણે ૧૮ કરવાની સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. શેઠ કાજલ ઇશ્વરદાસ રહીમતુલ્લા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં પોર્ટ ટ્રસ્ટના પ્રમુખ રત્ના ઉપર જવાના હોવાથી તેની જગા પર કોઈ ખીલ અમલદાર હોવાની નં મળ્યું કરવાની ચેંગમરે માગણી કરવી એમ સૂચના કરેલી હતી. તેમજ ટેટલાક નેટીઓની નંદ એપ્રીલ મહીનામાં પુરી થતી હોવાથી પોર્ટ ટ્રસ્ટના બધાં રજુ બાંધે પણ કમીટીનું ધ્યાન એવું હતું. પત્ર પર વીચાર કરવાં નના પ્રથમ ભાગની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા પાછલા ભાગના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકારનું કમીટીના પ્રથમ પત્રવ્યવહાર તરફ લક્ષ્ય એ ગા ગૃહની સી-પાલીટીને જેવી રીતે હાલ પ્રતીનીધીત્વ મળે છે તે પ્રમાણે ચાલ ચલાક ચેંગમરને પણ એક પ્રતીનીધી પોર્ટ ટ્રસ્ટ ઉપર મોકલવાનો હક મળવો એમ મતલબનો. પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ કમીટીની અધુરી રહેલી સભા શનીવાર તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ને રોજ સાંજના ત્રણ કલાકે (૨૯. ટા.) બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

—:૦:—

(૨) ચેંગમરની વાર્ષિક સામાન્ય સભા.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેંગમર એન્ડ પુરોની ચૌદમી વાર્ષિક સામાન્ય સભા શનીવાર તા. ૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ ને રોજ સાંજના ૩ (૨૯. ટા.) કલાકે ચેંગમરનો એપ્રીલમાં શેઠ લાલજી નારણજીના પ્રમુખ પદ હેઠળ મળી હતી જે વેળા સભાસદોએ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી.

શરૂઆતમાં સેક્રેટરીએ સભા બોલાવનારો સકસેલર વાંચી સંજાળાવ્યો હતો. ત્યાર બાદ ૧૯૨૦-૨૧ ની સાલનો (એપ્રિલ કે સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૦ થી ડીસેમ્બર ૧૯૨૧ સુધીના) ચેંગમરની કમીટીના કામકાજનો હેરાલ તથા વપાસેલા હીસાબનું સરવૈયું બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત કરવાં સરવૈયો, પ્રથમ શેઠ લાલજી નારણજીએ નીચે પ્રમાણે બાવલ ર્યું હતું:—

ધી બેન્ક ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

આગે આપણી સમક્ષ ગત સવા વર્ષમાં આપની નીમીટ્ટી કમીટીએ જે કામકાજ કરેલું છે તેનો છાપેલા હેવાલ સેક્રેટરી તરફથી આપને દેરવામાં આવ્યો છે. જેનાથી બધી વીગત આપના જાણવામાં આવી હશે. એ રીપોર્ટ તથા અર્ચીવ્સ સરવાયું પસાર કરવાની દરખાસ્ત રજુ કરતાં પહેલાં રીપોર્ટમાંથી કેટલીક અગત્યની જાણતો ઉપર આપનો વધારે વખત ન લેતાં માત્ર ટુંકમાં વીવેચન કરવાની રજા લઉં છું.

હુડીઆમણ તથા ચલણને લગતી રાજનીતિ:—આ સંબંધમાં આપણી ચેમ્બર જરૂરીઆતને વખતે અને જ્યારે કમીટીને યોગ્ય જણાયું ત્યારે ચોતાના વીચારે ના. સરકાર પાસે રજુ કર્યો છે અને તે જાળવત સર વીક્ટલેસ ઠાકરસીએ વડી ધારાસભામાં ફરીથી રજુ કરી જાગૃત કરી છે તેને માટે તેઓને ધન્યવાદ થટે છે અને આપણે જોઈને હીલગીર છીએ કે આ સવાલના સંબંધમાં તપાસ કરવાને એક કમીટી નીમવાની તેઓની દરખાસ્ત ઉડી ગઈ છે. આ સવાલના ઉપર આપની કમીટીએ જે વીચારો દર્શાવ્યા છે તેનો સાર એટલોજ છે કે ના. સરકારે હુડીઆમણનો બે શીર્ડીંગનો દર ઠરાવવાનો જે કાયદો પસાર કર્યો છે તે કાયદો જનતી ત્વારએ રદ કરવો. જોકે આ. સર હેલીએ એવી આજ્ઞા આપી છે કે તે કાયદાના આશર નીચે હીંદી વજર હુડીઆમણની રાજનીતિમાં કાંઈ પણ લાભ લેશે નહીં તોપણ મારે આ રથને ખુલ્લું કહેવું જોઈએ કે તેવો કાયદો ધારાપેથી ઉપર રહેવો જોઈએ નહીં. સરકારી સલાસદે બચાવમાં જોવું કહેલું છે કે હુનીયાના સર્વે ભાગોમાં કેટલાક અનીયાર્થ સંજોગોને લઈને હુડીઆમણનો મામલો બહુજ વીકટ થઈ પડ્યો છે અને તેને પરીણમે આપણા દેશને પણ લોગવનું પડ્યું છે. તે કહેવું ગમે તો બ્યાજળી પણ હોય તો પણ હીંદી વજરના હાયમાં કાયદાથી જે શીર્ડીંગ પર હુડીઆમણ લઈ જવાનો સત્તા બીલકુલ રહેવી જોઈએ નહીં. અને તેવી સત્તા હશે. ત્યાં સુધી બ્યાપારી કોમનો વીશ્વાસ હુડીઆમણની રાજનીતિમાં જરા પણ બેસશે નહીં. ચલણની બાબતમાં એક કેટલાક નાજારાઓના અભીપ્રાય રૂપાનું ચલણ ફરીથી શરૂ કરવાની તરફેણમાં છે પરંતુ હું માનું છું કે વધુમત સોનાના સીક્કા અને સોનાનું ચલણ ચાલુ રાખવાની નીતિ તરફ છે.

સર વીક્ટલેસે હીંદની સોનાની અત્રામત લંડનમાં રાખવાની ભુલ લેરી રાજનીતિ સારો જે ધુનંદરે કર્યો છે તે જાળવ તરફ આપણી ચેમ્બરે પણ એકઠી વધુ વજાત ના. સરકારનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે અને હું આશા રાખું છું કે બ્યાપારી પ્રજાના મત ઉપર ધ્યાન આપી હીંદને હીસાબે સોનાની જે અત્રામત ઇંગ્લાંડમાં પડી રહે છે તે વાકીદે હીંદમાં લાવવામાં આવશે.

રેલ્વે ફીનેન્સ કમીટીનો રીપોર્ટ:—રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ ગયા વર્ષની આખરે બહાર પડ્યો જેમાં રેલ્વે બજેટ અને રેલ્વે ફીનેન્સ આખા દેશના બજેટથી કેવળ બ્યાપારી ધોરણ ઉપર સરવાયાના રૂપમાં અલગ તિયર કરવાની આપણી ચેમ્બરે રેલ્વે કમીટી પાસે દરખાસ્ત રજુ કરેલી હતી અને તે દરખાસ્ત રેલ્વે કમીટીએ સર્વાનુમતે સ્વીકારી હતી અને તે મુજબ ચોતાના રીપોર્ટમાં ના. સરકારને બલામણ કરી હતી તેમ છતાં પણ રેલ્વે ફીનેન્સ કમીટી ઠલકંતામાં બેસવામાં આવી અને તેમાં ફીનેન્સ ચેમ્બર સર હેલીએ જે હકીકતો કમીટી સમક્ષ રજુ કરી હશે તેનો હેવાલ આપણી આગળ નથી તો પણ તેઓએ જે હકીકતો રજુ કરી તે પરથી કમીટીએ સર્વાનુમતે રેલ્વે બજેટ જુદું ન પાડતા.

મેટલીક શીલાંગથી લીડીંગનો આરો યોલો છે.

ભલામણ કરેલી છે. અને તેમાં કારણ એમ જણાવવામાં આવે છે કે રેલ્વેની પેદાશનો મોટો જથ્થો જો સરકારના હાથમાંથી નીકળી જાય તો બજેટમાં મોટો ખાડો પડે પણ તે ભીતિ હું માન્ય કરી શકતો નથી કારણ કે તે દલીલમાં બે બાબતો રપજ કરવામાં આવતી નથી. એક બાબત એ છે કે રેલ્વેની જે ચોખ્ખી પેદાશ થાય તે બધી પેદાશ રેલ્વેના વીસ્તારમાં વાપરવી. હું તે માગણી સાથે મળતો થતો નથી. બીજી માગણી એની છે કે રેલ્વેનું જુદું બજેટ રાખી જુદું સરવાળું કઠાડી તેના ઉપર પાંચથી છ ટકાની વધે ચણી કરી તે રકમ ના. સરકારે રોકેલી મોટી થાપણને પેટ વ્યાજ તરીકે આપવી અને વધારે નફો થાય તો તે રેલ્વેનો વીસ્તાર કરવામાં વાપરવો. હું આ મતને મળતો છું. અને હું માનું છું કે હાલ જે પદ્ધતિ ચાલે છે તે પદ્ધતિ વ્યાપારી નીચમથી વિરુદ્ધ છે. જેવી કે કેટલીક રકમો જમા બાનુએ “કેપીટલ એકાઉન્ટમાં” મીલકત તરીકે નોંધા-
એલી હોય તે મીલકત એક રીતે જોતાં કીમત વગરનીજ હોય. રેલ્વેનો કારભાર જુદા પાતા મારફત ચલાવવામાં આવે તો રેલ્વેનો વીસ્તાર કરવાની જ્યારે જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે તે રેલ્વે નફાકારક નીવડશે કે નહીં તે પહેલાંથી તપાસી તેના ઉપર કેટલો નફો પેદા થઈ શકશે તે સ્પષ્ટ-
જાનો વીચાર કરીને તે રેલ્વેને માટે ખાસ લોન ઉભી કરવામાં કંઈ પણ અડચણ નહોતી નહીં. હું આશા રાખું છું કે ના. સરકાર આ બાબતમાં ફરીથી વીચાર કરી રેલ્વે બજેટ અને રેલ્વે ડીનેન્સ આખા દેશના બજેટ અને ડીનેન્સમાંથી અલાદુ પાડી એક અલગ બંહેપારી સાહુસ તરીકે કામ કરશે. જ્યારે આપણે રેલ્વેના વીધય ઉપર છીએ ત્યારે મારે એટલું કહેવું જોઈએ કે રેલ્વેના ઘરો એટલા બધા હારે નહીં હોવા જોઈએ કે જેથી દેશના વ્યાપારને હાનિ પહોંચે અને દેશના વ્યાપારની આબાદીને લોગે રેલ્વે ખાતાના નફા મોટા બતાવાય.

ના. સરકાર તરફથી માલની ખરીદી:—આ બાબતની અંદર જે કમીટી નીમા-
ચેલી હતી તે કમીટીમાં હું એક સભાસદ હતો અને ન કમીટીની બહુમતીએ જે ભલામણો કરી
છે તે ભલામણોને બાનુપર રાખીને ના સરકારે લઘુમતી (કે જે લઘુમતી હોતી વજીરના એક
અમલદાર અને અહીંની સરકારના એક અમલદારની બનેલી હતી) જેવી લઘુમતીના રીપોર્ટ
ઉપર પગલાં લીધાં છે અને તેમાંના એક અમલદારની વીજાવતની અંદર માલ ખરીદવાના કામના
હોદ્દા ઉપર નીગણું કરવામાં આવી છે. બહુમતીમાં રેલ્વે, મીલીટરી, પબ્લીક વર્ક્સ ડીપાર્ટમેન્ટ,
મંથ્રેલ પેટ્રોલના પ્રતીનિધીઓ તથા જે હાજરીમાં હતા. તેઓના બહુમતને બાનુ પર મંત્રી
વડી ધારાસભા પાસે આ બાબત રજુ કર્યા વગર લઘુમતીની ભલામણો ઉપર કામચલાઉ ગમત
કરવામાં આવ્યો છે તે જોઈને મને ઘણી દીલગીરી થાય છે. હું આશા રાખું છું કે જે ભલા-
મણો આપણી ચેમ્બરની કમીટીએ પણ ફરીથી કરેલી છે તેના ઉપર તાકીદે ધ્યાન આપી તે
ભલામણો અમલમાં મુકવામાં આવશે અને તેથી હીન્ડો થતો ગેરબનસાઈ અટકાવવામાં આવશે.

રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ:—આ રીપોર્ટ થોડાજ વખત ઉપર બહાર પાડવામાં આવ્યો
છે કે જે કમીટીમાં શેઠ પુરૂષે સમઘાસ ઠાકેરડ સે ઘણાજ સમયનો ભેગ આપી અને ટ્રમ
લઈ સારી સેવા બજાવી છે. મુખ્ય સચાલ રેલ્વે વીરુદ્ધ કંપની ગેનેરેમેન્ટનો છે અને તે બાબતમાં
સર વીલીયમ એકવર્થ જેના રેલ્વેની બાબતોમાં પ્રતીજ્ઞ ગુરુશ્ચનો મત શેઠ પુરૂષે સમઘાસ મેળવી
શક્યા છે અને આપણે આશા રાખીશું કે તે રીપોર્ટનો ભલામણો ઉપર બનવી તરતથી
આપણી સરકાર પગલાં લઈ ઘણા વખતની દેશની માગણી પર તાકીદે ધ્યાન આપશે.

આ વર્ષનું ટેરીફ કમીશન:—આપના જાણવામાં છે કે હાલ જાહેરને લગતું કમીશન આ બાંહેધરિયા ઉપર પ્રવાસ કરી રહ્યું છે, અને બધા ઇલાકાઓમાં જઈ જુદા જુદા વીચારે એકઠા કરે છે. થોડા સમયમાં તેઓ મુંબઈ આવી પહોંચશે ત્યારે આપણી ચેમ્બર પોતાના વીચાર રજૂ કરશે અને તેનાં શુભ પરીણામ આવશે એમ આપણે આશા રાખીશું. આ અગત્યના સવાલમાં કમીશન ઉપર એક ચુનંદા હિંદી નરને પ્રમુખપદ પર નીમવાને સાફ આપનો કમીટીએ ઘણા આશ્રયપૂર્વક સરકારને અરજ કરેલી હતી અને તે અરજ માન્ય રાખી ના. સરકારે આપણી ચેમ્બરના તથા હિંદીના પ્રસીદ્ધ બાહોશ નર સર દંપ્રાહીમ રહીમતુલ્લાને પ્રમુખપદ આપ્યું છે. હાલ તે બાબતમાં વધારે વીવેચન કરવું આવશ્યક નથી.

બેંકીંગ ઇન્સ્યુરન્સ અને શીપીંગ:—કોઈ પણ દેશની આર્થિક સ્થિતિનો ખ્યાલ કરવાને જ્યારે સમય આવે છે ત્યારે ત્રણ સલાહ મુખ્ય નજર આગળ આવે છે.

૧ બેંકીંગ

૨ ઇન્સ્યુરન્સ

૩ શીપીંગ અને માલ લાવ લઈ જવાનાં સાધનો.

પહેલી બાબતમાં આપણે જાણ્યે છીએ કે કમ્પીરીઅલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા કે જે આપણે દેશની બેંક કહી શકીએ તેના કબજે ના. સરકાર અને તેમને પસંદ પડતી વ્યક્તિઓનોજ. તે બેંકે પોતાની પ્રવૃત્તિઓ હુડીઅમણના વીવધમાં કરતી કે નહી તેના નીચું કરવાનું કામ પણ સરકારના હાથમાં. આપણા દેશમાં પરદેશી બેંકો આજે છલોછલ વધીવટ કરી ડીપોઝીટો લે અને તેના પર આપણી સરકારને જરાપણ અંકુશ જોવામાં આવતો નથી તેમજ આ દેશના ડીપોઝીટોની સલામતી માટે કોઈ પણ હાજર ના. સરકાર લેતી જોવામાં આવતી નથી. પોસ્ટાલ સેવિસ, જાપાનીઝ ડચ વીગેરે બેંકો આ દેશમાં આવી વધીવટ કરે પણ તેના પર આ દેશનો કાબુ બીલકુલ નથી. જ્યારે આપણી બેંકો ગમે તેટલી થાપણ સાથે અને ગમે તેટલી વગ ધરાવીને લંડનમાં જો સ્થાપના કરે તો ત્યાં પણ આપણી સાથે પહોંચવટ કરવાને અને આપણને સગવડ આપવાની સાફ ના પાડવામાં આવે એટલું જ નહી પણ તેની પ્રગતિમાં અનેક વધે નાખવામાં આવે. આવી સ્થિતિ જો આપણા કાઝાજની કાજખાનીમાં જોવામાં આવે તો અન્ય દેશોમાં આપણી બેંકો વરંદ સારા અને નય થી વર્તનની તો આશા રી રાખવી?

જે દેશો અન્યોઅન્ય સરખી રીતે વર્તે નહી તે દેશોની બેંકો વરંદ આપણી સરકારે તેવીજ વલણ અપ ત્યારે કાંઈ જાન્ય.

ઇન્સ્યુરન્સ:—પરદેશી કંપનીઓ અહીંથી હોરેટો કંપીઆનું કામ લઈ જાય તેઓની ઉપર આપણી સરકારની જામોનગીરીમાં કોઈ પણ રકમ રોકવાની ફરજ નથી. તેઓએ માથે લીધેલાં જોખનાની વીમતો આપણની તેઓના ઉપર ફરજ નથી અને નુકશાન થાય તો તે વખતે તે કંપનીઓએ આ દેશમાં લીધેલાં જોખમોની ભરપાઈ કરવા માટે તેઓ પાસે પુરતાં સાધનો છે કે કેમ તેની પણ ના. સરકાર વરંદથી ચેકસાઈ રાખવામાં આવતી નથી. જો અમેરીકામાં જયેક તો પહેલાં તે દેશનાં નાણાંમાં તે દેશની જામોનગીરીઓમાં વસારે મોટી રકમ રોકવા પડશે ત્યાર બાદ તે દેશના કોઈ પણ અંગેને વમારે નીમવો પડશે અને ત્યારેજ તમે નાં કામ કરી શકશો.

મેટેલાક શાલીંગની ઈજાજન સારી અમલ કે

સ્પેનમાં જોયો તો રપેનીશ કંપનીની મારફતેજ પરદેશી કંપની કામ કરી શકશે. ત્યારે હિંદુ સ્થાનમાં પરદેશી કંપનીઓને કામ કરવામાં જરા પણ અગવડ નથી એટલુંજ નહીં પણ દરેક અગવડ કરી આપવામાં આરે છે અને તેમના પર કંઈ પણ બાપને જોઈએ તે નથી. આ બાબત ધારાસભામાં લાવી હું આશા રાખું છું કે કોઈ પણ સહાસદ તુરંત પગલા લેશે.

શીર્ષોગ:—આ સંબંધમાં પણ નેરોડું તો આપણા દેશના પૈત્રાથી કમી થયેલી કોરોડાની યાપણની કંપનીઓને આપણાજ દેશમાં આપણાજ દરીઆમાં પરદેશી કંપની દરીકું કરી હુબાડી દેવાની તજવીજ કરશે તો તેને કોઈ પણ રીતે કાયદાનો બાધ નથી. એટલુંજ નહીં પણ આપણી સરકાર પરદેશી કંપનીઓને માલ લાવ લઈજા કરવાનું કામ દેશી કંપનીઓને પુછ્યા વગર આપી દે છે તે મારી જાણની વાત છે અને તે જોડ આપણે ધણા દીનગીર છીએ. આ બાબત પણ ધારાસભામાં લાવવા યોગ્ય છે.

બજેટ:—ઘેડા વખતમાં બજેટ બહાર પડશે. સામાન્ય માન્યતા એવી છે કે બજેટમાં સલ્લો ખાડો પડવાની વક્રી છે અને તેથી ચાલી ઉપર જકાત નાંખવામાં આવશે. હું આશા રાખું છું કે આપણી ચેમ્બરના મુળથી જણાવવામાં આવેલા અભીપ્રાય મુજબ કીમતી ધાતુના વેપાર ઉપર ના. સરકાર તરફથી અંકુશ મુકવામાં આવશે નહીં. બજેટનો ખાડો આવક વધારીને પુરવાના કરતાં મીલીટરી ખર્ચ કમી કરીને તે ખાડો ભરો. ધાન્ય નહીં તે મતલબની કોશીશ જ્યાં સુધી કરવામાં આવશે નહીં ત્યાં સુધી ના. સરકારને નાણા સીઃ કાયમ રહેવાની બીજા દેશોમાં મીલીટરી પાછળ દૂકન ૨૦ થી ૨૫ ટકા ખર્ચ થાયતું ગણાય છે ત્યારે આપણે કમલાગ્યે ના. સરકાર ૫૦ થી વધારે ટકા જેટલું ખર્ચ પણ પુરતું માનતી નથી. હું આશા રાખું છું કે બજેટની દરેક રકમ ઉપર મત આપવાનો જે ઠાવ ધારાસભાએ પસાર કર્યો છે તે પર ના. વાઇસરોય ઘટલું લક્ષ આપશે.

સરથો, હવે આ વીરેચન બંધ કરતા રીપોર્ટ હેઠળના વર્ષમાં તે વર્ષની કમીગ્રીમાં જો. ચેક યુનીલાલ મહેતાની જે ખોટ પડી છે તે તરફ આપણુ ક્યાન ખેડું છું. તેઓ ના. સુબાઇ સરકારના પ્રધાન તરીકે નીમાએલા હોઇ આપણી કમીગ્રી તેમની કીમતી સેવાનો લાલ લઈ શકી નથી. ફક્ત સંતોવની વાત એટલોજ છે કે તેઓ હજી પણ આપણા પ્રતીનીધી તરીકે સુબાઇની ધારાસભામાં છે અને આપણે આશા રાખીએ છીએ કે તેઓ પરાજી રીતે પણ ચેમ્બરની સેવા બજાવી આપણને આભારી કરશે.

આપણા કાયમના સેક્રેટરી મી. મહેતા જેઓ હાલ લંડનમાં છે તેઓ યુરોપના મુખ્ય વેપારી મધ્યકોની ચેમ્બરોની મુલાકાત લઇ માર્ચ આખર આ તરફ આવવાની વક્રી છે અને તેઓના રીપોર્ટ કમીગ્રી આગળ રજુ થયા બાદ હું આશા રાખું છું કે ચેમ્બરમાં ધણાજ અગત્યના સુધારા અમલમાં મુકવાનો પ્રસંગ આવશે.

હું માર્ચ બાથજી સમાપ્ત કરું તે પહેલાં હાલના સંજોગો ઉપર મારા વીચાર રજુ કરું છું. હિંદની બહારની એટલે કે મુખ્યત્વે કરીને પાશ્ચાત્ય દેશોની પ્રવૃત્તિઓને તમે ગમે તો સ્થળ સંસ્કૃતિનું નામ આપો પણ મારે કહેવું જોઈએ કે તેઓ કુદરતની શક્તીઓ ઉપર દિન પ્રતીદિન વધારે ને વધારે કાબુ નેજાતતા જાય છે અને ઉત્તતિ માટે અનેકરૂપી

સાધનો વધારતા જાય છે. એવે સમયે કોઈ પણ દેશ ઉદ્યોગિક તથા વ્યાપારિક ઉત્પત્તિ વગર ટકી શકે નહીં તેો પછી આપણે પ્રાચીન સંસ્કારવાળો દેશ કેમ રહી શકશે! હું ભવીષ્યના ઉંડાણમાં નજર નાખવા નથી માગતો. પણ એટલું નક્કી છે કે એ નવી સંસ્કૃતી લાંબે કાળે પણ નાશ પામવાની આશા નથી તેો પછી હુનીઆના દેશે સાથે ઉલોગ અને વ્યાપાર દ્વારા સમાગમમાં આવવા છતાં આપણે હાલ એ દરજ્જે છીએ ત્યાં રહેવું વ્યાજબી ન ગણાય કે ત્યાંથી પાછું પગલું હટવું એ આપણને ન પોસાય. આજ વર્ષે થયાં છુંદગી નભાવવા માટે જે વીચક્ત આદ્યે આવે છે તેનું આ તો માત્ર એક સ્વરૂપ છે એમાં આપણું કર્તવ્ય એ છે કે માણસમાં કે તેની આસપાસના સંબંધોમાં જે ગ્રાહ્ય હોય તેને ખીલવવું. એમાં જેની ઝડપ વધારે હશે તે ક્ષણે અને જે મજબુત હશે તે જીવશે તથા જે માણસ જાતના ભદ્રામાં મદદ કરવાની ક્ષમ્ય પ્રત્યે એદરકાર રહેશે તે અંતે નાસ્તીપાસ થશે.

હુનીયાની દોહલવને નાશ કરનારી લડાઈએ આપણને પણ એવી મંદીમાં નાખી લીધા છે કે જેનો પાર પામી શકાય તેમ નથી. પણ તે મંદીને લીધે હુનીયાના દેશોની પ્રજાએ ફરીથી દોહલવાન થવને માટે તથા પોતાને માથેથી કરજ ઉતારવાને માટે નવા પ્રદેશો શોધવાને પ્રેરાશે. એમની જેટલી શક્તિ હશે તે બધી એકત્ર કરીને આપણા ઉપર હુમલો લાવશે. આ પ્રમાણે દહેવામાં મારો. હેતુ એ છે કે હિંદની નૈતીક તથા આર્થીક ઉત્પત્તિ માટે જેમને કાળજી હોય તેવી સર્વે વ્યક્તિઓ પોતાના મજ્જીય વીમારો બાબતે પર રાખીને આ દેશના અગત્યના આર્થીક લાભો સંભાળવા માટે એકત્ર થાય. તમે ગમે તેમ કહો પણ “દોહલ એ એક શક્તિ છે” અને ગરીબાઈ એ તો ફક્ત ઉદાસીન વૃત્તિવાળા મનુષ્યોનું જ સૂત્ર છે કે મનુષ્યોને દ્રવ્યના પાશમાં જવાનો બીલકુલ મોહ થતો નથી હું આશા રાખું છું કે મારા કહેવાનો ખોટો અર્થ નહીં થાય. ખીજા જે જે સ્વદેશ ભક્તો છે તેમના જેટલોજ રાજકીય સ્વતંત્રતાનો હું હીમાયતી છું. હિંદની રાજકીય ઉત્પત્તિ સાધવા માટે જેઓ આજે પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તેમની તરફ હું હીલસાજ અને માન ધરાવું છું. હું એમ પણ માનું છું કે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વેપારીઓએ પણ રાજકીય ઉત્પત્તિના કાર્યમાં મદદ કરવી જોઈએ. પણ તે સાથે મને લાગે છે કે રાજકીય ઉત્પત્તિના કાર્યો માટે શ્રમ લેનારાઓની સહાનુભુતી વેપારીઓ તથા ઉદ્યોગવાળાઓ પ્રત્યે પણ હોવી જોઈએ. કેમકે રાજકીય ઉત્પત્તિ અને આર્થીક ઉત્પત્તિ તે બંનેને જુદી પાડી શકાય તેમ નથી. અમે અમારાં હોતમાં રહીને ઉપર જણાવેલી બંને પ્રકારની ઉત્પત્તિ માટે અમારાથી જનતો પ્રયત્ન કર્યો છે-કરીએ છીએ અને કરીશું. એ પ્રમાણે જ દરેક વ્યક્તિને આશય હોવો જોઈએ. અને હું આશ્ચર્યકર્તા છું છું કે આ એમને માત્ર હીંમત વેપારી વર્ગ તરફથી જ નહીં પણ રાષ્ટ્રીય સમ્યક્તાથી પાસેથી પણ તેમજ દરેક દેશ હિતચીત્કાર પાસેથી સંપૂર્ણ સહાય ગેળવવાને હકદાર છે. શું દેશનો રાજવહીવટ સુધારવા માટેની લડતમાં આપણે સહાય આપી નથી? પરદેશો તરફના આર્થીક બંધનોમાંથી દેશને છોડાવવા માટેની લડતમાં આપણે ભાગ નથી લીધો? આપણી આર્થીક ઉત્પત્તિની આડે આવે એવા રાજકીય લેહલાવ સામે આપણે આપણા સ્વતંત્ર ગર્ભાગ્રાંય નથી દર્શાવ્યો? દેશનું દ્રવ્ય ઉત્પત્ત કરવામાં, વધારવામાં અથવા તેનું સંરક્ષણ કરવામાં કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ માટેની વ્યવહારુ મુશ્કેલીઓવાળી યોજના હોય તેો તેને આપણે ખરા અંતઃકલ્પથી ટેકો મળ્યો નથી? દરેક વ્યક્તિ પોતે હાથે કતિલા તથા હાથે મજૂલા સુવરનાં કપડાં પહેરે એવો જે સ્વાગ્રહના સિદ્ધાન્તને ટેકો આપવાવાળો કાર્યક્રમ મહાત્મા ગાંધીએ દેશને સાડી યોગ્ય છે તેને માટે મને માન છે એમ હું ખુલા દીવે કબુલ કરું છું. અરી સ્વદેશીની હીલચાલની આ એક બાબત છે. એ કાર્યમાં દરેક વેપારીઓ થોડે થોડે અંશે

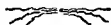
મેટલીક રીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે?

પોતપોતાના ક્ષેત્રમાં કાળો આપેજ. મને તો લાગે છે કે રાજકીય ઉત્તતિ માટે જેટલી જરૂર છે તેટલી જરૂર ઉદ્યોગીક ઉત્તતિ માટે પણ છે. જે લોકો રાજદારી ઉત્તતિનું કામ કરવા માટે વધારે લાયક હોય તે કામ તેઓ ભલે કરે અને આપણે એક શહેરી તરીકેની ઉંચી અને મામાન્ય દરજ્જે બજારવી તેઓને આપણી સહાનુભૂતિ આપીશું. પણ જે કાર્યોથી મમાજ છીનવી લેવાઈ જાય, જુદા જુદા વર્ગો છુટા પડી જાય; જેથી મનુષ્યના વૃત્તિઓ નીરંકુશ બને અને સમાજ એક સંપત્તિ કામ કરવાને અશક્ત બને એવાં કાર્યોને હું જુદાં પાડું છું. તેવાં કાર્યો કેાઈ અસુક મત્તના રાજદારીઓ કરે અગર તો સરકાર કરે તો પણ તે કાર્યો માટે મને ખીલકુલ દીલસોણ નથી. દરેક વ્યક્તિને બોલાવતી તથા મંડળોમાં બળવાની સ્વતંત્રતા હોવી જોઈએ અને એ હુકમની રીમાયતમાં બધાએ ઉભા રહેવું જોઈએ. પણ તે સાથે હું એમ પણ માનું છું કે શાન્તિ અને રિધર સંજોગો રીવાય પ્રગતિ અશક્ય છે. અને જો પ્રગતિ અગર તો ઘણીજ ત્વરિત પ્રગતિ કરવાનો જો આપણે આશય હોય તો જે જે હીલચાલો આપણને ઉત્તતિના માર્ગમાં આગળ વધતાં અટકાવતી હોય તેને દરેક સમજી વ્યક્તિએ વળોડી ફાડાવી જોઈએ. એટલું લક્ષમાં રાખવાનું છે કે સરકાર તેમજ રાજદારીઓ વ્યાજબી ઠપકામાંથી પોતાની જાતને મુક્ત કરી શકે નહીં અથવા તો તે તરફ બેઠકાર રહી શકે નહીં. હું આપ સર્વને આર્થિક અને રાજદારી લાણી વચેતું સમતોલપણ જાળવી રાખવાને વીનવું છું આ બેમાંથી એક પણ અશ્વને માછળ પાડી બીજાને આપૂક મારી આગળ દોડાવતા નહીં કારણ કે તેમ કરવ થી રક્ષની ગતિ અટકી જશે. ખરો માર્ગ તો એજ છે કે લગભગ બરાબર સરખી રાખી બંને અશ્વને સરખી ઝડપથી દોરવા કે જેથી રક્ષનો વેગ ત્વરિત થાય. કોઇ પણ અશ્વને તે શ્રમીત ધણ ધરતી પર ઢળે ત્યાં સુધી પરાણા મારતા નહીં અને આપણી ચેમ્પરને સાફ કરીએ તો અશ્વની લગભગ એટલી કાળુમાં ન રાખતા કે જેથી કરીને આપણી ધારેલી મુમાફરી પાર પડી ન શકે. એટલું યાદ રાખવાનું છે કે આર્થિક અને રાજદારી સ્વતંત્રતાનું કામ સ્વરાજ્ય મળતાજ પુરું થશે નહીં. એ સ્વતંત્રતાનાં દ્વાર બંધારે ખુલશે ત્યારે આપણા પ્રમુદીય જીવનની માત્ર શરૂઆતજ હશે. તે વખતે જે મુશકેલીઓ તથા જે જરૂરીયાતો ઉભી થશે તેનો ખ્યાલ કરવાનો છે અને ત્યારેજ માત્ર ઉત્તતિનો ખરો માર્ગ હાથ આવ્યો છે એમ કહી શકાશે. અને તેવે પ્રસંગેજ આપણને એક બીજાની સહાનુભૂતિ તથા ટેમની વધારે જરૂર પડશે કારણ કે તેવીજ સહાનુભૂતિથી દેશની આખાી થશે. મારે આપને વીનંતી કરવાની છે કે ઉપર જણાવેલા ભવીષ્યનો સમય તરફ તમારી સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટી નાખો અને સમજી લેશો કે તે પ્રમંગે આપણે એક બીજા સાથે બાઈચારાના મંગળથી એક બીજાને મહુકાર કરવાનો પ્રમંગ આવશે માટે મારે આપને હાલ એટલીજ વીનંતી કરવાની છે કે તે સમયને માટે આપ સર્વે આપની શક્તિ જાળવી રાખો અને તે દરમિયાન આપની શક્તિનો મીથાવાદમાં ખર્ચ નહીં કરી નાખો કારણ કે એ પ્રકારના અરસ પરસના મીથાવાદથી દેશના હીવને હાની પહોંચે છે અને દેશના દ્રવ્યને ઉપદ્ર કરનારા તેમજ તેની ઉંઘેચણી કરનારા દરેક સાધનોને પક્ષાઘાત થતો જાય છે. જો તેઓની પ્રવૃત્તિઓ મંદ પડી જાય તો પછી તે દેશને શા અર્થની? આપણે બધા શાન્તિ અને પ્રગતિ ઇચ્છીએ છીએ પણ પ્રગતિ વિના શાન્તિ અશક્ય છે અને શાન્તિ વિના પ્રગતિ અશક્ય છે. અને આ એકજ સૂત્રની બંને જાણ્યો સરકાર તેમજ રાજદારીઓ લક્ષમાં રાખે એમ હું ઇચ્છું છું. એક વખતે તેઓ જો આ સૂત્ર સમજી જશે તો આપણે રસ્તો સરળ થશે. હું ફક્ત સંપ અને શાન્તિ, અને પ્રગતિનો હીમાયતી છું એકને ભોગે બીજાની પ્રામિ

નીબંધ છે. અને જો આપણે જે ઉજળા બચીધ્યની આશા રાખીએ છીએ તેમાં આપણી પ્રગતી માટે કાંઈ સફાનુભૂતીની જરૂર પડશે એમ જો આત્રી થતી હોય તો હું ચીનવું છું કે આપણે દરેકે નજીવા મતલેદો દુર રાખી એકમ થવું જોડએ કે જેને પરીણામેજ આપણો દેશ આગળ વધી શકશે. આ પંથમાંજ આપણો મોક્ષ છે.

છેવટે આપ સઘળાઓએ પોતાના અંગત અભીપ્રાયો ગમે તેમ હોય તેમ છતાં પણ જે શાન્તિ જાળવી મને સફાનુભૂતી આપી છે તે સારું હું આપ સર્વનો આભાર માનું છું. તેમજ કમી-ટીના સભાસદોએ તઓની સમક્ષ રચુ થતાં દરેક પ્રશ્નો ઉપર પોતાનો અંતઃકર્ણપૂર્વક ટેકો આપીને મને જે છેલ્લાં ૧૫ માસમાં કીમતી મદદ કરી છે તે માટે તેઓનો તથા સેક્રેટરી તથા સ્ટાફ પણ જે પોતાની ફરજ અદા કરી છે તે સઘળાનો આ સ્થળે આભાર માનું છું.

બાદ રીપોર્ટ તથા તેમાં જણાવેલો હીસાબ મંજૂર કરવાની દરખાસ્ત આપની સમક્ષ રચુ કરી બેની જવાની રજા લઉં છું.

શેઠ હંસરાજ આગળ ઠાકરસીએ રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની દરખાસ્તને ટેકો આપતા જન વ્યૂ કે પ્રમુખ સાહેબે કરેલા ભાષણ પછી મારે કાંઈ કહેવાનું રહેતું નથી. કેટલાક સવાલોના અંબંધમાં સભાસદો વચ્ચે કેટલાક મતફેર છતાં કમીટીએ હંમેશાં દરેક બાબતમાં પોતાનો પ્રમાણિત અભિપ્રય આપ્યો હતો. કમીટીના સઘળા સભાસદો વિદ્યાસપાત્ર છે અને તેઓ જે કાંઈ કાગે તે ચેમ્બરના લાભમાજ કરશે. આટલું બોલી હું આ દરખાસ્તને ટેકો આપું છું.

શેઠ એસ. આર. બમનજીએ વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે “તેના અને વહાણના ઉદ્યોગનં લગતી કમીટીમાં ના. સરકારે મી. ભુવા નામના એક અકુશળી નીમણુક કરી હતી. એ અકુશળ આ બાબતનો કાંઈપણ અનુભવ ધરાવતો નથી. હું ઇંગ્લંડ હતો ત્યારે મેં જણાવ્યું હતું કે મી. ભુવાને હિન્દમાં કોઈ બોલાવવું નથી. મેં કમીટી સમક્ષ હિન્દ સાથે સંબંધ ધરાવતી સ્ટીમર કંપનીઓ મારફત દરેક બારકસ ઉપર બે ત્રણ હિન્દીઓને તાલીમ આપવાની બેઠવણ કરવા સૂચવ્યું હતું. મેં કમીટીના બંધારણ સામે વાંધો લીધો હતો.”

ઇમ્પીનીઅલ બેન્કમાં મોરા અમલદારોને ખેડા પગારો આપવામાં આવે છે તે સામે પણ તેઓએ કેટલીક ટીકા કરી હતી. વિલાયતી કંપનીઓ પાસેથી હાલમાં આવક વેરા લેવામાં આવતો નથી તે સાથે તેઓએ સખત વાંધો દર્શાવ્યો હતો અને આ વર્ષે બજેટમાં મારે ખેડા આવવાની વધી હેતુથી તે ખેડા વિલાયતી કંપનીઓ પાસેથી આવક વેરા લઇને પૂરી કરવાની તેઓએ સૂચના કરી હતી.

ત્યાર બાદ હિન્દી ચલણના સંબંધમાં સર વિકલદાસ ઠાકરસીએ વડી ધારા સભામાં જે ઠરાવ રચુ કર્યો હતો તે માટે તેમને ધન્યવાદ આપ્યો હતો અને તે બાબે થોડું વિવેચન કર્યો બાદ વડી ધારા સભા ઉપરના આપણી ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ શેઠ મનમોહનદાસ રામજીએ સર વિકલદાસના ઠરાવની વિરુદ્ધ મત આપ્યો છે માટે શેઠ બમનજીએ દિલગીરી દર્શાવી હતી.

શેઠ મનમોહનદાસે ખુલાસો કરવાં જણાવ્યું કે હાલનો સમય કમીટી નીમવા માટે અનુકૂળ નથી એવા મારો પ્રમાણિક મન હોવાથી મેં તે ઠરાવની વિરુદ્ધમાં મત આપ્યો હતો.

મારસેદસની રંગીન લાડીએ સફાઈ દાર અને મજબુત.

ધારો કે કમીટી નીમવાની દરખાસ્ત પસાર થાય અને મીં. બમનજીએ હાથમૂકા જણાવ્યું તેમ મીં. ભુવા જેવા અહરથોની તેમાં નીમણીક થાય તો ઉત્કર્ષ દેશને તુકશાન થાય. સર વિઠલદાસે કહ્યું કમીટી નીમવા માટેનીજ દરખાસ્ત કરી હતી. પણ જો તેઓ હુંડીઆમણનો દર બદલવાની દરખાસ્ત લાગ્યા હતા તો હું મારો મત નંની તરફેણમાંજ આપત, વળી સર વિઠલદાસે પોતાનો દરખાસ્ત સપ્ટેમ્બર માસમા મોકલી આપી હતી એટલે ચેમ્બરને જો દરખાસ્ત ઉપર વિચાર કરવા માટે ચાર મહિના મળ્યા હતા છતાં પણ કમીટી તરફથી તેમને કાંઈ પણ અભિપ્રાય જણાવવામાં આવ્યો નહોતો. નહિ તો ચેમ્બરને અભિપ્રાય ધરા સભામાં રજુ કરવાની હું મારી ફરજ માનત.”

ત્યાર બાદ દેવે કમીટીના રીપોર્ટમાં વેગને ખુશ નહિ પાડવાની વેપારીઓનો ફરીઆદ, દેવે મારફત લઈ જવામાં આવતા માલ ઉપર નાણેટી જવાબદારી, અને ત્રીજા વર્ગના ઉતાડ્યોની હાડમારી સંબંધમાં દેવે કમીટી તરફથી કાંઈ પણ ચતોષકરક કામ કરવામાં આવ્યું નથી એમ શેઠ બમનજીએ જણાવ્યું હતું.

છેવટે નવા પ્રમુખની ચુંટણી સંબંધમાં શેઠ બમનજીએ જણાવ્યું કે આપણે માન જો કે ચાર અહરથોમાથીજ પ્રમુખની ચુંટણી કર્યા કરીએ તે વજાવતવાળાઓને એમ લાગશે કે ચેમ્બરમાં માન જો કે ચાર અહરથોજ પ્રમુખ થવાને લાયક છે. મારે આ વધે ચુટાએવા પ્રમુખ સામે કાંઈ કહેવાનું નથી. તેની જેવા બીજા પ્રમુખ મેળવવાનું મુશ્કેલ છે તો પણ ઉપર જણાવેલા આદેશમાંથી સુક્ત થવાની દોશીયા કરવાને હું સર્વે સલાહદોને વિનવતી કહું છું.”

શેઠ મનુ મુખેદારે જણાવ્યું કે લગભગ ઉભી થયેલી ગંભીર સ્થિતિને પહોંચી વળવા માટે જુદા જુદા દેશો પ્રયાસ કરે છે જ્યારે આપણા દેશની સ્થિતિ તો ઉત્કર્ષી ગઈ છે. આપણી ચેમ્બરની પ્રતિષ્ઠા ધણી વધી છે અને ચેમ્બર તરફથી જતા પત્રોનો તારણી જળાબ વાળવામાં આવે છે. જો કે છેલ્લા ત્રણ ચાર મહિનાથી ચેમ્બરની કમીટીના કામ બાજે જાહેરપ્રજામાં અસંતોષ પેદા થયેલ છે અને પરીણમે ચેમ્બરની પ્રતિષ્ઠાને હાની પહોંચેલ છે તોપણ કમીટી તરફથી જે કામ કરવામાં આવે છે તે અધુરું નહિ રાખતા ચાલુજ રાખવું જોઈએ અને જો તેમ થશે તોજ આપણા દેશનો વેપાર મારફત ધસડાઈ જતી કરોડોની ફોજત આપણે બચાવી શકીશું.

શેઠ માવજી ગોવિંદજીએ પણ ત્યારબાદ થોડું વિવેચન કર્યું હતું.

ત્યાર બાદ શેઠ વસનજી ઠાકરશી હાલાર્થે રીપોર્ટમાંની કેટલીક વિગતો બરાબર જણાવવામાં આવી નથી એવી ફરીઆદ કરી. તેમાં કેટલોક ફેરફાર કરવા માટે તેઓએ સુધારા રજુ કર્યા હતા. સીડનહેમ કોલેજની બોર્ડ ઉપર ચેમ્બરનું પ્રતિનિધિતત્વ મેળવવાના સંબંધમાં કમીટીએ કરેલા ઠરાવના સંબંધમાં અને મુંબઈની ખીલવણીના પ્રશ્ન ચર્ચવા માટે સર ચીમનલાલ સેતલવડે ચેમ્બરની કમીટીની સુલાકાત લીધી હતી તેના સંબંધમાં રીપોર્ટમાં બરાબર વીગત આપવામાં આવી નથી એવી તેમણે ફરીઆદ કરી હતી; અને સર ચીમનલાલ સેતલવડ અને કમીટી વચ્ચેની ખાતગી સુલાકાતની ચોક્કસ વીગતો રીપોર્ટમાં સામેલ કરવા જણાવ્યું હતું.

શેઠ માવજી ગોવિંદજીએ એવો સવાલ ઉઠાવ્યો કે રીપોર્ટના દરેક વિષય ઉપર આવો સુધારો થઈ શકે કે કેમ તે બાજે તેમજ સુધારા માટે પહોંચેલી નોટીસ આખ્યા સિવાય સુધારા રજુ કરી શકાય કે કેમ તે બાજે પણ હું મે. પ્રમુખનું ફરોગ માણું છું.

મે. પ્રમુખે જણાવ્યું કે કમીટી તથા પ્રમુખ સામે અને કેટલાક આક્ષેપ કરવામાં આવેલા હોવાથી ઉપરના મુદ્દાઓનો નિર્ણય હું સભાસદો ઉપર છોડું છું.

કેટલાક સભાસદોએ અને જણાવ્યું કે આવી માળતો ઉપર ચુકાદો આપવાનો હક માત્ર પ્રમુખને જ છે જે ઉપરથી પ્રમુખે એવો ચુકાદો આપ્યો કે મી. હાલાઈ સુધારાઓ માટે અગાઉથી નોટીસ આપ્યા સિવાય તે રજુ કરી શકે નહિ. સભા આ રીપોર્ટ પસાર કરે ત્યાં તો પાછો કમીટી ઉપર મોકલી આપે.

શેઠ હાલાઈએ આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે રીપોર્ટની સાથે જે હીસાબ આપવામાં આવ્યો છે તે જ્યારે રીપોર્ટનો ખરડો કમીટી ઉપર તેની બહુલી માટે આવ્યો હતો ત્યારે તેની સાથે તે હતો નહિ જેથી કમીટીએ તે રીતસર તપાસી બહાલ રાખ્યો નથી. માટે હું સુધારો મૂકું છું કે રીપોર્ટ બરાબર વીગતો રજુ નહિ કરતો હોવાથી તે પાછો કમીટી ઉપર મોકલી આપવો.

મે. પ્રમુખે સુધારા માટે નોટીસ નહિ મળી હોવાથી સુધારો રજુ કરવા દેવાની ના પાડી.

અને કમીટીના સભાસદોમાં રીપોર્ટનો જે ખરડો ફેરવવામાં આવ્યો હતો તેની એક નકલ સેક્રેટરી તરફથી રજુ કરવામાં આવી હતી અને હીસાબ પણ કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવ્યો હતો એવી સલામી ખાત્રી થઇ હતી.

આ ઉપરથી મી. હાલાઈનો સુધારો પડતો મેલવામાં આવ્યો હતો.

શેઠ ગીરજાશંકર બી. ત્રિવેદીએ જણાવ્યું કે સર સીમનલાલ સેતલજી સાથેની કમીટીની મુલાકાત તદ્દન ખાનગી હોવાથી રીપોર્ટમાં તેની વીગતો આપવામાં નહિ આવતાં માત્ર તેની વિધિ લેવામાં આવી છે.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસે સર સીમનલાલ સેતલજી સાથેની ખાનગી મુલાકાતની વીગતો રીપોર્ટમાં આપવાની શેઠ હાલાઈની સૂચના સામે સખત વિરુદ્ધતા દર્શાવી હતી. તેમણે આ તે મુલાકાત તદ્દન ખાનગી હતી તે ઉપર સંભાનું જાણ થવાનું એમ જણાવ્યું હતું; અને જણાવ્યું હતું કે તે વખતે કમીટીમાં હાજર રહેલા સઘળા સભાસદોએ તેમજ શેઠ હાલાઈએ પણ તે મુલાકાત તદ્દન ખાનગી રાખવાની કળુકાત આપી હતી. એક ખાનગી મુલાકાતમાં હાજર રહ્યા પછી અને તે મુલાકાત ખાનગી ન રાખવાની તે વેળા ચેતવણી ન આપ્યા પછી તેની વીનતો બહારમાં મૂકવાની માગણી કરવાનું એક અકસ્માતરે મી. હાલાઈને શાસે છે કે? તેમણે ખાનગી મુલાકાતની વીગતો બહારમાં મૂકીને આખી કમીટીને ઘડી ૪ કલાકી રચીતિમાં મૂકી દીધી છે તે એટલે સુધી કે ભવિષ્યમાં હવે કોઈ પણ સરકારી અમલદાર આ ચેમ્બરની કમીટીને મુલાકાત આપવાની ના પાડે તો આપણે અજબ ધર્મશું નહિ. એક ખાનગી મુલાકાતની વીગતો બહારમાં મેલવાની માગણી કરીને મી. હાલાઈએ પોતનામાં મુકાબામાં આવેલા વિશ્વાસનો ભંગ કર્યો છે અને ત્યાં સુધી મી. હાલાઈ આ ખાગવનો સંતોષકારક ખુલાસો નહિ કરે ત્યાં સુધી સરમાન ધરાવનો કોઈ પણ અહરથ ચેમ્બરની કમીટી ઉપર રહેવાની મારા મત મુજબ હું પાડશે નહિ. મે મી. હાલાઈને એ ખાનગી મુલાકાતમાં ભાગીદાર થવા સામે વાંધો હતો તો તેમણે તે મુલાકાત વેળાએ જ પોતાનો વાંધો બહાર કરવો જોઈતો હતો.

પરંતુ તે વખતે મુલાકાત ખાનગી રાખવાની કબજાત આપી, મુલાકાત દરમ્યાન હાજર રહી-
બધી હકીકતથી વાકેફ થઇ પાછળથી તે જાહેર કરવાની માગણી કરવામાં તેઓ અહરથાઈના
ચુલ્હોના જંગ કરે છે અને ચેમ્બરનો તેમજ ચેમ્બરનો કમીટીનો મેલો જાળવવા ખાતર રીપો-
ર્ટમાં જણાવવામાં આવેલ વીગતો ઉપરાંત કાંઈ પણ ઇસારો નહિ કરવાને તેઓ એક અહરથ
તરીકે જ ધ્યાએલા હતા; અને આ જગતમાં મી. પુરૂષોત્તમદાસે મી. હાલાઈનો ખુલાસો
માગ્યો હતો.

અત્રે કેટલાક સલાસદોષ્યે મી. હાલાઈનું પગલું ગેરવ્યાજબી હોવાનું જણાવી તે માટે
ખુલાસો કરવા તેમને જણાવ્યું હતું. શેઠ એસ. આર. જમનજીએ મી. હાલાઈને જણાવ્યું કે
તેઓ માટે સહુથી સારો રસ્તો આ જાળવવામાં પોતાનો દિલગીરી જાહેર કરવાનો છે.

મી. હાલાઈએ જણાવ્યું કે જે વેળા મેં વિવેચન કર્યું તે વેળા હું ખાનગી મુલાકાતની
વિગતો જાહેર કરના હતા એમ મને જણાવ્યું નહોતું અને તેથી જે જન્યું છે તે માટે હું
દિલગીર છું.

બાદ રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત ઉપર મત લેવામાં તે મી. હાલાઈના એકલા વિરૂદ્ધ
મતે પસાર થયો હતો.

ત્યાર બાદ સેક્રેટરીએ નવા વર્ષની કમીટીનો ચુંટણીનું પરીણામ નીચે પ્રમાણે જાહેર કર્યું
હતું:—

પ્રમુખ.

(૧) શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

ઉપ-પ્રમુખ.

(૨) શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી.

સલાસદો.

(૩) શેઠ મનમોહનદાસ રામજી, (૪) શેઠ લાલજી નારણજી, (૫) શેઠ હસરાજ પ્રાગજી
ઠાકરશી, (૬) શ્રી. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસ, (૭) શેઠ જડાંગીર બી. પીટીટ, (૮) મર વિઠ્ઠલદાસ
ડી. ઠાકરશી, (૯) શેઠ મોતીલલ લ કાનજી, (૧૦) શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી, (૧૧) શેઠ કાંચલ ઇન્દ્રા-
હીમ રહીમતુલ્લા, (૧૨) શેઠ બી. એફ. માહન, (૧૩) શેઠ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ, (૧૪) શ્રી. એન.
એમ. મજુમદાર, (૧૫) શ્રી. શેઠ હીરાજ સી. ચેઠના, (૧૬) શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી,
(૧૭) શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ, (૧૮) શેઠ વલ્લભદાસ ચન્નજી શીવજી, (૧૯) શેઠ મોરારજી મુળ-
રાજ ખટાક, (૨૦) શેઠ ગીતનજીદર બી. ત્રિવેદી, (૨૧) શેઠ એસ. બી. બીલીમોરી બા, (૨૨) શેઠ
વાલચંદ હીરાચંદ, (૨૩) શેઠ મહમદભાઈ હાજીશાઈ લાલજી, (૨૪) શેઠ માવજી ગોવિંદજી, (૨૫)
શેઠ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે ત્યાર બાદ પોતાને પ્રમુખ તરીકે ચુંટી કાઢવા માટે સલા-
સદોનો ઉપકાર માગ્યો હતો પણ તેઓએ જણાવ્યું કે “મારી ઉપર કામના બોલે ઘણા હોવાથી
ચેમ્બરના પ્રમુખ તરીકેની ફરજે જાળવવા માટે મને પુરતો વખત નથી તેથી સભાએ કોઈ બીજા
અહરથને પ્રમુખ તરીકે ચુંટી કાઢવાની ગોઠવણ કરવી.”

અત્રે હાજર રહેલા પ્રજા સભાસદોએ શેઠ પુરપોત્તમદાસને પ્રમુખને ઓધે સ્વીકારવા આગ્રહ કર્યો હતો. શેઠ એસ. આર. બમનજીએ જણાવ્યું કે હાલમાં ચેમ્બર એક ઘણા જ ખારીક પ્રસંગમાંથી પસાર થાય છે અને તેવે વખતે તેનું સુકાન શેઠ પુરપોત્તમદાસ જેવા એક બાહોશ અને અનુભવી ગ્રહસ્થના હાથમાંજ રહેવું જોઈએ. તેઓએ શેઠ પુરપોત્તમદાસને ઘણાજ આગ્રહપૂર્વક તે ઓધે સ્વીકારવાની અપીલ કરી હતી.

મી. રેડનવાળાએ જણાવ્યું કે ચેમ્બરના સઘળા સભાસદો ચેમ્બરના સેવકો છે અને કમીટીનું પ્રમુખપદ સ્વીકારવામાં પણ ચેમ્બરની સેવા કરવાનોજ આશય છે. ચેમ્બરના સભાસદોની બહુમતીએ શેઠ પુરપોત્તમદાસને પ્રમુખ તરીકે ચુકી કાઢી ચેમ્બરની સેવા કરાવના જે બોલે તેને માથે નાખેલ છે તે બોલે ઉચકવાની શેઠ પુરપોત્તમદાસે ના પાડવી જોઈએ નહિ અને ચેમ્બરના સભાસદોના મતને માન આપી તેઓ તે પ્રમુખપદ સ્વીકારવાને બંધાએલાજ છે.

એ. શેઠ શ્રીરાજ શેઠનાએ પણ જણાવ્યું કે હાલમાં ચેમ્બર કટોકટીના વખતમાંથી પસાર થાય છે તેથી તેનું સુકાન શેઠ પુરપોત્તમદાસ જેવા અનુભવી અને બહોશ ગ્રહસ્થના હાથમાંજ રહેવું જોઈએ અને શેઠ પુરપોત્તમદાસે આવે વખતે તે જવાબદારી માથે લેવાની ના પાડવી જોઈએ નહિ.

હાજર રહેલા સભાસદોમાંથી શેઠ ગીરજશંકર ત્રીવેદી, શેઠ મોતીલાલ કાનજી વિગેરે ગૃહસ્થોએ પણ શેઠ પુરપોત્તમદાસને પ્રમુખપદ સ્વીકારવાનો આગ્રહ કર્યો હતો.

ત્યાર બાદ શેઠ પુરપોત્તમદાસે કેટલાક વિચેચન બાદ ખુશાલીના સવાલો વચ્ચે પ્રમુખપદ સ્વીકારવાની હા પાડી હતી.

ત્યાર બાદ શેઠ વલ્લભદાસ ચત્રજી શીવજીએ નીચે પ્રમાણે દરખાસ્ત રજુ કરી હતી:—

“નવ વર્ષ માટે ચેમ્બરના ઓડીટર તરીકે શેઠ દેવીદાસ વિકૃતદાસની વાર્ષિક રૂ. ૧૦૦ ના લવાજમથી નીમણું કરવી એવી હું દરખાસ્ત કરું છું.” જે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ત્યાર બાદ શેઠ હાલાઈએ ૨૪ દરખાસ્તો રજુ કરવાની નિયમસર નોટીસ આપેલ હોવાથી તે હાથ ધરવામાં આવતાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે સાંજના સાડા પાંચ થઈ ગયા હોવાથી આ દરખાસ્તનો હમણાં વિચાર કરવો કે કેમ તે બાબે હું સભાનો મત જાણવા માંગું છું. મી. મહેરજીભાઈ માદને સુચના કરી કે આ સઘળી દરખાસ્તો નવી કમીટી ઉપર મોકલી આપવી.

શેઠ એસ. આર. બમનજીએ દરખાસ્ત કરી કે “મી. હાલાઈની ૨૪ દરખાસ્તો નવી કમીટી ઉપર એવી ગલામણો સાથે મોકલી આપવી કે કમીટીએ તે ઉપર વિચાર ચલાવી આવતી ત્રિમાસીક સભા વેળા તેના ફટકાને લગતો રીપોર્ટ રજુ કરવો.”

એ. મી. શ્રીરાજ શેઠનાએ આ દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો.

શેઠ લક્ષ્મીદાસ તેરસી તથા મી. સુબેદાર એવો વાંધો ઉઠાવ્યો કે હજી મી. હાલાઈએ પોતાની એક પણ દરખાસ્ત રજુ કરી નથી તે પહેલાં મી. બમનજી પોતાની દરખાસ્ત લાવી શકે નહિ.

એ. મી. શ્રીરાજ શેઠનાએ જણાવ્યું કે અંખડની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના મારા લાંબા અનુભવ ઉપરથી હું કહું છું કે મી. બમનજીની દરખાસ્ત ઓડિટમાં છે.

કેટલાક સભાસદોએ મી. હાલાઈને પોતાની દરખાસ્તો પાછી એવી લેવાની સૂચના કરી હતી પણ મી. હાલાઈએ તે માન્ય રાખી નહોતી.

ત્યાર બાદ મે. પ્રમુખે મી. બમનજીની દરખાસ્ત ઉપર મત માગ્યા હતા.

પ્રાકટ મોઝેક ટાઈલ્સની ડિઝાઇનો ક્યાં જોવા મળશે ?

મી. સુમેદારે જણાવ્યું કે હું સુધારો મેલવા માગું છું. મે. પ્રમુખે જણાવ્યું કે દરખાસ્ત મત ઉપર મૂકવામાં આવેલ હોવાથી હવે સુધારો રજુ કરવા દેવામાં આવશે નહિ. મી. સુમેદારે જણાવ્યું કે મને સુધારો રજુ કરવા દેવામાં આવ્યો નથી તેની નોંધ લેવી

પ્રમુખે જણાવ્યું કે મત માગવામાં આવ્યા પછી તમે સુધારો મેલવા માગ્યો તે પણ નોંધવામાં આવશે.

બાદ સાત વિરૂદ્ધ અને મી. જમનજીની દરખાસ્ત પસાર થઈ હતી.

છેવટે શેઠ એસ. અર. જમનજીએ પ્રમુખનો ઉપકાર માન્યો હતો અને સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો.

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહિને આ માસિકમાં જૂદો વિભાગ રાખવામાં આવેલ છે, જે ગ્રહસ્થિતે પોતાની ઓપીસો કારખાનાં અથવા પેદીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી તે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સભાસભો પાસેથી કાંઈ પણ ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આના લેવામાં આવશે.

તેજ સુજળ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગત વાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે.

જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી.

જાહેર ખબરો:

(1) A gentleman of long experience in import and export business is open to engagement best references and testimonials. Apply A. K. ...
C/o The Indian Merchants Chamber & Bureau, Bank Street, Bombay.

ઉમેદવારી.

જ્ઞાના રાજ્યમાં હજી સહિબના પર્સનલ સેક્રેટરી તરીકે, રાજકુમારના પ્રધાન મંત્રી તેમજ કોષ્ટકોન્યત તરીકે, અંગ્રેજીના યુવર સ્કુલના હેડમાસ્ટર તરીકે, અર્થપોર્ટ રિપોર્ટ આફીસમાં કોર્પોરેશન ક્લાર્ક અને ટાપીરિટ તરીકે, ટ્રાઈ સીક્રેટરી અઈવાડીક પવનના સ. અડીટર તરીકે, પ્રેસના મેનેજર તરીકે, ફેશ વિદેશની પેદીયે મા યોગ્યતા સુજળ ક્લાર્ક તરીકે, કોષ્ટક પેદીમાં વર્કિંગ પર્ટનર તરીકે, આશ્રમ સરચા બે ડીંગ જેવીના (અમુક શર્ત) મેનેજર કે રિ. ઈન્ડેન્ટ તરીકે, કોષ્ટક ઈન્ટર ગોટર તરીકે—કેઈ પણ રજાએ એક નોકરી સ્વોચ્છ માગું છું હિન્દમા રહેવાનું અને તે બીજે કંઈ જવાગ્યાર નથી. તેમ ન અને તે વિદેશનાં રિ. પુશી છું. મુર્વ આફીસમાં હું છું, અને ત્યાંના મહિને કાંઈક અનુભવ છે. પત્ર વ્યવહાર કરવા સજ્જનને દરેક પ્રકારનો સત્તાવ આપીશ—વિગત માટે લખો—

હેડ માસ્ટર, ગુલામચંદ મૂળચંદ બાવિશી.

હેડાલુ:—શ્રીયુત જેતનાબાદ દ મહુ.

પી. એ. બે. સ. : ૧૦૧

સુદ દરે-ભા.મ. - રિ.મ.)

મી. અર. ટાઇલ માટે ૨૧ જાક ઓટ ફોટ સુબહ.

વેપારી અબરો તથા પાક સમાચાર.

ના. સરકારની એક યાદીમાં જણાવવામાં આવે છે કે ૧૯૧૬ નો ગોલ્ડ કોઈનેજ એક્ટ ૨૮-૨-૧૯૨૨ ને રાજ એની મેળે ખતમ થયો. તેથી સોનાની મોહોરને હવે 'લીગલ ટેન્ડર' તરીકે ગણવામાં આવશે નહિ.

પણ ના. હિન્દી સરકારે એમ ઠરાવ્યું છે કે હાલ તુરત માટે સોનાની મોહોરો સરકારી તેજરીઓમાં મોહોર દીઠ રૂ ૧૧ ના ભાવથી લેવામાં આવશે.

એક નવું ઇજ્ઞા:-

ફ્રેન્ચ કોલન એસોસીએશનના ધણી ગ્રાંધખોળને પરીણમે ડાયોલીબાની વળેટીમાં ૨,૦૦૦,૦૦૦ હેકટાર જેટલી જમીનનું એક નવું ઇજ્ઞાત બનાવવાની યોજના કરવામાં આવેલ છે જ્યાં ઇજ્ઞાતમાં લિગાડવામાં આવે છે તેવીજ જામીન રૂ ૬૦ થી શક્ય. આ માટે પહેલાં સેચ ખાતે એક નહેર બાંધવી પડશે જે બામાકોના નીચે ૭૫૦,૦૦ હેકટાર જમીનને પાણી પૂરું પાડશે. એવું અડસતવામાં આવે છે કે જો આ યોજના હાથ ધરવામાં આવશે તો તે પૂરી થવાં ૧૫ વર્ષ લાગશે. અને તેનો કુલ ખર્ચ ૨૬ કરોડ ફ્રેન્ક થશે.

ફ્રેન્ચીયન રંગો.

ફ્રેન્ચીયન હાઇલ લીમીટેડ નામની એક નવી કંપની અમેરીકાના ટોરન્ટો શહેરમાં હાલમાં ઉભી કરવામાં આવી છે, જે ટોરન્ટો (એન્ટો) અને દરેક ભાતના રંગો બનાવશે. આ કંપની ફ્રેન્ચમાં આ ઉદ્યોગમાં બહુ કુશળ છે. અને એના પ્રયોગો કાપડ બનાવનારાઓને ઘણાજ ઉપયોગી અને લાભદાયક થઈ પડશે.

આ કંપનીએ ટોરન્ટોમાં દરીયા સામે જે માળની એક સુદેર ખીલડીંગ ખરીદી છે, અને તેમાં દરેકજ એક હજાર રાત્ર રંગ તૈયાર થાય એની સામગ્રીઓ ગોઠવવાની શરૂ કરી છે. અને બબરના મોલ વેચવાં મુકવાનો ઇરાદો રખા છે નજીકના લવીધમાં નીચલા રંગો જેવા કે અમીડ બેલક નં. ૧૦ બી, અમીડ "યુ" અને ડાઇરેક્ટ ૧ બલુ, એડ. બી. રંગો બબરમાં વેચવાનો ઇરાદો કરીએ છે.

૧૯૨૦ ની સાલમાં હિન્દુસ્તાનમાં લીલી તથા કાળી ચાની પેદાશ:

કાળી અને લીલી ચાની કુલ પેદાશ ૧૯૨૦ ની સાલમાં ૩૪,૫૨,૦૫,૦૦૦ રતલ થઈ હતી જે પ્રાંતવાર નીચે પ્રમાણે હતી:-

	૧-૧૯ ૧૦૦: રતલ	૧૯૨૦ ૧૦૦૦: રતલ
આસામ	૨,૦૬,૧૩૩	૨૩૪ ૩૧૪
બંગાળ	૯,૫૧૧	૭૧,૬ ૭
દક્ષિણ હિન્દુસ્તાન	૩ ૦૦૫	૩ ૬૫૫
ઉત્તર હિન્દુસ્તાન	૩,૫૫૫	૩૧૫૫
બીહાર અને આસીસા	૪૧૩	૩૮૧

કુલ ... ૧૭૨૯૧૭ ૩૪૫,૨૦૫

હાથી પોલીસ કરેલા ટેબલગ્રાફ ખરીદ કરવા કૃપાં જરો ?

આ પેદાશમાંથી કાગી ચાનો હીસ્સો ૩૩૬,૭૨૬,૬૦૦ રતલનો હતો. ૧૯૨૦ ની સાલની પેદાશમાં ૧૬૧૯ ની સાલની પેદાશ કરતાં ૮ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો. આ અઠકડા તફાવત ચોક્કસ નથી એ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કારણ કે આ ઉગાડતા બધા બગીચાઓ તરફથી આંકડા પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હોતા. ૧૯૧૪ માં પૂરાં થતા પાંચ વર્ષ દરમિયાન ચાના વાવેતર માટે શેકવામાં આવેલી જમીનમાં ૧૦ ટકાનો વધારો થયો હતો છતાં ૧૯૧૬ ની મલમલ તે જમીન હિપરનો પાક તૈયાર થયો ત્યારે પેદાશમાં માત્ર ૧ ટકાનો, વધારો થયો હતો તે ખીના ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે.

ચાની નીકાશ.

છેલ્લાં પાંચ વર્ષ દરમિયાન હિન્દુસ્તાનમાંથી દરીઆઈ તથા જમીન માર્ગે નીચે પ્રમાણે ચાની નીકાશ થયેલ છે

	દરીઆઈ માર્ગે	જમીન માર્ગે
	રતલ ૧૦૦૦	રતલ ૧૦૦૦
૧૯૧૬-૧૭	૨૦૧,૪૨૬	૧,૧૫૫
૧૯૧૭-૧૮	૩૫૬,૧૬૨	૧,૪૪૦
૧૯૧૮-૧૯	૩૨૩,૬૬૩	૨,૯૮૩
૧૯૧૯-૨૦	૩૭૬,૧૬૬	૨,૮૩૭
૧૯૨૦-૨૧	૨૮૫,૭૫૨	૧,૭૭૩

હુનિયાનો રૂનો પાક:-

યુનાઇટેડ રેટેઇનના ખેતી માટે જાતા તરફથી ૧૯૨૧ ના વર્ષ માટે હુનિયાના રૂનો પાકને લગતા આંકડા તૈયાર કરવામાં આવેલ છે તે મુજબ ૧૯૨૧ ની સાલમાં કુલ પાક ૧,૫૫,૬૩૦૦૦ ગામડીનો ગણવામાં આવેલ છે. આ પાક ૧૯૦૦ સાલ પછી થોડામા થોડો છે. ૧૯૨૦ની સાલનો કુલ પાક ૨,૦૬,૫૦૦૦૦ ગામડી હતો જ્યારે ૧૯૧૯ ની સાલનો પાક ૨,૪૬,૭૫૦૦૦ ગામડી હતો. છેલ્લા દશ વર્ષનો સરેરાશ પાક ૫૦૦ રતલની ગામડી (ગારદાન સાથે) ગણતા ૨,૦૭,૭૩૦૦૦ ગામડી હતો. યુનાઇટેડ રેટેઇનનો પાક વધારેમા વધાર અડસટવામાં આવે છે જે ૪૭૮ રતલની (ગારદાન ગિવાય) ૮૩,૪૦,૦૦૦ ગામડીનો અડસટવામાં આવેલ છે ત્યાર પછી ગારદાન અને ઇન્ટરપ્રેનો પાક વધારેમા વધારે અડસટવામાં આવેલ છે જે અનુક્રમે ૧૬૫૦૦૦૦ અને ૬,૮૪,૦૦૦ ગામડી છે

૧૯૨૧-૨૨ ની સાલનો ઘઉંના પાક માટે પહેલો અડસટો:-

આખા હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક નીચે શેકવામાં આવેલી જમીનના ૯૯ ટકા જમીનવાળા પ્રાંતો અને દેશો રાજ્યોમાંથી મળેલા આંકડા હિપરથી આ અડસટો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. કારમીર સિવાય ઘઉં માટે અગત્યના બધા ભાગો માટે આ અડસટો છે. જાન્યુઆરીની શરૂઆત સુધી જે જમીન પર ઘઉં વાવવામાં આવ્યા હતા તેટલી જમીન માટે આ આંકડા છે

ઘઉં માટે શેકવામાં આવેલી કુલ જમીન ૨૭,૭૩૬૦૦૦ એકર જેટલી ગણવામાં આવે છે જ્યારે ગયે વર્ષે આ વખતે સુધારેલા આંકડા મુજબ તે આંકડો ૨૩,૧૮૫,૦૦૦ એકરની હતી એટલે કે આ વર્ષે તેમા ૨૦ ટકાનો વધારો થયેલ છે. ગયે વર્ષે જમીનના છેલ્લામા છેલ્લા આંકડાની સરખામણીમા ચાલુ વર્ષનો આ આંકડો ૭ ટકાનો વધારો બતાવે છે

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ એક સાઇટ ફોર્ટ મુંબઈ.

વાવણી વખતે હવાની સ્થિતિ. અતુકુળ હતી અને પાકની હાલની સ્થિતિ સામાન્ય રીતે સારી ગણવામાં આવે છે.

દલાકાઓ અને દેશી રાજ્યો માટે વીગતવાર આંકડા નીચે મુજબ છે.

ઇલાકા એથવા રાજ્ય	૧૯૨૧-૨૨ બાન્યુઆરી એકર	૧૯૨૦-૨૧ બાન્યુઆરી એકર	૧૯૨૦-૨૨ નેક હેલો આંકડો એકર
પંજાબ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૧૦,૪૦૭,૦૦૦	૮,૩૨૭,૦૦૦	૮,૭૮૧,૦૦૦
સંયુક્ત પ્રાંતો	૯,૦૮૮,૦૦૦	૫,૫૪૪,૦૦૦	૬,૫૬૨,૦૦૦
મધ્ય પ્રાંતો અને બીજા (દેશી રાજ્યો સહિત)	૨,૫૪૦,૦૦૦	૨,૬૨૨,૦૦૦	૨,૬૬૦,૦૦૦
મુંબઈ તથા સીંધ	૧,૬૫૬,૦૦૦	૬૭૧,૦૦૦	૧,૮૨૫,૦૦૦
બીહાર બેંગાલ	૧,૧૦૮,૦૦૦	૧,૦૪૮,૦૦૦	૧,૦૬૪,૦૦૦
નોર્થ વેસ્ટ ફ્રન્ટીયર પ્રોવીન્સ	૬૫૨,૦૦૦	૭૧૨,૦૦૦	૭૨૨,૦૦૦
બંગાળ	૧૨૫,૦૦૦	૧૧૪,૦૦૦	૧૧૭,૦૦૦
ત્રિલ્લી	૩૦૦,૦૦૦	૨૨,૦૦૦	૨૮,૦૦૦
અજમેર મેરવારા	૧૪૦,૦૦૦	૬૦,૦૦૦	૧૮,૦૦૦
મધ્ય કિન્હરતાન	૨,૨૮૨,૦૦૦	૨,૪૫૪,૦૦૦	૨,૭૬૪,૦૦૦
હંદ્રાબાદ	૬૨,૦૦૦	૫૩૬,૦૦૦	૩૧૦,૦૦૦
રજપુતાના	૮૨,૦૦૦	૭૫૩,૦૦૦	૮૦૬,૦૦૦
વડોદરા	૬૦,૦૦૦	૬૭,૦૦૦	૬૭,૬૦૦
માધેસાર	૪૦,૦૦૦	૩૦,૦૦૦	૪૦,૦૦૦
કુલ	૨૭,૭૩૬,૦૦૦	૨૩,૧૮૫,૦૦૦	૨૫,૮૨૧,૦૦૦

મુંબઈ ઇલાકામાં રૂની ખેતી.

૧૯૨૧-૨૨ ની મોસમ માટે મુંબઈ ઇલાકામાં રૂ ઉપરની છેવટની યાદીમાં જણાવામાં આવ્યું છે કે રૂના પાકની ખેતી ઇલાકાના બ્રીટીશ હુલ્લાઓમાં ૨૭૪૦૫૦૦ એકર, દેશી રાજ્યોમાં ૧૬૬૭૦૦૦ એકર અને સીંધમાં ૧૩૪૭૦૦ એકર મળી કુલ ૪૪૪૭૨૦૦૦ એકર ઉપર થઈ છે. તે આગલા વરસના વીસવાર કરતા સેંકડે ૨૩ ટકા જેટલો ઓછો છે. રૂના પાકના વીરવારમાં મુખ્ય ઘટાડો શુજરાત, કરનટક અને કાઠીયાવડમાં થયો છે જે વાવણી વખતે વરસાદ દીલમાં પડવાથી અને તેના સમયે અનાજ અને બીજા પાકો ઉગાડવાના ઘણા વધુ ધ્યાન આપવામાં આવેલું હોવાના સમયે હતો. શુજરાતમાં વાવણી પછી ચાલુ વરસાદ પડ્યા કરવાથી પાક ધોવાઈ ગયો હતો જેથી પણ ત્યાં વીસ વર્ષમાં મોટો ઘટાડો થયો છે. બાનદેશમાં વરસાદ લાભકારક હતો પણ ત્યાં તેલના બીયાંની વાવણી કરવાને વધુ પસંદગી દેખાડવામાં આવતી હતી કેમકે રૂના કરતાં તેના વધુ-સાથે માવ ઉપજતા હતા. સીંધમાં વાવણીની વખતે વખતસર રેલ નહીં આવવાથી ત્યાં પાકનો વીસવાર અરધો અરધ થઈ ગયો હતો.

વેપારી પુછપરછ.

કોઈ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તો તેણે અમને ખબર આપવી જોઈ એ સંબંધી વિગત આ કોલમમાં દાખલ કરીશું.

નીચે જણાવેલ પુછપરછ ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ ઉપરથી લીધેલી છે. એ વિષેની વધારે માહિતી મેળવવા ઇચ્છનારે નીચે દર્શાવેલા નંબર લખીને પોતાના બેન્ક રેફરન્સ સાથે ડીરેક્ટર જર્નલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ફોર્મેશન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ ઓફ, કલકત્તા એ સરનામે પૂછાવવું.

કે ૨૪૩-દીલ્હીનો એક ખબર પત્રી જે થોડા વખતમાં સીડની ખાતે ઓડીસ ખોલનાર છે તે હિન્દની ઇજનેરી તથા બાંધકામને લગતો સામાન બનાવનારી પેઢીઓ માટે ઓરિએન્ટલિયામાં એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી છે.

કે ૨૪૪-પીરીઅસ (ગ્રીસ) ની એક પેઢી શલ્પ, શલ્પાટ, રેશમ ચોખા વિગેરે નિકાશ કરવાવાળાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

કે ૨૪૫-ક્રીશ્ચીઆનીઆ (નોરવે) ની એક પેઢી શલ્પો નિકાશ કરવાવાળાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

કે ૨૪૬-ઓરેગોન (યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકાની) એક પેઢી કાશ્મીર રગ, હાથનું ભરત કામ, અને સુઅક, પીતળ તથા આરસની ફેન્સી ચીજોના નીકાશ કરવાવાળા સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

૨૪૭-એથેન્સ (ગ્રીસ) ની એક પેઢી કમીશનથી શલ્પાટ તથા કંતાન નીકાશ કરવા વાળાઓના એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી છે.

૨૪૮-હેવાના (કયુબા) ની એક પેઢી ખાંડની કોથળીઓ તથા ચોખા નીકાશ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માગે છે.

૨૫૧-સાન ફ્રાન્સીસ્કોની એક પેઢી હિન્દમાંથી શલ્પનો માલ, ચા અને બીજા સામાન્ય પેદાશ નીકાશ કરવાવાળાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.

કે ૨૫૨-મદ્રાસ ઇલાકાની એક પેઢી કેઓલીન ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૫૫-સીંગાપોરની એક પેઢી મદ્રાસમાંથી મીઠું નીકાશ કરવાવાળાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

કે ૨૫૬-કલકત્તાની એક પેઢી સાબરનાં શીંગડાં ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૫૭-મેક્સિકોની એક પેઢી ચા તથા તેજના માટે એજન્ટ સી લેવા ખુશી છે.

કે ૨૫૮-કલકત્તાની એક પેઢી એરમેસ્ટોસ ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

કે ૨૬૨-રાઈયુરની એક પેઢી ગાંસડીઓ, ફર્નીચર વિગેરે પેક કરી શકાય તેવી સાદી ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

તેલના રગો, ડીરેક્ટપર્સ વિગેરે બનાવનારી સુગંધની એક પેઢી પોતાનો માલ વેચવા માટે હિન્દુસ્તાનના જૂઠા જૂઠા ઇલાકાઓમાં અંદેરે દેશી રાજ્યોમાં એજન્ટો નીમવા ખુશી છે. પત્રવ્યવહાર આ એજન્ટની ઓફીસને સરનામે 'ટી' ના નામથી કરવો. પત્રવ્યવહાર કરનારે બેન્ક રેફરન્સ આપવો.

ધી બોન્ને ટાઇલ માટે ૨૧, બેંક સીટ, ફાઈ સુબધ.

નવાં પેટાં.

ઠલકતાની પેટાં ઓઢીસમાં નવી શોધો માટે નીચે સુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો સંબંધો પત્ર વ્યવહાર કોન્ટ્રોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા એ સરનામે કરવો.

નં. અરજદાર. શોધની વિગત.

- ૭૭૭૩ જે. એ. ફ્રાંકનર એન્ડ એ. એલ લાટીમર—પહેરવાના કોલરોમાં સુધારા.
 ૭૭૭૮ ડી. સી. સહા ચાધરી—ઓટોમેટીક ચરખા માટે.
 ૭૭૮૬ ડી. કેનેડી—કીનેમેટોગ્રાફીક એપેરેટસમાં સુધારા.
 ૭૭૯૩ એફ. જી. મેડવાયર, એ. અગર એન્ડ એચ. ટી. કોલ્ટર—અચા રખરની બનાવટમાં સુધારા.
 ૭૭૯૭ એ. ફ્યુલ્સન—કાચની બનાવટને લગતા તથા તેના યંત્રમાં સુધારા.
 ૭૮૦૦ જી. બેલ—ધાતુનાં દોરડાંમાં સુધારા.
 ૭૮૦૩ એ. ઈ. ટોમ્પકીન્સ—સ્ટીમ ડ્રાયસમાં સુધારા.
 ૭૮૦૫ જે. એ. ડી. વોટ—અસ્ત્રા તથા સર્જરીનાં ઓપરેશને ધાર કાઢવાની રીતમાં સુધારા.
 ૭૮૦૮ સીમન્સ બ્રધર્સ એન્ડ કું. લી. એન્ડ ઇ. એ. વેટીઓરી એન્ડ જે. ઇ. ફાલીયર—ઓટોમેટીક ટેલીફોનના નંબર ડાયલમાં સુધારા.
 ૭૮૧૪ કે. આર. વાઈ—મોટર સીંગલ બોક્સ માટે.
 ૭૮૧૬ એલ. જે. ટૂસ એન્ડ જે. મીચલ—પેટ્રોલીઅમ સાફ કરવામાં સુધારા.
 ૭૮૨૧ હબ્બુ. જી. મેક્થર્થર—ચા તેમજ તેવા બીજા પદાર્થોની જુદી જુદી જાતોને જૂદી પાડવાના યંત્રમાં સુધારા.
 ૭૮૨૨ એન. સીંઘ—નોરપાલ ચરખા.
 ૭૮૨૩ ઇ. આર. વોટસન—સોડીઅમ સલ્ફેટમાંથી ઇલેક્ટ્રો લાઇસીઅથી કેસ્ટીક સોડા, સલ્ફ્યુરીક એસીડ તથા સોડીઅમ બાઇસલ્ફેટ બનાવવા માટે.
 ૭૮૨૫ એમ. બોનાર્ડી—સ્પ્રીંગ પેન.
 ૭૮૩૧ એફ. હબ્બુ. સ્યુકને બર્ગ—ફ એકકું કરવાની રીતમાં સુધારા.
 ૭૮૩૭ એ. પીટસ—મોટર સાઇકલોમાં સુધારા.
 ૭૮૪૦ ગુરુટર રેલ્વે કેરેજ એન્ડ વેગન કું. લી. એન્ડ એફ. ગીબીન્સ—સ્ટીલ વેગનોમાં સુધારા.
 ૭૮૫૧ એફ. એચ. ટર્નર—સીંગલોને તાળાં દેવાની રીતમાં સુધારા.
 ૭૮૫૮ હબ્બુ. બીલ્કી—કોન્ક્રીટ પટ્ટોક અને પલ્લરમાં સુધારા.
 ૭૮૬૨ ઇ. એસ. લુઆર્ડ એન્ડ સી. કે. ડી. સ્પીનવીક—રેલ્વે વેગનોને તાળાં દેવાની રીતમાં સુધારા.
 ૭૮૭૦ હબ્બુ. પી. હીપર—બનાવટી રેશમ વિગેરે બનાવવાના યંત્રમાં સુધારા.

જેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા હિસેબર માસમાં સ્થપાયેલી જેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ. અગ્રેસરો તથા કેકાણું. કામઠાજ. થાપણુ રૂ. ૧૦૦૦

(૧) જેઈન્ટ ધીરધાર અને વીમા માટે

૧ વી. જી. ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.	વી. એલિ'દન, કાનાનોર મદ્રાસ	જેઈન્ટ અને વેપાર	૫૦
૨ પબ્લીક બેન્ક ઓફ એસીઆ	અમૃતસર, પંજાબ	જેઈન્ટ	૫૦૦
૩ એગ્રીકલ્ચરલ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ લેન કું.	પટ, સાંગાયેલ ઢાકા, બંગાળ	ધીરધાર	૫૦૦
૪ શ્રીવીદીપુતુર વનીગવીસીઆ સંગનીધિ	એ. વીરબદ્ર નચેટી આર. રામનંદ મદ્રાસ	જેઈન્ટ અને ધીરધાર	૬૬
૫ મેતુપાલાયમ રેંગા રાણુ નીધિ	પી. ટી. કૃષ્ણ સ્વામી આયંગર ઠેલંગમટુર મદ્રાસ	,,	૧૦૦
૬ એરેડ રત્નદીપ નીધિ	એરેડ, મદ્રાસ	જેઈન્ટ	૧૦૦

કુલ જેઈન્ટ વિગેરે માટે ૧૩૧૬

(૨) ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ

૭ એઈર બ્રાકલ બેન્ક	૧૦, એલડ પોસ્ટ એશીસ સીટ, કલકત્તા	વહાણને લગતું	૧૦૦૦૦
૮ મોટર ટ્રેડસ	મેકફરલેન એન્ડ કું. ડબ્લ્યુ. જોખઝાર સીટ, કલકત્તા	મોટરકાર વેચવાનું	૧૦૦૦
૯ કૃષ્ણ સાહાયોગ મોટર સર્વીસ	કે. એસ. મેનન પાલઘટ, મદ્રાસ	મોટર સર્વીસ	૫૦
૧૦ ટેકસીઝ	એલ. એ. મોરીસન કરાંચી	,,	૧૦૦

કુલ ટ્રાન્સપોર્ટ અને ટ્રાન્ઝીટ માટે.

(૩) ટ્રેડીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ.

૧૧ શ્રીગણેશ લીધે આર્ટ વર્ક સ ધર્મરલાલ	મણેકલાલ ત્રિવેદીની કું.	છાપવાનું	
	અમદાવાદ	વિગેરે	૨૨૫
૧૨ રેમીગટન ટાઇપ રાઇટર કું.	હૉર્નબી રોડ મુંબઈ	ટાઇપ રાઇટરો વિગેરે વેચવાનું.	

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

૧૩ ગ્લોબ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૧૯, મીરલ કેન્ટોન		
૧૪ બાહોસી કું.	મેન્ટ, મુનાઇટેડ ગ્રોવીન્સીઝ છાપવાનું વિગેરે		૨૦૦
૧૫ મુસ્લીમ પ્રીન્ટીંગ એન્ડ પબ્લીશીંગ કું.	માંડલે, બર્મા	"	૧૦૦
૧૬ દેશોપકારી	રંગુન	"	૧૦૦
૧૭ મદ્રાસ આયુર્વેદીક ફાર્મસી	"	"	૨૦
૧૮ એન. કે. સરકાર રેટોર્સ	એન. વી. શ્રીરામાચાર્ય,		
	મદ્રાસ	હવા વેચવાનું વિગેરે	૨૦
૧૯ બેંગાલ ફાઈન્ડ્રી વર્ક્સ	સ્પેન્ડ રોડ કલકત્તા	એન.કે. વિગેરે બનાવવાનું તથા વેચવાનું	૧૦૦
૨૦ કોરલ એન્જનીયરીંગ વર્ક્સ	દાસ ગુપ્તા એન્ડ બ્રધર્સ		
	મીરજાપુર લેન, કલકત્તા	કલકત્તા બનાવવાનું	૧૦૦
૨૧ ગ્રેટ ઇસ્ટર્ન એન્જનીયરીંગ કું.	બેલીક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	લોહાનો સામાન બનાવવાનું	૫૧
૨૨ પેનીન્સ્યુલર લોકેમોટીવ કું.	મુંબઈ	ઇન્જનેરી	૧૦૦૦
૨૩ મુરેકા બેલ્ટીંગ વર્ક્સ	કેર રુઅર્ટની કું. મુંબઈ	"	૬૦૦૦
૨૪ ટીગબર એન્ડ પ્રોડ્યુસ કું.	૧૨, કર્પાવરો, કલકત્તા	પટા બનાવવાનું	૩૦૦
૨૫ સ્ટાર	નેશનલ ટ્રેડીંગ કું. કાલી	લાકડાં, નળીયાં, ઈંટ	
	કટ, મદ્રાસ	વિગેરે વેચવાનું	૫૦૦
૨૬ સરસ્વતી એન્ડ કું.	બ્રોજલાલ સેન્ડ, ફીચર	એરેટેડ વોટર્સ બનાવવાનું	૫૦
૨૭ કારમીર બનરલ એન્જનીયરીંગ	રોડ, મુંબઈ		
૨૮ વોટર્સ એન્જલ એન્ડ કું.	ડી. શ્રીમન કાન્તીનાથ		
	પીલાઇ, મદ્રાસ	મેનેજીંગ એજન્ટો	૨૦
૨૯ પી. કે. હાસ એન્ડ ફ્રેન્ડ્ઝ	એ. આર. બસી, મુંબઈ	એજન્ટીનું	૧૨૫
૩૦ ચોમસ બીચર એન્ડ સન્સ	રંગુન	સામાન્ય વેપાર તથા એજન્ટીનું	૧૦૦૦
૩૧ પી. કે. હાસ એન્ડ ફ્રેન્ડ્ઝ	નીલમબજાર આસામ	એજન્ટીનું	૨૦
૩૨ ટ્રેન્ચ લોન્ડ્રી	ફેરલાઇ પ્લેઇસ, કલકત્તા	તમાકુ બનાવવાનું અને વેચવાનું	૨૦૦૦
૩૩ પી. કે. હાસ એન્ડ ફ્રેન્ડ્ઝ	ડી. કે. બોલ એન્ડ કું. ૬૩,		
	એજરા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	સામાન્ય વેપાર	૫૦૦
૩૪ ટ્રેન્ચ લોન્ડ્રી	કે. સી. ગુપ્તા, ૩૩ ફી સ્કુલ		
	સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	રંગવાનું વિગેરે	૧૦૦
૩૫ પી. કે. હાસ એન્ડ ફ્રેન્ડ્ઝ	ડેવીસ એન્ડ કું. ૮૧, ચોનંગી	કાંઠવાનું તથા વણવાનું	૧૦૦
	કલકત્તા		

હાથી પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ અરીફ કરવાં કયાં જશે ?

૩૪ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા સ્પીનીંગ, એન. કે. મીલર એન્ડ કું.	હાંતવા વણવાના સંચા	
વીર્વીંગ એન્ડ હોમ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ	બનાવવાનું તથા	
	વેચવાનું	૫૦૦
૩૫ ધી બંગીયા બાયન સીલ્પા	કાંતવાનું તથા વણવાનું	૧૦૦
૩૬ ઇંગર સોલ રોડ		
	સામાન્ય વેપારીઓ	૧૦૦
૩૭ ઇન્ડિઅન ઇલેક્ટ્રીક કું.	વિજળીનો સામાન	૫
	વેચવાનું	
૩૮ તેલા પલાયમ મુસ્લીમ ઇન્ડ-		
સ્ટ્રીઅલ એસોસીએશન	કાંતવાનું	૫૫૦
૩૯ શ્રી ભારત સ્પીનીંગ એન્ડ		
વીર્વીંગ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ્સ	હાથવણાટ	૫૦
૪૦ વલ્લભ વથેક કું.	સામાન્ય વેપાર	૨૦
૪૧ ફેમીના	બાનુઓનાં કપડાં	
	વેચવાનું	૫૦
૪૨ સેન્ટારટન	જીવડાં મારવાની	
	હવા બનાવવાનું	૪૫
૪૩ બુસીઝ પ્રીઝર્વ ફેક્ટરી	ખોરાક સંઘરવાનું	૪૦
૪૪ ડબ્લ્યુ આર ડ્રેપર	દરજીઓ	૧૦૦
૪૫ ધી મેટ્રો પોલીસ ટ્રેડીંગ કું.	આયાત નીકાશના	
	એજન્ટ	૧૦૦
૪૬ મેનન એન્ડ કું.	સામાન્ય વેપાર	૧૦૦૦
૪૭ ધી રજપુવાના ઇન્ડસ્ટ્રીઝ	કાંતવાનું તથા	
	વણવાનું	૧૦૦
૪૮ શ્રી કૃષ્ણ નેશનલ વીર્વીંગ	પંડીત બ્યાસ એન્ડ કું. હેઠગામ,	
એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	વડોદરા	
૪૯ ટેટન એન્ડ કાંબર ઇન્ડ-		
સ્ટ્રીઅલ્સ કું.	ત્રાવણકોર	
	રેસાનો ઉદ્યોગ	૫૦૦
કુલ ટ્રેડીંગ અને મેન્યુ ફેક્ટરીંગ.		૧૬૫૩૦
(૪) મીલો અને પ્રેસો:		
૫૦ ઉમરેઠ વીર્વીંગ એન્ડ	પટેલ એન્ડ કું.	
મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	ઉમરેઠ રેશન રોડ	
	આણંદ ચંદ્રને (સુબાંધ)	
૫૧ સ્વદેશી સ્પીનીંગ એન્ડ	મેરથન રોડ, કાનપુર	
વીર્વીંગ મીલ્સ		
૫૨ મીપદગાલય રાધસ એન્ડ		
ઓપલ મીલ્સ કું.	મદ્રાસ	
	ચોખાની મીલ	૧૫૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાઇ સુબાંધ.

૫૩ કેનેરા રાઇસ એન્ડ સો મીલ્સ	મેંગલોર, મદ્રાસ	”	૫૦
૫૪ કયાઇકટો ટીમ્બર ટ્રેડિંગ કું.	રંચુન	લાકઠાનો વેપાર	૨૦૦

કુલ મીલો તથા પ્રેસો ૬૫૦

(૫) ખાણ તથા પથ્થર માટે ૫૫ ટેવેય મીનરલ્સ	ટેવેય, બર્મો	ખાણને લગતું	
(૬) ખાંડ બનાવવા માટે ૫૬ શ્રીમહાલક્ષ્મી રચુગર	સુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	ખાંડ બનાવવાનું	૫૦૦૦
કોપરેશન			

(૭) હોટેલો, થીએટરો વિગેરે ૫૭ પારસી રીયન થીએટ્રીકલ કું.	બીહાર અને જોરીયા	સીનેમા કાઠવાનું	૨૦૦
૫૮ પ્રીન્સીપલ હોટેલ	એ. આર. છુસી, સુબધ	હોટેલ	૩૧૦

કુલ હોટેલો તથા થીએટરો ૫૧૦

સરંવાળો ૩૫૪૬૯

૧૯૨૧ ના ડીસેમ્બર માસમાં નીચેની કંપનીઓ ફરિયામાં ગએલ છે અથવા
ધ પડેલ છે:—

ધાપણ.

વર્ગ તથા નામ.	રજીસ્ટર થયાની સત્તાધારી.	ભરાએલી.	પગાર ફરિયામાં ગયા- થએલી. ની અથવા બધ થયાની તારીખ.
---------------	--------------------------	---------	--

(૧) બેન્કીંગ, ધીરધાર. તથા વીમા માટે.			
૧ કેરાલાલીક્ષ્મી વિદ્યાશાળા કું.	૩૧-૭-૧૯૧૮ ૧૦૦૦૦૦	૧૬૧૬૦ ૬૧૧૨	૧૧-૧૨-૨૧
મદ્રાસ			
૨ હિન્દુ દ્રવ્ય સેખરનિધિ	૧૩-૨-૧૮૯૯ ૩૦૦૦૦૦	૧૮૮૫૦ ૧૬૭૭૩	૧૮-૧૨-૨૧
મેંગલોર			
કુલ બેન્કીંગ ધીરધાર તથા વીમા માટે	૪૦૦૦૦૦	૩૫૦૧૦ ૨૨૮૮૫	
(૨) ટ્રાન્સીટ એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ			
૩ નેશનલ ટ્રાન્સપોર્ટ સર્વીસ કું.	૧૩-૮-૧૯૨૦ ૫૦૦૦૦૦	— —	૧-૧૨-૨૧
કાનપુર			
૪ ગોરખપુર મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ	૯-૬-૧૯૨૦ ૧૦૦૦૦૦	— —	૭-૧૨-૨૧
ગોરખપુર			

કુલ ટ્રાન્સીટ તથા ટ્રાન્સપોર્ટ ૬૦૦૦૦૦

(૩) ત્રેડિંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ ૫ ધી કેરાલા ભારતી કું	૨૦-૬-૧૯૧૭ ૨૦૦૦૦	૪૪૦૦ ૩૧૫૦	૧૩-૧૨-૨૧
ત્રાવણકોર			

૧૧ મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યાં ભેવા મળશે ?

૬ હોઇલ્સ એન્જનીઅરીંગ કું.	૧૮-૨-૧૯૧૯	૧૦૦૦૦૦	—	—	૧-૧૨-૨૧
બંગાળ					
૭ યુનીટ ધીક વર્ક્સ	૧૮-૮-૧૯૨૦	૧૦૦૦૦૦	—	—	”
બંગાળ					
૮ ત્રાવલકોર ટાઇલ્સ	૫-૩-૧૯૨૦	૫૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦	૬૦૦૦	૮-૧૨-૨૧
ત્રાવલકોર					
૯ સેગ્મીક કોટીન્સ (કન્ડીઆ)	૩-૧-૧૯૨૧	૫૦૦૦૦	—	—	૫-૧૨-૨૧
મુંબઇ					
૧૦ લુડલાઉસ એન્ડ કું.	૨૬-૯-૧૯૧૮	૧૫૦૦૦૦	—	—	૩-૧૨-૨૧
બંગાળ					
૧૧ મુદનગરમ ધરલામીઆ	૨૨-૩-૧૯૨૧	૨૦૦૦૦૦	૪૬૨૦૦	૨૩૧૦	૧૩-૧૨-૨૧
ત્રેડીંગ કું. મદ્રાસ					
૧૨ ધી બરોડા યુનીઅન ડાઇંગ					
બ્લીચીંગ એન્ડ ફેબ્રીકા પ્રીન્ટીંગ					
ફેક્ટરી વડોદરા	૨૩-૧-૧૯૦૮	૧૫૫૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૧૧૮૦૦	૨૩-૧૨-૨૧
૧૩ ધી ન્યુયોર્ક મલબાર કોરપો.					
રેશન ત્રાવલકોર	૨૮-૬-૧૯૨૦	૨૫૦૦૦૦૦૦	૧૪૦	—	૬-૧૨-૨૧

કુલ ત્રેડીંગ એન્જીનેયરીંગ ૩૭૭૫૦૦૦ ૨૦૦૭૪૭ ૧૨૩૨૭૦

(૪) મીલો અને પ્રેસો.

૧૪ મોફ્યુસીલ કોટન					
એન્જીનેયરીંગ					
કું. મુંબ.	૧૭-૮-૧૮૯૫	૬૦૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦	૧૩-૧૨-૨૧
૧૫ હામ્પ્ડી મીલ્સ.					
મુંબઇ	૨૮-૬-૧૯૧૫	૧૫૦૦૦૦૦	૧૦૭૫૦૦૦	૧૦૭૫૦૦૦	૨૦-૧૨-૨૧
૧૬ વીક્ટોરીયા મીલ્સ,					
કાનપુર.	૧૦-૮-૧૮૮૭	૨૬૦૦૦૦૦	૨૨૦૦૦૦૦	૨૨૦૦૦૦૦	૨૦-૧૨-૨૧
૧૭ હિન્દ કોટન એન્જી					
પ્રેસ કું. વડોદરા	૨૪-૯-૧૯૧૭	૧૫૦૦૦૦	૧૩૧૨૫૦	૧૩૧૦૦૦	૨૬-૧૨-૨૧

કુલ મીલો અને પ્રેસો ૪૮૫૦૦૦૦ ૪૦૦૬૨૫૦ ૪૦૦૬૦૦૦

(૫) ખાણ તથા પાથર માટે.

૧૮ લક્ષ્મીગંજ કોલ કું.					
બંગાળ	૧-૭-૧૯૦૮	૫૦૦૦૦૦	૩૩૪૬૫૦	૩૩૪૬૫૦	૩-૧૧-૨૧
૧૯ સહીગંજ એન્ડ ઝેરી-					
આ કોલ કું. બંગાળ	૨૮-૬-૧૯૧૬	૨૦૦૦૦	૩-૧૨-૨૧

કુલ ખાણ તથા પાથર માટે ૫૨૦૦૦૦ ૩૩૪૬૫૦ ૩૩૪૬૫૦

સ્વહેશી ઇન્ડીઅલ્સ મદ્રાસ	સરવાળો	૧૦૧૪૫૦૦૦	૪૫૭૬૬૫૦	૪૪૮૬૭૬૫	
ત્રેડીંગ વેચ્ય જીનીંગ એન્ડ	૬-૩-૧૯૧૫	૨૫૦૦૦	૧૩૮૫૦	૧૩૪૩૬	૧૬-૧૧-૨૧
કોટન પ્રેસ મીલ્સ,					
ફેબ્રીકા	૨૦-૧૦-૧૯૦૬	૧૦૦૦૦૦	૩૦-૧૦-૨૧

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેક ક્રીટ, ફેક્ટ, મુંબઇ.

વેપારી આંકડા.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

જાત	નોવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલ થી નોવેમ્બર સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦
હજાર ચાર્ડ	હજાર ચાર્ડ	હજાર ચાર્ડ	હજાર ચાર્ડ	હજાર ચાર્ડ
કોરા તથા ધોધેલાં કાપડની પેદાશ ...	૮૫૬૬૪	૧૦૫૭૦૦	૮૪૮૬૮૬	૭૫૮૬૭૫
આયાત ...	૧૧૨૨૬૧	૭૪૨૫૮	૬૩૨૨૬૧	૬૬૭૭૨૬
રંગીન કાપડ પેદાશ ...	૩૧૭૪૬	૪૬૪૬૩	૩૧૨૬૨૭	૩૩૬૨૧૫
આયાત ...	૧૩૫૪૬	૪૪૧૮૬	૮૮૫૬૬	૩૪૬૦૧૦

કાપડની પેદાશ. (નોવેમ્બર માસમાં.)

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબઈ ...	૫૨૬	૩૨૬	૨૬૦	૨૨૨	૧૨૬૦	૬૪૧
મદ્રાસ ...	૧૦	૧૬	૬	૧૦	૧૬	૩૨
બંગાલ ...	૭	૪	૪	૨	૧૬	૧૨
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૬	૧૪	૬	૧૦	૩૧	૩૪
મધ્ય પ્રાંતો ...	૨૬	૨૨	૧૬	૧૪	૬૪	૫૪
દેશી રાજ્યો ...	૨૨	૨૨	૨૫	૨૫	૮૭	૮૬
કુલ ...	૬૧૭	૪૩૪	૩૫૫	૨૮૮	૧૫૨૧	૧૧૭૪

એપ્રિલથી નોવેમ્બર માસ સુધી.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબઈ ...	૩૬૩૫	૩૬૬૧	૨૦૦૭	૨૨૧૩	૮૬૬૨	૬૮૩૬
મદ્રાસ ...	૧૫૮	૧૦૫	૬૨	૬૫	૨૮૪	૨૧૦
બંગાલ ...	૫૬	૪૬	૩૨	૨૬	૧૫૩	૧૪૨
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૦૬	૧૦૫	૬૬	૭૪	૨૨૩	૨૪૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજા, ૧૮૫	૧૬૮	૧૦૩	૧૧૦	૧૧૦	૪૦૬	૪૧૭
દેશી રાજ્યો ...	૧૭૩	૧૬૫	૧૮૮	૧૬૧	૭૩૦	૬૮૬
કુલ ...	૪૩૫૬	૪૦૮૨	૨૫૧૧	૨૭૦૬	૧૦૮૫૧	૧૧૬૧૩

હિંદમાં સુતરની નંબરવોર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી.

	હજાર રતલ.		નોવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી નોવેમ્બર સુધી			
નંબર	૧૯૨૧		૧૯૨૦		૧૯૨૧		૧૯૨૦	
	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
૧ થી ૨૫	૪૭૮૮૨	૭૨૬	૪૮૮૮૧	૧૪૩૮	૪૮૭૩૬૫	૩૧૨૩	૩૮૪૮૨૬	૬૦૮૬
૨૬ થી ૪૦	૫૧૦૬	૩૨૭૫	૪૬૬૬	૨૩૮૨	૪૬૪૨૧	૧૬૨૬૧	૪૪૫૪૩	૧૮૫૬૬
અને ઉપરાંત	૧૬૭	૧૧૭૬	૧૬૨	૫૫૩	૧૬૫૮	૫૮૫૮	૧૨૬૫	૩૬૩૦

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે

એમ. કાનજીની કું.

મેનજંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના થેસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને
અળવા સંભવ છે.)

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	નોવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી નોવેમ્બર સુધી	
પ્રાંત.	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબઈ. ...	૩૮૪	૩૫૭	૩૦૬૫	૩૨૫૬
મદ્રાસ. ...	૨૯	૪૨	૨૭૧	૨૭૫
બંગાલ ...	૨૯	૨૭	૨૧૭	૨૨૨
સંયુક્ત પ્રાંતો. ...	૩૧	૩૫	૨૩૪	૨૬૫
અજમેર-મેવાડ ...	૧	૨	૧૨	૧૭
પંજાબ. ...	૨	૩	૧૮	૨૬
દિલ્હી. ...	૩	૨	૨૫	૧૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા ખીરાર. ...	૨૫	૨૭	૨૦૨	૨૧૯
દેશી રાજ્યો. ...	૩૦	૩૩	૨૫૩	૨૫૯
કુલ. ...	૫૩૯	૫૩૧	૪૩૦૧	૪૫૫૭

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખાણોમાં મહેસો માલ.

મુંબઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખાણોમાં ગયા હીસેમ્બર માસ દરમ્યાન પહેલા માલની વીગત ગઈ તા. ૩-૨-૨૨ ને હીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

તા. ૧-૧-૨૧ હીસેમ્બરમાં તા. ૧-૧-૨૨ તા. ૧-૧-૨૧ માલની જાત. ને દિને સ્ટોક. થયેલી ને દિને સ્ટોક ને હીને સ્ટોક

	૨૦૧૮૮	૨૫૮૨	૨૦૦૬૬	૩૪૭૩૧
ફના કાપડની ગાંસડી ...	૨૦૧૮૮	૨૫૮૨	૨૦૦૬૬	૩૪૭૩૧
પેટી ...	૩૦૬૭૯	૨૪૪૩	૩૧૨૩૦	૩૬૮૩૦
દેશી તથા ઉત્તરી પીસચુડા ગાંસડા	૧૨૯૭	૬૧	૧૨૪૮	૧૩૭૪
પેટી ...	૩૫૨૬	૧૪૦	૩૪૧૫	૩૧૨૬
સુતરાઉ ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજીંગ	૮૪૩૬	૨૮૩૮	૧૦૦૬૩	૧૦૧૪૧
દેશી તથા ઉત્તરી , ,	૧૪૧૨	૩૨૭	૧૩૬૯	૩૧૨૫
ગ્રાંથુ—ટન ...	૧૦૪૧	૨૪૨	૧૨૩૨	૧૯૮૯
પીલગ—ટન ...	૧૧૯૬	૩૨૩	૧૫૯૮	૨૧૯૦

હિંદુસ્તાનનો પરદેશ સાથેનો વેપાર (હીસેમ્બર માસમાં)

	(લાખ રૂપિયા.) આયાત.		(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
ખોરાક વંખાકુ વગેરે ...	૪૦૨	૫૫૯	૬૦	૧૮
કાચો માલ ...	૧૨૬	૧૫૨	૧૦	૧૧
બનેલો માલ ...	૨૫૫૭	૧૫૪૯	૮૫	૬૩
પરચુટણ ...	૭૬	૫૪	૩	૪
કુલ ...	૩૧૬૨	૨૩૧૬	૧૬૦	૯૮

એપ્રિલથી હીસેમ્બર સુધી.

	(લાખ રૂપિયા.) આયાત.		(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ.	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
ખોરાક વંખાકુ વગેરે. ...	૨૮૬૮	૩૬૩૭	૨૮૨	૨૦૩
કાચો માલ. ...	૧૨૧૮	૧૬૨૭	૧૯૪	૧૩૯
બનેલો માલ. ...	૨૦૮૦૮	૧૪૧૭૦	૫૮૨	૬૨૭
પરચુટણ ...	૫૬૯	૨૬૬	૪૭	૩૩
કુલ. ...	૨૫૪૬૫	૧૬૭૩૪	૧૫૦૬	૧૦૦૩

ધી નોબે દાહલ માર્ચ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

દેશી

વેપારી એમ્પ્લરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૪ મું. VOL. IXV. APRIL 1922. No. 10 એપ્રિલ ૧૯૨૨ અંક ૧૦ મી.

અનુક્રમણિકા.

૧ ૧૯૨૦-૨૧ ની સાલમાં હિંદી રેલ્વેઓનો	૩ એમ્પ્લરનો વિભાગ ૪૫૯
જહીવટ ૪૫૨	(૧) કમીટીની સભાઓ. ૪૫૯
૨ અમારી માસિક નોંધ ૪૫૫	(૨) એમ્પ્લરનો પત્રવ્યવહાર ૪૬૭
(૧) પરદેશી હુડીઓ મઠે હુડીઆમણના	(૩) એમ્પ્લરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ ભુરો ૪૭૫
દરનો સવાલ ૪૫૫	૪ વેપારી ખબરો તથા પાક સમાચાર ૪૭૬
(૨) હિંદુસ્તાનના ૧૯૨૧ ના ઓક્ટોબરથી	૫ વેપારી પૂછપરછ ૪૮૪
ડીસેમ્બર માસ સુધીની હરતાઓ ... ૪૫૬	૬ નવાં પેટન્ટો ૪૮૫
(૩) બજેટ અને હિન્દી પ્રાસસભા ... ૪૫૭	૭ બેઈન્ટ સ્ટોક ઇંગ્લીશો ૪૮૬
(૪) ઇ. આઈ પી રેલ્વે અને રેલ્વે સ્ટેટીઝ ૪૫૮	૮ વેપારી આંકડા ૪૯૨

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ સુબંધના ગ્રહાકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ વી.પી. પોસ્ટથી ૦-૮-૦ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ; નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને બારમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે ગમને તુરવ ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી બીજી પ્રત રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખાખી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઈલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

૧૯૨૦-૨૧ ની સાલમાં હિંદી રેલ્વેઓના વહીવટ.

હિન્દુસ્તાનની રેલ્વેઓના વહીવટને લગતો ૧૯૨૦-૨૧ ના વર્ષ માટેનો રીપોર્ટ હમણાં બહાર પાડવામાં આવેલ છે. તે વર્ષ દરમિયાન હિન્દુસ્તાનના રેલ્વે વિસ્તારમાં ૨૯૮ માઇલનો વધારો થયો હતો એટલે કે ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૨૧ ને રોજ કુલ ૩૭૦૨૯ માઇલ રેલ્વે લાઇન ચુલ્લી હતી. આ આંકડા મુજબ ૧૮૫૩ ની સાલથી ગણતરી છેલ્લાં ૬૮ વર્ષ દરમિયાન દર વર્ષે ૫૪૪.૩૯૮ માઇલનો સરેરાશ વધારો થયેલ છે. પરંતુ આ ૩૭૦૨૯ માઇલમાં હિન્દુસ્તાનની રેલ્વેઓ ઉપર બેવડી, ત્રેવડી તથા તેથી વધારે લાઇનો હોય તેનો સમાવેશ થતો હોવાથી ખરી રીતે સીંગલ લાઇનનો વિસ્તાર ગણવેા જોઇએ જે ૩૩,૯૮૫ માઇલનો છે. હિન્દી રેલ્વેઓના વિસ્તારનો લગભગ ઠું ભાગ સરકારી તેમજ દેશી રાજ્યોની માલિકીનો છે.

બીજા દેશો સાથે સરખામણી.

૧૯૧૫ ની સાલમાં યુનાઇટેડ કિંગડમમાં તે દેશના ૧૨૧,૦૯૦ માઇલના કુલ વિસ્તારમાં અને ૪૬૦ લાખ માણસની વસ્તીમાં સીંગલ લાઇન રેલ્વેનો વિસ્તાર ૨૩,૭૦૧ માઇલનો હતો જ્યારે કુલ રેલ્વેનો વિસ્તાર ૪૦,૮૦૮ માઇલનો હતો. વળી તે ઉપરાંત રેલ્વે સાઇડીંગનો વિસ્તાર ૧૪,૬૨૮ માઇલનો હતો. ૧૯૦૭ ની સાલમાં જર્મનીમાં તે દેશના ૨,૦૬,૦૦૦ માઇલના વિસ્તારમાં અને ૬૨૦ લાખ માણસની વસ્તીમાં સીંગલ લાઇન રેલ્વેનો વિસ્તાર ૩૦,૪૮૦ માઇલનો હતો. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરીકાનો કુલ વિસ્તાર હિન્દુસ્તાનના વિસ્તાર કરતાં બમણો અને વસ્તી કુ હોવા છતાં તેના રેલ્વે વિસ્તાર ૨,૬૬,૩૮૧ માઇલ જેટલો છે. આ બધા આંકડા ઉપરથી આ દેશમાં હજી રેલ્વેના વિસ્તાર માટે કેટલો અવકાશ છે તે સહજ સમજી શકાયો.

વેગનોની સંખ્યા વચ્ચેનો તફાવત પણ ઘણો મોટો છે. આ દેશમાં વેગનની કુલ સંખ્યા માત્ર ૨,૦૧,૧૬૪ ની છે જ્યારે જર્મનીમાં ૧૯૦૭ ની સાલમાં તે સંખ્યા ૪,૮૬,૦૩૦ હતી. ત્યાર પછીના આંકડા મળી શક્યા નથી પણ તેમાં મોટો વધારો થયો હોવો જોઈએ. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ૧૯૧૭ ની સાલમાં ૨૪,૯૭,૪૪૫ વેગનો હતાં, અને ત્યાર બાદ તેમાં મોટો વધારો થયેલ છે. જો કે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ માટેનાં આંકડામાં ઉતાવળો માટેના ડબ્બાઓનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવે છે. તો પણ સામાન્ય રીતે ઉતાવળોના ડબ્બા અને વેગનો વચ્ચેનું પ્રમાણ ૧.૮ લખ શકાય એટલે તે ગણતરી મુજબ અમેરીકામાં આવેલાં ડબ્બાની સંખ્યા ૨૦ લાખની હોવી જોઈએ જો કે ખરી રીતે તે સંખ્યા ઘણી વધારે હોવાનો સંભવ છે.

નવી લાઇનો:-૧૯૨૦ ની સાલમાં ૧૦૦૮ માઇલની નવી લાઇન ઉપર કામ ચાલતું હતું અને હજી ચાલુ છે. આ ઉપરાંત ૭ નવી લાઇનો માટેની યોજના તૈયાર કરવામાં આવેલ છે અને બીજી ઘણી લાઇનો માટે સર્વાધ તેમજ ખર્ચનો અંદાજ કાઢવામાં આવેલ છે, પણ દેશની નાણાં સંબંધી ખરાબ સ્થિતિને અંગે નજીકના જાવિયમાં આ નવી લાઇનો ઉપર કામ શરૂ થવાની આશા નાખી શકાય નહિ. જે સાત લાઇનો માટે યોજના તૈયાર છે તે લાઇનો નીચેની છે:-

(૧) ઇન્ડો બર્મી કનેક્શન ટુકાંગ વેલી રસ્તો જે હિન્દી અને બર્મીની રેલ્વેઓને જોડવા માટે યોજવામાં આવેલ છે.

ગીવાલના માટે ફ્રેન્ચી લાઇસની છેલ્લી ડીઝાઇન બેથો કે ?

(૨) મોનહરપુર રેલ્વે અને (૩) મીરઝાપુર-મહીઆર અને હોલતોનગંજ-હુતાર રેલ્વે—આ બંને લાઇનો કોલસાની નવી ખાણને માટે યોજવામાં આવેલ છે.

(૪) કલકત્તાની ટયુબ રેલ્વેઓ (૫) કર્ક-ચીપ્લુમ-ઉદ્દા રેલ્વે—જે મેસર્સ તાતાની કાયમ હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક યોજનાને મદદ રૂપ થશે.

(૬) બદ્રીનાથ માટેના જાત્રાળુઓની સગવડ માટે હરદ્વાર ક્લર્ક પ્રયાગ રેલ્વે.

(૭) આગ્રા—કરાંચી કનેક્શન રેલ્વે—જે સંયુક્ત પ્રાંત અને કરાંચીના વેપારને લાભકારી થશે.

કેપીટલ ખર્ચ:—વર્ષ ૬૨મીઆન સરકારી મહેસુલમાંથી રેલ્વે ઉપર ૨૪ કરોડ ૮ લાખનો કેપીટલ ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તેને પરીણામે લડાઇને લીધે થયેલી માડી અસરમાં ખાસ સુધારો થઇ શક્યો નથી. વળી ઉપરનો આંકડો એક રીતે આઠે રસ્તે દોરવનાર છે કારણ કે ભાવોમાં થયેલા બેહદ વધારાને પણ વિચાર કરવો જોઇએ.

વેગનોની અછત બાબે જાહેર પ્રજાની ફરીઆદ સામે બચાવમાં રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે “વેગનો ભ્રમણે તેટલાં પૂરાં પાડી શકાય તો જાહેર પ્રજાની મુશ્કેલીઓ તાબડોતોબ દ્વર થાય એવી સામાન્ય માન્યતા છે. પણ કમનસીબે આ સવાલનો ફટકો સહેલાઇથી ન પુગી વળી શકાય તેવા બીજા સંજોગો ઉપર આધાર રાખે છે. યાદગં, સાઇડિંગ્સ, બેવડી લાઇનો, રીપેર માટે કારખાના વિગેરે સંબંધી સગવડો વધારવામાં ન આવે ત્યાં સુધી રેલ્વેઓ ગમે તેટલા માલ લાવ લઇ જઈ શકે નહિ. આ બાબતમાં રેલ્વેને યોગ્ય ધોરણ ઉપર લાવવા માટે વખત તેમજ ખર્ચ માટે મોટી રકમની આવશ્યકતા છે.” ૬૮ વર્ષની ખીલવણી પછી આ એકરાર ખરેખર અશ્વયંકારક છે. વળી રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે “આવશ્યક સ્ટોક કરતા હાલનો સ્ટોક કેટલા પ્રમાણમાં ઓછો છે તેનું આપ કાઢવાનું બનો શકે તેમ નથી.” અમારા મત મુજબ હિન્દી વેપાર ઉદ્યોગ તેમજ દ્રાક્ષી-કર્મ વધારો ઘટાડો એટલો બધો અનિશ્ચિત નથી કે જેથી હાલમાં સ્ટોક કેટલો ઓછો છે તે નક્કી કરવામાં અનુભવીઓને કાંઈ પણ મુશ્કેલી નહીં.

એક નિરાશાજનક એકરાર.

પણ વધારેમાં વધારે નિરાશાજનક અને આ દેશના સત્તાવાજાઓને નીચું જોવાવનાર એકરાર તો આ દેશમાં રેલ્વે સામાન પૂરા પાડવા માટેનાં સાધનોના અભાવન લગતો છે. રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે “એન્જીને બનાવવા માટે હજી સુધી હિન્દુસ્તાન બિલકુલ શક્તિવાન નથી. હાલમાં ખાનગી વેગનો બાંધવા માટેનાં કારખાનાં પણ જૂઠાં છે અને વળી પેદાશોને આધાર ઇંગ્લંડથી અથવા પરદેશથી પૈડાં, ધરી બેકલુઅર વિગેરે જેટલા પ્રમાણમાં પૂરાં પાડવામાં આવે તે ઉપર આધાર રાખે છે. કાર્ચીંગ સ્ટોક મોટે ભાગે દેશ વર્કશોપમાં બનાવવામાં આવે છે પણ આ કામનો આધાર ઇંગ્લંડથી બધા મૂળ ભાગો જે પ્રમાણમાં પૂરા પાડવામાં આવે તે ઉપર છે. લડાઇના વખતથી ઇંગ્લંડથી માલ પૂરો પાડવાની બાબતમાં એક યા બીજાં કારણથી કેટલીક અનિશ્ચિતતા દાખવ થયેલ છે તે સહુ કોઈ જાણે છે. આ કારણોને લીધે હિન્દી રેલ્વેઓ પૈસા પૂર્ણ પાડવામાં આવ્યા હોય તેના પ્રમાણમાં પણ યોગ્ય કામ આપી શકી નથી.” આ એકરાર ધણીજ ગંભીર અને દેશની પરાધીનતાનો અગ્રેષ્ઠ પુરાવો છે. અમે માત્ર એટલું જ કહીશું કે નૂરના બેહદ દર આપવામાં તેમજ હિન્દુસ્તાન બહાર મજૂરીના, ઉંચા દર આપવામાં અને પરદેશીઓને મોટા નફા આપી તેઓનાં

. ધી બોમ્બે રાઇલ માટ રૂ. ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ, ફાટ સુબધ.

ખીસાં ભરવા પાછળ આ દેશના નાણાંની જે ગંભીર રકમનો ધુમાડો કરવામાં આવેલ છે તેનો અર્થો ભાગ પણ દેશનાં સાધનો ખીલવી દેશમાંજ હુસ્તર ઉલ્લેખ આગળ વધારવામાં વાપરવામાં આવ્યો હતો તો આજ આટલાં વર્ષ પછી આ દેશની સરકારને આવો શરમાવનારો એકરાર કરવો પડત નહિ તેમજ હિન્દી રેલ્વેએ આજે આવી લાંચાર અને કંગાલ દશામાં હોત નહિ. વળી આજે જે નીતિના પંરીણામે આ દેશ પરાધીન થયેલ છે તે અખત્યાર કરવામાં આવી હોત નહિ તો લડાઈ માટે આ દેશે પોતાનાં રૂઝ ઓનુનો, ઠલૂઝ ઠાચીંગ, ડબાઓ અને પપર વેગનોનો લોગ આવ્યો તેના કરતાં ઘણી મોટી સંખ્યામાં તે ચીન્ન હિન્દુસ્તાન સહેલાઈથી પૂરી પાડી શકત.

માલના ભાવમાં વધારો અને રેલ્વેની આવક તથા ખર્ચ.

માલના ભાવોમાં પણ બેહદ વધારો થયેલ છે. લડાઈ પહેલાં ઇંગ્લંડમાં જે ઓનુનો ૩૬૧૦ પૌંડની કિંમતે મળી શકતાં હતાં તેના ભાવ ૧૯૧૬માં ૮,૩૦૦ પૌંડ સુધી વધ્યો હતો અને રીપોર્ટ હેઠળના વર્ષમાં તે લગભગ ૧૧૦૦૦ પૌંડ સુધી પહોંચ્યો હતો. તેજ મુજબ ચાર પૌંડવાળા વેગનોનો ભાવ ૨૧૦ પૌંડથી ૧૯૨૦માં ૭૫૦ પૌંડ જેટલો થયો હતો. મનુરો, બળતણ અને નિભાવના ખર્ચમાં પણ વધારો થયેલ હોવાથી રેલ્વે વહીવટમાં હાંમેશાના ચાલુ ખર્ચમાં પણ વધારો થયેલ છે જે ૧૯૧૨માં કુલ આવકના ૪૮.૧૨ ટકા હતો જ્યારે ૧૯૨૦-૨૧માં ૬૫.૫૪ ટકા જેટલો થયો હતો. ૧૯૨૦-૨૧માં રેલ્વેઓની કુલ આવક રૂ. ૧,૯૮,૭૬,૦૦૦ થઈ હતી અને હાંમે-ગનો ચાલુ ખર્ચ રૂ. ૬૦,૨૬,૦૪,૦૦૦ થયો હતો. છેલ્લાં ૧૦ વર્ષમાં કુલ આવકમાં ૪૦,૮૪,૫૪,૦૦૦ નો અથવા ૭૬.૮૬ ટકાનો વધારો થયેલ છે. માલના દ્રાક્ષિક ઉપરની ક રૂ. ૪૭,૬૬,૮૪,૦૦૦ હતી જ્યારે ઉતાડ્યોના દ્રાક્ષિક ઉપરની આવક રૂ. ૪૦,૮૫,૨૩,૦૦૦ હતી. છેલ્લાં ૨૦ વર્ષ દરમિયાન માલના દ્રાક્ષિકની આવકમાં ૧૦૦ ટકા કરતાં વધારે વધારો થયેલ છે જ્યારે ઉતાડ્યોના દ્રાક્ષિકની આવક લગભગ ચારગણી થયેલ છે, અને ઉતાડ્યોની સંખ્યા ત્રણ ગણી થયેલ છે. જ્યારે આ દેશમાં રેલ્વેઓ પહેલી ચડ કરવામાં આવી ત્યારે નાતિબંધનોને લીધે હિન્દીએ મોટા પ્રમાણમાં મુસાફરી નહિ કરે એવી સામાન્ય લાગણી હતી પણ ઉપરના આંકડા સાબીત કરે છે કે માલના દ્રાક્ષિક કરતાં પણ ઉતાડ્યોના દ્રાક્ષિકમાં જલદી વધારો થયેલ છે. જૂઠા જૂઠા વર્ષોમાં કેટલા ઉતાડ્યોએ મુસાફરી કરી તેને લગતા આંકડા ઘણા ઉપયોગી થઈ પડશે. વર્ષ દરમિયાન ત્રીજા વર્ગના ઉતાડ્યોની સંખ્યા ૪૯ કરોડ કરતાં વધારે હતી. વચલા વર્ગના ઉતાડ્યોની સંખ્યા એક કરોડ કરતાં વધારે, બીજા વર્ગની ૭૦ લાખ અને પહેલા વર્ગની ૧૧ લાખ જેટલી હતી. ઉતાડ્યોના દરમાં વધારાના સંબંધમાં રીપોર્ટ જણાવે છે કે આખા દુનિયામાં માત્ર આ દેશમાંજ દરમાં મોટો વધારો કરવામાં આવેલ નથી અને જો રેલ્વેઓને વેપારી ધોરણ ઉપર દોડાવવી હોય તો રેલ્વેના ચાલુ ખર્ચમાં થયેલા વધારાના પ્રમાણમાં દરમાં વધારો કરવોજ બેધર.

રેલ્વે માટે માલની ખરીદી.

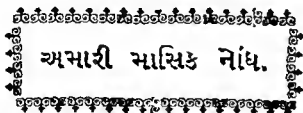
ખાંસોબાર આયાત કરીને ખરીદેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૬ કરોડ ઉપરાંત હતી જ્યારે આયાત થયેલ માલની આ દેશમાં કરેલી ખરીદીની કિંમત રૂ. ૫ કરોડથી વધારે હતી. આ દેશમાંજ બનેલો માલ રૂ. ૬ કરોડ ઉપરાંતની કિંમતનો ખરીદવામાં આવ્યો હતો. ના સરકાર એવી આશા રાખે છે કે સામાન્ય રીતે હિન્દના લાભ માટે અને ખાસ કરીને રેલ્વે વહીવટદારના લાભ માટે

હિન્દમાં નવા ઉદ્યોગો ઉદ્ભવે અને હાલમાં જે માત્ર આયાત કરવામાં આવે છે તે દેશમાં જ પૂરો પાડી શકાયો.

દેલ્હેની નોકરીમાં હિંદીઓ અને ગોરાઓનું પ્રમાણ.

રીપોર્ટમાં બીજી એક ખાસ નોંધવા લાયક બીના એ છે કે પીએ પીએ દેલ્હેની નોકરીમાં હિંદીઓ અને એન્ગ્લો ઇન્ડિયનોની સંખ્યામાં વધારો થતો જાય છે. ૧૯૨૦-૨૧ ની આખરે દેલ્હે નોકરીની કુલ સંખ્યા ૭,૫૧,૭૫૨ ની હતી જેમાં ૬૯૦૧ યુરોપીયનો, ૧૧,૬૬૯ એન્ગ્લો ઇન્ડિયનો અને ૭,૩૩,૧૫૨ હિંદીઓ હતા જ્યારે ૧૯૧૧ માં તે આંકડો અનુક્રમે ૭,૬૮૫, ૬,૮૭૨ અને ૫,૪૫,૩૩૭ હતા. યુરોપીયનોની સંખ્યામાં ઘટાડો થયાનું કાંઈ પણ કારણ જણાવવામાં આવ્યું નથી. ૧૯૨૦-૨૧ માં કુલ પગારની રકમ રૂ. ૨૬,૬૮,૦૨,૮૬૨ હતી જ્યારે ૧૯૧૩-૧૪ માં તે રકમ રૂ. ૧૪,૦૦,૫૧,૧૫૬ હતી. નોકરીને રહેવા કરવા માટેની સામાન્ય સ્થિતિ સુધારવા માટે ખાસ સગવડો પૂરી પાડવામાં આવેલ છે.”

છેવટે રીપોર્ટમાં ગયે વર્ષે એકવર્ષ કમીટીના હિંદી દેલ્હે સંબંધમાં બહાર પડેલા રીપોર્ટ તરફ ધ્યાન એશવામાં આવેલ છે, અને ૧૯૨૦-૨૧ ના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવેલી વિગતો દેલ્હે કમીટીની લલામણો સંબંધમાં નિર્ણય ઉપર આવવામાં મદદરૂપ થઈ પડશે એવી આશા બતાવવામાં આવી છે. રીપોર્ટ છેવટે જણાવે છે કે “હિન્દમાં મહાન આર્થિક તેમજ રાજદારી ફેરફારો થવાની તૈયારી છે. માલ પેદા કરવા માટે તેમજ ખાણોને લગતી અને બીજી ખીલવણી માટે અગત્યની યોજનાઓ શરૂ કરવામાં આવે છે જે બધીની પ્રગતિના આધાર પુરવાં લાવ લખત કરવાનાં સાધન ઉપર રહેશે. તેથી એટલું તો ખાસ અગત્યનું છે કે દેલ્હે જે કાંઈ ફેરફાર કરવામાં આવે તેનો અમલ ક્યાં પહેલાં તે ઉપર હુકામણી અને સંભાળપૂર્વક વિચાર કરવો જોઈએ જેથી પરીણામે દેલ્હે વહીવટમાં સંગીન અને સ્થાયી સુધારો થઈ શકે કે જે ઉપર દેશની આબાદીનો મોટો આધાર છે.”

અમારી માસિક નોંધ.

(૧) પરદેશી હુંડીઓ માટે હુંડીઆમણના દરનો સવાલ:—

થોડા વખત અગાઉ મુંબઈની હાઇકોર્ટે મેસર્સ યુલર મેકલીન એન્ડ કું. (વાલીઓ) વિરુદ્ધ મેસર્સ કાંદરભાઈ મુલ્લા ધરમાધવજી (પ્રતિવાદીઓ) ના કેસમાં વેપારી દષ્ટિએ એક ઘણો અગત્યનો ચુકાદો આપેલ છે. વાલીઓએ જે પરદેશી હુંડીઓના લખનાર તરીકે પ્રતિવાદીઓ ઉપર તે હુંડીઓ સ્વીકારનાર તરીકે દાવા માંડયો હતો. બંને હુંડીઓ ન્યુયોર્ક ખાનેથી લખવામાં આવી હતી અને તે દેખાડ ક્યાં પછી ત્રીસ દિવસે તે પગાર કરવાને દિવસે બેન્ક ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ માર્ટેના ચાલુ દરે પગાર કરવાની હતી અને પૈસા ન્યુયોર્ક ખાને દિવસે સુધીની લગભગ તારીખ સુધી તે રકમમાં દર વર્ષે દર સેક્ટે ૮ ટકા લેખેનું વ્યાજ ઉમેરવાનું

હર્ષ. આમાં જે મુદ્દો નક્કી કરવાનો હતો તે માત્ર એટલોજ હતો કે વાઢીઓને તે હુંડીઓ માટે કુલ કેટલા રૂપિયા મળવા જોઈએ.

આવી હુંડીઓ પગાર કરવાની રૂઢી સંબંધમાં એકરચેજ બેન્કો જે નોટીસ કાઢે છે તેમાં તેઓ ખુદ્દી રીતે જણાવે છે કે જો હુંડી પાકવાની તારીખે અથવા તે પહેલાં તે પગાર કરવામાં નહિ આવે તો તે હુંડી પગાર કરવામાં આવે તે દિવસના હુંડીઆમણના દરે પગાર કરવી પડશે “મિલાય કે આ દર હુંડી પાકતી હોય તે દિવસના દરથી ઉંચો ન હોય.” આ સરતનો માત્ર એટલોજ અર્થ છે કે હુંડી પગાર કરવામાં આવે તે દિવસનો હુંડીઆમણનો દર હુંડી પાકતી હોય તે તારીખના દરથી ઓછો હોય તો વેપારીને નુકશાન થાય અને જો દર ઉંચો હોય તો વેપારીને જે ફાયદો થાય તે ફાયદો તેને નહિ મળવા દેતાં એકરચેજ બેન્કો હુંડી પાકતી હોય તે દિવસના દરેજ હુંડી કરવાની વેપારીઓને ફરજ પાડે. એટલે ફાયદો એટલો એકરચેજ બેન્કોનો અને નુકસાન એટલું આપણા વેપારી ભાઈઓનું. પણ આ કેસમાં ન્યાયાધીશે એવો ચુકાદો આપેલ છે કે જે દિવસે હુંડીનો અસ્વીકાર થયો હોય તે દિવસના હુંડીઆમણના દરે તે પગાર કરવી જોઈએ.

આવાજ પ્રશ્ન ઉપર ગત વર્ષે આ એમ્બરને એટની એકરચેજ બેન્કોના પ્રમુખ સાથે પત્રવ્યવહાર થયો હતો. પણ તેમના વરફી કાંધ પણ હાડ આપવામાં આવી નહોતી. પણ મુંબઈની હાઈકોર્ટના હાલના ચુકાદા પછી અમને આશા છે કે એકરચેજ બેન્કો ઉપર જણાવેલી કંઠંગી અને ગેરવ્યાજબી સરત રદ કરશે.

(૨) હિન્દુતાનમાં ૧૯૨૧ ના ઓક્ટોબર થી ડીસેમ્બર માસ સુધીની હડતાળો:—

૧૯૨૧ ના છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં હિન્દુસ્તાનના જૂદા જૂદા ઇલાકાઓમાં પડેલી હડતાળોને લગતી વીગતો ના. સરકાર વરફી બહાર પાડવામાં આવેલ છે. ના. સરકાર વરફી જણાવવામાં આવે છે કે ઓકસ આંકડા મેળવવામાં અને ખાસ કરીને શુભાવેલા દિવસના ઓકસ આંકડા મેળવવામાં ઘણી મુશ્કેલી નડે છે અને કેટલીક વખત માત્ર આશરે આંકડા આપવા પડે છે.

આ અરસા દરમ્યાન કુલ ૧૩૨ જગડાઓ થયા હતા. જ્યારે તે અગાઉના ત્રણ મહિનાના અરસામાં તે આંકડો ૮૮ નો હતો. જાણ પાંચ જગડાને લગતી માહિતી મળેલ છે પણ તેને લગતી હકીકત તેમનો આ કોઠામાં સમાવેશ કરવા માટે પૂરતી નથી.

નીચે આપવામાં આવેલ કોઠાની, તેમજ તે અગાઉના ત્રણ મહિનાની હડતાળોને લગતા કોઠાની (જે અમારા બંધુઆરી માસના અંકમાં આપવામાં આવ્યો હતો) સરખામણી કરતાં જણાવે કે જ્યારે અગાઉના કોઠામાં ફોર્મ ૬, અર્ધ ફોર્મ ૬ અને નિષ્ફળ જગડાઓની સંખ્યા અનુક્રમે ૧૫, ૧૨, અને ૪૫ હતી ત્યારે આ કોઠામાં તે સંખ્યા અનુક્રમે ૪૯, ૧૬ અને ૫૪ ની છે. પણ ફોર્મ ૬ થયેલા ૪૯ જગડાઓમાં મુંબઈના લીસે ૪૭ નો છે અને તેમાંના ઘણા ખરા બેનસના સવાલ પરવે હતા. ફોર્મ ૬ થયેલા જગડાઓમાંથી જો મુંબઈનો આંકડો કમી કરવામાં આવે તો માત્ર બે ફોર્મ ૬ જગડાઓ બાકી રહે જ્યારે અર્ધ ફોર્મ ૬ ૧૬ અને નિષ્ફળ ૪૯ હતા.

નાંચેના કોણ ઉપરથી દરેક પ્રાંતમાં કેટલી હડતાળો પડી તે જણાવો:—

માગણી.

પરિણામ.

પ્રાંત.	હડતાળની સંખ્યા.	મજૂરોની સંખ્યા.	કેટલા દિવસ ગુમાવ્યા.	જાણરમાં વધારો.	બેનસ.	આ ગત.	ફત અને કામના કસાકામો	બીજાં કારણો.	કારણ બાજુમાં નથી.	કેટલેમાં ન.	અર્થ ક્ષતેષ્ટમંદ.	નિષ્પન્ન.	પરિણામ બેગર નથી.	અચોક્કસ.	ચાલુ.
આસામ	૧	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૧	૧
બંગાળ	૩૯	૫૮૨૫૮	૨૫૩૭૨૭	૨૪	૦	૮	૦	૭	૦	૧	૪	૨૮	...	૨	...
બીહાર અને એસીસા	૩	૪૦૫૦	૮૦૩૦૦	૦	૦	૦	૦	૨	૧	૧	...	૨
મુંબઈ	૭૬	૩૮૫૫૦	૨૧૩૮૪૪	૯	૪૮	૧૧	૧	૭	૦	૪૭	૬	૧૬	૧	૦	૦
બર્મા	૬	૭૧૮	૨૩૭૮૩	૨	૦	૨	૦	૧	૧	૦	૧	૪	૧	૦	૦
મધ્ય પ્રાંત	૨	૭૧૨	૧૪૪૬૪	૨	૨
મદ્રાસ	૩	૧૧૮૯૦	૨૦૩૦૪૦	૧	...	૧	...	૧	૨	૧
પંજાબ	૧	૩૦૦	૫૭૦૦	૧	૧
સંયુક્ત પ્રાંત	૧	૧૧૬૬	૨૩૩૮	૧	૧
કુલ.....	૧૩૨	૧૧૭૬૪૭	૭૯૯૧૯૬	૪૦	૪૯	૨૨	૧	૧૮	૨	૪૬	૧૬	૫૪	૪	૨	૭

ઉપર પ્રમાણે કુલ ૧૩૨ હડતાળોમાંથી ૩૧ મીલમાં ૭૨, કોલચાની ખાણમાં ૧૮, શયની મીલોમાં ૧૦, અને રેલ્વેમાં ૬ મુખ્ય હતી. વળી ચોકડેબરમાં ૫૪, નવેમ્બરમાં ૩૯ અને ડીસેમ્બરમાં ૩૩ નવી હડતાળો પડી હતી; અને તે અરસાની આખરે ૭ હડતાળો ચાલુ રહી હતી.

(૩) બજેટ અને હિન્દી ધારાસભા :—

ના. હિન્દી સરકારના ૧૯૨૨-૨૩ ના બજેટ બાબે અમે અમારા ગયા અંકમાં ઘોડું વિવેચન કર્યું હતું. ત્યાર બાદ આ એમ્પરની કમીટી તરફથી બજેટ ઉપર જે વિચારો ના. હિન્દી સરકાર સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા તે પાછલ આપવામાં આવેલ છે, એટલે તે સંબંધી વધાર ચર્ચા કરવાની રહેતી નથી. એટલે અમે માત્ર એક કે બેજ ઉપયોગી મુદ્દાઓ તરફ લક્ષ એતવા માગીએ છીએ.

ધારાસભાએ હિન્દમાં બર્નતા કાપડ ઉપરની એકસાઈજ જગતમાં સૂચવવામાં આવેલો વધારો પસાર ન કરવામાં ચેત્ત્ય કર્યું છે કારણ કે તે વધારો કેટલો બેહુરો અને લોડ હોઈને વાઈસરોય તરીકે આપેલા વચનના ભંગ રૂપ હોત તે કમીટીએ લોડ હોઈનેના ભાષણનો ચોક્કસ કુકરો દાંડીને સાબીત કરી આવેલ છે, એટલે તે વધારો પસાર કરવામાં આવ્યો હવ તો તેથી ના. સરકારની પ્રતિષ્ઠાનેજ હાનિ પહોંચત એમ અમે માનીએ છીએ. પરંતુ તે સાથે કાપડની આયાત ઉપરની જગતમાં સૂચવવામાં આવેલો વધારો પણ પસાર ન કરવામાં અમારી માન્યતા મુજબ ધારાસભાએ ગંભીર ગોથું ખાધું છે. આ દેશની પ્રજાની સામાન્ય લાગણી એવી છે કે આ દેશનો આર્થિક વહીવટ વિલાયતવાળાઓના લાભમાંજ ચલાવવામાં આવે છે. ગયે વર્ષે જ્યારે આયાત જગતમાં વધારો કરવામાં આવ્યો ત્યારે લેન્ડેશનના મીલ ઉદ્યોગવાલાઓએ જે

મેટેલીક શીલીગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે?

અલ્પઘટતી જીવેશ ઉઠાવી હતી તે આપણે જાણીએ છીએ. વળી આ વર્ષે પણ આયાત જગતમાં વધારે થયાની વાત બહાર પડતાંજ લેકેશાયરમાં ભારે ખજાણાટ ઉઠી રહ્યા હતા અને એકસાઈજ જગત પણ આયાત જગતના જેટલીજ કરવી એવો આશ્રય ત્યાંના ઉદ્યોગ વાળાઓ તરફથી હજી પણ કરવામાં આવે છે. આવા સંજોગો હેઠળ જ્યારે ધાતુસભા આયાત જગતનો વધારો પડતો મુકવાનું કબુલ કરે-પછી ભલે તેઓ ગમે તે વિચારથી દોરવાયા હોય તોપણ-જાહેર પ્રજાની દૃષ્ટિએ તે લેકેશાયરની કૃતેહજ ગણાય, અને લેકેશાયરને ખુશી રાખવાના હેતુથીજ આ પગલું ભરવામાં આવેલ છે એવી માન્યતા ધરવા માટે જાહેર પ્રજાને દોષ દઈ શકાય નહિ. વડી ધારા સભા તથા કાઉન્સિલ એક રીટમાં આયાત જગતમાં માત્ર ૬ ટકાનો વધારો કરવાની દરખાસ્ત પણ ઉઠી ગઈ તે ઉપર જણાવેલી માન્યતાને ટેકો આપે છે. જો આ વધારો પણ પસાર કરવામાં આવ્યો હોત તો આવી માન્યતા કંઈક અંશે દૂર થાત અને હિન્દી આર્થિક સ્વતંત્રતા માત્ર નામનીજ છે એવો જે સામાન્ય જથ્થા હરતી ધરાવે છે તે પણ થોડો અંશે નરમ પડત. વળી જ્યારે આ દેશ સઘળા ઉદ્યોગો માટે રક્ષણ માગે છે ત્યારે કાપડ જેવા આ દેશના મૂળ ઉદ્યોગની આયાત ઉપરની જગત ધીલ ચીજોની આયાત જગત કરતાં કમી રાખવી તે દેશના હિતને કેટલું નુકસાનકારક છે તે સમજવું મુશ્કેલ નથી. આ દેશના કાપડના ઉદ્યોગને રંજ, કોલસો વિગેરે મેળવવામાં કેટલી મુશ્કેલીઓ નડે છે અને આ દેશનો તે ઉદ્યોગ કેટલી મુશ્કેલીઓમાંથી પસાર થાય છે તે હમણા મળેલ મુંબઈ મીલોનર્સ એસોસિએશનની વાર્ષિક સભાના પ્રમુખે પોતાના ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું છે.

લશ્કરી ખર્ચમાં લશ્કરની સંખ્યામાં ઘટાડો કર્યા સિવાય માત્ર થોડે ઘણે અંશે ગોરા સીપાઈઓને બદલે હિન્દી સીપાઈઓનું પ્રમાણ વધારવાથી માટે કશોય ઘર્ષ શકે તેમ છે છતાં તેનું પગલું લેવા ના. સરકાર તૈયાર નથી તે ઘણું અફસોસકારક છે. ઐત્હાટન ખુદ પોતાના લશ્કરી ખર્ચ એકા કરવા માટે સંસ્થાનામાં-જે અમને મળેલ ખબર સાચી હોય તો-ગોરાઓનું પ્રમાણ ઘટાડીને તેને બદલે હિન્દી સિપાઈઓને રાકવાની ગોઠવણ કરે છે, એટલે આ દેશને ભોગે હાજર કરકસર કરી શકે છે. ના. હિન્દી સરકાર પણ તેનુંજ પગલું લઈ લશ્કરી ખર્ચનો ગંભીર બોલો થોડો અંશે પણ શા માટે કમી ન કરી શકે તે અમે સમજી શકતા નથી.

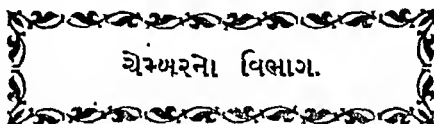
મીઠા ઉપર તથા સાંચાકામ ઉપરના દરમાં વધારો પસાર ન થયા તે જોઈ આપણને સંતોષ ઉપજે છે. તેજ રીતે ટપાલના દરમાં પણ વધારો કરવામાં ન આવ્યો હોવ તો વ્યાજબી ઘર્ષ પડત.

ઉપરે ધારાસભાએ હા કરેલ રૂપિયા જેટલો દરમાં વધારો પસાર ન કર્યો તે વ્યાજબીજ કરેલ છે પણ આવતા વર્ષનું બજેટ તેટલી વધારે જોડ નહિ બતાવે તેની કાંઈ ખાતરી છે ખરી ?

(૪) જી. આઈ. પી. રેલ્વે અને રેલ્વે રીસીટ:—

છેલ્લાં ઘણાં વર્ષોથી જી. આઈ. પી. રેલ્વે ઉપર માલનાં જે કન્સાઇનમેન્ટો ચઢાવવામાં આવે છે તે માટેની રેલ્વે રીસીટ અથવા કન્સાઇનમેન્ટ ઉપર “એસ-સી,” “એસ-પી,” “સી-ટી” અને એવા બળતા અક્ષરો વાંચી ન શકાય તેવી રીતે લખવાની રૂઢી ચાલી આવે છે. આપણી વેપારી કામના ઘણા થોડા ભાઈઓ જાણતા હશે કે માલ સહીસલામત પહોંચાડવાની પોતાની જવાબદારીમાંથી છૂટી જવાના હેતુથી આવા અક્ષરો નાણી બોધને આ રીસીટો ઉપર લખવામાં

આવે છે, અને જ્યારે ઓછા વજન માટે અથવા ડીલીવરી આપતી વખતે માલને નુકસાન પહોંચ્યું હોય તે માટે બદલા સારૂ દાવો કરવામાં આવે છે ત્યારે આ ટુંકા અક્ષરોના આસર હેઠળ આવા દાવાઓ રદ કરવામાં આવે છે કારણકે આવા ટુંકા અક્ષરોનો અર્થ “ચેકીંગ બરાબર નથી;” “માલ સરી પડે છે” “ચેકીંગમાં માલ અમુક જગ્યામાં છે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે” અથવા એવોજ કોઈ બીજો અર્થ કરવામાં આવે છે. પણ રેલ્વે સત્તાવાળાઓની આ સીદ્ધત મધ્ય પ્રાંતની ધારા સભાના એક સભાસદના સવાલનો સરકારી સભાસદે જે જવાબ આપ્યો તેથી ખુલ્લી પડી ગયેલ છે. તેણે જણાવ્યું હતું કે જી. આઈ. પી રેલ્વેના એજન્ટે કહ્યું છે કે આવા અક્ષરો લખવાનો હેતુ એ છે કે રેલ્વે કંપની માલ માટે જોખમદાર ગણાય નહિ અને વળી આવા અક્ષરો કાયદા પ્રમાણે ઉમેરવાનો હક નથી. અમારા મત મુજબ વેપારીઓ જ્યારે રીસીટ ઉપર આવા અક્ષરો લખવામાં આવ્યા હોય ત્યારે તે રવીકાવાની ના પાડી શકવામાં તદ્દન વ્યાજબી ગણાશે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી મન્ડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરીને રાજની અધુરી રહેલી સભા ચનીવાર તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રાજ સાંજના ૩ કલાકે ૨૮. ટા મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અધ્યક્ષો હાજર હતા:—

શેઠ પુરોષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ. (પ્રમુખ)

શેઠ એન. એમ. મજુમદાર.

„ હંસરાજ પ્રાગલ ઠાકરસી.

„ જમનાદાસ વસનજી મનજી.

સર વિક્રમદાસ ડી. ઠાકરમી.

„ ચોરાજી મુળરાજ ખટાક.

શેઠ મોતીલાલ કાનજી

„ ગીરજશંકર બી. ત્રાવેડી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ એસ. બી. બીલીમોરીઆ.

„ રાજલ ઇશ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ મહમદભાઈ હાજીભાઈ લાલજી.

„ બી. એફ. માદન.

„ એસ. અર. બમનજી.

„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

„ મથુરાદાસ વસનજી ખીમજી.

૧. તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રાજની કમીટીની મીટીંગની મીનીટી જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. મુખ્યના ચહેરીઓ માટે રમત ગમત માટે ખુલ્લી જગ્યા રાખવાના સંબંધમાં યુરોપીઅન એસોસીએશનની અત્રેની શાખાની કમીટીએ જે ઠરાવ પસાર કરેલો હતો તેની નકલ ચેમ્બર વરફ મોકલવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં ના. મુખ્ય સરકારને એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે જે એસોસીએશનની માંગણી કમિટી રાખવાનો ના. સરકારનો વીચાર હોય તે તે પહેલાં ચેમ્બરની કમીટીને તેની ખબર મળવી જોઈએ, કારણ કે તેઓને

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

તે સંબંધમાં ચોવાનાં વીચાર દર્શાવવાની તક મળે. આ પત્રની નકલ એસોસીએશન ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩. ૩ ઉપર "સેસ" નાખવાના સંબંધમાં ના. સુબંધ સરકાર વરફથી કમીટીને અભીપ્રાય પૂછાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તે બાબત ઉપર મે. પ્રમુખે એક ખરડો તૈયાર કરી કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. ઇન્ડિઅન કોન્ગ્રેસ એક્ટમાં સુધારો કરવા માટેના બીલના સંબંધમાં ના. સુબંધ સરકાર વરફથી કમીટીને અભીપ્રાય પૂછવામાં આવ્યો હતો. શેઠ એન. એમ. મનુમદાર વરફ આ બીલ અભીપ્રાય સારૂ મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા તેમને જે અભીપ્રાય થાય તે સુબંધ સેક્રેટરીએ ના. સુબંધ સરકારને પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. સુબંધની પોરટ આપ્રીસમાં કામ કરવાના કલકમાં જે ફેરફાર કરવામાં આવેલા હતા તે સંબંધમાં ચેમ્બરના ખાતા વરફથી અભીપ્રાય પૂછવામાં આવ્યો હતો. ખાતાના કામ કરવાના કલકો વરફ કમીટી ચોવાની પસંદગી બતાવે છે તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. જકાત ખાતાને એકત્ર કરવાના સંબંધમાં ના. સુબંધ સરકાર વરફથી કમીટીને અભીપ્રાય પૂછવામાં આવ્યો હતો. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં શેઠ પ્રી. એફ. માદને તે પત્રની નીચેના ધ્યાનમાં લઈ એક ખરડો તૈયાર કરી કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭. ના. પ્રીવીય સરકારે પરફેશો સાથે જે વેપારી કોલકસાર કરેલા હોય તેથી ના. હીંદી સરકાર કેટલે દરજ્જે બંધાએલી છે તે સંબંધમાં ચેમ્બર વરફથી સુધારો પૂછાવેલો હોવાથી તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકાર વરફથી પત્ર આવેલો હતો. આ પત્ર સંતોષકારક નહીં લાગવાથી તે સંબંધમાં ફરીથી પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. ચલણી નોટો ઇસ્ટાંડને બદલે હીંદમાં છપાવવાના સંબંધમાં કમીટી વરફથી જે સુચના કરવામાં આવી હતી તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના નાણાંખાતા વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેમ કરવામાં મુખ્ય વધો એ છે કે તે નોટો છાપવાનો કોન્ગ્રેસ ઇસ્ટાંડની ઍકને મળેલો છે અને જો તેની સુદત પુરી થતાં પહેલાં તે રદ કરી હીંદુસ્થાનમાં નોટો છાપવાનું કામ હાથપર લેવામાં આવે તો ઇસ્ટાંડની ઍકને નુકશાની આપવી પડે. આ સંબંધમાં કેટલીક વીગતો પૂછાવનારે એક પત્ર ફરીથી ખાતાને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯. ચેમ્બરની કમીટીને વખત મે. પ્રમુખને અનુકૂળ નહીં હોવાથી તે વખત બદલવાના સંબંધમાં વીચાર કરતાં હાલ તુરવ માર્ચ મહીનાની આખર તારીખ સુધી દર મહીનાના બીજા અને ચોથા મંગળવાદે સાંજના ૫-૩૦ કલાકને બદલે દર મહીનાના બીજા અને ચોથા શનિવાદે બપોરે ૩ કલાકે સ્ટા. ટા. કમીટી બેસાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. સાંચાકમાં લુહા લુહા બાગ ઉપર જકાતનું પોરસ નક્કી કરવાના સંબંધમાં એક કમીટી માર્ચ મહીનાની શરૂઆતમાં કલકત્તા મુકામે મળનાર છે તથા તે કમીટી ઉપર ચેમ્બરના એક પ્રતીનીધીની નીમણુંક કરવામાં આવેલી છે એ મતલબનો પત્ર ના. હીંદી સરકારને વેપારખાતા વરફથી આવેલો હતો. ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે શેઠ ચર વીકલકાસ ડી. ઠાકરસીર્ન નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. સર વીકલકાસ ઠોષ ઠાકરસીર્ન કમીટીના પ્રતીનીધી તરીકે સ્વકેતે જઈ શકે તેમ ન હોય તો તેવું પ્રસંગે શેઠ એન. બી. સહવાલવાળાની નીમણુંક કરી મતલબનો તાર ખાતા વરફ મોકલવાની એ પ્રમુખને સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી બેમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક બીટ, ફાઈ, સુબંધ.

૧૧. તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ના રાજના બોમ્બે કોનોકલમાં મુંબઈ મ્યુની-સીપાલીટી તરફથી કેટલાંક કેમીકલ્સને સારૂ જે ટેન્કરો મંગાવવાની નોટીસ છપાએલી હતી એમાં એક સરવ એવી હતી કે સ્થાનિક માલ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં. સ્થાનિક માલની ખરીદી નહિ કરવાનો શો હેતુ હશે તે તરફ શેક એસ. આર. ખમનજી તરફથી કમીટીનું લક્ષ ખેંચવામાં આવ્યું હતું. આ સંબંધમાં મ્યુનીસીપલ કમીશનપર પત્ર લખી ખુલાસો મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

કમીટીનું કામકાજ પૂરું થયા બાદ શેક સર વીઠ્ઠલદાસ ડી. ઠાકરસીએ ના. હીંદી સરકારના કરન્સી ખીલ તથા રેલ્વે બેગનની ખરીદીના સંબંધમાં કેટલુંક વીવેચન કર્યું હતું.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ એમ્બર એન્ડ છુરાની કમીટી શનીવાર તા. ૨૫ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રાજ સાંજના ત્રણ ઠંડાકે (૨.૫૦ ટા.) મળી હતી, જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મે. પ્રમુખની મુંબઈ કાઉન્સીલને લીધે ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન શેક લાલજી નારણજીને આપવામાં આવ્યું હતું.

શેક હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી, શેક મથુરાદાસ વસનજી ખીમજી.

૨, એન. એમ. મજુમદાર

„ માવજી ગોવિંદજી શેક.

૩, બી. એફ. માહન

„ મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ.

શેક ધરમશી મોરારજીની પેઢીવાળા મી. પંડિતને આમંત્રણ મોકલેલું હોવાથી તેઓ પણ હાજર હતા.

૧. ઠલકત્તા ખાતે મશીનરી કમીટી ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધીની નીમણુંક કરવાના સંબંધમાં વીચાર કરતાં શેક મનમોહનદાસ રામજીને ચેમ્બરના પ્રતિનિધી તરીકે મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. તથા તેઓનું નામ, ના. હીંદી સરકારના વેપારખાતા ઉપર તારથી જણાવી દેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ મી. પંડિતને કમીટી આગળ પોતાનો કેસ રજુ કરવાને મે. પ્રમુખે જણાવ્યું તે પરથી તેમણે કમીટી આગળ કેસ રજુ કરતા જણાવ્યું કે કાચા ગંધક તથા “ પુલ ટોપ્સ ” ઉપરની આયાત જઠાત નાંખવાના સંબંધમાં તેમણે જે માગણી કરી છે તેને ચેમ્બર તરફથી ટેકા મળવો જોઈએ અને તે મતલબનો એક પેરેગ્રાફ ચેમ્બર તરફથી જે લેખી જુબાની મોકલવામાં આવી છે તેમાં ઉમેરો કરવો જોઈએ.

આ બાબત ઉપર વીચાર કરતાં શેક એન. એમ. મજુમદારે શરૂઆતમાં જણાવ્યું કે કમીટી વીચાર ચલાવે તે પહેલાં બે મુખ્ય બાબતોના વીચાર કરવાનો છે:-

(૧) ચેમ્બર જેવી સંસ્થા કોઈ એક ઉદ્યોગનો પક્ષ લઈ તે સંબંધમાં લેખી જુબાનીમાં વીવેચન કરી શકે કે કેમ. કારણ કે જો તેમ કરવામાં આવશે તો દરેક ઉદ્યોગના પ્રતીનિધી તરફથી એવી માગણી કરવામાં આવશે અને તેના અંત કયાં આગળ આવશે તે તેઓ જાણી શકતા નથી.

(૨) વળી ચેમ્બરની લેખી જુબાની મોકલી આપી છે અને આ બાબત એજન્ડા ઉપર નથી; એ પણ એક ધ્યાનમાં લેવા જેવી બાબત છે. ત્યાર બાદ આ વીશય ઉપર કમીટીના કામકાજ તરીકે નહીં પણ સાધારણ (Informal) રીતે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. અને એવો ઠરાવ થયો હતો કે કોઈ એક એક્સ-ઉદ્યોગના સંબંધમાં ચેમ્બરે સામાન્ય અને બધા ઉદ્યોગના

મેટેલીક શીર્ષાંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

સંબંધમાં જે કાંઈ કહ્યું હોય તેથી આગલ કાંઈ પણ દલીલ પોતાની લેખી જીજ્ઞાસામાં કરવી એ બની શકે તેમ નથી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક ખાસ સભા શુક્રવાર તા. ૩ જી માર્ચ ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરના ૧-૩૦ કલાકે (સ્ટા. ટા.) ના. હિંદી સરકારના તા. ૧ જી માર્ચ ને રોજ બહાર પડેલા બજેટ ઉપર વીચાર કરવા સાડ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ. (પ્રમુખ)

,, લાલજી નારણજી.

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.

,, જહાંગીર બમનજી પીટ.

,, મોતીલાલ કાનજી.

,, મોતીલાલ વલ્લભજી.

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મનુમદાર.

ઓ. શેઠ શ્રીરામજી સી. શેઠના.

શેઠ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ.

,, વાલચંદ હીરાચંદ.

,, મહમદભાઈ હાલભાઈ લાલજી.

,, માવજી ગોવિંદજી શેઠ.

,, જમનાદાસ દારકાદાસ.

,, એસ. આર. બમનજી.

,, મથુરાદાસ વસનજી ખીમજી.

બજેટ ઉપર સામાન્ય વીચાર કરતાં કેટલાક મુખ્ય મુદ્દાઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને તે ઉપર પુરતો વીચાર કરી એક ખરડો તૈયાર કરવા સાડ મે. પ્રમુખ, શેઠ. બી. એફ. માદન તથા શેઠ. એન. એમ. મનુમદારની એક સબ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ સર હેલીના બજેટ ઉપરના બાવણમાં પરેમાડ ૩૬ વરક શેઠ માદને કમીટીનું લક્ષ્ય એટલું હતું અને સંબંધમાં કેટલુંક વીવેચન કર્યું હતું. આ સંબંધમાં શેઠ માદને એક નોટ તૈયાર કરી કમીટીની આગળ રજૂ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ જે ચીજો ઉપર જકાત વધારવામાં આવેલી હતી તેમાંથી કંઈ ચીજો ઉપરની જકાત સામે ચેમ્બર વાંધો ઉઠાવવો તે સંબંધમાં વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું. શેઠ લાલજી નારણજી વરકથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મશીનરી તથા સ્ટોર્સ ઉપરની જકાતને લીધે તથા એકસાડ અને લીધે મીલના ઉદ્યોગ ઉપર કેવી માઠી અસર થશે તે સંબંધમાં તેઓ કમીટીની બહુ સાડ એક નોટ રજૂ કરશે.

બાદ સભાનું કામ મુલવવી રાખવામાં આવ્યું હતું અને અધુરી રહેલી સભા શનીવાર તા. ૪ થી માર્ચ ને રોજ ત્રણ કલાકે સ્ટા. ટા. ગોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઉપર જણાવેલા ઠરાવ પ્રમાણે કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૪ થી માર્ચ અને ૧૯૨૨ ને રોજ સાંજના ૩ કલાકે સ્ટા. ટા. મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

,, લાલજી નારણજી.

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.

,, મોતીલાલ કાનજી.

,, કાજલ ઇલાહીમ રહીમજી દલા.

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મનુમદાર.

,, જમનાદાસ વસનજી મનજી.

શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

,, મોરારજી-મુળરાજ ખટાઉ.

,, વાલચંદ હીરાચંદ.

,, માવજી ગોવિંદજી

,, જમનાદાસ દારકાદાસ

,, એસ. આર. બમનજી

,, મથુરાદાસ વસનજી ખીમજી

શરૂઆતમાં બજેટ ઉપર ખરડો તૈયાર કરવાને કાઝુ જે સભા કમીટી નીમવામાં આવી હતી તે સભા કમીટી તરફથી તૈયાર કરેલો ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. વધા શેઠ બી. એફ. માદનને કમીટી તરફથી જે નોટ તૈયાર કરવાની વીન'તી કરવામાં આવેલી હતી તે મુજબ તેમણે તૈયાર કરેલી નોટ કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી. ખરડો કમીટી સમક્ષ વાંચી સંલગ્નાવતા તેમાં કેટલાક સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા હતા. તથા ખરડાની નકલ ના. હીંદી સરકાર પર રવાના કરતાં પહેલાં તેમાં ચોગ્ય ફેરફાર કરવાની મે. પ્રમુખને તથા શેઠ એન. એમ. મહુમદારને સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. શેઠ બી. એફ. માદનની નોટ ઉપર વીચાર કરતાં તે મંજૂર રાખવાનો તથા તેની નકલો લેણ્વેલીવ એસેમ્બલીમાં તથા કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટમાં ચેમ્બર સાથે સંબંધ ધરાવતા સલાસદોને મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. નોટની એક નકલ ચેમ્બરના બજેટ ઉપરના મુખ્ય લખાણ સાથે પણ ખીડવાનો ઠરાવ થયો હતો. શેઠ લાલજી નારણજી વરકથી જે નોટ કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી તેની નકલ કમીટીના લખાણ સાથે ના. હીંદી સરકાર પર ખીડવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને છુદોની કમીટીની એક સભા શનીવાર વા. ૧૧ મી માર્ચ સને ૧૯૨૨ ને રાજ બપોરે ત્રણ કલાકે રહા. ટા. મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહરથો હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસ (પ્રમુખ) શેઠ મોરારજી મુળદાજ ખટાઉ .

„ લાલજી નારણજી

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

„ માવજી ગોવિંદજી

„ કાજલ ઇશ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

„ ગીરજશંકર બી. ત્રિવેદી

„ બી. એફ. માદન

„ મથુરાદાસ વસનજી ખીમજી

„ એન. એમ. મહુમદાર

સેન્ટ્રલ કોલેજ કમીટીના સેક્રેટરી મી. બર્ટને આમંત્રણ મોકલેલું હોવાથી તેઓ પણ હાજર હતા.

વા. ૧૪; વા. ૧૮; વા. ૨૫ મી ફેબ્રુઆરી તથા વા. ૩ જી માર્ચને રાજ મળેલી જાણની મીનીટો જે સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે ચસાર કરવામાં આવી હતી.

૧૩ ઉપર સેસ નાખવાની બાબતમાં મે. પ્રમુખે મી. બર્ટને કેટલોક ખુલાસો કરવાની સુચના કરવાથી તેમણે કમીટી સમક્ષ ના. સરકારના હેતુઓનું લખાણથી વિવેચન કર્યું હતું અને મે. પ્રમુખ તથા બીજા સલાસદો તરફથી ખુલાસા પુછવામાં આવ્યા હતા તેના જવાબ આપ્યા હતા. ત્યાર બાદ કેટલીક આંકડાને લગતી વીગતોની માગણી થવાથી તે આંકડા ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફ મોકલી આપવાને મી. બર્ટને જણાવ્યું હતું. તેમના તરફથી જે વીગતો મળે તે ઉપર પુરતો વીચાર કરી મે. પ્રમુખે જવાબનો ખરડો તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. બી. એન્ડ કો. કંપનીના કોન્ડાક્ટના સંબંધમાં જે ખરડો સભા કમીટી તરફથી તૈયાર કરવામાં આવ્યો તે પર વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ સંબંધમાં શેઠ મનુ સુબેદારે મે. પ્રમુખ ઉપર કેટલીક અગત્યની સુચનાઓ જણાવનારો એક પત્ર લખી મોકલેલો હોવાથી

જેથી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ત પત્ર કમીટી આગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેમાં જણાવેલી સુચનાઓ પર વીચાર કરી એક ખરડો તૈયાર કરવા સાડ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાની એક સભા કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મે. પ્રમુખ.

શેઠ મનુ સુબેદાર.

„વાલચંદ હીરાચંદ.”

૩ “સેન્ટ્રાલિઝેશન ઓફ કસ્ટમ્સ ડીપાર્ટમેન્ટ” ના સંબંધમાં શેઠ બી. એફ. માહન તરફથી કમીટીના અભિપ્રાય જણાવનારો જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો વથા તેની નકલ ના. સરકાર તરફ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ કસ્ટમ્સ ખાતામાં એપ્રેંડિસને લવાજમ આપવાની રૂઢી સાંમે વાંધો દર્શાવનારો જે પત્ર ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતાને લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં પત્ર આવ્યો હતો કે એ રૂઢી ઘણા વખતથી અપલભમાં છે અને તેનાથી કોઈ વેપારીને અન્યાય ન થાય તે સાડ ના. સરકાર ખાસ પ્રયત્ન કરે છે પણ એ રૂઢી બંધ કરી શકાય તેમ નથી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ “બુની કાનસ” વથા “સ્ટીલ સંકેલેસ” ઉપર વધારે દરવાજી જકાત ખાતા તરફથી લેવામાં આવે છે તે સંબંધમાં શેઠ. જી. બી. ત્રીવેદીએ કમીટીનું લક્ષ્ય ખેંચ્યું હતું અને દાદ માગેલી હતી. આ સંબંધમાં મી. નાઇટ. રથાનીક ગયરેક્ટર ઓફ કોમર્શીયલ ઇન્ટેલીજન્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીના કોઈ પણ પ્રતીનીધી અથવા તે કલીલ કરનારના પ્રાતિનિધિ જે એમની ઓફીસમાં મળવા તસ્દી લેશે તે તેઓ તે બાબતમાં વીવેચન કરવા પુરી છે. ઠરાવ થયો હતો કે મી. ત્રીવેદીએ મી. નાઇટની મુલાકાત લઈ સઘળી હુકીકત રૂબરૂમાં રજુ કરવી.

૬ રેલ્વે એક્ટની ઠલમ ૧૪૦ માં સુધારો સુચવનારો વથા તે સંબંધમાં ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયામાં વા. ૧૦-૨-૧૯૨૨ ને રોજ જે પત્ર પ્રગટ થયો હતો તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય એચનારો એક પત્ર શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી કાકરસી તરફથી આવેલો હતો. વર્તમાનપત્ર શીવાય કેટલાક ચોક્કસ દાખલાઓ જે શેઠ હંસરાજની જાત માહીતીમાં હોય તે તેવા દાખલાઓ કમીટી આગળ રજુ કરવા એ મતલબનો. એક પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તે દરમ્યાન પત્ર ઉપર વીચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ શેઠ રેવાશંકર જગજીવન વથા શેઠ વેલજી લખમસી તરફથી કમીટીના સલાસદ વરી-કેના રાજાનામાં મળેલાં હતાં. રાજાનામાં સ્વીકારવાનો. વથા તેમની ખાલી પડેલી જગા પર સર ફાજલબાઈ કરીમખાં વથા શેઠ સુરજી વલ્લભદાસને કમીટીના સલાસદ વરીકે નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ સુન્નાઈના ડીરેક્ટર ઓફ કોમર્શીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ તરફથી પત્ર આવેલો હતો કે તેમના ખાતા તરફથી ચેમ્બરને વેપારી ખબરો વીગરે પુરી પાડવામાં આવશે. આ પત્રની આભાર સહીત નોંધ લેવાનો વથા તેનું ભાવાંતર ચેમ્બરના માસીકમાં સલાસદોની માહીતી સાડ છપાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ ઇસ્ટર્ન ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સુન્નાઈના ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ તરફથી તેમના ઉદ્યાગને લગતી કાંઈ પણ ખબર પુરી પાડવામાં આવતી નથી. આ સંબંધમાં કમીટીની દાદ માગેલી હતી. કંપનીના માલીકે શેઠ જી. બી. ત્રીવેદીની મુલાકાત લઈ

રૂબરૂમાં બધી મુરદેલીઓ રજુ કરવી એ મતલબનો પત્ર કંપની પર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ એકસાઇઝ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં સવાલોની યાદી બીરેલી હતી અને કમીટીનો અક્ષિપ્રાય મંગાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં સરાલના જવાબનો એક ખરડો તૈયાર કરવા સાડ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સળ-કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ માવજી ગોવિંદજી

શેઠ જી. બી. ત્રીવેદી

૧૧ હિંદુસ્થાન અને બીજા દેશો વચ્ચે વેપારી કરારોના સંબંધમાં ના. હિંદી સરકાર તરફથી ખુલાસો કરનારો એક પત્ર મળેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તે સંતોષકારક નહીં લાગવાથી ફરીથી એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજલ થવાને અરજી આવેલી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. (૧) મેસર્સ બી. દાસ એન્ડ કું. (૨) મેસર્સ હગનલાલ એન્ડ કું. પ્રથમ જે એક અરજીનો બેલટ મુલતવી રહેલો હતો તે અરજી પણ બેલટમાં હાજલ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દિવસો તા. ૨૨ મી માર્ચથી તા. ૨૬ મી માર્ચ સને ૧૯૨૨ સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્ટુડીનીઅર તરીકે મી. ત્રીવેદીને નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩ શેઠ મોરારજી એ. ટાના તરફથી ચેમ્બરના સભાસદ તરીકે રાજીનામું મોકલી આપવાનો પત્ર આવ્યો હતો. રાજીનામું સ્વીકારવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪ શેઠ એસ. બી. બીલીમોરીઆ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ યુરોપ જતા હોવાથી છુન મહીના સુધી કમીટીની મીટીંગમાં હાજરી આપી શકશે નહીં. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં રજા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫ ચેમ્બરની નાણા સંબંધી રચીતી ઉપર વીચાર કરતાં રૂ. ૫૦૦૦, અંકે પાંચ હજાર સુધી વ્યાજબી લાગે તેટલી રકમના બોન્ડ વેચવાની મે. પ્રમુખને સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬ શેઠ ડબલ્યુ ટી. હાલાઈએ વાર્ષિક સામાન્ય સભામાં રજુ કરવા માટે જે ૨૪ હરખાસ્તો મોકલી આપી હતી અને જે નવી કમીટી ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો તે બાબત ઉપર વીચાર કરતાં નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સળ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મે. પ્રમુખ

શેઠ મયુરાદાસ વસનજી

શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ

મે. વાલીલાલ વલ્લભજી

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી કન્ડીઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૧૮ મી માર્ચ સને ૧૯૨૨ ને રાજ બપોરના ત્રણ કલાકે (૨૫. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

શેઠ હનુશદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ લાલજી નારાયણ

„ એન. એમ મનુમદાર

„ ફાજલ મુખ્સીમ રહીમતુલ્લા

„ માવજી ગોવિંદજી

„ બી. એફ માદન

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ સુરજી વલ્લભદાસ

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

અમારી કમીટી ફક્ત એ બાબતમાં એટલું જ જણાવે છે કે હોંદના રૂના ઉદ્યોગ ઉપર સરકાર પશુ બોલે નાખવામાં આવે, તેટલી હદે પરદેશીઓને આ દેશને નીચોવવાની સગવડ કરી આપવા. જેવું લેખવામાં આવે છે.

૧૯૧૬ ના માર્ચ માસમાં નામદાર વાઇસરોય લોર્ડ હાર્ડીંગે બજેટની તકરાર વેળાએ જણાવ્યું હતું કે

“ સર વીલીયમ મેયર ઇંગ્લંડની સરકારના વીચારો જણાવ્યા છે કે હોંદી સરકારે નવા બજેટમાં રૂ. ૬૫૨ આયાત જગત વધારવી. અને એક્સાઇસ જગત જેટલીને તેટલી રાખવી એવી કીધેલી સુચના બાબત ઇંગ્લંડનાં સરકારે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે પશુ ખની શકશે ત્યારે આ એક્સાઇસ જગત કાઢી નાખવામાં આવશે. ઇંગ્લંડની સરકાર એવું માને છે કે આ સવાલ ઉભો કરવાથી હાલમાં કંઈની મતફેર દુર કરવાના અગત્યના હોંગામે ઇંગ્લંડ અને હોંદ વચ્ચે ખટપટ જગાડવા જેવું થશે અને લડાઈના કારણે ઉભાં થયેલાં જરૂરી મુદ્દાઓના ફેંસલાની આડે તે આવશે. હોંદી સરકાર ઇંગ્લંડની સરકાર સાથે વકારમાં ઉતરવા હાલમાં માંગતી નથી પણ આપણી સરકારે એટલું તો ચેખે ચોખ્ખું બહાર કીધું છે કે રૂના માત્ર ઉપરની આયાત જગત વધારની જોઈએ, તેમજ એક્સાઇસ જગત જેટલી ને તેટલી જ રેહવી જોઈએ એટલું જ નહીં પણ તે કાઢી નાખવામાં આવનાર છે તેવી કબુલત ઇંગ્લંડની સરકારે આપવી જોઈએ. ”

હોંદ આ વીચારોને એક કબુલત જેવા ગણે છે, જેથી એક્સાઇસ જગત તો સારી નીકળી જવી જોઈએ. જેથી અમારી કમીટીના વીચાર મુજબ તેમાં વધારો થયો કબુલતનો ભાગ કીધા બરાબર છે.

વળી સ્ટોક્સ અને મશીનરીના ફાલતુ સામાન ઉપર જઠાત ચઢતાં હોંદી ઉદ્યોગો જલદી કચડાઈ જશે. જેથી એ જઠાતથી થતા ગેરફાયદા અને નુકશાન રૂ. ૬૫૨ની આયાત જઠાતથી પણ મળી શકશે નહીં.

મશીનરીના ફાલતુ સામાન ઉપર જઠાત વધારવાથી હોંદના ઉદ્યોગની ખીલતણીને એ કાવવા જેવું થશે. આ જઠાત અત્યારે એાછી હતી જેથી તેમાં વધારો થતા દેશના ઉદ્યોગોની ખીલતણી અટકાવતા જેવું થશે. અને જ્યાં સુધી દેશમાંના ઉદ્યોગોને સરકાર તરફથી રક્ષણ મળે ત્યાં સુધી એ જઠાત સલામતી સાથે લઈ શકાય નહીં.

વળી નવા દીઠ્ઠી શહેર માટે નવી લોન ઘડતામાં આવનાર છે. આવા ખર્ચો સરકારની સ્થિતિ સધર થાય ત્યાં સુધી મુલતવી રાખી શકાય. આથી ઘણા જરૂરી ખાંધકામો શરૂ થયા હોય તે સીવાય નવા બાંધકામો હાથ ધરવા નહીં.

ઇન્કમેટેક્સ અને સુપરટેક્સ માટે ઘણાં વાંધા લેતા નથી કારણ તે જેઓ ભરી શકે તેઓ પાસેથીજ કાઢવામાં આવે છે. આ ટેક્સ થાપણા ઉપર હોવાથી તેમાં જેમ વધારો થાય તેમ ઉદ્યોગોને બોહો ફાયદો થાય. સુપરટેક્સમાં વધારો થવાથી હિન્દી ઉદ્યોગોને ખમણું પડશે. હિન્દી સરકારની મતલબ આ દેશના ઉદ્યોગોને કચરી નાંખવાની નથીજ.

છેવટે અમારી કમીટી અરજ કરે છે કે સઘળા ખાતાઓમાં અને ખાસ કરીને લશ્કરી ખાતામાં ખની શકે એટલી ખર્ચમાં કાપકુપ કરવી.

મી. બી. એ. એ. માને હિન્દી ખજાનચીના બજેટના ૩૬ મા ફકરા બાબત જે વીચાર બહાર કીધા છે અને જે અમારી કમીટીએ સામટી રીતે પસંદ કીધા છે તેની નકલ અમે આ સાથે બીડયે છીએ.

પ્રોફેસર મોરેક ટાઇમ્સની હિઝાઇના કંયા ભેવા મળશે ?

પરીશીષ્ટ-એ.

પરદેશી કાપડની આયાત જગત ૧૧ ટકાથી વધારીને ૧૫ ટકાની કરવામાં આવી છે. પણ તે સાથે હિંદના બનેલા સઘળા કાપડ પર સાથે સાથે એકસાઈજ જગત ૩૩ ટકા પરથી વધારી ૭૩ ટકાની નાખવામાં આવી છે. જેથીતી રીતે કોઈને એમ લાગે કે હિંદી મીલવાળાને ફક્ત તેની બનાવટ પર ૪ ટકા ડ્યુટીજ વધારે આપવી પડવાની પણ ખરી વાત એ છે કે જે હિંદી મીલવાળાને આ વરસથી ૪ ટકા એકસાઈજ ડ્યુટીમાં વધારે આપવા ઉપરાંત સઘળી જાતના માલના રેટોર સાહજીગ માટેની વસ્તુઓ માટે ૪ ટકા ડ્યુટી વધારે આપવી પડશે, ઉપરાંત સઘળી જાતના સાંચાકામ પર ૭૩ ટકા જગત આપવી પડશે. અને આયાત વેરામાં ૨ પાઈ વધી છે તે તો જુદી. રંગની જગતમાં વધારો થયો છે તે પણ ગણવામાં આવ્યો નથી. મુંબઈની કોઈ પણ મોટી મીલમાં ગયે વરસે બનેલું કાપડ લઈએ તો તેને આ વરસે તે જે કાપડ બનાવશે તે પર ૬૮ ટકા જગત આપવી પડશે, ગયે વરસે ૪૫ ટકાની જગત આપવી પડી હતી. દાખલા તરીકે એક મોટી મીલે રૂ. ૧૪૨૦૦૦૦૦ નું કાપડ બનાવ્યું.

ગયે વરસે તેને ૧૧ ટકા.

	રૂપિયા
રેટોર પાછળ આપવા પડ્યા હતા.	૮૮૦૦૦
એકસાઈજ ડ્યુટી ૩૩ ટકા	૪૬૬૦૦૦
સાંચાકામ અને લાગ પડતી જગત.	૫૦૨૧૨

	૬૩૪૨૧૨
ન્યારે જેજ મીલને એજ કાપડ પર ગા વરસે નીચે પ્રમાણે જગતો આપવી પડશે.	
રેટોર પરની ડ્યુટી ૧૫ ટકા.	રૂ. ૧૨૦૦૦૦
એકસાઈજ ડ્યુટી ૭૩ ટકા.	રૂ. ૧૦૬૩૦૦૦
સાંચાકામ પરની ડ્યુટી.	રૂ. ૨૦૦૮૪૮

કુલ રૂ. ૧૩૮૩૮૪૮

આ આંકડાઓમાં ત્રાશીક અને તેલ વગેરે બીજાં ખર્ચોને તો ગણવામાં આવ્યા નથી એ બાર પણ મીલને માથે પડશે.

જે કરોની ગણવરી ટકા પ્રમાણે કરવામાં આવે તો આયાત જગતમાં જે ૧૧ ના ૧૫ ટકા થયા છે તે ૩૬ ટકા જેટલો વધારો બતાવે છે ન્યારે એકસાઈજ ડ્યુટી જે ૩૩ ટકા પરથી વધારી ૭૩ ટકાની કરવામાં આવી છે તે ૧૧૪ ટકાનો વધારો બતાવે છે. વળી મીલોમાં ગાંસડીઓ બાંધવા જે લોખંડની પટીઓ વપરાય છે તે પરની જગત ૨૩ ટકા પરથી વધારી ૧૦ ટકાની કરવામાં આવી છે, જેટલે લગભગ ૩૦૦ ટકા જેટલી ડ્યુટી વધારવામાં આવી છે. દરેક મોટી મીલમાં લગભગ ૫૦૦૦૦ ગાંસડીઓ બાંધાય છે, અને તે માટે ખુબજ લોખંડની પટીઓ જોઈએ છે. તેના પર જે જગત વધારી છે તે પણ હિંદી મીલો માટે વાળા પર એક યોગ્ય સમાન છે. નવા કરો વધારવામાં આવ્યા છે તેથી હિંદી મીલ ઉદ્યોગને ફટકો પડે છે અને ગયે વરસે તેઓ આપવા હતા તે કરતાં ૫ ટકા તેઓને વધારે આપવા પડશે ન્યારે તેટલા પ્રમાણમાં પરદેશી કાપડ પરની આયાત જગત વધારવામાં આવી નથી.

ધી જોએ દાહલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ, મુંબઈ.

મી. બી. એફ. માદનની નોટ.

૧૯૧૨-૨૩ નાં હિંદી સરકારના નવા બજેટના ૩૬ માં પેરેગ્રાફ બાબે એક જુદી મીનીટ લખતાં મી. બી. એફ. માદન જણાવે છે કે આપણા ખાતનથી ઇંગ્લંડમાં આપણે હીસાબે નાણાં પગાર કરવાની જે કેટલીક સુચના કરે છે તે સામે સખત વાંધા લેવાની જરૂર છે. તેવજુ એવી ભલામણ કરે છે કે ઇંગ્લંડમાં આપણી નોટના ચલણના હીસાબે સોવરેન અને સોનાની લગડીઓનું જે ૨૪ કરોડ પાંઉડનું રીઝર્વ ઇંગ્લંડમાં પડ્યું છે તેમાંથી હિંદનું કરજ ઇંગ્લંડમાં ચુકવવા રકમ હિંદી પ્રધાનને આપવી હવે જો આ સુચના આપણે બરાબર તપાસીએ તો તેનો એટલોજ અર્થ થાય છે કે આપણે આપણા પેપર રીઝર્વનો થોડો ભાગ હિંદી પ્રધાનને સોંપી દેશે. અત્યંત ઇંગ્લંડમાં હિંદનો જવાબદારી હશે, પણ આપણે હિંદી સરકારને માનપૂર્વક જણાવીશું કે તેને પહોંચી વળવાના બીજા રસ્તા છે. આપણા નોટના ચલણના રીઝર્વને તેનાથી હાથ નાલગાડાય, એમ તો ઇંગ્લંડ અમેરીકાનું મોટું કરજદાર છે પણ શું કાંઈએ કહી એવી સુચના કરી છે કે જેક એફ ઇંગ્લંડના નોટ ડીપાર્ટમેન્ટમાં રીઝર્વ પડ્યું છે તેને હાથ લગાડીને એ કરજ ચુકવવું. નેને બદલે એ અમેરીકામાં નાની સોને કહાડી નાણાં ઉછીતાં લેવામાં આવે છે અને સઘળું કરજ પેપર સુધેરે ત્યારે આપવનું જણાવવામાં આવે છે. જો હિંદી પ્રધાનને નાણાનો જરૂર હોય તો તે પહેલાં કહેવાતા ગોલ્ડ સ્ટેન્ડર્ડ રીઝર્વમાંથી ઇંગ્લંડમાં સોન મારફત નાણાં ઉછીના લે. ૧૭૫ કરોડ પાંઉડ હિંદી પ્રધાનને જોઈતા હોય તો તેણે તે માટેની જોગવાઈ ઇંગ્લંડમાં કરી લેવી. રીવર્સ કાઉન્સિલ વેચવાથી આપણા રીઝર્વમાં ૪૦ કરોડ પાંઉડનો ખાટો પડ્યો છે તે તો હજી પુરાયો નથી અને ખાતનથી હાત્ર જે નવી સુચના કરે છે તે રીવર્સ બીલ વેચવા જેવીજ છે અને તુકસાન વધારે એ કે રીવર્સ બીલો વેચવી વખતે તો તેનો જાહેર પ્રશ્નને પણ લાભ મળતો હોય. આતો સરકાર એક્ટ્રી લાભ લઈ જવા માગે છે. જો હિંદી પ્રધાનને આપણા ઇંગ્લંડ ખાતેના ગોલ્ડ રીઝર્વમાંથી નાણાં ઉછીનાં લેવાનું ઇચ્છાથી નહીં લાગતું હોય તો ઇંગ્લંડમાં આપણા માટે રેફરેન્સના એર્ડરો આપવાનું કામ ભલે થોડો વખત બંધ રાખવું. ઇંગ્લંડમાં કારખાનાં વાળાઓ આપણા એર્ડરો લેવા આતુર છે અને બ્રિટીશ સરકાર પણ પોતાના કામદારોને આપણા હીસાબે કામે લગાડવા બહુ આતુર છે. ભલે એ કામ થોડા દીવસ સુલભની રહે. બીન હેશો માટે જેમ નીકાશ માટે શાખ આપવાની યોજના પ્રીટને ધડી છે તેવો હિંદ માટે ધડી કહાડવી. વળી ખાતનથી જણાવે છે કે હિંદી પ્રધાન હવે અકુદરતી રીતે હુડીયામણ વધારી 'શકરી નહીં' પણ ચલણ કમી કરે તો હુડીયામણ કુદરતી રીતે વધે માટે તેની એ સલાહ પણ આંકોશ સુકવાની જરૂર છે.

વર્કમેન્સ પ્રીય એફ કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ સંબંધમાં કમીટીનો અભિપ્રાય.

નં. ૮૧૨

મુંબઇ, ૨૨ મી માચ ૧૯૨૨

ના. મુંબઈ સરકારના હોમ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી જોગ, મુંબઇ.

આહુમ,

૧૮૫૯ નો વર્કમેન્સ પ્રીય એફ કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ જે ૧૯૨૦ ના એક્ટથી સુધારવામાં આવ્યો હતો તેમજ ઇન્ડિયન પીન લોડની ૪૯૦ તથા ૪૯૨ મી કલમ ૨૬ કરવાની સૂચનાવાળા પત્ર

પી જોગે ટઇટ માટ ૨૧ એક આંટ, ફેટ, મુંબઈ.

સાથેના વમાસ તાં ૨૨-૧૧-૨૧ ના નં. ૩૨૪ સી પત્રના જવાબમાં મારી કમીટીના નીચે પ્રમાણે વિચારો દર્શાવવાની મને ફરમાશ થયેલ છે.

વર્કમેન્સ બ્રીચ ઓફ કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ ૧૮૫૬ ની સાલમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર બાદ મજૂરો તેમજ થાપણવાળાઓ બન્નેના સંબંધમાં વખત તેમજ સંજોગમાં ઘણા ફેરફાર થયેલ છે, અને તેથી આ એક્ટની વધારે વખત જરૂર નથી. બીજા બધા વર્ગના માણસોને માટે જે માત્ર દિવાની શુદ્ધો ગણાય તેવા શુદ્ધો માટે મજૂરોને ફોજદારી કાયદાની રૂએ શુદ્ધોગર ગણવામાં આવે છે. માત્ર નાણાં અગાઉથી આપવાને લીધે થાપણવાળાઓ મજૂરો ઉપર અણુઘટતો અંકુશ ચેળવે છે અને તેનાં પરીણામો ગીરમીટને લગભગ મળતાંજ આવે છે.

આ એક્ટ ખાસ વર્ગના લાભ માટેના કાયદાનો એક દાખલો છે અને તેથી થાપણદારો અને મજૂરો વચ્ચે જે મિત્રાચારી ભર્યો સંબંધ જળવાવો જોઈએ તેમાં ખલલ પડે છે.

તે ઉપરાંત મારી કમીટી જણાવવા માગે છે કે પૈસાની રકમના બદલામાં મજૂરો પોતાની રજવાંતતા ઉપર અંકુશ મૂકવાનું કબુલ રાખે છે. તેજ ધીના તેઓ કેટલા ગરીબ છે તે પૂરવાર કરે છે. ખચીવ, તેના દુઃખમાં ફોજદારી કાયદાની રૂએ વધારો કરવાનું વ્યાજબી નથી. ઉલટું ડેઠન એગ્રીકલ્ચરીરટસ એક્ટની જેવાં કાંઈ રાહતનાં પગલાં લેવાની આવશ્યકતા છે. ખેડુત અને સામાન્ય મજૂર વચ્ચે ખાસ તકાવત હોયો જોઈએ નહિ. કમલાગ્યે હાલમાં બન્ને વર્ગો હિન્દુસ્તાનમાં એકજ વગ ના ભાગો હોય એમ જણાય છે. જો ખેડુતો માટે ખાસ રાહતના કાયદો પસાર કરવામાં આવે તો બીજા મજૂરો માટે પણ કાંઈ રાહતની જરૂર છે. ગમે તેમ પણ મજૂરોને ખાસ ફોજદારી કાયદાની રૂએ હેરાન કરવા જોઈએ નહિ.

મજૂર માત્ર કોન્ટ્રેક્ટ તોડવા ખાતરજ તે તોડતા નથી. તેઓની અત્યંત ગરીબાઈને લીધે જો તેઓએ કરેલા કોન્ટ્રેક્ટ (કે જે કોન્ટ્રેક્ટ તેઓએ પોતાની અત્યંત ગરીબાઈમાં કરેલ હોય છે) હેઠળ તેમને મળતો પગાર ઘણો ટુંકો ન હોય અથવા તો બીજી સરતો વધારે પડતી કઠણ ન હોય તો તેઓ પોતાની નોકરી છોડેજ નહી. તેથી કારખાનાના માલિક અથવા બગીચાવાળાઓને આવા કાયદાથી ખાસ રક્ષણ આપવાને કાંઈ પણ કારણ નથી.

ઈન્ડિઅન પીનલ કોડની ૪૯૨ મી કલમ પણ વર્કમેન્સ બ્રીચ ઓફ કોન્ટ્રેક્ટના જેટલીજ વાંધા પડતી છે અને તે રદ કરવા જોઈએ. મુસાફરી જ્યારે ભ્રમચક્રારંભ હતી તેમજ રેલ્વે અને સ્ટીમરોનાં સાધનો આજ જેટલાં ખીચેલાં નહોતાં તેવે વખતે ૪૯૦ મી કલમ જરૂરની જણાઈ શકે. પણ જો મુસાફરી માટે રેલ્વે અને સ્ટીમરો જે ધલાકાઓમાં ન મળી શકે તેમ હોય તે ધલાકાઓ આ કલમ રાખવાની તરફેણમાં હોય તો તે કલમ રદેવા દેવી.

વળી ના. મુબંધ સરકારના જ્યુડીશીઅલ ખાતા તરફ તાં ૨૯-૧૧-૧૯૧૬ ને દિવસે ૧૮૫૬ ના વર્કમેન્સ બ્રીચ ઓફ કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટમાં સુધારો કરવાના સલાહ ઉપર આ ચેમ્બર તરફથી જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેનો નકલ આ સાથે તમારી બાજુ માટે બાઉલ છે.

લીં. આર્ચાંકીવ,
એસ. એમ. મુખમદાર,
એ. સેક્રેટરી.

મજુરોને કામ કરતાં થએલી ધૂળ માટે બદલો વાળવા સંબંધમાં કાયદો
ઘડવાનો સવાલ.

નં. ડી ૨૧૪

મુંબઈ તા. ૨૨-૩-૧૯૨૨.

ના. મુંબઈ સરકારના જનરલ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી જોગ

મુંબઈ.

સાહેબ.

મજુરોને કામ કરતાં થએલી ધૂળ માટે બદલો આપવા માટે કાયદો ઘડવાના સંબંધમાં તમારા તા. ૩-૧૦-૧૯૨૧ ના નં. ૨૬૪ હી વાળા પત્રના જવાબમાં મારી કમીટી તરફથી નીચે પ્રમાણે તેઓના વિચાર રજૂ કરવાની મને ફરમાશ થયેલ છે —

પહેલું તેા મારી કમીટી જાણવા માગે છે કે કેટલાક દાખલાઓમાં યોગ્ય બદલો આપવાની દિશામાં મૂડીવાળાઓએ ના પાડેલ હોવાથી મજુરોને બદલો આપવા માટે કાયદો ઘડવાનો વિચાર ના. સરકારને સૂઝયો છે કે કેમ? મારી કમીટીની સામાન્ય રીતે એવી માન્યતા છે કે આ બાબત ઉપર કંઈ પણ કાયદાની જરૂર નથી. આ દેશમાં મજુરોને રોકવાવાળાઓ ધૂળ પામેલા મજુરોને યોગ્ય બદલો સામાન્ય રીતે આપતા આવેલા છે. મારી કમીટીનો કહેવાનો અર્થ એવો નથી કે તેઓ મજુરોના લાભમાં આવે કયરો ઘડવાની વિરૂદ્ધ છે પણ ઘણા દાખલાઓમાં યોગ્ય બદલો આપવાની ના પાડવામાં આવી હતી એ પ્રમાણેના આંકડા જાણવા તેઓ ઇન્ટેન્ડર છે. કમીટીને લાગે છે કે આવી બાબતો ઉપરના કાયદા સ્થિર અને જાન્યવરૂર થઈ જાય છે અને તેથી જેઓના લાભ આવ્યવવા તે ઘડવામાં આવેલ હોય તેના લાભ વિરૂદ્ધ જાય છે. કાયદાથી ફરજ પાડવામાં આવે તેા મૂડીવાળાઓ પોતે રાજીખુશીથી કરે તેના કરતાં ઓછું કરશે.

આટલી ચેતવણી આપ્યા બાદ મારી કમીટી સામાન્ય રીતે મૂડીવાળાઓની મજુરો પ્રત્યેની જવાબદારીઓના સિદ્ધાંતની તરફેણમાં છે.

છેવટે મારી કમીટી ઉમેરવા ઇચ્છે છે કે તેઓ આ બાબતમાં કાયદાના અમલ માટે નવી કોર્ટોની સ્થાપનાની વિરૂદ્ધ છે. આ કામ ઉપાડી લેવાને હાલની કોર્ટો પુરતી છે. આ કાયદો દુઃખના નિવારણ અર્થે હોવાથી તેનો અમલ ઘણો સરળ અને ચોકસો કરવાનું કામ મુશ્કેલ હોવું જોઈએ નહિ. સામાન્ય કાયદાની કોર્ટોની ખાસ ભારીકીઓ ખાસ કરીને જ્યારે સ્થાનિક તેમજ વડી સરકારની નાણા સંબંધી સ્થિતિ આટલી ખરાબ છે તે વખતે નવી કોર્ટો સ્થાપવા માટેના કારણ તરીકે આગળ ધરવી જોઈએ નહિ.

લી૦ આર્જાંકીત
એસ. એમ. મહમદાર.
એ. સેક્રેટરી.

પબ્લીક એમ્પ્લોયમેન્ટ એજન્સીઓના સંબંધમાં કમીટીનો અભિપ્રાય.

નં. ડી ૨૧૫

મુંબઈ, ૨૨ મી માર્ચ ૧૯૨૨

ના. મુંબઈ સરકારના જનરલ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી જોગ, મુંબઈ.

સાહેબ,

જત વોર્શીંગ્ટન ખાતેની લેબર કોન્ફરન્સે પબ્લીક એમ્પ્લોયમેન્ટ એજન્સીઓના સંબંધમાં જે સલામતો કરેલ છે તે બાબે તમારા તા. ૨૬-૧૦-૨૧ ના પત્ર નં. ૧૦૬૮-ડીના જવાબમાં

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માટે ૨૧ એપ્રિલ, ફોટ મુંબઈ.

મારી કમીટી દિલગીર છે કે તમારા કાગળ સાથે બીડવામાં આવેલા નાં હિન્દી સરકારના પત્રમાં જણાવેલા વિચારો સાથે મારી કમીટી સંબંધ થતી નથી.

પબ્લીક એમ્પ્લોયમેન્ટ એજન્સીનું સ્થાપવાની જરૂર પડે તેવી બેકારી સુબંધ ઇલાકાના ઔદ્યોગિક કામદારોમાં હોય એમ મારી કમીટી જાણતી નથી.

બીહાર અને સંયુક્ત પ્રાંત જ્યાં ઔદ્યોગિક મંત્રીશ્રી જરૂર કરતાં વધારે છે તેવા ભાગો સંબંધમાં મારી કમીટીને લાગે છે કે વંધારના મંત્રીશ્રીને જ્યાં મંત્રીશ્રીની જરૂર હોય તેવી જગ્યાએ લઈ જવાનું સત્તાવાળાઓ માટે સહેલું છે. હિન્દની હાલની નાણાં સંબંધી મુશ્કેલીઓ જોતાં મારી કમીટીના મત મુજબ કોઈ પણ નવું ખાતું ઉઘાડવાનું અથવા તે નવી જગ્યાએ ઉપજ કરવાનું સલાહકારક નથી.

લી૦ આશાકીત,
એસ. એમ. મનુમદાર.
એ. સેફ્ટરી.

સુબંધ ખાતેના ડીરેક્ટર એફ કેમરશ્વલ ઇન્ટેલીજન્સનો પત્ર:-

નં. ૪૫૮

સુબંધ, ૨૦-૨-૧૯૨૨

ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન ઇન્ડિયા પ્રમુખ બેગ.

સુબંધ.

સાહેબ.

હું જણાવવાની રજા લઉં છું કે સુબંધ ખાતે હું ડીરેક્ટર એફ કેમરશ્વલ ઇન્ટેલીજન્સ નીમએલ છું અને ગેર સમજીતી ન થાય તે માટે ના. હિન્દી સરકારના કેમરશ્વલ ઇન્ટેલીજન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના હેતુઓ હું ક્યાં જણાવીશ. અત્યાર સુધી તે ખાતામાં માત્ર કલકત્તામાં ડીરેક્ટર જનરલ એફ કેમરશ્વલ ઇન્ટેલીજન્સની જ નિમણૂક કરવામાં આવતી પણ હવે નવા બંધારણની યોજના હેઠળ સુબંધ માટે એક ડીરેક્ટરની નિમણૂક કરવામાં આવી છે અને કરાંચી તથા રથુન ખાતે ડેપુટી ડીરેક્ટરો નીમવાની સૂચના કરવામાં આવેલ છે. આ ખાતાનો મૂળ હેતુ હિન્દી માલની બજાર અને ત્યાંની રિથિતિ સંબંધી માહિતી પૂરી પાડીને તેમજ હિન્દી માલ ઉપજ કરનાર, માલ તૈયાર કરનાર, વેચનાર અને નિકાશ કરનારાઓને હિન્દી માલ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધમાં લાવીને હિન્દના નિકાશ વેપારને ઉત્તેજન આપવાનો છે. વળી પરદેશોની વેચીઓ અથવા આસામીઓને હિન્દુસ્તાન દરમિયાન નિકાશ કરી શકે તેમજ હિન્દુસ્તાનમાં તેવી ચીજો ક્યાં અને કેવી રીતે મળી શકે તેવી માહિતી પૂરી પાડવાથી હિન્દુસ્તાનના વેપારને મદદ આપી શકાય. આ હેતુથી દેશાવરમાં દેવના માટે ઇન્ડિઅન એક્સ્પોર્ટર્સ ડીરેક્ટરી કાલવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત નિકાશ સાથે સંબંધ ન ધરાવતી બીજી વેપારી બાજો ઉપર સામાન્ય માહિતી આપવા માટે અથવા તે તેવી માહિતી ક્યાંથી મળી શકે તેવાં સાધનો બતાવવાનો દરેક પ્રયત્ન ખાતાં તરફથી કરવામાં આવે છે.

વળી એવો પણ આશય છે કે ડીરેક્ટર નાં હિન્દી સરકારનો સ્થાનિક પ્રતિનિધિ હોવો એક એ જોની પાસે વેપાર વણજને નુકસાન કરી કોઈ પણ મુશ્કેલીઓ ગમે તે વખતે રજી કરી શકાય. તમારી એસોસિએશનના સમાસદોના ધ્યાન ઉપર આ પત્ર મહેરબાની કરીને લાવ્યો અને હું

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીર્લીંગને આરો શોભે છે.

તેમને પત્રવ્યવહારથી અથવા જાતી મુલાકાતથી ગમે તે મદદ પુરીથી આપીશ એવી તેઓએ ખાત્રી રાખવી.

લી૦ સેવક,

જોય. એફ. નાઇટ.

ડીરેક્ટર એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ.

(૩) ચેમ્બરના એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો :—

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહિને આ માસિકમાં જૂદા વિભાગ રાખવામાં આવે છે. જે ગ્રહસ્થાને પોતાની ઓફીસો, કારખાનાં અથવા પેદીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીઆતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી તે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સલાહદો પાસેથી કંઈ પણ ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારીભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આના લેવામાં આવશે.

તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તબવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે.

જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી.

જાહેર ખબરો.

(1) A gentleman of long experience in import and export lines is open to engagement. Best references and testimonials. Apply A. K. Essa, O/o the Indian Merchants Chamber & Bureau 11, Bank Street, Bombay.

ઉદ્દેશી.

(૨) જ્ઞાના રાજ્યમાં હજાર સાહેબના પર્સનલ મેનેજર તરીકે, રાજકુમારના પ્રાઇવેટ ટ્યુટર તેમજ કમ્પ્યુનર તરીકે, એન્ડ્રો વર્નાક્યુલર સ્કુલના હેડમાસ્ટર તરીકે એકસ્પોર્ટ ઇમ્પોર્ટ ઓફીસમાં ટ્રાન્સપોર્ટેન્સ ક્લાર્ક અને ટાઇપીસ્ટ તરીકે, દેશ વિદેશની પેદીઓનાં યોગ્યતા મુજબ ક્લાર્ક તરીકે, કોઇ પેદીમાં વડીંગ પાટ નર તરીકે, આશ્રમ, સંસ્થા, બોર્ડીંગ જેવીના (અમુક થતે) મેનેજર કે સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે, કોર્ટમાં ઇન્ટર પ્રીટર તરીકે કોઇ પણ સ્થળે એક નોકરી સ્વીકારવા પુરી છું. હિન્દમાં રહેવાનું બને તો બીજો ક્યાંય જવા વિચાર નથી. તેમ ન બને તો વિદેશમાં વિચરવા પુરી છું. 'પૂર્વ' આફ્રીકામાં હું છું, અને ત્યાંના મને કાંઈક અનુભવ છે. પત્ર વ્યવહાર કરનાર સંજ્ઞાનને દરેક પ્રકારના સંતોષ આપીશ. વિગત માટે લખે :

હેડ માસ્ટર, ગુલાબચંદ મૂળચંદ. બાવીસી.

કેકાણા:—શ્રીયુત જેતસીભાઈ દામણ

પી. એ. બોક્સ નં. ૧૦૧

મુ. દારેસલામ (ઈન્ટ આફ્રીકા)

ધી બોગે દાહલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુબઈ.

(૩) એક ખોલ પ્રદુર પ્રથમ ૫ વરસ ચીનમાં અને છેલ્લે ૬ વરસ બાપાનમાં મેનેજર તરીકે કામ કરી આવેલ છે. એક્સપોર્ટ અને ઇમ્પોર્ટ બેંક લાઇનનો સંગીન અનુભવ છે. તેઓ વર્કીંગ પાર્ટનર અથવા કમીશન એજીસ્ટ્રી અથવા નોકરીથી રહેવા તૈયાર છે. ખાત્રી લાયક ઉંચામાં ઉંચી ભલામણો આપી શકશે, પત્ર વ્યવહાર આ માસિકના સરનામે Z ને કરવો.

પાક સમાચાર તથા વેપારી ખબરો.

૧૯૨૧-૨૨ ની સાલનો ઘઉંના પાક માટે બીજો વર્તીશ:—

આખા હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક નીચે રોકવામાં આવેલી જમીનના ૯૯ ટકા જમીનવાળા પ્રાંતો તથા દેશી રાજ્યોમાંથી મળેલા આંકડા ઉપરથી આ અડસ્ટો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. કાશ્મીર સિવાયના ઘઉં ઉગાડવા માટેના સઘળા અગત્યના વિભાગો માટે આ વર્તીશ છે. નીચે જણાવવામાં આવેલ પાકની મિથિત દેખુઆરીના પાછળના ભાગની છે.

ઘઉં ઉછળ રોકવામાં આવેલી કુલ જમીન ૨,૮૪,૦૩,૦૦૦ એકરની અસંકટવામાં આવે છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ તારીખે તે આંકડો ૨૩૬,૫૩,૦૦૦ એકર હતો એટલે કે આ વર્ષે તેમાં ૨૦ ટકાનો વધારો થયેલ છે. ગયા વર્ષે સુધારેલા છેલ્લા આંકડાની સરખામણીમાં આ આંકડો ૧૦ ટકાનો વધારો બતાવે છે.

ઋતુની સ્થિતિ સામાન્ય અનુકુળ હતી અને પાકની હાલની સ્થિતિ તથા લવિષ્ય સામાન્ય રીતે સંતોષકારક જણાવવામાં આવે છે. ગયા વર્તીશ કરતાં આ વર્તીશમાં જમીનમાં ૩,૯૧,૦૦૦ એકર અથવા ૧ ટકાનો વધારો થયેલ છે.

પ્રાંતો માટે વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

પ્રાંતો અને દેશી રાજ્યો.	૧૯૨૧-૨૨ એકર.	૧૯૨૦-૨૧ એકર.	વધારો+ અથવા ઘટાડો- એકર.
પંજાબ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૧,૦૫,૪૬,૦૦૦	૮૩,૪૮,૦૦૦	+૨૧,૯૮,૦૦૦
સંયુક્ત પ્રાંત (")	૭૦,૯૧,૦૦૦	૫૫,૪૪,૦૦૦	+૧૫,૪૭,૦૦૦
મધ્ય પ્રાંતો અને બીજાર	૨૫,૫૧,૦૦૦	૨૬,૧૮,૦૦૦	-૬,૭,૦૦૦
મુંબઈ અને સીંધ	૨૧,૦૬,૦૦૦	૧૩,૬૨,૦૦૦	+૭,૪૪,૦૦૦
બીહાર અને આંધ્રીસા	૧૧,૩૪,૦૦૦	૧૦,૬૮,૦૦૦	+૩૬,૦૦૦
નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીઅર પ્રોવીન્સ	૯,૮૫,૦૦૦	૭,૩૩,૦૦૦	+૨,૫૨,૦૦૦
બંગાળ	૧,૩૪,૦૦૦	૧,૧૬,૦૦૦	+૮,૦૦૦
દીલ્હી	૩૦,૦૦૦	૨૨,૦૦૦	+૮,૦૦૦
અજમેર-મેરવારા	૧૬,૦૦૦	૧૩,૦૦૦	+૩,૦૦૦
મધ્ય હિન્દુસ્તાન	૨૩,૦૪,૦૦૦	૨૩,૭૬,૦૦૦	-૭૨,૦૦૦
ઉદ્ધાપાલ	૬,૫૬,૦૦૦	૫,૧૫,૦૦૦	+૧,૪૪,૦૦૦
રજપુતાના	૭,૮૫,૦૦૦	૮,૦૭,૦૦૦	-૨૨,૦૦૦
વડોદરા	૬૮,૦૦૦	૬૭,૦૦૦	+૧,૦૦૦
માહસેર	૪,૦૦૦	૪,૦૦૦

કુલ..... ૨,૮૪,૦૩,૦૦૦ ૨૩૬,૫૩,૦૦૦

+૪૭,૫૦,૦૦૦

૨ ની જમીન દ્વારા એક સકારાત્મક અને મજબૂત.

૧૯૨૧-૨૨ નો શિયાળાનાં ખીયાં (સરસી, રાઇ તથા અળશી) નો ખીજો વર્તારો.

જે જે પ્રાંતોમાં સરસી, રાઇ તથા અળશી મોટા પ્રમાણમાં ઉગાડવામાં આવે છે તેવા પ્રાંતો વરફાથી મળેલા હેવાલો ઉપરથી આ વર્તારો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રાંતોમાં સરસી અને રાઇ નીચે રોકવામાં આવેલી જમીનના ૯૮.૬ ટકા જમીન તથા અળશી નીચે રોકવામાં આવેલી જમીનના ૯૯.૨ ટકા જમીન આવેલી છે. દેશી રાજ્યોમાંથી હૈદરાબાદ, વડોદરા, ગુજરાત ઇલાકાનાં રાજ્યો તથા કોટા અને મધ્યપ્રાંતનાં કેટલાંક નાનાં રાજ્યો વરફાથી અડસટા પૂરા પાડવામાં આવેલ છે. અલગ વરફાથી ૯૭ સુધી હેવાલ મળેલ નથી.

સામાન્ય રીતે પાકની સ્થિતિ સારી જણાવવામાં આવે છે.

અત્યાર સુધી મળેલા હેવાલ મુજબ રાઇ અને સરસીના પાક હેઠળ રોકવામાં આવેલી કુલ જમીન ૩૫,૧૧,૦૦૦ એકર છે (આમાં સંયુક્ત પ્રાંતમાં મિશ્રિત પાક ઉગાડવામાં આવે છે તેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી). આ આકડો ગયે વર્ષે આજ તારીખના સુધારેલા આંકડાની સરખામણીમાં ૨૫ ટકાનો વધારો બતાવે છે. પ્રોત્તવાર વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

પ્રાંતો તથા દેશી રાજ્યો.	રાઇ તથા સરસી.		
	૧૯૨૧-૨૨ એકર	૧૯૨૦-૨૧ એકર.	વધારો એકર.
સંયુક્ત પ્રાંત (અમિશ્રિત પાક)	૨,૨૯,૦૦૦	૧,૨૩,૦૦૦	+ ૧,૦૬,૦૦૦
બંગાળ.	૯,૦૬,૦૦૦	૮,૮૫,૦૦૦	+ ૨૧,૦૦૦
પંજાબ.	૯,૫૦,૦૦૦	૫,૭૫,૦૦૦	+ ૩,૭૫,૦૦૦
બીહાર અને એસીસા	૭,૮૬,૦૦૦	૭,૭૧,૦૦૦	+ ૧૫,૦૦૦
આસામ	૩,૧૫,૦૦૦	૩,૧૧,૦૦૦	+ ૪,૦૦૦
ગુજરાત તથા સીંધ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૧,૮૫,૦૦૦	૭૮,૦૦૦	+ ૧,૦૭,૦૦૦
નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીઅર પ્રોવીન્સ	૯૮,૦૦૦	૩૨,૦૦૦	+ ૬૬,૦૦૦
હીન્દી	૬,૦૦૦	૨,૦૦૦	+ ૪,૦૦૦
વડોદરા	૨૫,૦૦૦	૧૬,૦૦૦	+ ૯,૦૦૦
હૈદરાબાદ	૪,૦૦૦	૨,૦૦૦	+ ૨,૦૦૦
અલગ	* ૭,૦૦૦	૭,૦૦૦	
	૩૫,૧૧,૦૦	૨૮,૦૨,૦૦૦	+ ૭,૦૯,૦૦૦

અળશી

અત્યાર સુધી મળેલા હેવાલ મુજબ અળશીના પાક હેઠળ રોકવામાં આવેલી જમીન ૨૦૫૬,૦૦૦ એકર છે (જેમાં સંયુક્ત પ્રાંતના મિશ્રિત પાક હેઠળની જમીનનો સમાવેશ કરવામાં આવતો નથી.) આ આંકડો ગયા વર્ષની આજ તારીખના આંકડાની સરખામણીમાં ૧૫ ટકાનો વધારો બતાવે છે. જૂના જૂના પ્રાંતો માટેના વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

* ગયા વર્ષનો આંકડો લીધેલ છે.

ધી ભોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, કોર્ટ મુજબ.

તથા દેશી રાજ્યો	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	વધારો/અથવા ઘટાડો— એકર
ચંપાવ તથા બીરાર	૬,૮૭,૦૦૦	૪,૪૫,૦૦૦	+૨,૪૨,૦૦૦
યુકવંપ્રાંત (અમિશિત પ્રાંત)	૧,૩૩,૦૦૦	૧,૭૨,૦૦૦	-૩૯,૦૦૦
હાર અને બોરીસા	૭,૦૧,૦૦૦	૬,૪૭,૦૦૦	+૫૪,૦૦૦
ગાળ	૧,૩૩,૦૦૦	૧,૨૪,૦૦૦	+૯,૦૦૦
ખંધ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૮૭,૦૦૦	૫૬,૦૦૦	+૨૮,૦૦૦
બાળ	૩૫,૦૦૦	૩૦,૦૦૦	+૫,૦૦૦
હાદ્રાબાદ	૨,૨૩,૦૦૦	૨,૬૬,૦૦૦	-૪૩,૦૦૦
	૬૦,૦૦૦	૪૧,૦૦૦	+૧૯,૦૦૦
	કુલ ૨,૦૫૬,૦૦૦	૧,૭૮૪,૦૦૦	+૨૭૨,૦૦૦

૧૯૨૧-૨૨ ના રૂના પાક માટેનો છેલ્લો સામાન્ય વર્તારો—

જૂદા જૂદા પ્રાંતો તથા દેશી રાજ્યો તરફથી પૂરા પાડવામાં આવેલા હેવાલો ઉપરથી આ વર્તારો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે અને તેમાં હિન્દુસ્તાનમાં રૂ માટે રોકવામાં આવેલી બધી જમીનનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. મદ્રાસ સીવાય બધી જગ્યાઓ માટે ઋતુના વહેલા તેમજ મોડા પાકને લાગુ પડે છે.

રૂના પાક નીચે રોકવામાં આવેલી કુલ જમીન ૧,૮૪,૮૫,૦૦૦ એકર જણાવવામાં આવે છે. આ આંકડા ગયા વર્ષના મુધરેલા આંકડા કરતાં લગભગ ૧૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. કુલ પેદાશ ૪૦૦ રતલની ૪૪,૮૧,૦૦૦ ગાંસડીઓ અડધટામાં આવે છે ને ગયા વર્ષના મુધરેલા અડધટા કરતાં ૨૪ ટકાનો વધારો બતાવે છે. દેશવર ખાતે કુલ નિકાશ, મીલની વપરાશ તથા બીજી પરચુરણ વપરાશનો જથ્થો જે ૧૯૨૦-૨૧ માં ૪૯,૪૧,૦૦૦ ગાંસડીઓનો હતો તેની સરખામણીમાં હાલની પેદાશનો અડધટો ૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. જૂદા જૂદા ઇલાકાઓ માટેની વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે છે.

ઇલાકાઓ તથા દેશી રાજ્યો	જમીન ૧૦૦૦ એકર	પેદાશ ૧૦૦૦ ગાંસડી (૪૦૦ રતલની)	એકર દીઠ પેદાશ રતલ
૧૯૨૧-૨૨ ૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨ ૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨ ૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨ ૧૯૨૦-૨૧
ખંધ (દેશી રાજ્યો સહિત.)	૪,૪૩૭, ૫,૬૮૮,	૧,૦૬૩ ૯૨૭	૯૬ ૬૫
મધ્ય પ્રાંત તથા બીરાર	૪,૪૪૦ ૪,૪૭૭,	૧,૧૩૩ ૫૧૪	૧૦૨ ૪૬
મદ્રાસ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૧,૯૪૪ ૨,૧૫૧	૩૬૪ ૩૫૮	૭૬ ૬૭
પંજાબ	૧,૨૮૪ ૨,૧૪૨	૨૬૭ ૫૮૮	૯૩ ૧૧૦
સંયુક્ત પ્રાંત	૮૨૦ ૧,૧૬૧	૨૪૩ ૩૩૭	૧૧૯ ૧૧૬

માસેદસની રજીન લાહીઓ સફાઈ દારઅને મજબુત.

બર્મો	૩૦૫	૩૬૬	૪૦	૪૨	૫૨	૪૬
સીધ	૧૩૫	૨૭૫	૪૬	૪૨	૧૪૫	૬૧
બંગાળ	૬૬	૭૧	૧૫	૨૧	૬૧	૧૧૮
બીહાર અને ઓરીસા	૮૦	૭૮	૧૫	૧૫	૭૫	૭૭
નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીઅર પ્રોવીન્સ	૧૫	૨૭	૩	૫	૮૦	૭૪
એન્ગ્લો ભરવાડા	૨૬	૪૨	૧૮	૧૫	૧૮૫	૧૪૩
આસામ	૩૬	૩૬	૧૧	૧૫	૧૧૩	૧૫૪
દીલ્હી	૨ મળ્યા નથી		૩૦૦ ગાંસડી (૫૭૫ નથી)	૮૦	—	
હૈદરાબાદ	૨,૬૧૪	૨,૨૧૪	૮૭૦	૩૪૧	૧૧૬	૬૨
મધ્ય હિન્દુસ્તાન	૧,૧૨૨	૧,૩૩૨	૧૬૭	૧૬૨	૭૦	૪૬
વડોદરા	૬૦૦	૭૬૨	૮૫	૧૨૭	૫૭	૬૪
રજપુતાના	૨૬૭	૩૭૫	૬૮	૮૧	૬૨	૮૬
માધ્યસાર	૫૬	૧૧૧	૧૫	૧૧	૧૦૨	૪૦

કુલ. ૧૮,૪૮૫ ૨૧,૩૪૧. ૪,૪૮૦ ૩,૬૦૧ ૬૭ ૬૭
સરેરાશ

૩. પાકનો અંદાજ:-

	૩૧-૮-૧૯૨૧ ને દિને પૂરા થતા વર્ષમાં ગાંસડી (૪૦૦ રતલની)	૩૧-૮-૧૯૨૦ ને દિને પૂરા થતા વર્ષમાં ગાંસડી (૪૦૦ રતલની)
ચુનાઇટેડ કીંગડમ ખાતે નિકાશ	૩૮૦૦૦	૧૪૬૦૦૦
કોન્ટીનન્ટ ખાતે નિકાશ	૨૧૪૦૦૦	૩૬૪૦૦૦
પૂર્વના દેશો ખાતે "	૧૪૬૫૦૦૦	૧૭૬૬૦૦૦
બીજા દેશો ખાતે "	૫૦૬૦૦૦	૩૬૩૦૦૦
કુલ નિકાશ	૨,૨૨૬,૦૦૦	૨,૭૦૨,૦૦૦
સ્થાનિક વપરાશ:-		
મીઠામાં	૨૦૭૮૦૦૦	૧૬૧૩૦૦૦
બીજી વસ્તુઓ	૭૫૦૦૦૦	૭૫૦૦૦૦
કુલ વપરાશ	૨૮,૨૮,૦૦૦	૨૬,૬૩,૦૦૦
નીકાશ તથા વપરાશનો સરવાળો	૫૦૫૪૦૦૦	૫૩૬૫૦૦૦
બાદ આયાત	૧૧૩૦૦૦	૨૨૦૦૦
પાકનો અંદાજ ગાંસડી	૪૯૨૧૦૦૦	૫૩૪૩૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક ઓફ, ફ્રાઈટ સુબધ.

દેશાવરમાં રૂનો પાક:-

કેસ ખાતેથી મળેલા સમાચાર ઉપરથી જણાય છે કે ઇંગ્લેન્ડમાં ૧૯૨૧ ના વર્ષમાં રૂ માટે રોકવામાં આવેલી જમીન ૧૩૪૧૦૦૦ એકર હતી અને પેદાશ ૪૦૦ રતલની દરેક એવી ૮૧૭૦૦૦ ગાંસડીઓ થઇ હતી, જ્યારે આગલે વર્ષે આ આંકડા અનુક્રમે ૧૮૬૩૦૦૦ એકર અને ૧૪૬૧૦૦૦ ગાંસડી હતા. ગયા હિસેબમાં વેાશીંગ્ટન ખાતેથી મળેલા સમાચાર ઉપરથી જણાય છે કે ચાલુ વર્ષમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે રૂની પેદાશ ૪૦૦ રતલની દરેક એવી ૧૦, ૪૨૫૦૦૦ ગાંસડીની અડસટવામાં આવે છે જ્યારે આગલે વર્ષે તેજ વખતે તે પેદાશ ૧૬, ૨૩૧૦૦૦ ગાંસડીની જણાવવામાં આવી હતી. રોન ખાતેના ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ એગ્રીકલ્ચર ખાતા વરદ્ધી મળેલા છેલ્લા સમાચાર ઉપરથી જણાય છે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ૧૯૨૧ ની સાલના રૂનો પાક માટે ૨૬૫૧૬૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવી હતી જ્યારે આગલે વર્ષે તે આંકડો ૩૭૦૪૩૦૦૦ એકરનો હતો. ૧૯૨૧-૨૨ ની સાલ માટે બ્રાઝીલમાં ૧૪૨૦૦૦૦ એકર જમીન રૂ હેડળ રોકવામાં આવેલ છે અને પાક ૭૩૧૦૦૦ ગાંસડીને અડસટવામાં આવે છે જ્યારે આગલે વર્ષે તે આંકડા અનુક્રમે ૮૦૫૦૦૦ એકર અને ૫૩૬૦૦૦ ગાંસડી હતા. કોરીઆ ખાતે ૧૯૨૧ ની સાલમાં રૂ હેડળ ૩૬૩૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ છે જે આગલા વર્ષ કરતાં ૪ ટકાનો વધારે બતાવે છે.

આ ચેમ્બરને જણાવવામાં આવ્યું છે કે કેનેડાની સરકાર તરફથી હિન્દુસ્તાન અને સીલોન માટે એક ટ્રેડ કમીશનર નીમવામાં આવેલ છે અને ટ્રેડ કમીશનર તરીકે મી. એચ. એ. સીએમની નીમણૂક કરવામાં આવેલ છે. તેઓની ઓફીસ ૪, મીથનરો, કલકત્તા ખાતે છે. આ ઓફીસનો મુળ આશય કેનેડા અને હિન્દુસ્તાન તથા સીલોન વચ્ચે સીધો વેપાર વધારવાનો છે. છેલ્લા થોડા વર્ષ દરમિયાન હિન્દુ સાથેનો કેનેડાનો આયાત તથા નીકાશ વેપાર ઘણો વધી ગયેલ છે અને પ્રગતિ ચાલુ રહેશે એવી વડી સંખવામાં આવે છે. કેનેડાના વેપારને લગતી કોઇપણ માહિતી તેની પાસેથી મળી શકશે.

દુનિયાનો કાફલો.

છેલ્લાં યુરોપના મહાભારત યુદ્ધ વખતે દેશપરદેશની સ્ત્રીમરોની જે આપ લે અને વહેંચણી થઇ ગઇ હતી, અને એ લડાઇ મુદત દરમિયાન સ્ત્રીમરો વધુ બાંધવાનું જે ધમધમકાર કામ ચાલુ થયું હતું તેથી લડાઇ પહેલાં સ્ત્રીમરોની જે સંખ્યા અને ટનેજ હતી તે લડાઇ પછી બહાલ ઘટી છે, યાને તેમાં ઘણો મોટો વધારો થયો છે. દર્જિલા તરીકે ૧૯૧૪ માં દુનીઆની સ્ત્રીમરોનો કુલે ટનેજ ૪૨૫૧૪૦૦૦ ટન જેટલો હતો, જ્યારે ૧૯૨૧ ના જીનમાં એ ટનેજ ૫૪૨૧૭૦૦૦ ટન જેટલો વધ્યો હતો. અલબત્ત ટનેજ જે પ્રમાણે વધ્યો છે તે પ્રમાણે કુશલતા વધી નથી, તેમ સ્ત્રીમરોની સંખ્યા વધવા છતાં દુનીઆનો વેપાર લડાઇ પહેલાં જેટલો હતો તેટલો રહ્યો નથી. આ કુશલતામાં ઘટાડો થવાથી પરદેશોને વધારે ખર્ચવું પડ્યું છે કે ઇંગ્લેન્ડને એ એક વીચારવા જેવો સંવાદ છે, તેમ છતાં કેટલાક અનુભવી યોગી ગણતરી પ્રમાણે ઇંગ્લેન્ડની સ્થિતિ એ સંજોગમાં વધુન વીરુદ્ધ નાથ તેમ નથી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને જાપાનનો ટનેજ લડાઇ પહેલાં કરતાં હાલ ઘણો વધી ગયો છે; તે લોહકક્ષના રજીસ્ટરમાંથી આપેલા નીચલા કોષ પરથી જણાયે.

એટલીક સીલોનના સારી હીઝન ગંભરો કે ?

જુન ૧૯૧૬.

૮૧ એસ

જુન ૧૯૨૧.

૮૧ એસ

ચુનાઈટ કોંગ્રસ	૧૮૮૭૭૦૦	૧૯૨૮૦૦૦
બ્રીટીશ સંસ્થાનો	૧૪૦૭૦૦૦	૧૯૫૦૦૦૦
ચુનાઈટ સ્ટેટસ	૧૮૩૭૦૦૦	૧૨૩૧૪૦૦૦૦
આસીયા હુગેરી	૧૦૫૨૦૦૦
ડેનમાર્ક	૭૬૮૦૦૦	૮૧૬૦૦૦
ફ્રાન્સ	૧૯૧૮૦૦૦	૩૦૪૬૦૦૦
જર્મની	૫૦૬૮૦૦૦	૬૫૮૦૦૦
ગ્રીસ	૮૨૦૦૦૦	૫૭૬૦૦૦
હોલાન્ડ	૧૪૭૧૦૦૦	૨૨૦૭૦૦૦
ઈટાલી	૧૪૨૮૦૦૦	૨૩૭૮૦૦૦
જાપાન	૧૬૪૨૦૦૦	૩૦૬૩૦૦૦
નોર્વે	૧૬૨૩૦૦૦	૨૨૮૫૦૦૦
સ્પેન	૮૮૩૦૦૦	૧૦૯૪૦૦૦
સ્વીડન	૯૯૨૦૦૦	૧૦૩૭૦૦૦

કુલે દુનીઆનો ટનેજ ૪૨૫૧૪૦૦૦ ૫૪૨૧૭૦૦૦

ચુનાઈટ સ્ટેટસનો ટનેજ ૧૯૧૪ નાં વરસ સાથે સરખાવતાં ૫૭૦ ટકા વધ્યો છે અને આગળ ન્યારે દુનીઆના ટનેજમાં તેના કાફલાનો ટનેજ ૪૩ ટકા થતો હતો ત્યારે હાલમાં તે દુનીઆના ટનેજનો ૨૨.૭ ટકા થવા બચ્યો છે. જાપાનનો ટનેજ ૮૭ ટકા વધ્યો છે.

૧ હી એપ્રીલથી હિન્દમાંથી ચોખાની નિકાશ ઉપરના સઘળા અંકુશો કાઢી નાખવા માટે નાં હિન્દી સરકાર તરફથી નીચેની યાદી જાહેર પાડવામાં આવેલ છે:—

અણુ વર્ષ અગાઉ હિન્દુસ્તાનમાંથી ચોખાની નિકાશ ઉપર જે અંકુશો મૂકવામાં આવ્યા હતા તે કાઢી નાખવાના સવાલ ઉપર નાં હિન્દી સરકાર વિચાર કરતી હતી. આ અંકુશ મૂકવામાં આવ્યા તે પહેલાં હિન્દુસ્તાન પોતાના ઉંચી બતના ચોખા નિકાશ કરતું અને તેને જાહેર ખર્ચમાં ખાતેથી દલકી બતના ચોખા આયાત કરતું જેનું પરીણામ એ થતું કે હિન્દુસ્તાનમાંથી ચોખાની નિકાશ બહુ થોડી થતી અથવા બિલકુલ થતી નહિ, અને તેથી હિન્દના જરૂરયાતો ઘટાડો થતો નહિ. નાં સરકારને એવી અરજીઓ મળેલ છે કે ચોખાની નિકાશ ઉપરનો અંકુશ ચાલુ રાખવાથી ચોખાની મીલોના દલાલ ઉપર ઘણી મોટી અસર થાય છે અને દુનિયાના બજારો ઉપર નો હિન્દની કબજે હજી વધારે નબળો થશે. હિન્દુસ્તાનમાં તેમજ બજારોમાં છેલ્લા પાંચ વર્ષો સારો ધરો હતો. ગયે વર્ષે હિન્દુસ્તાનમાં ખીજ અનાજનો ભાવમાં જે મોટો વધારો થયો હતો તે ચોખાના ભાવમાં થયો નહોતો અને હાલમાં તે ઘણો નીચે ગયેલ છે. વળી ખાજરીના ભાવમાં પણ મોટો ઘટાડો થયેલ છે. તેથી નાં હિન્દી સરકારે ૧ હી એપ્રીલથી ચોખાની નિકાસ ઉપરના સઘળા અંકુશો દૂર કરવાનું કરાવ્યું છે પણ તેજો એ ખુલ્લું કરવા માગે છે કે આ પગલાથી જો ભાવમાં મોટો વધારો થશે તો આ સવાલ ઉપર ફરીથી વિચાર ચલાવવામાં આવશે. ઘઉં (ઘઉંના લોટ સુદા) ઉપર અને ધીજા અનાજની નિકાસ ઉપર જે અંકુશો છે તે તો ચાલુ રહેશે.

ઓસ્ટ્રેલીઆમાં ટેરીફ બોર્ડની સ્થાપના:—

ઓસ્ટ્રેલીઆની કોમનવેલ્થ પાર્લામેન્ટે ટેરીફ બોર્ડ એકટ ગયા ડીસેમ્બરની ૯ મી તારીખે પસાર કરેલ છે અને તે ટેરિફથી નક્કી કરવામાં આવનાર તારીખથી અમલમાં આવશે. આ એકટની

ધી બોર્ડને ટાઇલ માટ ૨૧ બેક સીટ, ફાઇ સુબધ.

રૂપે ત્રણ સંભાસદોની એક ટેરીફ બોર્ડ સ્થાપવામાં આવશે. એક્ટમાં તે બોર્ડના કામકાજ નચિ પ્રમાણે જણાવવામાં આવેલ છે:—

કલમ નં.—૧૫ (૧) વેપાર અને જગત ખાતાનો પ્રધાન નીચેની બાબતો બોર્ડ સમક્ષ તપાસ અને રીપોર્ટને સારૂ રજુ કરશે:—

(એ) જે જગતી માલના પેટા-કલમ પ્રમાણે વર્ગો પાડવાના હોય તેનું વર્ગીકરણ.

(બી) જગત માટે માલની કિંમત નક્કી કરવાનું.

(સી) કર્ટગસ ટેરીફ અથવા એકસાઈઝ ટેરીફની કોઈપણ કલમના અર્થ બાબે તકરાર અથવા તેા માલના વર્ગ માટે તકરાર લેને માટે પ્રધાનને અપીલ કરવામાં આવી હોય.

(ડી) નવી, વધારે અથવા ઓછી જગતની જરૂરીઆત અથવા કોઈ પણ જગત બોકુક રાખવા બાબે.

(ઇ) ઓટ્ટરલીઆના કોઈ પણ ઉદ્યોગને બાઉન્ડી આપવાની જરૂરીઆત બાબે.

(એફ) આલુ બાઉન્ડીઓ અથવા પાછળથી આપવામાં આવેલી બાઉન્ડીની અસર.

(જી) કોઈપણ ક્ષીટીશ સંસ્થાન અથવા પરદેશને ક્ષીટીશ પ્રેક્ટર-સીઅર જગત અથવા કન્ટરમીલ્યુએટ જગત લાગુ પાડવાની દરખાસ્ત તેમજ આવા કોઈ પણ ભાગ ખાતે માલ નિકાસ કરવા માટે ઓટ્ટરલીઆના વેપારીઓની માગણી.

(એચ) જગતનો રૂપે માલ પેટા કરવાવાળાઓને જે રકમ મળતું હોય તેનો ગેરવાજબી લાલ લેવામાં આવતો હોય તે બાબત અને ખાસ કરીને તપાસ:—

(૧) પેતાના માલ માટે ગેરવાજબી રીતે વધારે ભાવ લેવામાં આવતો હોય.

(૨) બહાર પ્રાપ્ત નુકશાન થાય તેવી રીતે વેપાર ઉપર અકુશ મુકવા સરખું વર્તન રાખતો હોય (૩) પેતાનો માલ વાપરનારાઓને વગર કારણે વધારે પડતો ભાવ આપવો પડે તેનું વર્તન રાખતો હોય. આ સંલેગા હેઠળ બોર્ડનો રીપોર્ટ મળ્યા પહેલાં પ્રધાન કોઈ પણ પગલાં લઈ શકશે નહિ.

(૨) વેપાર અને જગત ખાતાનો પ્રધાન નીચેની બાબતો બોર્ડ સમક્ષ તપાસ અને રીપોર્ટ સારૂ રજુ કરશે.

(એ) કોમન વેલ્થના મૂળ તેમજ ગૌલ ઉલોગો ઉપર કર્ટગસ તથા ટેરીફ એક્ટના અમલની સામાન્ય અસર.

(બી) કોમન વેલ્થના જગત કાયદાની જગત સંબંધે તેમજ આલોગીક અસર.

(સી) કાચા પદાર્થો તેમજ તૈયાર અને અર્ધ તૈયાર માલ ઉપરની જગત વચ્ચેનું પ્રમાણ.

(ડી) જગતના સંબંધમાં કોઈ પ્રજા ઉદ્યોગની ખીલવણી ઉપર અસર કરતી કોઈ પણ બીજી બાબત:—

(૩) તપાસ કરતાં જો બોર્ડને લાગે કે પહેલી કલમના (એચ) પેટા ભાગ હેઠળની કોઈ પણ ફરીઆદ વ્યાજબી છે તો બોર્ડ નીચે પ્રમાણે બદલામલ કરી શકશે:—

(એ) જે માલ માટે ફરીઆદ કરવામાં આવી હોય તેની ઉપરની જગતની રકમમાં ઘટાડો કરવો અથવા તરન બંધ કરવી.

(બી) બોર્ડને યોગ્ય લાગે તો મુજબ 'પ્રીલ' ગમે તે પગલાં લઈ શકશે પણ આવા કોઈ પણ પગલા લીધા પહેલાં તે ઉદ્યોગના સંલેગા સામગ્રી રીતે ધ્યાનમાં લેશે.

કલમ નં. ૧૬ (એ) ઉપરની કલમની રૂપે બોર્ડ પાસેથી રીપોર્ટ મળ્યા બાદ પ્રધાન તેને ચોગ્ય લાગે તો બોર્ડ રીપોર્ટમાં જે બાબત વિષે નુકસાનેની કરી હોય તે સંબંધમાં કાયદાસર કામ લેશે.

(બી) ઉપરની કલમની પેટા કલમ (૩) ની રૂથે કરવામાં આવેલા રીપોર્ટની તકલ જો પાર્લામેન્ટની બેઠક ચાલુ હોય તો સાત દિવસની અંદર પાર્લામેન્ટના દરેક હાઉસ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવશે અને જો પાર્લામેન્ટની બેઠક ચાલુ ન હોય તો ત્યાર પછી બેઠક ચાલુ થાય ત્યાર બાદ સાત દિવસની અંદર રજુ કરવામાં આવશે.

ન્યુઝીલેન્ડમાં જગતને લગતો નવો કાયદો ૬-૧૨-૨૧ ને રોજ ત્યાંની પાર્લામેન્ટે પસાર કરેલ છે. તે કાયદા હેઠળ જગતનાં ત્રણ ધોરણુ નક્કો કરવામાં આવેલ છે. (૧) શ્રીટીશ પ્રેક્ટિસેનશીઅલ (૨) ઇન્ટરમીડિયેટ અને (૩) સામાન્ય. હિન્દના માલને બ્રીટીશ પ્રેક્ટિસેનશીઅલ જગતના દર લાગુ પડશે. ન્યુઝીલેન્ડ સામે પરસ્પર ગોઠવણ કરતા દેશોને ઇન્ટરમીડિયેટ જગતનું ધોરણુ લાગુ પડશે અને સામાન્ય ધોરણુ બીજા બધા દેશોને લાગુ પડશે.

આ દેશના માલ નિકાસ કરવા વાળાઓને માટે જગતના ઠેકાઠામાંથી નીચેના ઉવાસ ઉપયોગી થઈ પડશે:—

આ—જૂના જગતના ધોરણમાં પસંદગીના જેટલો દર આપવામાં આવતો હતો તેટલોજ નવા ધોરણ પ્રમાણે આપવામાં આવશે.

મીલુબતી:—બ્રીટીશ પ્રેક્ટિસેનશીઅલ ધોરણ મુજબ જગતમાં ફેરફાર નથી પણ મોણુ ઉપરની જગત કાઠી તાબતમાં આવેલ હોવાથી સ્થાનિક કારખાનાઓને વધારે રક્ષણ મળશે. સામાન્ય તેમજ ઇન્ટરમીડિયેટ જગતના ધોરણોનાં પસંદગીના દરમાં વધારો કરવામાં આવેલ છે.

આર્કર્સિંગગ્લાસ:—પહેલાં જગત 'સ્પેસીફિક' હતી તે હવે કિંમત પ્રમાણે લેવામાં આવશે અને બન્ને ધોરણમાં પસંદગીમાં વધારો કરવામાં આવેલ છે.

આમહાં:—આમાંની બાબદમાં પસંદગી આપવામાં આવે છે.

સાદરીઓ અને જમીન ઉપર પાથરવા માટેની બીજી સીમેન્ટમાં પસંદગી આપવામાં આવેલ છે.

દોરડાં:—સામાન્ય ધોરણમાં પસંદગીમાં વધારો કરવામાં આવેલ છે.

રંગો:—સામાન્ય ધોરણમાં પસંદગી વધારવામાં આવેલ છે.

હિન્દી સીમેન્ટના ઉદ્યોગને ઉત્તેજન:—

ના. મુખર્ષ સરકાર અને બુંદી, કટની, જમતપુર અને દ્વારકા સીમેન્ટ કંપનીઓ વચ્ચે એક લખત થતાર છે જેને પરીણમે દેશના સીમેન્ટના ઉદ્યોગને ઘણું ઉત્તેજન મળશે. મુખર્ષના ખીલવણી ખાતાના ડીરેક્ટરે તે કંપનીઓના એજન્ટોની સંમતીથી આ યોજના ઘડી કાઢેલ છે અને તે ના. મુખર્ષ સરકારે બહાલ રાખેલ છે. દુકામાં ૧ લી સરેન્ગપર ૧૯૨૨ થી ૧૦ વર્ષ સુધી ઉપર જણાવેલી ચાર કંપનીઓ ખીલવણી ખાતાને સીમેન્ટ પેદા કરવાના ખર્ચ ઉપરાંત ૧૫ ટકાના ભાવથી પૂરી પાડશે. વળી ખીલવણી ખાતાની જરૂરીયાતો પૂરી પાડવા પછી તે જરૂરી આવડ સહિત ૬૦૦૦૦ ટન સુધીમાં મુખર્ષનાં બીજાં જાહેર ખાતાં જેવાંકેન્થુનાંસીસાલીટી, પોટ દરદ, ઇમ્પ્રુવમેન્ટ દરદ તથા પબ્લીકવર્ક્સને આ કંપનીઓ લખત ની સામાન્ય સરતોથી સીમેન્ટ પૂરી પાડશે.

હિન્દી રેલ્વે માટે ઇંગ્લેન્ડમાં લોન:—

મહદનોશ હિન્દી પ્રધાન અર્લ વીન્ટરટને આમની સત્તામાં ઇસ્ટ ઇન્ડીયા લોન (રેલ્વે અને નહેર માટે) સંબંધી કમીટીના તબક્કા દરમીયાન એવી દરખાસ્ત રજુ કરવાની ખબર આપી છે કે હિન્દી મહેસુલ પર હિન્દનાં સરકારના ઉપયોગ માટે ૫ કરોડ પાઉન્ડ સુધીની લોન ચેટ્રીટનમાં કહાડવાનું અને તેને લગતી કાનૂનો ઘડવાની હિન્દી પ્રધાનની કાઉન્સિલને સત્તા આપવાની જરૂર છે.

વેપારી પુછપરછ.

કોઈ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તો તેણે અમને અંબર આપવી જેથી એ સંબંધી વિગત આ કોલમમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

નીચે જણાવેલ પુછપરછ ઇન્ડીઅન ટ્રેડ જનરલ ઉપરથી લીધેલી છે, અને તે વિધેની વધારે માહિતી મેળવવા ઇચ્છનારે નીચે દર્શાવેલા નંબર લખીને પોતાના એન્ક રેકર્ડ્સ સાથે ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સલ ઇન્ટેલીજન્સ, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા એ સરનામે પુછાવવું.

- કે ૨૬૮ લીબા (રશીઆ) ની એક પેઢી અંબરના પદાર્થો ખરીદનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૬૯ અલવરની એક પેઢી એરમેસ્ટોસ, રેડ એક્સાઇડ એન્ડ આયર્ન, એરાઇટસ, સોપસ્ટોન પાઉડર વિગેરે વાપરનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૭૨ ડેરન (સાઉથ મેન્ચુરીઆ) ની એક પેઢી શુદ્ધી નીકાશ કરવાવાળાઓનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૭૩ ગેલેટઅ (રુમાનીઆ) ની એક પેઢી કંતાન નીકાશ કરવાવાળાઓના નામ માગે છે.
- કે ૨૭૪ વોર્શોવટનની એક પેઢી હાથી દાંત અથવા કામમાં આવી શકે તેવાં હાડકાં પૂરાં પાડનારનાં નામ માગે છે,
- કે ૨૭૭ કેપ ટાઉનની એક પેઢી આ નિકાશ કરવા વાળાઓની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- કે ૨૮૦ હેમ્બર્ગ (જર્મની) ની એક પેઢી ફેન્સી આમડાં તથા હરેક જાતનાં રૂવાં પૂરાં પાડનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૮૩ કાનપુરની એક પેઢી કાપડની મીલમાં જરૂરી ચીજો જેવી કે કેમીકલ્સ, રંગો, હાઈલેન્ડ, મોલ સ્ટોર, વિગેરે વાપરનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૮૮ મોગા (પંજાબ) ની એક પેઢી રચાનીક બનાવટની હોઝીઅરી ખરીદનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૮૯ નહુરખોનો એક આશ્વાની હિન્દમાં તેમજ હજાફર સુધી ફાલ મસ્તીદનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૯૨ અજમેરની એક પેઢી રેડ એક્સાઇડ એન્ડ આયર્ન, એરમેસ્ટોસ, કેઓલીન, પીળી તથા રાતી માટી વિગેરે ખરીદનારનાં નામ માગે છે.
- કે ૨૯૩ પોર્ટી મોવાની એક પેઢી આ તથા કોફી પેંદા કરનાર તેમજ ઘોડા અને બીજા બનાવટની પૂછડી, સાદીઓ, રંગ અને બીયાં પૂરાં પાડવાવાળાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે,
- કે ૨૯૪ મોગા (પંજાબ) ની એક પેઢી પ્રવાહી પદાર્થ માટે પીત્તળનાં માપ ખરીદનારા સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.

નવાં પેટંટો.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો સંઘનો પત્રવ્યવહાર કોન્ટ્રોલર ઓફ પેટંટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા, એ સુરનામે કરવો.

નં. અરજદાર. શોધની વિગત.

- ૭૮૮૪ જે. ડબલ્યુ. લુક—બુલડોઝર પકડવા માટે બળ તથા ધલેકટ્રીક શેઘડ 'માટે.'
- ૭૮૮૫ બી. સી. નાન્દી—દીવાસળી બનાવવાના સંચા માટે.
- ૭૮૮૮ આર. બેકર—રેલ્વે તથા ટ્રાન્સે સ્ટીપરોમાં સુધારા.
- ૭૮૮૯ જી. એમ. રાઇટ—વાયરલેસ ટેલીગ્રાફીમાં સુધારા.
- ૭૮૯૩ એમ. લા. એફ. કાઉચ—સાબુની ગોટીઓની બનાવટમાં સુધારા.
- ૭૯૦૩ જે. ડી. હસલામ—ચુનો વિગેરે પીલવાની ઘંટીમાં સુધારા.
- ૭૯૦૫ એ. કે. દત્ત—જમીન અને છાપરાંની બાધણીમાં સુધારા.
- ૭૯૧૨ મેજર એ. બા. આર. ડીડી—આંખને સૂચનો પ્રકાશ ન લાગે તેવા પડદા.
- ૭૯૧૪ ઇ. ફલાઇઝ બર્ગ—વહાણ એરોપ્લેન વિગેરે ચલાવવાના યંત્રમાં સુધારા.
- ૭૯૨૧ જે. આર. ટોરેન્સ—હળવાની અથવા પીસવાની ઘંટીમાં સુધારા.
- ૭૯૨૩ ધી રીલે ઓટોમેટીક ટેલીફોન કુ. લી—ટેલીફોનમાં સુધારા.
- ૭૯૩૦ એફ. હેરીંગ્ટન—રેલ્વેના હળાના દરવાજા બંધ કરવાની રીતમાં સુધારા.
- ૭૯૩૨ એલ. એસ. એપ્રાહામસન—ફાઇડીંગ ખુરશીમાં સુધારા.
- ૭૯૩૫ મીડલે પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કુ.—સીલીન્ડર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસોમાં સુધારા.
- ૭૯૩૮ ઇન્ટરનેશનલ જનરલ ઇલેકટ્રીક કુ.—ઇલેકટ્રીક લાઇટમાં સુધારા.
- ૭૯૪૩ એસ. લાફાચાય—ચરખામાં સુધારા.
- ૭૯૪૬ એચ. હેરીસ—ઘાતુ સ્વચ્છ કરવાની રીતમાં સુધારા.
- ૭૯૪૭ ઇમજન્સી અગ્રેલા કેરપોરેશન—છત્તીઓમાં સુધારા.
- ૭૯૫૯ એન. નન્દી—મોટરના ટ્રેકચનમાં સુધારા.

બેઝન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા વત્સ્યુઆરી માસમાં સ્થપાયેલી બેઝન્ટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ.	અગ્રેસરો તથા ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધોપણ
				રૂ. ૧૦૦૦

(૧) બેન્કીંગ, ધીરધાર અને વીમા માટે.

૧ ઉધારા કેરાલા બેન્ક	રા. બા. પી. રમણ, તેલી-ચેરી મદ્રાસ	બેન્કીંગનું	૫૦
૨ કારીરામ કું.	આકારા, મોન્ટગોમેરી, પંજાબ	"	૫૦
૩ ગોસાર્ધન બેરીલોન કું.	માપ્રીજુદીન એકાન્ડા, બોમ્બાઈ બંગાળ	ધીરધારનું	૫૦
૪ પટુમહમદન મ્યુચ્યુઅલ બેનીફીટ કું.	અબદુલ રહેમાન સાહેબ, ચીંગલેપટ, મદ્રાસ	હુંડીને લગતું	૨૦
૫ વેલુગોપાળ સ્વામી મ્યુચ્યુઅલ બેનીફીટ કું.	પી. વેલુગોપાલ નૈડુ મદ્રાસ	"	૫૦

કુલ બેન્કીંગ, ધીરધાર અને વીમા માટે ૨૨૦

(૨) ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ.

૬ મુન ઓટોમોબાઇલ કું.	એ. હબીબભાઈ એન્ડ કું મુંબઇ	મોટરકાર વિગેરે વેચવાનું	૫૦૦
૭ ગોવન પ્રથમ	દીલ્હી	"	૧૦૦૦

કુલ ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ માટે ૧૫૦૦

(૩) ટ્રેડીંગ એન્ડ એન્થ્રોપીકચરિંગ.

૮ હુગલી પ્રીન્ટીંગ કું.	૮ કલાપ્રવરો, કલકત્તા	છાપવાનું વિગેરે	૫૦
૯ બંગાળી	૧૨૬, બોમ્બાર રટ્રોટ, કલકત્તા	"	૩૦૦
૧૦ સ્ટેમ્પટસમેન	૬, ચૌરંગી, કલકત્તા	"	૧૦૦૦૦
૧૧ એ. અલી એન્ડ કું.	અલીનાથચંદ્ર બેનરજી કલકત્તા	"	૧૦૦
૧૨ બાર્ડઅવેલ પ્રીન્ટીંગ હાઉસ	એસ. રામચંદ્ર નેડુ, મદુરા, કલકત્તા	"	૧૦
૧૩ કુમારન પ્રીન્ટીંગ કું.	વી. પી. પર્થોસસ્થી ચેટ્ટી મદ્રાસ	"	૧૦

કિંચી પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ કરવા કયાં જશે ?

୧୪ ବେର୍ମିଂଘମ ଟାଏପ ଟାଇପର କୁଂ. (ଗ୍ରହାଣ)	୬୦୦୦ ଟଙ୍କା. ଲେନମ, ଗ୍ରହାଣ	ଟାଏପର ଟାଇପର ଦେଖିବାକୁ ବିଗେରେ	୨୦୦
୧୫ ଡେଭିଡ଼ ଟେବଲ ଟେବଲ ଟେବଲ କୁଂ. ପାନୀ	୧୦୦୦, ପାନୀ	ଡେଭିଡ଼ ଟେବଲ ଟେବଲ	୨୦୦
୧୬ ଟାଏପର ଟାଏପର (ଗ୍ରହାଣ)	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୨୦
୧୭ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦୦
୧୮ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୨୦୦
୧୯ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦
୨୦ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦
୨୧ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୩୦
୨୨ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୫୦୦
୨୩ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୫୦୦
୨୪ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦୦
୨୫ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦୦
୨୬ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୫୦୦
୨୭ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୨୦୦
୨୮ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦୦
୨୯ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦
୩୦ ଟାଏପର ଟାଏପର ଟାଏପର କୁଂ. ଟାଏପର	୧୦୦୦, ଟାଏପର	ଟାଏପର ଟାଏପର	୧୦୦

૩૩ જેસોર સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ શીશીર કુમાર દે, જેસોર, બંગાળ	કાપડ બનાવવાનું	૫૦
કું.		
૩૪ યુગાંડા કોટન ટ્રેડીંગ કું.	અંબાલાલ સાગલાધ, મુંબઈ સુતર આયાત કરવાનું	૧૦૦
૩૫ પીઅર્સન મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	પીઅર્સન એન્ડ કું. મુંબઈ ડેરીને લગતું	૧૦૦
૩૬ જાહન ટેલર એન્ડ સન્સ	જે. ટેલર, ફ્રાન્સ આર્ટ, મુંબઈ સામાન્ય વેપારીઓ	૧૦૦૦
૩૭ ટ્રેકીવાલ એન્ડ કું.	કાનપુર. સંયુક્ત પ્રાંત	૧૦૦૦
૩૮ ગણેશ એન્ડ કું.	લકનૌ	૨૦
૩૯ રતનલાલ રામદાસ એન્ડ કું.	૨૦
૪૦ ઇન્ડિઅન કોમર્સિયલ એન્ડ		
ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોર્પોરેશન	રાવળપીંડી, પંજાબ	દેશી માલ વેપાર ૫૦૦
૪૧ નેશનલ ટ્રેડીંગ કું.	દીલ્હી	આયાત નિકાશનું ૫૦
૪૨ આસામ પ્રોડ્યુક્સ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.	જેરહટ ટાઉન આસામ	સામાન્ય વેપાર ૨૦
૪૩ યુનાઇટેડ ટ્રેડીંગ કું.	કવીલોન, ત્રાવણકોર	હાથ વણાટનું ૧૦૦

કુલ ટ્રેડીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ ૨૦૬૩૦.

(૪) મીલો અને પ્રેસો.

૪૪ કાન્તમતી મીલસ	સરસ્વતી એન્ડ કું. મદ્રાસ	ફ્લૂ મીલ	૨૭૦૦.
૪૫ શ્રીરંગવિલાસ છર્નીંગ,			
સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલસ કોલમ્બટુર, મદ્રાસ			૬૦૦
૪૬ નાય યંત્રોત્પાદક ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ			
કું.	૧૨, ફલહાઉસી સરવેરકલકતા ચોખા વિજેદેની મીલ		૩૦૦.

કુલ મીલો અને પ્રેસો ૩૬૦૦

(૫) ચા અને વાવેતર કંપનીઓ.

૪૭ રેડબેન્ક ટી કું.	એન્ડ્ર્યુલ એન્ડ કું. કલકત્તા	ચાનું વાવેતર	૭૫૦
૪૮ બી. સી. જી. એ (પંજાબ)	મુલતાન, પંજાબ	ફ અને છીના પાકનું વાવેતર	૧૦૦૦

કુલ ચા અને વાવેતર માટે ૧૭૫૦.

(૬) ખાણ અને પથ્થર માટે.

૪૯ મહનપુર ગીરીદીપ કોલી-આરી એન્ડ કું. કલકત્તા			
અરીજ	ખાણ ખોદવું		૧૫૦૦

૫૦ જી. ડબ્લ્યુ રાઇલેન્ડઝ માથેર એન્ડ કું.	કલકત્તા	"	૧૦૦૦
૫૧ ઇસ્ટર્ન મેટલ કંપની	વીલીઅમ રેજનલ્ડ મો- ન્સ્ટી, મુંબઈ	"	૩૦૦૦
ફક્ત ખાણ તથા પત્થર માટે ...			૫૫૦૦

(૭) બીનીન તથા બાંધકામ માટે.

૫૨ કુન્દેલા પ્રાચુરમ મંપલ બીરમુમ, બંગાલ મીનીકેટ	બીનીન ખરીદવાનું અને ઘર બાંધવાનું વિગેરે	૬૨
--	---	----

(૮) હોટેલો, થીએટરો વિગેરે માટે.

૫૩ સ્ટાર ફીલ્મ્સ	ચર્નિશ, મુંબઈ	મીનેમા	૨૦૦
૫૪ એન્ડો બર્મો ફીલ્મ કું.	રંગુન	મીનેમાને લગતું	૧૦૦૦

કુલ હોટેલો, થીએટરો વિગેરે ... ૧૨૦૦

(૯) બીજીઓ

૫૫ અમરાવતી ટેલીગ એન્ડ કું.	મુંબઈ	રોસ કાઢવાનું	૧૦૦૦
૫૬ બર્મો ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ્સ	રંગુન	ફેટલાંઝ એશીમેન્ટોનો અમલ કરવાનું	૨૨૫૦

કુલ બીજીઓ ૩૨૫૦

સરવાળો ૩૮૦૪૬

૧૯૨૨ ના બન્યુઆરી માસમાં નીચેની કંપનીઓ ફક્ત આમાં ગણેલ છે
અથવા બંધ પડેલ છે:—

નં.	વર્ગ તથા નામ	રજીસ્ટર થયાની તારીખ	યાપણ સત્તાધારી. ભરાએલી.	પગાર ફક્ત આમાં ગયાની અથવા બંધ પડયાની તારીખ.
-----	--------------	------------------------	----------------------------	---

[૧] એન્ફીંગ, ધીરધાર
તથા વીમા માટે.

૧ મરાઠી ગ્યુરુગુલ બેનીફીટ નીધી, મદ્રાસ	૩-૪-૧૯૧૯	૨૦૦૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૩-૧-૧૯૨૨
૨ શ્રીચતુર્થ વિનયગર સ્વામીપ્રિય સહાય- નિધિ મદ્રાસ	૧૪-૫-૧૯૧૮	૨૦૦૦૦	૪૧૦	૪૧૦	૧૭-૧-૧૯૨૨

ધી બોરમે રાઇલ માટે બેંક સ્ટ્રીટ ફાટ મુંબઈ.

[૨] ટ્રાન્ઝીટ તથા ટ્રાન્સપોર્ટ.

એન્ડ્રો ઇન્ડીઆ					
એન્ડ કોલોનીઅલ					
નેવીગેશન કું.					
મુંબઈ	૧૨-૧-૧૯૨૦	૧૦૦૦૦૦૦૦	૨૫-૧-૧૯૨૨
ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ					
મોટર્સ, બંગાળ	૨૧-૨-૧૯૨૦	૫૦૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૫ હિન્દુ મોટર બસ					
કું. મદ્રાસ	૬-૧-૧૯૧૮	૨૦૦૦૦	૩૫૦૦	૭૦૦	૧-૧-૧૯૨૨

[૩] ટ્રેડિંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ.

૬ કેરાલા ન્યુસ પેપર					
કું. મદ્રાસ	૭-૧૦-૧૯૨૦	૨૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૭ ગદગ શ્રીટાન્ડાડા					
સીધાલીંગ વીજ્ય					
મીનીંગ પ્રેસ એન્ડ					
ટ્રેડિંગ કું. મુંબઈ	૧૬-૮-૧૯૧૭	૨૦૦૦૦	૬૨૪૫	૬૨૪૫	૬-૧-૧૯૨૨
૮ ચાઇના કલેવકચર્સ					
મોક્ષ ઇન્ડીઆ					
વડોદરા	૧૩-૩-૧૯૨૦	૫૦૦૦૦૦	૫૦૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૯ બનારસ ઇન્ડસ્ટ્રી					
અલ એસોસીએ					
શન, બનારસ	૧૬-૧-૧૯૦૮	૧૦૦૦૦૦	૪૫૮૦૦	૪૫૭૪૫	૧૨-૧-૧૯૨૨
૧૦ નેશનલ ડેવેલપ.					
મેન્ટ કું. મદ્રાસ	૨૩-૧૦-૧૯૧૮	૨૦૦૦૦	૧૭૭૭૫	૩૮૨૫	૩-૧-૧૯૨૨
૧૧ સામાર્સ, મદ્રાસ	૫-૧-૧૯૦૮	૨૦૦૦૦	૨૫૭૫	૧૭૦૭	૧૭-૧-૧૯૨૨
૧૨ બોમ્બે કોલબ ટા.					
યર કું. મુંબઈ	૨૬-૩-૧૯૧૪	૫૦૦૦૦	૫૦૦૦૦	૫૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૧૬ જગન્નાથ બીહા.					
રીલાલ મુંબઈ	૨૨-૭-૧૯૧૪	૨૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૧૪ શ્રીરાજનગર					
સ્વહેરી સ્ટોર્સ,					
મુંબઈ	૨૧-૮-૧૯૧૬	૫૦૦૦૦૦	૪-૧-૧૯૨૨
૧૫ બોમ્બે એક્સ્પોર્ટ					
હમ્પોર્ટ એન્ડ મેન્યુ					
ફેક્ટરીંગ કું. મુંબઈ	૨૫-૧૧-૧૯૧૬	૫૦૦૦૦૦૦	૫૧૮૨૦૦	૧૬૨૭૬૦	૫-૧-૧૯૨૨

૧૬ ગોરખપુર દેડીંગ					
કુંપની ગોરખપુર	૧૭-૬-૧૯૦૪	૫૦૦૦૦	૩૨૦૦૦	૨૬૬૦૫	૧૬-૧-૧૯૨૨
૧૭ નેશનલ ઇન્વેસ્ટ					
મેન્ટ કું. ઠાનપુર	૨૫-૮-૧૯૧૪	૨૫૦૦૦૦	૫૦૧૨૫	૫૦૧૨૫	૧૩-૧-૧૯૨૨
૧૮ હરોસિંહ ઇન્ડસ્ટ્રી-					
અલ વર્કસ મુંબઈ	૧૩-૮-૧૯૧૬	૮૦૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨

[૪] મીલો તથા પ્રેસો.

૧૯ સીંધ યુનાઇટેડ					
મીલ્સ મુંબઈ	૧૩-૧૨-૧૯૧૬	૮૦૦૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૨૦ ચાઇના મીલ્સ					
મુંબઈ	૧૪-૧૨-૧૯૮૮	૧૦૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૭-૧-૧૯૨૨
૨૧ બાબરેલા કોટન લીન					
એન્ડ પ્રેસ કું. ડેબાઈ	૨૧-૫-૧૯૦૭	૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૧૬-૧-૧૯૨૨
૨૨ રજપુતાના લીન					
નીંગ એસોસીએશન					
અજમેર	૧૬-૬-૧૯૦૫	૪૦૦૦૦	૨૫૦૦૦	૨૫૦૦૦	૨૭-૧-૧૯૨૨

[૫] ખાણ તથા પત્થર માટે

૨૩ રણપ્રેસાદાસ એન્ડ					
કું. મુંબઈ	૧૬-૩-૧૯૧૬	૫૦૦૦૦	૫૦૦૦	૧૦૦૦૦	૬-૧-૧૯૨૨
૨૪ રજપુતાના કોમર્શીયલ					
સીન્ડીકેટ અજમેર	૬-૫-૧૯૧૬	૧૦૦૦૦	૨-૧-૧૯૨૨

[૬] બીજાઓ.

૨૫ ભેગબુ ચેપર પદ્મ					
સીન્ડીકેટ મુંબઈ	૨૦-૨-૧૯૧૭	૧૫૦૦૦૦	૧૪૦૦૦૦	૨૮૦૦૦	૭-૧-૧૯૨૨
કુલ ...		૨૭૩૫૦૦૦૦	૨૫૩૭૮૩૦	૧૬૬૪૩૨૨	
કોમ્પાઉન્ડર લીનિંગ એન્ડ					
ખાઇલ મેન્યુફેક્ચરીંગ					
મદ્રાસ	૨૪-૩-૧૯૧૪	૧૦૦૦૦૦	૩૩૧૦૦	૩૩૧૦૦	૧-૧૦-૧૯૨૨

વેપારી આંકડા.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

જાત	ડીસેમ્બર માસમાં	એપ્રિલથી	ડીસેમ્બર સુધી
	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
	હબર યાર્ડ.	હબર યાર્ડ.	હબર યાર્ડ.
કૌરા તથા ધોપેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૦૫૩૨૨	૯૪૩૨૯	૯૫૪૦૦૮
આયાત...	૮૮૪૬૪	૭૩૯૩૬	૭૨૦૬૫૫
રંગીન કાપડ પેદાશ...	૩૭૯૬૫	૪૩૩૩૩	૩૫૦૫૯૧
આયાત...	૧૨૨૨૫	૪૭૪૯૪	૧૦૦૮૨૧

પ્રાંત.	કાપડની પેદાશ.		(ડીસેમ્બર માસમાં.)		લાખ વાર.	
	કીમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ.	લાખ રતલ.			
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧.	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુંબઈ	૪૬૭	૪૧૭	૨૫૯	૨૬૮	૧૧૩૩	૧૧૬૪
મદ્રાસ	૧૨	૨૦	૭	૧૨	૨૩	૩૭
બંગાલ ...	૯	૭	૫	૪	૨૩	૨૧
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૯	૧૮	૧૨	૧૩	૩૬	૪૫
મધ્ય પ્રાંત	૨૬	૨૩	૧૪	૧૫	૫૭	૫૫
દેશી રાજ્યો ...	૨૩	૨૪	૨૪	૨૭	૯૧	૯૯
કુલ ...	૫૬૨	૫૧૫	૩૨૫	૩૪૪	૧૩૭૬	૧૪૩૨

પ્રાંત.	કીમત લાખ રૂપીઆ.	એપ્રિલથી ડીસેમ્બર માસ સુધી. લાખ રતલ.	લાખ વાર.
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦ ૧૯૨૧
મુંબઈ ...	૪૧૦૨	૩૮૭૮	૨૨૬૬ ૨૪૮૨
મદ્રાસ	૧૭૦	૧૨૫	૧૦૦ ૭૭
બંગાલ ...	૬૯	૫૩	૩૭ ૩૪
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૨૯	૧૨૪	૭૮ ૮૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં.	૨૧૧	૧૯૧	૧૨૬ ૪૬૪
દેશી રાજ્યો ...	૧૯૬	૧૮૯	૨૧૩ ૨૧૮
કુલ...	૪૯૧૮	૪૫૯૭	૨૮૩૭ ૩૦૫૧
			૧૨૨૨૮ ૧૩૦૪૫

હિંદમાં સુતરની નંબરવાર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી

નંબર	હબર રતલ.	ડીસેમ્બર માસમાં	એપ્રિલથી	ડીસેમ્બર સુધી.
	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦
	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
૧ થી ૨૫	૪૮૧૫૧	૧૪૭૪	૫૫૫૭૧	૨૯૮
૨૬ થી ૪૦	૫૬૩૪	૨૦૫૫	૫૭૮૯	૧૬૮૦
અને ઉપરાંત	૧૭૧	૭૪૮	૨૨૦	૩૩૪

મેટ્રીક શીર્ડિંગથી બીર્ડિંગનો અંતરો યોગે છે.

આગનો અને દરી- આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

વી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતારવો.

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડિંગ, ફાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુખાઈ.

તા. ૬.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા
સંભવ છે.)

સુતરની માંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	ડીસેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર.	
પ્રાંત.	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
મુઁબઈ	૪૪૨	૪૫૪	૩૫૦૭	૩૫૧૩
મદ્રાસ ...	૩૩	૪૩	૩૦૫	૩૧૯
બંગાલ ...	૩૦	૨૯	૨૪૭	૨૫૨
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૩૮	૩૯	૨૭૨	૩૦૪
અજમેર-મેવાડ ...	૧	૨	૧૪	૧૯
પંજાબ ...	૨	૩	૨૦	૨૫
હિંદી ...	૩	૩	૨૮	૨૦
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીચાર.	૨૯	૨૭	૨૩૨	૨૪૬
દેશી રાજ્યો ...	૩૪	૩૬	૨૮૭	૨૯૫
કુલ ...	૬૧૬	૬૩૯	૪૯૧૭	૫૧૬૭

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલો માલ.

મુઁબઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા ડીસેમ્બર માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગવ ગઈ તા. ૩-૨-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૧૨-૨૧ ને દીને સ્ટોક.	ડીસેમ્બરમાં થયેલી ડીલીવરી.	તા. ૧-૧-૨૨ ને દીને સ્ટોક.	તા. ૧-૧-૨૧ ને દીને સ્ટોક.
------------	----------------------------	----------------------------	---------------------------	---------------------------

ફેના કાપેકની ગાંસડી ...

ફેટી ...

ફેશમ તથા ઉનની પીસચુડા ગાંસડી

ફેટી ...

ફેશન ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજીંગ

તથા ઉનના " "

માંબુ—ટન ...

પીતળ—ટન ...

હિંદુસ્તાનનો પરદેશ સાયનો વેપાર (જાન્યુઆરી માસમાં)

	(લાખ રૂપિયા) આયાત.		(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક વંબાકુ વગેરે ...	૨૮૫	૬૮૨	૪૪૫	૪૨૦
કાચો માલ ...	૧૪૮	૨૩૦	૭૯૫	૧૨૨૬
બનેલો માલ ...	૨૬૨૦	૧૮૦૬	૪૮૫	૪૫૧
પરચુટણ ...	૭૦	૪૨	૨૯	૨૪
કુલ ...	૩૧૨૫	૨૭૬૨	૧૭૫૫	૨૧૬૩

એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધી.

	(લાખ રૂપિયા.) આયાત.		(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ.	
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
ખોરાક વંબાકુ વગેરે ...	૩૧૫૩	૪૩૧૯	૩૪૧૪	૪૨૭૫
કાચો માલ ...	૧૩૬૬	૧૮૫૭	૮૯૬૨	૮૩૭૮
બનેલો માલ ...	૨૩૪૨૯	૧૫૯૫૭	૭૬૬૮	૫૧૮૧
પરચુટણ ...	૬૪૦	૩૪૧	૩૬૫	૪૧૦
કુલ ...	૨૮૫૬૦	૨૨૪૬૬	૨૦૪૪૧	૧૮૨૪૫

દેશી વેપારી એમ્પ્લરનું માસિક.

પ્રસ્તુત ૧૪ મું. VOL. IXV. MAY 1922. No 10 જે ૧૯૨૨ અંક ૧૧ માં

અનુક્રમણિકા.

૧ હિન્દ આદે માલની ખરીદી ...	૫૦૨	(૨) એગ્રારી પત્રવ્યવહાર ..	૫૧૫
૨ વ્યભારી માસિક નોંધ ...	૫૦૪	(૩) એગ્રારી એગ્રાયમેન્ટ ભુદા ...	૫૨૧
(૧) લેકેશન અને કાપડ વપરાની જગત	૫૦૪	૪ અન્ય એમ્પ્લરો ..	૫૨૨
(૨) રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ અને ના હિન્દી સરખાવ	૫૦૫	૫ વેપારી અખરો તથા પાક સમાચાર ...	૫૨૬
(૩) મુખ્ય ધર્મીકાના જંગલ ખાતાનો વાર્ષિક રીપોર્ટ ...	૫૦૬	૬ વેપારી મુદ્દપત્ર ...	૫૩૨
૩ એમ્પ્લરનો વિભાગ ...	૫૦૮	૭ તથા પેટન્ટો ...	૫૩૫
(૧) કમીટીનો સમાજો ...	૫૦૮	૮ લેઈન્ડ રેલોક કંપનીઓ ...	૫૩૮
		૯ વેપારી આંકડા ...	૫૪૨

ચુક્ર કીપીંગ.

(અંગ્રેજી નામુ)

ચેર એકાં વગર શિક્ષકે કુલ વખતમા શીખી શકે તેવું સંપૂર્ણ અંગ્રેજી-ગુજરાતી સમજાવતી વાળું કંપની એકાઉન્ટ સુધીનું એક્સપ્લેન્ટ સગવાયું છે તથા આવડે તેવું પુસ્તક તૈયાર છે. રૂ. ૪)

“શોર્ટ હેન્ડ” શીખવાનું નેવુજ પુસ્તક રૂ. ૩/૧)

હુમ્મર ઉદ્યોગ શીખવાનું પુસ્તક રૂ. ૫)

ગાધીજીનું જીવન વૃત્તાન્ત રૂ. ૪)

લખો:-નેશનલ ટાઇપીસ્ટસ એન્ડ કોમર્સીઅલ ટયુટર્સ-વડોદરા-૨૫

હિન્દ માટે માલની ખરીદી.

આ દેશની ઔદ્યોગિક પ્રગતિ તેમજ તેના આર્થિક લાભ માટે આ દેશની વપરાશ સાડ માલની ખરીદીને, સવાલ ધણોજ મહત્વનો છે. વડી ધારાસભાની છેલ્લી બેઠક વેળાએ રેલ્વે બજેટ ઉપરની તકરાર દરમ્યાન હિન્દ માટે માલની ખરીદીના સવાલ ઉપર ધણોજ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો અને આ દેશ માટે ઇંગ્લેંડમાં ઉભી કરવામાં આવતી લોન ઉપરની ચર્ચા દરમ્યાન આમની સભામાં પણ આ પ્રશ્ન ખુબ ચર્ચવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રશ્ન એટલો અગત્યનો છે કે તેની ઉપર જેટલું વીવેચન કરવામાં આવે તેટલું બોલું છે, કારણ કે તે સવાલ આ દેશનીજ નહિ પણ ઇંગ્લેંડની આર્થિક અને ઔદ્યોગિક સ્થિતિ સાથે ઘણો ગાંઠો સંબંધ ધરાવે છે. સ્વાભાવિક રીતે આપણી ધારાસભાએ બની શકે તેટલા માટે પ્રમાણમાં માલ આ દેશમાંજ ખરીદવાનો આગ્રહ કર્યો ત્યારે આમની સભાએ તેટલીજ સ્વાભાવિક રીતે અને ચોવાનાજ દેશનો સ્વાર્થ ધ્યાનમાં રાખીને હિન્દના ઉપયોગ માટે બની શકે તેટલા પ્રમાણમાં માલ યુનાઇટેડ કીંગડમમાંજ ખરીદવાનો હિન્દી પ્રધાનને આગ્રહ કર્યો, જેથી કરીને હિન્દના આર્થિક લાભોને ભોગે બ્રીટીશ કારખાનાવાળાઓને લાભ થાય. આમની સભાના ઐક સભાસદે તો એટલે સુધી કહેવાની હિંમત કરી કે “બ્રિટિશ વેપાર અને બ્રિટિશ રેલ્વેનો નાશ કરવા સાડ ઇંગ્લેંડના સુડીવાળાઓએ સાંભ્રાજ્યના બીજા ભાગને પૈસા ખીરવા બેઠકે એવું સ્વીકારવા જેટલી હદ સુધી હું બબાધિત વેપારનો હિમાયતી નથી.” બે કે આમની સભાના બધા સભાસદો તેમજ સામી રીતે બ્રીટીશ પ્રજાને આ જામાન્ય મત નથી એમ અમે મનીએ છીએ છતાં આવા વિચારો ધરાવતા ગ્રહસ્થોને અમે પૂછીએ છીએ કે આ દેશને વ્યાજના બેહદ કિંચા હરે નાણાં પૂરા પાડવામાં ઇંગ્લેંડના મૂડીવાળાઓ આ દેશ ઉપર ઉપકાર કરે છે કે અને તેમાં તેઓ ચોવાનો સ્વાર્થ ભેટા નથી કે? આ ચર્ચાના સંબંધમાં હિન્દ ખતેના અંડર-સેક્રેટરી એક રેટે કબુલ કયું હતું કે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં માલ ખરીદ કરવાનો સવાલ ‘ઘણોજ મહત્વનો’ છે. પણ માલની ભાવ વિગેરે ધ્યાનમાં લઇને સરવામાં સરવા બજારમાંથી માલની ખરીદી કરવા માટે હિન્દી ધારા સભાએ ઠરાવ પસાર કરેલ હોવાથી તેઓ તે સંબંધમાં કાંઈ પણ કબુલિત આપવાને અશકત હતા; છતાં પણ માલનો ઘણો મોટો જથ્થો યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ખરીદવામાં નહિ આવે એવું માનવાનું કાંઈ પણ કારણ નથી એવી તેઓએ ખાતરી આપી હતી! અંડર-સેક્રેટરીના આ જવાબ એટલો ચોક્કસ છે કે તેની ઉપર કાંઈ પણ ચર્ચા કરવાનું અમને ચોગ્ય લાગતું નથી.

બ્રિટિશ પેટીઓને આપવામાં આવતી આણુદટ્ટી પસંદગી.

હવે હિન્દી ધારાસભાએ જે ઠરાવ પસાર કરેલ છે તે કાંઈ બ્રીટીશ માલ બનાવવાવાળાઓનો વિશેષ કરવા ખાતર નહિ પણ અત્યાર સુધી બ્રીટિશ પેટીઓ વરસ પસંપાત ગતાવી તેઓને જે આણુદટ્ટી પસંદગી આપવામાં આવતી રહી છે અને પરીણમે આ દેશના આર્થિક લાભોને ભોગે તેઓનાં ખીસાં ભરવામાં આવે છે તે અટકાવવાના હેતુથીજ આ ઠરાવ પસાર કરવામાં આવેલ છે. થોડા વખત અગાઉ નીમવામાં આવેલી હિન્દી રેલ્વે કંમીટી સમક્ષ પણ હિન્દી

હિવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન બોધો કે?

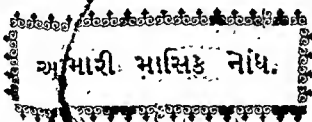
સાક્ષીઓએ બ્રિટિશ પેટ્રોલિયમને આપવામાં આવતી પસંદગી સામે અખત વિરોધ દર્શાવ્યો હતો. કેમ કે તેમાં કંઈક સરનો મુદ્દો સમાવેલો હતો એટલું જ નહિ અને દેશની નાણાં સંબંધી ગંભીર સ્થિતિને લીધે કંઈક સરની ધણીજ અગત્યતા છે. પણ તેમાં આ દેશના ઔદ્યોગિક વિકાસનો સવાલ પણ સમાવેલ છે.

હિન્દી રેલ્વે કમીટી સમક્ષ આ દેશના હાઇ કમીશનર સર વીલીઅમ મેયરે યુગાની આપી ત્યાં સુધી બ્રિટિશ પેટ્રોલિયમના સ્વાર્થ માટે પરદેશી પેટ્રોલિયમને કેટલો અન્યાય થતો હતો તેમજ બ્રિટિશ કારખાનાવાળાઓના લાભ ખાતર આ દેશના આર્થિક લાભોને કેટલું નુકસાન કરવામાં આવ્યું હતું તે સંબંધી વીગતો બાબે હિન્દી પ્રજાનો ગોટો ભાગ વટન અંધારામાં હતો. પણ સર વીલીઅમ મેયરે તે વખતે સઘળો ભરમ ખુલ્લો કર્યો હતો અને ત્યારથી તે પ્રશ્નની ગંભીરતા તરફ હિન્દી પ્રજામત ઘણો લગત થયેલ છે. સર વીલીઅમ મેયરે લુભાની દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે “એક તરફથી હિન્દી પ્રજામત પોતાના દુષ્ટિમિત્રોએ તદ્દન અજાણી રીતે સસ્તામાં સસ્તા બજારમાંથી માલ ખરીદવાને આગ્રહ કરે છે. બીજી બાજુ ઇંગ્લંડના બુદ્ધિમંદો પછાત તરફથી માત્ર બ્રિટીશ પેટ્રોલિયમ અને કંપનીઓ પાસેથીજ માલ ખરીદવા માટે મારી ઉપર દબાણ કરવામાં આવે છે. તેઓ એવી દલીલ કરે છે કે હુડીઆમણના દર અને બીજા એવા અસાધારણ સંજોગોને લીધે જર્મનીને જે લાભ મળેલ છે તેને પરીણામે બ્રિટિશ પેટ્રોલિયમને નુકસાન સહન કરવું પડે તે ગેરવ્યાજબી છે વળી તેઓએ ભૂતકાળમાં હિન્દીની સારી સેવા બતાવેલ છે અને જો તેઓને તેઓનાં કારખાનાં અંધ કરવાં પડશે તો ભવિષ્યમાં આપણને ગેરલાભ થશે, તે ઉપરાંત સર વીલીઅમ મેયરે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે જો કેાઇ પણ પ્રસંગે જર્મન પેટ્રોલિયમ ટેન્ડર બ્રિટન પેટ્રોલિયમ ટેન્ડર કરતાં ઘણું નીચું હોય ત્યારે બ્રિટીશ પેટ્રોલિયમ જર્મન ટેન્ડરની શરતો ખાનગી રીતે જણાવવામાં આવતી અને કેટલીક વખત બ્રિટીશ કંપની પોતાનો દર એટલો ઘટાડતી કે જેથી તેને જોડે રમતો. સર વીલીઅમ મેયરે કહેલ આ એકરાર હરેક વેપારી રાજાસાચિક રીતે વખોડી કહાડશે, કારણ કે આંવી રૂઢી વેપારના અને નિતિના સઘળા સિદ્ધાંતોની વીરુદ્ધ છે. માલની ખરીદીના સંબંધમાં ઇંગ્લંડ ખાતે આટલી બધી ગેરવ્યવસ્થા અને અંધાધુંધી ચાલતી હોવાથી વડી ધારાસભાએ માલની ખરીદીને લગતા ધારા ધારણ ફરીથી ઘડવા અને રેલ્વેને માટે જે રકમ આવતાં પાંચ વર્ષમાં અર્થવામાં આવનાર છે તે દેશમાં મોટામાં મોટા પ્રમાણમાં ખરીદી શકાય તે સંબંધમાં બલામણો કરવા માટે એક કમીટી નીમેલ છે અને કમીટીના રીપોર્ટ માટે આપણે ઇંગ્લેન્ડની રાહ ભેખટું.

માલની ખરીદી અને નામદાર સરકાર.

વળી ના. સરકારે જે સ્ટોક્સ પરચેઝ કમીટી નીમી હતી તેના બહુમતીના રીપોર્ટ ઉપર અમલ કરવાને બદલે લઘુમતીના રીપોર્ટ ઉપર અમલ કરવાનું શરૂ કરેલ છે. અને તે પણ વડી ધારાસભાની જામતી સિવાય એટલે બહુર પ્રજામાં ઘણો અસંતોષ ફેલાયેલ છે. તેથી ગયા મહિનામાં ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતાના સભાસદ શ્રીમ. મી. ધનીસે આ ચેમ્બરની કમીટીની સુલાકાત લીધી હતી તે વેળા પણ આ પ્રશ્ન કમીટી તરફથી ઉપાડવામાં આવ્યો હતો. ઇંગ્લંડમાં હિન્ડ માટે પ કરેલ પૌંડની જે લોન ઉભી કરવામાં આવનાર છે તેનો મોટો ભાગ યુનાઇટેડ કીંગડમમાં હિન્ડને ખાતે માલ ખરીદી કરવામાં વાપરવામાં આવ-

નાર છે એમ આમની સભામાં હિન્દી પ્રધાને આપેલા જવાબ ઉપરથી સમજાય છે. ખૂત કાળના અનુભવ ઉપરથી આપણને સ્વાભાવિક રીતે હહેરાત રહે કે આ લોનનો ઉપયોગ પણ સરતામાં સરતા બજારમાંથી માલ ખરીદ કરવાને બદલે ઇંગ્લંડના ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવામાં કરવામાં આવશે. એમ જણાય છે કે ના. હિન્દી સરકારે હાઇ કમીશનર ઉપર એક પત્ર લખી જણાવ્યું છે કે બ્રિટિશ માલ બનાવવાવાળાઓને પસંદગી આપવી નહિ તેમજ પરદેશી ટેન્ડરોની સરતો બ્રિટિશ કારખાનાવાળાઓને જણાવી દેવાની રૂઢી ખંધ કરવી. આંખીં ધનીસ આ પત્રને વધારે પડતું વજન આપતા જણાય છે, કારણ કે ના. હિન્દી સરકાર ગમે તેટલી શુદ્ધ નિઠાથી ગમે તેવાં સાત્તં લખાણો વિલાયત ખાતે કરી મોકલે પણ તે લખાણોનો અમલ કરવામાં કેટલી મુશ્કેલીઓ નડે છે તેનો પણ વિચાર કરવાનો છે. સરવીલીઅમ મેયરે પોતેજ કબુલ કર્યું છે કે તેની ઉપર બ્રિટિશ કારખાનાવાળાઓ બહુ દબાણ કરે છે અને પરદેશી ટેન્ડર અને બ્રિટિશ ટેન્ડર વચ્ચે ૧૦-૧૫ ટકાનો ફેર હોય ત્યાં સુધી બ્રિટિશ વેપારીને પસંદગી આપવામાં આવે છે! આવા સંજોગોમાં ના. હિન્દી સરકારની સૂચનાઓનો અમલ સંતોષકારક રીતે થઈ શકે તે બાબે અમને શંકા છે. આ સઘળી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાનો એક જ ઉપાય છે અને તે એ કે હાઇ કમીશનરે માત્ર લંડનમાં બધાં ટેન્ડરો એકઠાં કરી તે સઘળાં અહિં મોકલી આપવાં અને ટેન્ડરો સ્વીકારવાની સત્તા હાઇ કમીશનર પાસેથી લઈ લેવી; જેથી તેની ઉપર દબાણ ચાલવાથી બ્રિટિશ કારખાનાવાળાઓનું કાંઈપણ વળે નહિ. આ સૂચનાના જવાબમાં ઓન. મી. ધનીસે જે જવાબ આપેલ છે તે બિલકુલ સંતોષકારક નથી. તેઓએ જણાવ્યું કે ઇંગ્લંડ ખાતે જેવો કુશળ સ્ટાફ છે તેવો હિન્દમાં નથી. અમે તેઓને પૂછીશું કે તેવો 'સ્ટાફ' હિન્દમાં મેળવવાનું શું તબત અશક્ય છે. વળી વધુમાં ઓન. મી. ધનીસે જણાવ્યું કે ના. સરકાર હિન્દ ખાતે પણ તેવો 'સ્ટાફ' રાખવા માગે છે પણ તેમ કરતાં વખત લાગશે. વળી ના. સરકારની નેમ માલની ખરીદીનું કેન્દ્રસ્થાન ઇંગ્લંડથી હિન્દ ખાતેજ લાવવાની છે. પણ તે ક્યારે? સરકારી અમલદારોની આવી દલીલોથી આપણે અભાવિયા નથી. જે સુધારો યા ફેરફાર હિન્દી પ્રજા વ્યાજબી રીતે તાબડતોબ માગે છે તે સુધારો યા ફેરફાર ના. સરકાર-તેનાથી બની શકે તેટલી દીલથી કરવા માગે છે. આ બાબત એટલી અગત્યનો છે કે તેમાં રક્તે રક્તે ફેરફાર કરવાનું બિલકુલ વ્યાજબી નથી અને ત્યાં સુધી માલની ખરીદી માત્ર હિન્દનાજ લાભ ધ્યાનમાં રાખીને કરવાનું ધૈર્ય દાખલ કરવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી હિન્દી પ્રજામત સંતોષ પામશે નહિ.

આમારી માસિક નાંધ.

(૧) લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નરના ઉપરની જગાત.

હેલાં ગએટમાં સામાન્ય આવાત જગાતમાં ૪ ટકાનો વધારો કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી ત્યારથીજ પાછા લેફ્ટેનન્ટના મતલબી મીલવાળાઓએ તે વધારાની સામે જબરી બુલેટ ઉઠાવેલ છે. ને કે હિન્દમાં બનતા કાપડ ઉપરની એકસાઇઝ જગાતમાં પણ તેટલાજ

મેટ્રીક રીલીઅના જારી હોવાનું અમરે કે?

ટકાનો વધારો કરેલ હોવાથી હિન્દના કાપડ ઉત્પાદનને વધારે સખત ફટકો પડવાની ડોશીય કરવામાં આવી હતી. આ બંને વધારાઓ વડી ધારાસભાએ નામંજુર કરેલ હોવા છતાં લેન્ડેશાયરના મીલવાળાઓને સંતોષ થયો જણાતો નથી અને તેઓ આયાત જગાત અને એક્સાઇઝ જગાતનો દર સરખો કરાવવા માટે તનતોડ મહેનત કરી રહ્યા છે. મી. મોન્ટેગુએ હવે હિન્દી પ્રધાનનો હોદ્દો છોડી દીધેલ હોવાથી આ દેશ તરફ ઇંગ્લંડની આર્થિક નિતિ સંબંધમાં ફેર પડ્યો એવી આશા લેન્ડેશાયરવાળાઓ રાખતા જણાય છે. પણ અત્રેની મીલ માલિકોની મંડળીની યોગ્ય વખત અગાઉ મળેલ વાર્ષિક સભામાં તેના પ્રમુખ મી. “કે” એ જણાવ્યું તેમ હિન્દનું બબર માત્ર લેન્ડેશાયરનો માલ લાવવા માટે જ દરતી ધરાવે છે એવો ખ્યાલ હવે લેન્ડેશાયરે કાઢી નાખવો નોંધ્યો. તેઓએ સાચેસાચું કહી દીધું છે કે ખરી રીતે ફરીઆદ તો આપણે કરવાની છે કારણ કે વર્ષો અગાઉ લેન્ડેશાયરની ધમકીને પરીણમે લાદવામાં આવેલી એક્સાઇઝ જગાતનો ખોજે હજી આપણે ઇંગ્લેન્ડની છીએ અને દુનિયામાં એવો એક પણ દેશ નથી કે જ્યાં માત્ર પરદેશના ઔદ્યોગિક હરીફોને સંતોષવા ખાતર સ્થાનિક ઉદ્યોગો ઉપર એક્સાઇઝ જગાત લાદવામાં આવી હોય. પણ કંપનસીએ લેન્ડેશાયરનાં ને ડેપુટીશને અર્લ વીન્ટરટનની મુલાકાત લીધી હતી, તેને અર્લ વીન્ટરટને આપેલા નબળા અને બીકણુ જવાબથી એવો ભય ઉત્પન્ન થયેલ છે કે હાલના હિન્દી પ્રધાનની નબળાઇને પરીણમે લેન્ડેશાયરે કદાચ પોતાની નેમમાં ક્લાવી જશે, અને હિન્દને ને આર્થિક સ્વતંત્રતા આપ્યાનું કહેવામાં આવે છે તે પાછી ખુશ્બી લેવામાં આવશે. વળી એવી પણ ખબર મળેલ છે કે હિન્દી જગાતે કમીશન પાસે લેન્ડેશાયરવાળાઓની જીભાની રજુ કરવા માટે તેઓને દરેક સગવડ આપવામાં આવશે એવી કબુલાત અર્લ વીન્ટરટને તેઓને આપેલ છે. અમે આ કબુલાતનો અર્થ સમજી શકતા નથી. અર્લ વીન્ટરટન એવો એક પણ દાખલો બતાવી આપ્યો કે જેમાં ઇંગ્લંડમાં અથવા સંસ્થાનામાં નીમવામાં આવેલ કમીશનો સમક્ષ હિન્દને લાગતી વળગતી બાબતોનાં સંબંધમાં પણ આ દેશને જીભાની આપવા દેવામાં આવી હોય. આપણને કહેવામાં આવ્યું છે કે હાલમાં નીમવામાં આવેલું હિન્દી જગાત કમીશન હિન્દી દષ્ટિ બિન્દુથી હિન્દની જગાતનિતિ તપાસવા માટે નીમવામાં આવેલ છે તો પછી લેન્ડેશાયરના પક્ષપાતી અને સ્વાર્થી માગણીઓ તેની પાસે રજુ કરવા દેવાનો હક આપવાનો અર્થ શું છે? અમે આશા રાખીએ છીએ કે હિન્દી પ્રભુમતની વિરૂદ્ધ જઇ આ દેશના સત્તાવાળાઓ કાંઈ પણ ઉતાવળીક પગલું સરચે નહિ.

(૨) રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ અને ના. હિન્દી સરકાર:-

આ દેશમાં જુદા જુદા સત્તાલો બાબે તપાસ કરવા માટે ને ને કમીટીઓ અથવા કમીશનો નીમવામાં આવે છે તેની ભલામણો બે ના. સરકારના વિચારોથી વિરૂદ્ધ હોય તો તેનો અમલ કરવામાં અણધરતી ઢીલ કરવામાં આવે છે અથવા તો તેવી ભલામણોને તદ્દન અમરા-કર્યે ચલાવવામાં આવે છે એવો આપણે સામાન્ય અનુભવ છે અને તેથી ને-ને પ્રશ્નોનું ના. સરકાર નિરાકરણ કરવા ખુશ ન હોય તે પ્રશ્નો તપાસવા માટે કમીશનો અને કમીટીઓ નીમે છે. છતાં છેલ્લી રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ બહાર પડવાજ આ દેશના ઘણા ખરા લોકો એમ માનવા હતા કે આ રીપોર્ટ ઉપર તો ના. સરકાર દુરવ અમલ કરશે કારણ કે રેલવ પ્રકરણ બાબે હિન્દી પ્રમતી ફરીઆદ ઘણીજ જુજ છે. પણ આ માન્યતા જૂરી નોંધી છે કારણ કે

ધા બોમ્બે દાખલ માટે રૂ. બેંક સીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

આઓ રીપોર્ટ તો વડી ધારાસભા પાસે પણ રજુ કરવામાં આવ્યો નથી અને નાણાં ઉપર કરવાને લગતી બહામણ માં પહેલી હાથ ધરેલ છે. વધારે દિલગીરી લાવું તો એ છે કે જે ને મુદ્દાઓ ઉપર આખી કમીટી એકમત હતી તે મુદ્દાઓ પણ હાલ તુરત તો બાબુએ રાખવામાં આવેલ છે. આ બાબત બધારે જોન. મી. ધનીસે હાલમાં આ ચેમ્બરની કમીટીની મુલાકાત લીધી હતી ત્યારે ચર્ચામાં આવી હતી. તે વખતે શેક મનમોહનદાસ રામજીએ પેતે વડી ધારાસભાનાં પૂછેલા એક સવાલ તરફ જોન. મી. ધનીસનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું જેના જવાબમાં ના. સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દેલ્હે કમીટીનો રીપોર્ટ ચર્ચવા માટે ધારાસભાને પૂરતી તક આપવામાં આવશે, અને આવી તક બિલકુલ આપવામાં આવી નથી તે માટે શેક મનમોહનદાસે દિલગીરી બતાવી હતી. પણ તે જવાબનો અર્થ જોન. મી. ધનીસે ક્યો ક્યો? તેઓએ જણાવ્યું કે ધારાસભાના સભ્યોને ડેટલાક મહિના પહેલાં દેલ્હે કમીટીનો રીપોર્ટ મળી ગયેલ છે અને તેમાંની ટોચ પણ બહામણ ઉપર ટોચ પણ ઠરાવ રજુ કરવાની ધારાસભાના સભાસદોને છુટ છે! સરકારી અમલદારોની કુશળતા આ જવાબ ઉપરથી જણાઇ આવશે એટલે હવે આ બાબત ઉપર વધારે વિવેચન કરવું ફાગટ છે.

(૩) મુંબઈ ઇલાકાનાં જંગલ ખાતાનો વાર્ષિક રીપોર્ટ.

મુંબઈ ઇલાકાનાં જંગલ ખાતાનાં સને ૧૯૨૦-૨૧ ની સાલના વાર્ષિક કારોબારી રીપોર્ટ ઉપરનો મુંબઈ સરકારનો ઠરાવ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે રીપોર્ટવાળું વરસ જંગલ ખાતાં માટે પ્રતીકુળ નીવડ્યું હતું. લાકડાંના ભાવો ઉતરી ગયા હતા, માલની લાવ લઇબ કરવાનાં સાધનનોની વગી, મજુરોની અછત, તેઓની રોજીના ઉપર દરો અને રાજદારી ચળવળ એ સઘળાં કારણોથી જંગલ ખાતાનું કામકાજ મુશ્કેલ પડ્યું હતું. ફક્ત વીભાગ કે જ્યાં કંત્રાકટરો પોતાની ફરજ બજાવવામાં નીવડ્યા ન હતા અને જ્યાં ગાડાંઓ મારફતે લાકડાં લાવ લઇબ કરવાની રૂઢી પેઠી ભાંગી હતી, ત્યાં આ મુશ્કેલીઓ ખાસ કરીને વધુ તીવ્ર જણાઇ હતી. કુલે મેટેસુલમાં ઘટાડો થયો હતો અને વર્ષની આખરે રૂપિયા પાંચ લાખ જેટલી રકમ વસુલ કરવાની બાકી રહી હતી.

ઉત્તર વીભાગમાં થાણાની ખીલવણી કરવામાં આવી છે અને હવે ત્યાં ખાતા મારફતે કામ કરવાની જરૂર નથી. તો પણ સરકાર તરફથી વેચવામાં આવેલાં ઉર્ષાં ઝાડોના જથ્થાઓનો પુરો લાભ લેવા માટે ડેટલાક રસ્તાઓ બાંધવાની જરૂર છે. આ લાવમાં વધારાનું પ્રમાણ સૌથી મોટું છે.

પોર્ટ એક ઝાડો નહીં કાપવામાં આવેલો મુલક છે. ત્યાં કીમતી લક છે અને જો ફરતાઓ બાંધવામાં આવે તો ત્યાં ઝાડો કાપવાનું કામ ચલાવી શકાય તેમ છે. પોર્ટ અને થાણા એ બંને માટે રસ્તાઓ બાંધવાનો કાર્યક્રમ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને પુરતાં ફાંડોની જોગવાઈ થતાં તે કામ હાથ ધરવામાં આવશે. જ્યાં ખાનગી સાહસ મારફતે કામ કરી શકાય તેમ હોય છે ત્યાં સરકારની નેમ કંટ્રાક્ટરોને ઉત્તેજન આપવાની છે. પોર્ટમાં અને ડેંગઝ તથા કાનડામાં તે હમેશ સંભવીત નથી અને પોર્ટમાં તે દીરામાં કરવામાં આવેલી ઠેશોશ તદ્દન ફેલ્ડમાં નહીં નીવડેલી જણાવવામાં આવે છે. બનવા જોગ છે કે શરૂઆતમાં તે જંગલની ખીલવણીનું કામ ખાતા મારફતે હાથ ધરવાની જરૂર પડશે.

ડેંગઝના એક લાગમાં પસંદ કરવામાં આવેલાં ઝાડોને કાપવાનું કામ કંત્રાકટરો તરફથી કરવામાં આવે છે. પણ અત્રે તેમજ કાનડાના ઉર્ષાં જંગલોમાં મંજુરો અને ગાડાંઓ મેળ-

નવાનું મુશકેલ થઈ પડે છે અને લાર લઈ બંદ માટેના સાધનોની જોગવાઈ કરવામાં આવશે નહીં ત્યાં સુધી ફાઇલ ઠંઠાકટરો પણ બહાર આવશે નહીં. આ જંગલમાં થતાં લાકડાંને ૫૦ ટકા જેટલો ભાગ સાગના લાકડાંનો છે અને પ્રતીકુળ મોસમમાં પણ તેની ફાજલ વેચાયા વગરની ભાગ્યેજ પડી રહેવા પામે છે. જો વાજીરી રીતે મોટા પ્રમાણમાં કામકાજ કરવાનું હોય તો વહેવારનો એક મુખ્ય માર્ગ ખાંધવો જોઈએ. આ સવાલ વધા ખીજા સવાલો ખામે કન્સર્વેટીંગ ફોરેસ્ટ એન્જનીયર મીઠા માટીને જેની સેવાઓ હોદ્દી સરકારે મુંબઈ સરકારને હસ્તક મેટી છે તેના રીપોર્ટની રાહ જોવામાં આવે છે. આ ટીકા સહી મોટા જંગલોને દાખલા તરીકે દક્ષીણ વીભાગના કાનડાના વધુ પ્રમાણમાં લાગુ પડે છે. હાલીયાત જેવા સાગના જંગલોવાળા વીસ્તારોમાં સાગના જંગલોને ઉભા વેચી નાખવામાં આવે છે પણ ઉંચા જંગલોમાં જુની રૂઠી તદ્દન પડી ભાંગી છે. ત્યાં મજુરોની તંગી છે તેમજ ગાડાંઓ અને ડોન્ટ્રેક્ટરોની પણ અછત છે; અને જે થોડાક ડોન્ટ્રેક્ટરો છે તેઓને લાકડાનું બહાર બેસી જવાથી ઘણું નુકસાન થયું છે અને તેઓ મજુરોને અગાઉથી નાણાં ધીરવાનું સલામતી ભરેલું ગણવા નથી. સરકાર પાસે એક ઘણી કીમતી મીલકત છે કે જેનું રક્ષણ અને ખીલવણી કરવી જોઈએ છે. એક ખરચાળ પાતું છે અને જો વેપારનાં ધોરણ ઉપર મોટા પાયા ઉપર કામકાજ કરવામાં નહીં આવે તો આપણા સહી મોટા જંગલવાળા વીસ્તારમાં વધારે આવક થશે નહીં. સરકાર તરફથી નેમવામાં આવેલી કમીટીએ થોડા વખત ઉપર ઠરેલી ભલામણો ઉપરથી જણાય છે કે જો આપણે આપણી ઈચ્છા પ્રમાણે કમાઈ કરવી હોય તો થાપણનો મોટો ખર્ચ કરવો જોઈશે. અને ગાડાંઓ અને મજુરોની ઓછી સંખ્યાને ગુરત કરવા માટે યાંત્રીક ગળથી ચાલતા ગાડાંઓ અને ઓનરોને ઉપયોગ કરવો જોઈશે. જ્યારે આ પ્રમાણે થશે ત્યારે કન્ડાક્ટરો જંગલો ખરીદવાને પાછા બહાર પડશે. આ ધોરણ ઉપર ખીલવણી કરવાની યોજના તૈયાર કરવામાં આવે છે અને આવતાં બજેટમાં તેને માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તો પણ એટલું તો ભાર મેટીને જણાવવું જોઈએ કે લાંબે વખતે ગમે તેટલી આવક આપનારી છેલ્લામાં છેલ્લી દળની રીતો દાખલ કરવા માટે થાપણની તેમજ વખતની જરૂર છે. શરૂઆતના થાપણ ખરચથી તુરતમાંજ આવક થવા માંડશે એવી વક્રી રાખી શકાય નહીં.

ઉપર જણાવેલા કારણોને લીધે કુલ મહેસુલ જે આગલે વર્સે રૂ ૭૧૦૬૦૦૦ જેટલી થઈ હતી તે રીપોર્ટવાળા વરસમાં ઘટીને રૂ ૩૩૩૭૦૦૦ જેટલી થઈ હતી.

તાપટી પેટી રેલ્વે ઉપર લાકડાં માટેનાં ગાડાંઓની અછતને લીધે ડાંગનાં જંગલોની ખીલવણીના કામમાં ગંભીર ખલલ પડવાની વક્રી છે. સને ૧૯૧૮માં વેચવામાં આવેલા લાકડાંને કેટલોક ભાગ હજી ફોર્ટ સોનગઢની ડીપો ખાતે ચઢેલો છે. ઉત્તર ડાંગનાં જંગલ ખાનેથી લાવવામાં આવેલા જથ્થો રેલ્વેનાં ગાડાંઓની અછતને લીધે હજી વેચાયા વગરનો પડી રહેલો છે. આ સવાલ ઉપર સરકાર વીચાર ચલાવે છે.

આગેનાં બાબમાં પણ રીપોર્ટવાળું વરસ ખરાબ નીવડ્યું હતું. કુલે ૭૨૩૪૮૫ એકર જેટલો જંગલનો વીસ્તાર આગથી નાશ પામ્યો હતો. જ્યારે આગલે વર્સે ૩૬૨૬૬૬૧ એકર જેટલો વીસ્તાર આગથી નાશ પામ્યો હતો. સરકારને સીઝગીરી ઉપર છે કે ઘણીક આગો જાણી જોઈને લગાડવામાં આવી હતી અને તે છુટ્ટવવામાં સરકારને મદદ કરવામાં લોહો વીરૂદ્ધ લાગણી ધરાવતા હતા. સારા રક્ષણનાં કામ માટે પરજી ગામડાંઓને બહોલો આપવામાં આવ્યો હતો જ્યારે ખરાબ કામ માટે ૩૦૭ ગામડાંઓને સજા કરવામાં આવી હતી.

કાનડાના લોકોની ફરીઆહોના સંબંધમાં સરકારે તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૦ ને દીને એક છાપા ભેગી યાદો બહાર પાડી હતી. તે યાદો મારફતે સંગીન છુટછાટો આપવાનું આવી છે.

જે કે રીપાર્ટવાળું વરસ ઘણું સંતોષકારક નીવડ્યું નથી, તેા પણ ભવીષ્ય માટે નીરાશ થવાનું કંઈ કારણ નથી. એક પરદેશી ખર્ચર ઉંચું કરવાની કેશેશ કરવામાં આવે છે. જુદી જુદી દીશા ખાતેથી માગણી વધવાની વક્રી છે, અને વળી આ ખાતું ખીલવણી ખાતાની તેમજ રેલ્વેની લોકડાની માંગણીને પુર્તી વળવાની આશા રાખે છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા યનીવાર તા. ૧ લી એપ્રિલ સને ૧૯૨૨ને રોજ બપોરે ૩ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ચેક પ્રુપોઝિશનદાસ કાકરદાસ.

„ મનમોહનદાસ રામભ.

ચા. ચેક લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

ચેક જહાંગીર ઇમનભ પીટીટ

„ મોતીલાલ કાનભ.

„ બી. એફ. માદન.

„ એન. એમ. મહુમદાર.

ચા. ચેક પી. સી. સેઠના.

ચેક વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શીવભ.

„ મોરારભ મુળરાજ અટાઈ.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ મહમદભાઈ હાજીભાઈ લાલભ.

„ માવભ ગોવિંદભ.

„ જમનાદાસ દારકાદાસ.

„ એસ. આર. ઇમનભ.

„ મથુરાદાસ વસનભ ખીમભ.

૧. તા. ૧૧ મી માર્ચ વયા તા. ૧૮ મી માર્ચ સને ૧૯૨૨ને રોજ મળેલી કમીટીની મીનિટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. જકાવના કરીશન આગળ ચેમ્બર વરફથી જે લેખી જુભાની મોકલી આપવામાં આવી તી તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ના. હીંદી સરકારની દાલ સુધીની જકાવને લગતી જનીતી ક્રીટીશ અમલને ચોલા ભરેલી નથી. આ ચળદો તરફ જકાવના કરીશનના પ્રમુખ રફથી ચેમ્બરના પ્રતીનીધીઓની જે વેળા રૂબરૂમાં જુભાની લેવામાં આવી હતી તે વેળા કેટલીક કા કરવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં ચેક એન. એમ. મહુમદાર તરફથી ચેમ્બર વાપરેલા જહો વ્યાજબીજ હતા તે મતલબને એક ખરડો મે. પ્રમુખ ઉપર મોકલી આપેલો હતો જે ખરડો ૧. પ્રમુખે કમીટી આગળ રજુ કર્યો હતો. ખરડા ઉપર વીચાર કરતાં તે કેટલાક સુધારા વધારા થયે મંજુર કરવામાં આવ્યો હતો વધા તેની નકલ જકાવના કરીશન ઉપર; લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલ વધા કાઉન્સીલ ઓફ રેટના સુટાચેલા સભાસદો ઉપર વધા ક્રીટીશ પાર્લામેન્ટના હાઉસ ઓફ કોમન્સના સભાસદો ઉપર તેઓની મહીતી રાફ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મારસેસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૩. ના. મુંબઈ સરકારના લીગલ ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં મુંબઈ ઇલાકાની દરેક કોન્સ્ટીટ્યુશન્સીઝના ઇલેક્શન પેપર્સની સંભાળ તપાસ વીગેરના સંબંધમાં જે નોટીફિકેશન બહાર પડેલું હતું તે ઉપર કમીટીનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. ના. મુંબઈ સરકારની યોજનાના સંબંધમાં કમીટીને કાંઈ કહેવાતું નથી તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. શેઠ કાનજી ક્ષરકાદાસ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ‘લેખર’ ના વીશયમાં ના. મુંબઈ સરકારના કયા ખાતા ઉપર પત્ર લખવો તે હાલ નક્કી નથી તે જાણતમાં ના. મુંબઈ સરકારનું ધ્યાન ખેંચવાની ભલામણ કરેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. મેશમ્ ગોપાળજી ચાંપસી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં એકરચેજ ખેંઠ તરફથી બી. સી. અને એ. બી. સી. રેટસ જે લેવામાં આવે છે તે ઉપર ટીકા કરેલી હતી અને તે સંબંધમાં મુંબાઈની હાઈકોર્ટમાં જે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય ખેંચેલું હતું. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નકલ શેઠ મનમોહનદાસ રામજી તથા શેઠ એસ. એન. પોત્તખાનાવાલા ઉપર અભીપ્રાય સારૂ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. હીંદુસ્તાનના વેપારીઓએ પરદેશ સાથેના પત્રવ્યવહારમાં ‘એસ્પેરેન્ડો’ ભાવાનો ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કરનારા એક પત્ર મી. એ. કે. હીવેરર તરફથી મળેલો હતો જેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭. દેવદાસ જીર્જા ફેક્ટરીને સાઇડીંગ મળવામાં રહેલું કંપની તરફથી જે દીલ થતી હતી તે સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. મુંબઈ સરકારના ઉદ્યોગ ખાતાના ડીરેક્ટર ઉપર પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો કે આ સંબંધમાં ખાતા તરફથી કાંઈ હાથ મળી શકે છે નહીં. જવાબમાં પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીનો સહયોગ પત્ર વ્યવહાર તેઓની સલાહકારક કમીટી આગળ રજુ થતાં તે સંબંધમાં કાંઈ પગલાં લઇ શકાય તેમ નથી એ મતલબનો ઠરાવ થયો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. શેઠ ગોર્વાદ વામુદેવ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ટીમ્બરના વેપારમાં જે મુશ્કેલીઓ પડે છે તેનું વર્ણન કરેલું હતું અને કમીટીની હાદ માગેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં સેક્રેટરીએ વધુ વીગતો મેળવી તપાસ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯. શેઠ કપીલરામ એચ. વકીલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ટેકનીકલ એજ્યુકેશન કમીટી કે જે કમીટી ઉપર તેઓ ચેરમન પ્રતીનીધી છે તે કમીટીએ તૈયાર કરેલા રીપોર્ટના સંબંધમાં કેટલીક માહિતી આપેલી હતી. વધારામાં જણાવ્યું હતું કે તે રીપોર્ટ દરેક સભાસદો તરફથી સંવર્ત્તમતે સહી થયેલો નથી પણ ઇંગ્લેન્ડ સભાસદો એક પક્ષમાં છે, અને દેશી સભાસદો બીજા પક્ષમાં છે આ પત્રની આભાર સહીવ નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો. તથા શેઠ કપીલરામે તે કમીટી ઉપર ચેરમન તરફથી જે કામ કરેલું હતું તેનો આભાર માનનારો એક પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતાના વડા એ. મી. ધનીસ મુંબઈમાં વા. પ થી વા. ૧૦ એપ્રિલ સુધી રહેનાર છે અને તે દરમિયાન તેઓ કમીટીને મળવાને પુશી છે એ મતલબનો પત્ર ખાતા તરફથી મળેલો હતો. જવાબમાં એ. મી. ધનીસને તા. ૭ મી

એપ્રોલને રાજ મળવા કમીટી લખીજ ખુશી છે તે મતલબનો તારથી જવાબ આપવાનો હસવ થયો હતો.

૧૧. ચેમ્બર તરફથી ના. હીંદી સરકારને પુછાવવામાં આવ્યું હતું કે સરકારી અમલદારોના પેસેજના હિસાબે પી. એન્ડ. એ. કંપનીને લઘાઈ પહેલાના પાંચ વર્ષમાં તથા ત્યાર પછી હાલ સુધી કેટલા પૈસા મળેલા છે, તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના લશ્કરીખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે અંકિલ તેષર કરતાં ઘણેજ વખત તથા મહેનતનો લોગ આપેલો. પટે તેમ હોવાથી ચેમ્બરની માગણી સ્વીકારી શકાય તેમ નથી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેનો નોંધ લેવાનો હસવ થયો હતો.

૧૨. ના. હીંદી સરકારનાં નાણાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એ. સર હેઝી સુંભડ મુકામે વા. ડ હ એપ્રોલને રાજ આવનાર છે અને તેઓ કમીટી અગર તો ચેમ્બરના કોઈ પ્રતીનિધી સાથે તેઓના ખાતાને લગતા વીષયો ઉપર ચર્ચા કરવાને ખુશી છે. જવાબમાં કમીટી તેઓને તા. ૫ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૨ ને રાજ બેરોરના ૧૨ કલાકે મળવા ખુશી છે તે મતલબનો પત્ર લખી જવાવવાનો હસવ થયો હતો.

૧૩. ઈન્ડિયા એઝીસ તરફથી ચેમ્બરનાં સેક્રેટરી પર પત્ર આવ્યો હતો કે તેમની છનોવાની મુસાફરીના સંબંધમાં મારસેફસથી સુંબડનો ટ્રીમરનો પેસેજનો ખર્ચ મંજુર થઈ શકે તેમ નથી. આ સંબંધમાં કાંઈ લખાણ કરવું હોય તો ના. હીંદી સરકાર તરફ કરવાની લવામણ કરેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તે સંબંધમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતા ઉપર પત્ર લખવાનો હસવ થયો હતો.

૧૪. ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતાના વડા તરીકે એ. મી. ઈનીસની કાયમની નીમલુકના સંબંધમાં વીચાર કરતાં તે સંબંધમાં ચેમ્બર તરફથી પ્રથમ જે તાર કરવામાં આવ્યા હતા તે તરફ ના. સરકારનું લક્ષ ખેંચી કોઈ ટેરીની નીમલુક કરવામાં નથી આવી તેથી કમીટી દીલગીર છે એ મતલબનો તાર ના. વાઇસરોયના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી પર મોકલવાનો હસવ થયો હતો.

૧૫. રેલ્વે અને ઇરીગેશનને ગ્રુ પાંચ હરોઠ પાર્કન્ડની લોનની જે મંજુરી સેક્રેટરી એક્સ્ટ્રે હાઉસ એક્સ કોમન્સ પાર્સેથી મેળવી હતી તે સંબંધમાં વીચાર કરતાં હસવ થયો હતો કે લોનના પેન્ડામાંથી માલગી ખરીદી સુનાટેડ ઈંગ્લડમાંજ ન થતાં પ્રથમ હાઉસનામાં અને તે પછી બ્યાંચી સોલો માલ મળી શકે તેવાં દેશોમાં થવી જોઈએ એ મતલબનો તાર ના. હીંદી સરકાર પર મોકલી આપેલો.

૧૬. કમીટીની સલાનો ગણવાનો હાલનો વખત ફક્ત માર્ચ મહીના સુધીનોજ નકરી કરવામાં આવેલો હોવાથી તે સંબંધમાં વીચાર કરતાં બદલાએલો વખત તથા દીવસ માયમ રાખવાનો હસવ થયો હતો.

૧૭. પી કરાંચી ઈન્ડિઅન મરચેન્ટસ એસોસીએશન તથા રોઠ ચંદુલાલ મણીલાલ તરફથી ચેમ્બરના સલાસદ તરીકે રાજનામાં આવેલાં હતાં જે ઉપર વીચાર કરતાં કરાંચી એસોસીએશનને ફરીથી વીચાર કરી રાજનામું પાછું ખેંચી લેવા બીનની કરવાનો તથા રોઠ ચંદુલાલનું રાજનામું મંજુર કરવાનો હસવ થયો હતો.

૧૮. સુબાઇના પોસ્ટ મારવર બનરસ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં દેટલાંક ચોક્કસ વજનવાળાં પારસલોની ખાતા તરફથી ચરદેશી ખાતે લાવ લઇત કરવાના સંબંધમાં જે

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

નીચેના તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા તે ઉપર કમીટીના અલીધાય મંગાવેલા હતા. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં સધળી વીગતો ધ્યાનમાં લઈ એક ખરડો તૈયાર કરી સેક્રેટરીએ કમીટી આગળ રજૂ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૯ ના. વાઈસરોયને ડેપ્યુટેશન પર જવાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. વાઈસરોયના પ્રાઈવેટ સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીના લખાણમાંની સધળી વીગતો ઉપર પુરતો વીચાર કરવામાં આવ્યો છે. ડેપ્યુટેશનના સંબંધમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ના. વાઈસરોય લાચાર છે કે નેએ રોકાયેલા હોવાથી ચેમ્બરની ડેપ્યુટેશનની માગણી સ્વીકારી શકે તેમ નથી.

૨૦ બીહાર અને ઓરીસાના ગવર્નર તરીકે લોડે સીંહાની જગાએ સર હેનરી વુડીલરની નીમણૂકના સંબંધમાં વીચાર કરતાં તે બાબતમાં કાંઈ પગલાં ન લેવાનો ઠરાવ થયો હતો. બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી દંડીઅન મચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૫-૪-૨૨ ને રાજ બપોર ૧૨ (સ્ટા. ટા.) કલાકે ના. હિન્દી સરકારના નાણા ખાતાના સભાસદ એન. સર ડબ્લ્યુ. એમ. હેલીની મુલાકાત લેવા માટે ચેમ્બરની ઓફીસમાં મંત્રી હતી જે વેલા નીચે જણાવેલા શ્રદ્ધસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

„ મનમોહનદાસ રામભ

„ જહાગીર બી પીટીટ

„ બી. એફ. માદન

એન. શેઠ શ્રીરામ સી શેઠના

શેઠ મોરારભૂ મૂળરાજ ખટાઉ

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ માવભ ગોવિંદભ

શેઠ દેવીદાસ માધવભ (ઉપ-પ્રમુખ)

એન. શેઠ લલ્લુભાઈ સામલદાસ

શેઠ કામલ ઇશ્વાહીમ રહીમતુલ્લા

„ એન. એમ. મહુમદાર

„ જમનાદાસ વમનભ મનભ

„ ગીરજાશંકર બી. ત્રીવેદી

„ મહુમદભાઈ હાલભાઈ લાલભ

એ. સર માલકમ હેલીની સાથે એન. મીંડ કુક, મીંડ મેક વોટર્સ, મીંડ એચ. ડેનોંગ તથા મીંડ પાર્સન્સ પણ હાજર હતા.

ચેમ્બરના પ્રમુખ મીંડ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે સર એમંડ હેલીને આવકાર આપ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે અમારી કમીટી હંફી સરકારના નાણાંને લગતી રાજનીતી ઉપર હંમેશા ટીકા કરતી આવી છે અને મને ભય છે કે આજી વરસમાં તેને સરકારની નાણાંને લગતી રાજનીતી ઉપર વધુ પ્રમાણમાં ટીકા કરવી પડશે. સરકાર તરફથી પોતાના કારોબારના ખર્ચમાં કાપકુપ કરવામાં આવશે નહીં તો દેશ નાદારી તરફ ધસકાતો જશે. કમીટીએ ગયાં વરસનાં બજેટ ઉપર સખવ ટીકા કરી નહોતી કારણ કે નવી ધારાસભાએને પહેલેથીજ સુશંકલ સ્થિતિમાં મેલવાને તે ઇચ્છતી નહોતી. પણ આ વર્ષે નવા બજેટ ઉપર મજબુતીથી ટીકા કરવાનું તેઓએ જરૂરી ધાર્યું હતું. તેઓ આશા રાખે છે કે સરકાર ખર્ચોમાં કાપકુપ કરવાને અને બંને પાસાંએને સરખાં કરવાને કંઈ વહેવાર પગલું લારશે.

પ્રમુખે તે બાદ સભાસદોને ચર્ચા ચલાવવાનું જણાવતાં મીંડ માદને ચલણી નોટો રદ કરવાની નીતી ગેરહાથપણ ભરેલી જણાવી હતી. દેશની હાલની નાણાંને લગતી સ્થિતિ જોતાં આ એક ગંભીર પગલું થઈ પડશે એમ તેમણે જણાવ્યું હતું. ..

મીં પીટી નજીવા માગ્યું હતું કે નવ કરોડની ઘટને શી રીતે પુગી વળવાની ધારણા રાખવામાં આવી છે? તેમ જ કાપડ ઉપરની આયાત જ્યાં ૧૧ ટકા ઉપરથી વધારીને ૧૫ ટકા જેટલી કરવા ધારી હતી તે શા માટે પડતી મેલવામાં આવી હતી? તેમજો ઈંગ્લેન્ડમાં પાંચ કરોડ પાઉંડની લોન કઠાડવા માટે હિંદી પ્રધાન તરફથી માંગવામાં આવેલી મંજૂરીના સંબંધમાં પણ વીવેચન કયું હતું. મીં એનં એમં મજુમદાર તથા મીં વાલચંદે પણ ચર્ચામાં ભાગ લીધો હતો.

સર માલકમ હેલીનો જવાબ.

એનં સર માલકમ હેલીએ ચર્ચાનો જવાબ વાળતાં જણાવ્યું હતું કે ભરહરી અસ-ખામ માટેનો રહેલોના ચારભેના સંબંધમાં હું ધારૂં છું કે તે માટે સાધારણ દરના બે તૃતી-યાંશ જેટલા દર લેવામાં આવે છે. આ બાબેની ચોક્કસ ખબર હું મંગાવીશ તથા ચેમ્બર ઉપર મોકલી આપીશ.

સને ૧૯૨૦ ના કોઈનેજ એક્ટને રદ કરવાના સંબંધમાં તેણે જણાવ્યું કે વધારે સરા-સરી જેવો વખત આવે ત્યાં સુધી રાહ ભેવાની હું સત્વર આપીશ. મારો અંગત મત એવો છે કે વધુ તપાસ ચલાવ્યા વગર કોઈ નવો ખરડો ઘડવામાં આવશે નહીં. પાંચ કરોડ પાઉંડની લોન કઠાડવા માટે હિંદી પ્રધાને આમની સલાહ પાસે માંગેલી મંજૂરીના સંબંધમાં તેણે જણાવ્યું કે તેની નાણાં ઉછીવાં મેળવવાની શક્તિ લગભગ ખલાસ થઈ હતી તેથી તેને તેમ કરવું પડ્યું હતું.

મીં માંદને અત્રે નજીવા માગ્યું કે બીજા સંસ્થાનોને પણ શું આવી મંજૂરી મેળ-વવી પડે છે કે?

સર માલકમ હેલીએ જણાવ્યું કે બીજા સંસ્થાનો પોતાના હાઈ કમીશનરો મારફતે પોતાની લોનની ગોઠવણ કરે છે. પણ હિંદના સંબંધમાં ૧૮૫૮ નો કાયદો પાર્લામેન્ટની મંજૂરી મેળવ્યા વગર હિંદની મેહેસુલની જમીનગીરી આપતાં હિંદી પ્રધાનને અટકાવે છે.

એન. મી. શેઠનાએ જણાવ્યું કે એ કાયદાથી હિંદને મુખ્ય ગેરલાભ એ થાય છે કે તેને લીધે બ્રીટીશ પ્રજામાં એવી છાપ પડી છે કે હિંદી પ્રધાન બ્રીટીશ કારખાનાવાળાઓ જેઓ હિંદની જઠાતને લગતા સવાલોમાં વચ્ચે પડે છે તેઓના હિતોનો વાલી છે.

એન. મીં હેલીએ જણાવ્યું કે આ લોનમાંથી યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી સ્ટોક્સની ખરીદી કરવા સંબંધમાં નહિર કરવામાં આવશે એવી મેં વકી રાખી હતી નહીં. ઉલટું હિંદી સરકારની રાજનીતી સૈથી સરતાં બજારમાંથી સ્ટોક્સની ખરીદી કરવાની હતી અને હાઈ કમીશનરને તે બાબેની મુચના આપવામાં આવી હતી. ખરી રીતે હિંદી સરકાર સૈથી સરતાં બજારમાંથી ખરીદી કરવામાં એક વેપારી માણસની માફક કામ કરતી હતી.

મી માવલ ગોર્વીલ્ડએ નજીવા માગ્યું કે હિંદી સરકારને જેમ સૈથી સરતાં બજારમાંથી માલ ખરીદવાનો હક છે તેમ તેને સડથી સરતા બજારમાંથી નાણાં ઉછીવાં લેવાનો હક છે.

સર માલકમ હેલીએ જણાવ્યું કે તેને તેવી છુટ છે. ગવર્નમેંટ એડ ઇડીયા એક્ટની રૂપે હાઈદમાંથી નાણાં ઉછીવાં લેવા માટે હિંદી પ્રધાનની મંજૂરી લેવા તે બંધાયેલી નથી પણ કામ કરવાની એક રીત તરીકે તેઓ તેમ કરે છે.

જઠાવી છુટાપછાટના સંબંધમાં તેણે વાર મેલીને જણાવ્યું કે આમની સલામમાં નાયમ હિંદી પ્રધાન લોર્ડ વીટરેટને એક સવાલનો જ જવાબ આપ્યો હતો તે કોઈથી રીતે યુનાઈટેડ

કર્તવ્ય અને હિંદુ વચે કરવામાં આવેલો સમજુતીનો ભંગ કરનારો નથી. તેણે બાર મેલોને જણાવ્યું કે એક સભાસદ ધારે છે તેમ જગતી કમીશન કંઈ મશકરી કરવા માટે નેમવામાં આવ્યું નથી. મી. માદને સોનાનાં ચલણને લગતી અમાનવતા વ્યાજનાં ઉપયોગ મહેસુલનાં કામ માટે અથવા તો ઉભી કરવામાં આવેલી જામીનગીરીઓ માટે તેમની જગાએ રાખવાની જામીનગીરીઓ ખરીદવા માટે, કરવાની કરેલી સુચનાના સંબંધમાં તેણે કેટલીક મુશ્કેલીઓ જણાવી હતી અને મી. માદને તેમણે મોકલેલી યાદી માટે મુબારકબાદી આપી હતી.

મી. પીટીટ કાપડ ઉપરની વધારવા ધારેલી આયાત જગતની દરખાસ્ત પડતી મેલવા બાબે તથા તેને લીધે પ્રતિમાં પેદા થયેલી શકની લાગણી બાબે પુછેલા સવાલનો જવાબ આપતાં હિંદી ખજાનચીએ જણાવ્યું હતું કે તે દરખાસ્ત એક પ્રજાકીય સભાસદ તરફથીજ કરવામાં આવી હતી અને બીજા ઘણાક પ્રજાકીય સભાસદો જેઓમાંના ઘણાઓ મુંબઈના વેપારી જીવન સાથે જોડાયેલા છે તેમણે તેને ટેકો આપ્યો હતો. તેણે જણાવ્યું કે કાપડ ઉપરની વધારવા ધારેલી જગત પડતી મેલવા માટે સરકારી સભાસદો નહીં પણ પ્રજાકીય સભાસદોજ ભ્રમમદાર છે જો મી. પીટીટને કંઈ ખુલાસો જોઈતો હોય તો તેમણે આ પ્રજાકીય સભાસદો પાસેથી મેળવવો જોઈએ.

પ્રમુખે તે બાદ સર માલકમ હેલીને આ મુલાકાત આપવા માટે કમીટી તરફથી આભાર માન્યા બાદ સભા વીસરજન થઈ હતી

ધી ઇન્ડિયન મચાન્ટસ એસોસિએશન બુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૭-૪-૧૯૨૨ને રોજ બપોરે ૧૨ (ટા. ૬.) કલાકે ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતાના સભાસદ બોન. મી. સી. એ. ઇનીસની મુલાકાત લેવા માટે એસોસિએશનના મંજૂરી દત્તી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગ્રહરથો હાજર હતા:—

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

„ મનમોહનદાસ રામજી

„ જહાંગીર બી. પીટીટ.

„ બી. એફ. માદન.

„ એન. એમ. મણીમદાર

„ ગીરજાશંકર બી. ત્રિવેદી

„ મહમદભાઈ હાલભાઈ લાલજી

શેઠ દેવીદાસ માધવજી (ઉપ-પ્રમુખ)

બોન. શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ

શેઠ ફાઝલ હાજીમ રહીમતુલ્લા

„ ઇશ્વરદાસ લવશીદાસ

બોન. શેઠ દીરોજ સી. શેઠના

શેઠ વાલચંદ હીસચંદ

એસોસિએશન પ્રમુખ મી. પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે જણાવ્યું કે વેપાર ખાતાના સભાસદના હોદ્દાપર બોન. મી. ઇનીસની નેમણુક થઈ તેના જોડામાં એસોસિએશનને તાર મોકલ્યો હતો તે હોદ્દાપર એક હિંદીની જ નેમણુક થઈ જોઈએ તે ક્ષેત્ર સીદ્ધાંતને વળગી રહેવા માટેજ હતો. મી. ઇનીસ સામે એસોસિએશનને અંગત કંઈ પણ વાંધો નથી.

હિંદુ માટે લંડનમાં ખરીદાતો માલ.

બાદ મી. પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે જણાવ્યું કે કમીટી આજે ખાસ કરીને (૧) હિંદુ માટે લંડનમાં ખરીદાતો માલ અને (૨) રેલ્વે કમીટીના રીપોર્ટ વીશે ચર્ચા ચલાવવા આવે છે. હિંદુ માટે જરૂરી માલની ખરીદીમાં ગયા વર્ષે વાપરવામાં આવતી કરકસર કરતાં વધારે અખવ કરકસરથી કામ લેવાનો આગ્રહ કમીટી કરે છે. જરૂરી માલ માટે ટેન્ડરો

ધી બોર્ડ ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક સીટ, કોર્ટ મુંબઈ.

મંગાવીને તે હિંદમાંજ આપાય નહીં ત્યાં સુધી આ સલાહનો સંતોષકારક નીવડેય થશે નહીં. અર્થ વીંટરને કરેલી ટીકાપરથી કમીટીના કેટલાક સભાસદોના માનવા મુજબ, બરાબર કરકસર નહીં થવાની ધારતીને ટેકો મળે છે. હું હાલમાંજ તેમ માનતો નથી પણ એટલુંજ કહું છું કે હિંદી ધારાસભાએ અને ચેમ્બરે કરેલી જુદી જુદી લલામંજો તરતજ અમલમાં મુકવી જોઈએ. જો આ મુદ્દાઓ અને લલામંજો થોડા વધુ વખત સુધી કમીટીના તબક્કામાં રહેવા દેવામાં આવશે તો થોડા નાસી ગયા પછી તમેજો બંધ કરવા જેવુંજ થશે. હિંદના લાભ તરફ જેટલું લક્ષ આપવું જોઈએ તેટલું આપવામાં આવતું નથી એમ માનવામાં કમીટી કાંઈ ભુલ કરે છે કે કેમ તે અમે જાણવા માંગીએ છીએ.

સરકાર તરફનો ખુલાસો.

ઓન. મી. ઇનીસે જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે વડી ધારાસભામાં અને કાઉન્સીલ ઓફ સ્ટેટમાં રજુ થયેલા ઠરાવોને અનુસરી સરકારે લંડનમાંના હાઇ કમીશનર સાથે પત્રવહેવાર ચલાવ્યો છે. મારે કહીવું જોઈએ કે કેટલાક વખત સુધી તેણે એકસ પ્રમાણમાં ખ્રીસ્તીય કારખાનાવાળાઓના માલને વધુ પસંદગી આપી હતી પણ હવે તે બંધ કરવા તથા અહીં ઓછા ભાવના સંતોષકારક ટેનડરોનોજ સ્વીકાર કરવા સરકારે તેને જણાવ્યું છે. વળી પરદેશના ટેનડરો ખ્રીસ્તીય વેપારીઓને બતાવવાની રૂઢી બંધ કરવા પણ સરકારે જણાવ્યું છે. હાલ ખ્રીસ્તીય કારખાનાવાળાઓના ભાવ જર્મની અને બેલ્જીઅમના ભાવો કરતાં ઓછા હોય છે. આના સંબંધમાં કેટલાક સભાસદોએ જણાવ્યું કે અમારો અનુભવ તેથી વીરૂધ્ધ છે.

સંસ્થાનોની રૂઢી અહીં કાં નહીં દાખલ કરતા?

પ્રમુખે સવાલ પુછ્યો કે જુદાં જુદાં સ્વતંત્ર્ય ભોગવતાં સંસ્થાનોમાં કરવામાં આવે છે તેમ લંડનમાંના વડા કમીશનરે ત્યાં ટેનડરો ભેગા કરીને અહીં એકલવાની રૂઢી હિંદ માટે શા માટે કરવામાં આવતી નથી?

ધીમેથી આગળ વધવાની સલાહ.

ઓન. મી. ઇનીસે જણાવ્યું કે ટેનડરો પસંદ કરવા માટેના અનુભવીઓનો સ્ટાફ લંડનમાં છે અને હિંદમાં નથી. હિંદમાં પણ સ્ટાફની સરકાર ગોઠવણ કરવાની છે. પણ તેમ થતાં કેટલોક વખત લાગશે. અંતીમ હેતુ તો તેમ કરવાનો છે ખરો પણ આ દીશાએ બહુજ ધીમેથી આગળ વધવું જોઈએ. ઉતાવળ નહીં કરવામાં દેશનો લાભ છે.

અને મી. પીટીટ મજબુત વાધો ઉઠાવ્યો કે આવી અગત્યની બાબતમાં હિંદે શા માટે ધીમેથી આગળ વધવું જોઈએ. પ્રમુખે પણ પુછ્યું કે જો આ પદ્ધતી સંસ્થાનોમાં બહુ સંતોષકારક નીવડી છે તો તે માટે સરકારને શા માટે આટલી ધારતી અને શક રહે છે? મારી કમીટીની હવે પુરતી ખાતરી થઈ છે કે સરકારના હેતુનો સંપૂર્ણ વીરોધ પ્રજાની ખાતરી કરી આપવાનો તે એકજ માર્ગ છે. તેથી આ રૂઢી બનતી ઉતાવળે અને કાળજીથી દાખલ કરવી જોઈએ.

એક સલાહના જવાબમાં ઓન. મી. ઇનીસે જણાવ્યું કે સૌથી ઓછા ભાવના ટેનડર સીવાય બીજા ટેનડરો સ્વીકારવામાં આવે તેની બધી વીચિત્ર દર છ માસે રજુ કરવા સરકારે વડા કમીશનરને જણાવ્યું છે. તે પરથી કેટલાક સભાસદોએ જણાવ્યું હતું કે તેમ કરવાથી માલની ખરીદી થયા પછી આશરે એક વરસ મોટાથી તે વીચેની ખબર. હિંદી સરકારને કે ધારાસભાને મળવા પામશે.

રેલ્વે કમીટીની સલામણો.

પ્રમુખે દીલગીરી દેખાડી હતી કે રેલ્વે કમીટીની ભલામણોના સંબંધમાં જો કે નાણું મેળવવા બાબેની ભલામણ સરકારે સ્વીકારી છે. તોપણ વડી તથા પ્રાંતીક સલાહકારક કમીટીઓ નેમવાની તથા બીજી ભલામણો વીશે સરકારે કાંઈપણ નીર્ણય કર્યો નથી. આ રીપોર્ટ વીશેનો નીર્ણય તરતજ બનતી ઝડપથી થવો જોઈતો હતો.

મીં ધનીસે જણાવ્યું કે નાણું મેળવવાનો પાંચ વરસનો પ્રોગ્રામ સરકારે જો દીલમાં નાખ્યો હોત, તો સહથી પેહલાં આ ચેમ્બરે તકરાર ઉઠાવી હોત. હવે સલાહકારક કમીટીઓની સ્થાપનાની બાબતને સરકાર ભારે અગત્ય આપે છે. રેલવેનો વહીવટ બનતાં સુધી જોહેર પ્રગમત સાથે સંબંધ રાખીનેજ ચલાવવાની સુચના તરફ સરકાર સહાનુભુતી ધરાવે છે. તેથી સ્થાનિક સલાહકારક કમીટીઓની સ્થાપના વીશે વડી સરકારે અત્યાર આગમ્યથીજ સ્થાનિક સરકારો અને રેલવેનો વહીવટ ચલાવનારાઓના અભીપ્રાય મંગાવ્યા છે. રેલ્વે કમીટીએ સુચવેલા ધોરણે નહીં હોય તોપણ બીજા ધોરણસર સરકારે એક વડી સલાહકારક કમીટી નેમો છે. તેમાં દરેક પ્રાંતના તથા ઘણાં વેપારી ચેમ્બરોના પણ પ્રતિનીધીઓ છે.

મીં મનમોહનલાલ રામજીએ જણાવ્યું હતું કે વડી ધારાસભામાં મેં પુછેલા સવાલના જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે રેલ્વે કમીટીના રીપોર્ટ વીશે ચરચા ચલાવવા સલાસદોને પુરતી તક આપવામાં આવશે, પણ તેવી તક હજી સુધી આપવામાં આવી નથી.

મીં ધનીસે જણાવ્યું કે રેલ્વે કમીટીના રીપોર્ટ સલાસદોને મળવાને આજે મહીનાઓ થયા છે. રેલ્વે બજેટ અને થાપણ ખાતેનો ખરચ જુદો પાડવાનો સવાલ સભા આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને કમીટીની કોઈપણ ભલામણ પરથી ઠરાવો રજૂ કરવાની છૂટ દરેક સભાસદ ધરાવે છે.

અને ચર્ચા પુરી થતાં, એમ મીં ધનીસેનો આભાર માની સભા વીસરજન થઈ હતી.

(૨) ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર.

૩ ઉપર 'સેસ' નાખવાના સવાલ ઉપર ચેમ્બરની કમીટીનો અભિપ્રાય:—

મુંબઈ, તાં ૨૨-૩-૧૯૨૨.

ટીં ૨૦૯

નાં હિન્દી સરકારના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી ભગ.

સાહેબ,

જત તમારા તાં ૧૨-૧-૨૨ ના પત્ર નં. ૩૬૭૧-એના સંબંધમાં તે કાગળ સાથે બીડેલ પત્ર ઉપર મારી કમીટીનો અભિપ્રાય જણાવવા રજા લઉં છું.

૨. જે પહેલાં મુદ્દા ઉપર નાં સરકાર કમીટીનો અભિપ્રાય પૂછાવે છે તે સંબંધમાં કહેવાનું કે જો સૂચવવામાં આવેલા 'સેસ' બધા ૩ ઉપર અથવા નિકાશ કરવામાં આવતા ૩ ઉપર મૂકવામાં આવશે તો ૩ ઉગાડનારને જે કિંમત મળી શકે તેમાંથી તે 'સેસ' બાદ જશે તેમાં મારી કમીટીને શંકા નથી. હિન્દુસ્તાન દુનિયામાં ૩ ઉગાડવામાં બીજી પદવી લોગવે છે અને સરેરાશ ૫૫ થી ૬૦ લાખ ગાંસડી (૪૦૦ રવલની) ઉત્પન્ન કરે છે જ્યારે અમેરિકા ૧૨૦-૧૩૦ લાખ ગાંસડી (૪૮૦ રવલની) પેદા કરે છે. હિન્દુસ્તાનની ૫૫ લાખ ગાંસડીમાંથી સરેરાશ

ધી બોમ્બે કાઉન્ટ માટ ૨૧, બેંક ઓફ, ફાઈ મુંબઈ.

૨૦-૨૫ લાખ ગાંસડી નિકાલ કરવામાં આવે છે અને ૨૦ લાખ ગાંસડી સ્થાનિક માલમાં વપરાય છે અને બાકીની બીજા પરચુરણ ઉપયોગમાં વપરાય છે. હિન્દના રૂના પાકના ભાવનો આધાર સામાન્ય રીતે નિકાલ માટે વધતા રૂના ભાવ ઉપર આધાર રાખે છે અને નીકાલ માટેના રૂના ભાવનો આધાર અમેરીકન બજાર ઉપર રહે છે. મીડલીંગ અમેરીકન, બંપાનમાં; યુનાઇટેડ કીંગડમમાં અથવા તો યુરોપમાં હિન્દી રૂની દરેક જાતના ભાવ વચ્ચે હંમેશાં વફાવત રહે છે અને તેથી રૂ ઉપર જે કાંઈ વધારો બોલે નાખવામાં આવે તો દેશાવરનો રૂ કાંતનાર જે ભાવે રૂ ખરીદે તેમાંથી બાદ જવો જોઈએ. રેલ્વેના નૂરમાં અથવા વહાણના નૂરમાં અથવા હુડીઆમણમાં જે કાંઈ વધારો થાય તેની માટી અસર હિન્દી રૂ ઉગાડનારને મળવા ભાવ ઉપર થાય છે. લડાઈ દરમિયાન દરીઆઈ નૂરમાં મોટો વધારો થયો હતો; તેમજ લડાઈને લીધે વીમાના દરમાં પણ વધારો થયો હતો. વળી વધારાના જોખમને લીધે આહતીઆઓના કમીશનમાં પણ વધારો થયો હતો. પણ આ બધા સંજોગો હિન્દુસ્તાન તેમજ અમેરીકા ગમેને સામાન્ય હતા અને તેથી હિન્દી રૂ ઉગાડનારની આવક ઉપર ખાસ માટી અસર થઈ નહોતી. પણ જો ના. હિન્દી સરકાર હિન્દી રૂના વેચાણ ઉપર કોઈપણ જાતની જકત નાખશે તો હિન્દી રૂ ઉગાડનારની આવક ઉપર અસર થશે તે ચોક્કસ છે. આ બાબતનાં મુંબઈમાં આયાત થતા રૂ ઉપર ૧ રૂપિયાની જકાત લેવામાં આવે છે તે તરફ મારી કમીટી એક વ્યવહારૂ કાપલા તરીકે વમાનું ધ્યાન ખેંચે છે.

૩. મારી કમીટીને લાય છે કે રૂના વેપાર સાથે ગોઠો સંબંધ નહિ ધરાવતા આસામીઓના વિચારો આ બાબતમાં આડે રસ્તે દોરવાના છે. તે લોકો જેવા ખ્યાલથી દોરવાઈ જાય છે કે રૂ જે ૧૫૦ થી ૨૫૦ રૂપિયે ગાંસડી વેચાય છે અને જેના ભાવ એકજ ઝડતુમાં ૫૦ થી ૧૦૦ રૂપિયા સુધીમાં ઉંચા નીચા જાય છે તે કેળીતી રીતે ગાંસડી દીક્ર ઘોડા આનાઓ અથવા રૂપિયાનો બોલો સહેલાઈથી ખમો શકે. મારી કમીટી માને છે કે આ દૃષ્ટિબિન્દુ સાચું નથી અને મારી કમીટીને વિશ્વાસ છે કે આવા ખોટા ખ્યાલથી ના. મુંબઈ સરકાર મુંબઈના આ સહુથી અગત્યના કાચા પદાર્થ ઉપર જકાત નાખવાનું માન્ય રાખશે નહિ.

૪. એમ જણાવવામાં આવે છે કે સેન્ટલ કોટન કમીટીએ જે કર સૂચવેલ છે તેનો જૂદીજ દૃષ્ટિએ વિચાર કરવાનો છે કારણ કે તેની આવક રૂની ખેતીના સંબંધમાં શોધખોળ કરવા માટે વાપરવામાં આવનાર છે અને નહિ કે મુંબઈની ખીલવણી અથવા તેવાંજ કોઈ બજાતાં કામને માટે. પણ મારી કમીટીની જાણ મુજબ સેન્ટલ કોટન કમીટીએ ચોતે રૂની ખેતી સુધારવા કંગલડમાં આયાત થતા રૂ ઉપર કર નાખી પૈસા એકઠા કરવાનો એમ્પાયર કોટન શોધંગ કોરપોરેશનના નિર્ણય પાછળનો સિદ્ધાંત સામાન્ય રીતે સ્વીકારેલ છે એટલે કે એક અમુક ઉદ્યોગના લાભ માટે ખાસ ખર્ચ કરવા માટેનાં નાણાં તેજ ઉદ્યોગ પસંદથી વસૂલ કરવાં જોઈએ. આ સિદ્ધાંતની રૂયે રૂ ઉપરનો 'સેસ' હિન્દી મલિયામાં વપરાતા રૂ ઉપર નાખવો જોઈએ અને જો આ પ્રમાણે કરવામાં આવશે તો મારી કમીટી માને છે કે તે રૂ ઉગાડનારને માર્ગે પડશે નહિ. મારી કમીટી હિન્દી મલિયાનાં ન વપરાતાં રૂ ઉપર સેસ નાખવાની વિરૂદ્ધ છે. કમીટીન કોટન કમીટીના રીપોર્ટના ૨૯ મા પ્રકરણમાં સેન્ટલ કોટન કમીટીની સ્થાપના અને તેના કામકાજ માટે જલામણ કરવામાં આવેલ છે તેના ૨૬૨ મા પારીક્રમાં કમીટીના જૂદી જૂદી પ્રવૃત્તિઓ માટે ઓછામાં ઓછા રૂ ૨ લાખ જૂદા રાખવાની જલામણ કરવામાં આવેલ છે.

૫. હાલની ચર્ચાનો વિષય સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીની પ્રવૃત્તિઓનો માત્ર એક ભાગ છે. મારી કમીટી માને છે કે હિન્દી રૂને વેચવાની રીતમાં સુધારો કરવાનું કામ સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીનું થીજું અગત્યનું કામ છે. મારી કમીટીને લાગે છે કે ટેકનીકલ બાબતો ઉપર જે ધોરણ ઉપર સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી ખર્ચ કરવા માગે છે તે જરૂરી તેમજ ઠીક જાહેર નથી. કમીટીની માન્યતા મુજબ શરૂઆતમાં રૂ ૨ થી રા. લાખની રકમ કમીટીને માટે પૂરતી છે અને તે માટે હિન્દી મીલમાં વપરાતા રૂ ઉપર ગાંસડી દીઠ ૨ આનાનો 'સેસ' નાખવાથી આટલી રકમ ઉપજી શકશે.

૬ કમીટીના અભિપ્રાય માટે રજુ કરવામાં આવેલ થીજ સલાહનો જવાબ સહેલાઈથી આપી શકાય તેમ નથી. સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીમાં રૂની ખેતી સાથે સંબંધ ધરાવનારા ખેતીવાડીના પ્રતિનિધિઓ તેમજ વેપારીઓ છે. જ્યારે અમુક ગ્રાન્ટ આપવામાં જૂઠા જૂઠા ઇલાકાઓને સંબંધ હોય ત્યારે પ્રાંતિક અંકુશ રાખવામાં મુશ્કેલીઓ નડે તે મારી કમીટી જોઈ શકે છે પણ મારી કમીટીને ચોક્કસ લાગે છે કે સૂચવવામાં આવેલી જગાતની રકમ દરેક ઇલાકાએ ભરેલ રકમના પ્રમાણમાં દરેક ઇલાકામાં રૂની ખાસ જાત ઉગાડવા પાછળ સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીએ ખર્ચાવી જોઈએ એવી આશા નાં મુંબઈ સરકાર વ્યાજબી રીતે રાખી શકે. કમીટીની માન્યતા મુજબ રૂ પેદા કરતા દરેક પ્રાંતને સુધારા માટે ખાસ યોજના હશે અને અમુક હદ સુધી એકી સાથે આ બધી યોજનાઓ તરફ ચોક્કસ ધ્યાન આપવું જોઈએ.

૭ ખેતીવાડી ખાતાના હિસ્કટરો વચ્ચે મતભેદ પડે ત્યારે રૂના વેપાર સાથે સંબંધ ધરાવતી વેપારી કામના જે પ્રતિનિધિઓ સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી ઉપર છે તેઓ ને બાબતનો રૂઝો સહુથી સારી રીતે કરી શકે. ઉપરના સામાન્ય વિચારો ધ્યાનમાં રાખી સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીને 'સેસ'ની આવકનો વહીવટ સોંપવામાં મારી કમીટી સંમત છે.

૮ આ કરને લગતો હિસાબ નાં હિન્દી સરકારના બજેટ સામે લેખવી દેવા સામે મારી કમીટીને સખત વાધો છે કારણ કે મારી કમીટીને લાય છે કે આવી આવક નાં સરકાર ખેતીવાડીના એવા પ્રયોગો પાછળ ખર્ચે કે જે પ્રયોગો હાલના આધારે તેઓ સામાન્ય મહેસુલમાંથી ચલાવતી હોય અને પરીણામે આ કરનો પૂર્વ લાભ રૂની ખેતીની સુધારણાને મળી શકે નહિ.

૯ વધારેમાં મારી કમીટી જણાવવાની રજા લે છે કે આ શોધખોળના કામ માટે બની શક્યા મુજબ ઓછામાં ઓછા વિદેશી અમલદારો રોકવા. જે વિદેશીને રોકવામાં આવે તે દરેકને રોકવા માટે પૂરાં કારણોની નોંધ રાખવી. વળી આવા વિદેશી અમલદારોને ત્રણ વધ થી વધારે વખતના લખતથી રાખવા નહિ.

૧૦ છેવટે મારી કમીટી કહેવાને ઇચ્છે છે કે પ્રમાણિક રૂ ઉગાડનાર તેમજ આડતીઆને વધારે નફો મળે તે માટે રૂ વેચવાની રીતમાં ફેરફાર કરવાની ચોક્કસ ગોઠવણ કર્યા સિવાય સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી રૂના વેપાર ઉપર વધારાનો બોલો નાખવાનું સૂચવે છે. ના. હિન્દી સરકાર તેમજ ના. મુંબઈ સરકાર સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીનું આ બાબત તરફ લક્ષ બેંચશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

લી. ગાન્ઝાકીત,

એસ. એમ. મનુમદાર.

એ. સેક્રટરી.

ધી હિન્દીઅન ફીરકલ કમીશનના

સેક્રેટરી ભેગ.

કેમ્પ.

સાહેબ,

જકાવને લગતી તપાસ ચલાવવાને નેમવામાં આવેલા કમીશનની મુંબઈની એક વેગાએ અત્રેની હિંદી વેપારી એમ્બર તરફથી તેના પ્રમુખે જે જુલાની રજુ કીધી હતી તેમાં એવા વીચાર જણાવ્યા હતા કે હાલમાં જકાવતું પોરણ આ દેશ સાથે વેપાર ચલાવતા ઇંગ્લંડના વેપારીઓના લાભ માટે નકી કરવામાં આવ્યું છે તેથી અત્રેના ખ્રીટીશ અમલને યોગ્ય મળતી નથી.

ઉપરના વીચારોની બાબા ઘણી સખત છે એવું કમીશનના પ્રમુખે જણાવ્યું હતું. જેના જવાબમાં અને સર મેનટેન્યુ વેબને ખુલાસો કરવાં મોં મજબુદાર અને મોં માદને જેટલી હદે ખુલાસો થઈ શકે એટલે ખુલાસાવાર જવાબ આપ્યો હતો. એમ્બરની કમીટીએ એ બાદ હાલમાં મજબુદ કમીશનના સેક્રેટરી ઉપર એવું લખી જણાવ્યું છે કે ઉપરના સખત લાગતા વીચારના સંબંધમાં કમીટી વીચાર ચકાવી નીચે સુજબ વધુ વીગતથી એ બાબતમાં જુલાની રજુ કરે છે, કે જે કમીશન હજુર તોંધાવાથી તેના અગત્યતા પુરવાર થાય.

કમીશનના સલાસદો બહુતા હશે કે ૧૮૬૦ ના સાલમાં ૭૫ ટકા અને ૧૦ ટકાની સુવરાઈ કાપડ ઉપર જકાવ નાખવામાં આવી હતી. બીજે વરસે હિંદી ખજાનચીએ એ જગત આછી કરીને સુવર ઉપર ૫ ટકા કરી નાંખી કે તે ઇંગ્લંડના ફ્રી ટ્રેડના રતીકારેલા પોરણને અનુસરતી હતી. વળી ખજાનચીએ જણાવી દીધું હતું કે મોટી જકાવના કારણે કેટલાકો મીલિ હમી કરે છે અને સાંચાકામ મંગાવે છે, તેથી આ પગલું ભરવાની તાકીદ છે. ૧૮૬૨ માં કાપડ ઉપર ૫ ટકા અને સુવર ઉપર ૨૫ ટકા જકાવ કરી નાખવામાં આવી. હિંદી સરકાર ખ્રીટીશ કાપડના વેપારની કેવી કાળજી રાખે છે તે દેખાડવાના શરૂઆતનાં પગલાં જેવું આ હતું.

૧૮૭૪ માં મેનચેસ્ટરની એમ્બરે હિંદી પ્રધાનપર ૩ ઉપરની જકાવ કાઢી નાખવાની એવું જણાવીને અરજ કીધી કે “એ જકાવથી રસણ પાળવાથી હિંદમાં મોટી સંખ્યામાં મીલિ હમી કરવામાં આવે છે. પરીણામમાં હિંદી સરકારે એ માટે તપાસ ચલાવવા એક કમીટી નેમી જેણે રીપોર્ટ કીધો કે હિંદ અને ઇંગ્લંડ વચ્ચે એ કિલોગ બાબત ઇંધ ખરી હરીફાઈ થતી નથી. એટલું ઇર્વાળી હિંદી પ્રધાને આ જકાવ કાઢી નાંખવાની હઠ લીધી હતી, જો કે ઇંડીઆ કાઉન્સિલના ત્રણ સલાસદોએ આ સુચનાની વીરુદ્ધ મત આપ્યા હતા. હિંદી પ્રધાને એ વખતે હિંદી સરકારની બજેટના આંકડા રજુ કરતી વખતે પેહલાં પોતાની બહાલી માંગવી એવો કાનુન ઘડવા માગ્યો.

આના પરીણામમાં ૧૮૭૭ માં હિંદી ખજાનચી કાપડની જકાવ કાઢી નાખવા તૈયાર થયા અને તે સાથે બીજા પણ જકાવ કાઢી નાખી અને એવું જણાવ્યું હતું કે પરદેશી માત્ર સવેંધી વધુ ખપતો હોય તો તે સુવરાઈ કાપડ હતું ને મને મારા દેશ તરફ પણ ફરજ બાંધવાની છે, અને મારા દેશ બંધુઓ આ જગત માટે જે ફરીઆદ કરે છે તે વડન બ્યાજની છે. એ વેળાએ હિંદી સરકારની કાઉન્સિલના અર્ધા સલાસદોએ આ જકાવ કાઢી નાખવા સામે મત

મારસેક્સની રગીન લાદીએ સક્ષમદાર અને મજબુત.

આરેણું હતું અને જલુ વ્યું હતું કે કૃષિકી જતાવ કાઢી નાખવા કરતાં નીમક અને ખાંડન જકાતમાં ફેરફાર કરવાની વધુ ગતિ હોતી.

આમની સલામા વારંવાર એવી તકરાર લાવવામાં આવતી કે આવી જકાત મીત્રોન નીચમનો આડે આવે છે, અને તે બે વરસની મુદતમાં કાઢી નાખવામાં આવી હતી. અને તે કપારે કાઢી નાખવામાં આવી હોતી બજેટમાં ઘટ જણાવતી ફકાળનું કુંડ વખાવાની જરૂર હતી. મહેસુલમાં વધારો કરવાની ખરેખર જરૂર હતી તેમજ વળી દિન્દી સરકારની કાઉન્સીલના સભાસદો મોટે ભાગે તેની વીરૂદ્ધ હતા. હોદ્દી પ્રધાનની કાઉન્સીલ ખા. તેની તરફથી અને વીરૂદ્ધ એક સરખા મત પડવાથી હોદ્દી પ્રધાનના કાર્યક્રમ વોટે આ જકાત કાઢી નાખવાનો ખરડો પસાર થયો હતો. એ વેળાએ મી. રટોક્સે બેઠકે કીધેલા વીચારો વાંચવાની અમે કમીશનના સલાસદોને ફરમાસ કરીએ છીએ.

૧૮૯૪ના સાલમાં હોદ્દીઆમણની ખરાબ સ્થિતિના સળગે હોદ્દી સરકારને વધુ મહેસુલ ઉપજાવવાની જરૂર પડી ત્યારે જકાત નકકી કરતી વેળાએ હોદ્દી પ્રધાને કાપડ ઉપર જકાત નહી નાખવાની હુક લીધી. મેનચેસ્ટરની તરફદારીના આ પગલાથી હોદ્દીમાં મોટો ખળભળાટ થયો હતો. ખુદ હોદ્દી સરકાર તેની વીરૂદ્ધ શબ્દ હતી ને વેળાના ખનનગીએ તો ઇંગ્લંડના લાગવગની ફરકાર નહી કરતા બાપોકાર બેઠકે કીધું હતું કે હોદ્દીમાં બે કેમ્પગી ઉદ્યોગ રક્ષણ આપવાની જરૂર હોય તો તે કાપડનો ઉદ્યોગ હતો. હોદ્દી પ્રધાનની કાઉન્સીલમાં આ બાબત આવતા છ સભાસદોએ તેની વીરૂદ્ધ મીનીટ લખી હતી. શરૂઆતમાં બે. આરબથનેટે એ વેળાએ બે મીનીટ કીધી હતી તે વાંચવાને અમે આ કમીશનના સલાસદોને અરજ કરીએ છીએ.

હવે હોદ્દીમાં કાપડ ઉપર એક્સાઇસ જકાત લેવામાં આવે છે તેની તવારીખ બેતાં તે આ દેશના કારોબારને સર્વથી કમનસીબ અને હલગીરી ભરેલો નમુનો પુરો પાડે છે. તેથી હિંદી મગજ ઉપર નકારી છાપ પડી છે એમ આ કમીશનના સલાસદો બોલે છે. બે આ દેશને જકાત રાજનીતિ નહી કરવાનો હુક દુરો તે જકાતને લગતી તવારીખી ભુદ્ધિજ રીતે લખાશે વારંવાર મેનચેસ્ટરની ચેમ્બર અને તેના કહેવણી હોદ્દી પ્રધાને આ દેશની જકાતની રાજનીતિ નકી કીધી છે. હજુ પણ એવી રાજનીતી બંધ પડી નથી કારણ હાલ પણ આ એક્સાઇસ જકાત ૧૦ ટકા જેટલી વધારવાને મેનચેસ્ટરવાલા દબાણ ચલાવે છે. મેનચેસ્ટરના આવા પગલાને આ દેશની પ્રજા પોતાના હુકર ઉદ્યોગની ખીલવણીની વચ્ચે આવવા બેવા ગણે છે.

એવેટ અમે જણાવે છીએ કે કાપડની જકાતની તવારીખ અત્રે રજુ કરતાં અમે સરકારી રેકૉર્ડ ઉપરથી દેખાડી આપ્યું છે કે આ બાબતમાં ઇંગ્લંડની સરકારે જે પગલાં લઈ છે તે આ દેશના કારોબારને એવ આવે એવા નથી અને તેથી અમારી પ્રથમ બુબાનીમાં જે વીચાર અમે જણાવ્યા હતા તે સખત લાખામાં રચાયલા હતા એમ લેખાશે નહી.

લી. આસાકીત,

યુરોપોતમદાસ કાકોરદાસ 'પ્રમુખ'

એન. એમ. મગુમદાર,

બી. એફ. માદન,

એક ગ્રહસ્થે ચેખર તરફ નીચેનો પત્ર પ્રકટ કરવા માટે મોકલી આપેલ છે:-

મુગ્ધ તેમજ કલકત્તાના કે મદ્રાસના હાલ સેલ વેપારીઓ યુરોપ સાથે જે વેપાર કરે છે તે કેવી રીતે? કંઈ સમજીને કે? યુરોપના વેપારીઓ આપણી સાથે કેમ વર્તે છે તે જુવો છો? તમારો અહિંનો કંઈપણ માલ (કાચો કે ખનોજ) હશે તેના દામ તમને અગાઉથી મલે છે? તમારો આરતીયો તમારા હિસાબે ને જોખમે એક જાતના ડીપો સીસ્ટમે તમારું કામ કરશે. તમને જોકમાંથી એરવાન્સ મલે છે તે પણ તમારે જોખમેજ, જ્યારે તમે યુરોપમાંથી માલ લાવો છો તે પણ તમારા હિસાબેને જોખમે કંઈ જોડું છે? ખમને ત્રીસ દીવસનો ફેડીટ આપે છે તેમાં તો ફેરી વેપારી કુલાઈ જાય છે શું તમારી આખર? શું તમારા માન? જેનો તમે માલ લો છો તેનોજ ગાલુસ (પ્રતિનિધિ) હાજર હોય છે તેપણ એક દિવસ તમને માલ ધીરતો નથી. ટેબલ પર પૈસાને માલ કેટલી શરમની વાત?

ગીલ્ડુ હિન્દુસ્થાનના વેપારીઓને ઇંગ્લાંડ સીવાય બીજા દેશ મલતો નથી. વળી હું ડી-આમણુ પોડમા લે છે? કેટલા માર? શા માટે તમારા દેશના નાણાં બંકર પ્રમાણે કેમ કામ ન થાય અગર તો બીજા દેશના ચલણના લાવ શા માટે નથી માગતા? કેટલાક માલ આચારી જાય પ્રમાણે ધણો માલ પડે છે. ઇટાલીના ગંજુકાને એલ એજન્ટ લંડનમાં મોં ગાળ્યા દામ લે. જે ડાઉનના લાવ લગભગ કિમત થાય તે મુગ્ધના જાતરમાં એક નંગની કિમત પડે. લેટર કોપી છુક ડાઉન તીંગલ લાવે ગલે. પારો એકના ત્રણ ગણા લાવ. મજબુતને ટકાઉ છુટ. રવીપર લંડન કરવાં ફ્રેંચના અખીં કિમતે પડે. સ્પેનનું કેસર ડાઉન દામે વેચાય. પેરાસના ઇમી-ટેશન ઇંગ્લેડથી હુલે. માલ આપતાં ચાર ગણા લાવ લેવાય. લોખંડ હાડવેર જર્મન ઇંગ્લાંડ કરતાં ચોથા ભાગે આવે અને મજબુત માલ. મ ચીસ બને રવીડન, એસ્ટ્રેલીયામાં અને આવે લંડનના એજન્ટ મારફત તેમાં કેટલો માર? એસ્ટ્રેલીયાનો એસલોવાસ્કીયાનો કોચો માલ ડીરેક્ટ મંગાવો તો તમને છૂટ પણ દોઢીયે બાકસ પડે. હજી તમને બીજું કંઈ કે લંડનથી ક્રીસ્ટીની બેંગકોર (ફ્રેંચ) ટોપીઓ રૂ. ૧૦-૧૫ ની મલે તે ક્રીસ્ટી કરતાં ઘણું ઉંચું ફ્રેંચ તમને રૂ. ૪-૪૫ છુટક લાવે પડે. આવી આવી ઘણી બાબતો છે. જેમાં ફ્રેંચ કેટલો માર આવે છે ને આંખ બંધ કરીને ટાંકામ કરી લંડનમાંથી ખરીદી કરનારને જરા પણ લાન છે? તમે હાથે કરી તમારી આંટ શુભાષી. બીજા દેશવાળા તમારી સાથે કળાલા કરી તમારાં ગળાં કાપે અને તમે ફ્રેંચનાં નિર્દોષનાં ગળાં કાપો! વિલાયતીનું અનુકરણ કરનાર જરા એતોને વિલાયતી માલ છોડો. તમને જરૂરનો માલ મંગાવો તો ડાયરેક્ટ મંગાવતા શીઓ. નાણાંની જોગવાઈ રાખો પણ ડાઉન ગળલ દામ ન આપો. કેટલાક યુરોપના દેશમાં નાણાંની એટલી જરૂર છે કે તમને મફત જેમ માલ પડે છે તેનો વિચાર કરો. જર્મનનો માલ માઈમાં માગો, પેરીસનો માલ ફ્રેંચમાં માગો દરેક દેશનો માલ તેનાં વલણમાં માગો જુઓ કેટલો મરતો પડે છે. અવેરાતમાં સોનાનો માલ કેરેટમાં આવે છે તમને કેટલો મોલો પડે છે, અહિં તેવોજ માલ તમને પાણીને લાવે મળી શકે તેવી સગવડો છે. મજૂરી દશગણીં એછી પડે. ઘડીયાળના છેડા દિવસમાં ત્યાર દસહજાર મલે ખર્ચ કંઈ નહિ. છુટ શું દિવસમાં મોટી એક જોડ કરે? તમને સો જોડ ત્યાર મલે દેશીને હાથે સાહસ થાય છે? કદી મ્યું છે? એ તો વીલાયતમાંજ

મેટેલીક શીલોગ્રાફી - બીલડાંગેનો આરંભ થાશે છે.

દેશી ગળાં કપાવાનાંજ. કસાઇ ખાતેજ ઘેટાં કપાય. સુરોપના કાંઈ વેપારમાં સલાહ નોંધતી હોય તો અમો ઘણી ઉત્તમ સલાહ આપીશું. આ માસીકમાં યુજવાથી અમને તમારું ઠેકાણું આપશે તો જાને ઘેર બેઠાં સજાહ આપશું. માત્ર સાહસીકનેજ.

લી. સેવક

મંગલ.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ યુરો:

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ યુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમાં ચૂંટાે વિભાગ રાખવામાં આવે છે જે શરૂથોને પોતાની ઓફીસે, કારખાનાં અથવા પેટ્રીઓ માટે નોકરોનો જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જોઈ તો આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે, આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સલાહકારો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી લાઇઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આના લેવામાં આવશે.

તેજ મુજબ જે લાઇઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે.

જે જે વેપારી લાઇઓ તેમજ અરજદારોને પોતાના નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી.

જાહેર ખબર

ઝેકોસ્લોવેકીઆનો એક યુવક હીન્દુસ્તાનનો એક મોટી આયાત નિકાશની પેટ્રીમાં નોકરી લેવા જુશી છે. તેની ઉંમર ૨૪ વર્ષની છે. તેણે જર્મન મીડલ સ્કુલમાં તેમજ જર્મન મકંટાઇવ સ્કુલમાં બજાસ કરેલ છે અને ઓફીસના કામનો બહોળો અનુભવ ધરાવે છે. હાલમાં તે ઇસ્ટ ઓફીસીયન ઇલેક્ટ્રીસીટી વર્કસમાં વડા બુક કીપર અને કેશીયર તરીકે કામ કરે છે તેઓને બુકીંગ, ટાઇપર ઇંગ, જર્મન શોર્ટહેન્ડ, અને સામાન્ય ઓફીસ કામનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન છે, ઝેકોસ્લોવેકીયા સાથે વેપારી સંબંધગતી પેટ્રીઓને આ યુવક ઉપયોગી ધર્મ પડશે. યત્નવત્તર નીચેને સરનામે કરવો

Charles Wolfe Esq.

Prantenan Zeeblovakia.

G. Birgstrasse 54.

અન્ય ચેમ્બરો.

૩ ઉપર 'સેસ' નાખવાની ના. હિન્દી સરકારની દરખાસ્ત અને
બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ:—

૩ ઉપર 'સેસ' નાખવાની ના. સરકારની દરખાસ્ત ઉપર અભિપ્રાય આપતાં બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે જણાવ્યું છે કે કમીટીએ ના. હિન્દી સરકારના પત્ર ઉપર સંભળી ભર્યો વિચાર કરેલ છે અને સેન્ટ્રલ કોલેજ કમીટીનું કામદાર આગ્રહ રાખવાના ખર્ચના નીભાવ માટે ૩ ઉપર 'સેસ' નાખવાનું હમ્મજવા જોગ છે.

આવે 'સેસ' નિકાશ કરવામાં આવતા ૩ ઉપર નાખવો કે મીલમાં વપરાતા ૩ ના ઉપર નાખવો એ સવાલના જવાબમાં કમીટી જણાવે છે કે નિકાશ ઉપરના ઠર સાથે નિકાશ કરવાવાળાઓ તરફથી વિરોધ દર્શાવવામાં આવે અને સઘળા ૩ ઉપર 'સેસ' નાખવાના પગલાને, ૩ ના સઘળા વેપારીઓ તરફથી ટેકો મળે તે મુદ્દો બાબતે રાખતાં પણ સેન્ટ્રલ કોલેજ કમીટીએ ભલામણ કર્યા મુજબનો કાર્યક્રમ ઉપાડી લેવા માટે દર વર્ષે ૩. ૫ લાખ પૂરતા ધંધ પડશે કે જેમ તે બાબે કમીટીને શંકા છે. કમીટીના મત મુજબ ટેકનોલોજીકલ અને તેની લેબોરેટરી તથા સેન્ટ્રલ કોલેજ કમીટીના નિભાવ માટે ૩. ૫ લાખ પહેલા વર્ષ માટે પૂરતા થશે પણ આખા હિન્દુસ્તાનમાં ઉપયોગી શોધ શોધના કામ માટે તે રકમ પૂરતી થશે નહિ. તેથી તેઓને એવો મન્યુટ અભિપ્રાય છે કે નિકાશ કરવામાં આવતા તેમજ મીલોમાં વપરાતા ૩ ઉપર 'સેસ' નાખવો જોઈએ.

આ 'સેસ' એટલા કરવાની પદ્ધતિના સંબંધમાં કમીટીને એવો અભિપ્રાય છે કે સહેલામાં સહેલી રીત હિન્દી મીલોમાં વપરાતા ૩ ઉપરનો 'સેસ' મીલોમાં એટલા કરવાની અને નિકાશ કરવામાં આવતા ૩ ઉપરનો 'સેસ' બંદર ઉપર એટલા કરવાની છે.

મુચવવામાં આવેલા 'સેસથી' એટલી કરવામાં આવેલ જમી રકમ અલાયદી રાખવા સંબંધમાં સેન્ટ્રલ કોલેજ કમીટીએ ઠરેલા કરાવને કમીટી સંપૂર્ણ ટેકો આપે છે અને વર્ષની અંતરે બે કાંઈ પણ બચત રકમ રહે તો તે સામાન્ય ગણેસુલ ખાતે જમા થવી ન જોઈએ તે સાથે કમીટી સંમત થાય છે. તેઓની સમજ પ્રમાણે હિન્દી ધાવાસલામાં રજુ કરવામાં આવનાર 'કોલેજ સેસથીલ' માં આ મુદ્દાને સમાવેશ કરવામાં આવશે.

આગળ ચાલતાં કમીટી જણાવે છે કે આ 'સેસ' ની અસર ૩ ઉગાડનાર ઉપર કેવી થશે તે મુદ્દાને કમીટીએ સંબંધપૂર્વક વિચાર કરેલ છે અને તેઓને લાગે છે કે આ 'સેસ' ની રકમ ૩ ઉગાડનાર અને વાપરનારની વચ્ચે સરખી વહેંચાઈ જશે અને દરેક દર રતલ દીઠ ૦૦૫ આનાનો 'સેસ' આપશે એમ કાફળિક રીતે લાગે છે. પણ વ્યવહાર રીતે 'સેસ' નો બધો બોલ માત્ર ૩ વાપરનાર ઉપરજ પડશે અને તેથી તેની અસર ૩ ઉગાડનારાઓને નુકસાનકારક આગેજ લેખી શકાય.

કમીટીની માન્યતા મુજબ 'સેલ' ના. હિન્દી સરકાર તરફથી એકઠો કરવામાં આવશે. અને તેઓનો એવો અભિપ્રાય છે કે એકઠી કરવામાં આવેલ સંપત્તી રકમ સેન્ટ્રલ ફાઇન કમીટી માટે એલાયેરી નાખી નેંદરે અને તેનો અંકુશ પણ તે કમીટી પ સેજ રહેવો જોઈએ.

ત્યાર બાદ કમીટીને સુચવવામાં આવેલ બીજોનો ખરડો મળ્યો હતો અને તે ઉપર સંભાળ પૂર્વક વિચાર કરીને તેઓએ કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટ ઉપરના પોતાના પ્રતિનિધિને જણાવ્યું કે તેઓ તે બીજા પસંદ કરે છે અને તે પસાર કરાવવા માટે પ્રતિનિધિએ યોગ્ય પગલાં લેવાં.

ઝોન. સર હેલી અને ઝોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ:—

ના. હિન્દી સરકારના નાણાં ખાતાના સભાસદ ઝોન. સર હેલીએ ૪-૪-૧૯૨૨ને રોજ અત્રેની ઝોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીની મુલાકાત લીધી હતી. તે વખતે ચર્ચાવામાં આવેલ સવાલોમાં પહેલો સવાલ ઇન્ડિયન પેપર ટ્રન્સી એક્ટની ૧૯-મી કલમની રૂયે હુડીઓ સામે ચલણી નોટો કાઢવા માટે ગવર્નર જનરલ ઇન કાઉન્સિલે નક્કી કરેલા ધારા ધારણને લગતો હતો; અને તે સંબંધમાં વ્યાજનો દર કોન્ટ્રોલર ઓફ ટ્રન્સી તરફથી નક્કી કરવામાં આવશે તેમજ તે દર આઠ ટકાથી ઓછો હોવો ન જોઈએ તે નિયુક્ત તરફ પ્રમુખે સર હેલીનું ખાસ ધ્યાન યોગ્ય હતું. પ્રમુખે જણાવ્યું કે આ વિષય ઉપર જ્યારે કમીટીનો પહેલાં અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો ત્યારે ચેમ્બર એવો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો હતો કે ૮ ટકા વ્યાજનો દર ઘણો ભારે છે છતાં તે દરને આધારે આ યોજના ઘડવામાં આવી હતી. પ્રમુખે જણાવ્યું કે હું કાંઈ ચેમ્બર એવો મત ધરાવે છે કે આ યોજનાનો હેતુ નાણા લીડને પુગી વળવા કરતાં નાણાં બીડ આવતી અટકાવવાને હોયો જોઈએ.

સર હેલીએ જણાવ્યું કે હાલની યોજના હજી માત્ર અખતાર માટે છે અને તેઓ પોતે તેના સંબંધમાં જે કાંઈ ટીકા કરવામાં આવે તે ઉપર વિચાર કરવા પુગી છે. વળી જણાવ્યું કે ચેમ્બર ૮ ટકાનો દર વધારે પડતો જણે છે એમ તેઓએ મત દર્શાવેલો હતો એ તેને ખબર નથી અને આ વર્ષ માટે જે ધારા ધારણ નક્કી કર્યા હતા તે છેવટના નથી તે મુદ્દા ઉપર ખાસ ભાર મૂક્યો હતો અને ભવિષ્યમાં તે ધારા ધારણમાં સુધારા કરવા માટેની સૂચનાઓ ઉપર ના. સરકાર વિચાર કરશે.

આ ચલણી નોટો કાઢવાનો હેતુ નાણા લીડ અટકાવવાનો હોયો જોઈએ એવી ટીકાના જવાબમાં સર હેલીએ જણાવ્યું કે આવી ચલણી નોટો કાઢવાનો યોગ્ય વખત આવી પુગ્યો છે એનો નિયુક્ત કરવાનું ના. સરકાર માટે ઘણું મુશ્કેલ છે; અને તેઓએ જણાવ્યું કે આ યોજનાની વ્યવહારૂ વિગતોનો વિચાર કરવાનું કમીટીએ જોઈએ અને ઇન્ડિયા ઉપર છાડવામાં આવેલ છે.

ત્યારબાદ પ્રમુખે ના. હિન્દી સરકારના આઠ વર્ષ માટે દિવસમાં તેમજ ઇંગ્લેન્ડમાં પેસા ઉછીના લેવાના પ્રોગ્રામ સંબંધમાં માહિતી પૂરી પાડવાની સર હેલીને વિનંતી કરી હતી. આ વિષયની ચર્ચા દરમ્યાન લંડનમાં ઓલ્ડ સ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વમાં જમે રકમ હિન્દી પ્રધાન ઉછીનાં નાણાં લેવાને બદલે અથવા તે ઉપરાંત વાપરી શકે કે કેમ તે સવાલ ઉપર મુખ્ય વિવેચન થયું હતું.

સર હેલીએ જણાવ્યું કે આ સંબંધમાં તેઓએ પોતાની બજેટ રપીયમાં કહ્યું. ઉપરાંત કાંઈ પણ કહેવા માગતા નથી અને તેઓએ કબુલ કર્યું કે લંડનમાં હિન્દી પ્રધાનની લગભગ ૧૯૦ લાખ પૌંડની ખોટ પૂરી પાડવાના સંબંધમાં ના. હિન્દી સરકારની સમક્ષ ઘણી ગંભીર સ્થિતિ ઉપસ્થિત થયેલ છે. લગભગ ૧૫૦ લાખ પૌંડની લોન લંડનના બજારમાં યોગ્ય વ્યાજના

દરથી ઉર્ભા કરી શકાય એવી ગણતરી કર્યા છતાં બીજા ૧૮૦ લાખ પાંડની રકમની જરૂર પડશે એમ માનવામાં આવે છે અને તે ખોટને પુગી વળવા માટે ગોલ્ડ સ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વમાંથી રકમ વાપરવાનું ઇચ્છવા ભેગ છે કે કેમ તે બાબે ખાસ વિવેચન થયું હતું. આ સંબંધમાં નીચેના મુદ્દા ઉપર અભિપ્રાય મોકલી આપવા માટે સર હેલ્ડીએ ચેમ્બરને વિનંતી કરી હતી:—

(૧) હાલમાં ખારીઠ પ્રસંગે ગોલ્ડ સ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વની રકમ વાપરવા મળે તો સામાન્ય સવાલ અને ખાસ કરીને તેવો રીતે તે વાપરવાની રીત.

(૨) ગોલ્ડ સ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વની અમીનગીરીએ ઉપરનું વ્યાજ મહેસુલ ખાતે જમે કરવાનું વ્યાજબી છે કે કેમ?

(૩) વડી ધારા સભાની છેલ્લી બેઠક વખતે આંદોલન આવતા ઉપર જગત ગીમવા માટે સર મોન્ટેગ્યુએ કદેલ સુચના.

ત્યાર બાદ રેલ્વે ક્રીન્સ અને નવા આગક વેદા સુપર ટેકસના સંબંધમાં સામાન્ય વિવેચન કર્યા બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

કાનપુરમાં ઔદ્યોગિક ઝગડાએ પતાવવા માટે બોર્ડ સ્થાપવાની સૂચના અને અપર ઇન્ડીઆ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ:—

૧૯૨૧ ના ઓક્ટોબર માસના કાનપુરમાં મુખ્ય મૂડીવાળાઓની સહજ ઉપરથી અપર ઇન્ડીઆ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કર્ગીટીએ સુનાઇટે પ્રોવીન્સીયલ સરકારને ઔદ્યોગિક ઝગડાએ પતાવવા માટે એક બોર્ડ સ્થાપવા માટે તાકીદે પગલાં લેવાની વિનંતી કરી હતી.

ના. સરકારે આ બાબત નવેમ્બર માસમાં બોર્ડ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના અભિપ્રાય સાફ મોકલી આપી હતી. જેણે નીચેની લાલામણો કરનારો એક ઠરાવ પસાર કર્યો હતો:—

(૧) ઔદ્યોગિક સંસ્થાએ તરફથી તેઓની પેતાની જોઇન્ટ વર્ક્સ કમીટીની સ્થાપના.

(૨) ગીચ ઔદ્યોગિક લાગણીમાં બોર્ડ ઓફ ઇન્ડીસ્ટ્રીએશનની સ્થાપના.

(૩) ઔદ્યોગિક શાન્તિ બળાવવા માટે ફરજિયાત રીતિ અપ્રત્યાર કરવી જોઇએ નહિ.

(૪) ઔદ્યોગિક અશાંતિના સંબંધમાં બંગાલ ખાતે ૧૯૨૧ માં ના. બંગાલ સરકાર તરફથી નીમળામાં આવેલી કમીટીની લાલામણોના ઘોષ ફેરફારો સાથે અમલ.

૧૯૨૨ ના જાન્યુઆરી મહિનામાં સુનાઇટે પ્રોવીન્સીયલ સરકારે ઉપરનો ઠરાવ કમીટી ઉપર મોકલી આપ્યો અને જોઇન્ટ વર્ક્સ કમીટીએની સ્થાપના સંબંધી સૂચનાને ટેકો આપ્યો અને શરૂઆત તરીકે કાનપુરમાં ઇન્ડીસ્ટ્રીએશન બોર્ડના બંધારણ બાબે ડેટલીક સ્થાપનાએ મોકલી આપી.

આ સૂચનાએ નીચે મુજબ હતી:—

(૧) બોર્ડ ૨૦ સલાસદારની બનશે જેમાંના ૫ મૂડીવાળાઓના પ્રતિનિધિત્વવાળા હરેક પેપારી ચેમ્બર તરફથી સુંદવામાં આવશે અને ૧૦ મજુદોના પ્રતિનિધિત્વવાળી કાનપુરની માઝદુર સભા તરફથી સુંદવામાં આવશે.

(બી) ઉદ્યોગિક ઝગડા વખતે એક પક્ષની અરજ ઉપરથી બોર્ડનું કામ હીરકટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ તરફથી શરૂ કરવામાં આવશે.

મેટલીક શીર્ડોગની સારી કીઝાઇન ગમશે કે?

(સી) ત્યાર બાદ હીરેકટર એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ટ્રસ્ટ પક્ષને બોર્ડમાંથી એક સભાસદ ચુંટવાનું કહેશે. પ્રમુખ બંને પક્ષ નક્કી કરશે અથવા તેમ ન બની શકે તો તે હીરેકટર એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ તરફથી નીમવામાં આવશે. પ્રમુખ બોર્ડનો સભાસદ ન હોય તો ચાલે.

(ડી) પબ્લીક યુટીલીટી સર્વિસના સંબંધમાં હીરેકટર એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ પોતાની મેળે બોર્ડના સભાસદોમાંથી એક કોર્ટ બોલાવશે.

આગીટ્ટેશન કોર્ટના સભાસદોને બેકર માટે દૈનિક શ્રી આપવાની જરૂર છે કે કેમ તે પૂછવા. સરકારે પૂછાવ્યું હતું.

આ ઉપર વિચાર કરતાં કમીટી આ ભલામણો માન્ય રાખી શકી નહિ પણ આ સૂચનાઓ ઉપર નમરે વિચાર કર્યા બાદ તેઓએ ના. સરકારને લખી જવાવ્યું છે કે બોર્ડ એન્ડ આર્મીગેશનના સંબંધમાં મત્રકુર સલાહના કાર્યવાહકો ઉપયોગી થઈ પડશે કે કેમ તે બાબે તેઓને ગદા છે. તેઓએ જવાવ્યું છે કે તે સમા મજુરોની ખરેખરી પ્રતિનિધિતા ઉપ છે એમ કાનપુરના મૂડીવાળાઓ માન્ય રાખી શકતા નથી અને ભૂતકાળમાં તે સભાના કાર્યવાહકો હકાલપટ્ટી અટકાવતા અથવા તે મજુરોમાં શાન્તિ જાળવવા અશક્ત નીવડેલ છે તે બાબત ઉપર ખાસ ભાર મૂક્યો છે.

તે સભાના સંબંધમાં કમીટીએ પૂછાવ્યું છે કે તે સભાના ચાલુ સભાસદોની સંખ્યા, તેનું બંધારણ અને નાણાં સંબંધી સ્થિતિને લગતી બધી માહિતી પૂરી પડી શકે તેવી સ્થિતિમાં ના. સરકાર છે કે કેમ કમીટીના મત મુજબ તે સમા મજુર વર્ગના એક નાના ભાગને માન્ય છે.

વળી સૂચનામાં આવેલા કન્સીડીએશન બોર્ડ ઉપર સમાસદો ચુંટવાના સંબંધમાં યુનાઇટેડ પ્રોવીન્ટીઝ ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સને અપર ઇન્ડીયા ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સના પાયરી ઉપર સુકવામાં આવેલી છે તે માટે કમીટી આશ્ચર્ય દર્શાવે છે. તેઓ જણાવે છે કે અપર ઇન્ડીયા ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સના સભાસદોમાં કાનપુરના લગભગ દરેક ઉપયોગી ઉદ્યોગન પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ થાય છે જ્યારે યુનાઇટેડ પ્રોવીન્ટીઝ ચેમ્બરના સભાસદો મત્ર બોડાજ ઉદ્યોગોના પ્રતિનિધિઓ છે.

યુનાઇટેડ પ્રોવીન્ટીઝમાં ઔદ્યોગિક બેન્કની સ્થાપનાનો સવાલ અને અપર ઇન્ડીયા ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સ.

યુનાઇટેડ પ્રોવીન્ટીઝમાં એક ઔદ્યોગિક બેન્ક સ્થાપનાનો સવાલ વર્ષાસવા માટે ના. સરકાર તરફથી નીમવામાં આવેલી બાકી કમીટીએ કરેલી ભલામણો ઉપર અપર ઇન્ડીયા ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સની કમીટીનો અભિપ્રાય સાગવામાં આવ્યો હતો.

આ બંને કમીટીએ એવી ભલામણ કરી હતી કે ઔદ્યોગિક બેન્ક સ્થાપવાની જરૂર નથી અને નાના ઉદ્યોગોની જરૂરીયાતો માટે નાણાં શરૂઆતની સ્થિતિમાં બોર્ડ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ લોન કમીશનરોની સલાહ લઈને ના. સરકારે પૂરાં પાડવાં.

વળી તેઓની બહુમતીએ એવી ભલામણ કરી હતી કે લોન કમીશનરો તરફથી જેટલી રકમની સગવડ કરી આપવામાં આવે તે રકમ બીન ઔદ્યોગિક હેતુઓ સારૂ કોઓપરેટીવ બેન્કોના લાભ માટે વાપરવી ભેધએ નહિ.

કેન્ગ્રેસની કમીટીએ ના. સરકારને જાણ આપતાં ઔદ્યોગિક બેન્કનો સ્થાપના સ મે સ્થાપન વિરોધ દર્શાવ્યો હતો અને ઉદ્યોગ માટે લેન આપવાની સૂચનાને વખોડી કઢાડી હતી. ખાસ કમીટીએ લક્ષ્યાગ્ય કર્યાં મુજબના લેન કમીશનર્સ જેવી એક સંસ્થાએ તપાસ કર્યાં બાદ ના. સરકારે ઉદ્યોગોને ગ્રાન્ટ આપી એવી સૂચના કમીટીએ કરી હતી અને તેવી ગ્રાન્ટો નો અમલ અરજદારના પોતાના પ્રયાસ મુજબ કરવો. પણ જો લેન આપવામાં આવે તો ખાસ કમીટીએ લક્ષ્યાગ્ય કર્યાં મુજબના બંધારણના બોર્ડ ઓફ લેન કમીશનર્સનો તે ઉપર આક્રુશ હોવો જોઈએ. પણ આ બંધારણમાં જે ત્રણ વધારાના સમાસદો સૂચવવામાં આવેલ છે તે હેવા જોઈએ નહિ.

વેપારી બજારો તથા પાક સમાચાર.

અત્રેના પોર્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી હવેથી કાપડ, સુતર, ત્રાંખુ વિગેરેના જથ્થા, આવક, ડીલીવરી વિગેરેને લગતા નગરિક મહિનના આકંડા દર માસની તા. ૧૦ સુધીમાં પૂરા પાડવામાં આવનાર છે તેઓએ જોગવારને લખી જણાવવું જેથી તેઓને નકલ પૂરી પાડવાની જોઈતી કરવામાં આવશે.

અત્રેના નેવે માટેના ફેન્સલ તરફથી અત્રેના નેવેના વેપાર સંબંધી નીચેની બીગત પૂરી પાડવામાં આવેલ છે:—

ફેબ્રુઆરીને આખરે 'નેવે'નું બેન્કસના' જેલન્સ શીટ ઉપરથી જણાય છે કે છેલ્લા મહિના કરમ્યાન રૂબણી નોટાનું ચલણ ૩૭૮૦ લાખ ફોનરથી ઘટીને ૩૭૬૧ લાખ ફોનરનું થયેલ છે જ્યારે સોનાના જથ્થામાં કોઈપણ ફેરફાર થયેલ નથી. તે જથ્થો ૧૪૭૩૦ લાખ ફોનરનો છે.

માલના ભાવમાં ૭ પોર્ટનું બટાટો થયેલ છે જે ૨૬૦ થી ૨૫૩ થયેલ છે. પેટ્રોલીઅમ, બેન્ઝીન, અને માતુએના ભાવમાં આ વખતે મોટામાં મોટો ઘટાડો થયેલ છે.

મોટી બેન્કોના વાર્ષિક હિસાબ ઉપર વિચાર કરવામાં આવે છે અને તેઓના નફા સારો છે. પ્રાંતિક અને મોટી બેન્કોની જોડણી ચાલુ છે અને આ સૂચવે છે કે દેશના બેન્કીંગની સ્થિતિ મજબૂત છે.

રોટકનું બજાર ઘણું તેજ અને મજબૂત છે.

ચેર બજારમાં ઔદ્યોગિક ખાતાઓના ચેરમાં મંદી છે, બેન્કના ચેરો મજબૂત છે અને વફા ચૂકા ચેરોનો કોઈ ભાવ પૂછતું નથી.

મસૂા ઉદ્યોગો સ્થિર સ્થિતિમાં છે.

લાકડાનું બજાર સુધારો અતવનું હતું પણ ભાવ તરમ રહેલ છે અને વેચાણ ઓછાં છે. કપાસનું બજાર તફત મંદ છે છતાં કોઈ કોઈ નાત માટે પૂછપરછ કરવામાં આવે છે. તુરતું બજાર સ્થિર અને સ્થનિક બજાર તરફ મંદ છે. સાઉથ અમેરીકા માટે કોઈક બજાર તેજ છે.

ફેબ્રુઆરી માસમાં હાર્ટોગ માછલીઓ પકડવાનું કામ સંતોષકારક હતું અને વેચાણ તરત થઈ ગયું હતું. 'કોડ' માછલીઓ પણ સાત પ્રમાણમાં પકડવામાં આવતી હતી.

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેન્સટોય ખસેડ કરવા કયાં જશે?

‘હેરોમ’ માછલીઓ મોટા પાયા ઉપર પકડવાનું હુવે પુરૂ સંચેત છે અને આ મોસમમાં લગભગ ૩,૫૦૦,૦૦૦ કોનરની કીમતની ૩૫૦,૦૦૦ માછ માછલીઓ પકડવામાં આવી હતી અને આ દશામા ગયા વર્ષ કરતાં પરીબ્રમ થતું સતોષકારક છે.

૧૯૨૧-૨૨ ની સાલના થઈના પાક માટે વધારાનો વતરો

(વા. ૩૧-૩-૧૯૨૨ સુધીના)

થઈના પાક માટેનો ખીન્ત વતરો બહાર પાડ્યા બાદ મંગુકત પ્રાંતો, મધ્યપ્રાંત અને બીહાર, નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીયર પ્રેસીડેન્સી અને ન્યુવાનાના ટોંક નામ્ય તરફથી જમીનના વિસ્તારને લગતાં મુધારેલા આંકડા મળેલા છે. આખા દિન્દુસ્તાન માટે મુધારેલા આંકડો ૨,૮૨,૧૪,૦૦૦ ૦૦૦ એકર છે જ્યારે બીજા વતરો પ્રમાણે તે આંકડો ૨,૮૪,૦૩,૦૦૦ એકર હતો એટલે કે વાતનો આંકડો ૧૮૬૦૦૦ એકરનો અચા ૧ ટકનો ઘટાટો બતાવે છે.

સામગ્રી રીને લેતાં પાકની સામાન્ય સ્થિતિ સારી જણાવવામાં આવે છે.

પ્રાંતો અને દેશી રાજ્યો માટે વીગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

પ્રાંતો અને દેશી ગાજ્યો	૩૧-૩-૧૯૨૨ રોજનો અડમરો એકર	બીજા વતરો મુજબ બનો અડમરો એકર	વધારો અથવા ઘટાટો
પંજાબ (દેશી રાજ્યો સુધિ)	૧૦,૪૬,૦૦૦	૧૦,૫૪,૬૦૦૦	...
મંગુકત પ્રાંત (,,)	૬,૯૭૧,૦૦૦	૭,૦૬૧,૮૦૦	૧૨૦,૦૦૦
મધ્ય પ્રાંત અને બીહાર (,,)	૨,૫૦૭,૦૦૦	૨,૫૫૧,૦૦૦	૪૪૦૦૦
ગુજરાત અને સીંધ (,,)	૨,૧૦૬,૦૦૦	૨,૧૦૬,૦૦૦
બીહાર આંદીશા	૧૧૩૪,૦૦૦	૧,૧૩૪,૦૦૦
નોર્થ વેસ્ટ ફ્રન્ટીયર પ્રેસીડેન્સી	૬૫૭,૦૦	૬૮૫,૦૦૦	૨૮૦૦૦
બંગાળ	૧૨૪,૦૦૦	૧૨૪,૦૦
હિન્દી	૩૦૦૦૦	૩૦૦૦૦
અજમેર મેરવાડ	૧૬૦,૦૦	૧૬૦૦૦
મધ્ય દિન્દુસ્તાન	૨,૩૦૪,૦૦૦	૨,૩૦૪,૦૦૦
હુદ્દાબાદ	૬૫૬,૦૦૦	૬૫૬,૦૦૦
રજપુતાના	૭૮૮,૦૦૦	૭૮૫,૦૦૦	૩૦૦૦
વટોદરા	૬૮૦૦૦	૬૮૦૦૦
માધ્યમર	૪૦૦૦	૪૦૦૦
કુલ	૨૮,૨૧૪,૦૦૦	૨૮,૪૦૩,૦૦૦	૧૮૫,૦૦૦

મુખ્ય ઇલાકાનો થઈનો પાક.

મુખ્ય ઇલાકાના અને ૧૯૨૧-૨૨ ની સાલના થઈના પાકને લગતી ખાસ મુધારેલી યાદી ખેતીવાડી ખાતાના વડા ડૉ. હેરોલ્ડ એચ. ગેન તરફથી બહાર પાડવામાં આવી છે જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ગઈ તા. ૧ લી એપ્રિલ સુધીમાં આ પાક હેઠળનો વીસ્તાર નીચે મુજબ

	બીટીશ જુલાઓ. એકર.	દેશી રાજ્યો. એકર.
ઇલાકો	૧૨૨૦૧૦૦	૪૫૮૩૦૦
સીંધ	૪૨૮૪૦૦	૨૭,૦૦
કુલ	૧૬૪૮૫૦૦	૪૮૬૨૦૦

ધી બાગે દાખલ માટે ૨૧ જોંક આંદ ફોર્ડ મુજબ.

વિપર પ્રમાણે આ પાક હેક્ટરને કુલે વીસ્તાર ૨૧૩૪૭૦૦ એકર જેટલો હતો જે આગલા વરસ કરતાં ૪૦) ૭ ટકા જેટલો વધુ છે,

ઇલાકામાં ગયા માસની યાદીમાં જણાવેલા અડસડા કરતાં ૫૦૦૦૦ એકરનો વધારો થયો છે જે કહાડેદહના ત્રણ જિલ્લાઓ અને નાશક ખાતેથી મળેલી વધારે વીગતોને આભારી છે. બીજા હાથ ઉપર પશ્ચીમ ખાનદેશમાં વીસ્તારમાં ૨૮૦૦૦ એકરનો ઘટાડો થયો છે. ત્રીજામાં સરકાર, ખેડપુર અને કરાંચી ખાતે ૧૬૦૦૦ એકરનો વધારો થયો છે જ્યારે બીજા જિલ્લાઓમાં ૧૧૮૦૦ એકરનો ઘટાડો થયો છે.

એકંદરે ગુજરાતમાં પાક ઠીક ઉગ્યો છે. ખાનદેશ અને દરણાટકમાં સુકો તેમજ નેહેરના પાણીવાળો પાક તથા સત્તાંગ અને સોલાપુરમાં જીનો પાક, આગલી યાદીમાં જણાવેલા અવધાર હાયક સંબંધોને લીધે આગાહ થયો છે. દખણમાં બીજે ઠેકણે પાકને જ્યાં જ્યાં નેહેરના પાણીથી મદદ કરવામાં આવી હતી. ત્યાં ત્યાં તે સાધારણ સારો થયો હતો, જ્યારે ખાસ કરીને અહમદનગર, પુના અને સોલાપુરના કેટલાક ભાગો ખાતેના સુકા પાકને પાણીની ટીપણીને લીધે ખમલું પડ્યું હતું અને ત્યાં પાક નળળો ઉતર્યો હતો. સુકા અને વહેલા વવવામાં આવેલા નેહેરનાં પાણીવાળા પાકની કાપણી દરેક ઠેકણે પુરી થઈ ગઈ છે જ્યારે મોટેથી વાવવામાં આવેલા નેહેરનાં પાણીવાળા પાકની કાપણી હમણાંજ શરૂ થઈ છે. ત્રીજામાં એકંદરે મોસમ આવાસાદાયક નીવડી છે પણ જામનાઓ ત્રીજાવાળા પ્રદેશોમાં નેહેરના ઓછાં પાણીને લીધે પાકની ઉતર મરાસરીના એ તરફાંસ જેટલી થઈ છે. અત્રે કાપણી ઘણી ખરી જગાએ હમણાંજ શરૂ થઈ છે.

પાકની ઉતરનું ટકા પ્રમાણે જે આગલી યાદીમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું તેમાં કંઈ વહેવાર રીતે ફેરફાર થયો નથી પાકની ઉતરને અડસડો ન.એ મુજબ છે:—

બ્રીટીશ જિલ્લાઓ		દેશી રાજ્યો.	
ટન.		ટન.	
ઇલાકા ૨૮૫૫૦૦	૧૩૦૮૦૦	
સીંધ	... ૧૫૪૨૦૦	૮૦૦૦	
કુલે ટન ... ૪૨૯૭૦૦		૧૩૮૮૦૦	

ઉપર જણાવ્યા મુજબ પાકની કુલે ઉતર ૫૨૯૭૦૦ ટન જેટલી અડસડવામાં આવે છે જે ગયાં વરસના કરતાં ૮૩)૮ ટકા જેટલી વધુ છે.

હિંદીની અફીણની ખેતી.

ઇનડીયા એશીસ તરફથી “હિંદમાં નીપજતાં અફીણને લગતી ખરી દફીકત” નામનું ચોપાનીયું પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે જેમાં હિંદમાં અફીણની નીપજ અને ખપત તથા પરદેશ થતી નીકાસ ઉપર અંકુશ રાખવા માટે હિંદી સરકાર તરફથી કેવા ઉપાયો લેવામાં આવ્યા છે તેનું ખ્યાન કરવામાં આવ્યું છે. આ ચોપાનીયામાં ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું છે કે હિંદી હેગના વખતમાં કરવામાં આવેલી માગણી કરતાં પણ આગળ વધ્યું છે.

આ ચોપાનીયામાં ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે કે ચીન, હોંકી કરતાં સાતપાલું વધારે અફીણ પસંદ છે. ઇંગ્લેન્ડ જે હેગના લખતમાંની અગત્યની સરતોની દફતી જાડાર અને તરફી જેણે આ લખત ઉપર સહી કરી નથી તે હિંદ જેટલા અફીણની નીકાસ કરે છે. જ્યાં સુધી હિંદને ખાત્રી ના થાય કે લખતની સરતોમાં સખતાઈ વધારવાને કરવામાં આવનાર ફેરફારથી લાભદારક પરીણામ આવશે, ત્યાં સુધી તે ફેરફાર સ્વીકારવાની હિંદ ના પાડે તેો વ્યાજગી થઈ પડશે

હંગ્રી પોલીસી કહેલા ટેન્ડર ટેપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

હીંદ એકલોજ અફીલુની ખેતી કરનારો દેશ છે કે જે અફીલુને ઉપયોગ ક્ષત તળીખી અને વધજ્ઞાનીક કામો માટેજ હદમાં રાખવાની બલામણને અમલમાં મુદ્દી શકે પણ તેમ કરવાથી ધરાન, ચીન અને તરકીમાં અફીલુની પેદાસ વધારી દેવામાં આવશે અને દુનીયાના સઘળા ભાગોમાં તેની છુટકા નીકાસ કરવામાં આવશે. હીંદ, ધીન દેશો આ લખતની શરતો અમલમાં મુકે તે જોવા માગે છે અને ધીન દેશો લાભ ખાટી જાય તથા પોતાને હોળીનું નાળીયેર બનાવવામાં આવે તેવી રીતે હીંદમાં થતી અફીલુની ખેતી દાળી દેવાની બલામણ સ્વીકારવાને તે સાફ ના પાડશે.

ના. હિન્દી સરકાર તરફથી તા. ૧-૪-૨૧ ને રોજ નીચેની યાદી બહાર પાડવામાં આવેલ છે.

૧૯૭૮ ના સી હસ્ટમ્સ એક્ટની ૧૯ મી કલમ હેઠલ મળેલી સત્તાની રૂપે ગવર્નર્-જનરલ-ઇન-કાઉન્સીલ નીચે પરિશિષ્ટ અ માં જણાવવામાં આવેલ ચીજો પરિશિષ્ટ બ. માં જણાવવામાં આવેલ જગ્યાએ સિવાય દરીઆને માર્ગે પ્રિટિશ હિન્દ બહાર લઈ જવાની મના કરે છે અને પરિશિષ્ટ અ. માં જણાવેલો માલ પરિશિષ્ટ બ માં જણાવેલી જગ્યાએ લઈ જવા માટે તે માલ લઈ જવાની કલેક્ટર ઓફ હસ્ટમ્સ પાસેથી પરમીટ મેળવ્યા સિવાય ચઢાવવાની મના કરે છે.

આ બંદોશત શહેનશાહ તરફથી લઈ જવામાં આવતા માલને અથવા તેા મુસાફરી દરમ્યાન વપરાશ માટે લઈ જવામાં આવતા માલને લાશુ પડશે નહિ સિવાય કે કોઈ પણ ચે કંકસ દાખલામાં ગવર્નર્-જનરલ-ઇન કાઉન્સીલ ખાસ હુકમ ઠાવે.

પરિશિષ્ટ અ

ખાજરી, જવ, ચણા જુવાર, મસુરની દળ, મહાધ, દળ, ઘઉં અને આ ચીજોમાંથી બનાવવામાં આવેલ આટો.

પરિશિષ્ટ બ

પર્યન ગદ્ડનાં બંદરો, સીલોન, જેકાહ, મોરીશીઅસ, મેકાનકોસ્ટ, ઈસ્ટ આફ્રીકા, ગીનીલીસ, પોર્ટુગીઝ ઇન્ડીઆ, એડન, શહેર, અને મોમલા, રેઇપ્ટસ સેટલમેન્ટસ અને લે-ગોન, સીઆમ, પેરીસ, હોંગકોંગ, સાઉથ આફ્રીકા, આસ્ટ્રેલીયા, ન્યુઝીલેન્ડ, ફીજી આફલેન્ડ, ફ્રીટીશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝ, ફ્રીટીશ ગીઆના.

ગવર્નર્ જનરલ ઇન કાઉન્સીલે પ્રિટિશ હિન્દુસ્તાનમાંથી દરીઆઇ માર્ગે કોલસો બહાર લઈ જવાની મના કરેલ છે સિવાય કે શહેનશાહ તરફથી અથવા સ્ટોમરોની વપરાશ માટે કલેક્ટર ઓફ હસ્ટમ્સની રજાથી તે લઈ જવામાં આવે.

હિન્દમાં રખરનો ઉદયોગ,

હિન્દુસ્તાનમાં રખર ઉગાડવા માટે રોકવામાં આવેલી જમીનમાં ખાસ વધારો થયો નથી છતાં જેમ જેમ જમીન ફળવાતી જાય છે તેમ તેમ નિકાશમાં ધીમે ધીમે વધારો થતો જાય છે.

ના. હિન્દી સરકારના ડીરેક્ટર રેટીરટીકેસે તૈયાર કરેલ એક રીપોર્ટ મુજબ રખરના પાક નીચે, ૧૯૭,૬૭૭ એકર જમીન ઉપરથી વધીને ૧૯૨૦ માં જમીન ૨૦૪,૬૬૩ એકરની થઈ હતી. જો કે રખરના પાક નીચે નવી જમીન લગભગ ૩૦૦૦ એકર જેટલી રોકવામાં આવી હતી. પણ જૂની જમીનમાંથી તે આંકડાથી અર્ધા કરતાં વધારે જમીન છોડી દેવામાં આવી હતી. કુલ જમીનના ૪૫ ટકા બર્મામાં, ૩૧ ટકા ત્રાવણકોરમાં, ૧૧ ટકા મદ્રાસમાં અને ૭ ટકા ફોચીનમાં છે.

૧૯૨૦ માં કાચા રખરની કુલ પેદાશ લગભગ ૧૩, ૭૮૬,૦૦૦ રતલ હતી જ્યારે આગવે વર્ષે તે ૧૩,૬૧૫,૦૦૦ રતલ હતી. એકર હીઠ પેદાશ બમોમાં ૨૪૩ રતલ, કોચીનમાં ૨૨૨ રતલ ત્રાવણકોરમાં ૧૬૬ રતલ અને મદ્રાસમાં ૧૪૨ રતલ હતી. રખરના વાવેતરમાં લગભગ ૫૩૦૦૦ માણસો રોકવામાં આવે છે.

૧૯૨૦ ની આખરે સૂકા રખરનો જથ્થો લગભગ ૫,૦૦૦,૦૦૦ રતલથી ઘોડો હતો.

ઘેલડાં ઘોડાં વર્ષથી રખરનો નિકાશ વેપાર ઝડપથી આગળ વધે છે. ૧૯૧૬-૧૭ માં ૭,૫૦૦,૦૦૦ રતલ કાચું રખર નિકાશ કરવામાં આવ્યું હતું જ્યારે ૧૯૨૦ માં તે આંકડો ૧૪,૦૦૦,૦૦૦ રતલ સુધી પહોંચ્યો હતો. લડાઈને લીધે જે માગ ઉત્પન્ન થઈ હતી તે નરમ પડી ગઈ હતી છતાં ૧૯૨૦ નો આંકડો ૧૯૧૬ ના આંકડા કરતાં ૧૧ ટકા વધારે હતો. રખરની કિંમત બજારમાં મંદીને લીધે ૬ ટકા ઘટીને રૂ. ૧૫૫ ની થઈ ગઈ હતી. નિકાશના ૭૬ ટકા યુનાઈટેડ કિંગડમ ખાતે, ૧૨ ટકા સ્વીટ્ઝર્લેન્ડ ખાતે અને ૧૦ ટકા યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે ગયા હતા.

નવેમ્બરના આંકડા ઉપરથી જણાય છે કે સામાન્ય વેપારી મંદોની અસર આ ઉદ્યોગ ઉપર પણ થયેલ છે ૧૯૨૧ ના એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીના આ મહિના દરમિયાન આ દેશમાંથી રખરની નીકાશ ૫,૬૨૪,૦૦૦ રતલ થઈ હતી જ્યારે ૧૯૨૦ ના તેજ અરસામાં નિકાશનો આંકડો ૮,૫૫૬,૦૦૦ રતલનો હતો.

કાચા રખરના હિન્દુસ્તાનમાં થતી આયાત નજીવી છે અને મુખ્યત્વે ઠરીને તે જાપાનમાંથી આવે છે પણ મોટરના ટાયરો ઘણા મોટા જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે. ૧૯૧૬-૨૦ માં આયાત કરવામાં આવેલા ટાયરની સંખ્યા ૧૨૭,૦૦૦ હતી જ્યારે ૧૯૧૦ માં તે સંખ્યા ૧૦૪,૦૦૦ ની હતી અને તેમાં યુનાઈટેડ કિંગડમનો હિસ્સો સહુથી મોટો હતો (૬૮૦૦%).

૧૯૨૧ ની સાલમાં જાપાનનો દરીઆઈ વેપાર:—

૧૯૨૧ ની સાલમાં જાપાનના પરદેશ સાથેના વેપારના આંકડા નીચે મુજબ હતા.

	૧૯૨૧ ચેન	૧૯૨૦ ચેન
નિકાશ	૧,૨૫૨,૨૪૧,૦૦૦	૧,૬૪૮,૨૪૭,૦૦૦
આયાત	૧,૬૧૧,૮૭૦,૦૦૦	૨,૩૩૫,૫૪૧,૦૦૦
	૨,૮૬૪,૧૧૧,૦૦૦	૪,૨૮૩,૭૮૮,૦૦૦

૧૯૨૧ ના વર્ષની નિકાશમાં દારૂ, ચાણુ અને કાચા રેશમની નિકાશ સ્થિતિથી જીલ્લો બપોરી મુખ્ય ચીજોની નિકાશની કિંમતમાં ઘટાડો થયો હતો. દારૂની નિકાશમાં ૧,૨૧૧,૦૦૦ ચેન, ત્રાંબામાં ૧,૩૨૮,૦૦૦ ચેન અને કાચા રેશમની નિકાશમાં ૩૪,૪૮૦,૦૦૦ ચેનનો વધારો થયો હતો. જીલ્લો સઘળી અગવળની ચીજોની નિકાશની કિંમતમાં ઘટાડો થયો હતો અને મોટામાં મોટો ઘટાડો સુવરક કાપડ, સુતર અને રેશમી કાપડમાં થયો હતો.

આયાત બાબતમાં આત મુખ્ય ચીજો—ચાણા, ખાંડ, રખર, ટોપક, સીસું, વજોલું, ઉન, સાંચાકામની આયાતની કિંમતમાં વધારો થયો હતો. જેની આયાતની કિંમત વર્ષ દરમિયાન ૨૮૩,૨૧૦,૦૦૦ ચેન ઘટી ગઈ હતી. જીલ્લો મોટો ઘટાડો કાચા ઉનની આયાતમાં થયો હતો. સામાન્ય ઔદ્યોગિક મંદી અને ખાધા ખેરકીના ઉંચા ભાવને લીધે આયાત વેપારમાં મોટો ઘટાડો થયો હતો.

મેટેલીક ચીજોની સારી કીજાઈન ગમશે કે ?

૧ ટેકરટાઈલ મીલોને એક અસુલ્ય લાભ:-મેશરો ટાટા લેન્ડનીઅરીંગ કંપની લીમીટેડને તેમને માત્રા તરફથી આપેલ હાવાથી પોતાની કેમીકલ લેબોરેટરીને લાભ મીલોને આપવાનું નક્કી કર્યું છે અને તે સંબંધીમાં માહિતી આપનારો એક સરકારી પત્ર દરેક મીલો પર મોકલી આપ્યો છે જે પત્રના એક નકલ ચેમ્બર ઉપર મોકલી આપવામાં આવી છે થોડા વખત પહેલાં તેઓએ ચેમ્બરના સલાહકાર રસાયણશાસ્ત્રી તરીકે પોતાની સેવા ચેમ્બરને સ્વાધીન કરી હતી જેનો ચેમ્બર તરફથી આભાર સહીત સત્કાર કરવામાં આવ્યો હતો તેઓ આરોગ્યશીલનનું કામ દાદાપર લેવા પુરતી છે અને મીલને લગતી ઘણી વકરતી ગણતો જેવી કે ૩, સુતર અથવા કાપડમાં લેજનું કેટલું પ્રમાણ છે; સુતર અથવા કાપડની કેટલી મજબુતી છે; અથવા કાપડની સફાઈ તથા વજન કેટલાં છે એવી સઘળી બાબતો ઉપર પોતાનો નીચાવક્તાલ અત્યંત પ્રાય આપવાને પુગી છે. જેકામ દર્યા બદલ ફ્રીના આર્જ રાખવામાં આવ્યા છે તે પણ ઘણાજ કીકાયત છે. અને આશા રાખીએ છીએ કે આ યોજનાનો મીલવાળા પુરતો લાભ લે તેો ધંધાને ઘણાજ અગત્યનો લાભ થવા સંભાળે.

૨ દેશી માલ નીકાસ કરનારાઓની ડાયરેક્ટરી:-મુંબાઈ ખાતેના ડાયરેક્ટર એન્ડ હેમશીઅલ ઇન્ટ્રેલીજન્સ તરફથી અમને એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે ના. હીન્દી સરકારના વેપારી બજારના ખાતા તરફથી દેશી ચીજો નીકાસ કરનારાઓની એક ડાયરેક્ટરી તૈયાર કરવાનું કામ હાલ પર લેવામાં આવ્યું છે. આ ડાયરેક્ટરીમાં જે વેપારીઓને પોતાનું નામ નોંધાવવાની ઇચ્છા હોય તેમણે ચેમ્બરના સેક્રેટરી ઉપર અથવા તે ડાયરેક્ટર એન્ડ હેમશીઅલ ઇન્ટ્રેલીજન્સ મુંબાઈ નવું કસ્ટમસ હાઉસ, એ શરનામે પત્ર લખી જણાવવું અને તે સાથે નીચેની વીગતો પુરી પાડવી. નામ નોંધાવવાની ફી લેવામાં આવશે નહીં.

૧ પેઢીનું નામ.

૨ શરનામું.

૩ કંઈ ચીજોની નીકાસમાં તે વેપાર કરે છે.

૪ બેંક રેફરન્સ (આ હકીકત ગુપ્ત રાખવામાં આવશે.)

(૩) બોરીબંદર ગુડસ ડેપો ઉપર માલ ચઢાવવાની મનાઈ-જ આઇ. પી. રહેલે પત્રીના જનરલ ટ્રાફિક મેનેજર તરફથી એક સરકારી દ્વારા એમ જણાવવામાં આવે છે કે તા. પહેલી જુન સને ૧૯૨૨થી બોરીબંદરના ગુડસ ડેપો પરથી જે માલ ચઢતો તથા ઉતરતો તે માલની ચકાસતર તે સ્થળે ન થતાં વાડીબંદર ઉપર કરવામાં આવશે.

૪. ચેમ્બરના પ્રતીનિધીઓએ જકાતને લગતા કેમીશન આગળ આપેલી જાણનાની:-જાણનાની એક નકલ ચેમ્બરનો ઓફીસમાં રાખવામાં આવી છે જે સલાસદને વાંચવાની ઇચ્છા હોય તેમણે ચેમ્બરનો ઓફીસમાં ૧૦-૩૦ થી ૫-૩૦ (સ્ટા. ટા.) સુધીમાં આવવું જે વેળા જાણનાની ન લેવું કરવામાં આવશે.

A thoroughly experienced and able Yarn Broker, working as a Broker in first class English, Japanese and Indian officies, dealers and mills can profitably buy and sell all kinds of yarns ready as well as forward. All inquiries and orders receive best and immediate attention. Please communicate to:

SANKALCHAND G. SHAH B. A. LL. B.

Lohar Street, Bombay 2. -

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે બેંક ઓફ ફાઇન્ટ મુંબઈ.

૧૯૨૦ માં કાચા રણરની કુલ વેદાશ લગભગ ૧૩, ૭૧૬,૦૦૦ રતલ હતી જ્યારે આગ્રે વર્ષે તે ૧૩, ૬૧૫,૦૦૦ રતલ હતી. એકર દીઠ વેદાશ ખર્ચામાં ૨૪૩ રતલ, ડોચીનમાં ૨૨૨ રતલ ગ્રાવલુકોરમાં ૧૬૬ રતલ અને મદ્રાસમાં ૧૪૨ રતલ હતી. રણરના વાવેતરમાં લગભગ ૫૩૦૦૦ માલુસો રોકાયામાં આવે છે.

૧૯૨૦ ની આખરે સૂકા રણરનો જથ્થો લગભગ ૫,૦૦૦,૦૦૦ રતલથી ઘોડો હતો.

છેલ્લાં ઘોડાં વર્ષથી રણરનો નિકાશ વેપાર ઝડપથી આગળ વધે છે. ૧૯૧૬-૧૭ માં ૭,૫૦૦,૦૦૦ રતલ કાચું રણર નિકાશ કરવામાં આવ્યું હતું જ્યારે ૧૯૨૦ માં તે આંકડો ૧૪,૦૦૦,૦૦૦ રતલ સુધી પહોંચ્યો હતો. લગભગ લીધે લે માગ ઉત્પન્ન થઈ હતી તે નરમ પડી ગઈ હતી છતાં ૧૯૨૦ નો આંકડો ૧૯૧૬ ના આંકડા કરતાં ૧૧ ટકા વધારે હતો. રણરની કિંમત બજારમાં મંદીને લીધે ૬ ટકા ઘટીને રૂ. ૧૫૫ ની થઈ ગઈ હતી નિકાશના ૭૬ ટકા યુનાઇટેડ કાંગડમ ખાતે, ૧૨ ટકા સીલોન ખાતે અને ૧૦ ટકા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે ગયા હતા.

નવેમ્બરના આંકડા ઉપરથી જણાય છે કે સામાન્ય વેપારી મંદોની અસર આ ઉદ્યોગ ઉપર પણ થયેલ છે ૧૯૨૧ ના એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીના આ મહિના દરમ્યાન આ દેશમાંથી રણરની નીકાશ ૫,૬૨૪,૦૦૦ રતલ થઈ હતી જ્યારે ૧૯૨૦ ના તેજ અરસામાં નિકાશનો આંકડો ૮ ૫૫૬,૦૦૦ રતલનો હતો.

કાચા રણરના હિંદુસ્તાનમાં થતી આયાત નજીવી છે અને મુખ્યત્વે કરીને તે જાપાનમાંથી આવે છે પણ મોટરના ટાયરો થણા મોટા જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે. ૧૬૧૬-૨૦ માં આયાત કરવામાં આવેલા ટાયરની સંખ્યા ૧૨૭,૦૦૦ હતી જ્યારે ૧૯૧૦ માં તે સંખ્યા ૨૦૪,૦૦૦ ની હતી અને તેમાં યુનાઇટેડ કાંગડમનો હિસ્સો સહુથી મોટો હતો (૬૮૦૦૦).

૧૯૨૧ ની સાલમાં જાપાનનો દરીઆઈ વેપાર:—

૧૯૨૧ ની સાલમાં જાપાનના પરદેશ સાથેના વેપારના આંકડા નીચે મુજબ હતા.

	૧૯૨૧	૧૯૨૦
	ચેન	ચેન
નિકાશ	૧,૨૫૨,૨૪૧,૦૦૦	૧,૬૪૮,૨૪૭,૦૦૦
આયાત	૧,૬૧૧,૮૭૦,૦૦૦	૨,૩૩૫,૫૪૧,૦૦૦
	૨,૮૬૪,૧૧૧,૦૦૦	૪,૯૮૩,૭૮૮,૦૦૦

૧૯૨૧ ના વર્ષની નિકાશમાં દારૂ, સાણુ અને કાચા રેશમની નિકાશ સીવાય બીજી બધી મુખ્ય ચીજોની નિકાશની કિંમતમાં ઘટાડો થયો હતો. દારૂની નિકાશમાં ૧,૨૧૧,૦૦૦ ચેન, ત્રાંબામાં ૧,૩૨૮,૦૦૦ ચેન અને કાચા રેશમની નિકાશમાં ૩૪,૪૮૦,૦૦૦ ચેનનો વધારો થયો હતો. બીજી સઘળી અગત્યની ચીજોની નિકાશની કિંમતમાં ઘટાડો થયો હતો અને મોટામાં મોટો ઘટાડો સુવરાક કાપડ, સુતર અને રેશમી કાપડમાં થયો હતો.

આયાત બાંહેધરીમાં આવ મુખ્ય ચીજો—ચોખા, ખાંડ, રણર, ટોપરૂં, સીમું, વજોહું, ઉન, સાંચાંકામની આયાતની કિંમતમાં વધારો થયો હતો. જેની આયાતની કિંમત વર્ષ દરમ્યાન ૨૮૩,૨૧૦,૦૦૦ ચેન ઘટી ગઈ હતી. બીજી મોટો ઘટાડો કાચા ઉનની આયાતમાં થયો હતો. સામાન્ય ઔદ્યોગિક મંદી અને ખાધા ખેરાકીના ઉંચા ભાવને લીધે આયાત વેપારમાં મોટો ઘટાડો થયો હતો.

ગોટલીક રીલીંગની સારી ડીમાંડન ગમશે કે ?

૧ ટેકસ્ટાઈલ મીલોને એક અમુલ્ય લાભ:-મેશર્સ ટા. ટા. ઈન્ડિયનર્સ કંપની લીમીટેડને તેમને મોત્રા તરફથી આગ્રહ હાવાથી પોતાની કેમીકલ લેબોરેટરીના લાભ મીલોને આપવાનું નક્કી કર્યું છે અને તે સંબંધીમાં માહિતી આપનારો એક સરકયુલર પત્ર દરેક મીલો પર મોકલી આપ્યો છે જે પત્રનો એક નકલ ચેમ્બર ઉપર મોકલી આપવામાં આવી છે થોડા વખત પહેલાં તેઓએ ચેમ્બરના સલાહકાર રસાયણીઓ તરીકે પોતાની સેવા ચેમ્બરને સ્વાધીન કરી હતી જેનો ચેમ્બર તરફથી આભાર સહીત સંસ્કાર કરવામાં આવ્યો હતો તેઓ આરેગીગનનું કામ હાથપર લેવા શુભી છે અને મીલને લગતી ઘણી તકરારી બાબતો જેવી કે રૂ. સુતર અથવા કાપડમાં ભેજનું કેટલું પ્રમાણ છે; સુતર અથવા કાપડની કેટલી મજબુતી છે; અથવા કાપડની સફાઈ તથા વજન કેટલાં છે એવી સઘળી બાબતો ઉપર પોતાનો નીશાવટપાલ અગતીયાવ આપવાને શુભી છે. જેકામ દર્યા બદલ ક્ષીના ચાન્ડી રાખત્રામાં આવ્યા છે તે પણ ઘણા જ કીંદ્રાવત છે. અગે આશા રાખીએ છીએ કે આ ચેમ્બરનો મીલવાળા પુરતો લાભ લે તે ધંધાને ઘણું જ અગત્યનો લાભ થવા સંભવ છે.

૨ દેશી માલ નીકાસ કરનારાઓની હાયરેક્ટરી:-મુળાઈ ખાતેના હાયરેક્ટર એન્ડ કેમર્શીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ તરફથી અમને એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે ના. હીંદી સરકારના વેપારી બખરના ખાતા તરફથી દેશી ચીજો નીકાસ કરનારાઓની એક હાયરેક્ટરી તૈયાર કરવાનું કામ હાલ પર લેવામાં આવ્યું છે. આ હાયરેક્ટરીમાં જે વેપારીઓને પોતાનું નામ નોંધાવવાની હુમ્મલો હોય તેમણે ચેમ્બરના સેક્રેટરી ઉપર અથવા તે હાયરેક્ટર એન્ડ કેમર્શીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ મુળાઈ નહું ઠરતમસ હાઉસ, એ શરનામે પત્ર લખી જણાવવું અને તે સાથે નીચેની વીજતો પુરી પડવી. નામ નોંધાવવાની ફી લેવામાં આવશે નહીં.

૧ પેલીનું નામ.

૨ શરનામું.

૩ કદ ચીજોની નીકાસમાં તે વેપાર કરે છે.

૪ બેંક રેકર્ડ્સ (આ હકીકત શુભ રાખવામાં આવશે.)

(૩) બોરીબંદર ગુડસ ડેપો ઉપર માલ ચઢાવવાની મનાઈ-હ. આઇ. પી. રેલ્વે કંપનીના જનરલ ટ્રાફિક મેનેજર તરફથી એક સરકયુલર હાલ એમ જણાવવામાં આવે છે કે તા. પહેલી જુન સને ૧૯૨૨થી બોરીબંદરના ગુડ્સ ડેપો પરથી જે માલ ચઢતો તથા ઉતરતો તે માલની ચઢઉતર તે સ્થળે ન થવાં વાલીબંદર ઉપર કરવામાં આવશે.

૪. ચેમ્બરના અતીનીધીઓએ જરૂરતને લગતા કેસીશન આગળ આપેલી જુખાની:-જુખાનીની એક નકલ ચેમ્બરનો આફીસમાં રાખવામાં આવી છે જે સલાસદને મંચવાની હુમ્મલો હોય તેમણે ચેમ્બરનો એફીસમાં ૧૦-૩૦ થી ૫-૩૦ (સ્ટા. ટા.) કુપીમાં આવવું જે વેળા જુખાનીની ન લ રજુ કરવામાં આવશે.

A thoroughly experienced and able Yarn Broker, working as a Broker in first class English, Japanese and Indian offices, dealers and mills can profitably buy and sell all kinds of yarns ready as well as forward. All inquiries and orders receive best and immediate attention. Please communicate to:

SANKALCHAND G. SHAH B. A. LL. B.

Lohar Street, Bombay 2.

ધો બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ બેંક આર્ટ ફાઇન્ટ મુંબઈ.

જર્મનીની એક પેઢી જેઓ ઓટોમોબાઈલ્સ, ઘસ, કેમીકલ્સ, રંગો, સ્ટેશનરી, (જગીનો) સામાન, ફોટોગ્રાફનો સામાન, કાચનો સામાન, કૃત્રિમ ચર, દવા, ઘડીગાળ, રમકડા, વિગેરે ઘણી ચીજોનો વેપાર કરે છે તેઓ આ દેશની મોટી આયાત પેઢીઓ સાથે કામ કરવા ખુશી છે. તેઓ ગમે તે ચીજ યોગ્ય ભાવે આપી શકશે, તેઓના કીરેક્ટરો જર્મન વેપાર ઉદ્યોગમાં ઘણા આગળ પડતાં છે. તેઓની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ વિશે મંડીતી Deutsche Bank, Berlin W. 8, Manerstrasse 43 પાસેથી મળી શકશે, તેઓ જે ચીજોનો વેપાર કરે છે તેઓનું વિગતવાર લીસ્ટ એગ્રમર તરફ ખીડેલ છે જે ઓટોમોબાઈલ્સમાં ભેષ શકાયે. આ જાણતો પત્ર વ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:-

Expert Gesellschaft für deutsche

Labukate. Berlin W. 50.

એજન્સી ભેષ્યે છે.

તમામ જાવના રંગ રોગાન, હાર્ડ વેર, કટલરી અને બીજા કોઈ માલની અહિં ખાતે પગાર અગર કમીશનથી એજન્સી આપવા ખુશી હોય તેવી પેઢી અને કારખાનાઓમાં વેળાસર પૂછાવવું:-એન. હરિશંકર ઉપાધ્યાય જામનગર.

સુંબઈના એક વેપારી (એજન્ટ) નીચે જણાવેલા બીજાનેસમાં પત્ર વ્યવહાર ચાહે છે:-

સ્પેનથી ટેક્સ મંગાવનાર અગર જ્યાં કામ કરનાર સુંબઈના વેપારી સાથે પત્ર વ્યવહારની જરૂર છે.

યુરોપના હોઝીયરી, મોલ, ગંજાકાકુ સંચરક કામ કરનાર વેપારી સાથે સંબંધની જરૂર છે. એંગ્લો હોંગેરીઅન ટરકીશ (ફિલ્ટ) ટોપીનું કામ કરનાર સાથે સંબંધની જરૂર છે.

દેશી સીનેમા ફિલ્મો યુરોપમાં ચાલુ કરાવવા ઇચ્છા હોય તો તે સંબંધની જરૂર છે.

લખો, "D" ને આ ઓટોમોબાઈલ્સને સરનામે.

નવાં પેટંટો.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો સંઘનો પત્ર વ્યવહાર કોન્ટ્રોલર ઓફ પેટંટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ ૧ હાઉસીલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા એ સરનામે કરવો.

નં. અરજદાર. શોધની વીગત.

- ૭૯૬૪ એચ. ઇ. ગ્રેશામ એન્ડ છ. કીરનેન—વેક્યુમ બ્રેક સીલીન્ડરમાં સુધારા,
 ૭૯૭૪ એચ. ઇ. વોટસન એન્ડ જી. જે. સુડબરો—મીકું સાફ કરવાની રીતમાં સુધારા,
 ૭૯૭૫ છ. એ. ટોસી—રીઇનફોર્સ્ કોનક્રીટમાં સુધારા.
 ૭૯૭૮ વીક્સ લીમીટેડ એન્ડ સી. એલ. સમ્પ્ટર—ટ્રાન્સ અને રેલ્વેના પેડાના પાટામાં સુધારા.
 ૭૯૮૦ એફ. દીનશા—એરેઇન માટે પેટ્રોલની પોતાની મેળે શીત થઈ જાય તેવી ટાંકી.
 ૭૯૮૫ આર. સી. શેરી એન્ડ જે. આર. જેલ્ડી—ટેશી કાંતવાના સંધો.
 ૭૯૮૭ એચ. આર. હાથુ લુડ—મેટરી લેમ્પમાં સુધારા.
 ૭૯૮૮ જે. ડકવર્થ અને બીનાઓ—વજુવાની લુમમાં સુધારા.
 ૭૯૯૧ જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કંપની લીમીટેડ—વિજળીની બતીમાં સુધારા.
 ૭૯૯૨ એ. ડી. મીરઝા—સાબુ વિગેરે બનાવવાના સાધનમાં સુધારા.
 ૭૯૯૩ એફ. લોબનીટઝ—ખોદવા માટેના સંધમાં સુધારા.
 ૭૯૯૪ એન. કેરુથર્સ—ઠાંતવા માટેની સ્પીન્ડલમાં સુધારા.
 ૭૯૯૫ એમ. કે. મીઆ—હાથની લુમમાં સુધારા.
 ૮૦૦૧ ડી. ઇપ્થુ. જોરી—‘નેન્થુન’ નામનું આગ ચોલવાનું સાધન.
 ૮૦૦૨ જે. એમ. સરકાર—ચામડા, હાડકાં, વિગેરેમાંથી સરેસ વિગેરે બનાવવા માટે.
 ૮૦૦૬ આર. સી. ખન્ના—ચરખામાં સુધારા.
 ૮૦૨૩ મારકોનીઝ વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ કું. લીમીટેડ—વાયરલેસ સીગ્નલિંગ સીસ્ટમમાં સુધારા.
 ૮૦૨૪ એ. સ્વમી એન્ડ સાઈ—જાહેર ખબરવાળું ઘડીઆળ.
 ૮૦૨૮ ડીકટેટર હાઉન્ટન પેન કું.—પેન્સિલમાં સુધારા.
 ૮૦૩૩ એમ. એન. હમાન—નેશનલ સ્પીનિંગ મશીન.
 ૮૦૩૬ એફ. જે. ડી. સરમ, ઇ. સી. ઇલીઆ એન્ડ. આર. એફ. મેગીસન—ગાળીયા બનાવવાની રીતમાં સુધારા.
 ૮૦૩૯ રેલ્વે સપ્લાઇઝ કું. લી. ચેરલુડ લીનલી લી. એન્ડ. આર. વેઇક—રેલ્વેના સીગ્નલ તથા બીજાં તેલના ઢીવામાં સુધારા.
 ૮૦૪૮ ડી. કે. બોઝ—રીઇનફોર્સ્ કોનક્રીટમાં સુધારા
 ૮૦૫૪ મીક્ષ એન્ડ. એમ. એચ. ખાન—હાથે કાંતવાના સંધમાં સુધારા.
 ૮૦૫૮ એચ. સી. એલ. બેગર—લેમ્પના ગોળામાં સુધારા.

બેઈટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં રજવાયેલી બેઈટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ.	એગ્રેસરો તથા ડેકાલુ.	કામકાજ.	ધાપણ
				રૂ. ૧૦૦૦
(૧).	એન્કોંગ, ધીરધાર તથા વીમા માટે.			
૧	ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ પ્રીવેન્ટિવ આર. ડી તાતા. નવસારી બીલ્ડીંગ, મુંબઈ.	એન્કોંગ.		૨,૦૦,૦૦
૨	અમૃતસર નેશનલ બેન્ક.	લાહોર, પંજાબ	"	૫૦૦
૩	એન્કોંગ એન્ડ પીસી કચ્છરલ કું.	અયુતોરા બેનરજી દીનાજીપુર, બંગાળ.	ધીરધાર	૧૦૦
૪	આઈસ એન્કોંગ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.	દરમંગા, બીહાર ચોરીસા	"	૫૦
૫	કોઈમ્બટુર મુખ્યાલય નીચા નિધિ.	કોઈમ્બટુર, મદ્રાસ.	એન્કોંગ અને પરચુ- રલ વેપાર	૧૦૦
૬	ગોલ્ડન બેનીફીટ સોસા- યટી	કોટીગામ એન્ડ કું. મદ્રાસ	"	૧૦
૭	કારીચીપાલાયમ રામા- નુજ વિલાસ નિધિ	કોઈમ્બટુર, મદ્રાસ	"	૧૦૦
૮	એન્કોંગ પુરુષ વીયાથ ગણપતી બેન્ક	" "	"	૧૦૦
૯	સીરા નેકન પાલાયમ માધા લક્ષ્મી વિલાસ જનો- ચોદાર નિધિ	" "	એન્કોંગ અને ધીરધાર	૫૦
૧૦	ઉપીટી પક્ષીયમ વિના લાઈકલ બેન્ક	" "	"	૧૦૦
૧૦	વદુગપાલાયમ શ્રી અચુ- યા વિલાસ નિધિ.	" "	"	૧૦૦

કુલ એન્કોંગ, ધીરધાર તથા વીમા માટે રૂ. ૨૧૨૧૦

(૨) ટ્રાન્ઝિટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ

૧૨	સુલ્ક લાઈન	૮ કલાઈન રોડ કલકત્તા	નેવીગેશન	૬૫૦૦
----	------------	---------------------	----------	------

મારસેલ્સની રંગીન લાઈઓ સદાઈદાર અને મજબુત.

૧૩ હિન્દ મોટર સર્વિસ કું. જકલ એન્ડ કું. સોલાપુર મુંબઈ મોટરમાં હતાં એને
લઈ જવાનું ૫૦૦

કુલ ટ્રાન્ઝીટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ ૨૦૦૦
ચાપજુ રૂ. ૧૦૦૦

(૩) ટ્રેડિંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ.

૧૪ મધુ ભુમિ પ્રીન્ટિંગ એન્ડ પબ્લીશિંગ કું.	કે. માધવન નેર, કાલીકટ મદ્રાસ છાપવાનું	૧૦૦
૧૫ માહિત્ય પ્રકાશક કું.	શુભામચંદ દેવચંદ ઝવેરી મુંબઈ	૨૫
૧૬ નેશનલ પ્રીન્ટિંગ એન્ડ પબ્લીશિંગ	સંયુક્ત માંત	૫૦
૧૭ રાજશાહી મેડીકે ટલી- નીકલહોલ	રાજશાહી, બંગાળ	દવાઓ જનાવવાનું ૧૦
૧૮ પેટરસન એન્ડ નીઅરીંગ કું.	ટેમ્પલ ચેમ્બર્સ, કલકત્તા	ગણવાના સંચા જનાવવાનું ૫૦૦
૧૯ યુનાઇટેડ એન્જીનીયર ઈંગ એન્ડ બીલ્ડિંગ	મૂળરાજ ખટ્ટાક મુંબઈ	ઈન્જનેરી અને ડ્રોઈંગ કંટ્રી ૧૫૦૦
૨૦ માહિસેલ એન્ડ કું.	લાલગઢ, કલકત્તા	સામગ્રી લગતું. ૧૦૦૦
૨૧ સુલતાન ઇલેક્ટ્રીક ચાલક કું.	સુલતાન, પંજાબ	વિજળી પૂરી પાડવાનું ૧૦૦૦
૨૨ પંજાબ હાઇરે ઇલેક- ટ્રીક પાવર સપ્લાઈ કું.	દીલ્લી	વિજળી ઉત્પન્ન કરવાનું ૬૦૦૦
૨૩ આસામ પ્રોડક્ટસ એન્ડ લાઇન	ચાંદપુર, ટીપેરા, બંગાળ	ચુનાનો વેપાર ૫૦
૨૪ કાનપુર એરટીંગ ગેસ કું.	કાનપુર	ગેસ જનાવવાનું ૫૦૦૦
૨૫ ઓરમી રોડઝ	નોરમન મેકલાઈન્ડ સેલકર્ક, મુંબઈ	એજન્ટો અને સામાન્ય વેપારીઓ ૧૫૦
૨૬ અમૃતલાલ દામોદરદાસ એડીસનબોર્ડ, અમદાવાદ		એજન્ટો ૧૫૦૦
૨૭ મીમન મીંગ દીશરી, એથ્રીક. લ્થર એન્ડ ટ્રેડિંગ કું	મીમનસીંગ બંગાળ	પીમીકલ્થર ૭૫
૨૮ જે. સી. પાલ એન્ડ કું નાસયલુ ગંજ		સામાન્ય વેપારીઓ ૨૦
૨૯ બંગાલ હોઝીઅરી મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	બંગાળ	હોઝીઅરીને વેપારી ૩૦
૩૦ નાથ બેંગાલ ફાઇર્સ સ્ટોર	દીનાજપુર, બંગાળ	ગેલીને લગતું ૧૦૦
૩૧ જે. ગોસેક એન્ડ કું.	ડ, વેલેસ્લી પેલેસ, કલકત્તા	ઝવેરાનો વેપાર ૪૫૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઠાં આટ, ફાઈડ મુંબઈ.

ખટર ફેક્ટરી એન્ડ યુરોપીઅન ડેરી ફામ	દત્તલેન, કલકત્તા	ડેરીનું ફામકાજ	૫૦
૩૩ ભારત ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ્સ, એન્ડ ટ્રેડિંગ કું.	દક્ષીણ, મદ્રાસ	કાપડનો વેપાર	૫૦
૩૪ હટાલીન્ડીઆ કોટન કું.	મુંબઈ	સામાન્ય વેપાર	૫૦
૩૫ ફેલ્ટ મેન્યુ ફેક્ટરીંગ કોર્પોરેશન	લકનૌ સંયુક્ત પ્રાંત	ફેલ્ટનો વેપાર	૧૦૦૦
૩૬ ગાલ્ફા પ્રધર્સ કું.	લ્યાલપુર પંજાબ	સામાન્ય વેપાર	૧૦૦
૩૭ પંજાબ નેશનલ ટ્રેડિંગ કું.	મુલતાન, પંજાબ	દાણા, તેલ, સોનું,	
		રૂપું, વિગેરે વેચવાનું	૧૨૦
૩૮ ઇન્ડર નેશનલ કોર્- પોરેશન ઓફ કોમર્સ	દીલ્હી	આયાત નીકાશના એજન્ટો	૫૦૦
૩૯ હમીદ એન્ડ કું.	રંચુન	સામાન્ય વેપારી	૫૦૦
૪૦ પાટલુ હેન્ડલુમ વીર્વાગ કું.	ત્રીલોપનદાસ દશરથલાલ એન્ડ કું. પાટલુ વડોદરા	દાથ વણાટનું તેલ, માછલી, લાકડું	૧૦૦
૪૧ સૈનિક ત્રાવણકોર પ્રાઇવેટ એન્ડ ઓર્ગેનિઝ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ્સ	ત્રાવણકોર	વિગેરેના વેપાર	૧૦

કુલ ટ્રેડિંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ ૧૬૮૯૦

(૩) મીલો વથા પ્રેસો

૪૨ ભારતી કોટન મીલ્સ જે. સી. પોલ એન્ડ કું.	નારાયણ ગંજ, બંગાળ	શુદ્ધિલો સામાન બના- વવાનું	૫૦૦
૪૩ મકકા સાધસ મીલ ટ્રેડિંગ કું.	રંચુન	ચોખ્ખાની મીલ	૧૦૫
૪૪ લોરાપા સો મીલ કું.	પેશુ બર્મા	લાકડાનું કારખાનું	૧૫૦
૪૫ લોખા આઇલ મીલ્સ એન્ડ જનરલ ટ્રે- ડિંગ કું.	લોખા બાકરગંજ બંગાળ	તેલ બનાવનાર	૧૦૦
કુલ મીલો અને પ્રેસો			૮૫૫

હવેથી પોલીસ કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે?

(૫) આ અને બીજી વાવતર કંપનીઓ			
૪૬ મોંગ ઓંગ મ્યાલ			
અધસ કું. ,	સ્વેગીન, બર્મા	૨૦૨ ઉગાડવાનું	૧૦૦
(૬) ખાણ તથા પત્થર માટે			
૪૭ બેંગાલ માઇન્સ એન્ડ			
ઇન્ડસ્ટ્રીઝ	કલકત્તા	કોલસાની ખાણોને લગતું	૫૦૦
૪૮ બેર્મીઝ કુમાર હીલ્લી	કલકત્તા.	"	૫૦૦
કોલીઅરી.			
કુલ ખાણ તથા પત્થર માટે			
			૧૦૦૦

(૭) જમીન અને ખાંધકામ માટે.			
૪૯ કોમર્શલ પ્રોપર્ટી કું. સુબધ		જમીન ખરીદવાનું અને મકાન ખાંધવાનું	૧૨૦૦
(૮) ખાંડ બનાવવાનું			
૫૦ દીનેવેલી શ્યુગર વર્ક્સ કલકત્તા		ખાંડ બનાવવાનું	૨૫૦૦

સરવાળો			
			૪૫૭૫૫
ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં નીચેની કંપનીઓ ફંડચામાં ગએલ છે અથવા અંધ પડેલ છે:—			

વગ તથા નામ	રજીસ્ટર થયાની તારીખ	સત્તાધારી	ચાપણ લરાએલી	પગાર થએલી	ગ્રાધ પડયાની તારીખ
(૧) બેન્કીંગ ધીરધાર તથા વીમા માટે.					
૧ શ્રીનીલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ટ્રસ્ટ, બર્મા	૮-૫-૧૯૨૦	૧૦૬૫૦૦૦૦	—	—	૬-૨-૧૯૨૨
૨ મીલાયોર પરમેનન્ટ બેનીફીટફંડ મદ્રાસ	૧૬-૧-૧૮૮૬	૧૬૬૯૩૨	૪૪૩૫૨	૨૬૬૭૫	૭-૨-૧૯૨૨
૩ હાકા લાઇફ ઇન્સ્યો-રન્સ કું. બંગાળ	૮-૧૦-૧૯૧૨	૨૦૦૦૦	૧૦૪૨	૧૦૫૨	૬-૨-૧૯૨૨
૪ રાયલ ઇન્ડીઅન પ્રોવી-ડન્ટ ઇન્સ્યુરન્સ કું. બંગાળ	૮-૮-૧૯૧૨	૨૦૦૦૦	૨૮૮૦	૭૬૮	૬-૨-૧૯૨૨
૫ મીનર્વા ઇન્સ્યુરન્સ કું. બંગાળ	૧૪-૧૨-૧૯૧૨	૨૦૦૦૦	૧૨૦	૧૨૦	૬-૨-૧૯૨૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ફાઇન સુબધ

૬ રીઅલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કું.

અંગણ

૧-૮-૧૯૧૩

૨૦૦૦૦

૧૭૪

૧૭૪

૮-૨-૧૯૨૨

કુલ બેન્કીંગ ધીરધાર તથા વીમા માટે

૧૦૬૨૬૬૩૨

૩૮૫૬૮

૩૨૦૭૬

(૨) ટ્રાન્ઝિટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ.

૭ ચોલ ઇન્ડિયા સ્ટીમ

શીપ કું. મુંબઈ

૪-૬-૧૯૨૦

૫૦,૦૦૦,૦૦

—

—

૨૩-૨-૧૯૨૨

૮ વવાથન સ્ટીમ ટ્રામવે

કું. ભરેલી

૨૨-૪-૧૮૮૭

૪,૦૦,૦૦૦

૨૬૪૫૦૦

૨૦-૨-૧૯૨૨

૯ સુનાઈટેડ મોટર્સ મ.

દ્રાસ

૨૫-૧૦-૧૯૨૦

૩૦૦૦૦૦

—

—

૧૫-૨-૧૯૨૨

૧૦ બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ ટેક.

સીલ મુંબઈ

૧-૪-૧૯૨૦

૧૦૦૦૦૦

—

—

૧૦-૨-૧૯૨૨

૧૧ રેપીડ મોટર સર્વીસ

મુંબઈ

૨-૬-૧૯૨૦

૫૦,૦૦,૦૦૦

—

—

૨૩-૨-૧૯૨૨

૧૨ કોન્ટન મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ

એન્ડ ટ્રેડીંગ કું. મુંબઈ

૧૫-૧-૧૯૧૮

૨૦૦૦૦૦

—

—

૧-૨-૧૯૨૨

૧૩ અમેરીકન મોટર ટ્રાન્સ

પોર્ટ કું. મુંબઈ

૨૧-૧૨-૧૯૧૬

૧૫૦૦૦૦

૧૫૦૦૦૦

૧૪૬૬૭૦

૧-૨-૧૯૨૨

કુલ ટ્રાન્ઝિટ અને ટ્રાન્સપોર્ટ

૧,૧૧,૫૦,૦૦૦

૪,૪૪,૫૦૦

૪,૪૧,૪૭૦

(૩) ટ્રેડીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ.

૧૪ મહામંઠળ શાસ્ત્ર પ્રકા.

શક સમિતિ સંયુક્ત પ્રાંત

—

—

૨,૫૦,૦૦૦

૨૩૬૧૦

૨૫-૨-૧૯૨૨

૧૫ નોર્થ ને ઇન્ડિયા પોર્ટ

લેન્ડ સીમેન્ટ કું.

મુંબઈ

૭-૫-૧૯૨૦

૨૦,૦૦,૦૦૦

—

—

૧૪-૨-૧૯૨૨

૧૬ પી. આયર્લેન્ડ એન્ડ કું.

મદ્રાસ

૫-૫-૧૯૨૦

૧૦૦૦૦

૨૦૦

૨૦૦

૨૮-૨-૧૯૨૨

૧૭ ચેટલ હોલ્ટ એન્ડ કું.

મદ્રાસ

૧-૭-૧૯૧૫

૫૦૦૦૦૦

૫૦૧૦૦

૫૦૧૦૦

૧૮-૨-૧૯૨૨

૧૮ બ્રીટીશ ડાઇ એન્ડ

કેમીકલ કું. મુંબઈ

૧-૫-૧૯૧૭

૧૫૦૦૦૦

૩૦૦૦૦

૩૦૦૦૦

૧૦-૨-૧૯૨૨

૧૯ કેનેરા ટાઇલ વર્ક્સ,

મુંબઈ, પંજાબ

૧૩-૩-૧૯૧૮

૬૦૦૦૦૦

.....

.....

૨૩-૨-૧૯૨૨

માસેલ્સની રંગીન લાદીઓ જણાવવા અને મળવુ.

૨૦ કલાર્ક ગૅન્જ બીદરીંગ					
કુા. પંબળ	૧૩-૧૧-૧૯૧૪	૫૦૦૦૦	૨૧૨૫૦	૨૧૨૫૦	૧૦-૨-૧૯૨૨
૨૧ બર્મા હાઈવેર સ્ટોર્સ					
બર્મા	૩-૧૧-૧૯૨૧	૧૫૦૦૦૦૦	૨૦-૨-૧૯૨૨
૨૨ નોર્થ ઇન્ડિયન સોલ્ટ					
ત્રેડીંગ કુા. અબમેર					
મેરવાડા	૮-૧-૧૯૨૦	૫૦,૦૦,૦૦૦	૮-૨ ૧૯૨૨

કુલ ત્રેડીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ ૧૦૦,૬૦ ૦૦૦ ૧૨૯૧૬૦ ૧૨૮૫૨૦

(૩) મીલો અને પ્રેસો

૨૩ હુબલી મીલ્સ મુંબઈ	૨૮-૬-૧૯૧૫	૧૫૦૦,૦૦૦	૧૦૭૫,૦૦૦	૧૦,૭૫,૦૦૦	૧૪-૨-૨૨
૨૪ નાગર કોટન પ્રેસ કુા					
અબમેર-મેરવાડા	૨૫-૬-૧૯૨૭	૬૪૦૦૦	૬૪૦૦૦	૬-૨-૧૯૨૨
૨૫ મેટ્રોપોલીટન ફ્લોર મીલ્સ,					
બાંગાળા	૧૦-૬-૧૯૧૯	૨૦૦૦૦૦	૬-૨-૧૯૨૨

કુલ મીલો તથા પ્રેસો ૧૭૬૪ ૦૦ ૧૧૩૦૦૦૦ ૧૦૭૫૦૦૦

(૫) ખાણ તથા પદ્ધતિ માટે

૨૬ ફંચુન વોલ્ફ્રામ કુા.					
બર્મા	૧૧-૧૦-૧૯૧૭	૧૦,૦૦,૦૦૦	૨૦૪૮૦૦	૨૦૪૮૦૦	૨૪-૨-૧૯ ૨

(૬) ખાંડ બનાવવા માટે.

૨૭ કેસર ઇન્ડિયન રયુગર					
મેન્યુફેક્ચરીંગ કુા.					
મુંબઈ	૮-૭-૧૯૦૫	૭૫૦૦૦૦	૨૭૫૫૦૦	૨૫૫૬૪૮	૩-૨-૧૯૨૨
૨૮ મગધ રયુગર મેન્યુફેક્ચર					
રીંગ કુા. બીહાર ઓરીસા	૧૧-૮-૧૯૨૦	૧૦૦૦૦૦૦	—	—	૨૮-૨-૧૯૨૨

કુલ ખાંડ બનાવવા માટે ૧૭૫૦૦૦૦ ૨૭૫૫૦૦ ૨૫૫૬૪૮

સરવાળો ૩૬૬૫૮૩૨ ૨૨૩૧૫૧૮ ૨૧૬૭૫૧૭

૨૯ ગુઆલ બેન્ડીંગ એન્ડ

ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કુા. પંબળ	૮-૭-૧૯૧૧	૨૫૦૦૦૦	૧૨૧૫૦	૬૬૩	૧૫-૨-૧૯૨૨
-------------------------	----------	--------	-------	-----	-----------

ધી બોમ્બે હાઇલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

વેપારી આંકડા.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

	જાન્યુઆરી માસમાં	એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધી
વર્ષ	૧૯૨૨	૧૯૨૧
	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કાપડ તથા ધોધેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૧૩૭૩૨	૮૨૩૨૩
રંગીન કાપડ	આયાત... ૬૭૮૩૫	૮૦૧૦૫
"	પેદાશ... ૩૧૬૩૦	૩૮૨૫૨૧
"	આયાત... ૧૪૨૩૫	૩૬૮૪૬

પ્રાંત.	કાપડની પેદાશ.	(જાન્યુઆરી માસમાં.)	લાભ વાર.	લાભ વાર.
	કીમત લાખ રૂપીઆ.	લાભ રતલ.		
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૩૫૩	૪૧૩	૧૬૫	૨૬૮
મદ્રાસ	૧૦	૧૬	૧૨	૮૬૧
બંગાલ	૬	૭	૫	૧૬
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૨૦	૧૮	૧૩	૩૬
મધ્ય પ્રાંત	૨૧	૧૬	૧૨	૪૮
દેશી રાજ્યો ...	૧૬	૨૬	૨૭	૬૭
કુલ ...	૪૩૬	૫૧૦	૨૫૬	૧૦૮૬

પ્રાંત.	એપ્રિલથી જાન્યુઆરી માસ સુધી.			
	કીમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ.	લાખ વાર.	
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
મુંબઈ ...	૪૪૫૬	૪૨૬૨	૨૪૬૧	૨૭૫૦
મદ્રાસ	૧૮૧	૧૪૫	૧૦૬	૬૦
બંગાલ ...	૭૬	૬૧	૪૨	૩૬
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૪૬	૧૦૨	૬૦	૧૦૧
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં.	૨૩૩	૨૧૦	૧૩૦	૧૩૮
દેશી રાજ્યો ...	૨૧૫	૨૧૬	૨૩૭	૨૪૬
કુલ...	૫૩૫૭	૫૧૦૭	૩૦૬૩	૩૩૬૨

હિંદમાં સુતરની નંબરવાર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી

નંબર	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧
	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
૧ થી ૨૫	૫૫૩૩૧	૬૫૨	૫૨૦૫૧	૨૭૧
૨૬ થી ૪૦	૬૦૫૩	૩૧૦૭	૫૧૩૬	૨૧૨૨
અને ઉપશંત	૨૦૭	૧૦૩૮	૧૬૬	૩૪૮
			૨૦૩૬	૫૬૪૪
			૪૬૧૬૨૦	૬૬૬૨
			૫૫૪૬	૨૨૪૦૩
			૧૬૫૪	૪૩૧૧

મેટેલીક શીર્ષોગથી બીર્ષોગનો અંશ રહે છે.

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડિંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુ'બદ્દ.

તા. ક.—(એ દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો ફાલ પણ તમને મળવા

પિંચે છે.)

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	જાન્યુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી જાન્યુઆરી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
મુંબઈ	૪૧૦	૪૩૬	૩૬૧૮	૪૧૫૦
મદ્રાસ	૩૧	૩૬	૩૭૬	૩૫૮
બંગાલ	૨૬	૩૦	૨૭૪	૨૮૨
સંયુક્ત પ્રાંતો	૩૭	૩૯	૩૦	૩૪૩
અન્ધ્ર-પ્રદેશ-મેવાડ	૧	૧	૧૬	૨૧
પંજાબ	૨	૩	૨૨	૨૬
હિંદી	૩	૨	૩૨	૨૩
મધ્ય પ્રાંતો વધા બીચાર.	૨૮	૨૭	૨૬૦	૨૭૪
દેશી રાંતઓ	૩૧	૩૪	૩૧૯	૩૩૦
કુલ	૫૭૩	૬૧૭	૫૪૯૦	૫૬૬૪

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખાણમાં પડેલો માલ.

સુબર્ધનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખાણમાં ગયા ફેબ્રુઆરી માસ દરમિયાન પડેલા માલની નીચત ગઈ તા. ૧-૪-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૧-૨૨ જાન્યુઆરીમાં		તા. ૧-૨-૨૨ તા ૧-૨-૨૧	
	ને દિને સ્ટોક.	થયલી ડીલીવરી.	ને દિને સ્ટોક	ને દિને સ્ટોક

રૂના કાપડની ગાંસડી	૨૦૦૯૬	૨૩૫૦	૧૬૫૩૩	૩૫૧૬૫
" ચેટી	૩૧૨૩૦	૨૦૦૬	૩૦૯૮૫	૪૧૫૩૪
દેશી તથા ઉત્તરી પીસાયુક્ત ગાંસડી	૧૨૪૮	૫૩	૧૨૦૮	૧૪૪૨
" ચેટી	૩૪૧૫	૫૬	૩૩૮૨	૩૪૧
સુવર્ણાટ ટીકટ તથા ચાર્જ પેકેજીંગ	૧૦૦૬૩	૨૧૬૩	૧૦૨૧૭	૬૫૮૪
દેશી તથા ઉત્તરી	૧૩૬૬	૩૬૬	૧૪૩૪	૨૬૧૭
ત્રાંબુ-દન	૧૨૩૨	૩૩૧	૧૫૪૧	૧૬૬૭
પીતળ-દન	૧૫૬૮	૩૮૫	૧૭૫૦	૨૧૬૫

હિંદુસ્તાનનો પરદેશ સાથનો વેપાર (ફેબ્રુઆરી માસમાં)

(લાખ રૂપિયા) આયાત.

(લાખ રૂપિયા.) નીકાલ.

	૧૯૨૧		૧૯૨૨	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક તંબાકુ વગેરે	૨૫૦	૪૨૨	૪૩૫	૪૩૭
કાચો માલ	૧૬૬	૧૫૫	૭૧૭	૧૨૩૨
બનેલો માલ	૨૦૭૫	૧૩૭૫	૪૬૪	૪૧૮
પરચુટણ	૪૮	૨૯	૨૭	૨૪
કુલ	૨૫૪૩	૧૯૯૨	૧૬૭૬	૨૧૧૨

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધી.

(લાખ રૂપિયા.) આયાત.

(લાખ રૂપિયા.) નીકાલ.

	૧૯૨૦-૨૧		૧૯૨૧-૨૨	
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
ખોરાક તંબાકુ વગેરે	૩૪૦૪	૪૭૪૨	૩૮૪૬	૪૭૧૨
કાચો માલ	૧૫૩૬	૨૦૧૨	૬૭૦૬	૬૧૧૦
બનેલો માલ	૨૫૫૦૪	૧૭૩૫૩	૮૧૬૩	૫૫૬૬
પરચુટણ	૬૮૮	૩૮૦	૩૬૩	૪૩૪
કુલ	૩૧૧૩૩	૨૪૪૮૬	૨૨૧૧૫	૨૦૩૫૬

સેવીંગ બેંકોમાં વ્યાજ કેમ ગણાય છે?

મુંબઈની નાણીતી બેંકોમાં તેમજ પોસ્ટ ઓફીસમાં તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં ૪ કે ૪૫ ટકાનું વ્યાજ આપવામાં આવે છે, તે તો તમે જાણો છો, પણ આ વ્યાજ તમારી બાકી રકમ પર કેમ ગણવામાં આવે છે ?

દરેક સેવીંગ બેંક બેંક-ઉન્ટરોમાં રાખેલી બાકી પર નહિ પણ આખા મહિનામાં જે ઓછામાં ઓછી બાકી રહેલી હોય તેપર આખા મહિનાનું વ્યાજ ગણાય છે.

ધી સેવિંગ બેંક બેંક ઈન્ડિયા સેવીંગ બેંક ખાતાઓમાં ૪ ટકાનું વ્યાજ રાખેલી બાકી પર ગણવામાં આવે છે

આ બે રીતો વચ્ચેનો ફરક જાણવા બેગ છે.

ધારો કે વારીખ ૧ લી માર્ચે તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં રૂપ્યા ૨૦૦૦) જમે છે. વારીખ ૧૦ મીએ તમે બીજા ૨૦૦૦) જમે કરાવ્યા એટલે બેલેન્સ રૂપ્યા ૪૦૦૦ થયા વારીખ ૨૫ મીએ તમે રૂ. ૩૦૦૦) પાછા બેંચ્યા ને બાકી રૂપ્યા ૧૦૦૦) રહ્યા.

બીજી બેંકના સેવીંગ બેંકના ખાતામાં આખા મહિનાનું વ્યાજ રૂપ્યા ૧૦૦૦) પર ગણાશે એટલે ૪ ટકા લેખે તે રૂ. ૩-૫-૪ અને ૪૫ ટકા લેખે રૂ. ૩-૧૨-૧ થશે.

હુમારી સ્કીમના સેવીંગ બેંક ખાતામાં રાખેલી બાકી ઉપર વ્યાજ ગણતાં ૪) ટકા લેખે તમારા મહિનાના વ્યાજના રૂપ્યા ૯-૩-૩ ગણાશે.

હુમારી હોમ સેવીંગ બેંકની વ્યાજના નવા સેવીંગ બેંકના ખાતામાં કેટલા ફાયદાકારક ધોરણ પર રચવામાં આવ્યા છે, તે ઉપરાંત દાખલાપરથી માલમ પડશે, વધુ માટે બેંકમાં મળે.

સા. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

ખાંડની આયાત.

શ્રીશ હિંદુસ્તાનના લુદા લુદા પ્રાંતમાં જાન્યુઆરી મહિનામાં ચેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

ડીસેમ્બર માસમાં			એપ્રિલથી ડીસેમ્બર	
૧૯૨૧	૧૯૨૨		૧૯૨૧	૧૯૨૨
ફત્તર દત્ત.			દત્ત.	
ખંડાળ	૬	૫૭	ચુનાઈટ ઈંગ્લેન્ડ	૧૬ ૧૨૨
મુંબઈ	૫	૧૪	રેટ સુરધાનો	૭૭૨૧ ૫૦૨૮
સિંધ	૫	૩૪	ભાવા	૧૭૩૫૬૮ ૫૮૫૫૧૧
મદ્રાસ	ચીન	૫૧૧૬ ૩૫૫૧
અર્ધા	૧	૪	ભાપાન	૧૦૦ ૬૫૧
			ધણપત	૪૧૮૮ ૬૦
			મોરીશસ	૧૧૨૫૭ ૨૬૩૮૦
			ચુનાઈટ રેટસ	૧૪૦ ૬૬૭
			બીજા દેશો	૩ ૧૭૬૪
કુલ	૨૨	૧૦૬	કુલ	૨૦૩૭૧૩ ૬૩૮૫૧૬

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૨૨ ના જાન્યુઆરી મહિનામાં શ્રીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ વધા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	ખંડાળ.	મુંબઈ	સિંધ.	મદ્રાસ.	અર્ધા.	કુલ.
	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
ગ્રે ૩૧ થી ૪૦	૭૬૩૪૪૩	૮૮૫૩૬૦	૧૧૫૦૦	૧૮૨૨૦૦	૧૦૦૦૦	૧૮૫૨૧
" ૪૧ થી ૫૦	૪૦૮૬૨	૧૦૦૮૫૮	૩૭૦૦૦	૧૨૦૦	૧૭૬૬
" ૫૦ થી ઉપર	૧૭૨૨૮૮	૧૬૮૬૦૬	૪૦૮૬૮૦	૭૪૬૧.
રેડીન ૩૧ થી ૪૦	૨૭૧૮૦૬	૨૨૦૫૬૬	૩૬૭૪૬	૩૮૬૩૧૦	૬૧૮૪
" ૪૧ થી ૫૦	૨૧૨૦૦	૨૧૨
" ૫૦ થી ઉપર	૧૩૭૬૫	૪૦૦૦	૬૬૪૦૦	૮૭૧
ટોટલ.	૧૨૬૨૧૬૫	૧૪૦૦૬૨૬	૫૧૨૪૬	૧૦૮૩૬૦૦	૧૧૨૦૦	૩૮૦૮૮

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

ઈ. સ. ૧૯૨૨ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

આયાત.	ફેબ્રુઆરી.		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધી.	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
	રૂ. ૧૦૦૦		રૂ. ૧૦૦૦	
શુભતાં જનાવરો ...	૧૨	૩૪૬	૩૬૩૭	૧૭૫૮
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૫૫૮	૪૧૬	૫૬૫૨	૬૨૫૪
ઝાંઝીર ...	૭૬૬	૫૪૬	૫૨૫૦	૧૧૧૨૩
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪૨૭	૩૬૨	૬૦૪૬	૫૧૩૨
પુટસ અને શુઝ ...	૪૪૪	૮૧	૮૬૨૭	૧૧૭૬
ઘર બાંધવાને સામાન ...	૧૧૮૩	૧૫૪૧	૨૦૬૨૮	૧૮૩૦૮
મીઠુબત્તો	૩	૯	૭૨૭	૧૨૧
રેલ્વે ગાર્ડાં સિવાયની ગાર્ડીઓ ...	૮૭૦	૨૫૦	૭૦૪૪	૫૮૮૦
રસાયણિક પદાર્થો ...	૨૩૦૫	૧૪૧૨	૨૪૨૨૮	૧૭૩૪૭
ઘડીયાળો ...	૨૮૬	૪૦૧	૪૪૫૩	૨૩૬૩
કોલસા ...	૩૫૨	૫૫૬૬	૧૪૬૯	૫૦૮૪૯
કાંદો ...	૮	૭૫	૧૪૩૨	૯૯૬
કાથો (સીંદરી)	૧૮	૧૮
દોરડાં	૩૩૮	૬૪	૧૪૯૧	૯૪૭
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)...	૪૩૪	૧૪૪	૫૨૯૧	૧૪૯૧
સાધકલો ...	૨૮૦	૧૯૩	૮૯૧૪	૧૪૬૩
કપુર ...	૧૪૬	૪૭	૨૫૬૧	૨૦૪૫
બીજી જાતનો મળી કુલ દવા ...	૧૧૬૨	૧૩૬૧	૨૦૧૩૧	૧૪૬૩૫
લુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૨૫૬૧	૨૧૬૪	૨૮૦૫૬	૨૪૮૫૬
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ	૬૪૭	૬૭૮	૮૨૦૧	૬૮૭૨
ફાકડાં	૬૮	૨૭	૧૩૪૯	૧૨૨૮
ફરનીચર ...	૪૯૯	૧૫૦	૫૦૧૩	૨૩૭૩
અન્યનો સામાન	૨૧૫૦	૧૬૮૬	૩૧૨૬૧	૨૦૨૬૦
ચોખા ...	૪	...	૨૦	૭૭
ઘઉં	૧૭૧૧૬	૧	૮૪૦૨૮
ઘઉંનો લાટ ...	૨	૮	૨૩	૩૭૫
ધુપ	૧૧	૧૧	૧૧૯	૨૫૩
હાડવર ...	૮૯૮૯	૪૧૮૦	૮૩૫૧૧	૫૪૩૬૯
આમડાં બિન ફેળવાયલાં ...	૩૨	૪૭	૯૮૨	૧૯૦૪
ધલેકટીસીટીને લગતા હથાકારો	૫૬૨૪	૨૧૫૫	૩૭૩૯૭	૩૮૦૫૯
મંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો.	૭૨૩૪	૨૮૫૮	૫૧૬૬૧	૪૮૧૧૫
હાથીનાંત ...	૧૮૮	૧૨૧	૨૦૫૨	૩૮૪૨
અવશત ...	૯૦	૩૧૩	૨૫૭૮	૧૨૩૪

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક ઓટ, ફાટ, મુંબઈ.

ચીજનું નામ,

ફેબ્રુઆરી માસમાં
૧૯૨૧
રૂ. ૧૦૦૦

૧૯૨૨

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધી
૧૯૨૦-૨૧ - ૧૯૨૧-૨૨
રૂ. (૧૦૦૦)

ફેળવાએલાં ચામડાં...	૮૧૨	૪૬૦	૧૨૧૩૬	૫૯૭૯
ઢાંડે ...	૩૮૧૫	૩૧૮૦	૪૪૪૯૮	૩૪૪૧૧
મશીનરી અને મીલ સ્ટોક્સ ...	૨૭૨૬૦	૨૪૦૧૯	૧૯૫૮૨૬	૩૧૦૭૮૩
દીવાસળી ...	૬૪૨	૧૧૮૪	૧૫૫૫૦	૧૮૩૭૯
પીત્તળ કાંચુ વગેરે ...	૧૮૧૪	૨૮૬૮	૪૨૬૧૬	૧૫૨૨૫
ત્રાંબુ ...	૮૮૫	૧૫૮૦	૨૫૭૫૬	૧૦૭૧૩
લોહું ...	૬૧૧	૯૧૦	૮૭૫૨	૬૮૯૫
લોહું અથવા સ્ટીલ...	૨૫૦૩૪	૧૪૨૬૬	૨૨૧૫૨૩	૧૫૧૫૭૩
સ્ટીલ ...	૪૪૬૫	૩૧૬૨	૫૭૧૦૬	૩૩૪૫૩
ચીસું ...	૧૬૪	૧૬૬	૨૪૭૪	૧૪૪૫
મોટર ગાડીઓ અને ચાઇકલો	૯૯૧૮	૧૮૭૬	૧૧૬૬૬૬	૨૪૬૩૭
કુરોસીન તેલ ...	૫૩૪૦	૨૩૫૫	૪૧૯૨૪	૩૧૧૮૦
અળસીયું તેલ ...	૨૧૦	૧૩૧	૧૪૮૨	૯૭૨
સર્વ ભતનાં તેલો મળી કુલ...	૮૯૪૫	૫૦૩૮	૮૦૮૫૭	૬૮૨૬૯
રંગ શેગાન વિગેરે ...	૧૭૫૮	૧૨૦૫	૧૮૫૪૪	૧૧૨૨૪
કાગળો ...	૪૪૮૦	૧૮૦૪	૬૯૮૬૬	૨૧૬૮૪
રહેતે ગાડાંઓ તથા બીજો સામાન	૧૪૬૭૫	૧૨૮૬૬	૧૧૮૮૪૬	૧૭૫૮૯૪
રમર ...	૧૬૧૨	૧૬૬૬	૨૩૬૯૮	૧૩૮૬૦
મીઠું ...	૧૧૭૨	૯૩૬	૨૨૧૮૧	૧૪૩૬૦
સાબુ ...	૨૪૧	૭૫૫	૧૩૬૫૨	૭૬૫૩
સોપારી ...	૯૭૮	૬૮૯૯	૧૩૯૬૪	૧૨૭૩૮
તેલનો કુલ ...	૭૭૭૨	૬૭૦	૧૭૮૬૭	૧૭૬૫૭
સ્ટેશનરી ...	૧૩૭૦	૬૬૦	૧૭૧૬૪	૮૪૧૮
ખાંડ ...	૧૨૪૪૫	૧૨૩૬૪	૧૬૧૧૩૫	૨૫૫૧૨૯
રે ...	૨૪૮૪	૨૫૫૭	૧૧૭૪૦	૩૩૨૭૩
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૮૩૩૨	૮૫૨૦	૧૨૭૧૮૮	૧૦૨૨૬૩
સુવર્ણ હોઝીયરી ...	૬૫૧	૩૬૧	૧૮૪૫૪	૫૮૨૪
વગર ઘેએલાં પીસ શુદ્ધ ...	૨૦૨૨૧	૧૧૮૬૦	૨૪૩૯૯૩	૨૧૫૩૦૫
ઘેાયલાં પીસ શુદ્ધ ...	૧૦૨૫૮	૧૦૯૫૮	૨૧૦૦૫૮	૧૧૬૫૩૧
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ	૧૯૬૭૭	૬૫૭૦	૩૩૦૭૨૯	૭૦૩૩૪
ચીવવાના દોરા ...	૩૮૧	૭૫૬	૮૪૬૧	૧૭૪૪
સુવર્ણ માલ એકેડર ...	૬૩૦૧૨	૪૧૬૦૧	૯૭૭૫૩૬	૫૬૧૧૫૦
દેશમ કાર્ડ ...	૧૫૯૦	૪૦૨	૧૫૬૧૯	૧૨૫૬૨
દેશમના પીસ શુદ્ધ ...	૨૨૮૫	૮૦૫	૩૭૧૬૩	૨૧૭૧૯
કાચું દિન...	૮	૫૨	૫૮૭	૮૬૭
ઉનની હોઝીયરી ...	૨૧૫	૩૨	૩૦૮૧	૫૦૪
ઉનના પીસ શુદ્ધ ...	૧૮૮૯	૩૪૫	૪૪૮૪૫	૭૩૩૮

ઉપરોક્તો કલેક્ટર ટેબલેટ ય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ચીજીનું નામ.

ફેબ્રુઆરી માસમાં

એપ્રોલથી ફેબ્રુઆરી સુધી

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
	(રૂ. ૧૦૦૦)		(રૂ. ૧૦૦૦)	
તંબાકુ ...	૧૪૮૪	૨૨૪૦	૨૮૭૦૧	૧૪૮૪૧
રમકડાં	૨૬૯	૨૫૮	૫૬૯૯	૩૧૬૫
છત્રીઓ ...	૧૫૮	૧૬	૧૭૨૩	૧૧૯૩
છત્રીઓનો સામાન ...	૧૦૭	૧૯૬	૧૮૬૪	૧૬૭૫
લાકડાં	૩૨	૪૩૩	૨૨૦
કુલ આયાત ચીજીનું નામ,	૨૫૪૩૬૦	૧૯૯૨૬૪	૩૧૧૩૩૯૭	૨૨૪૮૯૭૪
ચવતાં બનવરો ...	૨૨૭	૨૬૫	૩૧૩૨	૨૯૪૬
મીઠુબત્તી	૨૨	૧૭૧	૧૬૫૦	૧૬૨૪
સોલ્ટ પીટર ...	૨૭૦	૨૩૯	૬૨૭૩	૩૬૬૩
કોલસા ...	૯૮૮	૧૪૩	૧૪૩૨૪	૧૬૦૨
દોડી ...	૨૧૯૪	૧૫૨૦	૧૧૨૬૦	૧૧૩૬૮
કાથો, (સીંદરી) ...	૪૩૩	૬૦૫	૯૫૫૭	૮૪૩૦
દોરડાં ...	૭૩	૧૩૩	૧૨૧૧	૧૧૮૪
દવાઓ ...	૪૧૪	૩૦૬	૪૪૪૮	૩૨૪૩
ગળી ...	૫૬૮	૫૧૫	૩૧૮૨	૪૬૧૪
હરડાં બેડાં ...	૩૨૫	૬૨૩	૩૭૬૪	૫૦૬૫
લુગડાં, આમડાં ત્રિગેરે રંગવાની ચીજ કુલ	૧૦૫૪	૧૩૭૪	૯૭૨૮	૧૧૭૨૭
પ્રસ કરવા માટે રેસા ...	૪૬	૭૪	૧૦૫૪	૧૦૬૦
રૂણ ને શાક ...	૫૮૮	૭૬૩	૫૨૮૮	૫૬૮૨
ડાંગર ...	૩૬૬	૨૬૨	૧૫૫૫	૨૨૩૧
ચોખા ...	૧૧૫૪૭	૨૧૧૬૫	૧૫૭૬૨૪	૧૯૮૪૦૩
ધઉં ...	૯૩૩૧	૬૫	૩૧૩૩૨	૧૪૫૯૩
ધઉંનો લોટ ...	૧૦૫૬૧	૫૮૬	૪૬૮૯૭	૩૧૬૭૬
ચોખા ધઉં અને બીજી બાતનો કાચો કુલ	૨૩૧૧૮	૨૨૮૪૮	૨૨૦૯૮૦	૨૪૮૬૬૮
વગર કેળવાયેલાં આમડાં ...	૧૬૬૮	૬૬૪૭	૪૨૧૪૮	૫૪૩૩૦
લાખ ...	૪૫૯૫	૭૧૫૭	૭૩૧૮૪	૭૦૦૯૭
કેળવાયેલાં આમડાં ...	૧૪૫૩	૨૯૨૮	૩૬૬૧	૩૬૧૨૪
ખાતર ...	૬૦૨	૧૩૫૦	૧૧૯૦૦	૧૦૪૨૯
મેગેનીઝ ઓક્સ ...	૧૬૬૫	૧૧૯૨	૧૬૫૨૧	૧૦૬૩૩
ધાતુ કુલ ...	૩૭૮૯	૨૪૪૬	૩૮૬૦૭	૩૦૮૬૯
અળસ ...	૫૧૩	૫૫૦	૯૮૫૨	૬૧૩૩
દીવેલ તેલ ...	૧૩	૨૩	૭૩૩	૩૫૨
કોપરેલ તેલ ...	૧૩૧૬	૨૪	૫૬૬૭	૨૦૧૬

ધા બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧, બેંક ઓફ ફોર્ટ મુંબઈ.

ફેબ્રુઆરી માસમાં

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધા.

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૦-૨૧

૧૯૨૦-૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

અળસીનું તેલ	૧૦	૦	૧૩૧૧	૧૬૧
બીજું બતનાં તેલો મળી કુલ...	૧૧૬૬	૮૪૪	૧૬૫૮૭	૮૭૦૧
ખાંણ	૮૦૦	૧૨૬૬	૧૧૦૩૨	૧૧૭૩૪
અક્રીણુ	૨૩૨૬	૧૧૬૦	૨૨૫૬૧	૧૭૬૨૩
રખર	૧૩૬૩	૬૧૪	૧૪૦૭૬	૭૩૨૫
દીવેલી	૧૧૮	૧૦૧૩	૩૩૬૭	૮૪૮૬
ટોપરાં	૧૬૦	૪૭	૧૨૩૮	૮૬૬
કપાસીયા	૬	૧૨૬૪	૬૬૫૧	૮૬૭૦
ભોંયસીંગ	૨૦૮૦	૮૩૨૮	૨૪૬૫૩	૫૩૬૨૬
અળસી	૫૫૫	૮૨૫૦	૬૦૪૧૧	૩૪૬૭૦
સરસવ	૬૫૭	૫૩૮૧	૫૧૪૩૩	૨૦૪૪૮
તલ	૨૩૪	૧૫૦૧	૪૪૭૪	૮૦૨૫
તેળનો	૬૫૪	૧૩૬૫	૭૫૦૮	૮૫૩૮
ખાંડ	૨૦૭	૮૨	૬૨૨૪	૨૩૭૫
ખા... ..	૧૫૫૨૮	૧૫૬૬૨	૧૧૧૫૩૪	૧૭૫૫૩૬
ચું રૂ	૪૨૮૬૮	૫૬૪૧૦	૩૮૨૨૮૧	૪૭૮૨૨૬
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૬૦૦૮	૩૨૬૬	૬૭૮૨૭	૭૦૩૨૩
રૂમાલ અને શાલો	૩૬	૩૦	૩૨૩૨	૬૫૮
પીસ શુક્ર	૩૮૭૧	૩૫૭૪	૬૬૪૬૬	૬૬૫૬૬
ચણ	૪૫૭	૩૨૩	૮૨૦૭	૩૩૫૬
જ્યુટ કાયું	૮૩૬૧	૧૫૮૧૩	૧૧૬૭૧૧	૧૨૭૭૨૪
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૩૦૦	૩૦	૩૪૩૦	૩૭૬
બુટની ખનાવટ	૩૭૦૬૩	૩૮૭૬૮	૬૫૭૬૪૩	૪૦૧૪૧૩
શમ (કાયું)	૩૫૩	૩૮૧	૩૨૨૬	૨૪૦૬
દેશમ કુલ	૩૫૫	૪૦૦	૩૭૨૮	૨૬૫૫
ઉન કાયું	૫૦૬	૧૪૪૫	૨૧૭૩૮	૨૦૧૪૦
ઉનની ધાબલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૪૩૧	૮૩૭	૭૮૨૬	૬૧૪૬
તળાકુ બીડી વીગેરે	૩૫૭	૩૨૬	૭૧૧૩	૬૮૩૭
લાકડાં પાટીયાં વીગેરે... ..	૫૧૪	૩૫૩	૧૨૧૦૪	૫૭૨૪
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નીકાશ	૧૬૭૪૪૦	૨૧૧૨૬૪	૨૨૧૧૫૬૬	૨૦૩૫૬૧૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી				
માલની નિકાશ.	૨૦૫૨	૬૧૭	૪૬૧૫૨	૨૧૧૧૩

મેટેલીક શીટીંગથી બીલીંગનો આરડો ચો.લે. છે.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

પુસ્તક ૧૪ સુ. VOL. XIV. JUNE 1922. No. 12 જુન ૧૯૨૨ અંક ૧૨ મે.

અનુક્રમણિકા.

અગ્રણી	૫૫૨
(૧) વેપારીઓનું કર્તવ્ય	૫૫૩
(૨) ઉદ્યોગો તથા વેપારમાં આવેલી સુસ્તીનાં માર્ગો	૫૫૪
નોંધ -	
ઉદ્યોગોને ખીલવવામાં સરકારી મદદ—રેડ- ઓક્સાઇડ પેન્ટ અને રેડ ઓક્સાઇડ પાઉડરની પેદાશ-સ્તીમરવાળાઓને બદલો-ખાલી પડેલી જમીનને ઉપયોગમાં લેવાની યોજના—સરકારી ખર્ચમાં તથા આવકોમાં ઘટાડો—રેલ્વેના દરના સંબંધમાં ફીબુનલ—રેલ્વેના દર પટા લેવાની ભરત—રેલ્વેથી થતા ગેરલાભ—ધંધાની કેળવણી—ખજરપત્રીઓ—આયર્ષ ડ સાથેનો વેપાર—આપણું હુડીનું બજાર—લાકડાની ઓજો—નપાનમાં કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ— ગોટરો મારફતે વેપારની ખીલવણી—આમડા કેળવવાનો ઉદ્યોગ—બ્લીચીંગ પાઉડર—ધડનો વેપાર—ખાંડની પેદાશ—હાદિમા કાપડ તથા સુતરની પેદાશ—સડકો—દરીફાઈ—ચુટલીવેળા વેપારી સવાણીની ચર્ચા—વૉર્શાગ્રન ફાન્કરન્સના કાચવા—ચૌલોગીક સહકાર—હેલીયમ—ઓન્ટ- રીયામાં રેલ્વે—ધડના આવ—ખેતીની જમીન	
ખરીદવા માટેની લેન—હાદિમા કાલસાનો વેપાર— નદીઓનો મર્ગ સ્પીર કરવાની જરૂર—ખેતી- વાડી ખાતાના પ્રાંતીક વડાને સલાહ આપનારી કમીટી	૫૬૩
૩ પાકને લગતી ખબરો	૫૬૩
૪ વેપારને માટે ઉપયોગી ખબરો	૫૬૫
૫ વેપારી શુક્રદામાં અપાયતા શુક્રદા	૫૬૬
૬ એમ્બ્રે વીલાગ—૧ હમીટી. ૨ સા- માન્ય સભા ૩ એમ્બ્રેયમેન્ટ જુરો ..	૫૭૨
૭ અન્ય એમ્બ્રે	૫૭૬
૮ ચર્ચા પત્રો	૫૮૦
૯ ઇટીયન પેસેન્જર એન્ડ ડ્રાફ્ટ રોકીફ એસોસીએશનનો હિસાબ	૫૮૩
૧૦ રેલ્વે મારફતે માલ મોકલવા સંબંધી નીયમો.	૫૮૪
૧૧ ઇટીશ સામાન્યમાં ૩ વધારે ઉગા- રવાની હિસાબ	૫૮૫
૧૨ ટર્કીમાં વેપાર રાજ્યગારની રજીતી	૫૮૭
૧૩ વેપારી પૂછપરછ	૫૮૯
૧૪ નવાં પેટન્ટો	૫૯૧
૧૫ વેપારી આંકડા	૫૯૨

વેપારીઓનું કર્તવ્ય.

આપણા ઉદ્યોગો તથા વેપારને ખીલવવા માટે પ્રજામાં કેળવણીનો ફેલાવો વીરોધ કરવાની જરૂર હવે પ્રજા સમગ્ર ગંધ છે અને સીધા પ્રજાકીય વહીવટ નીચે તેને માટે કાર્ય આરંભાયું છે એ ખુશી થવા જોગ છે, પણ હજી વ્યાપાર તથા ઉદ્યોગને લગતી કેળવણી દરેક સ્થળે દેશી ભાષા દ્વારા આપવાનો યોગ્ય પ્રયત્ન થયો નથી ત્યાં સુધી એ કાર્ય અપૂર્ણ લેખાશે. સરકારના હાથમાંથી કેળવણીનું કાર્ય પોતાના હાથમાં લેવાની પ્રજાએ જતાવેલી ઉત્કંઠા ધનવાદને પાત્ર છે પણ એટલેથી નહીં અટકતા વીરોધ કરજ ઉપાડી લેવાની પણ જરૂર છે. સુખશાંતીને લગતી વ્યવસ્થા ઉપર મોટા શહેરોમાં અને તેમાં પણ સુદોષીયનો વાપરતા હોય એવા લતાઓમાં જેટલું ધ્યાન આપાય છે તેટલું અન્ય સ્થળે નથી આપાતું એ સ્થિતિ વેપાર તથા ઉદ્યોગો માટે ઘણો ભય ઉપજાવતી છે. સુદાનો સવાલ એ છે કે આપણા વેપારી વર્ગ મ્યુનીસીપાલિટીઓમાં સભાસદ થવા માટે ચુંટાવાની મહેનત લેશે કે એમી દુર રહેશે ? જો એમી મ્યુનીસીપાલિટીથી દુર રહે તો સુખશાંતીને લગતી વ્યવસ્થા સુધરવાને બદલે બગડવાનો ભય રહે છે અને તે છતાં એ મ્યુનીસીપાલિટીને કર આપવાની ફરજમાંથી પ્રજાને મુક્તી મળતી નથી; તો પછી એ મુક્તી મેળવવા કાજે પ્રજાએ મ્યુનીસીપાલિટીનાં સર્વ કાર્યો પોતે હાથ ધરવાં કે કેમ એ સવાલ ધમ પડે છે. જો અરપર્ય ગણાતા વર્ગોની સ્થિતિ સુધારવા માટે યોગ્ય પ્રયાનો થાય અને પ્રજાના જુદા જુદા વર્ગો વચ્ચે સંપ હોય તો સુખશાંતીની સંભાળ પણ પ્રજા પોતે લઇ શકે એમાં બહુ મુશ્કેલી લાગતી નથી પણ મહાત્મા ગાંધીજીના અતી આચર્ય છતાં હજી આપણા અર્થજો તથા મજૂર વર્ગોની સ્થિતિ સુધારવા અર્થે પુરતું ધ્યાન આપાતું હોય એમ દેખાતું નથી. એનું પરીણામ એ છે કે પ્રજા વરદાના પુરવા ટેકાની ગેરહાજરીમાં સુખશાંતી જાળવવાનું કાર્ય ઠરવાને માટે મ્યુનીસીપાલિટીઓ અશક્ત નીવડતાં પ્રજામાં રોગો ફેલાવાનો અને તેને લીધે આખા દેશની પ્રજાને હેરાન થવાનો ભય રહેશે. રોગોના કારણેની બાળકોમાં ઠાંધપણ ચોક્કસ અભિપ્રાય બાંધવાનું સાધારણ શહેરી માટે મુશ્કેલ છે તે છતાં એટલું તો સ્વીકારવામાં આવે છે કે મુંબઈ શહેરમાં આસુક લતાઓમાં અતી ગીચ વસતી હતી તેથી તથા ઉદરોનો ઉપદ્રવ વધતાં અટકાવવા માટે યોગ્ય સંભાળ ન લેવાઈ તેથી મરકીના રોગનો ફેલાવો અટકાવવામાં મુશ્કેલી પડી હતી અને પરીણામે એ રોગ આખા હિંદમાં ફેલાઈ ગયો હતો. મુંબઈ જેવા આગેવાન શહેરની મ્યુનીસીપાલિટીની આટલી અશક્તિનું આનું ગંભીર પરીણામ આખા દેશને લોગવવું પડે તો પછી નાના શહેરો કે ગામડાંઓની મ્યુનીસીપાલિટીઓ પોતાના કાર્ય માટે અશક્ત થઈ પડે તો તેનું પરીણામ કેટલું ગંભીર આવે એ સવાલ ઉપર વેપાર ઉદ્યોગમાં જેમનું ખાસ હિત રહેલું છે એવા વર્ગોએ વીચાર કરવાની જરૂર છે. આટલા વીવેચનથી સમજશે કે રાજકીય પ્રવૃત્તિઓમાં દુર રહીનેજ મદદ આપવામાં અથવા તો તેવી પ્રવૃત્તિ અર્થે બેદરકાર રહેવામાં વેપારી વર્ગ પોતાને નુકશાનજ કરે છે. એક તબક્કે જનાવ આ બાળતમાં દર્શાવ પુરું પાડે છે. થોડા દિવસ ઉપર મુંબઈમાં મળેલાં પ્રાંતીક લીબરલ કોન્ફરન્સમાં ચાલેલી ચર્ચા અર્થે જેમણે ધ્યાન આપ્યું હતું તેમણે વેપાર તથા ઉદ્યોગો સંબંધી

ચર્ચાને શું સ્થાન મળ્યું હતું તે જોયું હશે. હિવેલપમેન્ટ હિપાર્ટમેન્ટના સંબંધમાં બહાર
રજા ટાઉન હોલમાં મળી દરારો કરવાની અગત્ય ગણે, દેહવેના કારવાર સંબંધી પ્રશ્નની
ફર્દયાદો વ્યક્ત કરવાને બહાર સલામો ભરાય; પણ એ બે બાબતો વીશે લીબરલ ડેન્ડ્રન્સની
ચર્ચામાં મુદત સ્થાન નહીં અને આર્થિક સહકારની પ્રવૃત્તિ વંશની ચર્ચા એવા છેવટના સમયે થઈ
કે ડેન્ડ્રન્સમાં એને સ્થાન મળ્યું એની પણ ફેટલાકને ખબર પડી નહીં હોય. સરકારનું
ઉદ્યોગખાતું તથા વેપારી ખાતમીખાતું શું કાચે બનેલ છે અને તેમાં પ્રજાની ફરીયાદો શી
છે તથા શા સુધારા પ્રજા માગે છે તે સલાહની પણ એજ દર્શા. કયા સમજી વેપારીને
આથી શોક નહીં થાય? વેપારી વર્ગે તો આગળ વધીને પોતાનો લાગવગ કેવો મોટો છે
તે સહ કોઈ જોઈ શકે એવી રીતે સરકારનાં સર્વે કાર્યો ઉપર દેખરેખ રાખવી
જોઈએ કેમકે સરકારી કારભાર જેમ ખોટવળો હોય તેમ ખર્ચ વધવાથી
અથવા યોગ્ય કાર્યમાં ખર્ચ ન થવાથી ખમવું પડતું નુકશાન મોટે ભાગે
વેપારી વર્ગનેજ સોંપવું પડે છે. આટલા મોટેજ ઇસ્ટ વર્ગે દેશમાં વેપારી મંડળો
રાજકીય ચર્ચામાં ભાગ લે છે. ઔદ્યોગિક કેળવણીને વીધ જાણે પોતાના કર્તવ્ય જોડીને બહારહોય
એમ વેપારી વર્ગ એ બાબતમાં પોતાનું કર્તવ્ય જાણતા અટકે તો પરીણામે નુકશાન તો
ઉદ્યોગો તથા વેપારમાં પડેલા વર્ગોનેજ લોગવલું પડે, માટે એવા સર્વ પ્રશ્નોના અભ્યાસમાં
રસ લઇને અને રાજકીય પક્ષોની સંકુચીત દૃષ્ટિ છોડીને પ્રજાના લાભની દૃષ્ટિએ કર્તવ્ય
કરવાને વેપારી વર્ગે હવે તૈયાર થવાની ઘણી ટાકીરે જરૂર છે.

ઉદ્યોગો તથા વેપારમાં આવેલી સુસ્તીનાં કારણો.

અત્યારે આપણા સર્વે ઉદ્યોગો તથા વેપારમાં જખરી સુસ્તી આવવાની સામાન્ય
ફરીયાદ સંભળાય છે અને તે ખરી છે એમ સર્વ કોઈ કબુલ કરે એટલી હકીકત મોજુદ
છે. એનાં કારણો (વેબે માત્ર અનુમાન કરી શકાય. હોબસન નામના એક લેખકે એવી
સુસ્તાઈનાં બે કારણો જણાવ્યાં છે તે વીચારવા જેવાં છે. એ એમ જણાવે છે કે જુદા જુદા
પ્રકારનો માલ બનાવવા માટે જુદી જુદી જાતના સંચા કામની જરૂર પડે છે અને એકવાર
તે સંચાકામ ચાલુ થયા પછી માત્ર તે વાપરનારાઓની હાજત પુરતોજ માલ બનાવીને
અટકવાની સંભાળ લેવામાં આવતી નથી. દરેક વસ્તી કોઈક કાપડની મીલોના ઉદ્યોગની
સ્થાંતી વીચારો. સારો વરસાદ પડે તો કાપડનો ઉત્પાદ વધારે જાય; અને એ દુકાળ પડે
તો કાપડનો ઉત્પાદ ઓછો થાય. આટલી વાત જાણીતી હોવા છતાં સઘળા દેશમાં એક
માથે દુકાળ નહીં પડે એમ માનીને બધા દેશમાં કાપડની પેદાશ કરવાનું ચાલુ રહે તો છેવટે
કાપડના ભાવ ઘટાડવાનો સમય આવે અને તે વેળા એની મીલોના ઉદ્યોગ મંદ પડી જાય
એ સમજી શકાય તેવી વાત છે. હોબસન જણાવે છે કે મશીનરી બનાવનારાઓ એવી વેળા
બીજા કોઈ ધંધા માટે મશીનરી પેદા કરે છે અને જ્યાં સુધી એ ઉદ્યોગમાં પણ સુસ્તી ન
આવે ત્યાં સુધી એ પેદાશ ચાલુ રહે છે. એમ એક પછી એક સર્વ ઉદ્યોગો માટે એવું છે અને
એવું એવો સમય આવે છે કે દુકાળ જેવું કોઈ નીચીસું મળતાં બધાજ ઉદ્યોગોમાં તથા
બધી મીલોના વેપારમાં સુસ્તી આવે છે. દુનીયામાં આ પ્રમાણે થાય ત્યારે તેના બંધા
દરેક દેશને હરે છે. છેલી મહાન લગાઈ દરમ્યાન સુસ્તીના બધા દેશમાં દરેક પ્રકારના

માલની પેદાશ માટેનાં સાધનો વધ્યાં હતાં પણ લઘુ પુરી થઈ તે સમયે સર્વેને એમ લાગ્યું હતું કે માલની અછત થશે. આથી દરેક પ્રકારના માલની પેદાશ બની તેટલી વધારવામાં આવી અને ત્યારે લઘુધને લીધે નીર્ધન બની ગયેલી પ્રજાએ માલનો ઉપાડ કરી ન શકી ત્યારથી વેપારની મુશ્કેલી શરૂ થઈ છે. જે દેશમાં માલની સ્થાનિક પેદાશ અને વપરાશ હોય તેને પરદેશો સાથેનો વેપાર એણે હોવાથી આવી મુશ્કેલીના છાંટા એણે લાગે. હિંદ એ રીતે યુરોપના વાતાવરણથી મુશ્કેલ રહી શકે એમ હતું પણ લઘુધનાં વરસો દરમ્યાન ૧૪૫૦ લાખ પાઉન્ડની રકમ એના ખર્ચ પેટે ભેટ તરીકે હિંદી સરકારે ઇંગ્લંડને આપી તેથી અને રીવર્સ ટાઉન્સીલને નામે ઇંગ્લંડ ઉપરની હુકીઓ અયોગ્ય લાવે વેચી હિંદને કચેડા ફેપીયાની બોટમાં ઉતારવામાં આવ્યું તેને લીધે તથા હિંદી સરકારના ખર્ચના અસહ્ય ભાજને લીધે અત્યારે હિંદની પ્રજા નીર્ધન બની ગઈ છે અને અત્યારે હિંદમાં વ્યાપારની જે મંદી આંધ્રી રહી છે તેનું કારણ એજ છે. જો આવે સમયે યુરોપના દેશો ધનવાન હોઈ આપણા માલ ખરીદવાને શક્તિવાન હોય તો પણ આ સ્થિતિ ન આવત. પણ અત્યારે તો આપણે ત્યાં તથા એ દેશોમાં એક જાથે વેપાર તથા ઉદ્યોગો મંદીમાં પડ્યા છે એટલે જેમ જેમ એ માલના લાભ ઘટીને એના ઉકાવને ઉત્તેજન આપશે તેમ તેમ બજારમાં માલની છત ઘટીને મામલો મુશ્કેલીમાં આશા રહેશે. આવો મુધારો હંમેશાં બહુ પીગો હોય છે એટલે હિંદમાંથી પણ વેપાર મંદીની મંદી દુર થતાં વાર લાગશે એમ વડી રાખવામાં આવે છે.

નોંધ.

ઉદ્યોગોને ખીલવવામાં સરકારી મદદ-પાયોનીયર પત્રને મદ્રાસથી એવી બજાર મળી છે કે જે ઉદ્યોગોમાં પડવા માટે લોકો તૈયાર ન હોય તેને માટે જરૂર હોય તો સરકાર મદદ કરી શકે એવી સત્તા સરકારને આપવા માટેના કાયદાનો ખરડો તૈયાર કરવામાં મદ્રાસના ડિવેલપમેન્ટ બોર્ડના મીનીસ્ટર રોકાયો છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે કાગળ, લીલાસળી, તેલ, નીમક, લુહરી લુહરી ભતના એસીડ, આમણાં ટેળવવા માટે જોઈતી ચીજો વગેરે બનાવવા માટેના ઉદ્યોગો કાળે એ ઇલાકામાં ઘણા અવકાશ છે. કેમકે કાચા પદાર્થો ત્યાં પુરુષણ થાય છે. રાપરેલ તથા લોથર્સાઈનું તેલ મોટા પ્રમાણમાં નીકાશ કરવામાં આવે છે તેને ઉપયોગમાં લેવાય એવા ઉદ્યોગો ખીલવવા તરફ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. વળી આમણાં ટેળવવાના ઉદ્યોગ-માટે પણ પુરુષણ અવકાશ છે.

રેડ એકસાઈડ પેન્ટ અને રેડ એકસાઈડ પાઉડરની પેદાશ મધ્ય પ્રાંતોના વરદા ખાતે મેંશસ રાનોડે એંડ કું. વરદથી કરવામાં આવે છે. તેઓ પોતે એ મા બનેલ છે અને એ વિષેની માહિતી અંગ્રેજી વેપારી વર્ગને પહોંચાડવાની વીનવતી કરનાં પત્ર આ એંગ્લને અંગ્રેજી ટેપુલી ડિરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ તરફથી મળ્યો છે.

સ્ટીમરવાળાઓને બદલો—લડાઈ દરમ્યાન જે સ્ટીમરોને નાશ ટોરપીડોથી કરવામાં આવેલો હોય તેના માલીકોને બદલો આપવાને લગતા નીયમોમાં ડેન્માર્કની સરકારે એવો નીયમ રાખ્યો હતો કે નાશ પામેલી સ્ટીમરને બદલે જે એટલા ટનની બીજી કોઈ સ્ટીમર એના માલીક તરફથી બનાવી અથવા ખરીદી લેવામાં આવે નહીં તો તેને એ બદલો આપવો નહીં. હવે સ્ટીમરોની છવ ઘણી ધર્ધ છે તેથી એ નીયમ રદ કરવામાં આવશે એવી આશા છે. એમ થાય અને એ બદલાને લેશે નવી સ્ટીમરો બાંધવાનું થતું હતું તે અટકે તો સાફ.

ખાલી પડેલી જમીનને ઉપયોગમાં લેવાની યોજના—હિંદમાં ઘણી જમીન એવી છે કે જેને હજી સુધી ખેતીના કામમાં લેવામાં આવી નથી. એમાંથી ઘણી ખેતીના લાયક છે એમ દર્શાવનારા આંકડા દરેક જગ્યા માટે નામદાર સરકારે પ્રગટ કર્યા છે. હવે ઇંગ્લંડમાં વસ્તી વધારે અને કમાઈનાં સાધન થોડા તથા અધરાં હોવાથી તે વસ્તીમાંથી કેટલોક ભાગ જે થ્રીટીથ સારાજ્યનાં સંસ્થાનોમાં જઈ વસે તો તેમને ઉત્તેજન આપવા માટેની હિતચાલ ઇંગ્લંડમાં ચાલી રહી છે. હિંદમાં નેહેરોની પાસેના ભાગ એમને કેટલો અનુકુળ પડે છે તે જાણતું છે પણ આવી વ્યવસ્થા સ્થિતિ તો ત્યારેજ આવી શકે છે જ્યારે હિંદવાસીઓને સંસ્થાનોમાં જવાની અને વધવાની પૂર્ણ છુટ મળે.

સરકારી ખર્ચમાં તથા આવક વેરામાં ઘટાડો કરાવવા માટે લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની એક કમીટી નીમાઈ છે તે ઇંગ્લંડની સરકારના ખજાનચીની સુલાકાત લેશે. વેપારી કંપનીઓ પોતાના હિસાબ જ્યારે જ્યારે બંધ કરે ત્યારે કેવી રીતે માલની કીંમત આંકવી તે સંબંધમાં એક સરખું ધોરણ રાખવાથી વેપાર તથા ઉદ્યોગો ઉપર થયેલી અસર વીશે એ સુલાકાત દરમ્યાન વીચાર ચલાવવામાં આવનાર છે. એ સંબંધી કેવા વીચાર લંડન ચેમ્બર તરફથી રજુ કરવા તે વીશે એ ચેમ્બરની કમીટી વિચાર ચલાવતી હતી એમ એ ચેમ્બરના ખોરાકીની સીજ્જના વેપારને લગતી કમીટીમાં ગઈ તા. ૨૩ મી માર્ચે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. હિંદમાં પણ માલની કીંમત આંકવાનું ધોરણ બધી કંપનીઓ એક સરખું રાખે એમ થવાની ઘણી જરૂર છે અને તે થાય તો તેની શી અસર સરકારની આવક ઉપર થાય તે વીશે નાણાં શાસ્ત્રીઓએ અર્થાં ચલાવતી ઘટે છે.

રેલ્વેના દરના સંબંધમાં ટ્રીબ્યુનલ—જ્યારે જ્યારે રેલ્વેના સત્તાવાળાઓ તથા વેપારીઓ વચ્ચે વાધો પડે ત્યારે તેનો નીવેડો લાવવા માટે રેલ્વે ટ્રસ્ટ ટ્રીબ્યુનલ નામની કમીટી ઇંગ્લંડમાં માલની લાવ લઈ જાને લગતાં સરકારી ખાતાના પ્રધાને નીમી છે. લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ એ બાબતમાં જે માગણી આજ રૂપી રજુ કરે છે—(૧) રેલ્વેના દરમાં સામન્ય ઘટાડો કરવો જોઈએ; (૨) પાર્લિમેન્ટ પાસે જે વધારે સત્તા રેલ્વેવાળાઓ માગે છે તેને લીધે માલની લાવ લઈ જાના કામનો ઇન્દો તેમને મળવા જેવું ન થતું જોઈએ. આપણે વેપારી વર્ગના જે પ્રતિનિધિઓ ધારાસભાઓમાં બીરાજતા હોય તેમનું આ વીશે ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર લાગે છે કેમકે હિંદમાં પણ આવી માગણી કરવાની ઘણી અગત્ય છે અને તે સંભાળીને નીકાલ કરવા માટે કોઈપણ કમીટી સ્થાપવામાં આવેલી હોય એમ જાણવામાં નથી.

નાનું અને સુરોપીયન પેઢીઓનું જ બનેલું મંડળ છે તો પણ તે કાવો કરે છે કે નીચે જણાવેલા ધંધાના સંખ્યામાં બહોળા બાતી અનુસર ધરાવનારા ગૃહસ્થો એના સમાસદ છે:—નાનાં તેમજ મોટાં ઘડીયાળ બનાવવાં, ઝવેરાત, નેતરકામ, સુતારકામ, શીવણકામ, જોડા તથા ચામડાંની બીજી ચીજો બનાવવી, ફરીયામાં સ્ત્રીમરોને કામ પડે એવાં યંત્રો બનાવવાનું, તરહવાર કપડાં બનાવવાં, મીઠાઈ બનાવવી, ચોપડીયો બાંધવી, છળીયો મઢવી તથા છાપવાનું. એજ પ્રમાણે વીનીઘ પ્રકારના અનુભવવાળા સદગૃહસ્થોની સલાહનો લાભ આ ચેમ્બરને જેમ વધારે મળે તેમ આવા અગત્યના સવાલ વીશે અભિપ્રાય આપવાનું આ ચેમ્બરથી વધારે સારી રીતે બની શકે માટે સર્વે વેપારીઓને આથી વીનંતી કરવામા આવે છે કે જુદા જુદા ધંધાદારીઓને પણ આ ચેમ્બરના સભાસદ બનાવવા માટે બનતો પ્રયત્ન કરવો. ઉદ્યોગોમાં પડેલા મજૂરો કે તેમને ધાપણ પુરી પાડનારા શેઠીઆઓનું જેમા હીવ હાય તેમાં પોતાનું પણ હિત છે એમ ગણી એ વર્ગમાંથી પણ અધેસરોને જે આ ચેમ્બરમાં ભેળવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવશે તો તેને પરિણામે ચેમ્બરની સ્થિતિ વધારે મજબુતજ થશે.

ખખરપત્રીઓ—શાયલ બેંક ઓફ ટ્રેનેડા અને બેંક ઓફ બ્રીટીશ વેસ્ટ આફ્રીકા લીમીટેડ વચ્ચે એવી ગોઠવણ થઈ છે કે બેંકએ પોત પોતાના દેશમાં એક બીજાની તરફથી ખખરપત્રી તરીકે કામ કરવું આવી ગોઠવણ જુદા જુદા દેશોની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ વચ્ચે થાય તો વેપારને અની ઉપયોગી થઈ પડે એમાં શંકા નથી.

આયર્લેંડ સાથેનો વેપાર—આ સંબંધી આઠઠા ઇંગ્લેંડ સાથેના વેપારથી છુટા પાડીને આપવાનો ઠરાવ ટ્રેનેડાની સરકારે કર્યો છે અને ગઈ તા. ૧ લી એપ્રિલથી તે અમલમાં આવનાર હતો. હીંદી સરકારે એ સંબંધી કંઈ ઠરાવ કર્યો છે કે કેમ તે જાણવામાં નથી. આયર્લેંડને બ્રીટીશ સામ્રાજ્યની અંદર પણ ટ્રેનેડાના જેવેજ સંસ્થાનિક સ્વતંત્રતા ધરાવનારો દેશ ગણવાનું ઇંગ્લેંડની સરકારે કબુલ કર્યાંને પરીણામે આવા ફેરફારની જરૂર છેજ.

આપણું હુંડીનું બત્તર. છેલ્લા કેટલાક માસથી ૧૫ અને ૧૬ પેન્સની વચ્ચે રમ્યા કરે છે તેમાં હવે લગભગ બાર માસ જેટલો વખત ગયા પછી નવી ઉચ્ચ પાયાલ થવાનો ભય છે કારણ કે હીંદના ચલણમાંથી સોનાના સીકાનું પ્રમાણ ઘટીને નજીક યથું છે અને દેશપર-દેશની હુંડીને માટે રૂપિયાનો ભાવ જે બે હદની વચ્ચે રહે છે તેમાંથી એક હદ ચાંદીના ભાવે રૂપિયાની જે કીંમત થાય તેથી અધિક્ય છે. એ ચાંદીનો ભાવ અત્યારે અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સરકાર તરફથી થતી ખરીદીને લીધે ટકી રહેવો છે પણ એ ખરીદી હંમેશા આહ રહિનાર નથી. છેલ્લી મહાન લકષ્મી દરમ્યાન જે વેળા હીંદમાં ચલણી રૂપિયાની રકમ હદ કરતાં પણ બોધી થઈ ગઈ હતી અને નવા સીકા પાડવા માટે ચાંદી મેળવવાની મુશ્કેલી હતી તે વેળા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સરકારે પોતાના ડોલરના સીકા ગાળીને ચાંદી હીંદી સરકારને વેચી હતી. હવે ચાંદીનો તેટલો જથ્થો ખરીદવાની ફરજ એ સરકારે બર્તરવાની છે અને તે થોડે થોડે ભાગે ખરીદાય છે. પીટમેન એક્ટની રૂચે એ હાલર ઉપાડેલા તેને બદલે આપેલાં સરટીફિકેટની રકમ તા. ૧૪-૧-૨૧ ને હીને રપટડ લાખ ડોલરની હતી તે ગઈ તા. ૫ મી એપ્રિલ ૧૯૨૨ સુધીમાં ઘટીને

૮૭૫ લાખ ડોલર જેટલી થઇ છે અને એજ પ્રમાણે ઘટાડો થવાનો ચાલુ રહે તો બાકીની રકમ પુરી થવામાં કઠાણ ખાર માસ કરતાં પણ ઓછો વખત લાગે એવો સંભવ છે. તેમ થયા પછી યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર ચાંદી ખરીદતી અટકી જાય તે વખતે એના શા લાવ રહે અને આપણા રૂપિયાની કેટલી કીંમત પરદેશોમાં રહે તે વીચારવા જેવો સવાલ છે અને એમ લાગે છે કે તે વેળા હુંડીનો ભાવ ઘણો ઘટી જાય તો નવાઈ નથી કેમકે ચાંદીનો ભાવ હંચો ટકાવી રાખવા જેટલી ખરીદી હિંદી સરકાર તરફથી તથા હુનીયાના ષીબ દેશોની સરકારો તરફથી જાગવાં કઠાણ વધારે વાર લાગશે અને જો ચીનની સરકાર પણ સોનાનું ધોરણ અખત્યાર કરે તો ચાંદીની સ્થિતિ માત્ર તાબાં પીતળ કરતાં ચડતી રહે. અત્યારે આપણી વેપાર બાકી સુધરતી જાય છે. સોના રૂપાંની આયાત તથા નીકાશ અને સરકારી નોટો ઇશ્વરથી મંગાવાય અથવા મોકલાય તેના આંકડા ધ્યાનમાં લીધા પછી પણ તા. ૩૧-૩-૨૨ ને હીને પુરા થયેલા ખાર માસના વેપાર પેટે હિંદ પરદેશોને લગભગ તેનીશ કરોડ રૂપિયા આપવાના થયા હતા. એ ખાર માસમાં ખાર કરોડ રૂપિયાની ચાંદીની આયાત થઈ હતી એવી આયાત ન થાય અને હિંદનો માલ પરદેશોમાં અગાઉ કરતાં જતા વધારે ખપવા લાગે તો વેપાર બાકી સમતોલ થાય અને હુંડીનો ભાવ સોળ પેન્સની આસપાસ સ્થિર થાય. અલગુમાંથી નોટોની રકમ ઘટાડવાનો વીચાર સરકારે રાખ્યો હતો. પણ તે સુજાનું કાંઈ પગલું લેવામાં આવ્યું હોય એમ હજી સુધી જણાતું નથી અને હવે પછી પણ એવું કાંઈ પગલું લેવાય એવો સંભવ લાગતો નથી કેમકે મોટી રકમની સરકારી લેન એ ત્રણ મહીનામાં નીકળવાની હવાથી નાણાંની છૂટ ચાલુ રહે તેમાંજ સરકારને લાભ છે.

લાકડાની ચીજો જતાવવા માટે અત્યારે વપરાતી મુખ્ય જાત ઓક, મોહોગની અને વોલનટ છે પણ તે ઉપરાંત ઘણી સારી જાતનું લાકડું હિંદના જંગલોમાંથી મળી શકે છે એમ વેપારી વર્ગનું ધ્યાન ખેંચતાં મી. એલેક્ઝાંડર હાવર્ડ જણાવે છે કે હિંદમાં જંગલોનો વીરવાર ૨૫૧૦૦૦ ચોરસ માઇલ છે તેમાંથી કેટલીક ઉત્તમ જાતના લાકડાં મળી શકે છે. એનો વપરાસ વધે એવા ઉપાયો લેવાવવા માટે સરકારે ખાસ પ્રયત્ન કરવા પડે છે. અત્યાર સુધીના અતુલ્ય કેટલીકવાર એવો નીવડ્યો છે કે જે માલ ઉપયોગી ગણીને પરદેશ મોકલ્યો હોય તે ત્યાં નપાસ પડે અને જે માલ નફામાં જેવો ગણીને પરદેશ મોકલ્યો હોય તે ત્યાં ઘણી અગત્યનો થઈ પડે. આ સંજોગમાં લાકડાંની જુદી જુદી જાતના શુભદ્રા વધારે સારી રીતે જાણીને કામ લેનારને માટે નફાનું ક્ષેત્ર વીરણ છે.

જાપાનમાં કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ ઘણો વધ્યો છે તોપણ તેને હઠાવવાને ચીન સમર્થ છે એમ લાગે છે. અગાઉ દુવાલ જાંબુકાક વગેરે માલ જાપાનથી ચીન જતો હતો તેને બદલે હવે ચીનમાં એવો માલ જાનીને જાપાન જાય છે. ચીનના દક્ષીણ ભાગમાં રૂનો પાક વધતો જાય એટલો જાપાનીઓએ તેનો લાભ લેવા માટે રોંગહાઇ, હાંકાંગ વગેરે ઠેકાણે મીલો કલ્પી કરવા માંડી છે.

મોટરો મારફતે વેપારની ખીલવણી કરવાની સુચના વીશે વીવેચન કરતાં ઠલ-ઠલકતની ટ્રેડ એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. પેન્ વાન્બી રીતે જણાવે છે કે દેશમાં જ્યાં જ્યાં જરૂર જેવું લાગે ત્યાં રેલ્વે બાંધીને પુરતી રેનો ફાલવવા માટે હિંદી સરકાર પુરતાં નાણાં ફાજલ પડી

મેટલીક શીલીંગની સારી ડીમાંડન ગમશે કે ?

શકે એમ અત્યારે નથી તો પછી માત્ર સારા રસ્તાઓ બાંધવા અને તે ઉપરથી માલ અથવા ઉવાડાઓ ભરેલી મોટરો વેપાર ખીલવે એવી સગવડ કરી આપવાનું સરકારે મન ઉપર લેવું જોઈએ. જે રેલ્વે બંધાય તો તેના ઉપરથી ચઢાવી જવા માટે ખાનગી પેઢી પોતાનાં ગાડાં પુરાં પાડે એ સંભવીત નથી પણ જે સારી સડકો હોય તો તે ઉપર પોતાની મોટરો ફરતી રાખવાની ગોઠવણ કોઈપણ કંપની માથે લઈ શકે.

આમડાં કેળવવાના ઉદ્યોગ ચીનમાં ખીલે એવા ચીનહો જણાય છે. હમણાં તો ત્યાં કાલ્ગન ખાતે જે કારખાનામાં આમડાં કેળવાય છે ત્યાં કામ કરવાની રૂઢી જુના વખતથી ચાલી આવેલી છે તેજ છે. પ્રથમ ચુનાના પાણીમાં આમડાં ભીંજવી રાખવામાં આવે છે. દરેક વિભાગમાં ચાળીશ કે પચાસ આમડાં ભીંજવવાનું એકી વેળા બની શકે છે. એ રીતે દસ દીવસ રાખ્યા પછી તેના ઉપર ખીજ કીયાઓ થાય છે. પેકીનમાં યુનીવર્સિટી રથપાયાથી શાસ્ત્રીય શોધખોળને પરીણામે એ ઉદ્યોગ માટે અતુલ્ય જણાયત્તી કીયાઓથી કામ લેવામાં આવશે એટલે એ માલ સસ્તો અને સારો બનશે એવી વક્રી છે.

જ્ઞાતીચીંગ પાઉડર માટેની માગણી ચીનમાં ઘણી છે એમ જણાવવામાં આવે છે. ત્યાં દરવરસે એંશી લાખથી એક કરોડ રૂાત જેટલો જ્ઞાતીચીંગ પાઉડર કાપડ તથા સુતરના ઉદ્યોગો માટે જોઈએ છે અને હવે ત્યાં કાપડ સુતરની મીલો જેમ વધતી જાય છે તેમ જ્ઞાતીચીંગ પાઉડર માટેની માગણી પણ વધતી જવાની વક્રી છે. હાલમાં તો ચીનને જોઈતા જ્ઞાતીચીંગ પાઉડર કેટલેક અંશે જાપાન પુરો પાડે છે એટલે એવી વક્રી રાખવામાં આવે છે કે ચીનમાં મીલોના ઉદ્યોગ વધવાને પરિણામે જાપાનમાં જ્ઞાતીચીંગ પાઉડર બનાવવાનો ઉદ્યોગ વધારે ખીલવા પામશે.

ઘઉંનો વેપાર-કેનેડામાં, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં તથા આસ્ટ્રેલીયામાં ઘઉંનો પાક ઘણો થાય છે પણ તે બધાનો વેપાર કાબુમાં રાખવા માટેની એક સીન્ડીકેટ લલી થઈ છે જેના પ્રમુખ મી. ટ્રેથાવન છે. રશીયામાં પણ ઘઉંનો પાક સાધારણ રીતે મોટો હોય છે પણ હાલ ત્યાંના અસ્થીર મામલાને લીધે એના સંબંધમાં કાંઈ કહી શકાતું નથી.

ખાંડની પેદાસ હુનીયામાં કેટલી થાય છે તે વિશેના ૧૯૨૧-૨૨ના વરસ માટેના આંકડા મેશર્સ વીલેટ એન્ડ ગ્રે તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી જણાય છે કે કુલ પેદાશ ૧૬૫ લાખ ટન જેટલી ધારવામાં આવે છે જ્યારે આગલે વરસે પણ લગભગ એટલીજ હતી. શેરડીની ખાંડની પેદાશ ૩ લાખ ટન જેટલી થતી હતી જ્યારે બીટની ખાંડની પેદાશમાં લગભગ એટલીજ વધારો થયો હતો.

હોંદમાં કાપડ તથા સુતરની પેદાસ વધતી જાય છે. હોંદી મીલોમાં બનેલાં કાપડ સુતરને લગતા આંકડા ફ્રેંચઆરી માસ માટેનાં હમણાં બહાર પાડવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી જણાય છે કે મીલના સુતરની પેદાશમાં વધારો આગલા વરસના એ મહીના સાથે સરખાવતાં એક ટકા જેટલો હતો ત્યારે મીલોમાં કાપડની પેદાશ ૧૯૨૧ના ફ્રેંચઆરી કરતાં વીસ ટકા જેટલી વધી હતી.

સડકો ઉપરથી રેલ્વે ઠંપનીઓ માલ ધી લાવ લઈ જાય છે તે માટે પાલ્કામિંટની પાસેથી ખાસ શ્રયદા મારફતે પરવાનગી મેળવવાની જરૂર લાગવાથી ઇંગ્લંડની પાલ્કામિંટ સંસ્થાએ એક ખરડો લાવતામાં અગ્રે છે જેની નેમ એલ. એડ. એન. ઇન્ડ્યુ. રેલ્વેને સડકો ઉપરથી માલની લાવલઈન કરવાની પરવાનગી આપવાની છે. કોન્વેન્શન માટેની ચેમ્બરની રેલ્વે એન્ડ નાટીક કમીટીએ એ ખરડાને ટેકો આપવા કંતબ્ધ છે. હાલમાં જો રેલ્વે ઠંપનીઓ એવી રીતે સડકો ઉપરથી માલની લાવલઈન કરવાનું કામ પણ કરવા લાગે તો સડકોની સ્થિતિ સુધારવાના કામ ઉપર સરકાર તથા મ્યુનીસીપલિટીઓ અને જીલ્લા એજેન્સી વધારે ધ્યાન આપવા લાગે એટલું જ નહીં પણ અલગરે એવી સડકોને સારી હાલતમાં રાખવા માટે જે ખર્ચ કરવામાં આવે છે તેમાં કંઈકસર કેવી રીતે કરવી તે સુચવનાર પણ હાલમાં કંઈતો વધારે નીકળે.

હરીફાઈ—ઇંગ્લંડમાં ટ્રાન્સપોર્ટેશન હોલસેલ સોસાયટી લીમીટેડને ત્યાંની સરકારનાં પોર્ટપ્રાતાના વડાએ શેરીફમાં નવું ટેલીફોન એક્સચેન્જ બાંધવાનું કંટાળતું આપ્યું તેના સંબંધમાં ત્યાંની એસોસીએશન એન્ડ પ્રાટીય ચેમ્બર્સ એન્ડ હોમર્સ તરફથી એમ વાંધો લેવામાં આવ્યો છે કે એ ટ્રાન્સપોર્ટેશન સોસાયટી કાંઈપણ આવકવેરા ભરતી ન હોવાથી આવા કંટાળતું લેવામાં ધીલની સાથે અને હરીફાઈ કરવા દેવી ઘટની નથી. હાલમાં પણ આ સવાલ વહેલે કે મોટે નીકળશે તે સંબંધમાં ઔદ્યોગિક સહકારની સંસ્થાઓના અગ્રેજીઓએ વેપારી મંડળોની સાથે વીચાર ચલાવી દેશને લાભકારક યથા પડે એવી રાજનીતી અગાઉથી નક્કી કરી રાખી જરૂરી છે.

ચુંટણી વેળા વેપારી સવાલોની ચર્ચા—ઇંગ્લંડમાં એસોસીએશન એન્ડ પ્રાટીય ચેમ્બર્સ એન્ડ હોમર્સ તરફથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે કે પાલ્કામિંટના સલામતોની જે ચુંટણી હવે પછી થાય તેમાં ઉમેદવારો તરીકે બહાર પડનારાઓને લીન્ટી કરવી કે વેપારી સલામો ઉપર સહાય વીશેષ ધ્યાન આપવું અતી જરૂરનું છે કેમકે માલ બનાવેને પરદેશ મોકલનાર દેશ તરીકે ઇંગ્લંડ ચાલુ રહેશે કે કેમ તેનો આધાર એ ઉપર છે. હાલમાં પણ ચુંટણીનો વખત હવે ઘણો દુર નથી પણ હાલના સરકારી વાતાવરણમાં વેપારી સલામોની ચર્ચા દળાઈ જાય એ ઘણું સંભવીત છે. તેમ છતાં એટલી વાત તો સર્વ કોઈ ઠણુલ કરશે કે આપણા ઉદ્યોગ ધંધાના સંબંધમાં છેલ્લી લડાઈ હરખાન વધા તે પછીના સમયમાં જે મહત્વના સલામો ઉપરથી થયા છે તેનો અતીષ્ઠાકાંક નીવેડો દજી આવેલો નથી અને તે લાવતા ઉપર દેશની ઉત્પત્તિનો ઘણો આધાર છે. પરદેશમાંથી સરકારે કયાં માલ ખરીદવો અને તે કેવી રીતે ખરીદવો, પરદેશમાંથી સરકારે નાણું કેટલાં અને કેવી રીતે ઉછીનાં લેવાં, હાલ સરકારની નેક્કરીમાં પરદેશીઓનું પ્રમાણ કેટલું રાખવું, હાલને આર્થિક સ્વતંત્રતા કેટલી હોવી જોઈએ, રીનર્સ કાઉન્સિલ બીજો કયારે અને શા બાબે વેચવાં, હાલની જાણ પડતી કેવી રાખવી, વગેરે સલામો આર્થિક દૃષ્ટિએ એટલે કે વેપારી વર્ગની દૃષ્ટિએ ઘણા અગત્યના છે અને એના સંબંધમાં દેશી વેપારી વર્ગની દૃષ્ટિએ વપાસ લગ્ન જે સુચનાઓ ઇંગ્લેન્ડ મર્ચન્ટસ ચેમ્બર્સ જેવી સંસ્થાઓએ કરી હોય તેને કેટલે સુધી ટેકો આપવાની પોતાની ફરજ હરેક ઉમેદવાર અણે છે તે ભેતની જરૂર ધારાસભાની આવવી ચુંટણી વેળા ઘણી રહેશે. ઇંગ્લંડની વેપારી સંસ્થાઓનું કાર્ય આ બાગેદમાં આપણે માટે અનુકરણીય લાખલો પુરો પાડે છે.

વોશીંગ્ટન કોન્ફરન્સના ઠરાવો વીરૂદ્ધનો ટીકા આપણે જવલ્લેજ સાંભળીયે છીએ. હિંદના પ્રતીનીધી તરીકે રાષ્ટ્ર આનંદેશ શ્રીનીચસ શાસ્ત્રીએ એમાં લીધેલા લાગ માટે મગફરી લેવાને ઘણા હિંદીઓ પણ તૈયાર થઈ ગયા છે પણ એ ઠરાવોની શી અસર હોઈ ઉપર થશે એ સમજવું વધારે જરૂરનું છે. “એમ્બાયર રીબ્યુ” ના એપ્રોલના અંકમાં એ વીશે આવેલી ટીકા ઉપરથી સમજી શકાય કે નૈકાગળ આણું રાખવાની ઇચ્છા આપેલી કબુલાત એના લાભની નથી; પણ અત્યારે ઇચ્છા નહોતી નૈકાગળ આણું રાખવા કબુલ થયું છે. હવે અમેરીકા પણ ઇચ્છાના જેટલો નૈકાનો માફલો રાખશે એટલે દુનિયામાં નૈકાગળ માટે ઇચ્છાની પ્રતિષ્ઠા હતી તે જતી રહેશે. વળી જાપાનને નવા મુલકો જોઈએ છે અને તે માટે આરટ્રીયા ઉપર એની નજર છે પણ એ સંસ્થાનના ખર્ચા માટે નૈકા ગળની મદદ હવે ઇચ્છા આપી શકશે નહીં. હિંદને માટે પણ નૈકાગળની જે જરૂર રહેશે તેને વીચાર હિંદ કરવો પડશે અને અગાઉ કરતાં વધારે ખર્ચાનો જોગ નૈકાગળને માટે હિંદે ઉપાડવો પડશે. નૈકાગળ આણું રાખવાની કબુલાતનાં લખતમાં હિંદ તરફથી શો કબુલાતો અપાડ છે તેનો વીગત તો હજી જાણવાની જાકી છે પણ તે જાણ્યા વગર પણ જો હિંદી સરકારે કેટલો વધારે ખર્ચ નૈકા માટે લોગવનો પડશે તે જાણવામાં આવે તો વેપારી આલમ કાંઈક છુટકારાનો દમ લઈ શકે.

ઐઘોગીક સહકારની સંસ્થાને સરખર તરફથી કેટલું ઉત્તેજન મળવું જોઈએ તે દેખાડનારો દાખલો કેનેડા પુરો પડે છે. ત્યાં એવી ગોઠવણ થઈ છે કે જો ફળ ઉગાડનારા દમ જલુ મળીને સહકારી સંસ્થા સ્થાપે અને તેમની જાધાની જમીન મળીને કુલ વીસતાર એકસો એકર હોય તો એ ફળ નોકશ કરવા અગાઉ તમાંગી એક સરખાં હોય તેમને એકઠા ગાંધવાનું કામ એક સરકારો અમલદારની દેખરેખ નીચે થાય અને તે માટે સંસ્થાનો ખર્ચ થાય તેમાં પા ભાગ સરકાર આપે આવી ગોઠવણને પરીણામે ફળની નીકાશ વધે તો મહેનતનો ખદલો વળી જતાં વાર લાગે નહીં.

“હિલીયમ” ગ્રાસ હિંદમાં કેાઇ સ્થળે સ્વાલાવીક સ્થીતીમાં મળે તેમ હોય તો તે વીશેની માહીતી કીમતી થઈ પડે કેમકે એ ગેસ સજાગી ઉઠે એવી નથો એટલે બહુનો વગેરે માટે બીજી જાતની ગેસ ને બદલે એનો ઉપયોગ કરાય તો એણે જામ રહે. આ કારણસર એ ગેસ માટે જામરમાં કીમત મળે તેમ છે.

એન્ટેરીઓમાં રેલ્વે-ટેમીસ્કાર્મીંગ રેલ્વેને કાચરેનથો ટીનકાન પોર્ટેજ સુધી ૭૦ માઇલ લંબાવવાનાં કંત્રાકટ ત્યાંની સરકારે આખ્યાં છે. એની આસપાસ એ કરોડ એકર જમીન ખેતીને માટે ઉત્તમ પ્રકારની છે પણ ત્યાંની વસ્તી યોડી છે. ત્યાં વીજળીક બળ મેળવાય એવા ધોધ પણ છે. ત્યાં વસ્તી થાય એવાં પગલાં ભરવામાં આવે છે અને તેની અસર આ વરસમાં જ જણાશે.

ઘઉંના લાવમાં ગયા ડીસેંજર માસ પછી દર બુથલે દીઠ ૩૫ સેંટ જેટલો વધારો કેનેડામાં થયો હતો. ત્યાં હજી સાત કરોડ બુથલ જેટલા ઘઉં ખેડુનો પાસે વેચવાના પડ્યા છે. હાલના લાવ જોટકી રથા તો તેથી તેમને એ કરોડ ડોલર જેટલો વીશેશ લાભ થશે.

ખેતી જમીન ખરીદવા માટેની યોજના તરીકે આઠ કરોડ ડોલર જેટલી રકમ દેનેડાની સરકારે લઘુમંત્રી પાછા ફરેલા ૧૯૭૭ સીપાહોને આપી છે.

હીંદોનો કોલસાનો વેપાર ખીલતો જાય છે એમ સામાન્ય રીતે માનવામાં આવે પણ ૧૯૧૯માં હીંદમાં કોલસાની પેદાશ ૨૨૧ લાખ ટન જેટલી હતી તે ૧૯૨૦ માં ઘટીને ૧૬૭ લાખ ટન જેટલી થઈ તે દર્શાવે છે કે રેલ્વેનાં ગાડાં ન મળવાનું પરીણામ એ ઉદ્યોગને જબરોઠ ધકકે લગાડનારૂં નીવડ્યું છે. કોલસાની ખાણો ચલાવવાનું કામ કરવા માટે ૧૯૨૦ માં નવી ૨૦ કંપનીઓ નીકળી હતી. અગાઉ સ્થપાયેલી એવી કંપનીઓ સાથે લેતાં તેમની કુલ સંખ્યા ૨૫૬ની થાય છે. એમની કુલ થાપણ ૯૨૭ લાખ રૂપયા જેટલી થાય છે. ખાનગી વેપારીઓ તથા સીન્ડિકેટોએ એમાં રોકેલી થાપણ જુદી. વળી હીંદમાં મજૂરો કામમાં જોડાયા એવા કુશળ ન હોવાથી તેમજ મશીનરીનો પુરતો લાભ લેવાતો ન હોવાથી દર મજૂર દીઠ ઉત્પન્ન થતું એાછું થાય છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં દર મજૂર દીઠ સરેરાશ ઉત્પન્ન ૮૦૩ ટનની, ઈંગ્લંડમાં ૧૮૪ ટન જેટલી અને જાપાનમાં ૧૨૨ ટન જેટલી છે ત્યારે હીંદમાં દરેક મજૂર માત્ર ૬૪ ટન કોલસો કઢાડે છે. જો રેલ્વેના સત્તાવાળાઓ પુરતાં ગાડાં આપે તો હીંદમાં વધારે કોલસો ખપે અને તેથી થતું એ ઉદ્યોગને ઉત્તેજન મળે. આથી એ બાબત વીચાર કરવા ઠાજે એક ટેનફરન્સ ખાણવાળાઓ તથા રેલ્વેવાળાઓ વચ્ચે થઈ હતી એમ કલકત્તા ખાતે પ્રગટ થતું "કોમર્શિયલ ઇન્ડીયા" પત્ર જણાવે છે. એમ આશા રાખવામાં આવે છે કે એ ટેનફરન્સને પરીણામે કોલસાની લાવ લઈના માટેના રેલ્વેના નુરમાં ૨૫ ટકા જેટલો ઘટાડો થશે. લઘુમંત્રીના એ નુરમાં યથેલો વધારો ન ગણુકરીયે તો પણ ૧૯૨૦માં રેલ્વે કંપનીઓએ કોલસા માટેના નુરમાં સો ટકા જેટલો વધારો કર્યો હતો અને તે ઉપરાંત દર ટન દીઠ છ આના લેવાનું ઠરાવ્યું હતું એ છઆના લેવાનું પણ ખંધ પડ્યું એમ જણાવવામાં આવે છે. એ બધું થયા પછી પણ નુરના દર આજથી અઢી વરસ અગાઉ હતો તેની સરખામણીમાં તો ઘણું વધારેજ રહેશે.

નદીઓનો માર્ગ સ્થીર કરવાની જરૂર— નદીને કીનારે અમદાવાદ શહેર આવેલું છે તેનું નામ સાબરમતી કહેવાય છે પણ એ શબ્દનું મુળ સંસ્કૃતમાં સાબ્રમતી છે અને તેનો અર્થ બમતી છે એમ જણાવવામાં આવે છે. એ અર્થ ખરા હોવા માટે અમને શક છે કેમકે દુગલી નદીનો માર્ગ વારંવાર બદલાઈ જવાની ફરીયાદ જેટલી સાંભળીએ છીયે તેટલી ફરીયાદ સાબરમતી માટે સાંભળવા નથી. એટલું છતાં સામાન્ય રીતે એમ કહી શકાય કે હીંદની બધી નદીઓ કોઈ કોઈવાર પોતાનો માર્ગ ઘોડો ધણો બદલે છે અને કેટલીક વાર ઉંડી હોય છે તે મટીને ખડોળી થાય છે. જેમી મોટાં વહાણોની આવન અરકેલ થઈ પડે છે. ગંગા નદીમાં કાશી અને અલ્હાબાદ સુધી વહાણો આવી શકતાં એમ કહેવાય છે પણ એ ભાગમાં નદી દબે અગાઉ જેટલી, ઉંડી નથી. બંગાળની સરકારને એન્જનીયર અને શીપ સર્વેયર લેફ્ટેનન્ટ કમાન્ડર વીલ્યમ્સ જણાવે છે કે જ્યાં જ્યાં નદી પોતાનો માર્ગ બદલે એવો સંભવ હોય ત્યાં કીનારો ઉંચી ૬૬ સુધી ચઢી લેવો અને જ્યાં નદી પથરાઈ ગઈ હોય ત્યાં તેને ઉંડી કરી આસપાસનો ભાગ પુરી રહને ઉંચી સપાટીની બનાવી લેવી જેથી તે ફરીથી પથરાઈ જાય નહીં. ઈન્ડિયન વેટર્સ એન્ડ ધર સી એપ્રોપ્રીયટ Inland Waters

જેટલીક શીર્લીંગની સારી રીજાઇન ગમશે કે ?

and their sea Approaches નામના એમના પુસ્તકમાં આ વીશે વીશેષ ચર્ચા કરવામાં આવેલી છે. જેમની જમીન નદીઓની પાસે હોય તેમને આ પુસ્તક વાંચવાથી કાંઈક ઉપયોગી જ્ઞાન મળવાનો સંભવ માની શકાય.

ખેતીવાડી ખાતાના પ્રાંતીક વડાને સલાહ આપનારી કમીટી બંગાલમાં નીમાઈ તેમાં નવા બીન સરકારી સલાસદો ગઈ તા. ૧૨ મી એપ્રિલ ૧૯૨૨ ને દીને નીમાયા હતા પણ અહીંના ઉદ્યોગી ખાતાના વડાને સલાહ આપવા માટે નીમાયદી કમીટીની માફક બંગાલમાં નીમાયદી એ કમીટીની સત્તા કાંઈજ નથી. સરકાર અથવા પ્રમુખ જે બાબદ સલાસદોનો અભિપ્રાય માગે અથવા જે બાબદ વીશે ચર્ચા ચલાવવા કે તે વીશેજ સલાહ આપવાની સત્તા સલાસદોને રહેશે. એનો અર્થ એવો લાગે છે કે સલાસદો પોતાની તરફથી યોગ્ય લાગે તેવા સલાહો કમીટી સન્મુખ ચર્ચા માટે પ્રમુખની રજા સીવાય રજુ કરી શકશે નહીં અને એ કમીટીનો પ્રમુખ તો બંગાલનાં ખેતીવાડી ખાતાનો વડો રહેશે.

પાકને લગતી ખબરો.

૧૯૨૧-૨૨ તા વરસમાં હીંદમાં થયેલા જુદા જુદા પાકને લગતી હકીકત નીચે પ્રમાણે હતી:—

પાક	હજાર એકર	ઉત્તર
જુદ	૧૫૧૩	૪૦૫૩૦૦૦ ગાંસડી
શેરડી	૨૩૮૧	૨૫૬૨૩૦૦૦ ટન
રૂ	૧૮૪૩૬	૪૪૬૩૦૦૦ ગાંસડી
તલ	૪૬૪૧	૫૧૫૦૦૦ ટન
ગળી	૩૧૬	૩૦૪૫ ટન
લોંચસીંગ	૧૯૪૬	૯૨૦૦૦૦ ટન
ચોખા	૮૧૨૩૪	૩૨૯૬૪૦૦૦ ટન
અળસી	૨૦૫૯	માહિત નથી.
સરસી તથા રાઇ	૩૫૧૧	" "
ઘઉં	૨૮૬૩૫	૯૫૧૫૦૦ ટન

ચોખાના પાકના સંબંધમાં એપ્રિલ પ્રાંતમાંથી એમ જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાં છેલા સાત માસથી વરસાદ પડેલો ન હોવાથી નવા પાક માટે વાવણી પણ કરવામાં આવી નથી. તેમ છતાં એપ્રિલમાંથી અને મુખ્યત્વે પુરીથી ચોખાની નીકાશ તો છુટથી થાય છે. જમીન માગે દુર સુધી ચોખાની નીકાશ થતી નથી કેમકે રેલ્વે ગાડાંની તાંગી નડે છે. તેને પરીણામે ચોખા પુરી ખાતે મોઠલી ત્યાંથી દરીયા માગે મોકલવામાં આવે છે.

ઘઉં.

મુંબઈ ઇલાકામાં ઘઉંના પાકની સ્થિતિ દર્શાવનારી છેલ્લી યાદી ગઈ તા. ૧૫-૫-૨૨ ને દીને મુંબઈ સરકારનાં ખેતીવાડી ખાતાએ જહાર પાડેલી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એજન્સરને તા.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક્રે સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

૨૭-૫-૨૨ ને દીને મળી હતી તે ઉપરથી જણાય છે કે ધર્ડના પાકને વીસ્તાર નીચે પ્રમાણે છે:-

	બ્રીટીશ મુલક	દેશી રાજ્યો
	એકર	એકર
સીંધ	૧૨૪૧૬૦૦	૪૫૮૩૦૦
મલાકાના બીજા ભાગો	૪૨૭૫૦૦	૩૧૬૦૦

કુલ વીસ્તાર એ રીતે ૨૧૫૬૬૦૦ એકર નોટલો છે. ગયા વરસ કરતાં એ ૨૦ ટકા નોટલો વધારે છે પણ છેલ્લાં પાંચ વરસની સરેરાશ કરતાં ૬ ટકા ઓછો છે. વધારો કર્ણાટકમાં સોલાપુરમાં અને ખેડપુરમાં છે. ૧૯૧૭-૧૮માં કુલ વીસ્તાર ૨૭૦૧ એકર નોટલો બ્રીટીશ મુલકમાં હતો.

નેહરોના પાણીનો લાભ લે એવો વીસ્તાર સીંધની બહાર ૧૬૭૬૦૦ એકર બ્રીટીશ મુલકમાં અને ૨૫૭૦૦ એકર દેશી રાજ્યોમાં હતો.

ધર્ડના પાકના વીસ્તારમાં થતી વધઘટનો આધાર કેટલેક અંશે વરસાદ વહેલો યા મોટો પડવા ઉપર રહે છે. આ વરસે કર્ણાટકમાં વરસાદ મોટો થયો અને ગુજરાતમાં અતીશય થયો તેથી રૂના પાક માટે ઓછી જમીન ઉપયોગમાં લેવાઈ અને બાકી રહેલી જમીનમાં ઘઉં નો પાક કરવામાં આવ્યો છે.

ગુજરાતમાં પાછળથી વરસાદ ઓછો તેવો ન પડવાથી પાણીની વંગીને લીધે ધર્ડના પાકની સ્થિતિ બગડી છે પણ નેહરોની સગવડવાળા ભાગમાં સ્થિતિ સારી છે. ઉત્તર નીચે પ્રમાણે યવાનો અડસ્ટો છે:-

	બ્રીટીશ મુલકમાં	દેશી રાજ્યોમાં
	ટન	ટન
સીંધમાં	૨૩૬૨૦૦	૧૨૨૬૦૦
બાકીના પ્રાંતમાં	૧૨૬૫૦૦	૮૬૦૦
	<u>૩૬૨૭૦૦</u>	<u>૧૩૧૫૦૦</u>

આ રીતે કુલ ઉત્તર ૪૬૪૨૦૦ ટન નોટલી થવાની વધી છે. ૬૨ વરસની સરેરાશ કરતાં ૨૫ ટકા નોટલી આછી છે.

આગલા વરસના પાકમાંથી રહેલો જથ્થો કોઈપણ ઠંડાણે ઘણો નથી.

ભાવ ગયા વરસ કરતાં ઓછા છે પણ લગાઇ અગાઉ હવા તે કરતાં ઘણું વધારે છે. પાક ગુજરાતમાં સુરત તથા અમદાવાદ જિલ્લામાં હંમેશા કરતાં ઓછો છે. ભરૂચ, પંચમહાલ અને ખેડા જિલ્લામાં ઘઉંનો પાક હંમેશા કરતાં વધારે છે.

વેપારને માટે ઉપયોગી ખબરો.

પરદેશી ખબરો—કેનેડાને ટ્રેડ કમીશનર મી. એચ. એ. સીશોમ અગાઉ કયુબા ખાતે કામ કરતો હતો. અને તે પછી તેને કલકત્તા ખાતેના કેનેડીયન ટ્રેડ કમીશનર તરીકે નીમવામાં આવ્યો હતો તેણે જેમેકા, કોલમ્બીયા, વેનીઝુએલા તથા પનામાનાં ખબરો વીશે એકઠી કરેલી ખાતમી નાના પુસ્તક રૂપે છપાવી કેનેડામાં પ્રગટ કરી છે. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે બીર, ગાડુ, ધ્રુવ, માખણ, પનીર સીમેન્ટ, માછલી, પગરખાં, ઘઉં તથા લોટ, એબ્રો મશીનરી તથા કાગળ એટલી ચીજો જેમેકા ખાતે વીશેષ પ્રમાણમાં કેનેડાથી જશે. કોલમ્બીયામાં ખેતીનાં ખનીજ પદાર્થોનાં તથા પેટ્રોલીયમનાં સાધનો સારાં છે અને ત્યાં પરદેશી થાપણ આવતી રહે છે. કેનેડાથી ત્યાં ઘઉં લોટ, ખટાટા, બીર, મશીનરી તથા કાગળ મોકલી શકશે.

પ્રદર્શન. “ગાઇડ ડી લા ઇન્ડસ્ટ્રી એચેસ્લોવાક” નામનું નાનું ચોપાન્યું આ એગ્રમને મોકલી આપતાં એચેસ્લોવાક રાજ્ય વરફથી અને કામ કરતા કોન્સલેએવી ઇન્ડિયા દર્શાવી છે કે ક્રાટી રલાવા ખાતે બીજી ઓરીયેન્ટ પ્રદર્શન ૧૯૨૨ માં જુલાઈ ૬ થી ૧૬ સુધી ભરવામાં આવનાર છે તે પ્રત્યે અત્રેના વેપારી વર્ગનું ધ્યાન ખેંચવું. એ પ્રદર્શનને લગતી કેટલીક વીગત એ ચોપાન્યમાં આપી છે અને જે કાંઈ માહિતીની વેપારીને જરૂર હશે તે એ કોન્સલે પાસેથી મળશે.

સલ્ફ્યુરીક એસીડ. “આયર્ન પાઇરાઇટીસ” નામનો જે પદાર્થ ખાણમાંથી મળે છે તેની નીકાશ ઉપર કરનાંખવાનું રચેનની સરકારે ઠરાવ્યું છે. એ ઠર મીટ્રીક ટન ઉપર લેવામાં આવશે અને એમાં વાંધું કેટલા ટકા છે તેના પ્રમાણમાં વધારે કે ઓછો રહેશે. એવી ધારતી રાખવામાં આવે છે કે તે ઠરને લીધે રચેનમાં એની પેદાશ કરવાનું ખાણવાળાઓને પરવડશે નહીં તેથી પેદાશ ઘટશે અને કદાચ તદ્દન બંધ પડશે. એમાં ગંધક જે વસ્તુ રહે છે તેનો ઉપયોગ સલ્ફ્યુરીક એસીડ બનાવવા માટે થતો હતો. એ કામ માટે એ માલનો જથ્થો મોટે ભાગે ઇંગ્લંડ મોકલવામાં આવતો હતો પણ હવે તે બંધ પડશે તો તેથી ઇંગ્લંડના ઉદ્યોગને ઘણો ધાંકો લાગશે કેમ કે અત્યારે પણ સલ્ફ્યુરીક એસીડ બનાવવાનો ખર્ચ બીજા દેશો કરતાં ઇંગ્લંડમાં વધારે હોય છે એટલે હવે ભે એ વધે તો એ ઉદ્યોગ ચલાવવો મુશ્કેલ પડે. હાલમાં સલ્ફ્યુરીક એસીડની આયાત મોટે ભાગે ઇંગ્લંડથી થાય છે. ૧૯૨૧-૨૨ માં તથા અગાઉનાં વરસોમાં એ આયાત નીચે પ્રમાણે હતી:—

	કીમત
	પાઉન્ડ
૧૯૧૦-૧૧	૪૬૨૮૮
૧૯૧૧-૧૨	૩૩૧૯૯
૧૯૧૨-૧૩	૨૪૭૩૨
૧૯૧૩-૧૪	૩૬૬૬૪

ધો જોએ કાઇલ માટે ૨૧, બેક ઓટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

૧૯૧૪-૧૫

૧૯૧૬-૧૭

૧૯૧૭-૧૮

૧૯૧૮-૧૯

૧૯૧૯-૨૦

૧૯૨૦-૨૧

૧૯૨૧-૨૨

પાઉંડ

૨૧૬૬૧

૨૮૬૧

૯૭૮

૧૯૮

૧૦૬૬૭

૨૭૬૫૬

૧૫૪૬૪

સીયામમાં શેરડીમાંથી ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ જમાવવા માટે પ્રયત્નો ચાલી રહ્યા છે. ત્યાંના નાકેન પેટેમ નામના છુટલામાં ૧૨૦૦ એકર જમીન શેરડી ઉગાડવાના હેતુથી મેળવવામાં આવી છે અને તેમાંથી ૨૫૦ એકરમાં લાલ શેરડી રોપવામાં આવી છે. તેમાંથી એકર દીઠ લગભગ ત્રીસ ટન જેટલી શેરડી મળશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે. એમાંથી ખાંડ બનાવવા માટે કારખાનું બાંધવાનો વીચાર ચાલે છે. સીયામમાં શેરડીના પાકનો વીરતાર ૨૨૫૦૦ એકર જેટલો ૧૯૨૦ માં હતો. તેમાંથી દર વરસે ત્રીસ હજાર ટન જેટલી ખાંડ મળવાની વધી હતી. એ ઉપરાંત ૧૯૨૦ માં નાળીયેરીમાંથી ૬૭૮૬૦ પીકલ જેટલી ખાંડ મેળવવામાં આવી હતી. ૧૯૦૭ માં એ જગ્યાએથી અર્ધો હતો. એને ઉપયોગ મીઠાઈ બનાવવામાં આવે છે. તાડમાંથી બનાવાતી ખાંડ ૧૯૨૦ માં ૨૧૩૬૫૦ પીકલ જેટલી હતી. એ આંકડો છેલ્લાં ૧૪ વરસ દરમિયાન એક સરખો રહ્યો છે.

રંગની બનાવટના સંબંધમાં એક અનુભવી જણાવે છે કે લોખંડ કે રીઝના ઉપર એવો રંગ વાપરવો કે જેથી એ લોખંડ સગર સ્ત્રીલની ઉપર હવાની અશ્વર થતી અટકે એટલું નહીં પણ જે રંગ મુકાયા પછી તેના પોપડા બાહીને ખરી ન લાય. અત્યાર સુધી એ માટે અજાણીતું તેલ રંગનાળું કરીને વપરાય છે પણ તેની ઉપર હવાની અશ્વર આવે છે તેથી તેનું વજન પાછળથી ઘટું વધે છે. જે વજન પદાર્થો રંગ તરીકે એમાં વપરાય છે તે રંગ એકસાઇડ એક્સ લેડ, રેડલેડ અને યલો ક્રોમ છે પણ રેડલેડમાં બીજા મુકાયાનકારક તત્વો રહેલાં હોવાથી કાટ અટકે છે અને એ રંગ અશ્વર પછી તેના પોપડા બાહીને મુકાઇને ખરી પડે છે. એમાં તેલની મેળવણી જોઇએ તેવી બટ થતી નથી. રેડ આયર્ન એકસાઇડ વાપરવાથી કાટ અટકે છે, આટલા માટે એ અનુભવી જણાવે છે કે, એરેન્જ લેડનો ઉપયોગ કરવો સારો છે. એ લેડ કોમેટનો એક પ્રકાર છે. એ હુલકો છે એમાંથી હવા જતી નથી અને એ રંગ ઘણા વખત સુધી ટકે છે. ગ્રીટેરીયસ આયર્ન એક નામથી જાણખાતો પદાર્થ પણ સ્ત્રીલની ચીજ ઉપર રંગ ચઢાવવામાં વપરાય છે અને તે સહેલાઈથી ઉખરી જતો નથી.

ધર્ડો નો ગ્રાવ પંખળમાં લાયલપુર ખાતે થોડા માસ અગાઉ મરુના દસ રૂપિયાનો હતો તે થીને હવે રૂ. ૬= નો થયેલો જણાવવામાં આવે છે. પંખળમાં ધર્ડોનો પાક હમણાં શરૂ થયો છે. તેથી જ આ રીતે કાચમાં ઘટાડો થયો છે. હવે એની અચર આસપાસના પ્રાંતોમાં થતા લાગેરો એકે થોડા વખતમાં હીંદમાં બધે ધર્ડોના ઘાત સરતા થશે એમ આશા રાખી શકાય.

આરટેક્સીયાના ઘડિના વેપાર સંબંધમાં સરકારે એક બોર્ડની નીમણુંક ફેટલાક વરસ ઉપર કરી હતી તેણે છેલ્લાં છ વરસ દરમ્યાન ઠરેલાં કામકાજનો રીપોર્ટ હમણાં બહાર પાડ્યો છે તે ઉપરથી જણાય છે કે ધર્કની કમીન તરીકે એમુતોને આપવામાં આવેલી રકમ નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે હતી:—

લાખ પાર્કટ

૧૯૧૬	૨૮૦
૧૯૧૭	૨૩૭
૧૯૧૮	૨૦૨
૧૯૧૯	૧૭૦
૧૯૨૦	૧૯૫
૧૯૨૧	૪૬૭

એ છ વરસોમાં ફેટલો ધર્ક એ બોર્ડે વેચ્યો તે નીચે દર્શાવ્યો છે:—

લાખ ટન

૧૯૧૬	૧૩
૧૯૧૭	૧૫
૧૯૧૮	૯
૧૯૧૯	૨૫
૧૯૨૦	૧૩
૧૯૨૧	૨૮

પહેલા એટલે કે ૧૯૧૬ ના વરસમાં ખરીદેલા ધર્ક બધા વેચાયા છે. તે પછીનાં વરસોમાં ખરીદાયેલ ધર્કમાંથી થોડો થોડો ભાગ બાકી રહ્યો છે એ બોર્ડનો હીસાબ બંધ કરવાનો સરકારે ઠરાવ કર્યો છે.

જટાત—બુકારેસ્ટની સરકારે એમ કમન્યું છે કે દેશપરદેશ વચેની દુર્ગીતા વાવમાં વધઘટ થતી હોવાથી પારદેશ મોકલવાના ઉપરની જગત સેનાના નાણામાં અથવા પરદેશોમાં આલતાં નાણામાં તે દેશની બેંકે ઉપર લખાયેલા ચેકથી આપવી પડ્યો.

ચીટીની સરકારે આલન અગર નીકાચ થતા સપગા સોડીલોઆમ રીક દય સેન્ટાવોસ જેટલી સરટેકચ રૂપે નાખી છે.

વેચીસલોવાકયાની સરકારે કોલસાની નીકાચ ઉપરની જગત કાઢી નાંખી છે.

ઝેચોસ્લાવાકના રાજ્યમાં ખાંડનો માવ ઝેના વેપારીઓની બનેલા મીન્ડીકેટ નકી કરતી તેને બદલે દવેથી વેપારીઓ એક બીજા સાથે છુટ્ટી દરીફર્ક કરી પે તપોતાને પરવડતે ભાવે સોદા કરી ચકશે.

કાગળનો ઉદ્યોગ દક્ષીણ અમેરીકામાં ઘણો વધતો જાય છે. લગભગ અગાઉ તે દેશો કાગળ આયાત કરતા હતા અને તેમા થોડો ભાગ જરમનોથી જનો હોતો. ત્યાં માત્ર ચીટી દેશમાં કાગળ બનાવવાનો મીલો હતો. દવે પ્રાચીનમાં તથા આરજેન્ટીના રીપબ્લીકમાં પણ કાગળનો મીલો સ્થપાય છે અને તેમાં ઘણો માલ બને છે.

ધી બોર્ડે ટાઇલ મર્ટ ૨૧ બેક આઉટ ફોર્ડ ચુનબ.

પારસલ પોસ્ટ—તેનેડા તથા ઇટલી વચે પારસલ પોસ્ટની સીધી ગોઠવણું થયું ગયદે. કેળુઆરીની નવમી તારીખથી થઈ છે. ઇટલીથી એવાં પારસલ ઇંગ્લંડ કે ફ્રાન્સને માગે મોકલવાની ગોઠવણ અગાઉ હતી તે માટેના જે નીયમો હતા તેવાજ નીયમો સીધા વેપાર માટે પણ ઘટવામાં આવ્યા છે.

કોપરનો વેપાર—કોપરનો મોટો જથ્થો સાઉથ સી આઇલંડમાં પાડે છે અને તેને ઉકાવ સેનફ્રાન્સીસકો ખાતે ઘસે છે. એમાંથી કોપરેલ, બેળ બનવરા માટેના ખોશક તથા ખાતર બનાવી શકાય છે. એ ચીજો સુનાઈટેડ રેટરસ તથા કેનેડાને સેનફ્રાન્સીસકોથી કેટલાક અંશે પુરી પાડવામાં આવે છે. હવે કાલ બીચાથી નાળં ચેર મંગાવીને તેમાંથી બેળખાતર વગેરે કેનેડામાં ઉદ્યોગ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે. આસ્ટ્રેલીયામાં જે નાળીયેર થાય છે તેને સીડની ખાતે મોકલવામાં આવે છે પણ ત્યાં હવે બીજા દેશોથી કોપરનો મોટો જથ્થો આવવા લાગ્યો છે જેથી સીડનીમાં કોપરના કાવ ઘટવા લાગ્યા છે. સીડનીમાં હવે કોપરેલ બનાવી નીકાશ કરવામાં આવે છે અને સાબુ પણ બનવાય છે.

ઈંગ્લંડમાં કાગળના ઉદ્યોગની માઠી હાલત—કાગળ બનાવવા માટેના માવાનો કીમત ૧૯૧૪ માં ટન દીઠ આઠ પાઉંડની લગભગ હતી તે વધીને ૧૯૨૧ માં ટન દીઠ સાઠ પાઉંડ થઈ હતી. વ્હીર્લીંગ પાઉંડર ૧૯૧૪ માં ૫ પૈંડ ૧ શીલીંગ ૧૧ પેન્સ હતો તે ૧૯૨૧ માં ૧૫ પાઉંડ ૩ શીલીંગ હતો. ફટકડીનો ભાવ ૧૯૧૪માં ૪ પાઉંડ અને ૧૯૨૧ માં ૧૩ પાઉંડ હતો. ચીની માટી ૧૯૧૪ માં પાઉંડ ૧—૧૩—૫ હતી તે ૧૯૨૧ માં પાઉંડ ૪૬ હતી. કોલસાનો ભાવ ૧૯૧૪ માં ટન દીઠ ૧૩ શી. ૪ પેન્સ હતો તે વધીને ૧૯૨૧ માં ૩૭ શી. ૪ પેન્સ રહ્યો હતો. લંડન સુધી માલ મોકલવા માટેના રેલવેનો ચાર્જ ૧૯૧૪ માં ૨૩ હતો જ્યારે ૧૯૨૧ માં ૫૦ શી. ૧૦ પેન્સ હતો. મજુરોનો મજુરીનો આંકડો તો ઓછા કલાક કામ કરવા છતાં ૪૨૨૦૬ પાઉંડ જેટલો વધ્યો હતો. મેસર્સ એ. એમ પીબ્લસ એન્ડ સન કંપનીના પ્રમુખે રજુ કરેલા આ આંકડા દર્શાવે છે કે ઇંગ્લંડમાં કાગળ બનાવવાની ઉદ્યોગ આટલો વધારે અર્થ ઉપાડી ન શકે. પણ તે છતાં ઇંગ્લંડના અરીદનારાઓ જર્મનીનો વધારે સસ્તો માલ લે છે. કેટલાક તો પોતાના એડર બેલનયમ કે હોલેંડને આપતા હશે પણ એ દેશોમાંથી આવતો માલ પણ જર્મનીમાં બનેલો હોય છે. જર્મનીમાં લોકો ઓછા લવાજમે વધારે કલાક કામ કરે છે. તેથી તેઓ ઇંગ્લંડના કાગળ બનાવનારાઓ કરતાં ઓછે ભાવે પોતાનો માલ વેચી શકે છે.

કોલસાની નીકારાને મદદ—સ્પેનમાંથી કોસ્તા ઉપરના વેપાર માટે નીકારા થતા કોલસા ઉપર દર ટન દીઠ પાંચ પેસેટા જેટલી રકમ મદદ તરીકે ત્યાંની સરકારે આપવાની ગોઠવણ ત્રણ માસ વધારે ચાલુ રહેશે એમ રૂટર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે.

આસ્ટ્રેલીયામાં ખાડની પેદાશ માટે સારી આશા રાખવામાં આવે છે. એ દેશમાં દર વરસે લગભગ ૨૮૦ હજાર ટન ખાંડ વપરાય છે. ગયે વરસે પાકી પેદાશ ૨૬૦ હજાર ટન હતી અને આ વરસે ૩ લાખ ટન જેટલી થવાની આશા છે. એ પાક કરવા માટે ગોરાઓને મજુર તરીકે રોકવામાં આવે છે અને તેથી માલ બનાવનારાઓને તથા વાપરનારાઓને ફાયદો થાય છે એમ જણાવવામાં આવે છે. હાલ એ ઉદ્યોગમાં ત્રીજથી ચાળીસ હજાર જણને રોજ મળે છે.

આસ્ટ્રેલીયાની ફૂંઝીન લાદીઓ સુકાઈવાર અને મજબુત.

રેડીયમની પેદાર પોતાના દેશમાં જોડલી થાય તે બધી ઉપર સરકારનો કાબુ રહે એવી મતલબ નો કાયદોનો ખરડો એકોરડોવાડીયાની ગજસવામાં લાવવામાં આવનાર છે. અત્યાર સુધીમાં છ ગ્રામ જોડલા રેડીયમના પેદાર એ દેશમાં થઈ છે.

ઐઘોઝીક શોધખોળ—લખનો ખાતેગઈ તા. ૨૭ મી માચે મળેલી બોર્ડ ઓફ ઇન્સ્ટ્રીઝની સભામાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે વનરપતીમાંથી તેલ ખનાવવાના ઉદ્યોગને ખીલવવાને કાજે શું કરવું તે વીશે વીચાર ચલાવવા માટે એક કમીટી નીમવી. એવીજ ખીલ કમીટી કાયના ઉદ્યોગ માટે અને ત્રીજી કમીટી અત્તરોના ઉદ્યોગ માટે પણ નીમવામાં આવી હતી. સુતાર તથા દરજીના ધંધાને લગતું શીશણ આપવા માટેની શાળામાં સંચા કામ વધારવા માટે વેરય એરફનેજને સાતસો રૂપયાની મદદ આપવા ઠરાવ થયો છે. વળી એમ પણ કરવામાં આવ્યું હતું કે એ બોર્ડની પાસે સસ્ટીશીકેટ માટે કોઈ માલ મોકલવામાં આવે તો તેની બરોબર તપાસ લઈને સસ્ટીશીકેટ આપવાનું એ ખાતાના વડાની મુનસફી ઉપર રહેશે. કોઈપણ ઉદ્યોગ સંબંધી તપાસ માટે અખતરા કરવામાં ધણો ખચ થતો નહોતો. તે સંબંધી ચલાહ આપવા માટે કોઈ લેવાજમ લેવો નહોતો એમ પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. ઠેરાની ખીલમાં હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક સંચાક્રમ ગોઠવવાની યોજના માટે મદદ કરવાની એક અરજ મળી હતી જેને ડીવેલપમેન્ટ બોર્ડ ઉપર અનુકુળ લેવાંમણ સાથે મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

નોરવે બેકે બહાર પાડેલો માસીક ટ્રેડ રીપોર્ટ.

ગયા માચે માસની તા. ૩૧ મી એ બહાર પડેલા બેકના સરવેચા ઉપરથી માલમ પડે છે કે બેકની ચલણમાં ફરતી નોટોની રકમ ૩૭૮૦ લાખ ક્રોનર જેટલી હતી. બાવો લગાઈ અગાઉ હવાં તે કરવાં ૨૫૩ ટકા જેટલા વધારે એ માસની સરખાવમાં હવા ન્યાયે આખરે તે વધારો ૨૪૦ ટકા જેટલો રહ્યો હતો.

હુડીનું બજાર ઉપડવાં ચુપ હતું પણ બંધ થતી વેળા મજબુત હતું.

શેરોનું બજાર ચુપ પણ નરમ છે.

લંબર બજારમાં લેવાળી સારી પણ કામકાજ બહુ અનીયમીત છે.

કાગળના બજારમાં લેવાળી સારી આવવાથી કાચ વધ્યા છે પણ હજી એટલા નીચા છે કે માલ બનાવનારાઓને તે પરવડે એમ નથી. કાગળ બનાવવા મટેના લાકડાના આવના બજારમાં પણ લેવાળી છે.

સોલ્ટ પીટરની નીકાચ સારી છે. પપરાની નીકાચ થતી ગઈ છે.

વેપારી મુકદ્દમામાં અપાયેલાં સુકાંઠા.

કંત્રાકટ તોડવાનાં કારણો.

માલ અચીકનાર કંટાકટ હુટેજી બહાર કરતી વેળા જે કારણે દરખાસ્તે તે રીપોર્ટ બીજી કાંઈ કારણ પાછળથી કોર્ટમાં રજુ કરી શકાય એમ ટેલર વીરુદ્ધ આક્રમક રાન્ડેશોની

માં એમને ટાઈલ માટે ૨૧ બેક આઉટ ફાઉન્ડ મુજબ.

એક કુ. વાળા કેશનો વા. ૨૭-૧-૨૨ ને દીને ચુકાદો આપતાં હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું. બાબત એમ હતી કે પ્રતીવાદીએ વાદી પાસેથી ખરીદેલો માલ થોડે થોડે “ડીલીવરી” આપવાનો હતો. પહેલો હપતો મળ્યો. તે ખરીદનારે પોતાની પાસેથી ખરીદનાર ઉપર મોકલી આપતાં તેણે રાખ્યો નહીં. મુળ ખરીદનારે તેનાં નાણાં અપાયાં હતાં તેથી માત્ર બાકીનું કંટ્રાક્ટ તેણે રદ થયેલું જાહેર કર્યું. કોર્ટે ચુકાદો આપતાં ઠરાવ્યું કે કબાલો જે માલ માટે હતો તે કરતાં રહેજ હલકો માલ અપાયો હતો. પણ તેનાં નાણાં અપાયાં હતાં એટલે તે પાછો આપી શક્ય નહીં પણ માત્ર માલ હલકો હોવાને લીધે થયેલું નુકશાન માંગી શકાય. બાકીના માલ માટે કબાલો રદ કરવાને બદલે ચાલુ રાખ્યો હોવ તો વધારે સારો માલ આપવામાં આવત નહીં એમ કહેવાને કારણ નથી. એ કંટ્રાક્ટ ચાલુ રાખીને બીજા હપતામાં જે માલ મળે તે હલકો લાગવાથી કંટ્રાક્ટ તુટેલો ઠરાવ્યો હોવ તો એમ થાવ પણ તેમ કરેલું ન હોવાથી વાદીનો દાવો બહાલ રાખવામાં આવે છે. પ્રતીવાદીએ કંટ્રાક્ટ તુટેલું જાહેર કરતી વેળા રજુ કરેલી દલીલને બદલે બીજી દલીલ. પાછળથી રજુ કરવાનો હક હતો એમ વકતાર દરમિયાન કોર્ટે સ્વીકાર્યું હતું.

માલ રવાના થાય તે અગાઉ ઇન્ટેન્ડેડ રદ કરી શકાય કે ?

કબાલો રદ કરવાના સંબંધમાં એક કેસમાં અપાયેલા ચુકાદા પ્રયે “કિમ્બર્લે” નામનું મદ્રાસ ખાતે પ્રજટ થતું પત્ર ધ્યાન ખેંચે છે. એ કેસમાં હકીકત એવી છે કે એક પેદીએ ઇન્ડિયામાં માલ બનાવનારાઓ ઉપર આરડર મોકલ્યો પણ તે પછી થોડા વખતમાં વેપારનો મામલો બહાલાયથી આરડર રદ કર્યો. માલ બનાવનારે એ ખરીદનારને હિસાબે લીલાંઈથી એ માલ જેમ અને તેમ જાવે વેચ્યો અને તેમાં મુળ કબાલાની સરખામણીમાં જેટલી એાઈ રકમ મળી તેટલી ખોટ માટે મુળ આરડર આપનારના ઉપર ફરીયાદી માંડી. કોર્ટે એ રકમ માટે હુકમનામું કરી આપ્યું. એકવાર માલ આરડર કર્યો તે રવાના થવા અગાઉ પણ એ તે રદ કરીયે તો આરડર લેનારને તેથી જે ખોટ ભય તે સરી આપવી પડે.

બેંકનો લેટર ઓફ ડેડીટ પાછો ખેંચાય કે ?

ઈસ્ટન બેંક સામે ઇંગ્લેન્ડની ચુકાદા લીડેસે એક કુ. એ. લલો માંડ્યો હતો જેમાં હકીકત એવી હતી કે વાદીએ કલકત્તાની એક પેદીને માલ વેચ્યો હતો, જેમાં અમુક ભાગ ઠરાવેલો હતો પણ મલુરીના દર કે ઠાચી ચીજોના ભાવ વધે તો તેના પ્રમાણમાં એ માલની કીમત પણ વધારે આપવાનું ખરીદનારે ઇનુચું હતું અને ઇસ્ટન બેંકનો પાછો ન ખેંચાય એવો લેટર ઓફ ડેડીટ અમુક રકમ સુધીના ખરીદનારે વાદીને આપ્યો હતો. તે પછી વાદીએ માલ મોકલ્યો જેમાં ઠરાવેલી કીમત ઉપરાંત મલુરીના વધાશને લીધે કાંઈક રકમ બાકી હતી. એ પ્રમાણે હોવાથી બે વાર માલનો હપતો લીધા પછી ખરીદનારે વાંધા લીધો એથી પ્રતીવાદી બેંકે ખરીદનારની આજ્ઞા અનુસાર નાણાં ભરવાની ના પાડી. પણ

મેટેલીક શીલ્ડિંગની સારી ડીગ્રાઈન અમલે કે ?

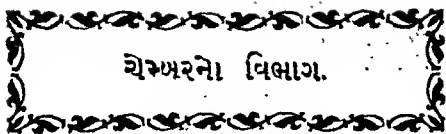
તેમનો લેટર બોક્સ કેડીટ પાછો ખેંચાય એવો ન હોવાથી બેંકે પોતાનો કસર તોડ્યો. એમ કશી વાદીએ કંત્રાકટ રહ કયો અને તુકથાની માટે દાવો માંડ્યો. કોર્ટે વાદીના લાલમાં હુકમ નામું કરી આપ્યું.

સ્ટીમરની હડતાળનો જોખમ કોને માથે ?

ઠાકાનાં ચામડાં વેનીસના વેપારી મી. રીડીને વેચવાનો કબાલો મી. એન્ડ્રીકા સ્ટીને કયો હતો. ઠાકાલામાં એવી શરવ હતી કે વીનીઝયા કંપનીની સ્ટીમરમાં જાનેવારી આખર અગાઉ માલ મોકલવો. વાદીએ કે બોટો સ્ટીમરમાં વા. ૨૪-૨-૨૧ ને દીને માલ ચઢાવ્યો. પણ હડતાળને લીધે સ્ટીમર છેક વા. ૧૯-૨-૨૧ સુધી ઉપડી નહીં. માલ મોઝો મળવાનું બહાનું કહાડી પ્રતિવાદની બેંકે હુડી કબુલ રાખવાની ના પાડી જ કે તે માટે પાછો ના ખેંચાય એવો લેટર બોક્સ કેડીટ તેણે આપેલો હતો. કોર્ટે ઠરાવ્યું કે એકવાર લેટર બોક્સ કેડીટ આપ્યા પછી તેમ જલુવેડી શરતો પાળવાને બેંક અંધાયલી છે. “જાનેવારીનો અધવચમાં ઉપડનારી સ્ટીમર કેબોટો” મારફતે મોકલેલા માલની હુડી કબુલવાની શરવ હતી અને એ સ્ટીમર વા. ૧૫-૧-૨૧ ને દીને ઉપડવાની જાહેર થઈ હતી તો પછી એ સ્ટીમરમાં જાનેવારી માસમાં માલ ભર્યો પછી તેની સામે હુડી લખેલી હતી તે સ્વીકારવાની બેંકની ફરજ હતી. કોર્ટે વાદી સ્ટીનના લાલમાં હુકમનામું કરી આપ્યું.

ભુલથી સરકારે આપેલાં નાણાં.

ઈ સ. ૧૯૧૭ માં મી. એમ. એસ. ટેલર બ્રીટીશ સરકારના હવાઈ ખાતામાં નોકરી હતો અને તેણે અમલદાર વરીકે લેટર બોક્સ એલેક્ટ્રીક એવી મતલબનો કહાડ્યો હતો કે દર મહીને છેલ્લી તારીખે વીસ પાઉંડ નેશનલ પ્રોવીન્સીયલ એન્ડ યુનિયન બેંકે બોક્સ ઈન્કાઉન્ડને આપવા આ રકમ એના પગારમાંથી પાછળથી કાપી લેવામાં આવતી. વા. ૩૧-૩-૧૮ ને દીને એની બદલી થઈ અને વા. ૭-૬-૧૮ ને દીને એ મરણ પામ્યો તોપણ વા. ૩૧-૧-૨૦ સુધી દર મહીને છેલ્લી તારીખે સરકારી નાણાંમાંથી વીસ પાઉંડ એના ખાતામાં જમે થવા ચાલુ રહ્યા. પાછળથી ભુલ પકડતાં ૪૪૦ પાઉંડની એ રકમ પાછી મેળવવા કાજે સરકારે બેંક સામે દાવો માંડ્યો ત્યારે બેંકનો તથાવ એવો હતો કે જેના ખાતામાં એ રકમ જમે થઈ તેની તરફથી એકઝેક્યુટર પોતે અથવા ધારાના હીમાયતી મારફતે હાજર નહોત્ય ત્યાં સુધી એ ખાતામાં જમે થયલી. રકમમાંથી ઉપાડ કરવાનું ફરમાવી શકાય નહીં. એ ખાતામાં રહેલી રકમ ૪૧૭ પૈ. ૧૦ શી. ૩ પે. હતી, તેમાંથી બેંકને આ મુકદ્દમા માટે થયેલો ખર્ચ બાદ કરતાં બાકી રહે તેટલી રકમ એ બેંકે સરકારને આપી દેવી એવો કોર્ટે હુકમ ફરમાવ્યો હતો.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મચીન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ યુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૮ મીએ પ્રીવ સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ૩ કલાકે (સા. દા.) મળી હતી. જે વેળા નીચે જણાવેલા અધ્યક્ષે હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

„ મનમોહનદાસ રામભ.

ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

શેઠ જહાંગીર બમનભ પીટીટ.

„ મોતીલાલ કાનભ.

„ બી. એફ. માદન.

„ એન. એમ. મનુમદાર

ઓ. શેઠ. શ્રીશંકર સી. શેઠના.

શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરભ શીવભ.

„ મોરારભ મુળરાજ ખટાઈ

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ મહમદભાઈ હાલભાઈ લાલભ

„ માવભ ગોર્વીદભ.

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

„ એસ. આર. બમનભ.

„ મયુરદાસ વસનભ-ખીમભ.

૧ એકસાઇબ કમીટી તરફથી પુછવામાં આવેલા સવાલના સંબંધમાં ચેમ્બરની કમીટી તરફથી જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે ખરડો ફરીથી તૈયાર કરવાનું કામ મે. પ્રમુખ તથા શેઠ માવભ ગોર્વીદભ ને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ રૂક પેસેન્જર કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હોવાને કારણે અત્યંત થવાથી તે સંબંધમાં વધુ વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા અધ્યક્ષે કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મે. પ્રમુખ.

શેઠ એમ. એ. માલવર

મે. ઉપ-પ્રમુખ.

„ માવભ ગોર્વીદભ.

શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ

૩ ના. હીદી સરકારના નાણાં. ખાતા તરફથી ચેમ્બરના બજેટના લખાણના જવાબમાં જે પત્ર મળેલો હતો તેના જવાબમાં શેઠ બી. એફ. માદન તરફથી એક ખરડો કમીટી આમળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. ખરડો ઉપર વીચાર કરતાં તેની નકલ નીચે જણાવેલા અધ્યક્ષે ઉપર અભીપ્રાય સારૂ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ, સર વીક્ટોરિયા ડી. ઠાકરસી તથા શેઠ મનમોહનદાસ રામભ બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) ચેમ્બરની સામાન્ય સભા.

સુબખની દેશી વેપારી ચેમ્બરની ત્રિમાસીક સાધારણ સભા ગયા શનીવારે સાંજના ૭ કલાકે ચેમ્બરના મકાનમાં તેના પ્રમુખ મી. પરચોત્તમદાસ ઠાકોરદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળાએ નીચે પ્રમાણે કામકાજ બજાવવામાં આવ્યું હતું:—

ચેમ્બરનું ત્રિમાસીક કામકાજ.

શરૂઆતમાં ચેમ્બરની કમીટીએ ગઈ તારીખ ૧-૧-૨૨ થી ગઈ તા. ૩૧ મી માર્ચ સુધીમાં કરેલા કામકાજનો અહેવાલ બહાર રાખવાની દરખાસ્ત મેલવામાં આવી હતી જે બહાલ રહી હતી.

પ્રમુખનું વિવેચન.

સભાના પ્રમુખ મી. પરચોત્તમદાસે તે પછી વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે ચેમ્બરની ગાંધીવાર્ષિક સામાન્ય સભામાં મી. હાલાઈએ જુદા જુદા વિષય પરની ૨૪ દરખાસ્તો રજૂ કરી હતી. તે પર વિચાર ચલાવી રીપોર્ટ કરવા ચેમ્બરે પોતાની એક કમીટી નેમી હતી. તે કમીટીમાં હું પણ સામેલ હતો. એ કમીટી તરફથી મજકુર ૨૪ કરાવોના સંબંધમાં રીપોર્ટ કરવામાં આવ્યો જેનો સાર વમારી આગળ કરવામાં આવ્યો છે. મી. હાલાઈની વળી એક એવી દરખાસ્ત છે કે એ ૨૪ કરાવોના સંબંધમાં સરકાર સાથેના પત્ર વ્યવહાર મળ્યા છતાં તેમને તેની નકલો અત્યાર સુધી મળી નથી જે માટે આ સભા દીલગીર છે. મારે એ સંબંધમાં જણાવવાનું કે સરકાર તરફનો પત્રવ્યવહાર ઘણો મોટો છે. અને મી. હાલાઈ ચેમ્બરની કમીટીના સભ્ય હોવાથી તેમણે એ પત્રવ્યવહાર ચેમ્બરની ઓફીસમાં આવીને જોઈ જવો એવો જવાબ મી. હાલાઈને વાળવામાં આવ્યો હતો.

કમીટીનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત.

મી. હાલીમ ઇ. અતારીએ આ પછી દરખાસ્ત મેલી હતી. કે મી. હાલાઈએ રજૂ કરેલી ૨૪ દરખાસ્તોના સંબંધમાં સભા કમીટીએ રજૂ કરેલા રીપોર્ટ સભા બહાલ રાખે છે.

મી. મનુ મુનેશ્વરે કરાવને ટેકા આપ્યો હતો.

મીં હાલાઈનો સુધારો.

મીં હાલાઈએ ઉપલી દરખાસ્ત ઉપર નીચલો સુધારો મેલ્યો હતો:

કમીટી તરફથી આવેલા રીપોર્ટની નોંધ લેવી અને મીં હાલાઈની જે ૨૪ દરખાસ્તો જનરલ સભા સનક્ષ રજૂ કરવા માટે મોકલી હતી તે સંબંધમાં વીચાર ચલાવવા કમીટીની એક સભા એક પખવાડીઆં પછી બોલાવવી.

પોતાના સુધારાના ટેકામાં બોલતાં મીં હાલાઈએ જણાવ્યું કે ચેમ્બરે ચલાવેલો જે પત્રવ્યવહાર બહારમાં પ્રગટ થયો ન હોય તે મારા પર મોકલી આપવા મેં લખ્યું હતું. પ્રમુખ જણાવે છે કે તે પત્રવ્યવહાર ઘણો લાંબો છે અને તે મારે ચેમ્બરની ઓફીસમાં આવી જોઈ જવો. પણ અત્રે આવતાં મને ફક્ત જે પત્રો બતાવવામાં આવ્યા હતા. વધા જણાવવામાં આવ્યું હતું કે બીજા કોઈ પત્રવ્યવહાર ચાલ્યો નથી. અને બતાવવામાં આવેલા મજકુર જે પત્રમાંના એક નામદાર વાઇસરોયના ખાનગી સેક્રેટરી તરફનો આવેલો પત્ર હતો. તે પત્ર મેં ઉતારી લેવા માગ્યો, પણ મને તેમ કરવા દેવામાં આવ્યું નહીં અને તેથી તેની નકલ મને મોકલી આપવા મને જણાવ્યું જે મને આજે મળી છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક ઓટ, કોટ સુબખ.

મેં મોકલેલી રજ દરખાસ્તોમાંની કેટલીક વેપારીઓના સામાન્ય હિત આગળ વધાર માટે જ્યારે બાકીની કેટલીક વધારવા ઉપયોગી છે. બીજી કેટલીક ચેમ્બરના બંધારણમાં સુધાર કરવા માટેની હતી. સખ-કમીટીની કેટલી સલાહો મળી, તેણે 'શુ' વીચાર ચલાવે વગેરે મજકુર રીપોર્ટમાં કુદીએ બાતમી અપાઈ નથી.

પ્રમુખ-આ ક્રમ એક સખ-કમીટીનો રીપોર્ટ છે.

મીં હાલાક-પણ કમીટીના સલાસદોની પણ તે પર સહી નથી.

પ્રમુખ-તમને સખ કમીટીના સલાસદોના નામ જોઈતાં હોય તો આપું.

મીં હાલાક-હું તો રીપોર્ટ જેમ રજુ થયો છે તે પર ધ્યાન જોઈું છું.

મીં હાલાકએ તે પછી એક વાર સમક્ષ રજુ થતી દરખાસ્તો અનુક્રમે મુકવા દેવા નથી આવતી તથા રજ કલાક અગાઉ જે દરખાસ્તો લાવવામાં ન આવે તે પર કમીટી વીચાર ન ચલાવવો એ સંબંધમાં કમીટીએ પોતાના રીપોર્ટમાં જે એવું જણાવ્યું હતું તેવા સુધારો સ્વીકારવામાં આવતાં ચેમ્બરનું કામકાજ સરળતાથી નહીં ચાલે તે સામે વાંધે લીધો હતો અને રીપોર્ટનો તે ભાગ સ્વીકારવો તેને ગેરવ્યાજબી જણાવ્યું હતું.

મીં ત્રીકમદાસ ચક્રભાઈ.

મીં ત્રીકમદાસ ચક્રભાઈએ સુધારાને ટેકો આપ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે મજકુર દરખાસ્તો પર વીચાર થવો ઘટે છે. તે એકદમ ફેંકી દેવાની જોઈતી નથી.

મીં ગીરજશંકર ત્રિવેદીએ જણાવ્યું કે રીપોર્ટની નોંધ લેવી એ શબ્દો વધારે પડતાં હોવાથી સુધારામાંથી કાઢી નાંખવા ઠીક થઈ પડશે.

મીં હાલાકએ તે સુચના બહાલ રાખી હતી.

મીં મનમોહનદાસ રામજીએ જણાવ્યું કે દરખાસ્ત અને સુધારો સમાની જતા છે અને તેમાં ફેરફાર સલાજ કરી શકે.

મીં મનુ સુબેદારે કહ્યું કે પ્રમુખને તે સુધારાવવા કે નહીં તે કરાવવાની સત્તા છે. આ બાબતમાં પ્રમુખનું ફર્લીંગ છેવટનું લેખાવું જોઈએ.

મીં એડનવાળાએ જણાવ્યું કે રીપોર્ટ બહાલ શા માટે ન રાખવો તેનું કાંઈ કારણ દર્શાવ્યું નથી અને તેથી સુધારો બહાલ રાખવો એ દુરદેશી ભરેલું લેખાવું નહીં. તેમ કરવું તે વખત બરબાદ કરવા સરખું છે.

મીં મોબલે જણાવ્યું કે આ કાંઈ રાજદારી મંડળ નથી. આ વેપારી મંડળ છે. આથી રીપોર્ટ બહાલ રાખવો વાજબી થઈ પડશે.

મીં દેવચંદ ભગવાનજી-સખ-કમીટીમાં કેણ સલાસદો હતા?

પ્રમુખ-મીં વાલચંદ હીરાચંદ, મીં મયુરાદાસ વસનજી મનજી, મીં મોતીલાલ વલ્લભજી અને હું.

મીં દેવચંદ ભગવાનજીએ તે પછી પુછેલા એક વધુ ખુલાસાના જવાબમાં પ્રમુખ મીં પરચોવમદાસ કાકોરદાસે જણાવ્યું કે આ બાબત કમીટી આગળ ત્રણ માસ સુધી હતી અને તે સુદત દરમાન રજ દરખાસ્તો પર સંપૂર્ણપણે વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. કમીટીના રીપોર્ટ બહાર કરવાથી ખાસ લાભ નથી. પણ સખા એ ઉચીત ગણતી હોય તો તે સંપૂર્ણપણે રજુ કરવામાં મને વાંધો નથી.

અને કહોજરનો કાનુન થાય પારવામાં આવ્યો હતો.

મેટેલીક શીલી'જના બારી હીજાઇન ગમશે કે?

મુધારા ઉપર તે પછી મત લેવામાં આવતાં તે વધુ મતે શ્દ થયો હતો અને અસલ દરખાસ્ત પસાર થઈ હતી.

મુંબઈ મ્યુનીસીપલ હદમાં ગોવધ અટકાવવા વીચે.

શેઠ હરજીવન વાલજીએ નીચેની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી.

આપણી મ્યુનીસીપલ હદની અંદર કસાઈખાનાઓમાં જે ગઈહત્યા થાય છે તે બાબત આ ચેમ્બર પોતાના સખત પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવે છે. અને મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં તે વધ અટકાવવા માટે ૨૦ ૨૦ વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ તરફથી જે દરખાસ્ત રજુ કરવામાં આવી છે તેને આ સભા અંતઃકરણપુર્વક ટેકો આપે છે અને કોર્પોરેશનના સર્વે સભા-સહોને તે ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર કરવા બલામણુ કરે છે.

પોતાની દરખાસ્તના ટેકામાં બોલતાં મીંઠ હરજીવન વાલજીએ જણાવ્યું કે અત્યારે દેશમાં કરોડો મારણસો જીવનગરો વેઠે છે. દેશમાં મોંઘવારી સખત વધતી જાય છે. જે દેશ ખેતીના સંબંધમાં એક વેળાએ ઘણો આબાદ હતો તે અત્યારે ભુખે મરતો થયા છે. આ સ્થિતિનું કારણ આ દેશમાં ખેતીલાયકના અને દુધાળાં ઢોરોની બચકર પ્રમાણમાં કતલ થતી રહી છે તે છે. તે કતલથી દેશ પાચમાલ થઈ રહ્યો છે ખેતીની પેદાશની મોંઘવારીથી ગરીબોને ઘણું ખમવું પડ્યું છે. દુધ, ઘી, અનાજ વગેરે મોંઘા થવાથી દુઃખ દરદો વધી પડ્યા છે અને ગરીબો તેના ભોગ થઈ પડ્યા છે. દુઃખ દરદો વધવાનું પરીણામ પણ લોકોને પેટ પુરવું નથી મળતું તે છે. હોંદુઆ ગોવધને ધર્મ વીરૂધ્ધ ગણે છે અને તે અટકે તો તેઓ ઘણા ખુશી થશે. મુસલમાનભાઈઓ પણ હાલ હોંદુઆઈઓની લાગણીને માન આપવા ખુશી છે. પારસીભાઈઓ પણ ગોવધ પોતાના ધર્મ વીરૂધ્ધ લેખે છે.

મુંબઈમાં બચકર કતલ.

મુંબઈ શહેરની હદમાં થતી કતલનો તમને હું હવે ખ્યાલ આપીશ. મ્યુનીસીપલની સત્તા હેઠલના કસાઈ ખાનામાં છેલ્લા થોડા વર્ષ દરમ્યાન ૧૦ લાખ જેટલી ગાયો લેંસોના વધ થયો છે. કલકત્તા કોર્પોરેશન હસ્તકના કસાઈખાનામાં દર વરસે ૧,૨૦,૦૦૦ ગાયો લેંસો કપાતી રહી હતી. પણ કલકત્તાએ ગાયોનો વધ બંધ કરવા ઠરાવ્યું છે તો પછી મુંબઈની મ્યુનીસીપલિટીએ તે બંધ કરવાનો ઠરાવ કર્યો ધટે છે.

અત્રેના કસાઈખાનામાં રોજ ૩૭ લેંસો, ૧૩૮ ગાયો અને ૨૦૦૦ ઘેરાં બકરાંની કતલ થાય છે. લોહીના માંગવામાં આવેલાં ટેન્ડરો પરથી દર મહીને ૯ થી ૧૦૦૦૦ રતલ લોહીનાં વેચાણ માટે ટેન્ડર મંગાય છે. આ ખરી રથીતી મોંઘવારીનું સુખ્ય કારણ છે અને તે ફેરવાવી જોઈએ. અત્રે અડધા ડઝન જેટલા કોર્પોરેશન છે અને તેમણે મીંઠ હાલાઈની કોર્પોરેશન મધિની આ માટેની દરખાસ્તને મજબુત ટેકો આપ્યો ધટે છે.

મીંઠ જમનાદાસ દરખજી સંઘવીએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો.

મીંઠ એકેનવાળાએ એવી સુચના કરી હતી કે આ ઠરાવને ગાયો લેંસો જેટલાજ સંકુચીત રાખવો.

મીંઠ હાલાઈએ તે સુધારો બહાલ રાખ્યો હતો.

કેદમાં સબડતા દેશી ભાઈઓ.

મીંઠ વસનજી ઠાકરસી હાલાઈએ નીચેની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી:—

આ ચેમ્બર એક રાજદારી સંસ્થા નહીં હોવા છતાં તેની કમીટીએ મીંઠ મોટેમ્યુના રાજનામાં સંબંધમાં જે તાર આ ચેમ્બરને નામે મોકલ્યો તથા મંઠ ગાંધીજી સંબંધમાં જે પત્ર

જે બાબતોમાં મુખ્ય સરકાર પર લખ્યો તેને માટે આ સભા પેતાની ખાસ દીલગીરી એટલા માટે જણાવે છે કે તેના વર પત્રો મોકલતી વખતે આ દેશની વેપારી કામના લગભગ વીસ હજાર ઉપર જે રાખસો મી. મોન્ટેગ્યુના અને મું. ગાંધીજીના જેવા ગુનાહી માટે એક પશુ જેવી હાલતે સહ્યા કરે છે તે છતાં તેઓને માટે એક શબ્દ પણ બોલવા કે લખવાની આ ચેમ્બરની કમીટીને કુરસદ મળી નથી.

પેતાની દરખાસ્તના ટેકામાં મી. હાલાઈએ જણાવ્યું કે મી. મોન્ટેગ્યુને રાજીનામું આપવાનું કારણ મુખ્યત્વે ખીલાફતનો સવાલ છે અને તે રાજદ્વારી સવાલ છતાં ચેમ્બરને નામે વાર કરવામાં આવ્યો છે. મા. ગાંધીજીના સંબંધમાં પણ ચેમ્બરે તેજ રીતે ક્રમ લીધું છે છતાં પણ કેદમાં રખાવા આપણા ૪૦૦૦૦ લાઈઓ કે જેઓમાંથી ૨૦૦૦૦ અશરે વેપારી લાઈઓ છે તેઓ પ્રત્યે દીલસોજી ધરાવવાની પણ આ ચેમ્બરે જરૂર ભેધ નથી અને તેઓ સવાલ આવતાં તે રાજદ્વારી બાબતથી પેતાને અલગ હોવાનો દાવો કરી શકે તેમ નથી.

મી. ગોવિંદજી વસનજી.

હું અત્રે આપણી ચેમ્બરનાજ સભાસદ બાઈ ગોવિંદજી વસનજીનોજ હાખસો આપીશ. ૧૬-૨ ની ફેબ્રુઆરી સુધી તેમણે ચેમ્બરની ફી બરી છે મારી ૨૪ દરખાસ્તોમાંની એક તેમના સંબંધમાં હતી પણ તેમ છતાં કમીટીએ પેતાના ફીર્દોમાં તે બાબત જેમ ઉઠાડી મેલી છે તેમ ચેમ્બરે પણ કશું કયું નથી. તેમના જેવાજ મુન્દા માટે હાલ આશરે ૨૦૦૦૦ એટલા આપણા લાઈઓ હીંદમાં સળડે છે. જે સઘળું સરકારી હમનનીતીનું પરિણામ છે.

પ્રમુખ તમે તમારી દરખાસ્તને વળગી રહીને બોલો. હમનનીતિ વિષે તમને હું કંઈ બોતવા હકીકત નહિ, પણ એ તે બાબત પર વધુ વીવેચન કર્યો તો તમને હું કાતુન બહાર ઠરાવીશ.

મી. હાલાઈ-જો હું "હમનનીતી" બોલ નહીં વાપરું.

મી. હાલાઈ ની દરખાસ્તને ફેલુ ટેમ આપે છે તે વિષે તે પછી પુછવામાં આવતાં તેમ કાંઈએ નહીં કહ્યોથી તે દરખાસ્ત ઉઠી ગઈ હતી.

જે. સી. લેવાયેલી દરખાસ્ત.

મી. હાલાઈએ પેતાની નંચલી દરખાસ્ત જે. સી. લીધી હતી:-

પેતે મોકલાયેલી દરખાસ્તોની સાથે સંબંધ ધરાવતો સરકાર સાથેનો પત્રવ્યવહાર માંગ્યા છતાં આ ચેમ્બરના સભાસદ બાઈ વસનજી ઠાકરસી હાલાઈને આચાર સુધીમાં નકલો પુરાં પાડવામાં નથી આવી તે માટે આ સભા દીલગીર છે.

લેન્ડ એકવીઝીશન એક્ટનો થતો દુરુપયોગ.

મી. વસનજી ઠાકરસી હાલાઈએ ત્રીજી દરખાસ્ત રજુ કરી હતી કે મુખ્ય સરકાર તરફથી લેન્ડ એકવીઝીશન એક્ટનો, ડેવેલપમેન્ટ તથા ખાવર કંપનીઓ દ્વારા કરવાના એવા નીચે જે દુરઉપયોગ થાય છે તેના સંબંધમાં આ સભા પેતાનો મજબૂત વાંધો દર્શાવે છે અને ઠરાવ કરે છે કે એવા દુરઉપયોગ સાથે પ્રોટેસ્ટ કરી તે નામદાર વાઈસરોય તથા હીંદી પ્રધાનપર મોકલી આપવે.

પેતાની ત્રીજી દરખાસ્ત પર બોલતાં મી. હાલાઈએ જણાવ્યું કે અત્રે જેવો લેન્ડ એકવીઝીશન એક્ટનો હાયદો છે તેવોજ ઇંગ્લંડમાં પણ છે. પણ બંનેના અમલમાં ફેર છે. અત્રે ડેવેલપમેન્ટના એવાં નીચે માઇલોના માઇલોની જમીન લઈ લેવામાં આવે છે. ગરીબોની

ચરસોના વરસો સુધી લોગવટા હેઠળ રહેલી જમીન પુરવા બદલાયી અને નહીં કે ફરજિયાત પછે લઈ લેવામાં આવે છે. ચેમ્બરની કમીટીએ તે કાયદાને દુરઉપયોગ થાય છે એવો મત બહાર કઢ્યો છે અને તેવું જ પોતાનાં મનમાં સરકારી અમલદારો સમજે છે. આટલા માટે મજબૂર કાયદાનો જે ગેરઉપયોગ થાય છે તે થતો અટકાવવો જોઈએ.

મીં હાસે ફરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો.

મીં મજુમદાર-મીં હાલાઈની ફરખાસ્તમાં બે બાબતો ચાલી રહે છે. એક ડેવેલપમેન્ટ ખાતાને લગતી અને બીજી પાવર કંપની સંબંધી એ બાબત છુટી કરવાની મારી સુચના છે.

મીં હાલાઈ-તે બીધે સુધારો મુકો.

મીં મજુમદાર-તે માટે હું જવાબ કરવા ચાહતો નથી. "

ગોરક્ષક મંડળીની ખુચવી લેવાયલી જમીન.

પ્રમુખે તે ફરખાસ્ત સંબંધી ખુલાસો કરતાં જણાવ્યું કે આ કાયદાનો જેમ દુરઉપયોગ થાય છે તેમ નથી પણ થનો: મુળથી ગોરક્ષક મંડળીની આકુરતા ખાતેની જમીન તે કાયદા હેઠળ ખુચવી લેવાઈ છે તે તે કાયદાનો દુરઉપયોગ કરવા બરોબર છે. પણ તેવોજ એક સવાલ મુજારી પેશાની લેવાતી જમીન સંબંધી છે. તે બાબતના સંબંધમાં લોકોને આઠે રસ્તે દોરવવામાં આવે છે તે બીના ખેલ્લરી છે. માવજાએને અગાઉ આપવા ધારેલા બદલા કરતાં મોટો બદલો આપવા ઠરાવ્યું છે. આ બાબતનાં સંબંધમાં "કોનીકલે" પડકાર પાછળની વીગતો જે રીતે ઉઘાડી પાડી છે તે બરા બરમને ખોલી નાખે છે. તેના તે મત સાથે હું મળતો થાઉં છું.

મીં હાલાઈ-એક પત્ર અમુક મત દર્શાવે તે સાથે આપણને શું લાગે વળગે છે ?

મીં પરચોત્તમદાસ-મુલશી પેશાની જમીનના સંબંધમાં તેનાં લખાણો પછી તેનો તે ખુલાસો અગત્યનો લખાવો જોઈએ

બાગળ ચાલતાં મીં પરચોતમદાસે જણાવ્યું કે મુલશી પેશાની ગોજના લોકોના બલાં માટે છે. તાતા કંપનીએ મને કહેવાની સત્તા આપી છે કે કંપની લોકોને તેમનો જમીન માટે અસલ રૂ. ૩૦ લાખ આપવા માગતી હતી તેને બદલે હવે તે રૂ. ૫૦ લાખ બદલા તરીકે આપશે.

મીં મટાણી-કંપનીના માણસો ચત્તાગહીએને લાઠીનો માર મારે છે કે ?

પ્રમુખ-કેટલીક બાબતો સહુસાગવ બરેલી છે.

મીં કાનજી દ્વારકાદાસ-પોલીસના માણસો તાતા કંપનીનો જગામાં મફત રહે છે તે વાત ખરી છે કે ?

પ્રમુખ-આ ઠરાવ સાથે તેને કશો સંબંધ નથી.

મીં મટાણી-તમે સલાને આઠે રસ્તો દોરવો છે. મીં હાલાઈની ફરખાસ્તમાં કોઈ કંપનીનું નામ નથી તો તમારે તાતા કંપનીનું નામ લાવવું જોઈએ નહીં.

આગળ ચાલતાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે જમીન મેળવવાને લગતા કાયદામાં ફેરફાર કરવાને સરકાર તૈયાર છે કે નહીં તે આપણી કમીટી સરકાર સાથે તમે ઠરાવ કરો કે નહીં પણ તે સંદેશ ચલાવશે.

મીં હાલાઈએ વળતા જવાબમાં જણાવ્યું કે મેં મારા ઠરાવમાં કોઈ કંપની બીધે જણાવ્યું જ નથી, આકુરતાની ગોરક્ષક મંડળીની જમીન લઈ લેવાનું સરકારનું પગલું બરાબ હોય

ધી બોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓટ, ફાઈ મુંબઈ.

અને મુલશી પેઠાની ચોજના સારી હોય તો વાઇસરોય અને હોદ્દી પ્રધાન ઉપર વાંધા મોકલનારી કમીટીને જ્યાં તે ગેરજનસાદુ ધરેલો જણાય ત્યાં તે ચોખ્ખું કરશે. તે ચોખ્ખું કરશે. તે ફરજ કમીટીની છે. છાપાના મત ઉપર આંચો બાર દેવાનો નથી. હું કોઇને માટે ક્ષીર લઇ ઉભો નથી.

મી૦-મહુમદાર-પણ તમે ઠરાવમાં "પાવર" શબ્દ વાપર્યો છે.

મી૦ હાલાઇ-અસમત.

બાદ મત લેવાવાં મી૦ હાલાઇને ઠરાવ ૧૩ વીરૂદ્ધ ૧૮ મતે રદ ગયો હતો.

પોલ માગવામાં આવવાં ૧૪ વીરૂદ્ધ ૨૬ મતે ઠરાવ ઉઠી ગયો હતો.

બાદ સભા વીસરજન થઇ હતી.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો.

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે ફર મહીને આ માસિકમાં જુદો વિભાગ આપવામાં આવે છે જે ગ્રહસ્થાને પોતાની ઓફીસ, કારખાનાં અથવા પેદીઓ માટે નોકરોની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીઆતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી તે આ વિભાગમાં જાહેરખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સલાસદા પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી ફરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આના લેવામાં આવશે.

તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. ફરેક વખતે જાહેર આપવા માટે ફરેક ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે.

જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરતી લેવી.

અન્ય ચેમ્બરો.

પી. એ. કંપની-સાથે ટપાલની લાવ લઈના માટે ફરીથી કંટ્રાક્ટ કરવાની બાબતમાં માઈસોરના ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે નામદાર સરકારને એવી જાણાવણી કરી છે કે એ કામ માટે લઈ શકે એવી બાબતો કંપનીઓ પાસેથી ટેન્ડરો મંગવા અને જેના ટેન્ડરો આવે તેમાંથી એક પસંદગી કરવી.

તેલનાં ધીયાં, ખોળ હાડકાં અને ખાતરની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખવા વીશે બોર્ડ ઓફ એક્ઝિક્યુટિવ (એટીવાડી ખાતાની બોર્ડ) માં ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો તે વેળા ચાલેલાં કામકાજની નક્કલ વેપારી ખાતમી ખાતાના વહાણે કરાંચી ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને પુરી પાડી હતી. એ ચેમ્બરે તેની નોંધ લીધી હતી.

હાઇકોર્ટ તથા ચીફ કોર્ટમાં હિંદી ન્યાયાધીશોનું પ્રમાણ-ગઈ વા. ૨૨મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ને દીને એ. મી. શ્રીરામ ચેઠનાએ કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટમાં એવી દરખાસ્ત મુકી હતી કે હાઇકોર્ટમાં વધારાના ન્યાયાધીશોની તથા જુડીશીયલ કમીશનરની જગ્યાઓ હિંદીઓથી એવી રીતે પુરવાનાં પગલાં લેવા કે જેથી એ અરથો ભાગ હિંદીઓને થાય. આ દરખાસ્ત વીશે પ્રાંતીક સરકારોનો અભિપ્રાય મંગવાની કબુલાત સરકારે આપવાથી તે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી. એક ણીજી એવી દરખાસ્ત માટે પણ નોટીસ આપવામાં આવેલી હતી કે વધારાના ન્યાયાધીશોને નહીં ગણતાં હાઇકોર્ટોના તથા ચીફ કોર્ટોના હંમેશના ન્યાયાધીશોમાંથી પોણા ભાગ ભેરીસ્ટરો, એડવોકેટો તથા વકીલોમાંથી નીમાયલો હોવો જોઈએ; આ દરખાસ્ત બે પસાર થાય તો એવા ન્યાયાધીશોમાં સીવીલ સર્વિસમાં પારા થયેલાઓનું પ્રમાણ ૩૩ ટકાનું છે તે ઘટીને ૨૫ ટકા જેટલુંજ રાખવું પડે. હિંદી સરકારે ખંજાલ પ્રાંતની સરકારનો અને તેણે ખંજાલ ચેમ્બરનો આ ભેઉ વીશે અભિપ્રાય માંગ્યો છે.

દાંડનીવેધ અને બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ-દાંડનીવેધનો સવાલ તપાસવા માટે નામદાર સરકારે નીમેલી એકસાઈઝ કમીટી સન્મુખ પોતાના વીચાર દર્શાવવાનું આમંત્રણ બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને આપવામાં આવ્યું હતું પણ તેણે જવાબ વાળ્યો કે એ વીશે અમારે કંઈપણ અભિપ્રાય આપવાનો નથી.

ધ'ગ્લેઠ અને હિંદુસ્તાન વચ્ચે ટપાલ મારફતે પારસલોની લાવ લઈના કરવા માટેની હદ વધારીને ૨૦ રવત જેટલી કરવા અને પચાસ રવતનાં મોટાં પારસલો માટે હાલ જે જુદી ગોઠવણ છે તે ૨૬ કરવા બાબત સરકારે વેપારી મંડળોનો અભિપ્રાય માંગ્યો હતો તે ઉપરથી માઈસોર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે એ ગોઠવણ પ્રત્યે અનુમતી દર્શાવી હતી ન્યારે બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે એવો જવાબ વાળ્યો હતો કે આ બાબતમાં ધ'ગ્લેઠના વેપારખાતાંએ તથા ત્યાંના ટપાલખાતાંએ મળીને કરેલી સુચનામાં ૨૮ રવતની હદ સુચવી

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ સુબંધ.

છે તેને બદલે વીસ રતલ રાખવાનો તથા પચાસ રતલના પારસલની હાલની ગોઠવણ બંધ પાડવાનો જે વીચાર હોદી સરકારે સુચવ્યો છે તે માટેનાં કારણો બહુવાની ચેમ્બરની મુજબ છે.

મશીનરી ઉપરની આયાત જગતમાં વધારો-ખંજીર ચેમ્બર એક્ઝામસે હોદી સરકારનાં બજેટ બાબે એક પત્ર લખી હોદી સરકારને જણાવ્યું હતું કે આ વરસે નાંખવામાં આવેલા કરમાં ઘણી બાબદો વાંધા લાગેલી છે પણ સરકારના બજેટમાં જે ખોટ આવવાનો સંભવ છે તે ધ્યાનમાં લઈને ચેમ્બર ખીલ બાબદો વીચેનો વાંધો રજુ કરતી નથી. પણ ઉદાગો ખીલવવા માટે જરૂરની મશીનરીની આયાત ઉપર કર નાંખવાની સુચના સામે મજબુત વાંધો લે છે.

જમીનનાં ફરજિયાત વેચાણને લગતા કાયદામાં મુદ્દારો કરવા માટેના ખરડા મી. જે રામચંદ્રા પંતલુ ગાર્ડે મુડીયન લેજરકેટીવ એસેમ્બલીમાં ગઈ વા. ૩૧-૧-૨૨ને રોજ રજુ કરેલા હતા તેની ઉપર એસેમ્બલીમાં ચર્ચા થતાં એવો દરાવ થયો કે એ વીશે સ્થાનિક સરકારોના અભિપ્રાય ગાગવા બંગાલની સરકારનો મત હોદી સરકારે મંગવાથી તેણે બંગાલ ચેમ્બર એક્ઝામસેનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. ખરડામાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જમીન વેચવાની ફરજ પાડનારા એ કાંચદાની રૂયે જે જમીન લેવાય તેના સંબંધમાં કાયદાથી ઉલટી રીતે અથવા કોઈને નાહક તકલીફ અપાય એવી રીતે પણ કામ લેવાય તે સામે કાંઈપણ ખચાવની ગોઠવણ એ કાયદામાં નથી અને તેથી ખરડામાં એવું દરાવવામાં આવ્યું છે કે એ કાયદાના અમલ માટે જમીન પસંદ કરનાર અમલદાર અથવા એના સંબંધી એ કાયદાની ચોથી કલમ પ્રમાણે શરૂઆતની તપાસ કરનાર અમલદારને કલેક્ટર તરીકે નીમાય નહિ અને કોઈ પણ કલેક્ટર પોતે કહાડેલા હુકમો પોતે અમલમાં લાવી શકે નહીં.

કેલેશ્યમ ટ્રેસફર. અત્યારે કેલેશ્યમ કારનાઈડને પેટ્રોલીયમ એક્ટને લગતો કાયદો લાગુ પાડવામાં આવ્યો છે તે પછી એ કરતાં વધારે લયંકર ચીજ કેલેશ્યમ ટ્રેસફર હોવાથી તેને પણ એ કાયદો લાગુ પાડવો એવી સુચના વીશે બંગાલની સરકારે બંગાલ ચેમ્બર એક્ઝામસેનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. એ ચેમ્બરની કમીટીએ એ સુચના બાબે કાંઈ વાંધો લીધો ન હતો.

ચર્ચા પત્ર.

દેશી રાજ્યની, અને સ્વતંત્ર માલીકી ભોગવતી શાખાઓમાં, વાણિજ્ય વિષયક જ્ઞાન આપવાની જરૂર.

લેખક—

શુભાખચંદ મૂળચંદ બાવિશી, હેડ માસ્ટર. એચ. એચ.

આગાખાન મીડલ સ્કૂલ, સુ. દારેસલાખ. આફ્રિકા.

મેટ્રીક કે બી. એ. થયેલાઓના હાથમાં વાણિજ્ય સંબંધીનો ચોપટો આપવામાં આવે છે ત્યારે, તેને પકડવો કેમ તથા તેમાં જમે ઉધાર કેમ કરવું તથા તેમાં લોટી કેમ દોરવી, તે પણ આવડતું હોતું નથી. એટલે આંગ્રજ લાવાનું શિક્ષણ સંપાદન કર્યું એટલે પાશ્ચિમીય

દીવાલના માટે ફ્રેન્ચી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનને જોયો કે!

પવનના આન્દોલોમાંજ જીવનના તત્વો ઘડાય છે અને દેશી પદ્ધતિયોગી પંગમમુખ રહેવાય છે, બધા જો કે કાંઈ આત્મ નિવરતા નથી, પણ જહુધા આત્મ જોવામાં આવે છે. ત્યારે આપણા મુગ્ધગીઓ અને વેપારીઓ, ચાલુ કેળવણી વડે ઉંડા નિમાસા નાખે છે. આમાં તેઓ સાચા હોય છે. કહેવત છે કે વાણીયાના દિકરાને નામું 'તો આવડેજ' મને કેાઈ બતાવશે કે વાણીયાના દિકરાઓ તમામ નામામાઠાએલ છે? હરગીઝ નહિ' એવીજ રીતે બીજી કામવાળાનું સમજવાનું રહ્યું.

આપણે અનુભવથી જોઈ શકીએ છીએ કે, જે માણસને નામું આવડે છે, તે કદિયે ભૂખ્યે મરતોજ નથી. જ્યારે મેટ્રીક અને બી. એ. થયેલા પારકાની દયા ઉપર નસતા-જીવતા અનેક છે. કહો ભણવરની આ પરિસ્થિતિ! ત્યારે શું નામાની આવશ્યકતા નથી? સમ્પૂર્ણતઃ છે.

હવે આ પદ્ધતિ વિનાતાદીક્રિ કયા દાખલ કરી શકાય? દેશી રાજ્યના હસ્તક ચાલતી શાળાઓમાં તથા એકજ વ્યક્તિની માલીકીવાળી શાળા હોય. તેમાં દેશી રાજ્યની શાળાના માલીક-પુત્ર રાજા હોય છે કારણ કે રાજ્ય તરફથી તેવી શાળાઓને વાર્ષિક ગ્રાન્ટ મળતી હોય છે, અને પુત્ર રાજ્ય મંડળ તે ચલાવતું હોય છે અથવા પ્રજાનું મંડળ તેનો વહિવટ કરતું હોય છે. હવે આ મંડળ કે પુત્ર રાજા જો મન ઉપર હોય તો નામાનું શિક્ષણ પોતાની શાળાઓમાં દાખલ કરાવી શકે. પરંતુ આ વસ્તુસ્થિતિ રજુ કરવાનું કામ શાળાના હેડમાસ્ટર સાહેબોનું હોય છે. તેઓ જો આ બાબતનો તુમાર ખરડો લેવાર કરી પોતાના ઉપરી પાસે રજુ કરે અને પ્રયાસ કરીને પસાર કરાવે, ત્યાર પછી અઠવાડીયામાં ત્રણજ વખત દેશી નામાના શિક્ષણનો કલાસ રાખવામા આવે, તે માટે એકેક કલાક ફાજલ પાડવામાં આવે અને તે માટે ખાસ ટ્રેઇનડ થયેલ નામાના અનુભવી શીક્ષકો રાજવામાં આવે તો ચોક્કસ વિદ્યાર્થીઓ દેશીનામમાં ઠામેલ અને હુશીયાર થાય; અને ભવિષ્યમાં પારકાની દયા ખાવાનો ઝાઝો પ્રસંગ ઉપસ્થિત નજ થય. શાળાઓમા નામું કામું શીખ્યા વગર અનુભવથી ઘણા માણસો તૈયાર થયેલા. આપણે જોઈએ છીએ. ઘણા વેપારીઓને ત્યા એવા મુનિમો છે કે તેઓ લાંબે વખતે અનુભવથી ટીચાઈ ટીચાઈને ગુલામી કરી કરીને અથવા પોતાની મગજશક્તિના પ્રભાવે નામા કામામાં ઘણાજ હુશીયાર ચાલક અને ઠામેલ થયેલા મળી આવે છે, પણ પદ્ધતિ સરનું શિક્ષણ તો શાળાઓમાંથીજ મળી શકે. વળી જે શાળાઓની, એકજ વ્યક્તિ માલીકી લોગવતી હોય, તે શાળામાં, આ વિષય સત્વર દાખલ કરી શકાય. એવી શાળાઓમાં નામાની પદ્ધતિ દાખલ કરવાથી અમુક વિદ્યાર્થીઓ જો શીખે તો એક મહાન આર્થિક સમાન થઈ પડે. દેશીનામા જેટલું અંગ્રેજી નામ Book-keeping—Account—Short hand—Type વિગેરે મહાવના અને ઉપયોગી બીધયો છે. દરેક બાબત, વેપારને લગતી છે. અને એવી શાળાઓનાં ગુજરાતી નામું તેમજ અંગ્રેજી નામું વિગેરે રફતે રફતે દાખલ કરવામાં આવે તો વિદ્યાર્થીઓ-ભવિષ્યના નામરીકો અદા! ભવિષ્યના વેપારીઓ ઘણા ઉચ્ચ પ્રકારના વેપારમાં હુશીયાર સમયસુચક અને સાત વેપારી થાય. અને આપણા વેપારની જે કદાહી સ્થિતિ થઈ પડી છે, તે સ્થિતિ પ્રાયઃ પ્રાયઃ સુધારા ઉપર આવી જાય.

દેશી રાજ્યની શાળાઓના કાર્યોધિકારીઓને અને પોમાઈટરો મહારી અરજ છે કે તેઓએ હવે વિના વિલમ્બે, પોતાની શાળાઓમાં, નામાના શિક્ષણ વગર ખોલવા ઉદાર થવું. નામું અને વ્યાપાર એ હીવો છે. જાત્રીન!

દારિસલામ આફ્રિકા. તા. ૧-૪-૨૨.

મી બ્રાએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧, બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુખ

“હિન્દી સ્ટીમરો” શક્ય નથી શું ?

લેખક:-

સુલાખચંદ મૂળચંદ ખાવિશી,

હેડમાસ્ટર એચ. એચ. આગાખાન.

ઈ. મીડલ સ્કુલ-સુ. દારેસલામ. આફ્રિકા

પૂર્વ આફ્રિકાના યુરોપ જાવાન તેમજ અમેરિકાના બંદરો તરફ, યુરોપીયનો પોતાની ગ્લોબી મોટોર સ્ટીમરો દેશવે છે, તે આપણે સર્વે જાણીએ છીએ. પૂર્વ આફ્રિકા સિવાય, અન્ય રથળે મુસાફરી કરવા માટે, ગ્લોબી મોટોર સ્ટીમરો, ત્રીજા વર્ગની ટીકીટ, -મળી શકતી નથી; એટલે પહેલા બીજા વર્ગની મુસાફરીમાં સ્વાભાવિક રીતે, ધર કરતાં પણ સવિશેષ મળ અને શાંતી અનુભવાય છે. ત્રીજા વર્ગની ટીકીટ બેઠતી હોયે તો પૂર્વ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના બંદર માટેજ મઠી શકશે, હવે આ સ્ટીમરોમાં કેવા કેવા પ્રકારની વહેલીકા અને હાડમારીઓ ઉપસ્થિત થાય છે અને આપણા હિન્દી બાઈબ્લેનોને તેનો અર્થકર અનુભવ કરવો પડે છે, વાતસંબંધે હું. આ જ સુપ્રસિદ્ધ માસીકના કિમતી પાના અગાઉ બરી સુકચો છું, એટલે તે માટે પુનઃ ઉલ્લેખ કરી વાચક ગણને કંટાળાનું કારણ બનવા ઇચ્છતો નથી પણ તે વસ્તુનો નાશ કરવાને શક્ય શું છે તેનોજ આપણે જરા વિચાર કરવો રહે છે અને એજ વિચાર ઉપર આવી શકાય કે, હિન્દી સ્ટીમરોની સંપૂર્ણ આવશ્યકતા છે.

લાખો, અને કરોડો રૂપિયા ખર્ચવાને આપણા હિન્દીયો તૈયાર છે. પ્રચંડ ખાંધણીની મહેસાતોમાં જેમવ લોગવનારા આપણા હિન્દીયો તૈયાર છે. જે. પી. રાવબહાદુર કે એવા બીજા ખેતાઓ મેળાવવા માટે રેલ્વેસ્ટેશન, વોર રીલેફ કંડ, કે એવી સરકારી લોનોમાં લાખો રૂપિયા એટી અવાજે લાવવા માટે તૈયાર છે. લાખોની નુકસાનીયો સહન કરવાને પણ મહાન હિન્દી ચેડીયાઓ તૈયાર છે. આ વસ્તુસ્થિતિ તેમને ઘડીબર મૂખારક હો !! પરંતુ એકસોસને વિષય છે કે, નથી એકે ન્હાની ગ્લોબી રેલ્વેગાડી ધરની, કે નથી એકે સ્ટીમર ધરની. જે માર્ગ દ્વારા હિન્દી પ્રજાને સહત આપી શકાય, હિન્દી પ્રજાને સંતાપ આપી શકાય, તે માર્ગ તો આપણાથી બંહુજ વેગળો છે. લાયકદી નામની સ્ટીમર હિન્દીઓની છે તેમ જાણવામાં છે; પણ હિન્દીઓને સહતનું સ્થાન બહુધા નજ કહી શકાય. હિન્દી ગૃહસ્થો પહાણના માલીક છે. પણ તેથી શું થયું ? સામાન લાવવા માટે હિતાવહ કહી શકાય, પણ હિતાવહો માટે તો જોખમી ધંધો ગણી શકાય, ત્યારે દરીયાઈ ખાતામાં મુસાફરીમાં હિન્દીઓને સહત કયાં રહી ? શું મોટા શહેરના શ્રીમંત ચેડીયાઓ એક લીમીટેડ કમ્પનીના શરૂઆત કરીને માત્ર પૂર્વ આફ્રિકાનાજ બંદર ઉપર ડોડાવવા બેજ મોટી સ્ટીમરો ન બરીરી શકે ? ધારે અને પ્રયત્નશીલ થાય તો અવશ્યમેવ ખરીદી શકે. દૈન્યમાં હાઝ હોવી બેઠયે. પૂર્વ આફ્રિકાના શાહ વેપારીમાંના એક વેપારી શેક કરીમજી અબ્દુલની કમ્પનીયે પૂર્વ આફ્રિકાના ફોસ્ટલાઇનમાં કરાંચી-કલીકટ-કાનાને-વિગેરે નામની સાવ ન્હાની સ્ટીમરો માલ વંચા હિતાવહોને લઇને ડોડાવવાની શરૂઆત કરી દીધી છે. તેથી હિન્દીઓને કાંઈક સહતનું સ્થાન ખરૂં, પરંતુ સંબંધી પૂર્વ આફ્રિકાના મુખ્ય વખામ બંદરો સુધી આર. એમ. એચ. કોલા-કારાપારા-કારાગે.લા-

મોટેલીક શીર્સાગની ચારી ટીકાઇન અમંચે કે ?

જેવી મ્હોટીમ્હોટી સ્ટીમરો જ્યારે હિન્દી વહુવટી હેઠળ રોકે ત્યારે, હિન્દીયોને પડવા કપોટા અને હાડમારીયો ફર થાય. દરેક સ્ટીમરોમાં ઓફીસરો બનવા સુધી બલાજ હોય છે. છુરા માત્ર આરંગો, સ્ટુઅર્ટો અને કેપ્ટીન જાય તથા નેકરોજ હોય છે ધારૂન પણ બલોજ હેય છે પણ જેમ ન્હાના મોટા રાજ્યમાં ન્હાના અમલદારોનો અને હલકા નેકરોનો ત્રાય હોય છે તેમજ, સ્ટીમરોમાં હોય છે. અને વલી જાપા પણ પૂરતી ન આવડતી હોય-તે સંભોગોમાં હિન્દીઓના છુરા હાલ થાય છે ભાઈ રેવરંડ એ હરૂસ જેવા તે ફર્ટકલાસમાં બીરાજેલા હોય-એટલે ત્રીજા વર્ગના દુઃખોની મુગ તેઓને કયાથી આવે? પૂર્વ આફ્રીકાના અને હિન્દના શાહ વેપારીઓએ હાથે હાથ અને હુકય હુકય મીલાવીને હિન્દીસ્ટીમરીપ નેવીગેશન કુખની શરૂ કરવાની જરૂર છે. અને એવા ખાતાઓનો કબજો પણ હાથમાં લેવો જોઈએ જ્યારે આ વસ્તુસ્થિતિ ઉપલબ્ધ થશે ત્યારે હિન્દીયોને ઉપસ્થિત થતી હાડમારીયો નષ્ટપ્રાય: થશે અને બીજી પ્રજાના ક્ષાન ચમકશે.

દરેક બાળતોમાં હિન્દીઓએ હવે તન મન અને ધનથી કંટિબંધ થવાનું છે.
હિન્દીની એકતામાં ભારત વર્ષનો ઉપધાર છે

ઈન્ડિયન પેસેન્જર એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશનનો હિસાબ.

તા. ૧-૪-૧૯ થી ૩૧-૩-૨૦ સુધીમાં

ખર્ચ	રૂ. આ. પા.	આવક	રૂ. આ. પા.
રેશનરી તથા પ્રીટીંગ	૩૬૩-૩-૬	રેનેશન	૧૨૩-૦-૦
પગાર	૬૬૧-૩-૦	લાઈફ મેમ્બરની ફી	૪૨૫-૦-૦
ગાડી ભાડું	૧૪૬-૭-૬	ફ્રેંડસની ફી	૬૦-૦-૦
રીફન્ડ	૧૬-૧૪-૦	સભાસદોની ફી	૧૬૫-૦-૦
પરચુરણ	૩૭૪-૧૪-૬	પેટ્રની ફી	૧૦૦-૦-૦
		શાખા પાસેથી મળેલી	૬-૧૨-૦
કુલ	૧૮૬૫-૧૧-૦	રીફન્ડ	૧૮-૧૪-૦
		પરચુરણ	૭૬-૧૪-૦
		ખાટ ખાતે	૬૧૫-૧-૦
			૧૮૬૫-૧૧-૦

તા ૧-૪-૨૦ થી ૩૧-૩-૨૧ સુધીમાં

ખર્ચ	રૂ. આ. પા.	આવક	રૂ. આ. પા.
ટપાલ અને વાર	૧૨૫-૮-૬	રેનેશન	૧૦૧૦-૬-૦
પગાર	૪૮૫-૫-૦	ફ્રેંડસ ફી	૪૦-૦-૦
ગાડી ભાડું	૭૭-૧૫-૬	સભાસદોની ફી	૬-૦-૦
પરચુરણ	૬૫-૧૦-૬		
અચાવ	૨૭૧-૧૪-૩		
	૧૦૫૬-૬-૦		૧૦૫૬-૬-૦

ધી ભોજે લાઈલ માટ રી બેઠ કીટ, ફોર્ટ સુબંધ.

તા. ૩૧-૩-૮૦ ને હીને સરવૈયું.

દેવા	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
૧. જીવરાજ નેણસીને	૬૪૭-૨-૧૦	આ.વરસે ખોટ ૬૫૧-૧-૦૦
		બાહ ગયા વરસની શીલક ૨૫૭-૧૪-૨
	૬૪૭-૨-૧૦	બાકી ખોટ ૬૪૭-૨-૧૦

તા. ૩૧-૩-૨૧ ને હીને સરવૈયું.

દેવા	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
જીવરાજ નેણસીને		
ગયે વરસે આણેલા	૬૪૭-૨-૧૦	ગયાવરસની બાકીની ખોટ ૬૪૭-૨-૧૦
આ વરસે આણેલા	૪૭-૦-૬	બાહ આ વરસે નફા ૨૭૧-૧૪-૩
		બાકી ખોટ ૩૭૫-૪-૭
	૬૯૪-૩-૪	ફેકકા શીલીક ૩૧૮-૧૪-૬
		૬૯૪-૩-૪

રેલ્વે મારફતે માલ મોકલવા સંબંધી નીયમો.

બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલ્વે કંપનીએ નીચે પ્રમાણે સરકયુલર કહાડયો છે.

હરેક વર્ષે રેલ્વે કંપનીઓને માલ ત્યાં જવો જોઈએ ત્યાં ન જવાથી, બહુલાઈ જવાથી અને જેને મળવો જોઈએ તેને ન મળવાથી, લાંબો રૂપિયા ફાવાઓ પેટે આપવા પડે છે તે હકીકત ધણે ભાગે અજાણ રહે છે અને જન સમાજને તેના જોણાજ ખ્યાલ હોય છે.

આ હકિકતનાં સુખ્ય કારણો નીચે જણાવ્યા પૈકીનાં હોય છે:—

૧. માલ મોકલનારાઓ મોકલવા અગાઉ પુરેપુરાં સરનામાં અને નિશાન કરવા નથી
૨. રેલ્વે કંપનીઓ છુના અને છુસાઈ ગયેલા નિશાનવાળા માલ ચલાવવા માટે લે છે.

કોઈપણ માણસ કોઈ પારસલ અથવા સામાન ઉતારાઓની ગાડી મારફતે બરોમર સરનામું ક્યાં શિવાય મોકલવું દુરસ્ત પાત્રે નહિ તેમજ રેલ્વે કંપની પણ તેવું પારસલ ચલાવવાં સાડું લેશે નહિ. તેજ પ્રમાણે માલ ગાડીમાં મોકલવાની કોઈપણ ગતિની વગેરે પુરેપુરાં સરનામા અને જોખખા નિશાન શિવાય રેલ્વે કંપની તે સ્વીકારે એવી જાણ સખી થકે નહિ. વળી કનાક ક્રીજ અથવા બી. પી. ટી. રેલ્વે જેવા આવતા માલના બરાવાવાળાં માટાં રટેયોના ઉપર જે જે સુચીબંધો વેઠેલા પડે છે તેના ખ્યાલ કરીએ

હંથી પોલીસી ફેલા ટેબલ દોય ખરીદ કરવા ક્યાં જયો ?

તો વેપારીઓ પોતે પણ કબૂલ કરશે કે જે માત્રને મોકલનારનાં તોજા દેવેનાં ચેક્સ નિશાન થયેલાં હોતાં નથી, તેને ઓળખી લેવા ઘણી માટી દરકને વેઠવી પડે છે, અને મોકલનારનાં નિશાન અથવા સરનામા વડે માલ સહેલાઈથી ઓળખાઈ શકે છે તેમજ વેપારીઓની સઘળી દરકતો દૂર થાય છે. બીજી બાજુથી વિચાર કરીએ તો માલના ભરાવાવાળી જગ્યાઓ જ્યાં અનાજ, બીજાં, કપાસ વગેરે કિંમતી માલની ગાંસડીઓ જથ્થાબંધ આવ્યા જાય છે ત્યાં કેટલી બધી વાર સેંકડે ૭૫ ટકા જેટલો માલ એકથી બીજી દેવેના ઉળાઓમાં હેરફેર થતાં હોય તેના થઈ જાય છે અને પરિણામ શું આવે છે ?

૧. માલ પહેંચતાં વિલંબ થાય છે.

૨. સઘળી જગ્યા ખીચોખીચ ભરાઈ જઈ આવતા જતા માલને અડચણ થાય છે.

૩. માલની માલકી માટે તકરારો થાય છે. વેપારીઓ પ્રથમ એક જાતના ઉંચા માલ માટે હુકક કરી પછી બીજા માટે હુકક કરે છે, વગેરે.

આ મુશ્કેલીઓ ણિલકુલ ઓછી થવા સારૂ કૃત્તા એકજ રસ્તો એ છે કે

માલની દરેક ગાંસડીઓ વગેરેને મોકલવા અગઉ સરનામાં અગર નિશાન ન થયાં હોય તો પારસડો જેમ પાછાં કાઢવામાં આવે છે તેમ હવે પછી પાછાં કાઢાં.

દેવે કંપનીએ તા. ૧ જુન ૧૯૨૨ થી નીચેના નિયમો ચેક્સ દાખલ કરવા વિચાર રાખ્યો છે અને તે નિયમ પ્રમાણે વિધિ ન થઈ હશે તેવો માલ ન લેવા માટે દરેક નોકરને સૂચના આપી દીધી છે.

૧૮. માલના નિશાન સંબંધી.

૧. મોકલનાર તરફથી (૧) માલ ચઢાવવા માટે તેના અગાઉ જે તે માલની દરેક ગાંસડી વગેરેને જે રજીસ્ટરથી માલ ચઢતો હોય ત્યાં નામ, સહી. અથવા ઓળખનું નિશાન ચોખ્ખું થયેલું હોયું જોઈએ અને તે ભરતીયામાં પણ બતાવ્યું જોઈએ.

૨. ચામડાની ગાંસડીઓ, ચેલાઓ, શાક ફળના કંડીઓ, ઘી તેલના વાસણો, લોખંડી સામનમાં જથ્થા વગેરે બીજા માલ, જેને સામાન્ય રીતે નિશાન મળી શકે તેમ ન હોય, તેને ચામડાનું પતરાનું, અગર લાકડાનું લેખલ કરેકને લગાડેલું હોયું જોઈએ. દેશથી અગર સુવરુહ કાપડ, ધાબળી અને કામળીની ગાંસડીઓને દેવેના નિશાન માટે સફેદ કઠોડો શિવી લેવો જોઈએ.

૩. પહેલાંનાં સઘળાં નિશાન ણિલકુલ કાઢી અગર છેકી નાખવાં જોઈએ.

૪. જે માલ વેગનબંધ જથ્થામાં લઈ જવાનો હોય તેને આ નિયમ લાગુ પડતા નથી, જેમ કે રેતી, ઇંટો, ઘાસ, વગેરે.

ઉપરની બહેરાત મુજબ નીચે સહી કરનાર વિશ્વાસ રાખે છે કે વેપારીઓ દેવે સાથે સહાનુભૂતિ બતાવશે અને દેવેના તેમજ પોતાના હિત સારૂ આ નિયમો ધણીજ ચેક્સાઈથી અમલમાં મૂકવા જોઈએ એમ સમજશે.

બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં ૩ વધારે ઉગાડવાની હિલચાલ.

હિંદમાં ૩ની તથા કપાસીયાની સારી જાતો સાથે હલકી જાતોને લેખી નાંખવામાં આવે છે તેમ થતું અટકાવવા કાળે એની લાવલઈબ ઉપર અમુક પ્રકારનો અંકુશ મેલવા માટે કાયદા બાંધવાની અને હિંદમાં ૩ના વપરાશ ઉપર તથા તેની નીકાશ ઉપર “સેસ” નામથી કર નાંખવાની હિલચાલ ચાલે છે.

બ્રીટીશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝમાં સી આઈલેન્ડ કૉટન ઉપયોગમાં લેવાય એવી ગોઠવણ કરવામાં ગયે વરસે મુરફેલી પડી હતી. આ વરસે પણ પાકનો મોટો ભાગ વેચાયા વગર રહે એવો સંભવ હતો અને તે ધ્યાનમાં લઈને જે ખેડુતોને નાણાંની અતીથય જરૂર હોય તેમને પહેલી પંક-તીના માલ ઉપર દર રવલ દીઠ પંદર પેન્સ સુધી સાત ટકાનાં વ્યાજે નાણાં ધીરવા માટે ત્રીસ હજાર પાઉંડની રકમ એમ્પાયર કૉટન ગ્રોઈંગ કમીટીએ બ્રીટીશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝની સરકાર ઉપર મોકલી આપી હતી. ૩ને જીન કરીને ગાંસડી બાંધવામાં આવેલી છે અને તેને યોગ્ય જગાએ રાખી એને વીધી ઉતરાવ્યો છે તથા તેને લગતી બધી ગોઠવણો સંતોષકારક છે એમ ખેતીવાડી ખાતાં તરફથી પ્રમાણ પત્ર લાવનારનેજ નાણાં ધીરવામાં આવશે. એ નાણાં ઉછીનાં લેનારે એ નાણાં પાછાં ભરી દેવાય તે અગાઉ બ્રીટીશ એમ્પાયર કૉટન ગ્રોઈંગ એસોસીએશન શીવાય બીજા કોઈની ઉપર એ માલ સરકારને ખજાનર આપ્યા વગર નીકાશ કરવો નહીં એવી પણ એક શરત છે. આ ઠરાવ થયા પછી પાકને વાવાઝોડાના તોફાનથી નુકશાન પહોંચ્યાથી ઉતર બોધી થઈ અને સાવ વધ્યા એટલે વધારે રકમની જરૂર નહીં પડે એમ લાગે છે.

ટાંગાનીકાના મુલકમાં ૩નો પાક સારો ઉતરવાનાં ચીન્હો છે પણ ખાનગી શખશે એ પાક ખરીદી લે એવો સંભવ નથી અને જો ખેડુતોની પાસેથી એ પાક ખરીદો લેનાર ન મળે તો ખેડુતો એટલા નાસીપાસ થઈ જાય કે આવતે વરસે ૩નો પાક કરતાં અચકાય. આમ સ્થાનિક સરકારને લાગવાથી ગવર્નરે ઈંગ્લેન્ડની સરકારનાં સંસ્થાન ખાતાં પાસેથી પરવાનગી માગી કે તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૧ ને દીને માલ ખરીદી લઈને નાણાં પાછાં વાળી આપવાની જામીનગીરી જો એમ્પાયર કૉટન ગ્રોઈંગ એસોસીએશન તરફથી મળે તો એક લાખ પાઉંડ સુધીની રકમ ટાંગાનીકાની સરકારે પોતાની તીજરીમાંથી ખેડુતોને એમના ૩ ઉપર ધીરવી. આ જામીનગીરી આપવા સંબંધી સંદેશ ચાલે છે નાણાં ધીરવાનું શરૂ કરવાની જરૂર ગયા ફેબ્રુઆરી સુધી ઉભી થઈ નથી. પાકની ઉતર ૭૫૦૦ ગાંસડી જેટલી ધારવામાં આવે છે. એ પાકના સંબંધમાં શું કરવું તે વીશે ત્યાં રહીને સલાહ આપવા માટે યોગ્ય અનુભવીની સેવા બે વરસ માટે હિંદી સરકાર પાસે ઉછીની માગવામાં આવી છે.

નાઈજીરિયામાં ૩નો પાક વધારવા માટે ઘણું કરી શકાય તેમ છે તે સંબંધી જે રીપોર્ટ સર હેક્ટર ડે વરફી રજુ કરવામાં આવ્યો છે તે ઉપર હમણાં વીચાર ચલાવવામાં આવે છે.

ન્યાસાલેન્ડમાં ૩ની બાબતમાં ખેતીવાડીખાતાંને સલાહ આપવા માટે એક અનુભવી મેકલી આપવાની વીનંતી એમ્પાયર કૉટન ગ્રોઈંગ કમીટીને કરવામાં આવી હતી. ૩ની જાત હલકી પડતી જતી હતી તે વીશે સલાહ માગવાનો ખાસ હેતુ હતો. તે માટે મદ્રાસની સરકારનાં ખેતીવાડીખાતાંના ડીરેક્ટર મી. એચ. સી. સેમ્પ્સનની સેવા મેળવવામાં આવી હતી; પણ

ઉંચી પોલીસ ફરેલા ટેબલ્ટેલ ખસેડ કરવા કવા જશે?

તેમણે ઝટ પાછા હીંદ જવાનું હોવાથી માત્ર ટુકડી સુસાદરીજ કરીને રીપોર્ટ કર્યો હતો. એ ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવે છે. રૂના સંગ્રહમાં અનુભવીઓને ફેળવીને તૈયાર કરવા માટે સ્કૅલરશીપો આપવાની ગોઠવણ થાય છે.

સુદાનમાં નહેરો અને યુગડો ખાંધવા માટે ઉભાં કરવા ઠરાવેલાં નાણાં એાં પડવાથી તે વીશે ફરી વીચારું ચલાવવામાં આવ્યો છે અને વધારે નાણાં માટે લુન કે જીલાઈમાં ગોઠવણ કરવી એમ હતું છે. એ મુલકમાં રૂની જેતી વધારવાનાં કામનો બોલે ખ્રીટીશ કર બરનારાઓ ઉપર ન પડે તે માટે સુદાન રાજદ્વારી બોલો નકી કરવાની જરૂર છે. એ ત્યાં નેહરો વગેરે કરવાનું નહીં થાય તો જે વેળા વરસાદ નહીં પડે તે વેળા દુકાળથી મોટી આફત લાગી થશે. એપાયર ફોટન એાઈંગ એસોસીએશન જણાવે છે કે સુદાનની પ્રજાએ છેડી મહાન લડાઈ દરમ્યાન ખતાવેલી વફાદારી એતાં સ્વરાજ્ય મેળવવા માટેના એમના પ્રયત્નોને બનતો ટેકો આપવાને ખ્રીટીશ સરકાર તૈયાર રહેશે એવી આશા રાખવાનો એમને હક છે.

ટર્કીમાં વેપાર રોજગારની સ્થિતિ.

ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં ટર્કીમાં વેપાર રોજગારની સ્થિતિ હતી તે દર્શાવનારો એક રીપોર્ટ કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ ખાતેના ખ્રીટીશ એલચીના વેપારો સેક્રેટરી કેપ્ટન મનરોએ તૈયાર કરેલો છે અને ઇંગ્લેન્ડનાં રીપોર્ટિંગ ઓફ એવરસીઝ ગ્રેડ ખાતાં વરફથી પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે તેનો સારાંશ નીચે પ્રમાણે છે:—

૧૯૨૧ના વરસની શરૂઆતમાં વેપાર રોજગાર મંદ પડી ગયો હતો અને રાજદ્વારી વાતાવરણ એવું હતું કે કોઈપણ મહાન રાજ્ય વચે પડે તો ટર્કીને ઘણું નુકસાન કરી શકે. શીસ તથા ટર્કી વચે સમાધાન કરાવવા માટે લંડનમાં મળેલું કોન્ફરન્સ નીમ્કળ ગયા પછી ધારતી વધી. કમાલીસ્ટ વરફથી ખરાંડી થતા લાગી હતી તે પછુ એ માસમાં બંધ પડી કેમકે શીસ વચે નડવાથી વેપારના માર્ગો બંધ થઈ ગયા. નવેંબરમાં એંગેલ ખાતે કમાલીસ્ટ તથા ફ્રેંચ વચે મર્સિનાના બંદર વેપાર માટે ખુલાં મુકાયાં અને ત્યાં વેપાર આવે છે. રશીયા સાથેના વેપારી કોલકરાના ઇંધ અસર શરૂઆતમાં તો થઈ નહીં પણ પાછળથી રૂમાનીયા તથા બાલ્કન અને તીફ્લેસ સાથે વેપાર ચાલવા લાગ્યો છે.

ગયા જાન્યુઆરી માસ પછી વેપારમાં નડતી મુશ્કેલીઓમાં એક વધી અને તે એ હતી કે ટર્કીશ પાઉન્ડના કીમત હુંડીના દર પ્રમાણે ગણતા વારંવાર મોટી વધઘટ દેખાડવા લાગી. એનું પરીણામ એ આવ્યું કે વેપારીઓએ જરમની વરફ નજર દોડવી હારણ કે ત્યાંથી માવ સરનો મેળવી શકાનો હતો. જરમની સાથે શીધો વેપાર કરવાની તો મનાઈ હતી પણ બીજા દેશો મારફત એવા વેપાર ચલાવવામાં મુશ્કેલી ન હતી એમાં ઘણો લાભ તો ટ્રીએસ્ટનાં બંદર મારફતે થાય છે. એનું પરીણામ એ છે કે જરમની સાથે જે વેપાર લડાઈ અગાઉ ચાલતો હતો અને જે સ્થિતિ લડાઈ દરમ્યાન બંધ પડી ગયો હતો તે પાછો જરમનીના કાબુમાં જવા લાગ્યો છે. હવે તો એવી યઈ પડી છે કે વચે જે વેળા જરમન માર્કના ભાવ ઘટ્યા તે વેળા તો જે એડ્રેસ ટર્કીએ અગાઉ

મોઠલ્યા હતા. સ્વીકારવાની જરમનો ના પાડતાં હતાં તે વેળા માફથી લાવ કરાવવાને બદલે સ્વીકાર કાંઈક માવ તે સ્વીકારવાની કરાવવાથીજ કામ કરી શકાતું હતું. જરમનીની હુંડીના લાવને લીધે ખીટીશો તો જરમનીની સાથે હરીકાષ કરવાને અશકત થઈ પડ્યા એટલુંજ નહીં પણ ટર્કી સાથેના વેપારમાં પણ બેખમ વધી જવાથી ખીટીશ વેચારીઓમાં પણ ઓછું ધ્યાન આપવા લાગ્યા. એમણે જાહેર ખખર દ્વારા પોતાના માટે ખરીદનારના કે વેચનાર મેળવી લેવાનો પ્રયત્ન ઘણો કર્યો નથી. કેટલીક જાતના પરદેશી માલ માટે ટર્કીમાં સારી લેવાળી નીકળી છે અને જાહેર ખખર દ્વારા એ વેપાર વધારવામાં સારી સહાય મળે છે.

ઇટલીથી આવતા ઓફોલેટની એક જાત આજથી પંદર વર્ષ અગાઉ ટર્કીનાં બજારમાં મુદત જાણીતી ન હતી. ૧૯૦૮માં ઇટલીથી થયેલી આયાતને આંકડો ટર્કીનાં કસ્ટમ્સ ખાતાંએ ૨૪૫૩૩ કીલોગ્રામ જેટલો જાહેર કર્યો હતો. તે પછી ત્રણ વરસમાં ઇટલી સાથે લડાઈમાં થોડો વખત જવા છતાં એ વેપાર જમણો થયો. ૧૯૨૧માં એક મહીનામાં ૨૪૦૦૦ કીલો જેટલો માલ ઇટલીથી આવ્યો હતો. ઇન્ડો-ચીનાની આયાત જુલિ પાડીને બતાવવાતું ટર્કીએ ૧૯૧૦-૧૧માં શરૂ કર્યું તે વેળા એની આયાત સ્વીટઝરલંડથી ૧૪૯૨૬ કીલો અને યુનાઇટેડ કિંગડમથી ૭૭૪૧૧ કીલો હતી. જાહેર ખખરને પ્રતાપે એ આંકડા ત્રણ વરસમાં વધીને ૮૦૬૦૦ કીલો અને ૩૩૫૮૫૦ કીલો થયા છે. ૧૯૦૮માં અમેરીકન જોડાની આયાત ૬૨૨ કીલો જેટલી હતી પણ ૧૯૧૪ સુધીમાં એ વધીને ૨૨૧૩૯ કીલો જેટલી થઈ હતી. એમ કહેવું પડે છે કે જાહેર ખખર પાછળ ખચ કરવામાં ખીટીશો ઘણા બેદરકાર છે અને તેમાં તેઓ ભુલથી પોતાનોજ લાભ ખુલે છે, લડાઈ અગાઉ માલ ટર્કીમાં પરદેશીથી આવતો ૪૦ ટકા ઇંગ્લંડનો હતો ન્યારે ૧૯૨૧ માં ને માત્ર ૨૧ ટકા હતો. ગયા આગરમાં અમેરીકાથી આવેલો માલ ખીટીશ કરતાં વધી ગયો અને હવે ટર્કીના આયાત વેપારમાં ઇંગ્લંડનો નાખર પહેલો મટીને બીજો થયો છે.

એનેટોલીયામાંથી ખીટીશ તેલ ઘણું મળી શકે તેમ હોવાથી તે મેળવવાના હક પ્રાપ્ત કરવા કાગે ઘણી જહેમત લેવાવવાને સર્વે દેશો તૈયાર થયા હતા પણ ત્યાંના લોકોને લશ્કરમાં જોડાવાની અને લશ્કર માટે જોઈતો માલ પુરો પાડવાની ફરજ પાડવામાં આવતી હોવાથી એને ટોલીયાના વેપારને ખીલવામાં વાર લાગે છે. કમાલીટ સવાના અમલમાં કરો પાંચ ગણા થયા છે, એટોમન પબ્લીક ડેટના અમલદારોને કામ કરવા દેવામાં આવે છે પણ જે નાણું એકતું થાય છે તે સઘળું તેઓ કમાલીટ સરકારને સ્વાધીન કરે છે.

એગોરાની સરકારે પહેલાં તો એવો કરાવ કર્યો હતો કે એનેટોલીયામાં સર્વે વેપારીને ફરજ પાડવી કે ૪૦ ટકા જેટલો માલ તેમણે પુરો પાડવો પણ ઇટલીને એ વેપારમાં ઘણું સંબંધ હતો અને તેણે વાંધા લીધો તેથી છેવટે એવી ગોઠવણ થઈ કે અટલીયામાં પરદેશી માલ ઉપર દમ ટકા આપવા.

(અપૂર્ણ)

વેપારી પુછપરછ.

કોઇપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તો તેણે અમને અબર આપવી જોઇએ સંબંધી વિગત આ વિભાગમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

નીચે જણાવેલ પૂછપરછ ઇન્ડીઅન ટ્રેડ જનરલ હિપરથી લીધેલી છે અને તે વિષેની વધારે માહિતી મેળવવા ઇચ્છનારે નીચે દર્શાવેલો નંબર લખીને પોતાના રેકર્ડ સાથે ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સ ઇન્ડીઅન, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા, સરનામે પૂછાવવું.

- એલ ૮ સ્ટીટઅરલેડમાં એક અંગ્રેજ ખખરપત્રી છે તે હિંદમાંથી કાચો માલ નીકાશ કરનારી પેટીઓની વતી કામ કરવા માટેના આડત્યો થવા ઇચ્છે છે.
- „ ૯ સંયુક્ત પ્રાવમાં એક પેટી અશ્વગંધ જથ્થાબંધ પુરું પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- „ ૧૦ શુજરાનવાલા (પંજાબ) માં એક પેટી રાઇ તથા રાઇનું તેલ જથ્થાબંધ ખરીદનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
- „ ૧૧ ગોઠાવરી છત્રામાં એક પેટી રૂનો ખરીદી માટેના કોઇ મીલના રથાનીક આડત્યા થવા માગે છે.
- „ ૧૨ પંજાબમાં એક પેટી ચીણુ તથા લાખના વેપારીઓ અને મુબઇ, મદ્રાસ, અગર કલકત્તાથી એ માલ નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- „ ૧૪ જરમનીમાં બ્રાન્ડવીગ ખાતેની એક પેટી દોરડાં બનાવવાના કાપાના રેસા તથા તેમાંથી બનેલી દોરીઓ નીકાશ કરનારાઓનાં નામ માગે છે.
- „ ૧૫ ચીનમાં ટીન્ટસીન ખાતેની એક પેટી કાનપોરટવીલ તથા મજુરોને લાયકની ધાબળીઓ બનાવનારાઓના નામ માગે છે.
- „ ૧૬ મારસેલ્સની એક પેટી હિંદમાંથી કોપર તથા લોયસીંગ વગેરે તેલનાં બીયાં નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- „ ૧૯ લેસકામ નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવાની ઇચ્છા પેરીસમાં એક પેટીને છે.
- „ ૨૦ દરવાગ વગેરેના માટેના મજગરા બનાવવા માટેનાં મશીન બનાવનારાઓનાં નામ એક સરકારી અમલદાર માગે છે.
- „ ૨૧ હિંદથી રાઇની નીકાશ કરનારાઓના આડત્યા થવાની ઇચ્છા પેરીસની એક પેટીને છે.
- „ ૨૨ હિંદથી કરતુરી નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધમાં આવવા લંડનની એક પેટીની ઇચ્છા છે.

- ” ૨૫ નાઇટ્રીક એસીડ તથા હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ ગાળી લીધા પછી રહેતા ક્ષાર. પદાર્થોને બનાવેલો બોળ અને સોડીયમ સલ્ફેટ ખરીદનારનાં નામ કલકત્તાની એક પેઢી માગે છે.
- ” ૨૬ સીમલામાં એક પેઢી સાબુ, રૂમાલ, લાકડીયો, છત્રીઓ, ખરન તથા મીલખતીઓ બનાવનારાઓ તથા તેના વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ” ૨૯ એસએસટોસ પાઉડર ખરીદનારનાં નામ માઇસોરનો એક ખગરચત્રી માગે છે.
- ” ૩૦ અલાહબાદ ખાતેની એક પેઢી કૅપરેલ, તથા અતરો પુરાં પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૭ બનાવટી રેશમનું સુતર પુરું પાડનારનાં નામ દીલ્હીની એક પેઢી માગે છે.
- ” ૩૮ એસએસટોસ વાપરનારાઓનાં નામ કલકત્તાની એક પેઢી માગે છે.
- ” ૩૯ અળસીનો બોળ ખરીદનારનાં નામ મુંબઈની એક પેઢી માગે છે.
- ” ૪૦ પંજાબમાં હાદીબાણાદ ખાતે પાકતા સર્વે જાતના ચોખા માટે ખરીદનારની સાથે સંબંધ બાંધવાની ઇચ્છા ત્યાંની એક પેઢીને છે.
- ” ૪૪ મહુઆ બોમ્બલ, ઝેરકચોળાં, તથા અનંતમુળ ખરીદનારનાં નામ દેવગઢ (બીહાર) નો એક વેપારી માગે છે.
- ” ૪૮ હીંદી માલ નીકાશ કરનારી હીંદી પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવાની જોસાકા (જાપાન) ખાતેની એક પેઢીને ઇચ્છા છે.
- ” ૫૦ મુંબઈથી તેલનાં બીયાં નીકાશ કરનારા વેપારીઓ સાથે જુનોઆ (ઇટલીની) ની એક પેઢી કામ પાડવા માગે છે.

બ્રીટીશ ટ્રેડિંગ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ કંપની (મિડો સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ) પરદેશોમાં વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

મી. એસ. રામૈયા (“ દ્વારકા ” વીલા પારલા મુંબઈ) પરદેશો સાથે વેપાર કરનારી પેઢીઓને પોતાની સલાહ મુજબ આપી મદદ કરવા તૈયાર છે અને જો તેમની ઇચ્છા હશે તો તેમને પણ વ્યવહાર પણ કરશે. સારી રીતે ચાલતી હીંદી પેઢીઓ સાથે સંબંધમાં આવવાની જોમની ઇચ્છા છે. અમેરીકા સાથે વેપાર કરનારાઓને તેઓ વધારે ઉપયોગી થક શકશે.

નવાં પેટંટો.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નીચે શોધા માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો સંદર્ભ પત્ર વ્યવહાર ડોન્ટ્રોલર ઓફ પેટંટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ ૧ ઠાઉન્સીલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા એ સરનામે કરવો.

નં. અરજદાર. શોધની બાબત.

- ૮૦૫૯ એ. કે. દત્તા—સીમેંટ તથા ચુનો વગેરે ચીજોની પરીક્ષા કરવાની રીત.
 ૮૦૬૧ એચ. જી. લુડીંગ—ગોળીન રીલ વગેરે.
 ૮૦૬૨ ઇ. હોપકીન્સ—રબર વગેરેની બનાવટી ચીજો પેદા કરવાની રીત.
 ૮૦૬૭ પી. એન્ડ્રૂ એન્ડ આર. પેકેટ—ટીટેનીયમ ધાતુની હાજરીમાં નાઇટ્રોજનને પકડવાની રીત અને સાધનાઇડસ, એમોન્યા વગેરે પદાર્થો ટીટેનીયમ જીડું પાડવા વગર મેળવવાની રીત.
 ૮૦૬૮ એફ. બર્નર્ડસ—ગરમી તથા હવાચુ વડે કાર્બન સાથે કામ પાડવાનો રીત.
 ૮૦૬૯ પાઉડર્સ ફ્રેયઅલપ્લેટ કુાં.—ધટી
 ૮૦૭૪ ડી. એલ્ડર—જમીન પર પાણી છાંટવાનો સંચો.
 ૮૦૮૬ એ. પી. એમ. કાસીમ—નાભા કુકર.
 ૮૦૯૨ એ. જોનમેન—રેસા તાણવાનો સંચો.
 ૮૦૯૩ મોનોટાઇપ મશીન સી-ડીકેટ—ટાઇપ ગોઠવવાનો સંચો.
 ૮૦૯૮ એલ. ઇ. એડવર્ડસ—બારણાં બારીયો વગેરેને માટેનાં તાળાં.
 ૮૧૦૧ જી. એસ ફ્રેઝર વગેરે—કાંતવાના રપીડલો.
 ૮૧૦૨ વાયરઆઉડસ પેટંટ કુાં.—પેટીઓ બનાવવાની રીત.
 ૮૧૦૬ એ. જી. હીલ—બારણા તથા બારીયો.
 ૮૧૨૦ એલ. ઇ. હ્યુઓટ—પેપર કટીપ
 ૮૧૨૨ હીબિઓવન્સ શીટગ્લાસ કુાં —કાચની બનાવટ.
 ૮૧૩૦ એચ. જે. ઓટો—દરબાર ઓટો ચરખા.

વેપારી આંકડા.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

વર્ષ	ફેબ્રુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધી	
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧
તથા ધો.ચેલાં કાપડની પેદાશ ...	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કાપડ	૬૯૩૦૦	૮૧૩૩૨	૧૧૦૨૭૪૪	૧૦૧૬૬૫૮
આયાત...	૬૪૫૫૧	૭૪૩૪૬	૮૮૪૧૪૧	૯૨૬૧૧૩
પેદાશ...	૨૯૮૭૦	૨૩૨૨૨	૪૧૨૩૭૬	૪૧૯૧૨૩
આયાત...	૧૨૭૬૪	૩૦૭૨૨	૧૨૭૮૧૦	૪૬૪૦૭૧

		કાપડની પેદાશ.		(ફેબ્રુઆરી માસમાં.)			
પ્રાંત.		કીમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
		૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૩૪૮	૩૭૧	૧૬૧	૨૩૮	૮૩૮	૧૦૭૫
મદ્રાસ	૧૮	૧૮	૧૦	૧૧	૩૧	૩૨
બંગાલ	૭	૭	૩	૪	૧૮	૨૦
સંયુક્ત પ્રાંતો	...	૧૬	૧૪	૬	૧૦	૩૩	૩૬
મધ્ય પ્રાંત	૧૭	૧૬	૬	૧૧	૩૮	૪૨
દેશી રાજ્યો	...	૧૮	૧૫	૨૧	૨૦	૮૦	૭૩
		<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
કુલ	...	૪૨૬	૪૪૮	૨૪૮	૨૬૮	૧૦૪૫	૧૨૬૨

પ્રાંત.	કીમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
મુંબઈ ...	૪૮૦૫	૪૬૬૪	૨૬૫૩	૨૬૮૬	૧૧૮૨૫	૧૩૨૭૧
મદ્રાસ	૧૬૬	૧૬૩	૧૧૭	૧૦૧	૩૫૮	૩૧૭
બંગાલ ...	૮૬	૬૮	૪૬	૪૩	૨૧૮	૨૦૮
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૬૬	૧૫૭	૧૦૦	૧૧૧	૩૩૬	૩૭૫
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસર.	૨૫૧	૨૨૭	૧૪૦	૧૨૬	૫૫૧	૫૬૩
દેશી રાજ્યો ...	૨૩૩	૨૦૧	૨૫૮	૨૬૬	૯૬૦	૯૬૦
કુલ...	૫૭૮૭	૫૫૫૬	૩૩૪૨	૩૬૬૨	૧૪૩૬૦	૧૫૩૬૬

હિંદમાં સુતરની નંબરવાર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી

તા. ૨૧.૧૨.		ફેબ્રુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધી.				
નંબર	૧૯૨૨		૧૯૨૧		૧૯૨૧-૨૨		૧૯૨૦-૨૧	
	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
૧ થી ૨૫	૫૦૧	૫	૫૦૧	૬	૧૭૦૬	૬૧	૫૪૧૭	૭૩
૨૬ થી ૪૦	૫૪	૨૫	૪૬	૧૮	૬૩૬	૨૬૬	૬૦૩	૨૬૨
અને ઉપરાંત	૧	૫	૧	૪	૨૨	૮૨	૧૮	૪૬

મેટ્રીક શીર્સાગથી બીર્ડીંગનો ગ્યારડો રોકે છે.

આગનો અને દરી- આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનજંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા
સંભવ છે.)

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	ફેબ્રુઆરી માસમાં	એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી.
પ્રાંત.	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૩૮૭	૩૬૫
મદ્રાસ	૩૫	૪૦
બંગાલ	૩૦	૨૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	૩૪	૩૪
અજમેર-મેવાડ	૧	૧
પંજાબ	૨	૩
હિંદી	૩	૨
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૪	૨૫
દેશી રાજ્યો	૩૧	૨૭
કુલ	૫૫૨	૫૫૮

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલો માલ.

મુંબઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા એપ્રિલ માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની ભવ.	તા. ૧-૪-૨૨ ને દિને સ્ટોક.	એપ્રિલમાં થયેલી ડીલીવરી.	તા. ૧-૫-૨૨ ને દિને સ્ટોક
-----------	---------------------------	--------------------------	--------------------------

રૂના કાપડની ગાંસડી	૧૬૫૫૨	૩૪૭૩	૧૪૦૮૮
" પેટી	૨૩૨૮૧	૪૪૦૦	૨૪૭૭૦
રેશમ તથા ઉનની પીસગુડાં ગાંસડી	૧૧૮૮	૨૫	૧૧૬૪
" પેટી	૩૩૫૦	૧૩૪	૩૨૨૬
સુવરાઈ ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજીંગ	૧૩૬૦૪	૩૧૫૪	૧૬૧૨૨
રેશમ તથા ઉનના "	૯૯૭	૨૬૬	૮૮૩
ત્રાંબુ—ટન	૧૪૬૪	૧૫૮	૧૬૫૬
પીતળ—ટન	૧૮૮૦	૧૨૬	૨૩૨૦

(હંદુસ્તાનનો પરદેશ સાથનો વેપાર (માર્ચ માસમાં)

(લાખ રૂપીયા) આયાત. (લાખ રૂપીયા.) નીકાશ

ઓરાક તંબાકુ વગેરે	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
કાચો માલ	૧૯૨	૩૧૪	૫૧૮	૬૩૮
બનેલો માલ	૧૭૪	૧૮૬	૬૩૩	૧૩૬૫
પરચુટણ	૧૯૬૨	૧૫૬૨	૫૨૭૨૨	૫૬૭૬૬
	૬૬	૫૧	૩૬	૨૬

કુલ	૨૪૨૫	૨૧૪૭	૧૭૧૪	૨૬૦૧
-----	------	------	------	------

એપ્રિલથી માર્ચ સુધી.

(લાખ રૂપીયા.) આયાત. (લાખ રૂપીયા.) નીકાશ.

ઓરાક તંબાકુ વગેરે	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
કાચો માલ	૩૫૬૭	૫૦૬૩	૪૩૬૭	૫૩૫૧
બનેલો માલ	૧૭૧૦	૨૨૦૧	૧૦૩૪૨	૧૦૬૭૩
પરચુટણ	૨૭૪૬૭	૧૮૬૪૬	૮૬૬૧	૬૧૬૬
	૭૫૪	૪૩૨	૪૨૬	૪૬૪

કુલ	૩૩૫૫૬	૨૬૬૪૩	૨૩૮૩૦	૨૨૬૫૫
-----	-------	-------	-------	-------

સેવીંગ બેંકોમાં વ્યાજ કેમ ગણાય છે?

મુંબઈની જાણીતી બેંકોમાં તેમજ પોસ્ટ ઓફીસમાં તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં ૪ કે ૪૫ ટકાનું વ્યાજ આપવામાં આવે છે, તે તો તમે જાણો છો, પણ આ વ્યાજ તમારી બાકી રકમ પર કેમ ગણવામાં આવે છે?

દરેક સેવીંગ બેંક બેંક-

ઉન્ટિમાં રાજની બાકી પર નહિ પણ આખા મહિનામાં જે બોલામાં બોલી બાલાંસ રહેલી હોય તેપર આખા મહિનાનું વ્યાજ ગણાય છે

ધી સેવિંગ બેંક બેંક ઈન્ડિયા સેવીંગ બેંક ખાતાઓમાં ૪ ટકાનું વ્યાજ રાજની બાકી પર ગણવામાં આવે છે

આ બે રીતો વચ્ચેનો ફરક જાણવા બેગ છે.

ધારો કે વારીખ ૧ લી માર્ચે તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં રૂપિયા ૨૦૦૦) જમે છે. વારીખ ૧૦ મીએ તમે બીજા ૨૦૦૦) જમે કરાવ્યા એટલે બેલંસ રૂપિયા ૪૦૦૦ થયા વારીખ ૨૫ મીએ તમે એ ૩. ૩૦૦૦) પાછા બેચ્યા તે બાકી રૂપિયા ૧૦૦૦) રહ્યા.

બીજી બેંકના સેવીંગ બેંકના ખાતામાં આખા મહિનાનું વ્યાજ રૂપિયા ૧૦૦૦) પર ગણાયો એટલે ૪ ટકા લેખે તે રૂ. ૪૦-૫-૪ અને ૪૫ ટકા લેખે રૂ. ૩-૧૦-૧ થશે.

હમારી સ્કીમના સેવીંગ બેંક ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ ગણવા ૪) ટકા લેખે તમારા મહિનાના વ્યાજના રૂપિયા ૬-૩-૩ ગણાયો

હમારી હોમ સેવીંગ બેંકની વ્યાજના નવા સેવીંગ બેંકના ખાતાંએ કેટલા ફાયદાકારક મોરબીપર રચવામાં આવ્યા છે, તે ઉપલા દાખલાપરથી માલમ પડશે, વધુ માટે બેંકમાં મળો.

સા. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ફેબ્રુઆરી માહિનામાં ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

ફેબ્રુઆરી માસમાં			એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી		
૧૯૨૧	૧૯૨૨		૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	
હજાર ટન.			હજાર ટન.		
બંગાળ	૭	૨૩	યુનાઇટેડ કીંગડમ
મુંબઈ	૫	૧૩	રોટ્ટ સંસ્થાનો	૮	૫
સિંધ	૬	૪	જાવા	૧૬૨	૬૧૨
મદ્રાસ	ચીન	૫	૩
બર્મા	જાપાન
			મલખત	૪	...
			ભોરીશસ	૧૧	૪૦
			યુનાઇટેડ રોટ્ટસ	...	૧
			બેલ્ગમ	...	૧૧
કુલ	૨૦	૪૦	કુલ	૨૨૩	૬૭૮

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૨૨ ના ફેબ્રુઆરી માહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	બંગાળ. હજાર રતલ.	મુંબઈ હજાર રતલ.	સિંધ. હજાર રતલ.	મદ્રાસ. હજાર રતલ.	બર્મા. હજાર રતલ.	કુલ. હજાર રતલ.
એ ૩૧ થી ૪૦	૬૬૫	૭૬૦	૨૬૭	૬	૧૬૬૨
„ ૪૧ થી ૫૦	૧૭	૭૩	૨૨	૧૧૬
„ ૫૦ થી ૬૫	૭૮	૧૦૧	૧૬૬	૩૭૮
„ ૬૫ થી ૮૦	૨૩૩	૪૮	૨૫	૨૭૭	૫૮૪
„ ૮૧ થી ૧૦	૨૬	૪	૩૩
„ ૧૦ થી ૬૫	૪	૪૧	૪૫
ટોટલ.	૯૯૪	૧૦૧૬	૨૫	૮૧૧	૬	૨૮૫૪

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

ઈ. સ. ૧૯૨૨ ના માર્ચ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે
અમાણે હતી:—

આયાત.	માર્ચ		એપ્રિલથી માર્ચ સુધી.	
	૧૯૨૧ રૂ. ૧૦૦૦	૧૯૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨ રૂ. ૧૦૦૦
હવતાં જનાવરો	૧૫૨	૨૫૫	૩૯૧૪	૨૧૪૧
દાડગોળો હથીયાર વિગેરે	૭૪૩	૭૫૫	૬૩૬૫	૭૦૧૦
બોબીન	૯૩૬	૮૬૫	૬૧૮૭	૧૧૯૮૮
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૫૫૩	૩૧૫	૬૫૬૯	૫૪૪૭
બુટસ અને શુઝ	૪૬૧	૮૫	૧૦૫૮૩	૧૫૪૧
ઘર બાંધવાનો સામાન	૧૬૬૯	૧૭૬૦	૨૨૫૬૯	૨૦૦૬૮
ગીલ્બતી	૯	૭૨૮	૧૩૦
દેલ્હે ગાડાં સિવાયના ગાડીઓ ...	૧૧૮૭	૪૫૩	૮૨૩૨	૬૩૩૩
રસાયણિક પદાર્થો	૨૩૮૪	૧૭૪૬	૨૬૬૧૪	૧૯૦૬૪
ઘડીયાળો	૩૩૮	૩૦૬	૪૭૯૧	૨૬૬૯
કોતસા	૧૪૭૦	૭૧૨૯	૩૦૩૬	૫૮૫૦૪
કોફી	૭	૩૭૭	૧૪૩૬	૧૩૭૩
દાઘો (સીફર)	૮	૧૧	૧૩૫	૧૮૫
દોરડાં	૧૪૬	૧૩૫	૧૬૩૭	૧૦૮૨
કટલરી (કાપકુપ કરવાના હથીયાર)...	૨૨૯	૧૯૧	૫૫૨૦	૧૬૮૨
સાઈકલો	૨૨૮	૨૧૯	૯૧૪૨	૧૬૮૩
કપુર	૪૫	૭૮	૨૬૭૭	૨૧૨૪
બીજા જાતનો મળી કુલ દવા ...	૬૯૬	૧૨૦૧	૨૧૧૨૮	૧૫૮૩૭
હુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૫૬૦૧	૮૨૭	૮૮૦૨	૭૭૦૦
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ	૬૦૧	૪૬૯૩	૩૭૩૮૬	૩૨૦૫૧
ફેટાકડાં	૧૦૯	૩૫	૧૪૫૬	૧૨૬૩
ફેરનીચર	૪૪૦	૧૮૦	૫૪૫૩	૨૫૫૩
કાચનો સામાન	૨૫-૦	૧૬૮૯	૩૩૭૬૧	૨૨૨૪૯
જે.આ.	૫	૬	૨૫	૮૩
ઘડ	૭૩૭૮	૧	૯૧૫૦૬
ઘડ નો લાટ	૩૧	૨૩	૪૦૬
ધુપ	૫૩	૧૯	૧૭૨	૨૭૩
ફાડ વર	૭૩૨૬	૪૮૨૧	૯૦૮૩૮	૫૯૧૯૦
આમડા બિન કેળવાયલાં	૬૩	૭૩	૧૦૫	૯૮૧
ધૂલેટીસીટીને લગતા હથોળાઓ	૪૪૪૦	૨૫૫૪	૪૧૮૩૮	૪૦૬૩૪
સંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથોળાઓ.	૬૧૯૦	૩૩૬૦	૫૮૧૧૧	૫૧૪૮
ફાથીલાત	૨૬૬	૨૦૫	૨૩૧૮	૪૦૪૮
અવરાત	૮૧	૯૦	૨૬૬૦	૧૩૨૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક શ્રી, ફેટ, ઝૂંગલ.

ચીજીનું નામ,

માર્ચ માસમાં
૧૯૨૧ ૧૯૨૨
રૂ. ૧૦૦૦

એપ્રિલથી

૧૯૨૦-૨૧

માર્ચ સુધી

૧૯૨૧-૨૨
રૂ. (૧૦૦૦)

ખવાએલાં ચામડાં...	...	૭૨૫	૬૬૩	૧૨૮૬૨	૬૬૪૨
ઢાંચે	૪૫૦૪	૩૨૪૯	૪૯૦૦૨	૩૭૬૬૧
મશીનરી અને મીલ સ્ટોક્સ	૨૭૯૩૦	૩૧૭૬૦	૨૨૩૭૫૭	૩૪૨૫૫૦
દીવાસળી	૧૧૬૧	૨૦૦૧	૧૬૭૦૧	૨૦૩૮૦
પીત્તળ કાંસુ વગેરે	૪૪૫	૩૧૧૨	૪૩૦૬૪	૧૮૩૩૭
ગાંધુ	૩૧૭	૧૮૩૬	૨૬૦૭૪	૧૨૫૫૦
લોહું	૮૧૬	૯૯૯	૯૫૬૮	૭૬૦૧
લોહું અથવા સ્ટીલ	૨૦૩૨૯	૧૫૬૭૨	૨૪૧૮૫૨	૧૬૭૫૪૬
સ્ટીલ	૪૪૧૦	૩૪૩૭	૬૧૫૧૬	૩૬૮૯૦
ચીસું	૧૫૦	૨૦૭	૨૬૨૫	૧૬૫૨
મોટર ગારીઓ અને ચાઇલ્ડો	...	૬૪૬૬	૨૫૩૫	૧૨૩૪૩૨	૨૭૧૭૨
કેરોસીન તેલ	૧૧૪૮	૩૪૩૮	૪૩૦૭૨	૩૪૬૧૮
અળસીનું તેલ	૨૫	૧૩૭	૧૫૦૮	૧૧૧૦
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ...	...	૬૭૮૩	૭૩૪૪	૮૭૬૪૦	૭૫૬૧૪
રંગ રોગાન વિગેરે	૯૭૭	૧૧૩૫	૧૬૫૨૧	૧૨૪૦૨
થગળો	૩૨૧૭	૧૭૨૬	૭૩૦૩૪	૨૩૪૧૧
દેલ્લે ગારાઓ તથા બીજો સામાન	...	૨૨૪૫૮	૧૩૨૧૧	૧૪૧૩૦૪	૧૮૯૧૦૬
રબર	૧૨૦૪	૧૫૭૪	૬૫૨૦૨	૧૫૪૩૫
મીઠું	૬૩૧	૮૧૦	૨૨૮૧૩	૧૫૧૭૦
સાથુ	૪૪૨	૯૮૮	૧૪૦૬૪	૮૯૪૨
સોપારી	૬૪૦	૯૬૨	૧૪૬૦૪	૧૩૬૮૧
તેલનો કુલ	૧૨૪૦	૧૩૦૧	૧૯૧૦૭	૧૯૨૫૬
સ્ટેશનરી	૧૦૫૦	૭૧૮	૧૮૨૧૪	૯૧૩૭
ખાંડ	૯૧૭૮	૧૨૭૭૮	૧૮૫૦૨૯	૨૭૫૦૨૮
ફેબ્રિક અને યાર્ન	૫૨૦૯	૧૧૫૪	૧૬૬૪૯	૩૪૪૧૮
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૮૫૯૪	૧૨૮૦૮	૧૩૫૭૮૩	૧૧૫૦૭૨
સુવર્ણ હોઝાયરી	૬૩૩	૫૨૧	૧૯૦૮૮	૬૩૪૮
વગર ઘેએલાં પીસ શુદ્ધ	૨૦૫૨૬	૧૧૨૦૬	૨૬૪૫૨૦	૨૨૬૫૧૧
ઘેાયલાં પીસ શુદ્ધ	૮૮૬૧	૧૦૧૫૦	૨૧૮-૫૦	૧૨૬૬૮૨
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ	...	૧૪૯૫૪	૫૬૦૪	૩૪૫૬	૭૫૯૩૮
શીવવાના દોરા	૬૨૮	૫૦૬	૯૧૧૯	૭૨૩૧
સુવર્ણ માલ એક્સર	...	૬૦૬૧૮	૪૨૬૧૦	૧૦૩૮૧	૬૦૩૭૧૧
રેશમ કાચું	૭૦૦	૬૫૪	૧૬૩૨૦	૧૩૨૧૬
રેશમના પીસ શુદ્ધ	૪૨૧૭	૬૦૮૪	૫૧૯૩૩	૨૬૮૭૦
કાચું દાન	૬૨	૪૪	૬૫૦	૯૧૧
ઉત્તમી હોઝાયરી	૧૨૨	૪૩	૩૨ ૪	૫૪૮
દાનના પીસ શુદ્ધ	૧૭૦૫	૮૬૬	૫૫૩૦૦	૧૨૨-૬

ઉપરોક્ત પોલીસ કરેલા ટેબલટાઇપ બેરીદ કરવા કયા જગ્યા ?

ચીજતુ' નામ.

માર્ચ માસમાં

એપ્રિલથી માર્ચ સુધી

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૦-૨૧

૧૯૨૧-૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

તંબાકુ	૮૯૦	૧૬૬૪	૨૬૫૬૧	૧૬૫૦૫
રમકંડાં	૨૧૦	૨૬૦	૫૯૦૯	૩૪૨૫
છત્રીઓ	૧૬૭	૨૪	૧૯૨૧	૧૨૨૭
છત્રીઓનો સામાન	૧૭૦	૩૦૫	૨૦૩૪	૧૯૮૦
લાકડાં	૭૫૩	૫૩૧	૧૪૮૬૯	૧૧૫૦૮

સરકારી માલ ...	કુલ આયાત	૨૪૨૫૬૧	૨૧૪૭૦૩	૩૩૫૫૯	૨૬૬૪૩
ચીજતુ' નામ,	૮૯૩૪	૮૭૮૧	૧૧૫૩૬૩	૧૪૦૬૫૮
જીવતાં જાનવરો	૨૪૪	૩૪૬	૩૬૭૬	૩૨૯૨
મીઠુબત્તી	૩૮	૧૭૪	૧૬૮૯	૧૭૬૯
સોલ્ટ પીટર	૮૭૧	૨૩૮	૭૦૬૧	૪૧૩૧
કોલસા	૬૮૮	૮૧૭	૧૫૦૧૨	૧૬૦૩
ઠોઢી	૩૦૦૬	૨૫૩૯	૧૪૨૬૬	૧૩૯૦૮
કાથો, (શીંદરી)	૪૩૭	૮૩૦	૯૯૬૪	૯૨૬૦
દોરડાં	૧૪૬	૧૩૧	૧૩૫૮	૧૩૧૫
ઢવાઓ	૩૮૪	૨૬૯	૪૮૩૨	૩૫૧૩
ગળી	૮૩૮	૫૨૨	૪૧૨૧	૫૧૩૬
હરડાં બેડાં	૭૧૩	૭૭૧	૪૦૭૮	૫૮૬૬
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાળી ચીજ કુલ	૧૨૬૬	૧૪૬૪	૧૦૬૬૫	૧૩૨૨૧
અસ કરવા માટે રેસા	૩૨	૨૨૧	૧૦૮૭	૧૩૧૧
ફળ ને શાક	૭૪૫	૬૪૦	૬૦૩૩	૬૩૨૩
ડાંગર	૧૫૨૧	૧૩૨૨	૬૦૭૩	૩૫૫૪
ચોખા	૨૧૨૬૫	૪૭૨૧૮	૧૯૮૬૨૦	૨૪૫૬૨૦
ઘઉં	૬૬૭૦	૮૬	૪૧૦૦૩	૧૪૬૮૨
ઘઉંનો લોટ	૧૬૩૦	૧૩૧૮	૧૭૧૬૪	૧૮૭૦૧
ચોખા ઘઉં અને ણીજી જાતનો કાણો કુલ	૩૫૫૧૩	૫૧૨૦૦	૨૫૬૬૬૪	૨૯૯૮૯૭
વગર કેળવાયેલાં ચામડાં	૩૩૩૫	૫૪૮૩	૫૨૪૮૪	૫૬૮૧૩
લાખ	૨૬૪૧	૯૦૬૦	૭૫૮૨૫	૭૬૧૫૮
કેળવાયેલા ચામડાં	૧૩૧૧	૪૨૧૨	૩૨૬૫૩	૪૦૩૩૬
ખાતર	૬૨૬	૧૨૪૭	૧૨૮૨૭	૧૧૬૭૭
મેગેનીઝ ઓર	૧૨૭૩	૧૫૭૮	૧૧૭૬૮	૧૨૫૧૧
ધાતુ કુલ	૩૫૬૭	૪૬૭૦	૪૨૫૦૫	૩૫૫૩૯
અખરખ	૨૬૧	૨૦૦	૧૦૧૧૩	૬૩૩૪
દીવેલ તેલ	૩૦	૫૬	૭૬૩	૪૧૧
કોપરેલ તેલ	૪૨૬	૬૫૮	૬૦૬૪	૨૬૭૫

નીકાશ.

ધા બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧, બેક આટ, ફાટ સુબધ.

માચ માસમાં

એપ્રિલથી માચ સુધી.

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૦-૨૧

૧૯૨૧-૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

આળસીયું નેલ	૧૬	૧૫	૧૩૨૭	૧૭૬
બીજી બાતનાં તેલો મળી કુલ...	૧૧૬૦	૧૪૮૫	૧૭૭૭૮	૧૦૧૧૯
ખોખ	૬૩૦	૧૬૨૧	૧૧૬૬૩	૧૩૬૫૬
અક્રીણ	૨૬૬૬	૨૬૧૮	૨૫૨૬૧	૨૦૫૪૨
રબર	૧૪૮૧	૫૯૦	૧૫૫૫૮	૭૭૧૦
દીવેલી	૧૪૩	૧૯૧૮	૩૫૧૧	૧૦૧૦૭
ટોપંગ	૨૨૬	૩૬૨	૧૪૬૪	૧૨૩૧
કપાસીયા	૪૧૩	૧૫૬૫	૧૦૨૬૪	૧૦૨૬૫
ભોંયકર્મીય	૩૫૬૨	૮૬૬૩	૨૮૫૧૫	૬૨૬૧૬
આળસી	૧૦૨૫	૮૦૩	૬૧૪૩૭	૪૩૦૦૨
સરસવ	૧૪૭૩	૧૧૩૨૮	૫૨૯૦૬	૩૧૬૭૭
તલ	૧૮૯	૧૪૬૦	૪૬૬૩	૯૪૮૬
તેલનો	૮૨૨	૧૪૬૭	૮૭૩૧	૧૦૦૩૧
આંડ	૩૨૩	૧૧૧	૯૫૪૭	૨૪૮૬
ચા... ..	૯૯૧૬	૬૪૯૧	૧૨૧૪૯૭	૧૮૨૨૦૧
કાચું રૂ	૩૩૯૦૬	૬૧૪૫૪	૪૧૬૨૮૭	૫૩૯૬૮૨
ટવીસ્ટ અને ચાને	૩૮૮૭	૬૮૨૨	૧૦૧૭૧૫	૭૭૧૪૫
રૂમાલ અને શાલો	૨૮	૨૦૮	૩૬૬૧	૮૬૭
પીસ ગ્રાઇઝ	૫૫૬૬	૫૨૦૮	૭૦૫૬૩	૭૪૮૦૫
શણ	૪૩૪	૬૧૨	૮૬૪૧	૩૯૬૯
ગ્યુટ કાચું	૬૮૬૬	૧૨૭૬૭	૧૬૩૬૦૮	૧૪૦૪૬૧
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૧૫	૩૧	૩૫૪૬	૪૦૭
બુટની ઘનાવટ	૨૮૭૧૫	૨૬૨૬૮	૫૨૬૬૪૬	૨૬૬૬૫૭
શમ (કાચું)	૧૧૩	૨૨૨	૩૩૩૯	૨૬૨૮
દેશમ કુલ	૧૬૮	૨૬૮	૩૮૫૬	૨૬૨૪
ઉન કાચું	૮૨૨	૫૩૦૫	૨૨૫૭૧	૨૫૪૪૬
હનની ધાબલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૬૧૩	૯૮૨	૮૪૪૨	૭૧૭૧
લંબાકુ બીડી વીગેરે	૩૭૮	૨૬૩	૭૪૬૨	૭૧૩૦
લાકડાં પાટીયાં વીગેરે... ..	૫૪૫	૬૬૦	૧૨૬૫૦	૬૩૭૮

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નીકાસ ૧૭૧૪૬૭ ૨૬૦૧૧૯ ૨૩૮૩૦૩૪ ૨૨૬૫૫૩૭

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાસ. ૨૮૧૭ ૧૮૧૩ ૫૨૬૭૦ ૨૨૬૨૬

મેટેલીક શીલીંગો, બીલીંગનો આરકા એલે છે.